BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICA, MORALIS, THEOLOGICA

NEC NON

ASCETICA, POLEMICA, RUBRICISTICA, HISTORICA, &c.

De principalioribus, & fere omnibus, quæ in dies occurrunt, nec penes omnes facile, & prompte reperiri possunt,

EX UTROQUE JURE, SUMM. PONTIF. CONSTITUTIONIBUS, CONCILIIS, SACR. CONGREGATIONUM DECRETIS, SACR. ROT. ROM. DECISIONIBUS AC PROBATISSIMIS ET SELECTISSIMIS AUCTORIBUS

Accurate Collecta, Adaucta, Ordine Alphabetico congesta

AC IN DECEM TOMOS DISTRIBUTA

AB ADM.

R. P. LUCIO FERRARIS

Soler-Alexandrino, Ordinis Regular. Observ. Lectore Jubilato Exprov. Examinat. Synod. ac S. Officii Consultore.

POST PLURES ITALICAS

EDITIO POSTREMA AUCTIOR ET EMENDATIOR

Cui præter ea, quæ Clariss. ANONYMUS Jurisconsultus Romanus suis locis adjecerat, sublatis de medio quæ conspirantibus Catholicorum fere omnium Imperantium legibus proscripta sunt, accesserunt ex aliena manu permulta tum THEOLOGIAM, tum maxime JUS CANONICUM & Civile concernentia, eaque scitu dignissima, & omnibus præsertim ECCLESIASTICIS VIRIS apprime utilia & necessaria.

TOMUS DECIMUS.

V = X = Z

VENETIIS, MDCCLXX.

TYPIS VINCENTII RADICI

SUPERIORUM PERMISSU.

INDEX

Titulorum, ſeu Materiarum, quæ in hoc Decimo Tomo continentur.

V

X

Z

Adno-

A D M.

A D M. R E V E R. P.

F. LUCII FERRARIS PROMPTA BIBLIOTHECA

Canonica, Juridico-Moralis, Theologica &c.

VICARIUS APOSTOLICUS.

S U M M A R I U M.

1 *Pro Vicario Apostolico quis hic intelligatur.*
2 *Talis Vicarius Apostolicus potest sibi ea omnia facere, quæ potest Episcopus exceptis Pontificalibus.*
3 *Vicario Apostolico ultra potestatem ordinariæ Jurisdictionis sibi traditæ concedi solent multæ aliæ facultates pro temporum, locorum, ac personarum diversa exigentia.*
4 *Potest visitare Diœcesim; & si cum ipso visitet etiam Episcopus, non potest se ingerere, nisi in exercitio Pontificalium: Nec possunt Episcopus, & Vicarius Apostolicus simul ducere secum plus quam quinque personas.*
5 *Potest sine interventu Episcopi facere Concursum, & celebrare Synodum.*
6 *Potest, immo debet invigilare super manutentione introituum Mensæ Episcopalis.*
7 *Non potest tamen se intromittere in redditibus Mensæ, nisi in quantum sibi debetur pro suis provisionibus, & interesse, & non in aliis.*
8 *Non potest Dimissorias ad Ordines concedere.*
9 *Non potest ipsas Dimissorias concedere subditis Nullius, sed ipsæ concedendæ sunt ab Episcopo viciniori.*
10 *Neque potest Beneficia conferre, nisi specialiter sibi in Brevi fuerit concessum, sed hoc spectat ad Episcopum.*
11 *Si autem Episcopus reperiretur suspensus a Jurisdictione, & haberet præservatum Jus conferendi Beneficia, non posset ex approbatis digniorem præligere, sed hoc pertineret ad Vicarium Apostolicum.*
12 *Neque potest processare, & punire Vicarium Episcopi sine speciali licentia Sacræ Congregationis.*
13 *Neque a fortiori potest se intromittere in causis personam Episcopi concernentibus.*
14 *Et a contrario neque Episcopus ullam habet Jurisdictionem in Vicarium Apostolicum.*
15 *Item neque potest Episcopus Vicarium Generalem tenere tempore Vicarii Apostolici, neque exequi Litteras Apostolicas sibi directas sub nomine Dignitatis, sed Vicarius.*
16 *Vicarius Apostolicus non est associandus a Canonicis, ut Episcopus.*
17 *Neque thurificandus est ter in Missa solemni, ut Episcopus. Neque triplici ductu Thuribuli, præsente Episcopo, sed duplici tantum.*
18 *Neque ei debet deferri osculandus Liber Evangeliorum.*
19 *Neque potest habere duos Clericos cum Cottis, & quatuor Candelas accensas, dum celebrat.*
20 *Neque potest facere functiones Episcopales, absente Episcopo.*
21 *Neque potest Missas solemnes cantare, Ss. Sacramentum, & Reliquas paratus deferre.*
22 *Vicarius Apostolicus durat etiam mortuo Papa.*
23 *Vicarius Apostolicus Episcopi durat etiam ipso mortuo.*
24 *Et tunc ex abundantia solet sacra Congregatio inhibere Capitulis, ne procedant ad electionem Vicarii Capitularis.*
25 *Vicarius Apostolicus, Sede vacante, potest omnia facere, ut Vicarius Capitularis.*
26 *Tenetur residere in Diœcesi.*
27 *Neque potest discedere vocatus a Principe.*
28 *Neque ut ad Urbem accedat.*
29 *Præcedentiam super omnes habet in Choro, si non sit Canonicus.*
30 *Si dignior Sedes in Choro sit occupata, Dignitates, & Canonici descendere debent inferius uno gradu.*
31 *Vicarius Apostolicus Salarium habere debet, & quantum?*
32 *Dictum Salarium incipit currere solum a die possessionis exercitii.*
33 *Si Vicarius resideat in eadem Civitate, non debentur ei expensæ pro accessu, & recessu, si ab ea revera non recederet.*
34 *Neque potest usquequo recedat, summam taxatam pro recessu prætendere.*
35 *Si Episcopus habeat tenues redditus, taxatur tenuior Summa.*
36 *Hæc taxa in dicto casu reducitur ad centum quinquaginta scuta, & aliquando ad centum.*
37 *Si assignata provisio ipsi retardetur, ab ipsomet Vicario recipitur Auctoritate Apostolica.*
38 *Vicarius Apostolicus ultra provisionem prædictam debet habere emolumenta Vicariatus; Non tamen quæ ex sigillo proveniunt.*
39 *A sententiis Vicarii Apostolici appellatur ad Metropolitanum, non ad Papam.*
40 *Alia usque ad n. 49. inclusive satis summarie referuntur.*
50 *Vicarius Apostolicus sicuti solet mitti propter plures, & diversas justas causas, ita propter plures, & diversas justas causas solet removeri.*
51 *Assignantur præcipuæ causæ, propter quas solet mitti, seu deputari.*
52 *Assignantur præcipuæ causæ, propter quas solet removeri.*
53 *Vicario Apostolico in omnibus Ecclesiis, & Ecclesiasticis*

icis functionibus, *quænam prærogativæ debeantur?*
54 *Supnectuntur Supplementa Auctoris*, ad num. 63.

1 PRO Vicario Apostolico non intelligitur hic
Eminentissimus Cardinalis Vicarius Urbis,
cui competunt amplissimæ facultates ex
concessione variorum Summorum Pontificum,
& signanter Pauli II. Const. incip.
Licet Ecclesiarum. Julii II. Const. inc. *Decet*,
Pauli III. Const. inc. *Licet*, Clementis
X. Const. inc. *Supremo*, Innocentii XIII. Const. inc. *Quamvis
Ecclesiarum*; & novissime Benedicti XIII. *in suo Motu proprio
expedito sextodecimo Kalendas Septembris anno 1724. Pontificatus
anno primo*; ubi, ut observat, & refert Eminentissimus
Card. Petra *tom. 5. Comment. in Const. 1. Pauli II.
num. 61.* amplas facultates a Clemente X. Eminentissimo
Urbis Vicario concessas, & ab Innocentio XII. restrictas
ampliavit ad terminos primævæ concessionis Clementis X.
Unde de illo non est hic sermo, sed de illo Vicar. Apostolico,
qui interdum mittitur a Summo Pontifice cum
Brevi, vel a Sacra Congregatione Episcop. & Regularium
ex aliqua legitima causa cum Litteris ejusdem, cum facultate
administrandi totam Jurisdictionem Episcopalem, aliquibus
tamen exceptis casibus in particulari; Et hic Vicarius
Apostolicus mitti solet aliquando Sede Episcopali plena,
& aliquando Sede vacante.
2 Talis Vicarius Apostolicus potest ibi ea omnia facere,
quæ potest Episcopus, exceptis Pontificalibus; sicque Jurisdictio
Vicarii Apostolici est eadem, ac Episcopi, *c. Quoniam
19. dist. 61. cap. Is cui, de elect. in 6.*
3 Vicario Apostolico ultra potestatem ordinariæ Jurisdictionis
sibi traditæ concedi solent multæ aliæ facultates
pro temporum, locorum, ac personarum diversa exigentia;
Unde diligenter attendendum est Breve Pontificium,
& animadvertendæ Litteræ Sacræ Congregationis, si ab ipsa
sit missus, ac deputatus; Signanter autem solet ei concedi,
ut possit exequi Litteras Apostolicas Episcopo, vel
ejus Vicario directas æque, ac si dirigerentur ipsimet Vicario
Apostolico; Sic declaravit etiam in casu dubio *Sacr.
Congr. Episcop. in una Assisien. 10. Maji 1593. & in una
Bituntanen. 18. Maji 1632.*
4 Vicarius Apostolicus potest visitare Diœcesim, & si cum
ipso visitet etiam Episcopus, non potest Episcopus se ingerere
in visitatione, sed solum in exercitio Pontificalium,
si non sit ei interdictum; Nec possunt Episcopus, & Vicarius
Apostolicus simul ducere secum plus quam quinque
personas, ut, ne Clerus eo casu duplicibus expensis gravetur,
statuit. *S. C. Episcop. in una Cajacen. 20. Apr. 1601.
in Consentinen. 19. Novembr. 1632. & in Bisinianen. 23.
Aug. 1632.*
5 Ad Vicarium Apostolicum solum sine interventu Episcopi
spectat facere Concursum, sicut & Synodum, & declarare
magis idoneum, quia Episcopus non habet, nisi administrationem
Ordinis, nisi sit ipsi interdicta etiam ista
administratio. *S. C. Episcop. in Licien. 9. Jun. 1608. & in
Bisinianen. 16. Maji 1653*
6 Potest, imo debet Vicarius Apostolicus invigilare super
manutentione introituum Mensæ Episcopalis, cum ad
ipsum hoc spectet. *S. Congr. Episcop. in una Tranen. 7.*
7 *Junii 1625.* Non tamen potest se intromittere in redditibus
Mensæ, nisi in quantum sibi detur pro suis provisionibus,
& interesse, & non in aliis. *S. C. Episcop. in Caputaquen.
8. Octobris 1585. & in Lanc ianen. 17. Novemb. 1646.*
8 Neque potest Dimissorias ad Ordines concedere, cum
hæc facultas illi in specie auferri soleat in Brevi, ut pluries
censuit *Sac. Cong. Episcop. & signanter in Tranen. 9.*
9 *Jun. 1745. & in Ugentinen. 8. Octob. 1655.* Neque potest
Vicarius Apostolicus concedere Dimissorias subditis Nullius,
sed ipsis concedendæ sunt ab Episcopo viciniori. *S.
Congregat. Episcop. in una Nullius 9. Aug. 1604.* & antea
sæpissime, ut refert Nicolius *in Flosc. verb. Dimissoria n. 4.*
10 Neque potest Beneficia conferre, nisi specialiter sibi in
Brevi fuerit concessum, sed hoc spectat ad Episcopum in
suis mensibus de jure ordinario. *Sacr. Congr. Episcop. in
Tarentina 3. Decemb. 1585.* Si autem Episcopus reperiretur
suspensus a Jurisdictione, & haberet præservatum Jus
conferendi Beneficia, non posset ex approbatis in concur-
11 su Parochialis Digniorem præeligere, sed hoc pertineret
ad Vicarium Apostolicum, ut præter Decreta, quæ referuntur
a Fagnano *in cap. Illa, Nec sede vacante n. 30.,
& sequent.* declaravit *Sacr. Congr. Conc. in Sorana 12. Decembr.
1699.* apud Monacell. *p. 1. tit. 4. formul. 16. n. 3.*
12 Neque potest processare, & punire Vicarium Episcopi
sine speciali licentia, & concessione Sacræ Congregationis,
ut declaravit *S. Congr. Episcop. in Larinen. 15. Decemb.*
13 *1587. & in Assisien. 21. Jun. 1588.* Neque a fortiori potest
se intromittere Vicarius Apostolicus in Causis personam
Episcopi concernentibus, sive in Civilibus, sive in Criminalibus,
sive in mixtis, nisi super his specialiter illi concedatur
a Summo Pontifice, vel a Sacra Congregatione.
Sic censuit *S. Cong. Episcop. in una Cajacen. 20. Apr. 1640.*
14 Et a contrario neque Episcopus ullam habet Jurisdictionem,
& auctoritatem in Vicarium Apostolicum, ita ut,
si ipse delinquat, nec informationes capere possit contra
ipsum, nequidem Officio finito? Et multo minus poterit
Edicto aliquo ipsius honorem deturpare, ut declaravit. *S.
C. Episcop. in una Thranen. 20. Mart. 1612. & in Monopolitana
16. Octob. 1627.*
Item neque potest Episcopus tenere Vicarium Generalem 15
tempore, quo adest Vicarius Apostolicus, nec aliquo modo
se intromittere valet in negociis Jurisdictionem tangentibus.
Immo neque potest exequi litteras Apostolicas sibi
directas sub nomine Dignitatis, ut declaravit *Eadem Sacra
Congregatio Episcoporum in Nolana 27. Sept. 1641.*
Vicarius Apostolicus non potest compellere Canonicos ad 16
deducendum illum a Palatio ad Ecclesiam, & ab Ecclesia
ad Palatium, quia hoc est proprium privilegium Episcopi.
Ead. S. C. Episc. sub die 28. Aug 1599. fol. 258. §. 10.
Neque potest prætendere, ut sibi ter detur incensum 17
inter Missarum solemnia, neque in principio Missæ, post
Evangelium, & in Offertorio, sed semel tantum dari debet
in Offertorio, & non amplius. Et tunc si Episcopus
est præsens, bis ducto Thuribulo; si absens, ter ducto.
S. Congr. Episcopor. in Cajetana 14. Februar. 1595.
Neque potest prætendere, ut sibi deferatur osculandus 18
Liber Evangelii, nisi sit Episcopus, quia hoc est privilegium
solis Episcopis concessum. *Sac. Congreg. Episcop. 28.
Aug. 1589.*
Neque potest habere duos Clericos cum Cottis, quando 19
celebrat, ut ipsi inserviant, etiamsi sit Protonotarius Apostolicus;
& nec quatuor candelas accensas in Altari tenere,
nisi hoc fieret propter ibi Festivitatem currentem.
S. R. C. 7. Aug. 1627.
Neque potest facere functiones Episcopales absente, vel 20
impedito Episcopo, sed hoc spectare ad primam Dignitatem,
& successive ad alios seniores de Capitulo, declaravit
*Sac. Rit. Congr. in Brundusina 5. Februar. 1614. in Alatrina
22. Januar. 1618. in Algaren. & in alia Brundusina
10. Dec. 1625.*
Neque potest Missas solemnes cantare, SS. Sacramen- 21
tum, aut Sacras Reliquias paratus deferre, nec aliis functionibus
Ecclesiasticis se immiscere, sed tantum præesse,
ut omnia suo ordine recte fiant. *Sac. Congregat. Episcop. c.
in Sassaren. 14. Apr. 1592. in Bisinianen. 16. Maji 1600.
in Spoletana 22. Dec. 1611. in Ortonen. 19. Sept. 1627.*
Vicarius Apostolicus deputatus a Papa durare solet abs- 22
que controversia etiam Sede Apostolica vacante. *Sacra
Congregat. Episcop. in Licien. 17. Nov. 1590. eodem anno
in Castillanetana.*
Immo si Vicarius Episcopi mortui fuerat missus a Pa- 23
pa vel a Sacra Congregatione, non potest per Capitulum,
Sede vacante, expelli, & novus Vicarius Capitularis eligi.
S. Cong. Episcopor. in Aquilana 4. August. 1578.
Solet tamen ex abundantia Sacra Congregatio, occur- 24
rente casu vacationis, prohibere Capitulis, ut non procedant
ad electionem Vicarii Capitularis, *Sac. Cong. Episcop.
in Spoletana 2. Apr. 1591. in Licien. 22. Decemb. 1683.
in Bisinanen. 2. Aug. 1647.*
Vicarius Apostolicus missus, Sede vacante, potest ex- 25
pedire Litteras, quæ Vicariis Episcopalibus dirigi solent,
ac dare Dimissorias post annum, & intra annum arctatis,
si esset Vicarius Capitularis, nisi hoc ei specialiter
sit prohibitum, *Sac. Congreg. Episcopor. in Aquilana 22.
Sept. 1628.*
Vicarius Apostolicus tenetur residere in Diœcesi, ad 26
quam regendam missus fuit, nec potest ab ea ad longum
tempus discedere, & alium substituere absque prævia licentia
Sacræ Congregationis Episc., ut *ead. Sac. Congreg.
declaravit in Spoletana 19. Jun. 1647.*
Quod habet locum, etiamsi sit vocatus ab aliquo Prin- 27
cipe, nam neque tunc potest. *Sacr. Congr. Episcop. in Messanen.
27. Maji 1603.* Neque potest dicta licentia discede- 28
re, etiam si sit accessurus ad Urbem. *Sacr. Congr. Episcop.
in Reatina 22 Decembr. 1606.*
Vicarius Apostolicus debet habere in Choro si non sit 29
Canonicus, præcedentiam supra omnes, & ideo sedere debet
in digniori sede, non tamen in solio Episcopali. *Sac.
Congr. Episcop. in Cajetana 22. Januar. 1596.* Quod si di- 30
gnior Sedes Chori esset occupata, tunc Dignitates, & Canonici
descendere debent inferius uno gradu, relinquendo
majorem ipsi Vicario. *Sacr. Congreg. Episcop. in Licien. 14.
Aug. 1590.*
Vicarius Apostolicus debet habere salarium scutorum du- 31
centorum monetæ Romanæ pro singulis annis ab Episcopo,
vel a Mensa Episcopali Sede vacante, nisi in Brevi
Pontificio aliter exprimeretur, & insuper Scuta quinquaginta
ejusdem monetæ pro accessu, & totidem pro recessu;
Aliquando tamen taxatur minus, vel plus secundum
locorum distantiam, *Sac. Cong. Episcop. in Caputaq. 20. Septembr.
1580. in Cajacen. 27. Februar. 1603.* & pluries alibi.
Quod salarium non incipit currere a data Brevis, sed 32
a die possessionis, & ingressus in Civitatem, quando cœpit
Jurisdictionem exercere; Et ratio est, quia pro Viatico
dantur sibi expensæ accessus, ut dixit *Ead. Sacr. Congr.
in Brundusina 10. Jun. 1711. in Cajacen. 23. Novembr. 1640.*
Si autem deputaretur Vicarius Apostolicus aliquis in ea- 33
dem Civitate residens, non posset sibi prætendere expensas
accessus neque recessus, si ab ea revera non recederet.
Sac. Congreg. Episcop. in Bisinianen. 14. Jun. 1645.

in Tri-

in Triventina 2. *Mart.* 1645. Neque potest, ubicunquo
discedat, Summam taxatam pro recessu prætendere, *Sac.*
Congr. Episcop. in Cajacen. 23. *Novembr.* 1640.
35 Si vero Episcopatus habet tenues redditus, & detracta
provisione prædicta, non possit Episcopus cum residuo
decenter sustentari, deberet fieri nova taxatio, & dimi-
nui prædicta provisio habita ratione paupertatis Episcopi,
Sacr. Congreg. Episcop. in una nullius Altamuræ 7. *De-*
36 *cemb.* 1604. *& in alia* 2. *August.* 1647. Quæ moderatio
potest, immo debet fieri ad Scuta centum quinquaginta,
& aliquando ad centum pro prædicta ratione paupertatis,
& tenuitatis redditurum Episcopalium, *Sacr. Congregat.*
Episcop. in Ferentina 1653. *in Cotronen.* 3. *Octob. ejusdem*
anni.
37 Si assignata provisio ipsi retardetur, potest ipse Vicarius
auctoritate Apostolica fructus mensæ Episcopalis seque-
strare, quousque satisfactionem recipiat. *Sacr. Congregat.*
Episcop. in Cajacen. 29. *Novemb.* 1600. *in Theanen.* 17.
Septembr. 1602.
38 Vicarius Apostolicus ultra provisionem prædictam una
cum accessu, & recessu debet habere solita emolumenta
Vicariatus, & honoraria pro Decretis; Non tamen habe-
re debet, nec recipere potest emolumenta, quæ prove-
niunt ex sigillo: Illa enim spectant ad Episcopum, sive
ad Mensam. *Sac. Congr. Episcop. in Aquiana* 24. *Octobris*
1585. *in Thean.* 21. *August.* 1615.
39 A sententiis Vicarii Apostolici appellatur ad Metropo-
litanum, non ad Papam, ut declaravit *S. C. Episcopor.*
facto verbo cum Sanctissimo Papa Gregorio XIII. in una
Salernitana 7. *Jul.* 1580. *& in Caputaquen.* 22. *Apri-*
lis 1686.
40 Vicarius Apostolicus non potest absolvere a Censuris
Sedi Apostolicæ reservatis sub quocumque prætextu, &
causa. *S. Cong. Imm. in Cosentina* 10. *Maji* 1633. *lib.*
2. *Decr. Paul. pag.* 156.
41 Non habet auctoritatem extrahendi confugitos, nec reos
a loco immuni, & homicidam a se extractum tenetur
restituere Ecclesiæ. *Sacr. Congr. Imm. in Nolana* 2. *Apr.*
1695. *l.* 1. *Decr. Vall. pag.* 180.
42 Vicario Apostolico prohibetur concedere terminum, &
recursum in causis violatæ Immunitatis. *Sacr. Congregat.*
Immun. in Licien. 26. *Jun.* 1692. *lib.* 1. *Decret. Paul.*
pag. 143.
43 Acriter monetur Vicarius Apostolicus Reatinus ob com-
missionem causæ violatæ immunitatis, & Libertatis da-
tam Archipresbytero N. commoranti in Regno sub moti-
vo, quod in Regno nequeant exequi Decreta emanata a
Judicibus in statu Ecclesiastico existentibus absque *Exequa-*
tur Regio. S. C. Imm. in Ratina 8. *Aug.* 1702. *l.* 2. *De-*
cret. Vallem. pag. 435.
44 Reprehenditur, quia permisit Curiæ Laicali extrahere
Cadaver ab Ecclesia per recognitionem Corporis delicti.
S. Cong. Imm. in Serena 14. *Januar.* 1699. *l.* 1. *Decret.*
Vallem. pag. 197.
45 Item quia requisitus renuit procedere contra violatores
Immunitatis Ecclesiasticæ. *Sacra Congregat. Immun. in*
S. Agathæ Gothorum 10. *Februar. dicti Anni, & libr.*
pag. 203.
46 Eidem præcipitur, ut incumbat carcerationi complicis
homicidii facti in Ecclesia. *S. C. Imm. in Eadem.* 5. *Maji*
d. Anni, & lib. pag. 219.
47 Eidem datur facultas extrahendi, & assecurandi res ad
Mensam Episcopalem pertinentes existentes in locis im-
munibus. *S. C. Imm. in Hyeracen.* 19. *Febr.* 1694. *l.* 1.
Decr. Vallem. p. 172.
48 Item datur facultas perquirendi, & extrahendi ex Pa-
latio Episcopi res spectantes ad Episcopum, exceptis Sa-
cris Supellectilibus. *S. C. Immun. in Nolana ead. die ib.*
49 Cum facultate Apostolica potest consignare Curiæ Lai-
cali res, & acta corporis delicti cum solita præservatio-
ne. *S. C. Imm. in Imolen.* 30. *Novemb.* 1695. *l.* 1. *De-*
cret. Kal. pag. 23.
50 Vicarius Apostolicus, sicuti solet mitti propter plures,
& diversas justas causas, ita propter plures, & diversas
51 justas causas solet removeri. Causæ autem præcipuæ,
propter quas solet mitti, seu deputari, sunt sequentes.
Primo si Episcopus male gubernet. Secundo si sit sordi-
dus. Tertio si sit senex. Quarto si sit suspensus a Juris-
dictione. Quinto si non expedivit Bullas per multos an-
nos. Sexto si sit morosus in pensione solvenda. Septimo
si sit processandus. Octavo si sit vocatus ad Urbem. No-
no si non resideat. Decimo si non vult recipere Vicarium
missum ab Urbe. Undecimo si moriatur morte violenta.
Duodecimo si Capitulum in electione Vicarii Capitularis
non concordavit. Tertiodecimo si Capitulum eligit indo-
ctum. Quartodecimo si Vicarius Capitularis vocetur ad
Urbem. Quintodecimo si Ecclesia diu vacavit. Sextode-
cimo si interesse Cameræ Apostolicæ ita requirit. Deci-
moseptimo si negligit Episcopus exequi Decreta Visitatio-
nis Apostolicæ. Decimoctavo propter utilitatem Ecclesiæ.
Decimonono propter aliquos gravissimos respectus. Vige-
simo propter inhabilitatem, vel impedimentum Epi-
scopi.
52 Causæ vero, propter quas Vicarius Apostolicus solet re-
moveri, sunt præsertim sequentes. Primo si Episcopus
non sit solvendo. Secundo si Ecclesia fuit provisa de Pa-
store. Tertio si Episcopo restituatur Jurisdictio. Quarto si
ipse Vicarius pecuniam indebite extorqueat. Quinto quan-
do non defendit Immunitatem. Sexto quando in ipso de-
tegitur aliqua infamia prius ignorata. Septimo si dam-
natus sit, ex quo conversetur cum bannitis. Octavo si
filios bastardos habeat prius ignoratos. Nono si illicite
negotietur. Decimo si sit exosus populo, & Clero. Un-
decimo propter interesse Camerale. Duodecimo si contra
prohibitionem expressam Sacræ Congregationis practicam
cum Monialibus habeat. Sic doctissimus Pellegrinus *in pra-*
xi Vicariorum part. 1. *sect.* 6. ubi omnes supradictas cau-
sas tum deputationis, tum remotionis assignat, asserens
pro omnibus Decreta Sacræ Congregationis, & insuper
formulam deputationis per extensum.
Vicario Apostolico in omnibus Ecclesiis, & Ecclesiasti- 53
cis functionibus debentur tantum illæ prærogativæ, qui-
bus gaudent Vicarii Generales Episcopi, & titulus Illu-
strissimi Vicario Apostolico non debetur. *S. R. Congreg.*
in Spoletana 11. *Aug.* 1684. *& in Imol. eod. die & an-*
no.
Vicarius Apostolicus a Pontifice per se immediate, vel 54
per Sacram Congregationem Episcopor. & Regul. Ecclesiæ
vacanti, vel plenæ præficitur triplici de causa, nempe,
vel quia timetur de nimium diuturna Sedis vacatione, vel
quia Episcopus ob senectutem, aut adversam valetudinem
inhabilis effectus est ad Ecclesiam regendam, vel quia ab
ejusdem Ecclesiæ administratione suspensus vel remotus
fuit; Benedict. XIV. *de Synodo Diœcesana l.* 2. *cap.* 9. *n.*
7. Ejus facultas modo amplior, modo strictior est; cum 55
pro Sacræ Congregationis libito aliquando amplietur, &
aliquando limitetur, prout exigunt rerum circumstantiæ,
in quibus constituitur; unde ne erret in ministerio, de-
bet facultates sibi concessas accurate perpendere; Idem
ib. n. 7. Potest & debet sine Episcopo Ecclesiæ, cui præ- 56
fectus est, celebrare Synodum diœcesanam. Idem *ib.* Vide 57
supra n. 5. ubi quod ad Vicarium Apostolicum solum si-
ne interventu Episcopi spectat facere concursum, sicut &
Synodum, & declarare magis idoneum; ut declaravit *S.*
C. Episcop. & Regul. in Lycien. 9. *Jun.* 1608. *& in Bi-*
sinianen. 16. *Maji* 1653. Et *n.* 51. *&* 52. ubi viginti assi- 58
gnantur diversæ justæ causæ propter quas solet mitti Vi-
carius Apostolicus, & duodecim propter quas solet re-
moveri.
Vicarii Apostolici Indiarum Orientalium non haben- 59
tes Episcopum cum futura successione, tenentur assumere
Vicarium Generalem. Benedict. XIV. Const. incip. *Ex*
sublimi §. 1. Et eidem assumpto Vicario Generali conce- 60
duntur omnes, & singulæ facultates competentes Vicariis
Capitularibus Cathedralium, Sede vacante: Eidemque post 61
Apostolici Vicarii obitum conceditur usus, & exercitium
earum facultatum, quibus gaudebat, dum viveret, defun-
ctus Apostolicus Vicarius Episcopi, iis dumtaxat exceptis,
quæ requirunt Ordinem, & Characterem Episcopalem,
vel non sine unctione Sacrorum Oleorum exercentur, &
quandocumque necessitas urgeat, eidem conceditur facul-
tas consecrandi Calices, Patenas, & Altaria portatilia,
cum Sacris Oleis omnino ab Episcopo benedictis. Idem
ib. §. 3.
Vicarii Apostolici per qualscumque rationes constituti, 62
qui Episcopi non sunt, tenentur sibi Pro-Vicarium eligere;
Idem Constit. Quam ex Sublimi, §. 2.
Alia de Vicariis Apostolicis in Anglia constitutis; Vi- 63
de tom. 5. verb. *Missionar.*

Novæ additiones ex aliena manu.

Mitti solet Vicarius Apostolicus, tum Sede Episcopali 1
vacante, tum Sede Episcopali plena. Priori casu 2
exequi potest litteras, quæ dirigi solent Vicariis Episco-
porum, concedere dimissorias post annum, & intra an-
num arctatis, ac si esset Vicarius Capitularis, nisi ei spe-
cialiter prohibeatur; „ Vulp. in Prax. For. Eccles. cap.
„ 7. n. 15. Marchett. in Prax. Vicar. Capitul. p. 2. tit.
„ 15. n. 64. Bass. de Vicar. Apost. tit. 2. n. 1. Pannonll.
„ dec. 1. adnot. 6. n. 9. " Tum conferre beneficia liberæ 3
Collationis; „ Marchett. in Prax. Vicar. Cap. p. 2. tit.
32. n. 15. Bass. de Vicar. Apost. tit. 2. n. 1. " Solet ve- 4
ro, ut plurimum in Brevi, vel litteris facultas hæc con-
cedendi litteras dimissorias, & conferendi Beneficia limita-
ri; „ Monacel. p. 2. tit. 16. form. 8. in princip. & rur-
„ sus in adnot. sub n. 3. in fin. & præterea form. 9.
Item potest concedere monitoria pro revelatione, & 5
contra non revelantes devenire ad excommunicationem;
„ Marchett. in Prax. Vicar. cap. p. 2. tit. 22. n. 7. Bass.
„ de Vicar. Apost. tit. 2. n. 5.
Potest præterea eligere Concionatores; Bass. de Vicar. 6
Apostol. tit. 7. n. 6.
De eo vero est dissensio, an possit erigere Beneficia cum 7
reservatione jurispatronatus. Vide DD. apud Bass. de Vi-
car. Apostol. tit. 2. n. 10.
Convenit vero inter omnes, quod possit alieno Episco- 8
po ad formam Concilii Tridentini *sess.* 6. *cap.* 5. impor-
tiri licentiam exercendi Pontificalia, cum conferendi

Ordines non solum Subditis Dioecesis necessariis requisitis suffultis, sed etiam subjectis eidem Episcopo Ordinanti, immo etiam aliis aliunde cum dimissoriis suorum Ordinariorum confluentibus; *Peyriter. in Manual. Antist. pot. 86. per tot. Bass. de Vicar. Apostol. tit. 2. n. 11.*

9 Ad differentiam Vicarii Episcopi, tum Capituli, Vicarius Apostolicus utitur proprio sigillo, ac titulo Vicarii Apostolici, & aliis decoratur honoribus hujusmodi Vicariis concedi solitis ad instar Praesulum; *Pignatell. Consult. canon. t. 9. consult. 199. n. 10. & seq. Lauren. de Vicar. cap. 5. q. 599. num. 2.*

10 De Vicario Apostolico Sede plena differit Auctor, sed vide etiam de eo *Bass. d. tract. tit. 3. & per tot.*

VICARIUS CAPITULARIS.

ARTICULUS I.

Quoad ea, quae concernunt ejus electionem, qualitatem, initium, & finem suae Jurisdictionis.

SUMMARIUM.

1 Vicarius Capitularis est eligendus a Capitulo infra octo dies post mortem Episcopi, alias electio devolvitur ad Metropolitanum.

2 Et si Ecclesia ipsa fuerit Metropolitana, aut exempta, & Capitulum intra octo dies Vicarium Capitularem non elegerit, tunc electio Vicarii Capitularis pro Metropolitana devolvitur ad antiquiorem ex Episcopis suffraganeis, & pro Ecclesia exempta devolvitur ad Episcopum propinquiorem.

3 Ante Concilium Tridentinum tamen de Jure communi non tenebatur Capitulum Vicarium constituere Sede vacante, sed poterat per seipsum Jurisdictionem exercere.

4 Alia usque ad n. 40. satis summata habentur.

41 Vicarius Capitularis potest esse Canonicus ejusdem Ecclesiae Parochus.

42 Non autem Parochus extraneus, & ruralis.

43 Vicarius Capitularis cujus aetatis esse possit, & debeat?

44 In electione Vicarii Capitularis sunt praeferendae Dignitates, & Canonici, quatenus sint idonei, Canonico Coadjutori.

45 Si electio non concludatur in tempore a Concilio Tridentino praescripto, fit devolutio ad formam Conciliaris Decreti, tam in casu negligentiae, quam dissensionis.

46 Si in electione duo Canonici Doctores habuerint vota paria, neuter est Vicarius legitimus, & electio propterea, transacto octiduo, devolvitur ad Metropolitanum.

47 Si Ecclesia suffraganea vacans careat Capitulo, electio, seu deputatio Vicarii pro illius administratione spectat ad Capitulum Metropolitanae Pastore carentis, non ad antiquiorem Ep. suffraganeum, non obstante Synodo Provinciali.

48 Si autem Ecclesia Cathedralis carens Capitulo non sit suffraganea, sed exempta, & Sanctae Sedi immediate subjecta, uti est Ecclesia, seu Episcopatus Portuensis, tunc videtur, quod deputatio Vicarii Capitularis in casu vacationis Sedis non pertineat ad propinquiorem Episcopum, sed consulenda sit Sancta Sedes.

49 Vicarius Capitularis debet provideri de competenti Salario, nisi adsit contraria consuetudo.

50 An Vicarius Capitularis lucretur distributiones, si Choro non intersit.

51 Si Vicarius Capitularis, ubi adest consuetudo interessendi Choro pro lucrandis distributionibus, voluerit eas lucrari, debet interesse cum solita veste Canonicali, & sedere in loco sui Canonicatus, neminem antiquiorem praecedendo.

52 Si vero noluerit distributiones lucrari, debet praecedere omnes, excepta prima dignitate post Pontificalem.

53 Vicarius Capitularis non potest occupare Sedem Archidiaconi in Ecclesia, sed sedere debet in alia Sede portatili.

54 Archidiaconus, seu alia dignitas major post Pontificalem, praefertur Vicario Capitulari, etiamsi dictus Vicarius non sit Canonicus.

55 Vicarius Capitularis semel ac est electus, durat toto tempore vacationis Ecclesiae.

56 Unde Capitularis Jurisdictio cessat solum post possessionem realem captam a novo Episcopo.

57 Terminatur autem Vicarii Capitularis Jurisdictio, cum mittitur Vicarius Apostolicus a Papa, vel a Sacra Congregatione Episcoporum.

58 Item cessat Jurisdictio Vicarii Capitularis, quando removetur a Sacra Congregatione, vel vocatur ad Urbem pro justificandis rebus, de quibus fuit inculpatus.

59 Etiam Capitulum Collegiatae exemptae, & Nullius Dioecesis, Sede vacante sui Praelati, tenetur eligere Vicarium Capitularem.

60 Talis autem Vicarius Capitularis non debet necessario esse Doctor, aut Licentiatus in Jure Canonico.

61 Non eligitur autem Vicarius Capitularis per Clerum Ecclesiae exemptae, Abbatia vacante.

62 Affertur novissima resolutio Sacrae Congregationis Concilii quo ad varia dubia de Vicario Capitulari.

Vicarius Capitularis est eligendus a Capitulo infra octo dies post mortem Episcopi, alias electio devolvitur ad Metropolitanum. *Communis*, textu expresso in Concilio Tridentino *sess. 23. de reformat. cap. 16.* ibi: *Item Officialem, seu Vicarium infra octo dies post mortem Episcopi constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur, qui saltem in Jure Canonico sit Doctor, vel Licentiatus, vel alias, quantum fieri poterit, idoneus; si secus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur.* 1

Et si Ecclesia ipsa fuerit Metropolitana, aut exempta, & Capitulum intra octo dies Vicarium Capitularem non elegerit, tunc electio Vicarii Capitularis pro Metropolitana devolvitur ad antiquiorem ex Episcopis Suffraganeis, & pro Ecclesia exempta devolvitur ad Episcopum propinquiorem: *Communis*, textu expresso in ipso Concilio Tridentino *loc. cit.* ibi: *Et si Ecclesia ipsa Metropolitana fuerit, aut exempta, Capitulumque, ut praefertur, negligens fuerit, tunc antiquior Episcopus ex suffraganeis in Metropolitana, & propinquior Episcopus in exempta Oeconomum, & Vicarium idoneos possit constituere.* 2

Ante Concilium Tridentinum tamen de Jure communi non tenebatur Capitulum Vicarium constituere, Sede vacante, sed poterat per se ipsum Jurisdictionem exercere. Abbas *in c. Irrefragabili n. 2. de Officio Ordinarii*, Felin. *in c. Cum olim n. 9. de majorit. & obedient.* Fagnan. *in c. His, quae, eod. tit. n. 16.* Pellegrin. *in prax. Vicariorum p. 1. sect. 4. subsect. 1. n. 5.* & alii passim. 3

Capitulum non potest cogi ad creandum Vicarium intra pauciores dies quam octo, sed potest gaudere termino a Sacro Concilio sibi dato. Vide verb. *Capitulum art. 3. num. 29.* 4

Et intra illos dies, antequam Vicarium constituat, exercitium Jurisdictionis spectat ad totum Capitulum in solidum, non autem ad primam Dignitatem. Vide *ibidem num. 30.* 5

Capitulum nedum potest eligere Vicarium Capitularem post mortem Episcopi, sed etiam quando Ecclesia vacat per translationem Episcopi ad aliam Ecclesiam. Vide *ib. num. 31.* 6

Et Ecclesia vacat per translationem Episcopi statim, ac habita fuit notitia, etiam ex testimonio, seu documento Secretarii Sacri Collegii, quod Episcopus a suae Ecclesiae vinculo absolutus fuit in Consistorio Sanctitatis Suae etiam ante expeditionem Litterarum Apostolicarum, vel adeptam possessionem secundae Ecclesiae; tunc enim Capitulum potest, & debet Sedem vacantem publicare, & Vicarium juxta Conc. Trid. praescriptum eligere. Vide *ib. n. 31.* 7

Sic etiam Capitulum potest constituere Vicarium in casu, quo Episcopus efficiatur captivus ab hostibus Catholicae Fidei. Vide *ib. n. 32.* 8

Item Sedes vacat, si Episcopus ingrediatur aliquam Religionem; & tunc Capitulum potest eligere Vicarium Capitularem. Vide *ib. n. 33.* 9

Item vacat Sedes per renunciationem. Vide *ibidem numer. 34.* 10

Similiter vacat Sedes per depositionem, vel relegationem. Vide *ib. n. 35.* 11

Non potest tamen Capitulum constituere Vicarium in casu, quo Episcopus sit excommunicatus, vel suspensus; Vel in casu, quo Episcopo in remotis degente, Vicarius Generalis ab ipso relictus moriatur, vel a Principe Seculari ejiciatur a Dioecesi, quia tunc recurrendum esset ad Sedem Apostolicam pro provisione. Vide *ibidem numer. 36.* 12

Capitulum non potest devenire ad electionem Vicarii Capitularis ante certam notitiam vacationis. Vide *ibidem num. 37.* 13

Capitulum neque potest devenire ad electionem Vicarii Capitularis post habitam notitiam mortis, vel translationis Episcopi, quando Vicarius Episcopi defuncti, vel translati missus fuerat a Papa, vel a Sacra Congregatione Episcoporum. Vide *ib. n. 38.* 14

Electio Vicarii Capitularis debet fieri, Capitulo more solito capitulariter congregato, & per secreta suffragia, alioquin nulla est. Vide *ib. n. 39.* 15

Capitulum non potest eligere in Vicarium Capitularem, nisi unum tantum; & si eligat plures, electio devolvitur ad Metropolitanum; Si tamen plures successive eligit, primo electus debet continuare; Dummodo habeat requisita. Vide *ib. n. 40.* 16

Potest tamen Capitulum duos Vicarios constituere, ut alter- 17

alternis mensibus Vicariatus munere fungantur, si legitimam habeant ad id consuetudinem ab immemorabili servatam sine interruptione, & electi sint prædiri omnibus qualitatibus, quas Tridentinum requirit. Vide *ibidem num.* 41.

18 Facta semel per Capitulum electione Vicarii Capitularis, non potest illum ad libitum revocare, & novum constituere. Vide *ib. n.* 42.

19 Si tamen accesset justa causa illum revocandi, debet prius habere licentiam a Sacra Congregatione Episcopor. Vide *ibid. n.* 43.

20 Immo non potest per Capitulum revocari Vicarius Capitularis, etiamsi sit electus cum clausula, quod possit revocari ex causis sibi benevisis. Vide *ib. n.* 44.

21 Plures sunt causæ, propter quas solet Sacra Congregatio Episcoporum facultatem concedere removendi Vicarium Capitularem, ut indignum; & tales causæ assignantur *ib. n.* 45.

22 A Capitulo pro electione Vicarii Capitularis non debent vocari Canonici absentes, nisi commode fieri possit. Nec ita absentes possunt mittere, aut constituere Procuratorem ad ferendum in electione suffragium. Vide *ibid. num.* 46.

23 Si tamen adsit consuetudo legitime præscripta admittendi in electione Canonicos absentes per Procuratorem, talis consuetudo esset intelligenda, & restringenda ad absentes solummodo intra Provinciam, & ibidem detentos aliquo legitimo impedimento de tempore actualis electionis Vicarii. Vide *ib. n.* 47.

24 Et si e contra adesset consuetudo non vocandi quoquomodo absentes a Civitate, servanda esset. Et tanta est vis consuetudinis, quod a Capitulo pro electione Vicarii, præter Canonicos, vocandi sunt etiam illi, qui de Jure non sunt de Capitulo, ut Portionarii, aliique Beneficiati Ecclesiæ, si adsit consuetudo legitime præscripta illos vocandi. Vide *ib. n.* 48.

25 Si autem consuetudo non sit pacifica, & legitime præscripta, sed solum pauci actus efferantur, in quibus ii, qui non sunt de corpore Capituli, fuerint admissi ad suffragium ferendum, tunc Capitulum potest illos excludere. Vide *ib. n.* 49.

26 Capitulum debet pro Vicario Capitulari eligere unum, qui sit de gremio Capituli, si adsit idoneus. Vide *ibidem num.* 50.

27 Et qui sit Doctor, alias electio esset nulla. Vide *ibid. num.* 51.

28 Nec sufficit, quod sit Magister in Sacra Theologia, sed debet esse saltem Doctor in Jure Canonico. Vide *ibidem num.* 52.

29 Nec etiam sufficit, quod sit Doctoratus a persona privata, sed in aliqua Universitate. Vide *ib. n.* 53.

30 Habilis tamen non Doctor tolerari potest, si Doctor haberi non possit. Vide *ib. n.* 54.

31 Debet tamen Vicarius non Doctor eligere sibi Consultorem benevisum, qui sit Doctor, & in rebus Legalibus, & arduis peritus, a quo possit dirigi. Vide *ibidem num.* 55.

32 Si Capitulum eligat aliquem non Doctorem, quando adest Doctor, ex quo talis electio sit nulla, tunc electio devolvitur ad Metropolitanum. Vide *ib. n.* 56.

33 In casu tamen, quo Vicarius deputatus per Metropolitanum ob malam electionem Capituli, vel ob ejus negligentiam, decederet, tunc posset Capitulum novum eligere Vicarium infra octo dies, ut prius. Vide *ibidem num.* 57.

34 Capitulum non potest in electione, seu deputatione Vicarii apponere restrictivam, ut Vicarius Capitularis non possit procedere contra aliquem Capitularem absque consensu Capituli. Vide *ib. n.* 58.

35 Vel sine adjunctis; *Ib. n.* 59.

36 Nec potest apponere in electione conditionem, ut participet Capitulum de emolumentis ex Officio Vicariatus provenientibus. Vide *ib. n.* 60.

37 Nec potest Capitulum reservare sibi facultatem signandi supplicationes, distribuendi conciones, vel habendi superintendentiam Seminarii. Vide *ib. n.* 61.

38 Vel faciendi gratiam condemnatis ab ipso Vicario, vel cognoscendi de causis suspicionis ipsius Vicarii, ac Judicem non suspectum partibus deputandi, vel cum alia quacumque restrictione insolita. Quod si Vicarius Capitularis electus fuerit cum hujusmodi restrictionibus, poterit nihilominus libere uti sua Jurisdictione absque ullo respectu supradictarum conditionum. Vide *ib. n.* 62. verb. *Ordo art.* 3. *n.* 43.

39 Capitulum enim post electionem Vicarii nullam exercere potest Jurisdictionem, quia post electionem tota Jurisdictio Episcopalis transit ad Vicarium Capitularem privative quoad Capitulum, non cumulative. Vide *ib. num.* 63. verb. *Ordo art.* 3. *n.* 42.

40 Unde substitutio facienda propter absentiam Vicarii spectat ad ipsum Vicarium, & non ad capitulum. Vide *num.* 64.

41 Vicarius capitularis potest esse Canonicus ejusdem Ecclesiæ, qui in eadem Civitate, & Ecclesia curam quoque gerit animarum. *S. C. Episcop. in Ortonen.* 19. *Mart.* 1619. & 19. *Jul. ejusdem anni*.

42 Ubi etiam fuit declaratum, quod contrariæ decisiones, nempe quod Parochus nequeat eligi in Vicarium capitularem, intelliguntur de Parocho rurali. Sic refert decisionem ad litteram Barbosa *de Canonicis, & Dignitatibus c.* 42. *n.* 38.

43 Vicarius capitularis eligi debet ætatis saltem 25. annorum, si haberi possit, alias permittitur posse eligi in ætate 23. annorum si sit idoneus, sed non semper expedit. *S. C. C. die* 11. *Aug.* 1618. apud Barbosa *in Con. Trid. sess.* 25 *de ref. c.* 16. *n* 19. *& in Summa Apostol. decis. verb. Vicarius Capitul. Sede vacante n.* 8. & Sell. *in select. c.* 19. *n.* 44.

44 In electione Vicarii capitularis sunt præferendæ Dignitates, & Canonici, quatenus sint idonei, Canonico coadjutori, ut respondit *sac. Congr. Conc.* 14. *Apr.* 1685. *l.* 35. *fol.* 37. apud Monacell. *tom.* 2. *t.* 16. *formul.* 10. *sub num.* 13.

45 Si electio non concludatur in tempore a Conc. Tridentino præscripto *cap.* 16. *sess.* 24. *de reformat.* fit devolutio ad formam Conciliaris Decreti, tam in casu negligentiæ, quam in casu dissensionis. *Sacr. Congregat. Conc. in Aquilana* 10. *Octob.* 1605. *lib.* 28. *fol.* 195. apud Monacell. *loc. cit.*

46 Si in electione duo Canonici Doctores habuerint vota paria, neuter est vicarius legitimus, & electio propterea, translacto octiduo, devolvitur ad Metropolitanum, juxta dispositionem Conc. ut respondit *sacr. Congr. Conc. in Vercellen.* 12. *Mart.* 1611. *lib.* 117. *fol.* 769. apud Monac. *l. c.*

47 Si Ecclesia suffraganea vacans careat Capitulo, electio seu deputatio vicarii pro illius administratione spectat ad capitulum Metropolitanæ Pastore carentis, non autem ad antiquiorem Episcopum Suffraganeum, non obstante Synodo Provinciali, ut declaravit *Sac. Congr. Conc.* 28. *Aug.* 1683. *confirmata* 14. *Apr.* 1685. *l.* 35. *fol.* 195. apud Monacell. *l. c.*

48 Si autem Ecclesiæ Cathedralis carens capitulo, non sit suffraganea, sed exempta, & Sanctæ Sedi immediate subjecta, uti est Ecclesia, seu Episcopatus Portuensis prope Almam Urbem, tunc videtur quod deputatio vicarii Capitularis in casu vacationis Sedis non pertineat ad propinquiorem Episcopum, juxta dispositionem Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. c.* 16. Sed consulenda sit Sancta Sedes, quia Episcopo viciniori devolvitur electio secundum dispositionem Conc. in casu negligentiæ capituli; at quando Ecclesia capitulo caret, casus est omissus a concilio. Sic præcisis verbis Monac. *l. c. n.* 13. *in fine*, testans insuper, quod quoties occurrit vacatio in dicta Cathedrali, seu Episcopatu Portuensi, Episcopus vicinior non se ingerit in deputatione vicarii, sed Ecclesia remanet sub regimine Eminentissimi Urbis vicarii, quia est in districtu Urbis, usque dum novus Episcopus Ecclesiæ possessionem capiat.

49 Vicarius capitularis debet provideri de competenti Salario. *S. C. Conc. in una Ventimilien.* 15. *Octobris* 1615. apud Barbos. *in summa l. c. n.* 13. *& de Canon. & Dignitat. c.* 42. *num.* 35. & apud Pellegrinum *l. c. sub sect.* 1. *num.* 30. Quod potest esse ad rationem Scutorum quatuor pro singulis mensibus, ut declaravit *ead. S. C. in una Casalen.* 21. *August.* 1654. Non tamen debet esse majus eo, quod habebat vicarius Episcopi defuncti. *Ead. S. C. in Ventimil.* 15. *Jan.* 1602. apud Pellegrin. *l. c.* Attendenda tamen est circa supradicta omnia legitima locorum consuetudo, *argum. cap. Cum tanto* 11. *de consuetud.*

50 An Vicarius Capitularis lucretur distributiones quotidianas, si choro propter suum munus non intersit? Variant Doctores. Affirmativam enim sententiam defendunt Pellegrinus *l. c. n.* 31. Garcias, Gonzalez, Pavin. Covarruv. & alii ab ipso citati dicentes non currere paritatem de vicario Episcopi, quia ideo ipse non interessendo Choro, non lucratur distributiones, quia servit Episcopo, & non Ecclesiæ, ut servit vicarius Capitularis, sicuti notat Rota *dec.* 222. *n.* 5. *part.* 2. *diversor.* Negativam autem sustinent Monacell. *tom.* 3. *tit.* 1. *form.* 41. *n.* 5. Monera *de distribut. p.* 2. *q.* 11. *n.* 83. *& seq.* Barbos. *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 54. *num.* 165. *vers. Quidum a Choro absens est, & de Canon. & Dignitat. cap.* 42. *num.* 39. & alii plures. Ut autem concilientur Doctores, dicendum est standum esse legitimis locorum consuetudinibus, ut ibi Vicarius Capitularis absens a choro lucretur distributiones, ubi adest legitima consuetudo eas lucrandi, & ibi non lucretur, ubi adest legitima consuetudo eas non lucrandi, *arg. cit. c. Cum tanto* 11. *de consuetud.* Et sic tenent Rota *c. dec.* 222. *n.* 6. *p.* 2. *divers.* Barbosa *l. c.* Quaranta *in Summa Bullar. verb. Capitulum sede vacante, vers. Octavo dubitatur*, Prosper August. *in addit. ad d. Quarant. l. c. n.* 8. *in fine*, Rebuff. *tit. de Vicario Episcop. n.* 5. & ipse Pellegrinus *l. c. n.* 31. *in fine*, cum aliis ibi allegatis.

51 Si Vicarius Capitularis, ubi adest consuetudo interessendi choro pro lucrandis distributionibus, voluerit ipsas lucrari, debet interesse cum solita veste Canonicali, & sedere in loco proprio sui Canonicatus, neminem antiquiorem præcedendo. Rota *in Lucana Benefic.* 18. *Decembr.* 1579. *coram Seraphino*, & eadem Rota *dec.* 286. *n.* 2.

num. 2. part. 2. recent. apud Barbos. *cit. alleg.* 54. *num.* 66. & Pellegrin. *loc. cit. num.* 34. & sic tenent cum ipsis plures alii Doctores.

52 Si vero noluerit distributiones lucrari, debet præcedere omnes, excepta prima Dignitate post Pontificalem. *Sic rescriptum fuisse a sacra Congregatione in una Assisiensi de mense Augusti* 1630. dum ipse esset Assisii testatur Nicolius *in Flosc. verb. Vicarius Capitularis n.* 67. & refert etiam Pellegrin. *l. c. n.* 34. & alii.

53 Vicarius Capitularis non potest occupare Sedem Archidiaconi in Ecclesia, sed sedere debet in alia Sede portatili. *S. C. Rit. in Nucerina* 10. *April.* 1601. apud Pellegr. *loc. cit. num.* 34. & Barbosa *de Canonicis, & Dignitatibus c.* 42. *n.* 42.

54 Archidiaconus, seu alia Dignitas major post Pontificalem præfertur Vicario Capitulari, etiamsi dictus vicarius non sit Canonicus. Barbos. *cit. c.* 42. *n.* 41. *& cit. alleg.* 54. 167. cum aliis ibi citatis.

55 Vicarius semel ac Canonice est electus, durat toto tempore vacationis Ecclesiæ. Quamvis enim Barbosa *in summa Apostol. decis. loco cit. n.* 7. *& tract. de Canonicis loc. cit. num.* 44. *& in Trid. cit. sess.* 44. *cap.* 2. *num.* 14. referat *S. C. sub die* 17. *Jun.* 1617. decrevisse posse Capitulum eligere vicarium cum clausula, quod non duret nisi per annum; Tamen Nicolius *in Flosculis verb. Vicarius Capitularis sub num.* 59. refert sæpius a Sac. Congr. Episc. decisum fuisse non posse capitulum eligere vicarium capitularem *ad* certum tempus, sed pro toto tempore vacationis Ecclesiæ. Sic dicta *S. C. in Potentina* 7. *Maj.* 1601. 30. *Aug.* 1641. 3. *Mart.* 1647. 14. *Febr.* 1642. & *in Sutrina* 21. *Novemb.* 1653. Quod & melius esse testatur etiam ipse Barbosa *in c. cap.* 44. *num.* 44. *& cit. sess.* 24. *cap.* 16. *num.* 14. referens ita rescripsisse *S. Congr. Episc. Episcopo Caietano sub die* 28. *Octob.* 1587. Et sic expresse tenet Monacell. *tom.* 1. *tit.* 1. *formul.* 2. *num.* 34. cum Fagnano, & aliis ibi citatis, adductis insuper aliis Decretis.

56 Unde Vicarii Capitularis jurisdictio cessat solum post possessionem realem captam a novo Episcopo; Sedes enim Episcopalis intelligitur semper vacare usquequo Litteræ Apostolicæ Prælati provisi de illa Ecclesia, cujus Sedes vacabat, non fuerint præsentatæ Capitulo, nec interim potest Episcopus noviter provisus Episcopatum ministrare. *Extravagant. Injunctæ* 2. *de electione*; Unde Vicarius Capitularis potest continuare exercitium suæ Jurisdictionis, donec novus Episcopus adeptus fuerit realem Episcopatus possessionem. Quaranta *in summa Bullar. verb. Capitulum Sede vacante num.* 13. *vers.* 13. *Dubitatur*; Flaminius Parisius *de resignat. lib.* 8. *quæst.* 5. *num.* 33. Rebuffus *in Praxi Benef. tit. de simonia in resignat. nu.* 11. Henriq. *consi.* 29. *num.* 4. Aloysius Riccius *in Praxi Fori Eccles. dec.* 376. *in prima edit. resolut.* 500. *in secunda edit.* Stephanus Gratian. *disceptat. forens. cap.* 27. Pellegrin. *loco cit. subsect.* 6. *num.* 1. & 2. cum pluribus ibi citatis, Barbosa *cit. allegat.* 54. *num.* 161. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Canceller. glossa* 15. §. 2. *num.* 88. ubi refert fuisse conclusum validam esse quamdam collationem Canonicatus in mense Ordinario vacantis factam a Capitulo Burgensi, spreto Episcopo jam promoto, & habente expeditas litteras suæ provisionis, qui tamen nondum illas ostenderat, nec præsentaverat.

57 Terminatur autem Vicarii Capitularis Jurisdictio, cum mittitur Vicarius Apostolicus a Papa, vel a Sacra Congregatione Episcoporum, quod fit, si Ecclesia diu vacaverit, ut censuit *Sacr. Congr. Episcop. in una Aleriana* 28. *Jun.* 1649. præsertim si subditi in administratione Justitiæ aliquod inconveniens experiantur. *Eadem S. C. in Ugentina* 18. *Sept.* 1655.

58 Item cessat Jurisdictio Vicarii Capitularis, quando removetur e Sacra Congregatione, vel vocatur ad Urbem pro justificandis rebus, de quibus fuit inculpatus. „ Sacra Congreg. Episcop. in Spoletana 13. Nov. 1600. in „ Asten. 30. Septemb. 1650. & in Monopolitana 2. Maji 1654.

59 Quod hactenus dictum est de Vicario Capitulari Cathedralis, locum habet servata proportione in Vicario Capitulari Collegiatæ exemptæ, & nullius Diœcesis; Capitulum enim Collegiatæ, quæ nullius Diœcesis est, & subditur proprio Prælato, ordinariam, & quasi Episcopalem Jurisdictionem habente, vacante Sede dicti sui Prælati, debet eligere Vicarium Capitularem eodem mo-
60 do, & eiisdem legibus, Capitulis Cathedralium præscriptis a Sacro Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reform. cap.* 16. *Cum illud*. Cum hac tamen differentia, quod Vicarius Capitularis dictæ Collegiatæ exemptæ, & Nullius, non debet necessario esse Doctor, aut Licentiatus in Jure Canonico, sicuti tenetur esse Vicarius Capitularis Cathedralis; Sic expresse declaravit Sacra Congregatio Concilii ad dict. *cap.* 16. *die* 12. *Septemb.* 1585. apud Gar-
61 ciam *de Benef. tom.* 1. *part.* 5. *cap.* 7. *n.* 6. & apud Pellegrinum *loco cit. sect.* 5. *num.* 5. Non posse autem eligi Vicarium Capitularem per Clerum Ecclesiæ exemptæ Abbatia vacante, decrevit *Sac. Congreg. Concil. in Auglonen.* 30. *Jan.* 1717. ut refert Card. Petra *tom.* 5. *Comment. ad Const. IV.* Calisti III. *sect.* 3. *n.* 10.

Affertur novissima resolutio Sacræ Congregationis Con- 62
cilii quoad varia dubia de Vicario capitulari in ipsa proposita, ut sequitur.

I. An possit Capitulum Sede Vacante, post electum Vicarium in spiritualibus, & temporalibus, deputare alium toties quoties sibi placuerit ad aliquid faciendum in exercitio Jurisdictionis translatæ, ipsam jurisdictionem reassumendo?

II. An possit Capitulum per seipsum dare subditis Chartas testimoniales, vel Reverendas ad Ordines suscipiendos, vel debeant dari per Vicarium Generalem capitularem?

III. An possit Capitulum in deputatione vicarii capitularis dare jurisdictionem limitatam, & possit in hoc casu attendi consuetudo Regni Lusitaniæ? & quatenus affirmative.

IV. An possit reservatam Jurisdictionem alicui alteri committere, vel illam debeat per seipsum exercere?

V. An possit capitulum dare subditis attestationes de vita, & moribus per seipsum, vel debeant dari a vicario capitulari?

VI. An possit capitulum jubere vicario capitulari, ut det tales attestationes, vel debeat pendere ab arbitrio vicarii capitularis?

VII. An in concursu Parochialium debeat intervenire arbitrium vicarii capitularis, vel debeat pendere ab arbitrio capitulari, facto concursu in præsentia capituli, vel in absentia, & an debeat attendi consuetudo Regni in casu &c.

Sacra Congreg. Conc. in Elven. Jurisdictionis 1. Dec. 1736.

Respondit:

Ad I. Negative.
Ad II. Negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam.
Ad III. Negative.
Ad IV. Provisum in tertio.
Ad V. Negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam.
Ad VI. Negative.
Ad VII. Affirmative quoad primam partem ad formam juris; In reliquis negative.

Novæ additiones ex aliena manu.

Pacifica haud est opinio *Auctoris numer.* 60. quod & 1
capitulum Collegiatæ Ecclesiæ defuncto Prælato Nullius debeat constituere vicarium capitularem; Jurisdictionem enim remanere penes capitulum, nec teneri ipsum constituere vicarium capitularem, sentiunt Fagnanus *in cap. His quæ num.* 77. *de Major. & Obedient.* ubi quod ita resolvit Sacr. Congregat. Concil. interpres, Leuren. *de Vicar. tractat.* 3. *cap.* 4. *quæst.* 541. *per totum*.

Capitulum vero Cathedralis, vel Metropolitanæ Eccle- 2
siæ non teneri in electione hac vicarii capitularis servare formam *cap. Quia propter, de election.* communis sententia est, ut rejecto Fresc. *de Visitat. lib.* 1. *cap.* 25. *num.* 32. firmant Pirhing *ad titul. Decretal. de Offic. Vicar. num.* 77. Pignatell. *consult. Canonic. tom.* 8. *consult.* 34. *numer.* 9. & 11. Garciam *de Benef. part.* 5. *cap.* 7. *numer.* 21. Leuren. *de Vicar. tract.* 3. *cap.* 4. *quæst.* 550. *num.* 1.

Hinc fit, quod necesse haud sit, ut hæc vicarii capi- 3
tularis electio fiat per suffragia secreta; Leuren. de Vicar. *tract.* 3. *cap.* 4. *q.* 55. *num.* 2.

Debet vero concurrere major pars suffragiorum, & 4
quidem collegialiter præstitorum, ut valida sit electio vicarii capitularis.

Quocirca electio vicarii capitularis facta a minori par- 5
te capituli, minime valida evadit per subscriptionem litterarum patentium factam a majori parte ejusdem capituli, cum non sufficiat consensus postea datus a singulis; Pignatell. *consultat. Canon. tom.* 2. *consultat.* 23. *numer.* 7. Leuren. *de Vicar. tractat.* 3. *cap.* 4. *quæst.* 552. *per totum*.

Coram quo, & quomodo proponenda sit nullitas ele- 6
ctionis vicarii capitularis, vide apud Leuren. *de Vicar. tract.* 3. *cap.* 4. *quæst.* 554. *per tot.*

ARTICULUS II.

Quod ea, quæ Vicarius Capitularis facere potest, vel non.

SUMMARIUM.

Vicarius Capitularis, sicuti Capitulum, Sede vacante, 1 succedit Episcopo in his, quæ illi competunt de Jure communi, non vero in his, quæ sunt de Jure speciali, sive Delegato. *Communis*, per text. *in cap. Eam te 7. de Rescriptis, cap. Cum olim 14. de Majoritat. & Obedient.* cum similibus: in Vicarium enim Capitularem Canonice electum transfertur tota Jurisdictio Capituli, & Jurisdictio vicarii capitularis in supradictis eadem est,

quæ

quæ fuit Episcopi. S. C. Ep. in Reatina 21. Nov. 1603. apud Nicolium in Flosculis verb. Vicarius Capitularis numer. 62.

2 Vicarius Capitularis potest concedere Dimissorias ad Ordines infra annum a die vacationis Sedis arctatis ratione Beneficii recepti, vel recipiendi, ut colligitur clare ex Concilio Tridentino sess. 7. cap. 10. de reformat. & pluries declaravit expresse „ Sacr. Congreg. & signanter in „ Neapolitana 12. Januar. 1604. & in Aletina 24. Jan. „ 1653.

3 Et aliquando conceditur facultas Vicario Capitulari, ut etiam infra annum a die vacationis Sedis Episcopalis possit concedere Dimissorias ad Ordines, cum voto tamen pleni Capituli, ubi pro servitio Ecclesiæ id necessarium esse fuerit judicatum, prout „ a Sac. Cong. Episcop. con„ cessa fuit Vicario Capitulari Antuerpiensis Ecclesiæ 15. „ Mart. 1598.

4 Arctati ratione Beneficii recepti, dicuntur illi, qui obtinent aliquod Beneficium requirens servitium personale, ratione cujus de Jure, consuetudine, privilegio, statuto Ecclesiæ, vel fundatione infra annum teneantur se promoveri facere ad illum Ordinem, quem requirit tale Beneficium, Barbosa ad Trident. c. sess. 7. cap. 10. nu. 16. cum pluribus ibi citatis, Monacell. tom. 3. tit. 2. formul. 3. n. 2. & alii passim.

5 Arctati autem ratione Beneficii recipiendi dicuntur illi, qui habent Jus, seu sunt vocati, aut præsentati ad aliquod Beneficium vacans, seu Capellaniam, quæ requirit actu certum Ordinem, quo illi carent. Barbosa loc. c. num. 17. cum aliis ibi allegatis, Monacell. loc. c. num. 2. & quod præsentati ad Beneficia dicantur arctati, expresse declaravit „ Sacr. Congr. Episcopor. in Squillacen. 3. Ja„ nuar. 1594. apud Nicolium loc. citat. num. 70. vers. „ Præsentati, & Monacell. tom. 1. titul. 1. formul. 2. „ num. 22.

6 Post annum vero a die vacationis Sedis Episcopalis potest vicarius capitularis dimissorias ad Ordines quibuscumque suis subditis etiam non arctatis concedere. Colligitur clare ex Concilio Tridentino cit. sess. 7. cap. 10. & expresse declaravit „ Sacr. Congregat. ejusdem Concil. apud „ Garciam de Beneficiis part. 5. cap. 7. num. 93. & Pel„ legrinum l. c. subsection. 2. num. 5. & Sacr. Congr. Epi„ scopor. in Neapolitana 12. Januar. 1604. & in Aletina„ na 24. Jan. 1653. apud Nicolium loc. c. n. 70. ubi declaravit, concedere dimissorias post annum spectare ad vicarium Capitularem, & non ad Capitulum.

7 Potest Vicarius Capitularis etiam ante lapsum anni concedere licentiam extero Episcopo exercendi Pontificalia in Ecclesiis Diœcesis, & Ordines conferendi Clericis exteris habentibus litteras suorum Episcoporum, non tamen Clericis subditis vacantis Sedis, „ Sacr. Congr. Concil. in „ Brixien. 16. Maji 1705. Barbosa de Canonicis, & Di„ gnitat. cap. 42. num. 124. Quaranta in Summa Bullar. „ verb. Capitulum Sede vacante quæst. 11. Navarr. con„ sil. 27. de temporib. Ordinat. Molfesius in Summa tract. „ 2. cap. 2. num. 28. Pitticc. part. 1. cap. 2. nu. 13. pag. „ 39. Marcus Anton. Genuens. in praxi Archiepisc. Nea„ politan. cap. 87. n. 32. Marchin. p. 6. cap. 4. n. 16. Fornar. de „ Ordine cap. 5. num. 8. vers. Quarta nota, & alii.

8 Potest Vicarius ante lapsum anni obtinenti facultatem a Sede Apostolica de suscipiendo Ordines cum licentia sui Ordinarii, hanc licentiam subordinatam concedere. „ Navarr. consil. 29. de temporibus Ordinat. Pittec. loc. „ cit. Barbosa loc. cit. n. 123. & alii.

9 Potest Vicarius Capitularis dare licentiam Episcopo extero confirmandi, Ecclesias consecrandi, reconciliandi, & alia ad usum Pontificalium spectantia exercendi in sua Jurisdictione. „ Sacr. Cong. Episcop. in Nepheline 15. De„ cembris 1603. apud Nicol. l. c. n. 3. & Pellegr. loc. c. „ subsection. 2. n. 6.

10 Et ipsemet Vicarius potest Ecclesiam non consecratam reconciliare. „ Sacr. Congr. Rit. in Hidruntina 15. Dec. „ 1632. apud Bonfadin. in Thesaur. Eccles. dec. resol. 51. „ n. 25. & Barbos. in Summa Collect. 712. n. 4.

11 Potest vicarius Capitularis Diœcesim visitare per se, vel per alium, & in visitatione Decreta facere, dummodo sit lapsus annus a postrema visitatione, nec faciat novitates. „ Sac. Congr. Episcop. in Lancianen. 10. Jun. „ 1629. & Pampilonen. 3. Februar. eodem anno in Ma„ teranen. 10. Decemb. 1604. cum famulatu, & comita„ tu solito a Conc. Trid. sess. 21. cap. 3. de reform. præ„ scripto. Sac. Congregat. Concil. in Limana 10. Maji 1629.

12 Item potest Diœcesanam Synodum congregare, elapso anno ab altera Synodo ultimo celebrata. Sic decisum fuisse a Sac. Congregat. Concil. referunt Garcias de Benef. p. 9. cap. 2. num. 8. Card. Petra tom. 5. Comment. ad Const. IV. Calisti III. sect. n. 113. & alii plures. Vide verb. Synodus n. 11.

13 Et eo tempore, quo Synodum celebrat, potest eligere Examinatores Synodales, extra vero illam non potest, sed uti debet electis. S. C. Episc. in Neapolitana 12. Jan. 1604.

14 Item Concursum ad Parochiales vacantes tempore Sedis vacantis facere potest, ut poterat Episcopus, servata forma Concil. Trident. sess. 23. cap. 18. de reformat. magis idoneum eligere, & approbationem ad Sanctissimum Dominum ejusque Eminentissimum Datarium mittere pro confirmatione electionis. S. C. Episc. in Ravennaten. 3. Feb. 1604.

Potest executioni demandare litteras Episcopo per Sacram Congregationem directas, & ab illo non executas. S. C. Episc. & Regul. die 10. 1615. 15

Vicarius Capitularis potest absolvere a Censuris, & dispensare in Irregularitatibus ex delictis occultis Sedi Apostolicæ reservatis provenientibus, in quibus est id concessum Episcopis a Concilio Trident. sess. 24. de reform. cap. 6. Sic S. C. Concil. 3. Dec. 1632. apud Barbosam de Canonicis, & Dignitatibus cap. 42. n. 62. in fine, & in summa Apostolic. decis. collectan. 717. n. 5. & Pellegrinum l. cit. subsect. c. 2. n. 22. 16

Item potest vicarius idoneos Parochialibus vacantibus deputare, donec de Rectore provisum sit, & proponere Edicta ad concursum. S. C. C. apud Aldan. in compendio canonic. resolut. lib. 1. tit. 43. num. 46. & Barbos. in summa l. c. num. 6. & Pellegrinum loc. cit. num. 25. Vide supra n. 14. 17

Item potest sibi substituere vicarium ad modicum tempus propter ejus absentiam, vel infirmitatem; Hoc enim spectat ad ipsum, & non ad Capitulum. S. C. C. apud Pellegrin. l. c. n. 26. & apud Barbos. in summa l. c. n. 9. Vide verb. Capitulum art. 3. n. 64. 18

Item potest sine Adjunctis procedere, si Episcopus, dum vivebat, auctoritatem habebat procedendi sine illis; Si vero Episcopus hoc privilegio non gaudebat, ita nec vicarius Capitularis. S. C. C. apud Barbos. in summa l. c. n. 7. Garciam de Benef. part. 5. c. 7. n. 32. & Pellegrin. l. c. num. 27. 19

Item potest cognoscere causas Matrimoniales. S. C. C. 30. Maji 1602. 20

Item potest visitare Moniales non exemptas, exemptas vero non potest; Barbos. lib. 1. Juris Ecclesiast. univers. cap. 32. n. 71. Garcias l. c. cap. 7. 45. Pellegrin. loc. cit. n. 23. & alii passim. 21

Moniales tamen exemptas potest visitare in iis, in quibus datur Episcopis facultas perpetua visitandi tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis; Talis enim delegatio, cum sit facta Episcopis in perpetuum, est pars Jurisdictionis ordinariæ, & sic transit ad Vicarios capitulares. Barbosa „ de Canonic. & Dignitatibus cap. 42. num. 107. & lib. „ 1. Jur. Eccles. univers. cap. 32. nu. 31. in fine, Moli„ na de Justitia tract. 5. disput. 11. num. 8. Pellegrin. l. „ c. n. 24. & alii passim. 22

Vicarius capitularis potest conferre illa Beneficia, quorum collatio spectat ad Episcopum per devolutionem ob negligentiam inferioris. Abbas in cap. 2. n. 1. Ne Sede vacante, Quaranta in summa Bullar. q. 10. Pellegr. l. c. n. 30. & alii. 23

Item potest in Beneficiorum permutationibus auctoritatem interponere, & consensum præstare, quando collatio partim spectat ad capitulum, & partim ad Episcopum; non autem in aliis casibus. Garcias de Benefic. part. 11. cap. 4. a n. 75. Barbosa lib. 1. Jur. Eccles. cap. 32. num. 97. Quaranta l. c. quæst. 10. Diana p. 8. tract. 5. resolut. 19. Pellegr. l. c. n. 31. & alii. 24

Item potest unire Beneficia in omnibus casibus, in quibus potest Episcopus; Dummodo nihil præjudicetur Juri Episcopali. Garcias de Benef. part. 12. cap. 2. n. 67. & 68. Zerola prax. Episcop. part. 1. verb. Unio §. 11. & p. 2. verb. Capitulum §. 4. Quaranta l. c. q. 9. vers. Quæ conclusio, Pellegrin. l. c. n. 32. & alii. 25

Item potest commendare Ecclesias ad tempus donec provideantur. Barbosa cit. lib. 1. cap. 32. n. 94. Molina de Justitia, tract. 3. disp. 11. num. 11. vers. Licet, Zerola l. c. part. 1. verb. Capitulum §. Ad quintum, Rebuff. in praxi Benefic. tit. de devolut. n. 77. & 80. Pellegr. loc. cit. num. 34. & alii. 26

Item potest dare licentiam ædificandi Ecclesiam, & ut acquiratur Juspatronatus. Pellegrin. loc. cit. n. 35. Lambertin. de Jurepatronat. lib. 1. part. 1. q. 5. art. 9. Pavinus de potestat. capit. Sede vacante part. 5. q. 1. num. 5. Barbosa de Offic. & potestat. Episcopor. part. 3. allegat. 70. num. 32. Garcias de Benefic. part. 5. cap. 9. num. 77. & alii. 27

Item potest dispensare cum illegitimis etiam ex damnato coitu ad Minores Ordines, & ad Beneficium simplex cum causa. Barbosa lib. 1. Juris Eccles. cap. 32. num. 82. & part. 2. de Offic. & potestat. Episcop. allegat. 45. numer. 25. Quaranta in summa Bullar. verb. Capitulum Sede vacante quæst. 9. vers. secundo quæro; Navarrus consil. 31. quod incipit: „ Ad Capitulum, de temporibus „ Ordinat. in antiq., & consil. 7. de filiis Presbyter. in „ novis, & alii. 28

Item potest suspendere, excommunicare, interdicere, privare, & absolvere, cap. His quæ in fine, de Majorit. & Obedient. cap. unic. eod. in 6. Pellegrin. loc. cit. num. 40. Rebuffus loc. cit. tit. de devolut. numer. 63., & alii apud Dianam part. 8. tractat. 4. resolut. 11. Vide supra numer. 16. ubi fuit conclusum, posse Vicarium Capitularem absolvere ab omnibus Censuris, & dispensare in

omnibus Irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, a quibus potest Episcopus vigore facultatis Concil. Tridentini *sess. 24. cap. 6. de reform.*

30 Unde potest Monitoria ad finem revelationis concedere, quia est actus Jurisdictionis necessariæ, ut est excommunicationis promulgandæ facultas. Sic declaravit *S. C. Concilii* 26. Octobris 1590. apud Pellegrin. *loc. cit. n.* 56. & tenent Doctores communiter.

31 Item potest gratiam facere subditis, ipsisque remittere pœnas per Episcopum mortuum impositas, cum hoc sit de Jurisdictione ordinaria. Riccius *tom. 1. Prax. Fori Ecclesiastic. resolut.* 302. Novarius *in Summa Bullar, tit. de Capitul. Sede vacante num.* 12. Marcell. Vulp. *in Prax. Eccles. cap. 44. num. 27. loc. cit. num.* 64. Alii tamen apud ipsum *l. cit. num.* 64. sentiunt contrarium. Unde vide verb. *Pœna art. 1. num.* 64. ubi affertur decretum Sac. Congr. Concilii, & tene sicut ibi.

32 Item dispensare potest in Interstitiis, sicuti potest Episcopus; virtute Concilii Trident. *sess. 23. de reform. cap. 11. 13. & 14.* ex causis ibi expressis. Sic declarasse *Sacram Congregationem Concilii* testantur Marcell. Vulp. *loco cit. cap. 44. num.* 27. Pellegr. *loc. cit. num.* 47. & alii. Vide verb. *Interstitia num.* 12.

33 Item potest statuta facere, quæ totam Diœcesim obligent etiam tempore Episcoporum Successorum, donec revocentur. Pavinus *de potestate Capitul. Sede vacante part. 1. qu.* 6. Marcell. Vulp. *cit. cap. 44. num.* 16. Zerola *loco cit. verb. Capitulum §.* 15. Quaranta *loco cit. vers. Quæro secundo*, Pellegrin. *loco cit. numer.* 42. & alii.

34 Potest compellere Religiosos, qui fuerunt executores Testamentarii, ad reddendas rationes administrationis. Pavinus *loco cit. qu. 7. num.* 6. Azorius *Institut. moral. part. 2. lib. 3. cap. 39. sub qu.* 6. Barbosa *part. 3. de Offic. & potest. Episcop. allegat. 82. numer.* 35. Pellegrin. *loco cit. num.* 44., & alii.

35 Item potest exigere rationes ab Administratoribus piorum locorum; Quaranta *loco cit. vers. septimo*, Pellegrin. *loco cit. n.* 45. Zerola *l. c. part. 2. verb. Capitulum* §. 9. & alii passim.

36 Item potest approbare Confessarios pro Sacramentalibus Confessionibus excipiendis. *Communis.*

37 Item potest Matrimonio celebrando assistere, & alteri Sacerdoti assistendi licentiam concedere. *Communis.*

38 Item potest licentiam concedere, ut Novitii per duos menses ante Professionem possint disponere de suis bonis, & donationem, vel cessionem facere cuicumque voluerint secundum formam Concilii Tridentini *sess. 25. de Regularibus cap. 16. Communis.*

39 Tandem Vicarius Capitularis potest exercere omnem Jurisdictionem competentem Episcopo de Jure communi ordinario, non autem de Jure speciali, sive Delegato; Succedit enim vice Capituli in totam Jurisdictionem Episcopi, & potest omnia facere, quæ sunt Jurisdictionis Ordinariæ, nisi expresse prohibita reperiantur, *cap. His quæ 11. cap. Cum olim 14. de Majoritat. & Obedient. cap. Unic. eod. in 6. cap. Ad abolendam, de Hæreticis cap. Penultim. & cap. Ultim. de supplenda negligentia Prælator.* cum similibus. Et sic tenent Doctores passim.

40 An autem Vicarius Capitularis possit totam dictam Jurisdictionem exercere etiam in illis casibus, in quibus Vicarius Episcopi non posset sine speciali mandato; seu an totam prædictam Jurisdictionem Episcopi transeuntem Sede vacante in Capitulum possit Vicarius Capitularis exercere sine speciali mandato ipsius Capituli, etiam in his, quæ speciale mandatum requirunt? Variant Doctores. Affirmativam enim sententiam tenent Gutierez ,, Canonic. quæst. lib. 1. c. 11. n. 1. vers. Id quod hodie, Genuen. in praxi Archiepiscop. Neapolitan. c. 86. n. 5. Molina de Justitia tract. 5. disp. 21. n. 4. Nicolaus Garcias de Benefic. part. 5. cap. 7. n. 28. Diana part. 6. tract. 7. resol. 41. in princip. vers. Secundo videtur, Et ratio est, quia cum Conc. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 16. arctet Capitulum ad eligendum infra octo dies Vicarium, qui totam Jurisdictionem exerceat, non videtur necessaria alia specialis commissio, & impartitio specialis mandati; Maxime quia per declarationes Sacræ Congregationis Capitulum post electionem Vicarii nullam exercere possit Jurisdictionem, cum post electionem tota Jurisdictio Episcopalis transeat in Vicarium Capitularem privative quoad Capitulum, non cumulative. *Sac. Congr. Episcop. in Hydruntina 21. Octobris 1655. & in alia Neritonen. 17. Septembris ejusdem anni.* Et Jurisdictio Vicarii Capitularis eadem sit in his, quæ sunt Juris communis, quæ fuit Episcopi, *Sac. Congreg. Episcop. in Reatina 21. Novemb.* 1603. Negativam autem sententiam, nempe non posse Vicarium Capitularem facere omnia ea, quæ speciale mandatum requirunt, si illud non habeant, nec veniunt vigore Mandati generalis; seu in Vicarium Capitularem non transire ea, quæ requirunt speciale mandatum, docent Pellegrinus *loc. cit. sub section. 2. n.* 67. & alii apud ipsum, Barbosa *in Summa collectan. 717. num.* 13. ubi ex Decreto *S. Cong. Concilii* dicit, quod Vicarius Capitularis deputatus cum generali commissione, non habet facultatem faciendi illa, quæ indigent speciali delegatione, Fagnanus *in cap. A nobis 21. num. 49. de sententia excommunicat.* dicens sic sæpius respondisse *Sacram Congregationem Concilii*, Piasec. *in praxi Episcop. part. 2. c. 1. n.* 16. referens sic declarasse *Sacram Congregationem Concilii die 3. Decemb.* 1632. *in una Camenecen.* in qua dubitatum fuerat pro parte dicti Episcopi Camenecen. ,, An facultas competens Episcopis vigore Concilii Tridentini cap. 5. sess. 24. de reform. transferatur in Vicarium Capitularem Sede vacante? *Et Sac. Cong.* Cardinal. Concilii Tridentini Interpretum inhærendo declarationibus alias factis respondit eam facultatem transferri in Vicarium Capitularem Sede Episcopali vacante; Dummodo talis facultas specialiter per Capitulum eidem Vicario tributa fuerit. *Et ita etiam tenuit Rota in* Maurinensi Pensionis 25. Junii 1626, coram D. Pirovano in fine & in Burgen. Canonicatus coram D. Gypsio Addit. ad Garciam de Benef. part. 5. cap. 7. num. 29. vers. Sed postea.“ Et ratio est, quia Concilium Tridentinum nihil disposuit de hoc, sed solum arctavit Capitulum ad constituendum Vicarium infra octo dies, & nihil aliud sancivit; Unde casus omissus remanet in dispositione Juris Communis, quando Lex nova nihil disponit; Ante autem Concilium Tridentinum in Vicarium Capitularem non transibat major potestas, quam in Vicarium Episcopi, ut tradunt Pavinus *de potestate Capituli Sede vacante q. 10. 2. part. n.* 17. Mandos. *in Regul. 24. Cancellar. q. 6. n.* 10. Sbroz *de Vicar. Episcop. lib. 2. q. 4. num.* 5. Quaranta *in Summa Bullar. Verb. Capitulum Sede vacante qu. 2. num. 15. vers. Circa quam commissionem*: ergo ut concludit Pellegrin. *loc. cit. n.* 47. cesset omnis dubietas, cum etiam accedant prædictæ declarationes Sac. Congregationis Concilii, & Rotæ Romanæ decisiones; Unde nisi praxis sit in contrarium, non est ab hac opinione recedendum; in praxi autem servari, quod quotiescumque eligitur Vicarius capitularis, a capitulo detur illi omnis facultas, quam capitulum habet, & dare potest, etiam in his, quæ speciale mandatum requirunt, fatentur non pauci; adeoque in hoc servanda est praxis, & legitima consuetudo cujusque Diœcesis, ac Provinciæ, *arg. cap. Cum tanto 11. de consuetudine*. Vide verb. *Jurisdictio n.* 18. ubi conclusum fuit, Jurisdictionem Vicarii capitularis esse ordinariam.

Non potest Vicarius capitularis infra annum a die va- 41
cationis Sedis Episcopalis concedere Dimissorias ad Ordines non arctatis, textu expresso in Concilio Tridentin. *sess. 7. cap. 10. de reform.*

Immo neque potest infra dictum annum Dimissorias con- 42
cedere non arctatis ad primam Tonsuram. Barbosa ,, ad Concil. Trident. cit. sess. 7. cap. 10. num. 2. Quaranta loc. cit. verb. capitulum Sede vacante vers. Decimo quæro; Garcias de Beneficiis part. 5. cap. 7. num. 95. Moneta de commutat. ult. volunt. c. 10. num. 173. Riccius decis. 175. n. 2. part. 4. Card. de Luca supra Concil. discurs. 31. num. 32. Ventriglia in praxi p. 2. adnotat. 15. §. 1. num. 32. Pellegrin. loc. cit. sub section. 3. n. 4. Majol. de Irregular. lib. 4. c. 2. n. 3. Monac. tom. 3. tit. 2. formul. 3. n. 3. & seq. “ ubi recedendo a contraria sententia, quam tenuerat *tom. 1.*
tit. 1. formul. 2. num. 23. solide probat nostram senten- 43
tiam, & sic tenent plures alii. Potest tamen dimissorias ad primam Tonsuram concedere iis, qui sunt præsentati a Patronis Laicis ad Beneficia Jurispatronatus ipsorum, ut sic illa obtinere valeant, qui tales præsentati ad dicta Beneficia dicuntur arctati, ut declaravit *S. Congr. Concilii in Squillacen. 3. Januarii* 1694. & tenent supracitati Doctores, & alii passim.

Neque potest Vicarius Capitularis infra dictum annum 44
concedere Dimissorias ad Ordines, etiamsi capitulum habeat Territorium distinctum & exemptum, & pacifice possideat ab immemorabili, & in eo Jurisdictionem ordinariam habeat. Riccius *in Decis. Curiæ Episcopal. decis. 184. part.* 4. Quaranta *loc. cit. vers. Decimo quæro*, Barbosa *supra Conc. citat. sess. 7. cap. 10. num.* 14. Pellegr. *loc. cit. n.* 6. & alii.

Vicarius Capitularis concedens infra dictum annum 45
Dimissorias non arctatis incidit in pœnam Interdicti, juxta dispositionem Concilii Trid. *cit. sess. 7. cap. 10.* & non in pœnam Suspensionis per annum juxta *cap. 10. sess.* 23. Barbosa *supra Concil. cit. sess. 7. cap. 10. n.* 18. Molina *de Justitia tract. 5. disp. 11. num.* 4. Fracisc. Leo *in Thesauro Fori Eccles. part. 3. cap. 8. num.* 48. & alii. Ita quod non prohibeatur concedere alias Dimissorias. Rota *in Burgensi Canonicatus 17. Octobris, & 28. Novembris* 1586. *coram Gypsio*.

Et dicta pœna incurritur a Vicario Capitulari, quam- 46
vis is cui concessit Dimissoriam, usus non fuerit, quia actus jam fuit consummatus quoad Vicarium concedentem, cum per ipsum non steterit sic decisum fuisse a *S. Congr. Concilii* referunt Garcias *de Benefic. part. 5. c.* 7. *n. 92. in addition.* Barbosa *supra Conc. cit. sess. 7. cap. 10. num.* 19. Marchin. *de Sacrament. Ordinis tract. 1. part. 6. cap. 3. num.* 15. Pellegrin. *l. cit. num.* 4.

47 Sic ordinati cum Dimiſſoriis Vicarii Capitularis infra annum a die vacationis Sedis Epiſcopalis, ſi in Minoribus Ordinibus conſtituti fuerint, nullo privilegio Clericali præſertim in Criminalibus gaudent; Et ſi in Majoribus remanent ſuſpenſi ab Executione Ordinum ad beneplacitum futuri Epiſcopi, textu expreſſo *in cit. ſeſſ. 7. cap. 10. num. 20.*, *& ſeq. 1. Juris Eccleſiaſt. Univerſ. cap. 32. n. 131.* ubi ex Marchin. *cit. part. 6. cap. 3. n. 13.* ſubdit dictam pœnam privationis privilegii Clericalis hodie non incurri, niſi poſt Judicis declarationem, juxta Conſtitutionem SS. D. N. Urbani VIII. contra male promotos.

48 Non poſſe Vicarium Capitularem infra annum dictæ vacationis concedere licentiam Epiſcopo extero commoranti in Diœceſi, ut ordinet Regulares etiam prævio examine per ipſum Vicarium facto, tenent Barboſa „ ſupra Concil. cit. ſeſſ. 7. cap. 10. n. 3. & tract. de Ca- „ nonicis, & Dignitatibus cap. 42. num. 123. & lib. 1. „ Juris Eccleſ. cap. 32. n. 121. Raguc. de voce Canon. „ part. 39. num. 4. At rectius contrarium docent Navarr. „ conſil. 27. de Temporibus Ordinat. Quaranta loco cit. „ verb. Capitulum Sede vacante q. 11. Genuenſ. in prax. „ Archiepiſcop. Neapolitan. cap. 87. n. 33. Piaſec.*, in „ Prax. Epiſcop. part. 1. cap. 1. n. 13. & alii.

49 Licet non poſſit nunc Vicarius Capitularis Dimiſſorias ad Ordines concedere infra annum non arctatis, ex nova diſpoſitione Concilii Trid. *ſeſſ. 7. cap. 10. & ſeſſ. 23. cap. 10. de reform.* Poterat tamen ante Concilium de Jure communi illas concedere indiſtincte arctatis, & non arctatis, *c. Cum nullus 3. de temporibus Ordinat. in 6.*

50 Dimiſſoriæ a Vicario Capitulari, ſive poſt annum a die vacationis in caſu permiſſo rite, & recte conceſſæ non expirant per ingreſſum novi Epiſcopi, quia gratia ſemel obtenta, non expirat morte concedentis, *cap. Si ſuper gratia 9. de Officio Delegati in 6. cap. Si cui 36. de præbend. in 6.* Et ſic tenent paſſim Doctores recte notantes, quod licet de Jure tales Dimiſſoriæ non expirent, poteſt tamen novus Epiſcopus illas per Edictum revocare, ſicuti & omnes alias ab Epiſcopo prædeceſſore conceſſas ſimiliter annullare.

51 Quamvis Vicarius Capitularis nequeat infra dictum annum Dimiſſorias ad Ordines concedere non arctatis, poteſt tamen expedire intra dictum annum illas Dimiſſorias, quas Epiſcopus defunctus nominatim conceſſerat ante obitum, & morte preveniente non expedierat. *Sacra Congr. Conc. in Mexicana Litterarum Dimiſſorialium 24. April.* 1700. apud Monacell. *tom. 1. tit. 4. form. 5. n. 2.*

52 Talis enim conceſſio Dimiſſorialium eſt gratia, quæ non expirat morte concedentis per Jura adducta *num. antecedenti.*

53 Vicarius Capitularis non poteſt concedere Indulgentias. „ Card. Petra t. 3. Commentar. ad Conſtit. 16. Alexandri „ IV. num. 28. ubi dicit, quod in hac ſententia vide- „ tur fuiſſe Sac. Cong. Conc. ſub die 13. Novemb. 1688. „ ibi: Dubium Indulgentiarum. Quæritur, An Vicarius „ Capitularis, Sede Epiſcopali vacante, facultatem ha- „ beat concedendi Indulgentias, quas ceteroquin concede- „ re poteſt Epiſcopus vivens; Sac. Cong. Reſpondit, Vi- „ carius ſe abſtineat. Et ſic tenent Archidiaconus in „ cap. 1. de Pœnit. & remiſſionibus in 6. Card. in cap. „ Accedentibus 12. de exceſſibus Prælator. Fagnan. ibid. „ n. 7. Sotus in 4. diſt. 21. q. 1. art. 4. Lavorius de In- „ dulgentiis part. 2. cap. 11. n. 11. n. 51. Pax Jord. t. 1. „ lib. 5. tit. 16. n. 27. Bonacina tom. 1. diſp. 6. de In- „ dulgent. q. 1. punct. 3. num. 23. Monacell. tom. 4. ſu- „ plement. ad 3. tom. num. 64.“ ubi dicit, quod poſſet Vicarius Capituli accuſari tempore Sedis vacantis ipſum conceſſiſſe Indulgentias, quas Epiſcopus vivens concedere conſuevit, nam talem poteſtatem Vicarium Sedis vacantis non habere conſtat ex declaratione *S. C. Conc.* 23. *Novemb.* 1688. quæ dubio propoſitio reſpondit: *Abſtineat.* Barboſa *part. 3. de Offic. & poteſtat. Epiſcopi alleg. 88. num.* 21. cum Navarr. Selu. Cordub. Ledeſma, Torreblanca, Henriq. Suarez, Reginald. Sanctarell. Rhedo, & aliis, contra Silveſtrum, Lazarium, Zerolam, Aloyſium Riccium, Azorium, & alios, & etiam contra ipſum Barboſam *lib. 1. Juris Eccleſiaſt. cap. 32. num. 91. & tract. de Canonicis, & Dignitatibus cap. 42. num. 91.* Et ratio noſtra eſt, quia licet concedere Indulgentias ſit actus Juriſdictionis, eſt tamen actus reſervatus Dignitati Epiſcopali, cum ſit de Majoribus; *cap. Accedentibus 12. de exceſſibus Prælatorum*, ubi Fagnan. *num.* 17. cum pluribus ibi citatis, adeo ut etiam Auctores contrarii fateantur tutius eſſe, quod Capitulum, ſeu Vicarius committat alicui Epiſcopo, ut Indulgentias concedat nomine ipſius capituli.

54 Vicarius Capitularis, Sede vacante nequit quidquam innovare in præjudicium Eccleſiæ, aut Epiſcopi. *Communis*, textu expreſſo *in c. Novit ille 1. Ne Sede vacante.*

55 Neque poteſt conſumere, aut aliquo modo in proprios, vel alienos uſus convertere bona, Sede vacante, Eccleſiæ relicta, aut eo tempore collecta; Et ſi ſecus fecerit, tam ipſe, quam quilibet alius id faciens remanet ſuſpenſus ab Officio, & beneficio, non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, ſtatutis, conſuetudinibus, textu expreſſo *in cap. Quia ſæpe 40. de election. in 6.*

Neque poteſt conferre Beneficia ſpectantia ad ſolam col- 56
lationem Epiſcopi, textu expreſſo *in cap. Illa 2. Ne Sede vacante.*

Et hoc etiamſi collatio ſpectaret ad Epiſcopum cum con- 57
ſenſu, vel conſilio Capituli, quia adhuc Capitulum, Sede vacante, conferre non poteſt, *cap. Unico §. Cum vero, Ne Sede vacante in 6.*

Poteſt tamen conferre Beneficia illa, quorum collatio 58
ſpectat ad Epiſcopum, & Capitulum ſimul, textu expreſſo *in cap. Unico §. Ne Sede Vacante in 6.*

Neque poteſt ſupprimere Beneficium, & unire Capitu- 59
lo. Sic declaravit *Sac. Cong. Conc. ſuper cap. 13. de reformat. ſeſſ. 24.* refert Pellegrinus *loc. cit. ſubſect. 3. numer. 21.*

Neque poteſt donationem Juriſpatronatus confirmare, 60
nam in illa debet neceſſario intervenire Epiſcopi conſenſus, Rota apud Farinac. *dec. 257. n. 1. part. 2. recent. dec. 576. p. 1. recent.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 303. n. 10. cum ſeq.* Lambertin. *de Jurepatronat. lib. 1. part. 2. qu. 1. art. 2. num. 3. & art. 2. per tot.* Pellegrin. *l. cit. n. 22.* & alii.

Neque poteſt ſubſtituere novos Examinatores in locum 61
Examinatorum abſentium, aut defunctorum, ſed curare debet, ut elapſo anno alii in locum demortuorum eligantur in Synodo, alioquin pro legitimis non habebuntur, qui ſupererunt. *S. Cong. Conc.* apud Garcian. *de Benefic. in addit. p. 5. c. 2. num. 78.* & Barboſa *in Summa Apoſtolic. dec. collectan. 717. n. 14.* & Pellegrinum *l. cit. n. 24.*

Neque poteſt exequi Commiſſiones Apoſtolica in *forma* 62
dignum, & alias directas Epiſcopo, vel ejus Vicario Generali intuitu Officii, vel ſub nomine Dignitatis. *S. Conc.* 2. *Aug.* 1631. apud Barbol. *l. cit. n. 11.*

Neque poteſt expedire diſpenſationes Matrimoniales di- 63
rectas Epiſcopo, & ejus Vicario Generali. *S. Cong. C.* 24. *Maji* 1721. apud Barboſam *loc. cit. n. 12.*

Neque poteſt cognoſcere cauſas confugientium ad Ec- 64
cleſiam, vel ab illa extractorum. *Sacra Congregat. Immun. 15. Februarii* 1633. apud Barboſam *loco cit. numer. 15.*

Neque prohibere poteſt, ne quis, Sede vacante, pro- 65
moveatur ad Ordines. *S. Cong. Epiſcop. in Siracuſana 13. Martii* 1604.

Neque poteſt licentiam concedere erigendi nova Mo- 66
naſteria, & Conventus. *S. Congr. Epiſcoporum 19. Februar.* 1633.

Neque poteſt ſuſpendere, & iterum examinare Confeſ- 67
ſarios Regulares ab Epiſcopo defuncto examinatos, & ſimpliciter approbatos abſque præfixione temporis, vel ad tempus nondum elapſum, propter privilegium, quod habent a Clemente IV. ut ſæpius declaravit *Sac. Congr. Conc.* Pellegrin. *loc. cit. n. 31.* & alii paſſim. Vide verb. *Approbatio art. 1. a n. 54. ad 58.* ubi aſſertur dictum privilegium, & dantur citata Decreta.

Neque poteſt, neque debet expedire cauſas, quæ pa- 68
tiuntur dilationem imminente proviſione Eccleſiæ, niſi fuerint ſibi ſpecialiter delegatæ, ſed relinquere expeditionem novo Epiſcopo. Sic declaravit *S. Congr. Epiſcop. in Neapolitana 17. Maji 1594. & in Narnien. 15. Maji 1601. & 21. Maji ejuſdem anni.* Sic pariter debet tali tempore imminentiæ novi Epiſcopi abſtinere a dandis Dimiſſoriis, ſeu teſtimonialibus ad Ordines. *Sac. Congr. Epiſcopor. in Brixien. 20. Novembr.* 1654.

Adducitur noviſſima reſolutio Sacræ Congr. Concilii 69
quoad aliqua dubia de Vicario Capitulari in ipſa propoſita ut ſequitur.

I. An Vicario capitulari Turritano liceat procedere in cauſis Canonicorum Eccleſiæ Metropolitanæ, tam in communi, quam in particulari, non obſtante illius ſuſpicione, ſeu recuſatione per eoſdem Canonicos, ſeu capitulum allegata in caſu &c.

II. An competat capitulo Metropolitano Turritano facultas recipiendi recuſationes Vicariis capitularis per Diœceſanos Turritanos propoſitas, ſeu proponendas, & reſpective deputandi Arbitros pro admittendis, ſeu rejiciendis cauſis earumdem recuſationum in caſu.

III. An præfato capitulo Eccleſiæ Metropolitanæ licitum fuerit recipere ſuſpiciones, ſeu recuſationes ejuſdem Vicarii coram ipſo propoſitas per Rev. D. Antonium Murgiam Rectorem Eccleſiæ Parochialis de Oſſi; & Rev. P. Antonium Franciſcum Serram Plebanum Eccleſiæ Parochialis de Oſſio in caſu &c.

IV. An Cenſuræ relaxatæ per eundem d. Vicarium capitularem adverſus Archipresbyterum, Decanum, & Canonicum antiquiorem prædictæ Eccleſiæ ſuſtineatur in caſu &c.

Sacra Congregatio Concilii in Turritana 16. Decembr. 1724. Reſpondit.

Ad I.

Ad I. *Affirmative*. *Ad* II. *&* III. *Affirmative ad* IV. *Negative*.

Et reproposita caussa sub dubio: „ An, & in qua parte sit standum, vel recedendum a decisis 15. Decembris 1724. Ead. Sac. Congr. die 13. Januarii 1725. *Respondit*, Ad I. & II. in decisis. Ad III. recedendum a decisis. Ad IV. in decisis.

70 Vicarius Capitularis, Sede vacante, tueri debet Jura Ecclesiæ pro exemptione fructuum spectantium ad Mensam Episcopalem. *Sac. Cong. Immun. in Liparina* 8. *Junii* 1626. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 2.

71 Potest, & debet procedere pro defensione Immunitatis, & Jurisdictionis Ecclesiasticæ. *S. Congr. Immunit. in Regien.* 8. *April.* 1642. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 173. *in in Mediolanen.* 16. *Aprilis* 1632. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 124.

72 Non habet tamen facultatem, quam habet Episcopus in Casibus Bullæ Gregorii XIV. super Immunitate, ideoque cognitio spectat ad Episcopum viciniorem. *S. Congr. Immunit. in Vercellen.* 9. *Novembr.* 1650. *lib.* 4. *Decret. Paul. pag.* 125.

73 Vicarius Capitularis non habet facultatem, quæ competit Episcopo quo ad Casus Bullæ Greg. Unde jubetur restituere Ecclesiæ Reum homicidii prætensi exceptuati a se extractum, & datur ei facultas denuo extrahendi ad formam Bullæ, & subjungitur, ut denuo conficiat Processum, ac transmittat. *Sac. Cong. Immun. In Calaritana* 30. *Septemb.* 1698. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 178.

74 Non potest cognoscere super extractione, & violatione Immunitatis Ecclesiasticæ, sed hoc spectat ad Episcopum viciniorem. *S. C. Immunit. in Regien.* 19. *Novemb.* 1641. *lib.* 3. *Decr. Paul. pag.* 161.

75 Et in prædictis delinquens jubetur accedere ad Urbem. „ Sacra Congr. Immun. in una S. Severini 29. Aprilis „ 1704. lib. 3. Decr. Vallemani pag. 577.

76 Etiam jubetur restituere Reum prætensi homicidii exceptuati, quem extraxerat vigore Litterarum ejectionis. „ Sacra Congreg. Immunit. in Firmana 10. Maji 1693. „ lib. 1. Decret. Vallem. pag. 45.

77 Vicario Capitulari non licet dare licentiam visitandi loca Immunia. „ Sacra Congr. Immunit. in Bobien. 2. „ Martii 1700. lib. 2. Decret. pag. 275.

78 Quare vicarius Capitularis monetur quia dederit Curiæ Laicæ licentiam exhumandi Cadaver loco immuni pro facienda recognitione. *Sacra Congr. Immunit. in Spoletana* 12. *Maji* 1683. *libr.* 3. *Decretal. Altov. pag.* 176.

79 Cum vicarius Capitularis, & Pro-Vicarius ordinaverint extractionem prætensi Rei Assassinii, qui postea per d. Vicarium Capitularem prævia declaratione, quod non deberet frui immunitate Ecclesiastica, traditus fuerat Curiæ sæculari, a qua damnatur in pœnam ultimi supplicii; Sacra Congr. censuit tam vicarium, quam Pro-Vicarium, & alios Cooperatores esse incursos in Censuras, & concedit facultatem Episcopo absolvendi omnes coram Capitulo in forma consueta, facta Ecclesiæ læsæ competenti Eleemosyna arbitrio Episcopi, & inhabilitatis ab Officio vicariatus, & Pro-Vicariatus arbitrio Sac. Cong. nec non monitis de Irregularitate incursa. „ Sac. Congr. „ Immunit. in Mantuana 18. Martii 1689. lib. Decret. „ Marc. pag. 62.

80 Vicarius Capitularis, qui cum Curia Laica perquisivit, & extraxit confugitos ab Ecclesia, non solum non executus suas partes hujusmodi violationes impediendo, sed etiam animum dedit violatoribus, vocatur ad Urbem, & agitur cum Secretario Sac. Congreg. Episc. pro provisione alterius Vicarii. „ Sacra Congreg. Immun. in A„ cerren. 31. Julii 1674. lib. 1. Decret. Altov. pag. „ 974.

81 Vicarius Capitularis extrahere faciens ab Ecclesia Cursorem Curiæ Archiepiscopalis, mandet restitui, & acriter moneatur, reficiat carcerato damna passa, & consulat conscientiæ suæ. „ Sacra Congregat. Immunit. in „ Salernitana 22. Januarii 1602. lib. Decret. Grim. „ pag. 80.

82 Idem vicarius absolvens censuratum talem a se declaratum ob violatam immunitatem, reintegret censuras, & consulat conscientiæ suæ. „ Sacra Congr. Immun. in „ Squillacen. 9. Maji 1676. lib. 1. Decret. Altov. pag. „ 1243.

83 Injungitur vicario Capitulari, ut declaret absolutionem a se datam esse nullam, & agitur cum Secretario Sacræ Congr. Episc. ut deputet alium vicarium. *S. Cong. Imm. in Aquilana* 24. *Novembr.* 1644. *lib. Decret. Rocci pag.* 434.

84 Cum facultate tamen Sacræ Congreg. potest absolvere a Censuris ob violatam Immunitatem „ Sac. Congr. Im„ munit. in Vercellen. 30. Julii 1695. lib. 1. Decr. Val„ lem. 154. 206.

85 Non debet impedire confugium. „ Sac. Congr. Immun. „ in Terracinen. 18. Novemb. 1664. lib. Decret. Rocci „ pag. 599.

86 Aliquando jubetur restituere pecuniam sibi erogatam
pro excarceratione Sacerdotis. „ Sac. Congr. Immun. in
„ Oritana 22. Aprilis 1698. lib. 2. Decret. Vallem. pag.
„ 149.

Aliquando ei injungitur, ut mandet nulliter extractum 87
restitui, & deinde extrahat ad formam Bullæ, conficiat
Processum, & transmittat. *Sac. Congr. Immun. in Tropien.* 27. *Januar.* 1665. *lib. Decret. Rocci pag.* 117.

Vicarius Capitularis Acheronntiæ contra Ordines San- 88
ctissimi, & Sacræ Congreg. obediens Litteris Regiis de
accedendo Neapolim, declaratur suspensus a Divinis, pri-
vatur Vicariatu, & inhabilitatur ad hujusmodi Officia,
& ei præcipitur, ut discedat ab Urbe; & Decretum præ-
fatum notificatur tam Nuncio, quam Capitulo per Lit-
teras, quæ ad futuram rei memoriam retineantur in A-
ctis Nunciaturæ, & Curiæ Ecclesiasticæ Acherontinæ,
& si non justificaverit allatam legitimam excusationem,
inhabilitandus est etiam ad Beneficia. *S. Cong. Immun.
in Acherontina* 5. *&* 13. *Julii* 1633. *lib.* 2. *Decret. Paul.
pag.* 160.

Vicarius Capitularis, seu Capitulum Sede vacante non 89
potest conferre Beneficia de Jurepatronatus, quando ex
lege fundationis conferri debent uni ex consanguineis,
affinibus, concivibus, seu personis ex certa familia, lo-
co, seu Collegio, quia tunc sicuti non potest Sede va-
cante se ingerere in collatione Beneficiorum liberæ col-
lationis etiam devoluta, cum collatio Beneficiorum in ta-
li casu, etsi jure devoluto, sit semper liberalitas, & gra-
tia, seu gratificatio erga personam arbitrio conferentis
eligendam, sicque non necessaria, sed libera, dum po-
tius uni quam alteri Beneficium conferre potest, quæ est
una ex rationibus, ob quas Vicarius Capitularis, seu Ca-
pitulum Sede vacante non potest conferre Beneficia ad
ordinariam Episcopi collationem spectantia *ex cap. Illa*
2. *Ne Sede vacante*; Ita sequitur quod data hujusmodi
Beneficiorum devolutione, collatio ex tali jure non spe-
ctat ad Vicarium Capitularem, sed ad Sedem Apostolicam
vigore Regulæ secundæ Cancellariæ. Sic Rota *in Cre-
monen. Præposituræ* 5. *Apr.* 1683. §. *Hoc posito*, *coram
Ursino*, ac ita *in una Calaritana Beneficii* fuit in Curia
judicatum per binas sententias conformes *de anno* 1687.
a R. P. D. De Aste, *&* 1688. *a R. P. D. de Effedi-
bus*, apud Rigant. *tom.* 1. *in Regul.* 2. *Cancellariæ* §. 3.
n. 154. *&* 155. ubi ad id secum adducit Wanes *consil.*
260. *num.* 3. Fermosin. de *Capitul. Sede vacante qu.* 33.
num. 5. *& seq.* Lotter. *de re Beneficiar. lib.* 2. *quæst.* 1.
num. 21. Gonzal. *ad Reg.* 8. *gloss.* 9. §. 1. *num.* 75. *&*
77. Marchet. *de Vicar. Capitul. tit.* 32. *n.* 45. *& seq.* ac
alios.

Sic etiam quando Testator in fundatione Beneficii jus 90
illud conferendi relinquit Episcopo pro tempore existen-
ti, cum in tali casu agatur de jure speciali, & acci-
dentali, & non de jure proveniente, vel ab ordinaria
Episcopi potestate, vel a juris dispositione, non potest
tale jus transire in Vicarium Capitularem, ut distin-
guunt Felin. & cæteri interpretes, *in cap. Cum olim, de
Majoritat. & obedient.* Roman. *consil.* 506. *num.* 14. Suar.
de offic. vicar. lib. 2. *quæst.* 30. *num.* 3. *& quæst.* 186.
num. 6. Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 7. *num.* 39. &
alii. Et ad id facit resolutio Sac. Congr. Concil. *in Clu-
sina die* 10. *Martii* 1736. Hinc Beneficii collatio a Vica- 91
rio Capitulari expleta Titulum coloratum non tribuit.
Rigant. *tom.* 3. *in Regul.* 36. *Cancellar. num.* 122.
ubi ad id varios adducit Lectores, & Rot. *in Sego-
bien. Canonicatus* 11. *Aprilis* 170. §. *Altera*, *coram
Scot.* confirmat 9. *Maji* 1705. *coram Ansald.*

Vicarius Capitularis jurisdictionem Episcopalem ad Ca- 92
pitulum devolutam, independenter ab ipso Capitulo exer-
cet. Benedict. XIV. *de synodo Diœces. lib.* 2. *num.* 1.
Vide *tom.* 1. verb. *Capitulum art.* 3. *n.* 63. *& sequent.*
& supra *art.* 1. *num.* 3. Vicarius Capitularis potest sua 93
auctoritate ordinaria conficere processus super fama vir-
tutum, & miraculorum Servorum Dei; quos conficere
potuisset Episcopus. Idem *Ib. num.* 2. *& de Canonizat.
Sanctor. lib.* 2. *par.* 2. *num.* 2. Immo ab ipsamet Sede A-
postolica ad Vicarium Capitularem quando diriguntur 94
Litteræ Remissoriales pro conficiendis processibus Apo-
stolicis super virtutibus, & miraculis tum eorumdem Ser-
vorum Dei, tum etiam eorum, qui jam in Beatorum
Album sunt relati. Idem *ibid. n.* 2. *& cit. lib.* 2. *c.* 41.
num. 17. Quamobrem *cit. num.* 2. ingenue fatetur non- 95
dum hactenus percipere potuisse, cur Dataria Apostolica
dispensationes, quæ ex mente Tridentini *sess.* 22. *de re-
format. cap.* 5. extra Curiam committendæ sunt Ordina-
riis locorum, in quibus degunt illas impetrantes, num-
quam consueverit committere Vicariis Capitularibus,
quamvis easdem committere soleat Vicariis Generalibus.
Plura alia de Vicario Capitulari. *Vide tom.* 2. *verb. Ca-* 96
pitulum art. 3. & supra, ubi abunde de omnibus, & in-
super in dict. *tom.* 2. *verb. Concilium art.* 2. *a num.* 7.
ad 9. Ubi quod Synodus Provincialis non a Vicario Ca- 97
pitulari Metropolitanæ vacantis, sed ab antiquiori Epi-
scopo suffraganeo est indicenda ex Decreto *Sacræ Congre-
gationis Conc. in Taraconensi* 13. *Maji* 1604. Et quod ab- 98
sente, vel impedito, seu mortuo Archiepiscopo convo-

randa est Synodus Provincialis ab antiquiore Episcopo exempto, quamvis antiquiore, ex Decreto *ejusdem Congregationis in Burgen. die* 17. *Aprilis* 1649.

99 Alia de Vicario Capitulari, vide verb. *Capitulum*, & verb. *Ordo*.

100 Vicarius Capitularis, loco defuncti Episcopi, in Missa
nominari non debet; Benedict. XIV. Constitut. inc. *Ex*
101 *quo primum* §. 20. Vicarius Capitularis in locis Missionum, ubi resident Episcopi, a Capitulo, vel Parochis, juxta veterem consuetudinem, eligi debet statim ab obitu Episcopi; Idem Constit. incip. *Quam ex sublimi* §. 3. Si vero nullum adsit Capitulum, nec Parochorum numerus, a quibus electio perficiatur Vicarius Generalis defuncti Episcopi, Pontificis auctoritate constituitur Vicarius Capitularis. Idem *ib.* §. 4. Et Doctoratus necessitas tollitur, dummodo alia requisita in eligendo concurrant.

102 Vicariis Capitularibus per Regnum Neapolitanum, & Vicariis Generalibus ægrotantium Prælatorum ejusdem Regni, quæ cura circa *Spolia* sit commissa, & demandata; Vide supra verb. *Spolia*.

103 Vicariis Capitularibus in Regno Neapolitano prohibetur concessio Litterarum dimissorialium pro prima Clericali Tonsura aliisque Ordinibus, etiamsi annus a die vacationis Ecclesiarum elapsus sit; absque speciali facultate Sac. Congregationis. Clemens XI. *part.* 3. *Bull. Ep.* 2. & 3. *Sac. Cong. Episcop. & Regul.*

Novæ Additiones ex aliena manu.

1 NUM Capitulum eligendo Vicarium Capitularem possit aliqua reservare a se ipso exercenda? Affirmant „ Pirhing ad titul. de offic. Vicar. num. 78. Pignatell. „ Consultat. Canon. tom. 9. consult. 59. num. 4. Ventrigl. in Prax. For. Eccles. tom. 2. Adnot. 15. §. 2. „ num. 18. Raguec. de Voc. Canon. qu. 40. num. 14.

2 Tradunt vero Auctores hujus affirmativæ sententiæ, quod si reservatio concernat ea, quæ sunt voluntariæ Jurisdictionis minime repugnat, ut ipsa exerceantur ab ipso Capitulo; contra vero si reservata sint illa, quæ spectant ad Jurisdictionem contentiosam, debeant hæc a Capitulo alteri delegari.

3 Negativam vero sententiam tenent *Fagnan. in cap. His, quæ num.* 72. *de major. & obed. Leuren. de Vicar. tract.* 3. *cap.* 5. *qu.* 565. *n.* 2.

4 Quod si Capitulum haud potest aliqua sibi reservare Vicarium Capitularem eligendo, multo minus potest quidquam ad se avocare postquam jam Vicarium Capitularem elegit; *Leuren. ubi supra q.* 567. *num.* 2.

5 Ex his etiam patet vera resolutio ad quæstionem, de qua agit Auctor *num.* 40. an scilicet possit Vicarius Capitularis vigore suæ electionis exercere ea, quæ speciale mandatum Episcopi requirerent respectu Vicarii Generalis. Si enim Capitulum nil sibi potest reservare eligendo Vicarium Capitularem, non est quod Vicarius Capitularis opus habeat ullo speciali mandato, sed ut primum electus est potest ea etiam exercere, quæ Vicarius Generalis nonnisi speciali mandato exercere valet; *Leuren. loco citato qu.* 568. *num.* 568. *n.* 2., ubi rationem differentiæ tradit.

VICARIUS FORANEUS.

SUMMARIUM.

1 *Vicarius Foraneus quis dicatur.*

2 *Quare dicatur Foraneus?*

3 *Episcopus tenetur vicarios Foraneos in Diœcesi constituere.*

4 *Ad munus Vicarii Foranei qui eligi debeant.*

5 *Vicarii Foranei amoveri possunt arbitrio Episcopi, & ab ipso puniri, si in Officio defecerint.*

6 *Jurisdictio Vicariorum Foraneorum est omnino limitata.*

7 *Vicarii Foranei ordinarie non possunt se intromittere in Criminalibus, nisi informativum processum faciendo.*

8 *potest tamen ab Episcopo id eis concedi.*

9 *Ad vicarium Foraneum, & non ad Parochum, nisi ipso vicario absente, spectat dare licentiam laborandi die Festo, & contravenientes mulctare.*

10 *Et tali licentia in scriptis concedi debet, & non oretenus,*

11 *Pœna pro transgressione Festorum debet esse moderata.*

12 *Neque debet excedere 5. vel 6. Julios in loca pia distribuendos, deducta tertia parte pro executoribus.*

13 *Ac etiam pro ipsis Vicariis Foraneis secundum aliquos, sed non secundum Taxam Innocentianam.*

14 *Vicarius Foraneus nulla gaudet præcedentia ratione Vicariatus.*

15 *Etiam quacumque contraria consuetudine non obstante.*

16 *Vicarius Foraneus debet in Processionibus, & Choro uti Cotta, sicut alii Presbyteri, nec ratione sui Officii debet ante alios habere Thuris, & pacis honorem.*

17 *Vicarii Foranei residere debent in locis, ubi constituti fuerint, vel in alio non multum distanti.*

18 *Vicarii Foranei non possunt ultra solitam punctaturam mulctare absentes a Choro.*

19 *Neque possunt Canonicis prohibere, ne congregentur sine eorum licentia.*

20 *Vicarius Foraneus, si sit Canonicus, non debet habere majorem portionem ex funeribus, quam si esset simplex Canonicus.*

21 *Vicarii Foranei, & alii Rectores non tenentur aliquid dare Ministris Episcopi per Diœcesim discurrentibus, nisi cubile, & lumen.*

22 *Episcopus concedere debet Vicariis Foraneis facultatem, ut indigentibus impertiri possint licentiam vescendi cibis vetitis, & hoc omnino gratis.*

23 *Non debet Episcopus prohibere Parocho, ne celebret Officium Mortuorum sine interventu vicarii Foranei.*

24 *Non potest Episcopus delegare facultatem Vicariis Foraneis concedendi Monitoria.*

25 *Episcopus præter vicarium Foraneum non debet retinere in locis Diœcesis alios Patentatos.*

26 *Vicariis Foraneis obedire debent omnes Curati, & alii Clerici cujuscumque Dignitatis sint.*

27 *Vicarii Foranei congregare possunt Presbyteros sui Vicariatus singulis mensibus ad conferendum inter se difficultates Ecclesiæ.*

28 *Quodnam sit eorum Officium?*

29 *Tenentur significare Episcopo Curatos non residentes in sua Parochia.*

30 *Vicarius Foraneus dependet a Vicario Generali, nisi specialiter eximatur.*

31 *Alia usque ad n. 36. satis summata referuntur.*

37 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad num. 44.

Vicarius Foraneus dicitur ille, qui in certa parte Diœ- 1
cesis extra Civitatem Sedis Episcopalis, vel in Oppidis per Episcopum constituitur, ut ibi Jurisdictionem quamdam exerceat; *cap. Romana* 1. *de Officio Ordinarii in* 6., & ibi Glossa verb. *Foraneos*, & alia Glossa *in Clementin. Etsi principalis* 2. *de Rescriptis verb. Foraneo*. Et dicitur *Foraneus* quia foris, sed extra locum, in quo Se-
des Episcopalis reperitur, Episcopi vices agit juxta tradi- 2
tam sibi potestatem; Glossa *in cit. cap. Romana* 1. *de Officio Ordinarii in* 6. *verb. Foraneos*; & alia Glossa *in cit. Clement. Etsi principalis* 2. *de Rescriptis in casu verb. Nota*.

Episcopus tenetur vicarios Foraneos in Diœcesi con- 3
stituere, *Conc. Mediolan.* 1. *part.* 2. *tit. de vicariis foraneis*, *Sacra Congreg. Episcop. in Trojana* 27. *Martii* 1590. & 10. *Martii* 1667. Et ad hoc munus Vicarii Foranei eligi, & constitui debent Archipresbyteri, & Præpositi locorum, vel alii in dignitate Ecclesiastica constituti; Sin minus eligi debent Rectores Ecclesiarum Parochialium Diœcesis, quantum possibile erit. *Concil. Mediolan.* 1. *loco citat.*

Vicarii Foranei amoveri possunt arbitrio Episcopi, 5
quotiescumque voluerit, & puniri possunt, si male se gesserint in Officio sibi demandato. *Concil. Mediolan.* 1. *loc. cit.*

Jurisdictio Vicariorum Foraneorum est omnino limitata, 6
cum concedatur solum pro certa parte Diœcesis, & limitatis locis, ac solum pro certis, & limitatis causis Civilibus ibidem occurrentibus usque ad certam, & limitatam summam; v. gr. quinque scutorum plus minusve, prout libuerit, ne partes pro qualibet levi re cogantur semper se conferre ad Civitatem, & comparere coram Vicario Generali. *S. Cong. Episc. in Trojanen.* 27. *Martii* 1590.

In Criminalibus autem non possunt ordinarie se intro- 7
mittere, nisi informationes capiendo, & formando processum informativum, ad effectum illum transmittendi ad Vicarium Generalem cum relatione totius facti; *S. Congr. Episcop. in Motulen.* 9. *Junii* 1592.

Potest tamen ab Episcopo eis concedi, ut se intromit- 8
tant in omnes causas Cleri alicujus Oppidi, seu sui limitati Vicariatus, tam Civiles, quam Criminales, & mixtas, exceptis iis, pro quibus pœna corporis afflictiva est imponenda. *S. Congr. Episcop. in Tarentina pro Oppido Martinæ* 7. *Julii* 1657.

Ad Vicarium Foraneum, & non ad Archipresbyte- 9
rum, sive Curatum, nisi ipso vicario absente, spectat dare licentiam laborandi die Festo, & contravenientes mulctare. *Sacra Congregat. Episcop. in Cerentina* 2. *Augusti* 1594. & *in Materana* 18. *Novembris* 1597. Et talis licentia in scriptis, concedi debet, & non oretenus, *Ead. Sacra Congregat.* 21. *Augusti* 1615.

Pœna pro transgressione Festorum debet esse modera- 11
ta, & si fuerit exorbitans, reduci debet ad arbitrium Ordinarii, & reliquum, si fuerit exactum, restitui. *S. C. Episcop. in Ravennatensi* 16. *Januarii* 1601. *in Bellicastrensi* 1. *Septembris* 1603. & *in Cornetana* 12. *Decembr.*

cemb. 1614. Neque debet exercere 5. vel Julios in loca
12 pia distribuendos, deducta tertia parte Executoribus,
licet quis deprehensus fuerit in fraganti postpublicatum
Edictum. *S. C. E. in Terracinensi 14. Decembris* 1595. Et
13 tertiam partem pœnæ, seu mulctæ, quæ a violatoribus
Festorum exigitur, deberi Vicariis Foraneis, tenet Pel-
legrinus *Part. 1. sect. 7. de Vicario Foraneo subsection.
unica num. 6.* dicens, quod ubique servatur quod pœnæ
prædictæ applicentur Vicariis Foraneis, & eorum Exe-
cutoribus, & quod sic censuit *S. C. E. in Theanen. 5.
Februar.* 1591. At hodie attendenda est Taxa Innocen-
tiana §. *La pene e molte*, ubi statuitur, quod applicen-
tur usui locorum piorum.
14 Vicarius Foraneus ratione sui Vicariatus nullam habet
præcedentiam in Choro, sessionibus, & processionibus,
& aliis actibus, & functionibus Ecclesiasticis supra alios
Parochos, Canonicos, & Presbyteros ipsos antiquiores,
& digniores, sed debet ipse Vicarius stare, sedere, &
incedere in loco suæ receptionis, & Dignitatis, ac si
non esset Vicarius Foraneus, tam cum Cotta, quam si-
ne illa, non obstante quacunque ordinatione Episcopi in
contrarium præterquam in Congregationibus, quæ de
mandato Episcopi singulis mensibus fiunt, in quibus tam-
quam Episcopi Delegatus præcedere debet omnibus, non
tamen in Processionibus, Missa, & aliis, quæ fiunt an-
te Congregationem „ S. C. R. in Brundusina 17. Novemb.
„ 1600. in Oritana, & Catan. ead. die, & anno, in
„ Marsicen. Spoletana, & Bononien. 11. Aprilis 1601. in
„ Regien. 2. Martii 1602. in Tropien. 25. Januarii 1603.
„ in Neocastren. 12. Aprilis 1607. in Cosmen. Valevaciæ
„ 19. Martii 1611. in Nocerina 25. Junii 1611. in Sira-
„ cusana 7. Julii 1612. in Hydruntina Soleti 2. Martii
„ 1613. in Mediolanen. Cerbettæ 3. Decembris 1616. in
„ Campana terræ Aulettæ 12. Martii 1618. in Messa-
„ nen. Terræ Castri 7. Septembris 1618. in Spoletana Ter-
„ ræ Cesciæ 23. Martii 1619. in Salernitana 27. Martii
„ 1628. in Neritonen. 22. Decembris 1629. & in Tranen.
15 „ 9. Aprilis 1633. " & sæpissime alibi. Etiam quacum-
que consuetudine contraria non obstante. *Ead. S. R. C.
in Siracusana 8. Jun.* 1630.
16 Vicarius Foraneus debet in processionibus, & Choro
uti Cotta, sicut alii Presbyteri, nec ratione sui Officii
debet ante alios habere Thuris, & Pacis honorem. *Ea-
dem S. C. R. in Tranen. 24. Septembris* 1605.
17 Vicarii Foranei residere debent in locis, ubi constituti
fuerint, vel in alio non multum distanti. *S. C. in Tro-
janen. 12. Decemb.* 1646.
Locus autem debet esse, equidem numerosus.
18 Vicariis Foraneis non licet mulctare Clericos, vel Pres-
byteros, qui non veniunt ad Horas Canonicas ultra soli-
tum punctum amissionis distributionum quotidianarum.
S. C. R. in Brundusina 4. Mar. 1605.
19 Neque possunt Vicarii Foranei contra usum, & con-
suetudinem Ecclesiæ prohibere Canonicis, ne Capitulum
faciant sine sua licentia. *S. C. R. in Orien. Caltæ 16.
Dec.* 1605. *& ead. S. C. 16. Decemb.* 1616.
20 Vicarius Foraneus, si sit Canonicus, non debet habe-
re majorem portionem ex funeralibus, quam si esset sim-
plex Canonicus. *S. C. R. in Bononien. Castri Joannis 7.
Octobris* 1617.
21 Vicarii Foranei, vel alii Rectores non tenentur quid-
quam solvere, aut dare Cursoribus, aut aliis Episcopi
Ministris per Diœcesim discurrentibus, sed tantum mi-
nistrare debent cubile, & lumen, & si victum eis præ-
beant, ab Episcopo repetere possunt. *Sacra Congreg. E-
piscop. in Licien. 5. Febr.* 1501. *& in Balneoreg. 6. Au-
gust.* 1602.
22 Episcopus in sua Diœcesi concedere debet facultatem
etiam Vicariis Foraneis, & Archipresbyteris, ut de con-
silio Medicorum impertiri possint indigentibus licentiam
vescendi cibis vetitis, quæ detur omnino gratis, ita ut
nec pro scriptura quidquam accipere liceat. *S. C. Episcop.
20. August.* 1595.
23 Non debet Episcopus prohibere Parocho, ne celebret
Officium Mortuorum sine interventu Vicarii Foranei. *S.
C. Episcop. in Cremen. 10. Jun.* 1603.
24 Attenta dispositione Tridentini *cap. 3. sess. 25. de re-
form.* non potest Episcopus delegare facultatem Vicariis
Foraneis, sed tantum Vicariis Generalibus concedendi
Litteras Monitoriales pro rebus deperditis, seu subtra-
ctis. *S. C. Conc. 25. Jun.* 1653. Et antea *ead S. C. 8. Feb.*
1590. declaravit non licere Episcopo hanc facultatem al-
teri, quam Vicario Generali delegare, neque specialiter,
apud Pascut. *tit. de Vicario*, & Pittonum *Const. ad Epi-
scopos n.* 1206.
25 Episcopus præter Vicarium Foraneum non debet reti-
nere in locis Diœcesis alios Patentatos. *S. C. Episcop. in
Ferentina 4. August.* 1690. apud Monacell. *part. 1. tit. 1.
formul. 6. n. 2.*
26 Vicariis Foraneis obedire debent omnes Curati, & alii
Clerici, cujuscumque dignitatis sint, alias per Episcopum
puniri possunt. *Conc. Mediolanens. 1. part. 2. tit. de Vi-
cariis Foraneis.*
27 Vicarii Foranei habent facultatem in unum congregan-
di semel in mense Presbyteros suæ Regionis, seu loci,
ut conferant inter se super difficultatibus Parochiarum,
& curis Animarum. *Conc. Mediolanens. l. c.*
Eorum Officium est inquirere de vita, & moribus Cle- 28
ricorum, an Parochi, & Presbyteri sui Vicariatus ha-
beant libros, quos habere debent, an observent Decreta
Synodalia, an eorum incuria Divinus Cultus aliquid de-
trimenti patiatur? & de his omnibus ad Episcopum rela-
tionem facere. *Conc. Mediolanen. l. c.*
Tenentur significare Episcopo Curatos non residentes 29
in sua Regione. *Conc. Mediolanen. 1. part. 2. tit. de Re-
sidentia.*
Vicarius Foraneus dependet a Vicario Generali, nisi 30
specialiter ab Episcopo justa de causa aliquando ab ejus
Jurisdictione eximatur. *Communis.*
Non permittat Episcopus Vicarium Foraneum retinere 31
nonnisi unum Notarium. *S. C. Immun. in Spoletana 16.
April.* 1625. *lib. 4. Decr. Paul. pag.* 181.
Vicarii Foranei non habent facultatem extrahendi con- 32
fugitos. *S. C. Immun. in Spoletana 29. Maji 1629. lib. 1.
Decret. Paul. pag.* 139.
Quare quoad extractionem Sacerdotis, & Clerici factam 33
a Vicario Foraneo, Sacra Cong. injungit Episcopo rein-
tegrari Ecclesiam, & d. Vicarius consulat conscientiæ
suæ. *S. C. Immunit. in Theanen. 19. Februar. 1704. lib.
3. Decret. Vallem. pag.* 558.
Vicarius Foraneus ob datam licentiam extrahendi ab 34
Ecclesia pro facienda recognitione corporis delicti contra-
hit excommunicationem. *S. C. Immun. in Urbeventana* 31.
Augusti 1695. *lib. 1. Decret. Vallem. pag.* 213.
Idem contrahit Irregularitatem, & pro dispensatione 35
remittitur ad Sacram Congreg. Concilii. *Sac. Cong. Im-
mun. Ib.*
Aliquando tamen conceditur eidem facultas extrahendi 36
a locis immunibus ad sex menses, & pro arbitrio Episco-
pi, ita *tamen ut extracti ducantur ad carceres Curiæ Ec-
clesiasticæ*, *S. C. Immun. in Camerinen. 19. Novemb.* 1630.
lib. 2. Decret. Paul. pag. 64.
Vicarii Foranei dicuntur illi, qui in certa parte Diœ- 37
cesis extra Civitatem Sedis Episcopalis, vel in Oppidis
per Episcopum constituuntur, ut ibi jurisdictionem quam- 38
dam exerceant; *cap. Romana 1. de Offic. Ordinarii in 6.*
Et si ab ipsis appellari potest ad Episcopum. Bened. XIV.
de Syn. D. lib. 3. cap. 3. num. 5. Antiquissimi sunt, & 39
origo eorum ad Chorepiscopos enim suffecti sunt Archi-
presbyteri, Archidiaconi, & Decani rurales. *Idem Ib.* 40
num. 7 Vide *de Chorepiscopis tom. 3. verb. Episcopus art.
1. num. 36. ad 41.* ubi qui ipsi fuerint, quod eorum Of- 41
ficium, & quare ab Ecclesia sublati? Vicarii Foranei in
Italia etiam ante S. Carolum Borromæum esse cœperunt, 42
ut in aliis locis. Idem *Ib. num. 8.* contra aliquos aliter
sentientes; Sed minorem in Italia obtinent jurisdictio- 43
nem. Idem *Ib. num. 9.* Si Parochi sint, Synodo Diœce-
sanæ intervenire debent. Si non sint, tenentur, si Epi- 44
scopus eos vocet, idque expediat, quoniam ab istis tam-
quam occultis testibus melius, quam a Vicario Generali
certior fieri poterit de iis, quæ in remotis Diœcesis par-
tibus occurrunt, & aliquam fortasse Sanctionem expo-
scunt. Idem *Ib. n.* 10.

Novæ additiones ex aliena manu.

A Vicario Foraneo distingui debitis, qui extra Urbem 1
cum aliqua delegatione universitatis causarum ab E-
piscopo constituitur. Ille enim nec in Personam, nec in 2
dignitate constitutus censetur, nec præcedentiam ratione
officii supra alios Presbyteros obtinet, *Monacell. in For-
mul. Legal. pract. part. 1. tit. 1. n. 2. & sequent. Schmier.
Jurisprud. Canon. Civil. lib. 1. tract. 5. cap. 6. sect. 4. in
supplement. q. 1. n. 3.* ubi quod solet deputari pro levi- 3
bus dumtaxat & modicis causis.
Hic vero majorem dicitur habere prærogativam, & ju- 4
risdictionem, Quinimmo si deputatus sit ad universitatem
causarum perinde ac ille qui residet in Urbe, dici pote-
rit Vicarius Generalis, & sic in dignitate constitutus ca-
paxque delegationis Apostolicæ; & id quia Vicarium Ge-
neralem non facit qualitas loci, sed generalitas causa-
rum; *Sbrozz. de Vicar. Episcop. lib. 1. quæst. 20. numer.
11. Schmier loco mox citato*, ubi quod „ Si rescriptum
„ aliquod Pontificium ad Vicarium Generalem dirigatur
„ in materia pretiosa, erit in arbitrio Impetrantis cui-
„ nam illud præsentare velit, poteritque electus ab Im-
„ petrante Vicarium ad exequutione privative proce-
„ dere.

VICA-

VICARIUS GENERALIS EPISCOPI.

ARTICULUS I.

Quoad ea, quæ concernunt ejus esse, constitutionem, & Jurisdictionem.

SUMMARIUM.

1 *Vicarii Generalis nomine qui intelligatur?*
2 *Vicarius Generalis Episcopi in Jure appellatur etiam Officialis.*
3 *Episcopus potest constituere Vicarium Generalem absque consensu, vel consilio Capituli.*
4 *Immo Episcopus non tantum potest, sed etiam ordinarie tenetur Vicarium Generalem constituere.*
5 *Si tamen Episcopus velit causas per se tractare, sitque peritus Jurista, & per se sufficiens ad eas expediendas, præsertim si Episcopatus non sit amplus, cogi non potest ad constituendum Vicarium.*
6 *Secus vero non foret, si Episcopus non esset peritus Jurista, & non esset per se sufficiens ad omnia commode expedienda; Tunc enim cogitur Episcopus Vicarium constituere, vel ei mittitur a Papa, seu a Sac. Congr.*
7 *Et talis Vicarius est vere Vicarius Apostolicus.*
8 *Episcopus potest etiam binos Vicarios Generales æque principales, seu in solidum constituere, maxime si Diœcesis sit multum ampla.*
9 *Sed debet eos constituere in eodem loco, ubi sedem habet.*
10 *Immo potest Episcopus plures habere Vicarios Generales, si ita servetur de consuetudine.*
11 *Et a fortiori, si habeat plures Civitates, seu Diœceses unitas; Nam tunc debet in unaquaque tenere suum Vicarium Generalem.*
12 *Præsertim si dictæ Ecclesiæ, seu Diœceses unitæ inter se multum distent.*
13 *Rota tamen pluribus adductis, & multi Classici Doctores expresse tenent, quod possit Episcopus in uno tantum Episcopatu Vicarium Generalem constituere, ad quem accedere tenentur subditi utriusque Diœcesis*, ad num. 14.
15 *Episcopus non debet habere plura Tribunalia, vel plures Vicarios juxta numerum Dominiorum, ad quæ se extendit Diœcesis, nisi adsit ad id specialis concessio, aut provisio Apostolica, aut consuetudo legitime præscripta.*
16 *Vicarius constitutus aliquo in loco, vel parte Diœcesis cum facultate generali pro omnibus causis ejusdem loci, vel partis, est solum Delegatus, non autem Vicarius Generalis Episcopi, ideoque Litteras Apostolicas exequi nequit.*
17 *Episcopus nequit creare Vicarium Generalem, antequam possessionem Episcopatus apprehendat, quamvis fuerit per Papam pronunciatus Episcopus.*
18 *Episcopus debet in Vicarium eligere Clericum saltem primæ Tonsuræ; Non vero Laicum.*
19 *Clericus conjugatus licet cum unica, & Virgine, non potest esse Vicarius Generalis Episcopi.*
20 *Et multo minus Bigamus.*
21 *Nec Regularis potest esse Vicarius Generalis Episcopi.*
22 *Nisi cum aliis requisitis habeat etiam licentiam Apostolic. degendi extra Claustra.*
23 *Vel nisi sint Jurisperiti deputati ab Abbate habente Jurisdictionem quasi Episcopalem.*
24 *Sacr. Cong. interdum concedit licentiam assumendi Vicarios Generales.*
25 *Vicarius quoque Patriarchæ Latini Constantinopolitani solet esse de Minoribus de Observantia.*
26 *Vicarius Generalis in Regnis Hispaniarum non potest esse, nisi qui in Ordine Sacerdotali est constitutus.*
27 *Vicarius Generalis, vel Capitularis non potest esse Parochus, maxime si Parochiam habeat extra Civitatem, & multo magis extra Diœcesim.*
28 *Neque potest Vicariatum retinere, ex eo quod habeat Coadjutorem in Parochia.*
29 *Vicarius Generalis esse non potest nepos, vel filius fratris Episcopi.*
30 *Nec frater, præsertim si non est Doctor.*
31 *Immo laudatur, qui nec patruelem vult habere Vicarium.*
32 *Nec alium consanguineum.*
33 *Nisi hoc Sacr. Congr. ad aliquod tempus concedat propter bonas qualitates subjecti, ac aliorum idoneorum penuriam.*
34 *Originarius Civitatis, vel Diœcesis non potest esse Vicarius Generalis.*
35 *Solet tamen Sacra Congregatio sæpe dispensare, ut Episcopus præsertim residens tenere possit Vicarium Diœcesanum multis de causis, quæ assignantur.*
36 *Pœnitentiarius non potest esse Vicarius Generalis.*
37 *Ut quis possit constitui Vicarius Generalis, debet esse ætatis saltem 25. annorum.*
38 *Item debet esse Doctor, vel Licentiatus in Jure Canonico.*
39 *Aliquando tamen Sacr. Congr. id concedit, præsertim si Episcopus Jurista resideat.*
40 *Item Vicarii Abbatum debent esse idonei Doctores, si Jurisdictionem exerceant extra Monasterium.*
41 *Vicarius Generalis Episcopi habet jurisdictionem ordinariam, & non delegatam.*
42 *Idem est Tribunal, seu Auditorium, eadem jurisdictio Episcopi, & Vicarii sui Generalis.*
43 *Hinc a Vicario Generali regulariter non datur appellatio ad Episcopum.*
44 *Unde a Vicario Generali Episcopi appellatur, omisso Episcopo, immediate ad Archiepiscopum.*

1 VIcarii Generalis nomine intelligitur ille, qui constitutus est ab Episcopo cum Generali potestate, ut ejus vices gerat in eodem loco, in quo ipse Sedem habet, ac Jus dicere solet; ita ut censeatur idem esse Auditorium utriusque, *cap. Non putamus* 2. *de consuetudine in* 6. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 54. *num.* 127. cum plurimis ibi citatis, Reiffenstuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 28. *numer.* 16. & alii plures. Vide *infra num.* 9.

2 Vicarius Generalis Episcopi in Jure appellatur etiam Officialis, *cap. Cum in generali* 2. *de Officio Vicarii in* 6. ibi: *Officialis, aut Vicarius Generalis Episcopi*, & concordat *cap. Cum nullus* 3. *de temporibus ordinat. in* 6. ubi ille ipse, qui antea dicebatur *officialis Episcopi*, paucis interjectis lineis vocatur ipsius in spiritualibus *Vicarius Generalis*.

3 Episcopus potest constituere Vicarium Generalem absque consensu, vel consilio Capituli. *Communis*. Sic approbante praxi, & consuetudine universali, quæ in talibus est servanda. *Cap. Ea noscitur* 6. *de his, quæ fiunt a Prælatis sine consensu Capituli*.

4 Immo Episcopus non tantum potest, sed etiam ordinarie tenetur Vicarium Generalem constituere. Abbas *in capit. Quoniam* 14. *n.* 3. *de Officio ordinarii*, Reiffenstuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 28. *n.* 65. Bald. *in l. Aliquando n.* 1. *in quarta oppositione, ff. de offic. Proconf.* Lancellot. *Inst. Canonic. lib.* 1. *tit. de offic. Vicar. in Gloss. verb. Non potest*, Covarruv. *lib.* 3. *variar. resolut. cap.* 20. *num.* 4. & plures alii quos allegat Barbos. *de Offic. & potest. Episcopor. part.* 3. *allegat.* 54. *n.* 125. & Pellegrin. *Part.* 1. *sect.* 2. *de Vicario Generali Episcop. sub sect.* 5. *n.* 1. per text. *in cap. Volumus* 2. *& cap. Quia in quibusdam* 4. *dist.* 89. *cap. In novis* 16. *q.* 1. *cap. Quoniam* 14. *cap. Inter cetera* 15. *de officio Judicis Ordinarii*.

5 Dicitur autem notanter *Ordinarie*, quia si Episcopus velit causas per se tractare, sitque peritus Jurista, & per se sufficiens ad eas se solo expediendas, præsertim si Episcopatus non sit amplus, cogi non potest ad constituendum Vicarium Generalem, ut pluries tenuit Rota, & signanter *in Calagaritana Fructuum* 18. *Martii coram Cavalerio, in Valven. & Sulmonen. Præeminentiarum* 18. *Jun.* 1694. *coram Emerix Decano, & in eadem Valven. coram eodem Emerix* 11. *Mart.* 1695. & quod Episcopus non possit coarctari ad retinendum Vicarium, expresse declaravit S. C. C. 11. *Februar.* 1696. approbando dictum votum Rotæ editum 18. *Jun.* 1694. *&* 11. *Mart.* 1695. *coram d. Emerix in Valven. Præeminentiarum* apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 1. *formul.* 1. *n.* 6. & apud Piton. *Constitut. ad Episcopos n.* 1594. & tenent Doctores plurimi allati a Barbosa *l. c. n.* 125. a Pellegrino *l. c. n.* 5. Reiffenstuel *l. c. n.* 66. aliique passim.

6 Secus vero foret, si Episcopus non esset peritus Jurista vel ob vastitatem Episcopatus, & ingentem causarum molem, aut ob aliam causam non esset sufficiens per se ipsum solum ad omnia commode expedienda, quia tunc, ut dictat ipsamet ratio naturalis, teneretur Episcopus Vicarium Generalem constituere, ut sæpe Sacra Congregatio diversis temporibus præcipere consuevit, alioquin mittitur illi ab Urbe, vel aliunde Vicarius pro tali Officio exercendo, vel cum Brevi Apostolico, vel cum Litteris Sacræ Congregationis, vel cum Patente Episcopi, quia ad hoc compulsus, ut referunt Nicolius *in Flosc. verb. Vicarius Generalis sub num.* 39. Pellegrin. *l. c. num.* 8. & alii.

7 Qui insuper notant, quod talis Vicarius missus ab Urbe supradictis modis, est vere Vicarius Apostolicus, & Jurisdictionem habet privative quoad Episcopum, nec Episcopus illum removere potest. S. C. *Episcop. in una Civitatis Castellanæ* 2. *Aprilis* 1591. *in Mediolanen.* 8. *Februar.* 1594. *in Saonen.* 17. *Septemb.* 1605. *in Bisuntinen.* 18. *Mart.* 1634. *in Motulen.* 5. *Augusti* 1650.

8 Episcopus potest etiam binos Vicarios Generales æque principales, seu in solidum constituere, maxime si Diœcesis sit multum ampla, ut sic expeditioni causarum facilius consulatur, cum facilius expediantur causæ per plures quam per unum, *cap. Quoniam, de Officio Ordinarii*,

cap. Ad hæc, *de officio Archidiaconi*, *cap.* 1. *De celebratione Missarum*, *Clementin. Et si principalis*, *& ibi Glossa verb. Principalis*, ac Generalis, & Imola *de Rescriptis*, *cap. Prudentiam*; ubi Abbas *num.* 10. *de Officio Delegati*, Ugolin. *de Offic.*, *& potest. Episcopi cap.* 4. §. 6. *num.* 4. Barbosa *cit. allegat.* 54. *num.* 126. Rebuffus *in praxi Benefic. titul. Forma Vicarius num.* 203. Zerola *in prax. Episcop. part.* 1. *verb. Vicarius num.* 1. Sbroz. *lib.* 1. *quæst.* 50. *num.* 4. Reiffenstuel *l. c. num.* 67. Pellegrin. *l. c. n.* 10. & alii. Notantes tamen quod eos constituere debet in

9 eodem loco, ubi *Sedem* habet; Nam Generalis Vicarius dicitur ille, qui constitutus est ab Episcopo cum Generali potestate, ut ejus vices gerat in eodem loco, in quo ipse Sedem habet, ac Jus dicere solet, ita ut censeatur idem esse Auditorium utriusque, *cap. Non putamus* 2. *de consuetudine in* 6. Bartolus *in l.* 1. *in fine*, *ff. Qui & a Quo appelletur*, Maranta *de Ordine Jud. part.* 1. *disput.* 5. *num.* 8. Sbroz *lib.* 1. *quæst.* 28. *num.* 7. *& quæst.* 69. *num.* 2. Pellegrin. *l. c. num.* 11. Reiffenstuel *l. c. numer.* 16. Barbosa *cit. allegat.* 54. *num.* 127. cum pluribus ibi allegatis.

10 Ampliatur prædicta conclusio, ut possit Episcopus plures habere Vicarios Generales, si ita servetur de consuetudine. *S. C. in Lancianen.* 24. *Mart.* 1599. *&* 21. *Febr.* 1641. apud Quarant. *verb. Capitulum sede vacante*, Nicol. *in Flosculis verb. Vicarius n.* 40. & Pellegrinum *l. c. n.* 12.

11 Et a fortiori si habeat plures Civitates, seu Diœceses unitas, nam tunc debet in unaquaque tenere suum Vicarium Generalem. *S. C. E. in Sutrina* 7. *Jun.* 1594. apud Nicolium *l. c. sub num.* 40. Pellegrinum *l. c. num.* 13. Pitton. *Constit. ad Episcopos n.* 1619. quamvis ipse fortasse inadvertenter ex Palcuc. referat dictum Decretum *de anno* 1694. 7. *Jun.*

12 Et præsertim si dictæ Ecclesiæ, seu Diœceses unitæ inter se multum distent, quia si una ab altera notabiliter distet, debet Episcopus Vicarium Generalem in Diœcesi, in qua non residet, deputare, ut respondit *Sacr. Congregat. Concil. in Gerunden. & Cariaten.* 2. *Octobr.* 1706. in qua distantia triginta Milliarium notabilis ad hunc effectum reputata fuit, ut habetur apud Monacell. *in Appendic. ad part.* 2. *Decision.* 4. *in fine*, & apud Pittonum *l. c. n.* 2156.

13 Quam tamen Rota *die* 5. *Maji* 1960. *in Valven. Præeminentiarum coram Tajo decis.* 1. *num.* 2. inter expressas apud Monacell. *in Appendic. ad part.* 2. & refert etiam Pitton, *l. c. n.* 1325. expresse tenuerit, quod possit Episcopus duarum Ecclesiarum unitarum in uno tantum Episcopatu vicarium Generalem constituere, ad quem accedere subditi utriusque Diœcesis, quod & confirmat eadem Rota *in eadem Valven.* 18. *Jun.* 1694. *coram Emerix decis.* 3. *num.* 1. apud Monacell. *l. c.* ubi dicit, quod id tradit Cardinal. *in Clementin.* 1. *quæst.* 2. *de Rescriptis*, Sbroz *de Offic. Vicar. lib.* 1. *part.* 1. §. 2. *sect.* 2. *subsect.* 5. *num.* 5. Melphiten. *ad Gratian. disceptat.* 635. *num.* 4. Cardinal. de Luca *de Jurisdiction. disc.* 22. *num.* 10. *& de Præeminent. disc.* 7. *num.* 21. Posth. *de manutent. Observat.* 53. *numer.* 9. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 54. *num.* 129. *& sequen.* Frances *de Ecclesiis Cathedralibus cap.* 8. *num.* 378. *&* 384. Rota *decis.* 418. *num.* 3. *coram Cavalerio*, *& decis.* 2138. *num.* 12. *& sequen.* & signanter *num.* 16. *coram Coccino*. Et ratio est, quia licet duæ sint materiales Ecclesiæ, formaliter tamen ratione unionis habentur pro unica, *cap. Primo*, *Ne sede vacante*, *cap. Sicut unire*, *de excessibus Prælator.* Innocent. *in cap. Novit in fine*, *de Offic. Legat.* Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 5. §. 7. *num.* 29. Rota *decis.* 477. *num.* 2. *coram Remboldo*. Hæc Rota *l. c. num.* 1. ubi *num.* 2. sic subjungit: „ Immo quod plus est, potest etiam nullum habere vicarium, & negotia explere per semetipsum, ut " *in dicta decis.* 418. *num.* 19. *coram Cavalerio*. Et *Ib. num.* 3. sic addit: „ Potest enim Episcopus in quacunque parte suæ Diœcesis Tribunal erigere, & subditorum causas cognoscere; cap. cum Episcopus, ibique Doctores de Officio Ordinarii in 6. Mandol. " *consil.* 27. *numer.* Bertachin. *de Episcop. part.* 5. *lib.* 4. *quæst.* 36. *num.* 6. „ Nec si per indirectum cogi debet alibi, quam in loco suæ residentiæ, vel consueto vicarium retinere, vel mittere contra mentem Sacri Concilii Tridentini " *sess.* 25. *de reformat. cap.* 6. ibi: „ In ejus domo, aut consueto Tribunali procedere teneatur; Nec applicantur auctoritates, & Decreta Sacræ Congregationis Concilii in contrarium allata, quia intelligenda, ac recipienda sunt, prout etiam pleraque loquuntur in casu, quo subsit consuetudo retinendi distinctum Tribunal, ac Vicarium in utraque Diœcesi, aut maxima sit inter unam, & alteram distantia locorum ".

14 Et idem iterum confirmavit eadem Rota *in eadem Valven.* 11. *Mart.* 1695. *coram eodem Emerix Decano decis.* 4. *num.* 1. 2. *&* 3. apud Monacell. *l. c.* ibi: „ Quo enim ad secundum certum est, quod duæ Ecclesiæ vigore unionis etiam æque principalis existentes sub uno Episcopo (quidquid sit respectu ipsarum Ecclesiarum, quæ conservant singula suam essentiam, præeminentias, ac privilegia secundum auctoritates in contrarium allegatas) respectu Episcopi habentur pro unica cap. 1. Ne Sede vacante, cap. Sicut unire, de excessib. Prælator. Rota " *in Ampurien. seu Civitaten. Unionis* 10. *Jun.* 1686. §. *Quoniam vers. quoad Episcopum*, *coram Reverendissimo Dom. Archiepiscopo Mediolanen.* & ideo sufficit, quod Episcopus unum tantum Vicarium Generalem deputet pro ambabus Diœcesibus, ut præter vetustiores auctoritates in decis. relatas ex modernioribus tradunt Pellegrin. *in prax. Vicar. part.* 1. *sect.* 2. *subs.* 5. *num.* 5. Merol. *in Theolog. moral. part.* 3. *disput.* 6. *cap.* 6. *dub.* 9. *num.* 73. Ventrigl. *part.* 2. *in praxi Eccles. annot.* 14. §. 1. *num.* 4. Idque procedit, nedum quando Episcopus residet in Diœcesi, verum etiam, quando abesse cogitur ab illa; nam in utroque casu militat eadem ratio unicitatis Ecclesiarum, seu Diœcesium quoad semetipsum; Immo sicuti, ubi residet, nec arctatur ullum retinere vicarium Generalem, sed potest per se solum causas cognoscere, ceteraque explere negotia suæ Diœcesis, ut dixit Rota *decis.* 418. *sub num.* 18. *coram Cavaler.* ita etiam absens unum dumtaxat vicarium Generalem relinquere valet, qui vices suppleat sui ipsius. Nec subsistit peculiaris consuetudo Episcoporum Valven. seu Sulmonen. retinendi duos vicarios Generales in utraque Diœcesi, ex Ughell. *in Ital. Sacr. tom.* 1. *fol.* 250. *tit. Valven. & Sulmonen. Episcopi*, quia hic non loquitur nominatim de Vicario Generali, sed de Vicario Vicelecrente, & sic etiam intelligi valet de vicario Foraneo. Ultra quod quatenus etiam constaret, quod quandoque Episcopus pro unaquaque Diœcesi deputasset Vicarium Generalem, ex deputationibus hisce, tamquam mere facultativis, nulla adversus ipsos allegabilis est consuetudo, sive præscriptio, ut per Rotam *dec.* 306. *n.* 3. *cor. Capataquen. & dec.* 418. *num.* 9. *cor. Cavalerio*.

Episcopus non debet habere plura Tribunalia, vel plures Vicarios juxta numerum Dominiorum, ad quæ Diœcesis se extendit. *Sacr. Congregat. Episcop. in Aquensi* 16. *Februar.* 1604. apud Nicolium *in Flosculis verb. Vicarius Generalis num.* 40. *in fine*, apud Pellegrin. *l. c. num.* 4. Nisi tamen alicubi ob justas, & graves causas habeatur ad id specialis concessio, seu provisio Apostolica, aut consuetudo legitime præscripta. 15

Vicarius constitutus in aliquo loco, vel parte Diœcesis cum facultate generali pro omnibus causis ejusdem loci, vel partis, est solum delegatus, non autem Vicarius Episcopi Generalis; ideoque Apostolicas exequi non potest. *Sic S. C. in una Nullius* 22. *Decembr.* 1628. apud Nicol. *l. c. n.* 48. 16

Episcopus nequit creare vicarium Generalem, antequam possessionem Episcopatus apprehendat, quamvis fuerit per Papam pronunciatus Episcopus. Barbosa *citat. allegat.* 54. *n.* 3. Azorius *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 43. *q.* 2. Nicolius *l. c. n.* 39. & alii passim. 17

Episcopus debet in vicarium eligere Clericum saltem primæ Tonsuræ, non vero Laicum; Nam Laicis non licet Ecclesiastica tractare negotia, *cap. Decernimus* 2. *de judiciis*, cum similibus, Barbosa *cit. allegat.* 54. *num.* 4. cum communi aliorum. 18

Clericus conjugatus licet cum unica, & virgine, non potest esse vicarius Generalis Episcopi. *S. C. Episc. in Traguriensi* 21. *Septemb.* 1612. 19

Et multo minus Bigamus, *c. Unic. de Cler.* 20. *conjugat. in* 6. 20

Nec Regularis potest esse vicarius Generalis Episcopi. 21 *Sacr. Congregat. Episcop. & Regular. in Asculana* 15. *Jan.* 1597. *in Motulana* 8. *Maji* 1615. *in Spalatrensi* 12. *Aprilis* 1619. & sæpe alibi. Nisi cum aliis requisitis habeat 22 etiam licentiam Apostolicam degendi extra Claustra. *Sacra Congreg. Episcop. in Caputaquen.* 18. *Novemb.* 1693.

Vel nisi sit Abbas, qui habeat Jurisdictionem quasi Episcopalem in personas sæculares; Nam hic potest deputare vicarium Monachum Jurisperitum; Quod si talem non habeat, debet tenere vicarium Clericum Sæcularem Doctorem; Et si id minus fieri possit, poterit facere vicarium Monachum non Doctorem assignando ei Doctorem pro Assessore, sine cujus consilio nihil facere possit, quod requirat altiorem indaginem. *S. C. E. in Calagaritana* 23. *Dec.* 1603. *&* 21. *Novemb.* 1605. apud Nicolium *l. c. sub n.* 34. Vide *infra n.* 40. 23

Et Sacra Congregat. Episcop. aliquando concessit licentiam assumendi Regulares in vicarios Episcopales Cœlestinos, & etiam Dominicanos, ut *in Puteolana* 3. *Februar.* 1593. *in Traguriensi* 15. *Jul.* 1606. *& in Vestana* 16. *Novembris ejusdem anni* apud Nicol. *l. c.* 24

Vicarius quoque Patriarchæ Latini Constantinopolitani solet esse de Minoribus de Observantia. *S. C. E. & Regul.* 22. *Dec.* 1619. apud Nicol. *l. c.* 25

Vicarius Generalis in Regnis Hispaniarum non potest esse, nisi qui in Ordine Sacerdotali est constitutus. Urban. VIII. Const. incip. *Decet Romanum*. 26

Vicarius Episcopi, vel Sede vacante, non potest esse Parochus habens curam animarum. *Sacr. Congr. Concil. sub die* 12. *Maji* 1629. apud Barbosam *in summa Apostol.* 27

Decis.

Decis. verb. vicarius Generalis Episcopi num. 3. Et maxime si curam animarum habeat extra Civitatem, & multo magis, si extra Diœcesim, non potest esse vicarius, ut decrevit sæpe sæpius *sacr. Congr. Episcop.* apud Nicol. *l. c. num.* 37. *& in compendio Episcop. verb. vicario num.* 7. ubi dicta decreta congerit; Generaliter enim esse Parochum, & vicarium sunt Officia male compatibilia in eadem persona. *S. C. E. in Messana* 19. *Januar.* 1603. Ex eo quod ut quis bene exerceat alterum ex dictis Officiis, alteri necessario deesse cogitur. *S. C. E. in*
28 *Sutrina* 16. *Novembris* 1640. Neque potest vicariatum retinere ex eo quod habeat Coadjutorem in Parochia. *S. C. E. in Albinganen.* 8. *Jun.* 1611. apud Nicol. *in Flosculis l. c. sub n.* 37.

29 Vicarius Generalis esse non potest nepos, vel filius fratris Episcopi. *S. C. E. in Hostunen.* 19. *Septem.* 1577. *in Murana* 4. *Februar.* 1611. *in Tranen.* 17. *Jun.* 1662. *in Meliten.* 1624. & sæpe alibi.

30 Nec frater, præsertim si non est Doctor. *S. C. E. in*
31 *Comensi* 2. *Decemb.* 1578. *in Messana* 11. *Januar.* 1600. Immo laudatur, qui nec patruelem vult habere vicarium.
32 *S. C. E. in Tarentina* 6. *April.* 1611. Nec alium consanguineum. *S. C. E. in Arianen. de anno* 1636. apud Nicol. *in Flosculis l. c. sub n.* 35.

33 Nisi hoc Sacra Congregat. ad aliquod tempus concedat, propter bonas qualitates subjecti, ac aliorum idoneorum penuriam. *Sacr. Congr. Episc. in Nullius Pisticæ,* 1. *Octobr.* 1655.

34 Originarius Civitatis, vel Diœcesis non potest esse vicarius, nam propter consanguinitates, affinitates, familiaritates, & alias attinentias potest deviare a recta Justitia, & se reddere partibus suspectum. *S. C. E. in Hostun.* 28. *Jul.* 1587. *in Spalaten.* 9. *Mart.* 1597. *in Senogallien.* 10. *Februar.* 1598. *in Sutrina* 16. *Novembr.* 1640. *in Melphiten.* 11. *August.* 1645. *in Fundana* 25. *Maji* 1646. & pluribus aliis omissis. *in Neapolitana* 21. *August.* 1711. Ponente Cardinal. Grimaldo, & sæpissime alibi, uti adducit Ursaya *tom.* 3. *decis.* 8. *num.* 11. & sequentibus. Et novissime statutum fuit in Concilio Romano celebrato sub Benedicto XIII. anno 1725. ubi *tit.* 8. *cap.* 2. sic expresse habetur: „ Episcopi præterea in vicarios generales suos Fratres, aut Nepotes aut propriæ Episcopalis Urbis Cives non eligant ".

35 Solet tamen Sacra Congregat. sæpe dispensare, ut Episcopus præsertim residens, tenere possit vicarium Diœcesanum: Dummodo non det occasionem querelarum, & hoc multis de causis, & signanter si Episcopus adhoc extraneum idoneum invenire nequiverit. *S. C. E. in Melphiten.* 11. *August.* 1645. *in Fundana* 25. *Maji* 1649. *in Tropien.* 25. *Januar.* 1660. Item si vicarius exterus non tam cito possit accedere. *S. C. E. in Melphiten.* 9. *Octob.* 1645. Item propter tenuitatem fructuum Ecclesiæ. *S. C. E. in Sutrina* 7. *Decembr.* 1640. Item propter aeris intemperiem. *S. C. E. in Fundana* 29. *Septembr.* 1645. Item propter notitiam bonarum qualitatum talis vicarii Diœcesani, qui sit eximius in regimine. *S. C. E. in una Montis Falisci* 4. *Sept.* 1648. *& in una Civitatis Plebis* 4. *Mart.* 1649.

36 Pœnitentiarius non potest esse vicarius Generalis, ne suspicionem ingerat, quod in administratione Justitiæ utatur scientia Confessionis, nisi tantæ sit apud omnes bonæ famæ, & opinionis, ut excludatur hujusmodi suspicio. *S. C. E. in Ariminen.* 28. *Jan.* 1611.

37 Ut quis possit constitui vicarius Generalis, debet esse ætatis saltem 25. annorum. Azorius *Instruct. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 43. *q.* 10. Alzed. *de præcellent. Episcop. Dignit. part.* 2. *q.* 2. *num.* 3. Nicolius *in Flosculis l. c. num.* 29. Barbosa *cit. allegat.* 54. *sub num.* 3. Homobon. *de humanæ vitæ statibus cap.* 7. *vers. Ætas,* ubi etiam addit nec posse Episcopum dispensare super minori ætate sui vicarii Generalis.

38 Item debet esse Doctor, vel Licentiatus in Jure Canonico. *S. C. E. in Polignanen.* 28. *Augusti* 1582. *in Triventina* 6. *Octobr.* 1645. & sæpissime alibi; Unde si ad Sacram Congregationem Episcop. habeatur recursus contra Episcopum non retinentem vicarium Jurisperitum, solet ipsa demandare, ut retineat vicarium Generalem Doctorem, ut testatur Monacell. *part.* 2. *tit.* 16. *formul.* 2. 2. *num.* 3. Et hoc præcipue locum habet, quando Episcopus ipse Theologus est, & non Jurista. *S. C. E. in Arben.* 23. *April.* 1591. Ne semper indigeat Assessore. *Sacr. Congr. Episcop. in Cajacen.* 11. *Maji* 1594. *& in una Montis Falisci* 12. *August.* 1650. Nec sufficit esse Theologum. *Sacr. Congreg. Episcop. in Surrentina* 15. *Novembr.* 1605. Et interim donec provideatur, datur Doctor pro Consultore. *Ib.*

39 Aliquando tamen Sacra Congregat. Episcop. concessit posse Episcopum tenere vicarium non Doctorem, alias tamen idoneum, præsertim dum Episcopus Jurista residat. *Eadem S. C. in Traguricn.* 15. *Jun.* 1590. *& in Oristen. seu Oristana* 29. *Mart.* 1593.

40 Item Vicarii Abbatum debent esse idonei Doctores si Jurisdictionem exerceant extra Monasterium. *Sacr. Congr. Episc. & Regul. in Calaritana* 23. *Decembr.* 1603. Vide *supra num.* 23.

Vicarius Generalis Episcopi habet Jurisdictionem ordi- 41
nariam, & non delegatam. Sic colligitur *ex cap. Non putamus* 2. *de consuetudine in* 6. *& cap. Romana* 3. §. 1. *de Appellat. in* 6. ac tenet expresse Glossa *in cit. cap. Romana, verb. Generaliter,* & alia Glossa *in cap. Licet verb. Officialem, de Officio Vicar. in* 6. Nicolius *in Flosculis verb. Vicarius Generalis num.* 43. Pellegrin. *in Praxi Vicar. part.* 1. *sect.* 2. *subsect.* 3. *a num.* 1. *ad* 6. ubi, pluribus adductis, id solide probat, & solvit contraria. Statim enim ac ab Episcopo constituitur, eo ipso a Lege, seu Canone Jurisdictionem accipit, *argument. cap.* 2. *de Officio Vicar. in* 6. Et notat Barbosa *part.* 3. *de Officio, & potest. Episcopi allegat.* 54. *num.* 44. Sanchez *lib.* 3. *de Matrimonio disput.* 29. *num.* 13. Fagnan. *in cap. Quod nobis num.* 41. *de clandestina desponsat.* & alii plures. Vide verb. *Jurisdictio a num.* 15. *ad* 17. ubi late de hac vicar. General. Jurisdictione.

Idem est Tribunal, seu Auditorium, eademque Jurisdi- 42
ctio Episcopi, & Vicarii sui Generalis; textu expresso „ in cap. Non putamus 2. de consuetudine in 6. *ibi*: „ Cum sit idem Auditorium utriusque, & in cap. Romana 3. de appellationibus in 6. *ibi*: Cum unum, & „ idem Consistorium, sive Auditorium sit censendum ".

Hinc a vicario Generali regulariter non datur ap- 43
pellatio ad Episcopum, textu expresso *in cit. cap. Non putamus* 2. *de consuetudine in* 6. addita ratione, „ Ne ab „ eodem ad seipsum (cum sit idem Auditorium utriusque) appellatio interposita videatur, & in c. cap. Romana 3. §. 1. de appellationibus in 6. ibi: " *Ne ab eisdem ad seipsos interponi videatur*. Unde a vicario Generali Episcopi appellatur, omisso Episcopo, immediate ad Archiepiscopum. Rota *part.* 13. *recent. decis.* 182. *numer.* 5. *& part.* 14. *decis.* 115. *numer.* 210. & communis Doctorum.

Novæ additiones ex aliena manu.

NOnnunquam duo constitui solent vicarii Generales 1
æque principales. Dubitari propterea contingit utri 2
delegationes Apostolicæ censeantur commissæ.

Porro si agatur de Rescripto gratioso, ille ex duobus 3
vicariis erit delegatus Apostolicus, cui ab Impetrante fue- 4
rit illud præsentatum. Rescriptum vero licet gratiosum uni vicario jam præsentatum haud potest alteri vicario præsentari: *Layman. in cap.* 1. *n.* 7. *de Offic. Vicar. Lauren. de Vicar. cap.* 1. §. 2. *q.* 34. *n.* 2.

Quod si res sit de Rescripto contentioso consentienti- 5
bus Partibus, aut nil opponente eo, contra quem ipsum
impetratum est, potest etiam quilibet eorum eligi; Parti- 6
bus vero dissentientibus, adeundus est Papa, qui debet declarare, utrum eorum delegaverit; *Barbos. in cap. Quoniam num.* 10. *de Offic. delegat.* Wiestner *in Decretal. lib.* 1. *tit.* 28. *num.* 27.

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ potest, vel non potest Vicarius Generalis.

SUMMARIUM.

1 *Vicarius Generalis, ad hoc ut suum munus plene, & libere exercere possit, debet esse constitutus ab Episcopo in spiritualibus, & temporalibus.*

2 *In generalis Vicarii constitutione conceduntur tantum, quæ in generali mandato continentur, etiamsi adesset clausula:* Dantes, & Concedentes ei plenam, & liberam potestatem.

3 *Vicarius Generalis vi Officii sibi generaliter commissi ordinarie potest ea omnia, quæ Episcopus.*

4 *Nisi tamen aliquid fuerit specialiter in jure exceptum, aut res sit ita gravis, & ardua, ut eam Episcopus non esset ille in specie verisimiliter concessurus.*

5 *Vicarius Generalis etiam sine speciali mandato potest confirmare electos, & instituere præsentatos ad Juspatronatus.*

6 *Vicarius Generalis sine speciali mandato potest Monitoria sub pœna excommunicationis ad finem revelationis pro rebus deperditis, seu subtractis concedere.*

7 *Vicarius Generalis, absente Episcopo, Processiones indicere, & dirigere potest cum consensu Capituli.*

8 *Potest Vicarius Generalis cognoscere de causis Mensæ Episcopalis, & judicare prout justum fuerit.*

9 *Item potest exequi commissiones, & Litteras Apostolicas, quæ prius directæ fuerant Vicario Capitulari, non adhuc executæ.*

10 *Item potest esse Delegatus Papæ, & Executor Gratiarum Apostolicarum.*

11 *Item potest ex vi mandati generalis confessiones Sacramentales audire, aliisque eas audiendi facultatem concedere.*

12 Item potest absque speciali commissione interesse Matrimoniis, & aliis Sacerdotibus assistendi licentiam concedere.

13 Et id potest Vicarius Generalis, etiamsi sit tantum Clericus, & non Sacerdos.

14 Licentia tamen assistendi Matrimonio non potest ab ipso Vicario, sicuti nec a Parocho concedi alicui, qui non sit Sacerdos.

15 Vicarius Generalis potest petere salarium ab Episcopo, quod non potest esse minus quinquaginta aureis pro qualibet anno; Vel centenis monetæ.

16 Non potest tamen loco salarii, seu provisionis Episcopus assignare Vicario emolumenta Cancellariæ.

17 Vicarius Generalis potest petere a Judice Laico auxilium brachii sæcularis in causis in quibus potest Episcopus.

18 Vicarius Generalis Archiepiscopi, ipso Archiepiscopo absente, & a sua Provincia distante, potest interveniente justa aliqua, & gravi causa Episcopus suffraganeos suspendere, interdicere, & excommunicare.

19 Non potest Vicarius Generalis, etiamsi fuerit Episcopus, ex generali commissione sine speciali mandato Episcopi exercere ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis.

20 Item non potest sine speciali mandato Synodum congregare.

21 Item non potest suo arbitrio Constitutiones Synodales mutare.

22 Item non potest sine speciali commissione Diœcesim visitare.

23 Item non potest sine speciali mandato Cathedraticum, seu Synodaticum exigere.

24 Item non potest sine speciali mandato imponere, & exigere charitativum subsidium.

25 Item nequit se intromittere in causis criminalibus.

26 Item nequit Beneficia conferre. Neque potest sine speciali mandato resignationes, & permutationes Beneficiorum admittere, & approbare.

27 Immo etiamsi Vicarius habeat speciale mandatum ad recipiendas Resignationes Beneficiorum, adhuc non potest conferre Beneficia coram ipso resignata sine speciali mandato ad conferendum.

28 Neque potest beneficia unire, neque uniones revocare, aut Ecclesias dividere.

29 Neque potest beneficia erigere, aut Jurispatronatus fundationi consensum præstare.

30 Item neque potest Beneficia supprimere.

31 Neque Juspatronatus reservare alicui ex causa donationis, vel constructionis.

32 Neque donationi Jurispatronatus Decretum interponere, vel auctoritatem, seu assensum præstare.

33 Neque præsentare ad Beneficium Jurispatronatus ad Episcopi præsentationem pertinens.

34 Neque novas parochias erigere, nec alia beneficia creare, neque in creatione novæ Dignitatis auctoritatem præstare.

35 Neque pensionem imponere super beneficiis.

36 Neque Coadjutorem Vicarium Rectori imperito deputare.

37 Neque Œconomum Ecclesiæ constituere.

38 Neque aliquem ab Ordine deponere, aut amovere a suo beneficio, Officio, vel Administratione.

39 Neque aliquem Clericum exilio condemnare, ut ab exilio revocare.

40 Neque Ecclesias dirutas in Matrices erigere, vel in alias viciniores Ecclesias transferre.

41 Neque mutare situm alicujus Ecclesiæ.

42 Neque alienare res Ecclesiæ; aut in alienationibus, seu transactionibus earumdem rerum decretum interponere.

43 Neque concedere licentiam ædificandi nova Monasteria, & Conventus.

44 Neque, dum celebrat, habere duos Capellanos, seu Clericos cum Cottis inservientes.

45 Neque in Altari quatuor Candelas accensas tenere.

46 Neque facere Circulum in Missa solemni cum Canonicis.

47 Neque Baldachinum erigere, absente Episcopo, in Ecclesiis exemptis, invitis Monachis.

48 Neque absente, vel impedito Episcopo facere functiones Episcopales.

49 Neque sumere paramenta de Altari.

50 Neque Missas Conventuales, aut Pontificales celebrare, nec SS. Sacramentum, aut Sacras Reliquias paratus deferre, nec aliis se immiscere functionibus Ecclesiasticis, sed tantum præesse, ut omnia suo ordine fiant.

51 An possit uti annulo, dum celebrat?

52 Nec potest prohibere Canonicis, ne Officium inchoetur, donec ipse veniat.

53 Neque prætendere, ut ipsi Missam solemnem cantanti assistant Canonici.

54 Neque potest dare benedictiones Diacono, antequam canet Evangelium, neque benedicere Prædicatori, antequam ascendat Pulpitum.

55 Neque potest impedire, quod Parochi denunciationes faciant absque sua licentia.

56 Neque potest intervenire in Capitulo, si sit exemptum, vel si nolint Canonici.

57 Immo neque absente Episcopo potest intervenire in Capitulo.

58 Et si sit de Capitulo, debet inde exire, ubi tractandum fuerit de rebus ad suum, vel Episcopi commodum pertinentibus.

59 Neque concedere licentiam alteri Episcopo exercendi Pontificalia in sua Diœcesi, nisi habeat ad id speciale mandatum.

60 Neque sine speciali commissione remittere denunciationes Matrimoniales.

61 Neque pro Matrimonialium dispensatione potest quidquam quamvis minimum, & sponte datum recipere.

62 Neque de Jure potest sine speciali mandato Indulgentias concedere.

63 Neque sine speciali commissione Interdicta relaxare.

64 Neque dimissorias, seu commendatitias Litteras pro Ordinibus recipiendis subditis concedere, nisi Episcopo ita absente, & in remotis agente, ut non nisi post longum tempus adventus ejus speretur.

65 Neque alium Vicarium substituere.

66 Neque absolvere a Casibus Episcopo reservatis.

67 Neque dispensare in Irregularitatibus, & absolvere a Suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, ac ab aliis casibus occultis Sedi Apostolicæ reservatis.

68 Neque absolvere ab excommunicatione Canonis: Si quis suadente Diabolo,

69 Neque cognoscere de crimine Hæresis.

70 Immo neque de licentia Episcopi potest absolvere subditos in Foro conscientiæ a crimine Hæresis.

71 Neque explorare voluntatem puellæ Habitum Regularem suscipere, aut Professionis votum emittere volentis.

72 Neque causas restitutionis in integrum cognoscere.

73 Neque deferre Juramentum purgationis Canonicæ.

74 Neque consentire, ut Metropolitanus cognoscat causas Clericorum in prima instantia.

75 Neque cognoscere de causa delegata Episcopo, nisi in Rescripto addita sint verba illa: Sive ejus Generali Vicario.

76 Neque causas Feudales cognoscere.

77 Neque auctorare exemplum ex originali sumptum.

78 Neque represalias concedere.

79 Neque bona Clericorum confiscare.

80 Neque pœnas Corporales in pecuniarias convertere.

81 Neque condemnatum Reum absolvere.

82 Neque exercere potestatem Doctorandi, quam habet Episcopus ex privilegio.

83 Neque exequi pias defunctorum voluntates.

84 Quomodo dignoscatur, pro quibusnam casibus habeat Vicarius Generalis mandatum speciale, vel non?

85 Vicarius Generalis non potest lucrari distributiones, nisi Choro intersit.

86 Alia usque in finem satis summata referuntur.

Vicarius Generalis, ad hoc ut suum munus plene, & 1
libere exercere possit, debet ab Episcopo constitui in spiritualibus, & temporalibus, nec sufficit, si constituatur in spiritualibus tantum, vel temporalibus, quia sub tali forma verborum non esset rigorose Vicarius Generalis; argum. Cap. Si Episcopus 3. & cap. Ecclesiæ Cathedrali 4. de supplenda negligent. Prælatorum in 6. ibi: In spiritualibus, & temporalibus, Barbosa part. 3. de Off. & potest. Episcop. allegat. 54. num. 57. Rebuffus in praxi benefic. part. 1. tit. 1. de Vicar. Episcop. num. 16. & in forma Vicar. Sbroz de Officio Vicarii lib. 3. quæst. 25. num. 1. cum seq. Pavinus de Offic. & potest. Cap. Sede vacante c. 2. quæst. 12. num. 6. Pellegrin. in Praxi Vicarior. part. 1. sect. 2. subsect. 1. num. 1. & alii contra alios. Et ratio est quia Ecclesia habet & spiritualia, & temporalia; cap. Si quis 1. quæst. 3. adeoque debent in forma Vicariatus ambo exprimi; cap. Licet 2. de Officio Vicarii in 6. Cap. Romana 1. de Officio Ordinarii in 6. cap. Romana 3. de appellationibus in 6. cap. Statutum 9. & c. Statuta 20. de Hæreticis in 6. Sic per hæc Jura docet Pellegrinus Praxi Vicar. part. 1. sect. 2. subsect. 1. num. 1. cum aliis ibi citatis.

In generali Vicarii constitutione conceduntur tantum, 2
quæ in generali mandato continentur, etiamsi adesset clausula: „ Dantes, & concedentes ei plenam, & liberam „ potestatem, arg. text. in l. Procurator cui ff. de Procu„ ratoribus, cum similibus, Barbos. l. cit. n. 59. Rebuff. l. c. n. 30. Pellegr. l. c. n. 3. & alii.

Vicarius Generalis vi Officii sibi generaliter commissi or- 3
dinarie potest ea omnia, quæ Episcopus; Rebuff. in praxi benef. tit. Forma Vicar. num. 30. & sequent. Garc. de benef. p. 5. c. 8. n. 65. & seq. Pirhing lib. 1. Decr. tit. 28. n. 41. Reiff. ib. n. 76. & alii plures, & ratio est, quia Vicarius Generalis constituit unum Tribunal cum Episcopo; c. Non putamus 2. de consuet. in 6. ejusque personam repræsentat;

Cap. Romana 3. *de appellation. in* 6. adeoque quod po-
4 teit Epiſcopus, cenſetur, & ejus Vicarius poſse. Niſi tamen aliquid fuerit ſpecialiter in Jure exceptum, ut de ſe clare patet, & omnes fatentur, aut res ſit ita gravis, & ardua, ut eam Epiſcopus non eſſet illi in ſpecie veriſimiliter conceſſurus, *arg. c. Cum in generali* 3. *de Off. Vicar. in* 6. ibi: „ Cum in generali conceſſione nequaquam illa veniant, quæ non eſſet quis veriſimiliter conceſſurus, “ & concordat *c. In generali* 81. *de Reg. Juris in* 6. ibi: „ In generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus; “ Seu res ſit talis, ut exigat ſpeciale mandatum, „ arg. cap. Qui generaliter 5. de procuratoribus in 6. ibi: Qui generaliter conſtituitur ad negotia Procurator, agere, ac experiri poteſt, exceptis his caſibus, qui mandatum exigunt ſpeciale.

5 Vicarius Generalis etiam ſine ſpeciali mandato poteſt confirmare electos, & inſtituere præſentatos ad Juſpatronatus; *c. Ex frequent.* 3. *de Inſtitutionibus*, Gloſſa verb. *Non poſſunt in cap. final. de Off. Vicar. in* 6. Roch. *de Jurepatr.* verb. *Competens q.* 31. *n.* 66. *&* 67. Lambertin. *eod. tract. p.* 3. *lib.* 2. *art.* 5. *q.* 1. *in princip.* Covarruv. *l.* 3. *Variar. c.* 20. *num.* 7. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancell. gloſſa* 9. §. 3. *num.* 78. Pellegrinus *loco citato numer.* 4. Barboſam *cit. allegat.* 54. *num.* 70. cum Rota, & Sacra Cong. *ibi cit.* teſtans de communi Doctorum contra Rolandum, & Rebuffum.

6 Vicarius Generalis ſine ſpeciali mandato poteſt Monitoria ſub pœna excommunicationis ad finem revelationis pro rebus deperditis, ſeu ſubtractis concedere; Sic pluries declaraſſe S. C. C. refert Garcias *de Beneſic. p.* 5. *cap.* 8. *nu.* 98. Pelleg. *l. c. n.* 9.

7 Vicarius Generalis, abſente Epiſcopo, Proceſſiones indicere, & dirigere poteſt cum conſenſu Capituli; *S. Cong. C.* apud Barbos. *in ſum. Apoſt. dec. verb. Vicarius Generalis Epiſcopi quam habeat auctoritatem n.* 2.

8 Poteſt Vicarius Generalis cognoſcere de cauſis Menſæ Epiſcopalis, & judicare, prout juſſum fuerit: *S. C. Epiſc. in Luſinen.* 3. *Oct.* 1586.

9 Item poteſt exequi Commiſſiones, & Litteras Apoſtolicas, quæ prius directæ fuerant Vicario Capitulari, non adhuc executæ; *S. C. Epiſ. in Parmen.* 6. *Aug.* 1614.

10 Item poteſt eſſe delegatus Papæ, & Executor Gratiarum Apoſtolicarum, quia eſt in Dignitate conſtitutus; *Clementin. Etſi principalis* 2. *de Reſcriptis*.

11 Item poteſt ex vi mandati generalis Confeſſiones Sacramentales audire, aliiſque eas audiendi facultatem concedere; Barboſa *ſupra Conc. Trid. ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 15. *n.* 25. cum Sanchez, Campanil. Narbona, Novar. Moneta, & aliis ibi citatis, Pelleg. *l. c. n.* 17. Ventrigl. *prax. rerum notabilium tom.* 2. *annot.* 15. §. 1. *n.* 28. Merol. *Theol. moral.* 3. *p. diſput.* 7. *cap.* 6. *dub.* 41. *n.* 176. qui teſtatur de magis communi, & veriſſima ſententia contra Barboſam *de Off. & poteſt. Epiſcop. p.* 3. *alleg.* 51. *n.* 91. & alios apud ipſum tenentes, Vicarium Epiſcopi non poſſe ſine ſpeciali mandato facultatem concedere aliis Sacerdotibus audiendi Confeſſiones Sacramentales.

12 Item poteſt ex proprio officio abſque ſpeciali commiſſione intereſſe Matrimoniis, & aliis Sacerdotibus aſſiſtendi licentiam concedere; *Communis*, cum Barboſa *de Off. & poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 32. *n.* 127. Ventriglia *loco cit. num.* 27.

13 Et id poteſt Vicarius Generalis, etiamſi ſit tantum Clericus, & non Sacerdos; Baſilius Pontius *tract. de Sacram. Matrim. lib.* 5. *cap.* 21. Barboſa *cit. alleg.* 32. *n.* 120. & alii contra multos alios ibi citatos, & Pellegrinum *loco cit. n.* 27. & alios ab ipſo allegatos. Et ratio noſtra eſt, quia adverſarii, ut notat Barboſa *loco cit.* defendunt contrarium ex eo tantum fundamento, quod non ſufficit in contrahendo Matrimonio præſentia Parochi, qui non ſit Sacerdos: Hoc autem eſt falſum, cum S. C. C. *in Abulenſi* 12. *Mart.* 1593. *lib.* 7. *Decr. fol.* 193. apud Monac. *tom.* 2. *tit.* 16. *formul.* 2. *n.* 34. & apud Piton. *Conſt. ad Parochos n.* 16. expreſſe declaraverit, quod Parochus valide, & licite aſſiſtit Matrimonio, etiamſi nondum ſit Sacerdos; adeoque &c. Tum quia *eadem S. C. C.* 4. *Jul.* 1605. *lib.* 10. *Decret. fol.* apud Monacell. *l. c.* declaravit, quod Matrimonium contrahi poteſt valide, non ſolum coram Sacerdote habente facultatem a Vicario Generali, ſed coram Vicario Generaliter perinde ac coram Parocho. Unde cum ex alio adducto Decreto Parochus valide, & licite aſſiſtat Matrimonio, etiamſi nondum ſit Sacerdos, idem etiam dicendum venit de Vicario Generali nondum Sacerdote.

14 Licentia tamen aſſiſtendi Matrimonio non poteſt ab ipſo Vicario Generali, ſicuti nec a Parocho concedi alicui, qui non ſit Sacerdos; *arg. Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de refor. Matrimon. cap.* 1. ubi expreſſe requirit, ut delegandus ſit Sacerdos, ibi: *Vel alio Sacerdote*: Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 1. *n.* 68.

15 Vicarius Generalis poteſt petere Salarium ab Epiſcopo, quod Salarium non poteſt eſſe minus quinquaginta aureis pro quolibet anno; Sic declaravit *S. C. Epiſ. in Ventimil.* 8. *Mart.* 1606. Vel centenis monetæ; *Ead. S. C. Ep. in Cajetana* 5. *Feb.* 1616. apud Nicolium *l. c. n.* 52. & Pellegr. *l. c. n.* 21.

Non poteſt tamen loco Salarii, ſeu proviſionis Epiſcopus aſſignare Vicario emolumenta Cancellariæ, ut evitentur fraudes; *Ead. S. C. Epiſ. in Senogallien.* 16. *Octobr.* 1624. apud Nicol. *l. c. n.* 52. & Pelleg. *l. c. n.* 21. 16

Vicarius Generalis poteſt petere a Judice Laico auxilium brachii ſæcularis in cauſis, in quibus poteſt Epiſcopus; *c.* 1. ubi Canoniſtæ, *de Off. Ordinarii c. Dilecto, de ſentent. excommun. in* 6. Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 8. & *ſeſſ.* 15. *de Regul. cap.* 5. & *ſeſſ.* 25. *de reform. c.* 3. Pellegr. *l. c. num.* 23. cum Gratian. Genuenſ. Menoch. Molina, Ridolphin. Barboſ. Covarruv. & aliis ibi citatis, & alii paſſim. 17

Vicarius Generalis Archiepiſcopi, ipſo Archiepiſcopo abſente, & a ſua Provincia diſtante, poteſt interveniente juſta aliqua, & gravi cauſa Epiſcopos Suffraganeos ſuſpendere, interdicere, & excommunicare, textu claro *in cap. Romano* 1. §. *Officiales autem, de Officio Ordin. in* 6. vide verb. *Archiepiſcopus art.* 1. *n.* 20. 18

Non poteſt Vicarius Generalis, etiamſi fuerit Epiſcopus, ex generali commiſſione ſine ſpeciali mandato Epiſcopi exercere ea, quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis, ut conſecrare Eccleſias, & Altaria, Chriſma, & Oleum Sanctum conficere, Sacramentum Confirmationis, & Ordinis conferre, Calices conſecrare, & alia hujuſmodi; Rebuffus *in praxi Benef. tit. de Vicar. num.* 33. & *num.* 168. *cum ſeq.* Sbroz *de Vicar. Epiſc. lib.* 2. *quæſt.* 5. *num.* 10. & *quæſt.* 6. *cum ſeq.* Azorius *p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 45. *quæſt.* 9. & *cap.* 46. *verſ. Confirmationes*, Ugolinus *de Off. & poteſtat. Epiſcop. c.* 4. §. 7. *n.* 7. *verſ.* 8. Franciſcus Leo *in Theſaur. Fori Eccleſ. p.* 1. *cap.* 12. Barboſa *p.* 3. *de Offic. & poteſtat. Epiſcop. allegat.* 54. *num.* 83. cum aliis ibi citatis, Pellegrinus *loc. cit. ſubject.* 2. *num.* 1. *ad* 5. & alii paſſim. 19

Item non poteſt ſine ſpeciali mandato Synodum congregare; Gloſſa *in c. Tua nos verb. Vicar., de Offic. Vicar.*, & *in c. Quod ad tranſlationem verb. Item Congregat. de Off. Legati*, Pellegr. *l. cit. num.* 47. Rebuffus *in praxi Benef. de Forma Vicar. num.* 151. Sbroz *lib.* 2. *q.* 46. *num.* 1. Barboſa *cit. alleg.* 54. *num.* 103. cum aliis ibi citatis, & *ſuper Trid. ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 2. *num.* 21. cum aliis ibi allegatis, ubi inſuper refert ex Sellio ſic fuiſſe reſolutum *a S. C. C.* 11. *Aug.* 1618. Quamvis enim ipſe *in ſumm. Apoſt. dec. verb. Vicarius Generalis collect.* 715. *num.* 3. dictam Sacræ Congreg. deciſionem referat in contrarium, nihilominus, ut recte notat ex aliis Ventriglia *tom.* 2. *annot.* 14. §. 1. *num.* 37. ipſa Sacræ Congregat. deciſio cantat pro noſtra opinione, quod nempe Vicarius Generalis abſque ſpeciali mandato non poſſit Synodum congregare, & forraſſe Barboſa *in dicta ſumma* inadvertenter omiſit dictionem *Non*. 20

Item non poteſt ſub arbitrio Conſtitutiones Synodales mutare; *S. C. R.* 25. *Febr.* 1606. 21

Item non poteſt ſine ſpeciali mandato Diœceſim viſitare, quia Viſitatio videtur Epiſcopis tantum reſervata, qui per ſeipſos viſitare tenentur ſingulis annis, & ipſis legitime impeditis, per ſuos Vicarios; *cap. Decernimus* 10. *quæſt.* 1. *cap. Epiſcopum* 11. *ead. cauſ.* & *quæſt. cap. Inter cetera, de Off. Ordin. cap. Si Epiſcopus in* 6. Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *de reformat. cap.* 8. & *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 3. Rebuffus *l. c. n.* 100. Sbroz *lib.* 2. *q.* 120. *n.* 2. Pellegrinus *l. c. n.* 46. Barboſa *cit. allegat.* 54. *n.* 102. & alii paſſim. 22

Item non poteſt ſine ſpeciali mandato exigere Cathedraticum, ſeu Synodaticum, quod Epiſcopis debetur ratione ſubjectionis; Sbroz *lib.* 2. *q.* 38. *n.* 6. Barboſa *cit. alleg.* 54. *n.* 123. Pelleg. *l. c. n.* 49. & alii. 23

Item nequit ſine ſpeciali mandato imponere, & exigere Charitativum Subſidium; Barboſa *citat. alleg.* 54. *nu.* 122. Bellencin. *in Tract. de Charitativo ſubſidio qu.* 11. *per tot.* Azorius *Inſt. Moral. p.* 2. *lib.* 9. *c.* 14. *quæſt.* 3. *verſ. Vicarius*, Sbroz *lib.* 2. *q.* 48. *num.* 6. Pellegrinus *l. c. n.* 48. & alii. 24

Item ſine ſpeciali mandato nequit ſe intromittere in cauſis Criminalibus, quæ enumerantur inter negotia magis ardua, cum in eis tractetur de vita hominis, & de pœna graviter infligenda, *arg. c. Veniens* 15. & *c. Qualiter* 24. *de accuſationibus*. Unde pro ipſis cauſis debet habere ſpecialem commiſſionem, textu expreſſo *in cap. Licet, de Off. Vicar. in* 6., ibi: Poteſtatem tamen inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum exceſſus, ſeu aliquos a ſuis Beneficiis, Officiis, vel adminiſtrationibus amovendi, transferri nolumus in eumdem, niſi ſibi ſpecialiter hæc committantur. 25

Item ſine ſpeciali commiſſione nequit Beneficia conferre; *cap. ultimo, de Officio Vicarii in* 6. & *Communis Doctorum* cum Barboſa *cit. alleg.* 54. *num.* 6. Pellegrinus *loco citat. num.* 13. Ventriglia *l. cit. num.* 8. & alii. Neque poteſt ſine ſpeciali mandato reſignationes, & permutationes Beneficiorum admittere, & approbare; *cap. Quæſitum, de rerum permutat.* Barboſa *loco citat. num.* 66. cum pluribus ibi allegati, Pellegrinus *loco citat. numer.* 14. Ventriglia *loco citat. numer.* 9. & alii paſſim. 26

Immo etiamſi Vicarius habeat ſpeciale mandatum ad recipiendas reſignationes Beneficiorum, adhuc non poteſt confer- 27
re Be-

re Beneficia coram ipso resignata sine speciali mandato ad conferendum; Rota *dec. 5. alias* 487. *n.* 2. *&* 3. *in novis*, quam affert Sbroz *lib.* 2. *q.* 71. *n.* 9. Pellegrin. *l. c. num.* 14. Rebuffus *l. c. num.* 104. *&* 106. Ventriglia *loc. cit. num.* 10. cum aliis ibi allegatis, Barbosa *cit. allegat.* 54. *num.* 67. & alii.

28 Neque potest sine speciali mandato Beneficia unire, neque uniones revocare, aut Ecclesias dividere; Lotter. *in tract. de re Beneficiaria lib.* 1. *q.* 28. *a num.* 118. Garcias *de Benefic. part.* 12. *cap.* 2. *num.* 69. Sbroz *lib.* 2. *q.* 115. Barbosa *cit. alleg.* 54. *num.* 27. Ventrigl. *loc. cit. num.* 12. Pellegr. *loc. cit. n.* 15.

29 Neque potest absque speciali mandato Beneficia erigere, aut Jurispatronatus fundationi consensum præstare; Barb. *l. c. n.* 71. Pellegr. *l. c. n.* 17. *&* 22. Riccius *in dec. Cur. Archiepisc. Neapol. p.* 1. *dec.* 140. & alii.

30 Item neque potest absque speciali mandato Beneficia supprimere; Barbosa *l. c. n.* 71. Sbroz *lib.* 2. *q.* 117. *n.* 5. Moneta *de commutat. ultim. volunt. cap.* 12. *n.* 129. *cum seq.* Pellegr. *l. c. n.* 16. & alii.

31 Neque potest absque speciali commissione Juspatronatus reservare alicui ex causa donationis, fundationis, vel constructionis; Garcias *de Benefic. p.* 5. *cap.* 9. *n.* 45. Vivian. *in Praxi Jurispatr. p.* 1. *lib.* 1. *n.* 24. *in prima edition.* alias *lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 10. Sbroz *lib.* 2. *q.* 31. *n.* 4. Gratian. *discept. Forens. cap.* 303. *n.* 12. Pellegrin. *l. c. n.* 79. Barbosa *l. c. n.* 74. adducens ultra alios Doctores etiam ad id plures Rotæ decisiones.

32 Neque sine speciali mandato donationi Jurispatronatus decretum interponere, vel auctoritatem, seu assensum præstare valet, quia hoc est de Jurisdictione gratiosa, & non necessaria, ut *in cap. unic. de Jure patronat. in* 6. Riccius *in Praxi aurea resolut.* 469. Zerola *in Praxi Ep. verb. Vicarius* §. 11. *&* 13. Pellegr. *l. c. n.* 75. cum pluribus ibi allegatis, adducens insuper ad id varias Rotæ decisiones.

33 Neque sine speciali commissione præsentato potest ad Beneficium Jurispatronatus ad Episcopi præsentationem pertinens; Lambertin. *de Jurepatr. p.* 3. *lib.* 2. *q.* 110. *nu.* 2. Sbroz *lib.* 2. *q.* 110. *n.* 2. Garcias *de Benef. part.* 5. *cap.* 8. *n.* 82. Pellegr. *l. c. n.* 21. Barbosa *loc. c. num.* 82. & alii apud ipsos.

34 Neque novas Parochias erigere, nec alia Beneficia creare, neque in creatione novæ Dignitatis auctoritatem præstare; *c. Nemo*, ubi Glossa verb. *Veniat per se, vel per alium, dist.* 1. *de consecr.* Rota in *Segobricen. Capellaniæ* 28. *April.* 1625. *coram Ubaldo*, Garcias *de Benef. p.* 5. *cap.* 9. *n.* 75. Pellegr. *l. c. n.* 22. Barbosa *l. c. n.* 76. cum aliis ibi allegatis.

35 Neque potest sine speciali mandato imponere pensionem super Beneficiis, ubi Episcopus ob aliquam justam causam, v. g. pro bono pacis, & concordiæ posset: Sbroz *l.* 2. *quæst.* 71. *n.* 14. Moneta *de commutat. ult. voluntat. cap.* 5. *n.* 496. Pellegr. *l. cit. num.* 24. Barbosa *l. c. n.* 77. Ventrigl. *l. c. n.* 13. & alii.

36 Neque potest absque speciali commissione Coadjutorem Vicarium Rectori imperito deputare secundum formam *S. Concilii Trid. sess.* 21. *de reform. cap.* 6. Sbroz *de Offic. Vicarii lib.* 2. *q.* 112. *a n.* 2. Puteus *decis.* 239. *n.* 2. Ventriglia *l. c. n.* 13. Barbosa *l. c. n.* 73. & alii.

37 Neque absque speciali concessione potest Œconomum Ecclesiæ constituere; Sbroz *lib.* 3. *q.* 53. *n.* 2. Felinus *in cap. Quoniam in fine, de Offic. Ordinarii*, Barbosa *loc. cit. n.* 78. Pellegrinus *loc. cit. num.* 24. Ventriglia *loc. cit. num.* 13. & alii.

38 Neque potest absque speciali commissione aliquem ab Ordine deponere, aut amovere a suo Beneficio, Officio, vel administratione, textu expresso *in cap. Licet, de Offic. Vicarii in* 6. Vide verb. adducta *supra n.* 25. Barbosa *loc. cit. n.* 79. Ventriglia *loc. cit. n.* 13. Pellegrin. *loc. cit. n.* 25. & ipso teste alii communiter.

39 Neque sine speciali mandato potest Clericum exilio condemnare, aut ab exilio revocare; Abbas *in cap.* 1. *n.* 3. *de calumn. & in c. Cum non ab homine n.* 4. *de Judiciis*; Sbroz *lib.* 2. *q.* 155. *n.* 2. *& q.* 151. *n.* 4. Barbosa *l. c. num.* 79. Pellegr. *l. c. n.* 26. & alii apud ipsos.

40 Neque potest sine speciali concessione Ecclesias dirutas, & vetustate collapsas, quæ ob illarum, & Parochianorum inopiam nequeunt restaurari, in Matrices erigere, vel in alias viciniores Ecclesias transferre; Francisc. Leo *in Thesaur. For. Eccles. p.* 2. *cap.* 16. *n.* 16. Barbosa *l. c. n.* 81. Sbroz *lib.* 2. *n.* 117. *n.* 3. Pelleg. *l. c. n.* 27. & alii.

41 Neque sine speciali mandato potest mutare statum alicujus Ecclesiæ, etiam in casibus, in quibus id potest Episcopus; Moneta *de commut. ult. volunt. cap.* 11. *nu.* 357. *&* 360. Barbosa *loc. c. num.* 81. Pellegr. *loc. cit. num.* 28. & alii.

42 Neque sine speciali mandato alienare potest res Ecclesiæ, aut in alienationibus, seu transactionibus earumdem rerum decretum interponere; Sbroz *lib.* 2. *q.* 118. *n.* 2. Pellegrin. *l. c. n.* 29. *&* 35. Barbosa *l. c. num.* 106. & alii plures apud ipsos.

43 Neque sine speciali commissione potest concedere licentiam ædificandi nova Monasteria, & Conventus in loco suæ Diœcesis, ex eo quia est de Majoribus; S. C. Conc. 11. *Jul.* 1620. apud Barbosam *in Summa Apostol. decis. Collectan. n.* 10.

44 Neque potest, quando celebrat, habere duos Capellanos, sive Clericos, qui illis cum Cottis inserviant; *S. C. Rit.* 7. *Augusti* 1627.

45 Neque in altari quatuor candelas accensas tenere, nisi fieret in illo altari propter solemnitatem dicti Festi; *Ead. S. R. C.* 7. *Aug.* 1627.

46 Neque potest facere Circulum in Missa solemni ante Episcopum cum Canonicis ad Gloria, Credo, & Sanctus &c. *S. Cong. Rit. in Maceraten.* 28. *Sept.* 1630. apud Pelleg. *l. c. sub n.* 10.

47 Neque potest Baldachinum erigere, absente Episcopo in Ecclesiis exemptis invitis Monachis; *S. R. C. in causa Congregationis Cassinensis* 10. *Jul.* 1621. apud Pellegr. *loc. c. sub n.* 11.

48 Neque potest, absente, vel impedito Episcopo, facere functiones Episcopales, sed spectat facere ad primam Dignitatem Capituli, & successive ad alios; *S. R. C. in Algaren. & Brundusina* 20. *Dec.* 1661. *& in alia Brundusina* 5. *Febr.* 1614. *& in Aletrina* 22. *Jan.* 1618.

49 Neque potest sumere paramenta de altari, quia hoc facere solis Episcopis permittitur; *Ead. S. R. C.* 7. *Jul.* 1612. apud Pellegr. *l. c. n.* 11. Nisi propter necessitatem ob loci angustiam id faciat, uti alii Sacerdotes in simili casu faciunt, & tunc ipsa paramenta, non in medio Altari, sed in cornu Evangelii sumere debet, ut declaravit *Ead. S. R. C. dict. die* 7. *Jul.* 1611.

50 Neque potest uti Vicarius Generalis Missas Conventuales, aut Pontificales celebrare, nec SS. Sacramentum, aut Sacras Reliquias paratus deferre, nec aliis se immiscere functionibus Ecclesiasticis, sed tantum præesse, ut omnia suo ordine fiant; *S. C. Episc.* 19. *Sept.* 1627. apud Barbos. *in Summa l. c. n.* 12.

51 Neque potest Vicarius uti annulo tempore, quo celebrat, licet sit Protonotarius Apostolicus non participans; *S. R. C.* 11. *Febr.* 1623. apud Gavant. *in Manual. Episcopor. verb. Missæ ritus n.* 12. & Pellegr. *l. c. n.* 12. & multo minus, si sit Canonicus Cathedralis; *Ead. S. R. C.* 28. *Nov.* 1619. apud Gavant. *l. c. n.* 13. & Pelleg. *l. c. n.* 12. Sed vide verb. *Annulus n.* 8. ubi ex posteriori Decreto S. R. C. 4. *Aug.* 1663. dicitur, quod possunt Canonici Cathedralis Missam celebrare cum annulo aureo, & de rigore uti, sed sine gemma, & sine aliqua effigie.

52 Nec potest prohibere Canonicis, ne Officium inchoetur, donec ipse veniat, quia statim dato signo est inchoandum; *S. R. C.* 25. *Febr.* 1606.

53 Neque prætendere, ut ipsi Missam solemnem Cantanti assistant Canonici, & faciant Circulum ante ipsum; *S. R. C.* 8. *Mart.* 1595.

54 Neque potest dare benedictionem Diacono, antequam Cantet Evangelium, neque benedicere Prædicatori, antequam pulpitum ascendat; *S. C. R. in Pacen.* 17. *Mart.* 1607. apud Pelleg. *l. c. n.* 9.

55 Neque potest impedire, quod Parochi denunciationes faciant absque sua licentia; *S. C. Conc.* 27. *Mart.* 1617. apud Barbosam *l. c. n.* 11.

56 Neque potest intervenire Capitulo, si sit exemptum. *S. C. C.* apud Barbos. *l. c. n.* 13. Vel si nolint Canonici; *Ead. S. C. C. in Amerien.* 24. *Apr.* 1632.

57 Immo neque absente Episcopo, potest in Capitulo intervenire; *Ead. S. C. C.* apud Barbosam *l. c. n.* 15. Et si sit

58 de Capitulo, debet inde exire, ubi tractandum fuerit de rebus ad suum, vel Episcopi commodum pertinentibus. *S. C. Episc. & Regul.* 17. *Jun.* 1584. apud Barbos. *l. c. n.* 15.

59 Neque potest concedere licentiam alteri Episcopo exercendi Pontificalia in sua Diœcesi nisi habeat ad id speciale mandatum. *S. C. C.* apud Barbosam *l. c. n.* 16.

60 Neque potest sine speciali commissione remittere denunciationes Matrimoniales; *S. C. C.* apud Barbosam *l. c. n.* 19. Contrarium tamen cum pluribus defendit Ventriglia *l. c. n.* 26. asserens, quod verior, & magis communis opinio sit, quod id possit sine speciali mandato, & sic cum aliis etiam Pelleg. *l. c. n.* 38., & alii plures.

61 Neque pro Matrimonialium dispensatione potest quidquam quamvis minimum, & sponte datum recipere. *Sac. C. Episc., & Regul. in Surrentina* 22. *Apr.* 1616. apud Barb. *l. c. n.* 17. & Taxa Innocentiana §. *Nelle cause, e materie*.

62 Neque de Jure potest, sine speciali mandato Indulgentias concedere; *arg. c. Antecedentibus* 12. *de excessibus Prælat.* & *ibi* Fagnan. *n.* 17. cum pluribus aliis, *Card.* Petra *tom.* 3. *Comment. ad Const.* 16. *Alexandri IV. n.* 26. Barbos. *l. c. n.* 90. cum pluribus ibi allegatis. Vide verb. *Indulgentia art.* 2. *n.* 29.

63 Neque potest sine speciali commissione Interdicta relaxare, sive ab homine, sive a Jure sint, Barbosa *c. alleg.* 54. *n.* 96. Sbroz *lib.* 2. *q.* 185. *n.* 2. *cum seq.* Pellegr. *l. c. num.* 39. & alii.

64 Neque potest sine speciali mandato Dimissorias, seu Commendatitias Litteras pro recipiendis Ordinibus subditis concedere, nisi Episcopo ita absente, & in remotis agente, ut nonnisi post longum tempus adventus ejus speretur; *c. Cum nullus vers. Officialis, & §. Episc.* ubi Glossa verb. *In remotis, de tempor. Ordin. in* 6. Pellegr. *l. c. n.* 44. Ventriglia *l. cit. num.* 32. Barbosa *part.* 2. *de Offic., & po-*

test. Episc. alleg. n. 97. & cit. alleg. 54. n. 97., *& de Jur. Eccles. univers. lib. 1. cap. 15. num. 21.*, & plures aliis apud ipsos.

65 Neque potest sine speciali concessione alium Vicarium substituere. Immo & cum speciali facultate substituendi, nec potest substituere, nisi concurrente legitima causa, & ad modicum tempus, *Cap. Clericos, de Officio Vicarii*, Glossa *in cap. Romana 1. verb. ipsius, de Officio Vicarii in 6.* Pellegrin. *loc. cit. n. 45.* Ventriglia *loc. cit. n. 39.* Barbosa *cit. allegat. 54. num. 9. & 10.* cum Rota, & aliis plurimis ibi citatis.

66 Neque potest sine speciali concessione absolvere a casibus Episcopo reservatis, cum id non veniat in Generali commissione: *Cap. Penultim. de Pœnitent., & remissionibus in 6.* Pellegrinus *loc. cit. num. 43.* Ventriglia *loco citat. num. 30.* Sbroz *lib. 2. quæst. 19. num. 5.* Barbosa *cit. alleg. 54. n. 116.*, & alii apud ipsos notantes, quod quando datur hæc potestas, concedi solet, ut & alteri delegari possit.

67 Neque potest sine particulari concessione dispensare in Irregularitatibus, & absolvere a Suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, ac ab aliis casibus occultis Sedi Apostolicæ reservatis, sicuti potest Episcopus in vim Concilii Trid. *sess. 24. de reform. cap. 6.* quia Concilium hanc facultatem non tribuit Vicario Generali nisi specialem commissionem ad hoc habenti, ibi: *Per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum.* Pellegrin. *loc. cit. n. 41.* Ventriglia *loc. cit. num. 19.* Rebuff. *in Praxi Benefic. de Forma Vicarii num. 179. cum sequ.* Ugolin. *de potestate Episcop. cap. 3. §. 7. num. 2. vers. Postremo*, Suarez *de Censuris disput. 41. sect. 2. num. 8.* Barbosa *Juris Ecclesiastic. univers. lib. 1. cap. 15. num. 24. & de Offic. & potestat. Episcopor. part. 2. allegat. 39. num. 10.* Reiffenstuel *lib. 1. Decretal. tit. 82. num. 85.*, & alii apud ipsos.

68 Neque sine speciali mandato potest absolvere ab Excommunicatione Canonis: *Si quis suadente diabolo 17. q. 4.* in casibus Episcopo permissis, de quibus *in cap. De cetero 11. & c. Ea noscitur 13. de sent. excommun.*, & *cap. quibus 20. de Officio Ordinarii*, ubi Doctores communiter teste Pellegr. *l. c. n. 42.* Neque sine speciali mandato cognoscere potest de crimine Hæresis. Decian. *tract. Crim.*
69 *tom. 1. lib. 5. cap. 21. n. 7.* Sbroz *lib. 2. pag. 161. n. 4. & 5.* Covarruv. *lib. 3. variar. resol. cap. 20. n. 3.* Barbosa *cit. alleg. 54. n. 30.* Immo neque de licentia Epi-
70 scopi potest absolvere subditos in Foro conscientiæ a crimine hæresis, quia hoc competit solis Episcopis vigore concessionis Concilii Trid. *sess. 24. de reform. cap. 6.*, ibi: *Eis tantum, non eorum Vicariis sit permissum*, Coccus *Inst. Jur. Canon. de Episcop. n. 191.* Sbroz *lib. 2. q. 20.* Barbos. *l. c. n. 80.* & alii.

71 Neque voluntatem Puellæ Habitum Regularem suscipere, aut Professionis votum emittere volentis explorare potest, ut experiatur an coacta sit, & an sciat, quid agat; & cetera juxta dispositionem Concilii Trid. *sess. 25. de Regularibus cap. 17.* Nisi ad hæc specialiter sit deputatus, vel Episcopus sit absens, aut legitime impeditus, Sbroz *lib. 2. qu. 208.* Barbosa *l. c. n. 88.* Pellegr. *l. c. n. 32.* & alii.

72 Neque potest causas restitutionis in integrum cognoscere, seu de eis acceptare, nisi ei specialiter committatur. Ita per text. *in leg. Illud 25. §. 1. ff. de Minoribus* tenent Sbroz *lib. 2. q. 35. n. 5.* Sanchez *de Matrim. lib. 2. disp. 40. n. 12. in fine*, Barbosa *l. c. n. 103.* Ventrig. *l. c. n. 40.* Pelleg. *l. c. n. 36.* & alii.

73 Neque sine speciali mandato deferre potest juramentum purgationis Canonicæ. Speculator *de Jurisdict. omnium Judicum vers. Secundum Canones*, Bertachin. *de Episcop. tit. de Vicar. Episc. n. 12. in fine*, Barbos. *l. c. n. 109.* Sbroz *lib. 2. q. 167. num. 2.* Pelleg. *l. c. n. 57.* Ventrig. *l. c. num. 40.* & alii.

74 Neque consentire potest ut Metropolitanus, sive alius cognoscat causas Clericorum in prima instantia, omisso medio appellationis; Barbosa *l. c. n. 56.* Ferret. *cons. 307. n. 1.* Sbroz *lib. 2. q. 204.*

75 Neque cognoscere potest de causa delegata Episcopo, nisi Rescripto addita sint verba; *Sive ejus Generali Vicario*, Barbosa *l. c. n. 111.* Zerola *in Praxi Episcop. p. 1. verb. Vicarius §. 21. dub. 5.* Campan. *in divers. Jur. Canon. Rubric. 1. cap. 13. n. 148.* Pellegr. *loc. c. n. 60.* Ventrig. *l. c. num. 41.* & alii.

76 Neque sine speciali mandato causas Feudales cognoscere, & tractare potest. Card. *in Clemen. 1. n. 19. de Officio Vicarii*, Sbroz *lib. 2. q. 125. num. 3.* Barbosa *loc. c. num. 112.* Ventriglia *loc. cit. num. 40.* Pellegr. *loc. cit. num. 62.* & alii.

77 Neque sine speciali mandato potest auctorare exemplum ex originali sumptum, ut eamdem vim, & auctoritatem cum originali habeat, *cap. final. de Fide instrumentorum*, ibi: *Coram Ordinario Judice, vel Delegato ab eo specialiter præsentatur*, per quem text. ita ibi tenent Goffred., & Hostiens. Decian. *resp. 24. n. 44. volum. 1.* Barbosa *loc. cit. n. 63.* & alii.

78 Neque sine speciali commissione represalias concedere potest. Barbosa *loco citato num. 114.* Ventriglia *loco cit. numer. 40.* Pellegrinus *loco citato numer. 16.* Sbroz *lib. 2. q. 165. n. 1.* & alii.

Neque sine speciali mandato bona Clericorum confiscare potest. Baldus *in l. Imperatores in fine, ff. de Officio Præfecti Vigilum*, Sbroz *lib. 2. quæst. 158. n. 3.* Ventrigl. *l. c. n. 40.* Pelleg. *l. c. n. 66.* & alii. 79

Neque sine speciali commissione pœnas corporales in pecuniarias convertere potest; *c. Licet*; ubi Glossa, & DD. *de pœnis, & cap. In Archiepiscopatu, de Raptor.* Pelleg. *l. c. n. 76.* Ventrigl. *l. c. n. 46.* Barbosa *l. c. num. 120.* Rebuffus *cit. tit. De Forma Vicar. num. 44. cum sequentibus*, & alii. 80

Neque sine speciali mandato potest condemnatum Reum absolvere. Ripa *in l. Qui condemnare, num. 9. vers. Sed certe, ff. de re Judic.* Menoch. *de Arbitr. Judic. lib. 1. q. 49. n. 28.* Sbroz *lib. 2. q. 38. n. 2. & q. 156. n. 4.* Barbosa *l. c. n. 118.* Pellegrin. *l. c. n. 63.* Sive, ut dicitur, non potest gratiam facere, & indulgere delinquentibus nam id sapit liberalitatem, & non venit in generali mandato. Cardinal. *in Clement. 1. numer. 19. de Officio Vicarii*, Rebuffus *in Praxi Benef. titul. de Forma Vicariat. Archiepisc. numer. 267.* Sbroz *lib. 2. quæst. 38. num. 4.* Ventriglia *loco citat. num. 46.* Pellegrinus *loco citato num. 65.* & alii. 81

Neque sine speciali concessione potest exercere potestatem Doctorandi, quam habet Episcopus ex privilegio; Secus si illi competeret Jure communi. Sbroz *de Vicar. Episcopor. lib. 2. quæst. 29. num. 8.* Merol. *Opuscul. Moral. 3. part. disputat. 7. cap. 6. dub. 16. numer. 164. & sequentibus*, Ventriglia *loco citato num. 46.* & alii. 82

Neque sine speciali commissione potest exequi pias defunctorum voluntates. Baldus *in leg. Nulli num. 8. Cod. de probation. & in cap. Cum causis, de election.* Tiraquel. *de privileg. piæ causæ privileg. 37. in fine*, Sbroz *lib. 2. quæst. 49. num. 12. & quæst. 51. num. 1. & quæst. 51. num. 1.* Barbosa *l. cit. num. 104.* Pellegrinus *l. cit. num. 54.* & alii. 83

Ad dignoscendum autem pro quibusnam causis habeat, vel non speciale mandatum? debet diligenter inspici, & attendi forma Vicariatus, seu instrumentum commissionis, quo quis institutus fuit Vicarius Generalis, ubi si habeatur solita apponi clausula Generalis „ ad omnia, & „ singula faciendi, & committendi, etiam si majora fuerint, & quæ mandatum exigant speciale, pro ut ad „ ipsius Vicariatus, & Officiatus Officium noscitur quomodolibet pertinere &c.“ tunc si Episcopus antea concessit, vel expressit aliquos casus speciale mandatum requirentes, adjecta postmodum dicta Clausula, poterit Vicarius etiam alia facere, quæ requirunt speciale mandatum, Dummodo non sint graviora, vel majora expressis, prout in simili habetur dictum quoad Procuratores *in c. Qui ad agendum 4. de Procuratoribus in 6. & Clement. 2. de Procuratoribus*, ac notat Glossa pluribus adductis *in capit. Licet 2. verb. Committantur de Officio Vicarii in 6.*, & tenent Hostiensis *in cap.* [illegible] *de Officio Archidiaconi*, Covarruvias *lib. 1. variar. resolut. capit. 1. numer. 2., & lib. 2. cap. 5. num. 8.* Sbroz *libro 1. quæstio 65. numer. 1., & quæstio 67. numer. 3.* Garcias *de Benef. art. 5. cap. 8. num. 88.* Sanchez *de Matrimon. libro 5. disputat. 29. numer. 6.* Moneta *de commutat. ultim. volunt. cap. 5. numer. 479.* Engel *lib. 1. Decretal. titul. 28. numer. 10.* Reiffenstuel *ibidem num. 60.* Barbosa *l. c. num. 124.* Pellegrin. *l. cit. num. 31.* & alii notantes non esse necesse, quod omnes supradicti casus exprimantur in Forma Vicariatus, seu instrumento commissionis, sed sufficere, quod aliqui tantum exprimantur cum prædicta Clausula generali: *Ad omnia, & singula &c.* seu cum alia simili verb. grat. *Et omnia alia, licet mandatum exigant speciale*, seu: *Et omnia alia, quæ Ego possum, quamvis mandatum exigant speciale*: Dummodo tamen, ut supra dictum est, ipsa alia non sint graviora, vel majora expressis. 84

Vicarius Generalis non potest lucrari Distributiones, nisi Choro intersit, quia servit Episcopo, & non Ecclesiæ, ut Vicarius Capitularis, Rota *dec. 221. n. 5. part. 2. diversarum*, etiamsi ab immemorabili tempore servatum fuerit, ut debeantur, ut decisum refert Garcias *addit. ad cap. 2. n. 359. cum seq. part. 3. de Benef.* & Pellegr. *loc. cit. sect. 4. subsect. 4. num. 9.* Vide vero *Distributiones 2. num. 2.* 85

Vicarius Generalis non potest absolvere etiam cum reincidentia occasione infirmitatis, seu similis causæ, & censuris incursis ob violatam Immunitatem, & Libertatem, ac Jurisdictionem Ecclesiasticam, & acriter reprehenditur ob absolutionem datam Ministris Audientiæ Regiæ censuratis simili de causa *Sacr. Congregatio Immunitatis una S. Marci 13. Decembris 1633. libro 2. Decret. Paul. p. 180., & in Squillacen. 20. Novembris 1640. lib. 3. Decret. Paul. p. 135.* 86

Attamen eidem datur aliquando facultas absolvendi Violatores præfatos; *Sacra Congregatio Immunitat. in Agruntina 25. Maji 1694. lib. 1. Decembris Vallemani pag. 125.* 87

Et etiam aliquando datur facultas eidem subdelegandi pro conferenda absolutione. *S. Cong. Immun. in Viterbien. 9. Junii d. Anno & lib. p. 128.* 88

Emo.

89 Emolumenta vicariatus debentur vicario pro tempore suæ absentiæ ex causa defensionis Immunitatis Ecclesiasticæ, dempta parte debita substituto pro rata laboris taxanda ab Episcopo. *S. C. Imm. in Majoricen. 27. Sept. 1661. l. Decret. Rocci pag. 361.*

90 Vicarius Generalis, si non adest justa causa, & demeritum, non est removendus per Archiepiscopum ab Officio. *S. C. Imm. in Brundusina 7. Jun. 1633. l. 2. Decr. Paul. pag.*

91 Quando vero vicarius Generalis est scandalosus, injungitur Episcopo, ut ipsum removeat, *Sac. Congreg. Imm. in Acernen. 1. Octobris 1669. libr. 1. Decretal. Altov. pag. 406.*

92 In loco Vicarii suspecti in causa detentorum pro prætenso homicidio, Episcopus deputet personam idoneam non suspectam. *S. C. Imm. in Aversana 8. Octobr. 1657. lib. Decr. Rocci pag. 37.*

93 Procedere debet auctoritate sua ordinaria ser. ser. contra violatores Immunitatis. *S. C. Imm. in Avers. 4. Sept. 1658. d. l. pag. 53.*

94 Vicarius Collegii Græci potest procedere pro defensione Immunitatis, & Jurisdictionis Ecclesiasticæ, licet non possit se ingerere in concernentibus extractionem, vel absolutionem *S. C. Imm. in Meliten. 23. Mart. 1638. lib. 3. Dec. Paul. p. 57.*

95 Vicarius data præventione Curiæ Ecclesiasticæ procedere potest ser. ser. contra Judicem Laicum, si in d. causa procedat ad descriptionem bonorum. *S. Congregat. Imm. in Dertonen. 10. Septembr. 1652. lib. 5. Decr. Paul. pag. 197.*

96 Eidem injungitur, ut procedat contra Executores Curiæ Laicalis, qui tentarunt violenter extrahere ab Ecclesia confugitos, eosque percusserunt. *Sac. Congregat. Immunit. in Sutrina 29. August. 1695. lib. Decret. Valleman. pag. 210.*

97 Injungitur Vicario, ut se abstineat a permissione examinandi testes in loco immuni in causis Criminalibus. *S. Congr. Imm. in Lauden. 26. Maji 1632. lib. 2. Decretal. Paul. pag. 127.*

98 Vicarius tamen Generalis cum facultate Sanctissimi examinat mulierem existentem in Conservatorio. *S. C. Immun. in Faventina 6. Decemb. 1692. lib. 1. Decr. Val. pag. 9.*

99 Vicario Generali injungitur, ut attenta absentia Episcopi, redeat quamprimum ad suam residentiam. *S. C. Imm. in Bitecten. 27. Februar. 1693. Decretal. Valleman. pag. 328.*

100 Vicarius bene agit non parendo Litteris ad audiendum verbum Regium, *S. C. Imm. in Catacen. 21. Sept. 1633. l. 2. Decr. Paul. pag. 171.*

101 Idem respondeat Litteris Regiis se procedere auctoritate sua ordinaria ad defensionem Immunitatis Ecclesiasticæ sibi a Sacr. Congregation. demandatam. *Sacra Congregatio Imm. in Bovinen. 26. Febr. 1615. lib. Decret. Rocci pag. 63.*

102 Idem ob inobedientiam, & transgressionem mandatorum Sanctissimi de non discedendo ab Urbe Neapolis, & de non relinquendo exercitio sui Vicariatus ex quacunque causa, etiam positis quibuscumque minis, & præceptis Ministrorum Laicorum in contrarium de Ordine Sanctissimi a Nuncio auctoritate sua ordinaria condemnatur in pœnam Suspensionis ab exercitio Ordinum, & inhabilitatis ad Dignitates, Beneficia, & Officia Ecclesiastica cujusvis generis, quocumque loco, & quibuscumque, & quomodocumque in posterum obtinenda sub pœna Excommunicationis Summo Pontifici reservatæ, & quousque Sanctitati suæ placuerit. *S. C. Immun. in Neapolitana 25. Maji, & 19. ac 30. Jun. 1660. lib. Decr. Rocci p. 257. & 259.*

103 Injungitur Vicario Generali ordinanti, & scandalose assistenti extractioni Canonicorum a loco immuni, ut accedat ad Urbem, & se justificet, quatenus vero non se justificet, inhabilitatur ad Officia. *Sacr. Congregat. Immunit. in Motulen. 2. Septemb. 1681. lib. 2. dec. Altov. pag. 2250.*

104 Vicarius Nullius Orbetelli, nequit extrahere confugitum ab Ecclesia, cum non possint hoc præstare Ordinarii Episcopis inferiores. *Sacr. Congr. Imm. in Nullius 1669. l. 1. dec. Altov. p. 315.*

105 Vicarius Generalis ob extractionem a se ordinatam furum a loco immuni incidit in Censuras, & prævia abolitione actorum suæ Curiæ conceditur, ut absolvatur privatim. *S. Cong. Imm. in Recinaten. seu Lauret. 20. Maji 1696. l. 2. Dec. Vallem. pag. 25.*

106 Vicarius Generalis ordinans carcerationem Parochi in loco immuni suspenditur ab Officio arbitrio S. Cong. *Eadem S. C. Imm. in Albanen. 12. Sept. 1684. l. 3. Decret. Altov. pag. 363.*

107 Verum si habeat facultatem a Sanctissimo extrahendi ab Ecclesia, potest ob simplicem correctionem extrahere Militem delinquentem, & in carceribus retinere pro aliquo modico tempore. *S. C. Imm. In una Nullius Orbetelli 21. Jun. 1644. l. 3. Decret. Paul. p. 230.*

108 Aliquando etiam de mandato Sanctissimi datur Vicario Generali facultas extrahendi ad annum. *Sac. Congregat. Imm. in Neapolitana 19. Maji 1703. lib. 3. Decret. Val. pag. 409.*

109 Vicarius Generalis Canonicus ob datam Gubernatori Regni Corsicæ facultatem extrahendi confugitos a quacumque Ecclesia, & etiam Ecclesiasticos, eosque nomine Ecclesiæ custodiendi, & cogendi ad solutionem condemnationum ipsius factarum ab ipso Vicario acriter punitur de mandato Sacræ Congregat. ut sequitur.

I. Prævia Suspensione a Divinis, & a perceptione fructuum Canonicatus. *S. C. Imm. in Sagon. 24. Febr. 1696. l. Decret. Martelli pag. 567.*

II. Deinde in honorem Festivitatis Nativitatis D. N. S. Congreg. permisit Episcopo illum reintegrare ad exercitium Ordinum per duos Menses, & informet an fructus ejus Canonicatus fuerint sequestrati? Item si, & quæ damna passi fuerint extracti vigore dictæ facultatis ab eo concessæ. *S. C. Imm. in eadem 19. Decemb. d. Anni, & l. p. 701.*

III. Et cum postea idem supplicasset reintegrari. S. C. respondit: Satisfacta Parte de damnis coram Episcopo liquidandis, eumdem reintegret ad Ordines cum inhabilitate exercendi munus Vicarii in quacumque Diœcesi; *S. C. Imm. in Eadem 12. Decemb. 1691. lib. Decret. Grimaldi pag. 58.*

IV. Tandem habito novo Recursu pro gratia, allegata præsertim ejus decrepita ætate, S. C. pronunciavit: facto deposito arbitrio, & præstita cautione in Urbe de reficiendis damnis liquidandis coram D. Ponente reintegretur ad Ordines, & fructus Præbendæ, firma remanente inhabilitate ad Officium Vicariatus. *Sacr. Congregat. Imm. in Eadem 24. Decemb. 1682. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 14.*

110 Contra Vicarium Generalem, qui habuit recursum ad Proregem pro Delegatione Judicis Laici contra Clericos, a quo carcerati fuere, Episcopus Neocastren. tamquam delegatus, & uti vicinior procedat ad ulteriora, & transmittat. *S. C. Imm. in una Nullius S. Euphemiæ 2. Jun. 1693. ibi pag. 50.*

111 Vicarius Generalis Episcopi uxoratus mandans carcerationem Ecclesiastici consulat conscientiæ suæ, & carceratio non sustinetur. *S. C. Imm. in una Civitatis Castelli 19. Novemb. 1680. l. 2. Decr. Altov. p. 286.*

112 Vicarius Generalis, satisfacta Parte, absolvat, juxta suas ordinarias facultates committentes homicidium in loco immuni auctoritate privata. *S. C. Imm. in Curiat. 1. Octob. 1569. l. 1. Decr. Alt. p. 406.*

113 Eidem datur facultas perquirendi, & extrahendi ab Ecclesia, & a Domo Plebani, & a quocumque alio loco immuni (exceptis Monasteriis Sanctimonialium) libros, ac mobilia ibi transfugata in aliorum præjudicium, ac res furto sublatas. *S. C. Imm. in Favent. 6. Dec. 1692. l. 1. decr. Vallem. pag. 9. & in Camerin. 17. Decemb. d. Anno, & l. pag. 11.*

Novæ additiones ex aliena manu.

1 AMplissima est materia hujus articuli, ut de ea pro dignitate agere haud patiuntur angusti limites Additionum. 2 Satis sit indicare, qui de ipsa accurate præ cæteris disserit; vide clarissimum *Ducasse in Prax. Jurisdiction. Ecclesiast. voluntar. & contentios.* In priori tomo agit doctissimus hic Auctor de voluntaria jurisdiction. Vicarii Generalis, & in posteriori tomo de contentiosa ejusdem jurisdictione, & quidem meo judicio doctissime.

ARTICULUS III.

Quoad ea, quæ concernunt locum, præcedentiam, & modum quo expirat Vicarii Generalis Jurisdictio.

SUMMARIUM.

1 *Locus Vicarii Generalis debet esse secundum consuetudinem Ecclesiæ.*

2 *Vicarius Generalis non potest sedem arbitrio suo sibi præparare.*

3 *Stallum primum Chori licet habere debeat Vicarius Generalis, non propterea dicitur occupare Stallum, seu locum Dignitatum, vel Canonicorum.*

4 *Locum primum Chori si occupaverit Vicarius Generalis, quomodo sedere tunc debeant Dignitates? remissive.*

5 *Locum Episcopi absentis occupare non licet Vicario Generali.*

6 *Capitulo, & Clero præcedit Vicarius Generalis.*

7 *Locum primum supra omnes Dignitates, absente Episcopo, habere debet Vicarius Generalis, non obstante consuetudine.*

8 *Præcedentia supra Dignitates, & Canonicos etiam Pro-*

tono-

tonotariis danda est in Processionibus Vicario Generali in habitu Vicarii incedenti.

9 *Canonicis omnibus, tam in Processionibus, quam in sessionibus præcedit Vicarius Generalis.*

10 *Præcedentiam habere intendens Vicarius Generalis Canonicus, debet Habitum Canonicalem dimittere.*

11 *Habitu suo ordinario non debet incedere Vicarius Generalis inter Canonicos paratos.*

12 *Distributiones quotidianas non lucratur Vicarius Generalis Canonicus, nisi sedeat in proprio stallo, & cum Habitu Canonicali, ad num. 13.*

14 *Distributiones si lucrari velit Vicarius Generalis Canonicus, debet stare, vel sedere, & incedere in suo loco Canonicali.*

15 *Distributiones, quæ dantur interessentibus processionibus, non lucratur Vicarius Generalis Canonicus, nisi incedat in habitu Canonicali.*

16 *Canonicis Pluviali, Planetis, aut aliis sacris paramentis juxta cujusvis Ordinis gradum indutis non præcedit Vicarius Generalis Canonicus.*

17 *Canonicis non paratis, ut in adoratione Crucis, præcedit Vicarius Generalis Canonicus, & debet habere digniorem locum immediate post Celebrantem.*

18 *Dignitatibus, & Canonicis paratis non præcedit Vicarius Generalis, quacumque contraria consuetudine non obstante.*

19 *Canonici assistentes Episcopo celebranti præcedunt Vicario Generali.*

20 *Ceram, & distributiones non lucratur Vicarius Generalis Canonicus in funeralibus, qui cum Canonicis in suo loco non incedit.*

21 *Candelam accipere non debet Vicarius Generalis, præsente Episcopo, in die Purificationis ante Canonicum, vel Dignitatem, qui Episcopo ministravit.*

22 *Thurificandus est duplici ductu Vicarius Generalis sedens in choro in primo loco supra Canonicos.*

23 *Vicarius Generalis thurificandus est, & accipere debet Candelam, Palmam, & Cineres, & adorare Crucem ante, vel post Capitulum juxta Ecclesiæ consuetudinem.*

24 *Gubernatori Civitatis in temporalibus debet semper in omni loco præcedere Vicarius Generalis.*

25 *Potestatibus, & Commissariis omnibus in sua Diœcesi debet semper præcedere Vicarius Generalis.*

26 *Commissario ubique, & in omni loco debet præcedere Vicarius Episcopi.*

27 *Vicarii Generalis Jurisdictio expirat; Primo per propriam ipsius renunciationem expressam, vel saltem tacitam.*

28 *Secundo expirat per remotionem, seu revocationem ipsius ab Episcopo factam.*

29 *In tali remotione est semper habenda ratio honoris ipsius, unde facienda est cum magna circumspectione, & cum gravi, & justa causa.*

30 *Prima ex justis causis removendi Vicarium Generalem est, si de ipso audiantur multæ querelæ.*

31 *Secunda quando non bene gubernat.*

32 *Tertia, si irreverenter scribat ad Sacram Congregationem.*

33 *Quarta, si Eminentissimos Cardinales non magnifaciat.*

34 *Quinta, si careat circumspectione, & prudentia.*

35 *Sexta, si excommunicatus existat.*

36 *Septima, si mandatis Sacræ Congregationis non obediat.*

37 *Octava, si sit oriundus ex eadem Civitate, vel Diœcesi.*

38 *Nona, si sit, Regularis.*

39 *Tertio expirat Jurisdictio Vicarii Generalis per mortem naturalem Episcopi.*

40 *Valent tamen gesta a Vicario ignorante mortem Episcopi longe distantis, si ignoretur etiam ab aliis communiter.*

41 *Quarto expirat per translationem Episcopi ad alium Episcopatum.*

42 *Quinto expirat per depositionem, vel relegationem Episcopi.*

43 *Sexto expirat per renunciationem Episcopatus factam ab Episcopo, & a Papa admissam.*

44 *Septimo expirat per legitimum ingressum Episcopi in aliquam Religionem.*

45 *Octavo expirat per captivitatem Episcopi.*

46 *Non expirat per Excommunicationem, Suspensionem, aut Interdictum Episcopi.*

1 LOcus Vicarii Generalis debet esse secundum consuetudinem Ecclesiæ, quæ non est mutanda. *S. Congr. Rit. in Alexandrina* 15. *Mart.* 1698. *in resp. ad* 3. *dub.* apud Barbosam in *Summa Apostolicar. decis. Collect.* 714. *num.* 1.

2 Vicarius Generalis non potest Sedem arbitrio suo sibi parare, sed debet sedere in Sede solita pro Vicariis assignata. *S. C. R. in Neritonen.* 4. *Maji* 1606. apud Barbosam *loc. cit. num.* 2. & Ventrigliam *tom.* 2. *annot.* 13. §. 2. *num.* 7.

Vicarius Generalis licet sedeat in primo Stallo Chori, 3
in quo sedere debet prima Dignitates, & habeat Thuris, & Pacis honorem ante omnes Dignitates, & Canonicos, non propterea dicitur occupare Stallum, sive locum Dignitatum, & Canonicorum. *S. C. Rit. in Placentina* 19. *Maji* 1607. *in responsione ad dub.* apud Barbosam *l. cit. num.* 3.

Vicario Generali occupante primum locum Chori, & 4
Stallum Archidiaconi, quomodo sedere debeant Dignitates in Choro, ne Archidiacono præjudicium inferatur; Vide *supra verb. Vicarius Apostolicus n.* 30.

Vicario Generali non licet occupare locum Episcopi 5
absentis, nec parare sibi sedem cum tapetis, & pulvino, sed idem debet esse ejus locus, absente Episcopo, quem illo præsente habere consuevit; *S. C. Rit. in Brundusina* 16. *Jul.* 1605. apud Barbosam *l. c. n.* 5. & Ventrigliam *l. c. n.* 7.

Vicarius Generalis præcedit Capitulo, & Clero; *Sacra* 6
Congr. Rit. in Meliten. 13. *Jul.* 1619. apud Barbosam *l. c. n.* 6.

Vicarius Generalis, absente Episcopo, debet habere pri- 7
mum locum super omnes Dignitates, & Canonicos non obstantibus consuetudine, aliisque in contrarium. *S. C. Rit. in Andrien.* 7. *Augusti* 1610. & *in Ferrarien.* 20. *Decembr.* 1614. apud Barbosam *l. c. n.* 7.

Vicario Generali habitu Vicarii in Processionibus ince- 8
denti danda est præcedentia super omnes Dignitates, & Canonicos, & etiam super illas Dignitates & Canonicos, qui habitu Protonotarii incedunt. *S. C. R. in Brundusina* 16. *Jul.* 1605. apud Barbosam *l. c. n.* 8.

Vicarius Generalis debet præcedere omnibus Canonicis, 9
tam in Processionibus, quam in sessionibus; Dummodo Canonici non incedant parati. *Sac. Congregat. Rituum in Egitanien.* 3. *August.* 1602. *in resp. ad* 3. *dub.* & *Civitatis Pennæ* 12. *April.* 1603. & *in Lauretana* 6. *Decembris* 1603. & *in Tiburtina* 6. *Martii* 1610. apud Barbosam *l. c. n.* 9.

Vicarius Generalis Canonicus, cum sedet uti Canoni- 10
cus, debet sedere in loco suæ receptionis, & in habitu Canonicali; Si vero velit præcedere uti Vicarius, debet habitum Canonicalem dimittere. *S. C. Rit. in Compostellana* 4. *Februar.* 1600. & *in Vulturarien.* 22. *Aprilis* 1904. apud Barbosam *l. c. n.* 10.

Vicarius Generalis in habitu suo ordinario non debet 11
incedere inter Canonicos paratos, nec eis præcedere. *S. R. C. in Camerinen.* 14. *Junii* 1508. & *in Casalen.* 5. *Julii* 1624. apud Barbosam *l. c. n.* 12.

Vicarius Generalis debet habere primum locum ante 12
Capitulum, Canonicos, & Dignitates, tam præsente quam absente Episcopo; Si autem sit Canonicus, debet sedere in proprio stallo, & cum habitu Canonicali, alias non lucratur distributiones quotidianas. *S. C. R. in Egitanien.* 10. *Decemb.* 1604. & *in Sutrina* 2. *Octobris* 1616. & *in Oritana* 5. *Aprilis* 1620. & *in Gallipolen.* 21. *Decembr.* 1613. apud Barbosam *l. c. n.* 12.

Vicarius Generalis præfertur Archidiacono, & omnibus 13
Canonicis, nisi ipse simul sit Canonicus, quia tunc sedere debet in suo stallo Canonicali, si distributiones quotidianas lucrari velit. *S. C. Rit. in Nolana* 8. *Jul.* 1602. & *in Civitatis Pennæ* 12. *Aprilis* 1603. & *in Compostellana* 14. *Februar.* 1604. & *in causa Candiæ* 7. *Augusti* 1610. apud Barbosam *l. c. n.* 13.

Vicarius Generalis Canonicus, Præsente Præposito 14
suo Principali, & in omnibus actibus Capitularibus, & quandocumque distributiones quotidianas lucratur, debet stare, vel sedere, & incedere in suo loco Canonicali: absente vero Præposito, tanquam Vicarius Generalis in primo, & digniori loco. *Sacra Congregat. Rituum in Alifien. Nullius* 4. *Mart.* 1606. apud Barbosam *l. cit. num.* 14.

Vicarius Generalis Canonicus, sive beneficiatus debet 15
sedere in loco suæ receptionis, & cum habitu Canonicali, sive Beneficiati, ut lucretur distributiones, & quando vult præcedere Canonicis, seu Beneficiatis, debet habitum Canonicalem, seu Beneficiati dimittere, & non potest percipere distributiones. *S. C. Rit. in Calaguritana* 3. *Augusti* 1703. Nec lucretur distributiones, quæ dantur interessentibus Processionibus, nisi incedat in habitu Canonicali. *Sacra Congreg. Rit. in Compostellana* 21. *Februar.* 1604. & *in Brundusina* 16. *Julii* 1607. apud Barbosam *l. c. n.* 15.

Vicarius Generalis, licet etiam ipso Episcopo præsente 16
in Ecclesia, Choro, Processionibus, Synodo, & aliis publicis, & privatis actibus, Canonicis, & Dignitatibus præcedere debeat, tamen hoc intelligitur, quoties Canonici, & Dignitates hujusmodi in habitu Canonicali, etiamsi Cappa, & Rochetto utantur, stare aut incedere consueverunt, non autem si Pluviali, Planetis, aut aliis sacris paramentis juxta cujusquam Ordinis gradum sint induti, prout in distributione Candelarum in die Purificationis, & in receptione Cinerum feria quarta cinerum, & similibus diebus, quibus Episcopus solemniter celebrare ex ritu Ecclesiastico teneatur, tunc enim non decet, ut Vicarius, præsertim si in suo quotidiano habitu existat eisdem sacris vestibus paratus, sive stando, sive incedendo præcedat.

S. Congregat. Rit. in Lauretana, *& Nolana* 23. *Martii* 1602. *& 6. septembris* 1603. *& in Tiburtina* 6. *Martii* 1610. *& in Metropolitana* 7. *Augusti* 1628. apud Barbosam *l. c. n.* 16.

17 Vicarius Generalis licet præcedat omnibus Dignitatibus, & Canonicis, tamen ratione Paramentorum in distributionibus Candelarum, & Palmarum non debet habere locum digniorem, quam Canonici parati: in adoratione vero Crucis, & quandocumque Canonici non sunt parati, digniorem locum habet immediate post Celebrantem, & similiter thurificandus est ante Canonicos, nisi sint parati, quia tunc post Canonicos est thurificandus. *S. Cong. Rit. in Placentina* 19. *Maji* 1607. *in resp. ad* 6. *dub*, *& in Alexandrina* 15. *Martii* 1608. *in resp. ad* 1. *dub.* Et quod in adoratione Crucis præferendus sit Vicarius Generalis ante Dignitates, & Canonicos, censuit *Eadem S. Congreg. Rit. in causa S. Marci* 4. *Martii* 1633. apud Barbosa *l. c. n.* 7.

18 Vicarius Generalis non præcedit Dignitatibus, & Canonicis paratis, consuetudine in contrarium non obstante. *S. C. R. in Lauretana* 6. *Septembris* 1603. *& in Casalen.* 2. *Julii* 1614. *& in Castellaneten.* 25. *Sept.* 1622. apud Barbosam *l. c. n.* 18.

19 Vicario Generali præcedunt Canonici sacris vestibus induti, qui assistunt Episcopo celebranti. *Sacra Congregat. Rit. in Nepesina* 27. *Febr.* 1610. apud Barbosam *loc. cit. num.* 19.

20 Vicarius Generalis Canonicus in funeralibus debet cum Canonicis in suo loco incedere, alias non lucratur Ceram, nec distributiones. *S. C. R. in Nicien.* 10. *Maji* 1604. apud Barbosa *l. c. n.* 20.

21 Vicarius Generalis præsente Episcopo, in die Purificationis non debet accipere Candelam ante Canonicum, vel Dignitatem, qui Episcopo ministravit. *S. C. R. in Lucerina* 14. *Maji* 1608. *in resp. ad* 3. *dub.* apud Barbosam *l. c. n.* 21.

22 Vicarius Generalis non est Prælatus, licet absente Episcopo, cum in suo habitu ordinario cum subtana & Mantelletto nigro sedeat in choro in primo loco supra Canonicos, thurificandus est duplici, non autem triplici ductu thuribuli. *S. C. R. in Nepesina* 14. *Januarii* 1617. apud Barbosam *l. c. n.* 22.

23 Vicarius Generalis thurificandus est, & debet accipere Candelam, Palmam, & Cineres, & adorare Crucem ante, vel post Capitulum juxta Ecclesiæ consuetudinem. *S. Congregat. Rit. in Neocastren.* 19. *Januarii* 1607. *& in Alexandrina* 15. *Martii* 1608. apud Barbosam *l. c. n.* 23.

24 Vicarius Generalis in spiritualibus per Ecclesiæ laudabilem consuetudinem debet semper in omni loco procedere Gubernatori Civitatis in temporalibus, tam præsente, quam absente Episcopo. *S. C. R. in Ravennaten.* 28. *Aprilis* 1607. apud Barbosa *l. c. n.* 24.

25 Vicarius Generalis debet præcedere omnibus Potestatibus, Commissariis, sive Judicibus temporalibus in sua Diœcesi existentibus. *S. Congr. Rit. in Nucerina Saxoferrati* 15. *Maji* 1610. apud Barbosam *l. c. n.* 25.

26 Vicarius Generalis Episcopi debet præcedere Commissario cuique, & in omni loco, tam præsente, quam absente Episcopo, non obstante consuetudine; Dummodo non sit de gremio Capituli, & incedat in habitu Canonicali. *S. Congreg. Rit. in Reatina* 28. *Maji* 1616. *& die* 29. *Januarii* 1623. *& in Terracin.* 10. *Aug.* 1617. apud Barbosam *l. c. n.* 26

27 Vicarii Generalis Jurisdictio expirat: Primo per propriam ipsius renunciationem expressam, vel saltem tacitam, ut si Vicarius Diœcesim sui Vicariatus egrediatur, & in longinqua abeat animo non amplius revertendi, tunc enim tacite renunciasse censetur.

28 Secundo expirat ejus Jurisdictio per remotionem, seu revocationem ipsius ab Episcopo factam; Episcopus enim potest ad sui libitum, quotiescumque voluerit, Vicarium Generalem amovere, *arg. c. Omnis res*, *de Regul. Juris*, ibi: „ Omnis res per qualscumque causas nascitur, per „ easdem dissolvitur". Et sic Glossa communiter recepta *in Clement. Et si principalis* 2. *verb. Per electionem*, *de Rescriptis*, ibi: " De Officiali, quem Episcopus ad nu„ tum amovere potest.

29 In tali tamen remotione est semper habenda ratio honoris ipsius; Unde facienda est cum magna circumspectione, & cum gravi, & justa causa, alias reintegrari potest per Sacram Congregationem Episcoporum. Sic declaravit *eadem S. Congr. Episcop. in Spalatren.* 3. *Jul.* 1601. *& in Traguriem.* 7. *Sept. &* 8. *Octob.* 1649.

30 Causæ autem justæ, pro quibus removeri potest Vicarius Generalis, sunt præsertim sequentes; Prima est, si de Vicario audiantur multæ querelæ. *S. Congr. Episcopor. in Spalatren.* 5. *Febr.* 1602.

31 Secunda est, quando non bene regit, & gubernat, nec certiorem facit Sacram Congregationem de causis magni momenti in defectu, vel absentia Episcopi. *Sacra Congr. Epis. in Agrigentinen. & in Tranen.* 3. *Decembris ejusdem anni*.

32 Tertia, si scribat irreverenter ad Sacram Congregation. ejusque DD. Officiales. *S. C. Epis. in Reatina* 3. *Sept.* 1601.

33 Quarta, si aliquem ex S. R. E. Cardinalibus ea, qua decet, reverentia non tractet. *S. C. Epis. in Savonen.* 19. *Novembr.* 1655.

34 Quinta, si caret circumspectione, & prudentia, licet in reliquis idoneus esset. *Sac. Cong. Epis. in Placentina* 11. *Septemb.* 1601.

35 Sexta, si excommunicatus existat. *S. C. Epis. in Placentina* 18. *Jun.* 1649.

36 Septima, si mandatis Sacræ Congr. obedire renuit. *S. C. Epis. in Parmen.* 17. *August.* 1649.

37 Octava, si oriundus fuerit ex eadem Civitate, vel Diœcesi. *S. C. Epis. in Ostunen.* 28. *Jul.* 1587. *in Spalatren.* 9. *Martii* 1593. *in Senogallien.* 10. *Febr.* 1598. *in Pistorien.* 19. *Octobr.* 1624. *& in Sutrina* 16. *Nov.* 1640.

38 Nona, si sit Regularis. *S. C. Epis. in Justinopolitana* 16. *Octob.* 1615. *& in Spalatren.* 21. *Aprilis* 1619.

39 Tertio expirat Vicarii Generalis Jurisdictio per mortem naturalem Episcopi: Vicarius enim eamdem habet Jurisdictionem cum Episcopo, idemque Tribunal, „ cap. Non „ putamus 2. de consuetudine in 6. Romanæ 3. de ap„ pellationibus in 6. " cum similibus, adeoque, cessante per mortem naturalem Jurisdictione Episcopi, cessat etiam illa Vicarii Generalis, quia, ut habetur „ in cap. Ac„ cessorium 42. de Regul. Juris in 6. Accessorium natu„ ram sequi congruit principalis.

40 Valent tamen gesta a Vicario ignorante morte Episcopi longe distantis; si etiam talis mors ignoretur communiter ab aliis, quia error communis dat Jurisdictionem, „ l. Barbarius, ff. de Officio Prætoris; Et sic tenet Spe„ rell. decis. 30. Fori Ecclesiastic. num. 3. citans Rotam „ decis. 1. alias 46. de Officio Vicarii in nov. Sanchez „ lib. 3. de Matrimon. disp. 22. n. 29. Gratian. discept. „ Forens. cap. 18. num. 30. Barbosa citat. allegat. 54. „ num. 152. Reiffenstuel lib. 1. decret. t. 28. num. 104. „ Pellegrin. de Vicario Gener. Episcopor. part. 1. sect. „ 1. subsect. 6. n. 20. & alii passim.

41 Quarto expirat Jurisdictio Vicarii Generalis per translationem Episcopi ad alium Episcopatum; Cum enim per translationem ad alium Episcopatum cesset Episcopi Jurisdictio in primo Episcopatu, ita etiam cessit Jurisdictio ipsius ibi Vicarii Generalis. Glossa „ in c. Si propter 10. „ verb. Vacabunt, de Rescriptis in 6. & Comm. Doctor. „ per text. in c. Inter corporalia 2. & c. Licet 4. de „ translatione Episcopi. Vide v. Capitulum art. 3. n. 31.

42 Quinto expirat per depositionem, vel relegationem Episcopi. Tunc enim vacat Ecclesia, & eligi debet Vicarius Capitularis, adeoque cessat Jurisdictio Vicarii Generalis. Vide d. verb. Capitulum art. 3. n. 33.

43 Sexto expirat Jurisdictio Vicarii Generalis per renunciationem Episcopatus factam ab Episcopo, & a Papa admissam, quia etiam in tali casu eligi debet Vicarius Capitularis. Vide *ib. n.* 34.

44 Septimo expirat per legitimum ingressum Episcopi in aliquam Religionem. Vide *ib. n.* 33.

Octavo expirat per captivitatem Episcopi. Vide *ibid. num.* 32.

45 Nono expirat Jurisdictio Vicarii Generalis, suspensa Episcopi Jurisdictione per Excommunicationem, & Suspensionem, aut Interdictum; Cum enim eadem sit jurisdictio, idemque Tribunal Vicarii, & Episcopi, c. Non putamus 2. de consuetudine in 6. & c. Romana 3. de appellationibus in 6. cum similibus, cessante, seu suspensa Jurisdictione Episcopi, cessat, & remanet suspensa etiam Jurisdictio ipsius Vicarii Generalis; Siquidem, ut habetur in c. Accessorium 42. de Regul. Juris in 6. Accessorium naturam sequi congruit principalis. Sic Glossa communiter recepta in c. Romana 1. verb. Ipsius, de Officio Vicarii in 6. recte subjungens, quod tunc adeundus sit Papa, ut provideat.

Novæ additiones ex aliena manu.

DE præcedentia Vicarii Generalis non conveniunt Do- 1
ctores. Vide *Manriq. Ferr. de Præcedent. & Præ-*
lat. Ecclesiast. q. 52. *n.* 2. *&* 3. Et quod notandum est, 2
quilibet pro sua opinione Resolutiones allegat Sacrarum
Congregationum. Id ex eo evenit quod in obscuro est, 3
an quæ allegatur Resolutio, ea innixa sit nudæ juris dis-
positioni, an peculiari illius Ecclesiæ consuetudini.

Mihi autem ea semper arrisit sententia, quod Vicarius 4
Generalis in iis actibus præcedentiam obtinere debeat su-
per ipsas ecclesiasticas Dignitates, in quibus uti Vicarius
Generalis intervenit. Cæterum si res sit de actibus, in 5
quibus ita non intervenit, nulla ipsi præcedentia debe-
tur. Atque hinc quod si Vicarius generalis sit Canonicus, 6
& divinis Officiis uti Canonicus interveniat, nullam ob-
tinet præcedentiam ratione muneris Vicarii Generalis.
Confer *Du Cesse in Prax. Jurisdict. voluntar. & conten-*
tios. tom. 1. *sect.* 2. *n.* 1.

Dubitari vero contingit, an Vicarius generalis in illis 7
actibus, in quibus intervenit uti Vicarius generalis, præ-
cedentiam debeat obtinere præsente, etiam Episcopo? Ma-
gis vero in hac quæstione variant Doctores. Affirmant 8
„ Pignatell. consult. Canon. tom. 3. consult. 64. n. 3. Ro-
„ bufterius Rotæ olim Auditor in quodam suo voto apud

„ Gra-

,, Gratianum discept. forens. cap. 3. num. 23. Anton. de ,, Pret. de Jurisdict. Episcop. cap. 1n. 6. per tot. Loter. ,, de Re Benefic. lib. 1. quæst. 16. num. 65. Strozz. de ,, Offic. Vicar. lib. 4. q. 44. fer. per tot. Carol. Anton. ,, de Luca ad Ventrigl. tom. 4. adnot. 14. §. 4. num. 1.
9 ,, Negant vero Menoch. consil. 51. & 257. utrobique fer. ,, per tot. Marcscott. variar. Resolut. lib. 3. c. 69. pari- ,, ter fer. per tot. Adde etiam Ventrigl. tom. 2. adnot. 14. ,, §. 2. n. 19. & plur. seq. Maurq. Ferr. de Præcedent, ,, & Prælat, Ecclesiastic. q. 34. n. 6.

ARTICULUS IV.

Quoad differentias vertentes inter Vicarium Generalem, Capitularem, & Foraneum.

SUMMARIUM.

1 *Prima differentia inter Vicarium Generalem & Capitularem est, quod Vicarius Capitularis debet esse Doctor, si adsit; Vicarius autem Generalis potest aliquando esse non Doctor.*

2 *Secunda est, quod Vicarius Capitularis non potest ad libitum removeri; Bene vero Vicarius Generalis.*

3 *Tertia est, quod Vicarius Capitularis non potest esse nisi unus tantum; secus autem Vicarius Generalis.*

4 *Quarta est, quod Vicarius Generalis potest constitui cum limitatione; Vicarius autem Capitularis non.*

5 *Quinta est, quod Vicarius Generalis potest esse quilibet externus; Vicarius autem Capitularis debet esse de gremio Capituli.*

6 *Sexta est, quod Vicarius Generalis nequit exercere totam Jurisdictionem Episcopi absque speciali mandato; bene vero Vicarius Capitularis absque speciali mandato Capituli, ubi adest talis consuetudo.*

7 *Septima est, quod Vicarii Capitularis Jurisdictio incipit post mortem naturalem, aut Civilem Episcopi: E contra autem Vicarii Generalis Jurisdictio per mortem naturalem aut civilem Episcopi finitur.*

8 *Octava est, quod Vicarius Capitularis continuat suam Jurisdictionem, usque dum novus Episcopus capiat realem possessionem Episcopatus; Non sic autem Vicarius Generalis.*

9 *Nona est, quod Vicarius Capitularis absens a Choro lucratur distributiones, si ad id adsit consuetudo; Vicarius autem Generalis non.*

10 *Decima est quod Vicarius Capitularis nequit concedere licentiam erigendi nova Monasteria, & Conventus; bene vero Vicarius Generalis de speciali mandato Episcopi.*

11 *Undecima est, quod Vicarius Generalis, finito Officio Vicariatus, non tenetur stare Syndicatui; bene vero Vicarius Capitularis.*

12 *Aliæ differentiæ assignatæ a Pellegrino afferuntur.*

13 *Vicarius Generalis differt a Vicario Foraneo: Primo quia a Vicario Generali non datur appellatio ad Episcopum; bene vero a Vicario Foraneo.*

14 *Secundo quia Vicarius Generalis potest esse Delegatus Papæ, & Executor Litterarum Apostolicarum; Non sic autem Vicarius Foraneus.*

15 *Tertio quia Vicarius Generalis est in dignitate constitutus; Vicarius autem Foraneus non.*

16 *Quarto quia Vicarius Generalis habet Jurisdictionem ordinariam; Foraneus autem solum delegatam.*

17 *Quinto quia, ut alia taceantur, Vicarius Foraneus, nisi specialiter eximatur, dependet a Vicario Generali; & non e contra.*

18 *Vicarius Capitularis differt a Vicario Foraneo; Primo quia Vicarius Capitularis habet Jurisdictionem ordinariam; Foraneus autem solum delegatam.*

19 *Secundo quia a Vicario Foraneo appellatur ad Vicarium Capitularem; Et non e contra.*

20 *Tertio quia Vicarius Foraneus potest constitui, & removeri a Vicario Capitulari; Et non e contra.*

21 *Quarto, quia Vicarius Capitularis tenetur, finito Officio, stare Syndicatui; Foraneus autem non.*

22 *Quinto, quia, ut alia taceantur, plurima potest Vicarius Capitularis, quæ non potest Vicarius Foraneus.*

23 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad n. 32.

1 PRima differentia inter Vicarium generalem, & Capitularem est, quod Vicarius Capitularis debet esse Doctor, si adsit, alias electio est nulla, ut dictum est sub verb. *Capitulum art.* 3. *n.* 51. Vicarius vero generalis potest aliquando esse non doctor, maxime quando Episcopus est Jurista, ut dictum est *supra art.* 2, *num.* 39.

2 Secunda differentia est, quod Vicarius Capitularis post electionem legitime factam non potest a Capitulo ad libitum removeri, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitul. art.* 2. *n.* 35. Vicarius autem generalis potest ad nutum, & arbitrium amoveri, quandocumque illi placuerit, ut conclusum est *art. ant, n.* 28.

Tertia differentia est, quod Vicarius Capitularis non potest esse nisi unus tantum, ex dictis sub verb, Capitulum art. 3. a num. 40. Vicarius autem generalis potest esse non solum unus, sed & plures deputari possunt ex dictis supra art. 1. a num, 8. ad 12. 3

Quarta differentia est, quod Vicarius generalis potest constitui ab Episcopo cum limitatione, & sine limitatione, dando illi majorem, vel minorem facultatem, prout sibi placuerit, ut tenet *Comm. Doctorum*, & docet praxis, patetque ex dictis *supra tot. art.* 2. Vicarius vero Capitularis non, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *num.* 34. *cum seq.* & verb. *Capitulum art.* 3. *a n.* 58. 4

Quinta differentia est, quod Vicarius Generalis possit esse quilibet externus ad libitum Episcopi. Immo tenetur Episcopus externum eligere, ex dictis *supra art.* 1. *num.* 34. & 35. Vicarius autem Capitularis debet esse de gremio Capituli, si adsit idoneus, ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *num.* 6. & verb. *Capitulum art.* 3. *num.* 50. 5

Sexta differentia est, quod Vicarius generalis nequit exercere totam Jurisdictionem Episcopi absque speciali ejus mandato, ut patet ex *supradictis art.* 2. *a num,* 19. *ad* 84. & habetur expresse *in c. cum in generali* 3. *de Officio Vicarii in* 6. Vicarius autem Capitularis statim ac est legitime electus, totam Jurisdictionem Capituli exercere potest absque speciali ejus mandato, præsertim ubi talis viget praxis, & consuetudo ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitul, art.* 2. *n.* 40. 6

Septima differentia est, quod Vicarii Capitularis Jurisdictio incipit post mortem naturalem, aut civilem Episcopi, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *a num.* 1. *ad* 22. E contra autem Vicarii Generalis Jurisdictio per mortem naturalem, aut Civilem, Episcopi finitur, ut patet ex dictis *art. ant, a num.* 39. *usque in fine*. 7

Octava differentia est, quod Vicarius Capitularis continuat suam Jurisdictionem usquedum novus Episcopus capiat realem possessionem Episcopatus, ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *numer.* 56. Vicarius vero generalis non continuat eam usque dum novus Episcopus capiat dictam realem possessionem Episcopatus, sed solum usquedum translatio Episcopi, ad aliam Ecclesiam admissa est in Consistorio etiam ante captam a novo Episcopo realem Episcopatus possessionem, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *num,* 7. & sub verb. *Capitulum n.* 3. 8

Nona differentia est, quod Vicarius Capitularis, si sit Canonicus, lucratur fructus, & distributiones, etiamsi Choro non intersit, si ad id adsit consuetudo, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *n.* 50. Vicarius autem Generalis, si sit Canonicus non lucratur distributiones, nisi Choro intersit, etiamsi adsit ad id consuetudo, ut patet ex dictis *supra art.* 2. *n.* 85. 9

Decima differentia est, quod Vicarius Capitularis nequit concedere licentiam erigendi nova Monasteria, Conventus, ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art.* 2. *n.* 66. Vicarius autem generalis cum speciali mandato Episcopi id potest ex supradictis *art.* 2. *num.* 43. Quo ad hoc tamen sunt hodie observandæ ultimæ dispositiones Apostolicæ, allatæ sub verb. *Conventus art.* 1. *per tot.* 10

Undecima differentia, quod Vicarius generalis, finito Officio Vicariatus, non tenetur stare Syndicatui, ut expresse declaratum fuit a Gregorio XIII. in quadam Constitutione directa Clero, & Communitati Tarentin. cujus præcisa verba refert Barbosa *cit. allegat.* 54. *num,* 183. ibi: ,, Statuimus, & mandamus, quod Vicarii, & Offi- ,, ciales, sive Generales, sive particulares etiam Foranei ,, nuncupati per eundem Archiepiscopum, sive ejus pro ,, tempore Successores in dicta Ecclesia Tarentina, sive ,, ejus Diœcesi deputati, vel deputandi, ad aliquem Syn- ,, dicatum nullo modo teneantur, aut eidem sub quovis ,, prætextu sint obnoxii ". Et ratio est, quia, si ipsi er- ,, raverint, Episcopi statim providebunt, prout justum fuerit, ut declaravit *Sac. Congr. Episcop. in Tarentina* 20. *Augusti* 1602. & prius *in Brundusina* 14. *Octobr.* 1592. apud Pellegrin. *l. cit. part.* 2. *sect.* 2. *subsect.* 6. *num.* 22. & *subsect.* 4. *numer.* 24. Vicarius autem Capitularis, finito Officio Vicariatus, tenetur stare Syndicatui, & reddere rationem Episcopo Successori, etiamsi reddidisset illam Capitulo, & ab eo, seu a deputatis, vel Syndicatoribus ipsius obtinuisset liberationem, juxta dispositionem Conc. Trid. ,, sect. 24. de reformat. c. 16. ibi: Ra- ,, tionem exigat. Et sic declaravit Sac. Congr. Concil. ,, 8. Aprilis 1595. ad dictum caput 16. sect. 24. de ref. ,, Et sic etiam censuit Sacra Congr. Episcop. in Cata- ,, nensi 13. Januar. 1600. & in Hydruntina 19. Maji ,, 1643. Vide verb. Episcopus art. 6. n. 13. & 14. 11

Alias differentias affert Pellegrin. *cit. sect.* 4. *subsect.* 4. *num.* 10. 12. & 13. nempe quod Vicarius Capitularis Salarium non conventum petere possit, non vero Vicarius generalis. Quod Vicarius generalis possit exequi Litteras Apostolicas directas suo prædecessori, sive Episcopo prædecessori Episcopi, qui illum constituit; Vicarius vero Capitularis non possit illas exequi. Quod Vicarius 12

Capi-

Capitularis non possit ex levi causa recusari ut suspectus; Vicarius autem generalis possit; Sed vide apud ipsum.

13 Vicarius generalis differt a Vicario Foraneo. Primo, quia a Vicario generali non datur appellatio ad Episcopum, ex dictis *supra art. 1. n. 43.* Bene tamen a Vicario Foraneo. Rota *decis.* 297. *n.* 3. *part.* 2. *divers.* Garzias *part.* 5. *de Beneficiis cap.* 8. *num.* 29. Barbos. *cit. allegat.* 54. *num.* 22. cum pluribus ibi citatis, & alii passim, teste Reiffenstuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 28. *n.* 18.

14 Secundo, quia Vicarius generalis potest esse delegatus Papæ, & Executor Litterarum Apostolicarum, ut patet ex dictis *supra art.* 2. *num.* 10. non sic autem Vicarius Foraneus, textu expresso *in Clement. Et si principalis* 2. *de Rescriptis*, ibi: *In Officiali autem Foraneo* ... *nequaquam hoc volumus observari*, juncto ejus summario, & Glossa communiter recepta ibidem verb. *Foraneo*.

15 Tertio, quia Vicarius generalis est Dignitate constitutus. Glossa *in cit. Clementin. Et si principalis*, *verb. Episcopi & verb. Foraneo*, & *Communis Doctorum*; Secus vero Vicarius Foraneus, nisi dignitas aliunde ipsi competat. Glossa *l. c. verb. Foraneo*, & Doctores commun.

16 Quarto, quia Vicarius generalis habet Jurisdictionem ordinariam, ut patet ex dictis *supra art.* 1. *num.* 41. Vicarius autem Foraneus solum delegatam. Glossa *in citat. Clement. Et si principalis verb. Foraneo*, Rota *decis.* 3. *de Officio Vicar.*, Garzias *de beneficiis part.* 5. *cap.* 8. *num.* 29. & 34. Barbosa *cit. allegat.* 54. *num.* 22. cum pluribus ibi citatis, Reiffenstuel *l. c. n.* 22. Sanchez *lib.* 3. *de Matrimon. disput.* 29. *n.* 10. testans de communi.

17 Quinto quia, ut alia taceantur, Vicarius Foraneus, nisi specialiter eximatur, dependet a Vicario generali, & non e contra, ut docet Communis Doctorum, & patet in praxi.

18 Vicarius Capitularis differt a Vicario Foraneo; Primo quia Vicarius Capitularis habet Jurisdictionem ordinariam, & quidem ampliorem, quam Vicarius generalis, cum succedat in omnem Jurisdictionem competentem Episcopo de jure communi, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *n.* 1. Vicarius autem Foraneus solum delegatam, & ex dictis *supra n.* 6.

19 Secundo quia a Vicario Foraneo appellatur ad Vicarium Capitularem, & non e contra. *Communis & certa*.

20 Tertio quia Vicarius Foraneus potest constitui, & removeri a Vicario Capitulari, & non e contra. *Communis ac certa*.

21 Quarto quia Vicarius Capitularis tenetur stare Syndicatui, & reddere rationem Episcopo Successori: non sic autem Vicarius Foraneus, cum ipse Vicarius Foraneus, si erraverit, possit statim puniri, ac removeri a Vicario Capitulari, ut patet ex supradictis *n.* 11.

22 Quinto quia, ut alia taceantur, plurima potest Vicarius Capitularis, quæ non potest Vicarius Foraneus, ut patet ex dictis sub verb. *Vicarius Capitularis art.* 2. *per tot.* & verb. *Vicarius Foraneus*.

23 Vicarius generalis in jurisdictione idem habet cum E-
piscopo Tribunal, itaut ab uno ad alterum non detur ap-
pellatio. Benedictus XIV. *de Diœcesana lib.* 3. *cap.* 8. *num.*
24 4. ut Sacris Canonibus jam adductis supra *art.* 1. *num.* 41.
ad 44. Multa tamen, nequit sine speciali mandato Epis-
copi; adeoque sine tali speciali mandato, nec potest Sy-
nodum Diœcesanam convocare. Idem *Ib. num.* 2. 3. & 4.
Vide *art.* 2. supra *per tot.* ubi fuse enumerantur ea quæ
25 potest, vel non potest Vicarius generalis. Debet jubente
26 Episcopo interesse Synodo Diœcesanæ; Et expedit ut E-
27 piscopus id velit; Idem *Ib. lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 2. 3. & 4. Non
potest Synodalis examinatoris munus exercere sub nomi-
ne appellativo vicariatus; idem *Ib. lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 5. &
Decreto Sacræ Congregat. Concil. *in Polycastren. Paro-*
chialis die 19. *Septembris* 1745. quamvis in Thesauro Re-
solut. referatur sub die 18. ejusdem anni; Vide *tom.* 3.
Examen, Examinatores n. 25. ubi afferuntur alia ad rem.
28 Vicarius generalis in Synodo sedet immediate post Epis-
29 copum; Idem *Ib. num.* 4. Nisi legitima consuetudo alteri
30 faveat; Idem *Ib. num.* 3. Aut Dignitates, & Canonici
31 Sacris vestibus induti assistant. Secus si Vicario consue-
tudo faveat; aut ipse etiam habitu Prælatitio sit indu-
tus. Idem *Ib. num.* 4. ubi ad id plura scite & erudite
suo more adducit.

32 Vicarius Metropolitani in Synodis Provincialibus antefertur Episcopis suffraganeis, ob auctoritatem, quam obtinet, & ratione Personæ, quam repræsentat; Benedict. XIV. tom. 4. Const. 36. incip. *cum a Nobis*.

Novæ additiones ex alienа manu.

1 SI in Capitulo non sit nisi unus Doctor, posse eligi Vicarium Capitularem non Doctorem, ne coarctetur libertas electionis, tradit *Cardinal. de Luca ad Concil. Tridentin. discurs.* 41. *n.* 10. & 13.

2 At doctrina hæc *Cardinalis de Luca* improbata fuit & quidem pluries a S. Congregatione Concilii interprete rescribendo pro nullitate electionis in Vicarium Capitularem explectæ de persona, quæ gradum Doctoris in publica Universitate haud fuerat assequuta, quando in Capitulo aderat unicus Doctor ut *in Venusina Vicar. Capitularis* 6. *Augusti* 1702. *in Aversen. Vicar. Capitularis* 23. *Februar.* 1709. & *in Alexanen. Vicar. Capitularis* 17. *Decemb.* 1712.

3 *Et merito* (inquit Episcopus *Riganti de Protonot. Apostol. dissertat.* 10. *num.* 31. & *sequent.*); „ si quidem in „ jure prohibita solum est coarctatio illa, quæ ab inferiori a Papa arctante electores ad eligendas certas Personas in individuo: At quando lex præscribit ut eligantur Personæ habentes certas qualitates ad bonum publicum, & majorem Ecclesiæ utilitatem tendentes, huic „ non est proprie coarctatio, nec infringitur libertas electionis, si unus tantummodo adsit inter eligendos, qui „ sit iis qualitatibus præditus, ut bene perpendit Passerinus &c. Immo etiam Superiores, qui sint a Papa inferiores, posse in his terminis limitare electiones ad „ Personas hujusmodi qualitatibus munitas, cum per eas „ haud lædatur jus sive eligentium, sive electorum, tradit idem Passarinus &c. exemplumque habemus in Provinciis Regularium, in quibus viget alternativa quoad Prælaturas, & Officia: Si enim in Provincia, quæ „ est in Turno, unus tantum habilis existat ad consequendam Prælaturam, aut aliud Officium, is necessario eligi debet, ut in Ordine Prædicatorum servatum „ fuisse sub Magistro Generali Rodolpho homine doctissimo, refert Passerinus &c. "

VICARIUS PAROCHIALIS.

S U M M A R I U M.

20 *Immo nec potest removeri, vel portione sua fraudari, etiamsi Rector principalis.*
21 *Hinc Vicaria perpetua æquiparatur Beneficio Parochiali.*
22 *Unde sicuti non potest quis esse Parochus simul, & semel duarum Parochiarum; ita nec perpetuus Vicarius.*
23 *Item sicuti Beneficium Parochiale vacat ipso Jure per alterius similis assequutionem; Ita etiam dicendum de est Vicaria perpetua.*
24 *Item sicuti nemo potest consequi Beneficium Parochiale ante 25. annum inchoatum; Ita nec etiam vicariam perpetuam.*
25 *Item sicuti de facto, si promotus ad Beneficium Parochiale infra annum non ascendat ad Sacerdotium, vacat Ecclesia ipso Jure; Ita etiam vicaria perpetua.*
26 *Item sicuti ceteri Parochi, tenetur vicarius perpetuus residere in sua vicaria.*
27 *Non potest alium vicarium perpetuum substituere.*
28 *Potest tamen ob justam aliquam causam de licentia tacita, vel expressa Ordinar. substituere vicarium temporalem.*
29 *Vicarius perpetuus Ecclesiæ habet curam animarum in actu; Rector autem principalis in habitu.*
30 *Unde Rector principalis, seu Prælatus nequit ibi exercere curam Fori pœnitentialis, nec, invito vicario, illi Ecclesiæ deservire, seu Sacramenta administrare.*
31 *Vicar. perpetui non sunt prævio concursu instituendi.*
32 *Sed deputandi, & instituendi sunt ad nominationem illorum, quorum Beneficio, seu Ecclesiæ, Capitulo, Collegio, vel Monasterio Parochiale sunt unita.*
33 *Tales vicar., seu Parochi etiam in Ecclesiis exemptis sunt prius examinandi, & approbandi ab Episcopo.*
34 *Item potest Episcopus examinare, & approbare vicarios Ecclesiarum Parochialium unitarum, & dependentium a Religione Hierosolymitana; Non potest tamen pro libito eosdem novo examini subjacere.*
35 *Nisi superveniente nova causa, & suspicione ignorantiæ.*
36 *Vicar. perpetui Ecclesiarum Parochialium debent præcedere Vicariis amovibilibus Ecclesiæ Cathedralis.*
37 *Vicar. perpetui Ecclesiarum parochialium in Ecclesia noviter erecta in Cathedralem debent habere præcedentiam secundum ordinem receptionis.*
38 *Sub Cruce Cathedralis incedere debent vicar. perpetuo adscripti ejus servitio, quamvis prius incederent sub Cruce Ecclesiæ Collegiatæ.*
39 *Vicario perpetuo Sancti Joannis Lateranensis debetur præcedentia super ceteros etiam Rectores perpetuos Parochialium Urbis.*
40 *Vicarius perpetuus Abbatiæ, quæ onera subire debeat?*
41 *Vicarius temporalis, seu amovibilis vere, & proprie non est Beneficiatus; Neque potest ob id in Sacris ordinari.*
42 *Assignantur præcipuæ causæ, ob quas potest, & solet fieri Deputatio vicar. temporalis.*
43 *Deputatio vicar. temporalis, seu Æconomi Clerici Sæcularis in casu vacationis Parochiæ spectat ad Episcopum, seu ad eum, qui potest instituere Concursum.*
44 *Clerici inferiores, qui non habent jurisdictionem quasi Episcopalem cum facultate congregandi synodum, & instituendi Concursum, non possunt in tali casu vicarium temporalem deputare.*
45 *Deputatio talis Vicar. in casibus repentinis ad quem spectet?*
46 *Nominatio aliorum vicariorum temporalium spectat ad Rectorem principalem, seu Prælatum Monasterii, cui Beneficium est unitum cum examine, & approbatione Episcopi.*
47 *Etiam Universitates Laicorum sunt capaces nominandi Curatos, seu vicarios amovibiles.*
48 *Si agatur de vicario deputando propter absentiam Parochi, tunc illius nominatio regulariter spectat ad ipsum Parochum cum approbatione Episcopi.*
49 *Vicarius temporalis nominatus a superioribus Regularibus, & a Rectoribus principalibus potest ab ipsis ad libitum removeri, non autem ab Episcopo.*
50 *Vicario temporali assignanda est congrua, & taxanda arbitrio Episcopi ex fructibus Parochiæ.*
51 *Talis Congrua debet taxari ab Episcopo, pensata qualitate personæ, Beneficii, loci, & temporis.*
52 *Et potest esse duorum aureorum singulis mensibus.*
53 *Nec in congruam computari debent emolumenta omnino incerta.*
54 *Et si dicto vicario congrua assignata non reperiatur, potest petere salarium usque ad summam dari solitam a Camera Apostolica, ubi percipi spolia Ecclesiarum vacantium.*
55 *Alia ad rem, remissive.*
56 *Subnectuntur Supplementa Auctoris, ad num. 59.*

1 Vicarius Parochialis alius est perpetuus, & alius temporalis, seu amovibilis. Abbas *in cap. Extirpandæ*, §. *Qui vero n. 5. de præbend.* Azorius *Institut. moral. part. 3. lib. 3. cap. 6.* Barbosa *Juris Ecclesiast. univers. lib. 3. c. 9. n. 2.* Layman *Theol. moral. lib. 4. tract. 2. cap. 5. n. 8.* Pellegr. *prax. Vicariorum part. 1. sect. 8. n. 1.* & alii passim.

2 Vicarius perpetuus est, & dicitur ille, qui auctoritate Episcopi Canonice est institutus ad deserviendum cuipiam Ecclesiæ, loco principalis Rectoris cum assignatione congruæ portionis fructuum, quos inde percipere debet. *Sic in re Communis Doctorum*, cum Glossa *in Cap. Ex part. 6. verb. Perpetuos, de Officio vicar.* Vicarius temporalis, seu amovibilis est, & dicitur ille, qui auctoritate legitimi 3 Superioris pro peragendo Ecclesiastico servitio in locum alterius ad tempus, seu voluntatem constituentis sufficitur. *Est in re Communis.*

4 Institutio Vicarii perpetui pertinet ad Ordinarium loci, quamvis regulariter ea fieri debeat ad præsentationem, seu nominationem Rectoris principalis, sive illorum, quorum Dignitati, vel Capitulo, seu Monasterio Ecclesia Parochialis est perpetuo unita & annexa. Barbosa *l. c. num. 35.* Navarrus *consil. 11. de statu Monachorum num. 3. & 7.* Garzias *de Benefic. part. 9. Cap. 2. num. 289.* Gallet *in Margarita casuum conscientiæ verb. Vicarius 3.* Riccius *in Praxi Fori Ecclesiastic. resolut. 358. n. 1. vers. 2.* Ugolinus *de Offic. Episcopor. Cap. 50. §. 3. vers. Octavo*, Reiffenstuel *lib. 1. Decretal. tit. 28. num. 26.* Pirhing *Ib. n. 3.* referentes sic decisum fuisse *a S. C. C. ad sess. 7. Cap. 7. de reformat.* Et clare desumitur ex *cap. de Monachis 12. de præbend. & Cap. Unic. de Capellis Monachor. & Clementin. 1. de Jurepatronat.* ubi tales vicarii dicuntur institui per Episcopum ad præsentationem Rectoris principalis, vel hujusmodi.

5 Et quod vicarius perpetuus non possit ab Ordinario poni in Monasteriis, quibus Cura imminet animarum, vel a principio, vel ratione unionis, & annexionis, sed tantum a Superioribus eorum, prævio tamen examine ipsius Ordinarii, statuit expresse Sanctus Pius V. Constitut. incipient. *Ad exequendum*, ibi: „ Volumus insuper, & „ ita mandamus, quod dicti vicarii perpetui, non ad li„ beram Ordinariorum electionem, sed ad nominationem „ illorum, in quorum Ecclesiis unitis ponentur cum ipso„ rum Ordinariorum, seu eorum vicariorum prævio exa„ mine, & approbatione deputentur ". Et sic pluries declarasse etiam *S. C. C.* referunt Garzias *de Benefic. part. 9. Cap. 2. num. 294. & sequent.* Barbosa *lib. 3. Juris Ecclesiastic. univers. Cap. 6. num. 45. & supra Concil. Tridentin. sess. 7. Cap. 7. num. 28.* & *in Summa Apostolic. decis. verb. Vicarius perpetuus Parochialis n. 9.*

6 Et talis Piana Constitutio habet locum etiam, quando vicariæ vacant in mense reservato; seu cadunt sub alia reservatione. *S. C. C. in Tirasonensi vicariæ 13. Octobris* 1595. apud Garziam *l. c. num. 309.* & Barbosa *c. l. 3. Jur. Eccles. c. 6. num. 45.* subdentes, quod in hujusmodi vicariis perpetuis vacantibus in mensibus Apostolicis, seu alias reservatis, possit fieri præsentatio, seu nominatio, & deputatio, non obstante reservatione.

7 Vicarius perpetuus potest, & solet potissimum institui in Parochialibus, seu Beneficiis Curatis, quæ Cathedrali, Collegiatæ, vel alteri Ecclesiæ, seu Monasterio, aut Collegio, vel aliis piis locis perpetuo unita, & annexa reperiuntur; Colligitur ex *Cap. Extirpandæ 30. §. Qui vero, de Præbend.* & habetur expresse statutum *in Conc. Trident. sess. 7. de reform. Cap. 7.*

8 Sunt tamen plures casus, in quibus Episc. nequit vicarium perpetuum deputare; Primo quando beneficium est unitum, & annexum Monasterio Regularium; Tunc enim Episc. non potest deputare pro ejus servitio Vicar. perpetuum, sed solum temporalem, & ad nutum amovibilem, ut declaravit S. Pius V. cit. Const. incip. *Ad exequendum.*

9 Secundo quando a tempore immemorabili unio facta fuit, ac ex tunc constat vicarios fuisse ad nutum amovibiles, scientibus, & consentientibus Ordinariis, & nunquam vicarium perpetuum fuisse constitutum. Barbosa, cit. *lib. 3. Jur. Eccles. univ. Cap. 6. n. 7.* Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 2. l. 7. c. 29. n. 11. vers. Tertio fallit*, Flores de Mena *variar. 93. q. 10. n. 44.* Reiffenst. *l. c. num. 28.* Pellegrin. *l. c. sub n. 19.* & alii.

10 Tertio quando unio facta est per viam pacti, & concordiæ a Sede Apostolica approbatæ cum Clausula: „ Ut deserviri possit in hujusmodi beneficio per vica„ rium ad nutum amovilem ", Barbosa *l. c. n. 8.* Flores de Mena *l. c. num. 41.* Sanchez *l. c. num. 191. vers. Secundo fallit*, Reiffenstuel *l. c. num. 28.* Pellegrin. *l. c. sub num. 19.* & alii.

11 Quarto quando pro bono pacis, & pro tollendis litibus, ac pro meliori Beneficii servitio expedit per vicarium ad nutum amovibilem Ecclesia gubernari: Barbosa *l. c. n. 11.* Reiffenst. *l. c. n. 29.* Sanchez *l. c. num. 191. vers. Quinto fallit*, Flores de Mena *l. c. q. 10. n. 47.* & alii, *arg. Cit. cap. 7. Conc. Trid.* ubi id non relinquit libere Episcopi voluntati, sed usum est verbis arbitrium boni viri denotantibus, ibi: „ Nisi ipsius Ordinariis pro „ bono Ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur ".

12 Quinto quando ex privilegio remunerationis causa concesso beneficium est unitum cum clausula *ponendi vicarium ad nutum amovibilem*, quia in generali privilegiorum dero-

derogatione facta a Tridentino *c. cap. 7.* non comprehenduntur privilegia remunerationis gratia concessa. Barbosa *l. c. n. 10.* Reiffenstuel *l. c. n. 28.* Flores de Mena *l. c. q. 10. n. 46.* Pellegrin. *l. c. sub n. 10.* Sanch. *l. c. num. 191. vers. Quarto fallit*, & alii.

13 Sexto quando ex privilegio Pontificio post Tridentini Decretum concesso unitum est beneficium Parochiale cum clausula *instituendi vicarium ad nutum amovibilem*, quia tale Pontificium privilegium post Tridentinum concessum derogaret dicto Tridentini Decreto, cum posteriora derogent prioribus, *l. Sed & posteriores, ff. de Legibus, l. Cum in plures §. Locator horrei, ff. Locati, l. 1. in fine, ff. De stipul. servor. l. Si unus §. Pactus ne peteret, ff. De Pactis*; cum similibus, Barbosa *l. c. n. 12.* Flores de Mena *l. c. quæst. 10. num. 49. & 50.* Pellegr. *l. c. sub n. 19.* & alii.

14 Vicario perpetuo debet assignari Congrua portio de redditibus, fructibus, & emolumentis provenientibus Ecclesiæ incorporatæ Monasterio, Collegio, Capitulo, Universitati, & hujusmodi. Vide verb. *Congrua n. 34.*

15 Talis Congrua est taxanda arbitrio Episcopi habito respectu ad qualitatem personæ, loci, & temporis, & ad abundantiam, seu paupertatem fructuum, & redituum Ecclesiæ; Dummodo non sit minor quinquaginta, nec major centum aureis pro quolibet. Vide d. verb. *Congrua num. 35.*

16 Pro tali Congrua assignari possunt solum illa emolumenta incerta, quæ habent quamdam certitudinem, ut sunt Decimæ frumenti, vini, olei &c. Non autem emolumenta omnino incerta, ut sunt eleemosynæ Altaris, Funeralium, & similium. Vide d. verba *Congrua a n. 11. ad 17. 36. & 37.*

17 Congrua semel sufficienter assignata non potest minui, quamvis vicarius electus, & deputatus diminutioni consentiat, & pro minori quantitate spondeat deservire. Vide dict. verba *Congrua n. 40. 41.*

18 Unde vicarius perpetuus Canonice institutus, est vere beneficiatus, *cap. postulasti 17. de Rescriptis*, ibi: „ Non „ enim beneficio carere debet dici, cui competenter de „ perpetuæ vicariæ proventibus est provisum “.

19. Sicque vicarius perpetuus habet verum Titulum, & potest ad dictum titulum ordinari, atque idcirco semel Canonice institutus nequit removeri, vel portione sua fraudari, nisi forsan aliquod committat delictum dignum depositione, aut privatione beneficii, *cap. Ad hæc 3. de Offic. Vicar.*

20 Immo nec potest removeri, vel portione sua fraudari, etiamsi Rector principalis moriatur, textu expresso *in c. cap. Ad hæc 3. de Offic. vicar.*

21 Hinc vicaria perpetua æquiparatur beneficio Curato seu Parochiali, & Jura loquentia de beneficiis circa amissionem prioris per assequutionem alterius, & per non promotionem, & de eorum ætate, locum habent in hujusmodi vicariis perpetuis, textu expresso *in Clementin. unic. de Officio vicar.*, ibi: „ Quæ de Ecclesiis curam „ animarum habentibus per receptionem aliarum simi„ lium amittendis: Ac de ipsarum Rectoribus promoven„ dis ad Sacerdotium; Et de eorum ætate a Jure statuta „ noscuntur, in perpetuis Ecclesiarum Parochialium vi„ cariis, & assumptis ad eas volumus observari.

22 Unde sicuti non potest quis esse Parochus simul & semel duarum Parochiarum, *cap. De multa 28. de Præbend. Extravagant. Joann. XXII. Execrabilis*, ita nec perpetuus vicarius, *cap. Provideas 2. de Officio vicar.*

23 Item sicuti beneficium curatum, seu Parochiale vacat ipso Jure per alterius similis assequutionem, *cit. Cap. De multa 28. de Præbend. cit. Extravagant. Jann. XII. Execrabilis* juncto Concilio Tridentino *sess. 7. cap. 2. & 4. de reform.* Ita etiam dicendum est de vicaria perpetua, *arg. cit. clementin. Unic. de Officio vicar.*, & *cap. Ad audientiam 1. cap. Provideas 2. & cap. Ex p. 3. de offic. vicar.*, & ibi Fagnan. *n. 22.* testans de communi.

24 Item sicuti nemo potest consequi beneficium Curatum, seu Parochiale ante 25. annum saltem inchoatum, *Cap. cum in cunctis 7. §. Inferiora, de electione, Cap. Licet canon 14. eodem in 6.* ita nec ante dictum annum 25. inchoatum vicariam perpetuam; *cit. Clement. unic. de Officio vicar.*; juncta Glossa communiter recepta *Ib. verb. volumus*.

25 Item sicuti de facto, si promotus ad beneficium Curatum, seu Parochiale infra annum non ascendat ad Sacerdotium, seu Presbyteratum, vacat Ecclesia *Ipso Jure*, textu expresso *in cit. cap. Licet canon 14. de election. in 6.* Ita etiam vacat ipso Jure Vicaria perpetua, si intra annum non ordinetur promotus ad ipsam, *cit. Clement. Unic. de officio vicar.*, juncta Glossa communiter recepta *Ib. verb. volumus*.

26 Item sicuti ceteri Parochi, tenetur vicarius perpetuus residere in sua Vicaria, textu expresso *in cap. Ex parte 6. de officio vicarii*.

27 Nec potest alium Vicarium perpetuum substituere,
28 textu expresso *in cap. clericos 4. de officio vicar.* Quamvis ob justam aliquam causam de licentia tacita, vel expressa Ordinarii possit ad modicum tempus substituere vicarium temporalem, committendo ipsi totum Officium, seu Curam suam. Abbas *in cit. Cap. Clericos n. 2.* Layman *ib. n. 1.* Summa Angelica verb. *vicarius n. 4. & communis aliorum.*

Vicarius perpetuus in Parochiali Ecclesia constitutus 29
habet eamdem potestatem, quam verus Parochus, seu Prælatus, ac Rector, ita tamen ut tota cura actualis, seu quoad exercitium, competat Vicario; Prælatus vero, seu Rector principalis nonnisi habitu Curam retineat. Glossa Marginal. *in cap. Super eo 6. verb. Annexa, de Præbend. in 6.* Rota *dec. 2. de officio vicar. in antiq.* Seraphin. *dec. 109. n. 5.* Burat. *decis. 36. n. 1.* Rota *in Romana vicariæ 8. Novemb. 1621. coram Coccino Decano* ubi fuit dictum, quod cum Ecclesia S. Mariæ in Via lata esset Parochialis, & deinde S. Pius V. in ea erexisset vicarium perpetuum; penes ipsum vicarium esse omnimodam Curam actualem, habitualem vero penes Capitulum; Barbosa *l. 3. Jur. Eccles. univ. cap. 6. n. 28. & seq.* cum pluribus ibi citatis, Reiffenstuel *l. c. n. 40.* & alii plures. Unde quia 30
in hoc sensu vicarius perpetuus dicitur habere Curam animarum, non autem Rector principalis, seu Prælatus, ut recte advertit Barbosa *l. c. n. 30.* cum Card. Ancharan. ibi allegans, Reiffenstuel *l. c. n. 41.* & aliis; Hinc Prælatus, seu Rector principalis nequit ibi exercere Curam Fori Pœnitentialis, nec invito vicario, illi Ecclesiæ deservire, seu Sacramenta administrare; Abbas *in cap. Extirpandæ §. Qui vero n. 15. de Præbend.* Rebuff. *in praxi benef. de vicariis perpetuis n. 1.* Seraphin. *dec. 106. num. 5.* Ancharan. *in capit. Exposuisti n. 6. de Præbend.* Reiffenstuel *l. c. n. 42.* Barbosa *l. c. n. 31.* post Rotam *in Barchinonen. vicariæ 17. Maji 1624. coram Merlino*, & sic plurimi alii.

Vicarii perpetui in Parochialibus Capitulo, Collegio, 31
Monasterio, seu beneficio, vel Ecclesiæ unitis, non sunt prævio concursu instituendi. *S. C. C. die 28. April. 1594.* apud Garziam *in addit. ad suum tract. de benef. p. 9. cap. 2. num. 294.* Barbosa *in Summa Apost. dec. verb. vicarius perpetuus Parochialis n. 12.* Sed deputandi, & instituendi 32
sunt ad nominationem, seu præsentationem illorum, quorum beneficio, seu Ecclesiæ, Capitulo, Collegio, Monasterio Parochiales sunt unitæ, & annexæ, & non ad liberam Ordinariorum electionem. *Sic* expresse statuit S. Pius V. Constitut. incipient. *Ad exequendum*; & pluries declaravit *S. C. Conc.* Vide Garzia *l. c. num. 294. & seq.* & Barbosa *cit. l. 3. Jur. Eccles. cap. 6. n. 35. & 45.* & Rota *in Gerunden. Coram Ansal. 10. Decemb. 1696.* ubi quod vicaria unita conferri debet ad nominationem ejus, ad cujus favorem facta est unio; Non autem per Concursum ab Episcopo indicendum, nisi in bulla unionis expresse præciperetur, quod conferatur per Concursum.

Tales vicarii, seu Parochi etiam in Ecclesiis exemptis 33
sunt prius examinandi, & approbandi ab Episcopo juxta dispositionem *cap. Per exemptionem, de privil. in 6.* Sic declaravit *Sacra Congreg. Conc. in caputaquen. 23. Jun. 1629.*

Item Episcopus potest examinare, & approbare vica- 34
rios Ecclesiarum Parochialium unitarum, & dependentium a Religione Hierosolymitana, & debet eosdem vicarios, si idonei reperti fuerint, simpliciter approbare, non autem ad tempus, etiamsi sint temporales, nec potest pro licito eosdem subjicere novo examini. *S. C. Conc. in Augustana jurisdict. 14. Decemb. 1630.* Nisi superveniente nova causa, & suspicione ignorantiæ, quia tunc 35
poterit Episcopus eosdem iterum examinare ad effectum *cap. 6. sess. 21. de reform.* ut censuit *eadem S. C. Conc. in placentina 28. Augusti 1628.* apud Barbosa *cit. cap. 6. n. 48. & 49. & supra Trident. sess. 7. de reformat. cap. 7. num. 27.*

Vicarii perpetui Ecclesiarum Parochialium debent præ- 36
cedere vicariis amovibilibus Ecclesiæ Cathedralis. *S. C. R. in Trulens. 16. Septemb. 1616.* apud Barbos. *in Summa l. c. num. 2.*

Vicarii perpetui Ecclesiarum Parochialium in Ecclesia 37
noviter erecta in Cathedralem debent præcedere secundum ordinem receptionis, & non secundum ordinem Dignitatis Ecclesiarum, ut præcedebant ante erectionem in Cathedralem. *S. C. R. in Ripana 28. Aprilis 1607.* apud Barbosa *l. c. num. 3.*

Vicarii perpetuo adscripti servitio Ecclesiæ Cathedra- 38
lis, licet prius incederent sub Cruce Ecclesiæ Collegiatæ, tamen post adscriptionem debent incedere sub Cruce Cathedralis, cui inserviunt. *S. C. R. in Macerat. 27. Septem. 1608. & 11. Mart.* apud Barbosa *l. c. n. 4.*

Vicario perpetuo Sancti Joannis Lateranensis debetur 39
præcedentia super ceteros etiam Rectores perpetuos Parochialium Urbis. *Sacra Cong. Rit. in Romana 13. Jun. 1693.* apud Card. Petram *tom. 1. Comment. ad Constitution. 2. Paschalis II. num. 45.*

Vicarius perpetuus Abbatiæ debet subire omnia onera 40
respicientia Curam animarum, & administrationem Sacramentorum; Cetera vero omnia ab Abbatem, seu Commendatarium ejusdem Ecclesiæ spectant. *Sacra Congreg. Conc. in Eugubina 11. Maji 1519.* apud Barbosa *loc. cit. num. 8.*

41 Vicarius temporalis, seu amovibilis vere, & proprie non est beneficiatus. *Communis per text. in Cap. Pervenit 27. de appellat. Cap. Cum ex eo 34. de elect. in 6. & Clementin. Unic. de officio vicarii* juncta Glossa *Ib. verb. Perpetuis*; Vicarius enim temporalis, & ad nutum amovibilis nullum habet titulum in Beneficio, neque in eo perpetuo investitur, nec potest ob id ordinari in Sacris, sed potest ad libitum constituentis removeri; quia, ut dictum est *supra numero* 3. Vicarius temporalis seu amovibilis est ille, qui auctoritate legitimi Superioris pro peragendo Ecclesiastico servitio in locum alterius ad tempus, seu voluntatem sufficitur: Cum Vicaria temporalis sit illa, quæ ad tempus, non in perpetuum duratura est, puta cessante causa, vel ipso tempore, ob quam, vel usque ad quod talis vicaria concessa est; Unde non est Beneficium, sed simplex salarium, seu stipendium. Barbosa *cit. lib.* 3. *Cap.* 6. *num.* 58. Garzias *de Benef. tom.* 1. *part.* 1. *c.* 2. *num.* 93. Gonzalez *ad Reg.* 8. *Cancellar. Glossa* 5. §. 3. *num.* 55. Pellegr. *Prax. vicariorum p.* 1. *sect.* 8. *n.* 22. & *Communis aliorum.*

42 Causæ, ob quas potest fieri deputatio vicarii temporalis, seu Œconomi ad nutum amovibilis, sunt præsertim sequentes. Prima est, quando Rector legitime habet duas Parochias, nec potest per se solum in utraque commode deservire, *Cap. Et temporis caus.* 16. *q.* 1. Secunda, quando Rector est nimis occupatus, *Cap. Ad hæc, de officio Archidiaconi, Cap.* 1. *de celebratione Missar.* Tertia, quando rector justa de causa abest, vel est legitime impeditus, *Cap. Relatum, de Cler. non resident. Cap. Pervenit, de appellat. Cap. Cum ex eo vers. Porro, de elect. in* 6. *Cap. Non oportet, De consecr. dist.* 5. *Conc. Trid. sess.* 6. *de reform. Cap.* 2. *sess.* 7. *Cap.* 5. & *sess.* 21. *Cap.* 6. Quarta quando rector ægrotat, *c.* 3. & *tot. Tit. de Cler. ægrot.* Quinta, quando rector devotionis, seu voti causa peregrinatur, *Cap. final. de voto.* Sexta, quando rector est minus idoneus, seu non intelligit linguam populi illius Parochiæ, seu nationis *Cap. Cum vos* 4. *de officio Ordinarii.* Septima, quando rector ex dispensatione Apostolica obtinet Parochiam ante debitam ætatem, *cap.* 2. *de ætat. & qualitate.* Octava, quando rector religionem ingreditur, & in probatione versatur, *Cap. De Monachis, de præbend.* Nona, quando rector e Ministerio, & Officio dejicitur, vel removetur a loco, *Cap. Ad audientiam, de Eccles. ædificand.* Decima, quando sic requirit utilitas, aut necessitas Ecclesiæ, vel augmentum Divini Cultus, *cap. Exposuisti, de Præbend. cap. Illud; & cap. Nihil* 7. *quæst.* 1. Undecima, quando adest causa habendi Conciones, *cap. Inter cetera, De Præben. cap. Quod Dei timorem, De statu Monachorum*, Duodecima, quando aliud beneficium annectitur, quia tunc non solet constitui vicarius perpetuus, sed temporalis, Glossa *in cit. Clement. unic. de officio vicarii verb. Parochialium*, Rota *dec.* 738. *n.* 2. *p.* 1. *Divers.* Tertiadecima, quando vicariæ perpetuæ uniuntur, quia tunc efficitur temporalis Ecclesia, & instituitur vicarius amovibilis ad nutum instituentis, Gambar. *De officio Legati in uniendo num.* 102. Barbosa *l. c. n.* 55 Gonzalez *cit.* §. 2. *n.* 15. Pellegrin. *l. c. n.* 21. Quartadecima quando beneficium est unitum Mensæ Episcopali, vel Capitulari; Tunc enim potest constitui vicarius temporalis, Glossa *in clemen.* 1. *verb. Ad mensam, de excessibus Prælat. clement.* 1. *De supplend. neglig. prælat.* Gonzal. *Dict.* §. 3. *n.* 14. Pellegr. *l. c. num.* 21. Barbosa *l. c. n.* 54. ubi recte subjungit, quod id hodie limitatur per cit. Constitutionem S. Pii V, incip. *Ad exequendum.* Quintadecima, quando Parochialis, vel per obitum, vel per resignationem vacat, tunc enim deputatur ei vicarius temporalis, donec eidem de rectore provideatur, *cap. Cum vos* 4. *de officio Ordinarii*, Concil. *sess.* 24. *De reform. cap.* 18.

43 Deputatio vicarii temporalis, seu Œconomi Clerici sæcularis in hoc ultimo casu vacationis Parochiæ spectat ad Episcopum, in cujus Diœcesi Parochia vacans sita est, seu ad eum, qui potest instituere Concursum. Sic decisum fuisse a S. C. C. refert Barbos. *cit. lib.* 3. *Cap.* 6. *n.* 56. & *in Summa Apostol. dec. verb. vicarius amovibilis*

44 *num.* 4. Unde Prælati inferiores, qui non habent Jurisdictionem quasi Episcopalem cum facultate congregandi Synodum, & instituendi Concursum, non possunt in tali casu vicarium temporalem deputare. Garzias *De Benef. p.* 9. *c.* 2. *n.* 8. Franciscus Leo *in Thesauro Fur. Eccles. p.* 2. *Cap.* 18. *n.* 52. Mattobr. *in Praxi habendi Concursum requisit.* 1. *dub.* 8. & 11. Barbosa *cit. lib.* 3. *Cap.* 9. *Jur. Ecl. univ. n.* 56. & *De off. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 60. *n.* 4. & 4. Monac. *p.* 1. *tit.* 10. *form.* 14. *n.* 3. *S. C. C. in Pisana* 17. *Martii* 1696. apud ipsum cum aliis ibi citatis.

45 Vicarium constituere tempore vacationis ad custodiam Parochialis vacantis, licet spectat ad ipsum Episcopum, tamen in casibus repetentis, si vicaria est ad præsentationem alicujus Collegii, illum potest constituere quam primum, donec Episcopus certior sit factus, & providerit, S. C. C. apud Barbosam *in Summ. l. c. n.* 5. & Garzias *De Benef. p.* 9. *cap.* 2. *n.* 11.

46 Nominatio aliorum vicariorum temporalium ad nutum amovibilium spectat ad rectorem principalem, seu Prælatum Monasterii, cui beneficium est unitum; Et Episcopus solum debet ipsum approbare, ac licentiam administrandi Sacramenta ei concedere, si per examen, vel aliunde sibi constet esse idoneum, nec ulla alia requiritur collatio, aut institutio. Flores de Mena *Variar. lib.* 1. *q.* 10. *num.* 23. Pellegr. *l. c. n.* 25. Barbosa *cit. l.* 3. *cap.* 6. *n.* 63. ubi sic addit; Et quod in Ecclesia regulari facultas nominandi vicarium ad regulares spectet, fuit dictum *in Januensi Parochialis Sanct. Andreæ* 19. *Aprilis* 1627. *coram Durano inter ejus impressas dec.* 47. Et quod nominatio Curati seu vicarii amovibilis Parochialis in Ecclesiis subjectis Regularibus spectat ad eorum Superiores, & ad Episcopum sola approbatio, decrevit *S. C. E. in Mutinensi* 4. *Februarii* 1586. & sæpe alibi tum ipsa, tum Sacr. Congr. Concilii,

Etenim Universitates Laicorum sunt capaces nominandi Curatos, seu vicarios amovibiles, juxta firmata a Rota *coram Priolo Dec.* 104. & *Coram Peutinger. dec.* 173. & tenuit quoque *S. C. E. in Aquilana favore Universitatis Terræ Arischiæ* 29. *Jul.* 1695. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 10. *form.* 18. *num.* 1. 47

Si agatur de Œconomo, seu Vicario deputando propter absentiam Parochi, tunc illius nominatio regulariter ad ipsum Parochum spectat, quamvis inquisitum, cum approbatione tamen Episcopi, per quem fit congrua assignatio. *S. C. Episc. in Militen.* 7. *Decemb.* 1691. & *S. C. Conc. pariter in Mileten.* 7. *Jun.* 1692. apud Monac. *part.* 1. *titul.* 10. *formul.* 14. *num.* 4. 48

Vicarius Temporalis nominatus a Superioribus Regularibus, & a Rectoribus principalibus, potest ab ipsis ad libitum removeri; Non autem ab Episcopo, nisi ex causa legitima, & approbata, propter quam (etiamsi perpetuus esset) privari posset. *S. C. Conc.* apud Barbosam *in Summ. l. c. numer.* 2. Et sic etiam Rota 21. *Jan.* 1642. apud Piton. *Const. decis. ad Parochos numer.* 516. loquens in specie de vicario amovibili deputato a Capitulo. 49

Vicario, seu Œconomo temporali, & amovibili assignanda est congrua, & taxanda arbitrio Episcopi ex fructibus Parochiæ. Concil. Trid. *sess.* 24. *de reform. cap.* 18. ibi: „ Debeat Episcopus statim habita notitia vacationis Ecclesiæ, si opus fuerit, idoneum in ea vicarium cum congrua ejus arbitrio fructuum portionis assignatione constituere ". 50

Quam congruam arbitrari debere Episcopum, pensata qualitate personæ, beneficii, & loci, ac temporis, referunt decisum Garzias *De benef. part.* 5. *Cap.* 2. *num.* 14. Mattobr. *l. c. requisit.* 1. *dub.* 26. Barbosa *De offic. & Po. test. Episc. p.* 3. *alleg.* 60. *n.* 2. *in fine*, & *supra C. Trid. cit. Cap.* 18. *num.* 42. Panimol. *Dec.* 12. *adnot.* 4. *n.* 39. & alii. Et posse esse duorum aureorum singulis mensibus asserunt Gallec, *in Margarita casuum Conscientiæ verb. vicarius* 8 Campanil. *in divers. Juris Canonici Rubr.* 7. *cap.* 6. *n.* 116. *in fine*, Barbos. *cit. allegat. num.* 2. *in fine*, & *super Trid. l. c. n.* 43. Panimol. *l. c. n.* 40. Monacell. *part.* 1. *tit.* 10. *form.* 14. *num.* 7. & alii. Nec in Congruam computari debent emolumenta omnino incerta, ut sunt fructus consistentes in Funeralibus, Oblationibus, eleemosynis Altaris, & similibus. Vide verb. *Congrua n.* 11. *usque ad* 17. & *n.* 36. & 37. 51 52 53

Et si dicto vicario congrua assignata non reperiatur, potest petere salarium usque ad summam dari solitam a Camera Apostolica, ubi percipit spolia Ecclesiarum vacantium, *S. C. Episc. in Militen.* 7. *Decemb.* 1691. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 10. *form.* 13. *n.* 6. 54

Alia ad rem. Vide verb. *Congrua, per tot.* & *discept.* 1. *tom.* 7. *p.* 1. *D. Ursaye*, ubi multa habentur ad rem cum Sacræ Congregationis decisionibus. 55

Vicarius ad regimen Ecclesiæ Curatæ vacantis statim ab Episcopo deputari debet, Bened. XIV, tom. 1. Const. 68 incip. *Cum illud* §. 16. Vicarii Curati tam perpetui, quam ad tempus amoviliter deputati, Missam Parochialem applicare debent pro populo diebus Festis, Idem Constitut. 103. incip. *Cum semper* §. 4. Eaque de causa congruis redditibus sunt providendi. *Id. Ib.* §. 9. & 10. 56 57 58

Vicarii temporarii a Capitulis, & Monasteriis destinati Curæ animarum in Parochiis illis unitis, etiam sine causa removeri possunt; nec remotio in Synodo prohiberi potest. Idem *Ib. lib.* 6. *cap.* 65. *n.* 2. *ex Rota in Pompilonensi decis.* 886. *n.* 29. *coram Cerro*; ubi cum contigisset, similem remotionem sine causa fieri, illam sustinuit, nulla habita ratione contrariæ Synodalis Constitutionis. 59

Novæ additiones ex aliena manu.

Num sanctio Concilii Tridentini *sess.* 7. *c.* 7. *de Reform.* qua Episcopis facta est potestas deputandi Vicarium Perpetuum in Parochiis subjective unitis, pertineat etiam ad Parochias unitas Monasteriis & Conventibus Regularium, non una est doctorum sententia. Negavit Rota *in Ratisbon. Vicariæ* 13. *Martii* 1739. §. 15. *coram mem. Calcagnin.* & 1. *Aprilis* 1743. §. 6. *coram bon. mem. de Vais*, & 1 2

4. *Maji*

4\. *Maji* 1747. §. 5. *coram cl. mem. Millino*, ea adducta ratione, quod S. Pius V. in Constitutione 47. §. 5. derogavit mox dictæ Conciliari Sanctioni quoad Parochias subjective unitas Monasteriis & Conventibus regularium, nec hanc S. Pii V. constitutionem abrogavit Gregorius XIII. quippe qui illam dumtaxat moderatus est, quod spectabat ad exemptionem Decimarum Monachis & Mendicantibus datam, atque ad immunitatem eorum quoque Colonis concessam.

5 At affirmavit idem Sacrum Tribunal Rotæ *in Sedunen. Unionis super Regularitate* 5. *Aprilis* 1756. §. 5. *coram Illustrissimo Caprara Alm. Urb. Gubernatore*, & 17. *Februarii* 1758. §. 3. *cor. Eminentiss. Busso.*

6 At non recedendum a priori opinione Rotæ. In dicta enim *Sedunen. Unionis super Regularitate* Supremum Auditorium sibi haud objecit Constitutionem Pianam, quæ
7 ut dictum est Conciliari sanctioni derogavit. Standum igitur dictæ priori opinioni, amplexæ in *Ratisbon. Vicariæ*, in qua habita fuit ratio Constitutionis Pianæ, tum alterius Gregorianæ.

VICARIUS.

Additio ex Auctore.

1 Cardinalis Vicarii Urbis jurisdictio reducitur ad terminos reformationis Pauli V. & revocantur Litteræ Benedicti XIII. & Clementis XII. Bened. XIV. tom. 1. Constit. 44. incip. *Quantum* §. 4. & 22. ibi: „ Ac demum indulta, & facultates, necnon privilegia quæcumque, & præsertim super cumulativa in causis Laicalibus, Tribunali venerabilis Fratris Nostri prædictæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Nostri, & Romani Pontificis pro tempore existentis in Urbe Nostra, ejusque districtu Cardinalis Vicarii competentia, & præsertim per Litteras fel. Record. Clementis X. quæ *Supremæ Majestatis* sub pridie Idus Augusti MDCLXXI. ac per alias Benedicti XIII. quæ *In supremo* sub XVI. Kalen. Septembris MDCCXXIV. necnon per alias Litteras Clementis XII. Prædecessorum nostrorum, quæ *Romanus Pontifex*, respective incipiunt, novissime de anno MDCCXXXV. promulgatas, ad statum, in quo erant ante reformationem rec. mem. Pauli Papæ V. similiter Prædecessoris nostri, & ad ejusdem reformationis tramites Apostolica auctoritate redigimus, necnon utriusque Clementis, & Benedicti Prædecessorum prædictorum Litteras tenore præsentium abrogamus, & de medio in hac parte tollimus, & abolemus.

2 Cardinali Vicario Urbis competit jurisdictio privativa in causis Matrimonialibus Urbis, & in causis super institutione in Beneficiis in Urbe, & districtu. Idem Const. 115. incip. *Romanæ Curiæ* §. 20. In Causis Civilibus
3 contra Clericos Romanos non exemptos, aut loca pia Urbis competit ei cumulativa cum solo A. C. cum loco præventionis inter eos. Idem *ib.*

4 Item competit ei privativum jus interponendi Decreta in contractibus, & renunciationibus regularium Urbis.
5 Idem *ibid.* §. 2. In causis mercedis, & famulorum 23. competit ei jurisdictio contra quoscumque, non obstante obligatione camerali, uti competit etiam Gubernatori Urbis. Idem *ibidem* §. 24.

6 Ejus jurisdictio in causis laicalibus prorogari potest de
7 consensu partium in actis expresse præstito. Idem *ib.* §. 18. Exceptis causis super executione obligationis Came-
8 ralis. Idem *ib. n.* 19. Nulla jurisdictio competit ei in prima instantia in Territoriis, & Diœcesibus aliorum Ordinariorum in districtu Urbis, nempe intra quadragesi-
9 mum lapidem existentibus. Idem *ib.* §. 20. Salvo jure exequendi in illis citationes, & mandata contra Clericos sibi subjectos. Idem *ib.* §. 21.

10 Vicario Urbis S. R. E. Cardinali injungitur ut in deputatione Confessariorum extraordinariorum pro Monasteriis, & conservatoriis ipsius Urbis Pontificis menti se conformet, & statutas leges a Regularibus, aliisque observari curet. Idem tom. 2. Const. 50. incip. *Pastoralis*
11 *Curæ*. In ejusdem Tribunali servari jubentur leges a Pontifice conditæ de Ordine tractandi causas super nullitate Professionum Regularium, quæ intra quinquennium apud Ordinarios Judices promoveantur. Idem const. 47. incip. *Si datam*.

12 Vicarius Urbis tamquam Præfectus Congregationis super residentia Episcoporum, facultatem ab Urbano VIII. habet concedendi Episcopis ex justis causis, licentiam abeundi per quadraginta dies. Idem Const. 13. inc. *Ad*
13 *universæ*. Vicarii Urbis Promotor Fiscalis, idem constituitur Fiscalis Promotor Congregationis super residentia Episcoporum cum jure suffragii consultivi. Idem *ibid.*

14 Vicarius Urbis commissiones pro causis criminalibus expedire potest, expensis Accusatoris, sive Adhærentis Fisco; facto nimirum ab hoc congruo deposito pro Victicis, & cibariis, & data fidejussione pro reliquo. Idem
15 Const. 44. inc. *Rerum humanarum*. Deficiente autem Accusatore, seu Adhærente, commissiones expedire nequit, sed demandare debet inquisitoribus Ordinariis Ecclesiasticis locorum, seu aliis ibi existentibus in Dignitate Ecclesiastica constitutis. Idem *ib.* Quod si expedire ju-
dicetur eas ex Officio ab Urbe mittere, vel easdem in- 16
jungere Judicibus extra locum delicti existentibus, reportare debebit commissionem specialem manu Papæ signatam; & ab Auditore Sanctissimi subscriptam, alias expensas solvat de proprio. Idem *ib.*

Vicarius Papæ tanquam Romani Episcopi jurisdictio- 17
nem habet ad quadragesimum ab urbe lapidem, non tamen in loca aliarum Diœcesum infra hos fines comprehensa, puta in Diœcesi Tusculana, vel Nepesina, & hujusmodi. Idem *de synodo Diœcesana lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 2.
& in cit. const. incip. *Romanæ Curiæ* §. 21. Quamvis 18
sex Cardinales Episcopi suburbicarii, Ostiensis nempe, Portuensis, Sabinensis, Tusculanus, Albanensis, & Prænestinus, nisi proprium Episcopum suffraganeum in sua quisque Diœcesi habeant, aut in ea commorantes per semetipsos conferant, ad solum Cardinalem urbis Vicarium dimittere possint suos Subditos pro Ordinibus suscipiendis; non propterea tamen Cardinalis Vicarius ullam sibi vindicare potest jurisdictionem in dictis suburbicariis Diœcesibus. Idem *ib.*

Potest tamen Cardinalis Vicarius urbis concedere cap- 19
pellanis triremium Pontificiarum facultatem excipiendi in triremibus in portu centumcellarum, in Darsena, hujusque hospitio Confessiones remigum, aliorumque in triremibus continuo degentium. Idem *ib.* ex Decreto *Sacræ Congr. Conc.* 18. *April* 1722. jam allato *in tom.* 2. *verb.*
capellanus Militum num. 14. Vide *ibi*. Potest etiam pro 20
libito cogere Synodum Diœcesanam; Aliis vero Vicariis non licet sine Episcoporum licentia. Idem *ibidem numero* 2. 3. 4. & 5.

Quoad Cardinalis urbis vicarii auctoritatem in exteros 21
Romæ degentes, & ad Ordines promovendos, Clemens VIII. Decretum edidit, quo statuit, omnes exteros in urbe degentes, qui ad Sacros Ordines, sive Minores, sive Majores, promoveri cupiunt, etiamsi Dimissorias Litteras a suis Ordinariis obtinuerint, quarum vigore a quocumque Episcopo ordinari possent, nihilominus neque his uti, neque Sacros Ordines extra urbem suscipere posse, nisi antea examinati, & approbati fuerint ab Examinatoribus Cardinalis Urbis Vicarii, hujusque licentiam obtinuerint; Idque sub pœna Suspensionis, quam porro sequitur irregularitas, si ordinatus contra formam Decreti, in susceptis Ordinibus ministrare præsumpserit. Clementis Decretum editum fuit die 24. Novembr. anni 1603. deindeque instauratum ab Alexandro VII. sub die 15. Maji 1654. Quum vero postmodum nonnullæ obortæ fuerint quæstiones super Decreti interpretatione, ac præcipue quinam censeri deberent Clerici exteri in Urbe commorantes sub ipsius Decreti censura comprehensi; & utrum eidem Decreto obnoxii dicendi essent ii, qui postquam in urbe per aliquod temporis spatium morati fuerint, non examinati a Cardinalis Vicarii Examinatoribus, abscedunt; ut Sacros Ordines suscipiant a proprio Ordinario, quem scilicet proprium agnoscunt, sive ratione originis, sive domicilii, aut Beneficii, aut denique triennalis servitii: Hæc omnia opportunis Decretis definita fuerunt in Congregatione particulari habita anno 1668. cujus resolutiones videri possunt relatæ per accuratissimum Rigantium *Tomo* 2. *ad Regulas Cancellariæ Regula* 24. §. 3. *a numero* 177. *ad* 185. Idem *ibidem ad Litteram* §. 10. Allegatæ autem Resolutiones apud Rigantium *loco citato* sunt sequentes.

I. *Qui dicantur Clerici in Urbe commorantes, ad hoc ut præfato Edicto comprehendantur?*

Resp. *Qui habitant in Urbe, & in ea saltem per quatuor menses moram traxerint.*

II. *An Clerici in Urbe commorantes accedentes ad proprium Ordinarium, & ab eo suscipientes Ordines absque eo quod examinati fuerint in Urbe, afficiantur Edicto supradicto?*

Resp. *Non afficiuntur Edicto si ab ipsomet Ordinario suscipiant Ordines, sed si ab alio ordinentur, etiam vigore Dimissorialium proprii Ordinarii.*

III. *Clerici in Urbe commorantes, & ab Examinatoribus Eminentissimi Cardinalis Vicarii rejecti, recipientes Ordines a proprio Ordinario, an incidant in pœnas Edicti?*

Resp. *Clerici ab Examinatoribus Eminentissimi Cardinalis Vicarii reprobati incidunt in pœnas Edicti, etiamsi a propriomet ordinario approbati ab eodem susceperint Ordines.*

IV. *A Clerici in Urbe commorantes ordinari possint etiam ab Episcopis Domicilii, Beneficii, & ab eo, cui triennale servitium personaliter præstiterunt ad formam S. C. Tridentini sess. 23. cap. 9. de Reform. absque eo quod prius examinati, & approbati fuerint ab Examinatoribus juxta supradictum Edictum?*

Resp. *Clerici in Urbe commorantes bene recipiunt Ordines ab Episcopo Domicilii, Beneficii, Triennalis servitii præstiti, dummodo ab ipsismet Episcopis*

scopis ordinentur ad formam S. C. Tridentini. Et
huic resolutioni addi modo posset -- *necnon ad formam Constitutionis S. M. Innocentii XII. inc. Speculatores*. Vide ad id jam tradita in *Tomo quinto verb. Ordo art. 3. num. 76.*

22 Vicarii Basilicarum urbis in Actibus Capitularibus præcedunt omnibus de Capitulo, etiam personali Dignitate præstantibus. Idem tom. 1. Constitut. 98. inc. *Inter plures* §. 16.
23 Vicarius Metropolitani in Synodis Provincialibus antefertur Episcopis Suffraganeis, ob auctoritatem, quam obtinet, & ratione Personæ, quam repræsentat; Idem t. 2. Constitut. 36. inc. *Cum a nobis*.
24 Vicarius ad regimen Ecclesiæ Curatæ vacantis statim
ab Episcopo deputari debet; Idem tom. 1. Const. 68. incip. *Cum illud* §. 16. Vicarii Curati tam perpetui, quam
25 ad tempus amovibiliter deputati, Missam Parochialem
applicare debent pro populo diebus Festis; Idem Const.
26 103. inc. *Cum semper* §. 4. Eaque de caussa congruis redditibus sunt providendi; Idem *ib.* §. 9. *&* 10.
27 Vicarius Generalis in jurisdictione idem habet cum Episcopo Tribunal, itaut ab uno ad alterum non detur appellatio; Idem *de Synodo Diœcesana lib. 2. cap. 8. n. 2.* ut ex Sacris Canonibus jam adductis *verb. Vicarius Generalis art. 1. a num. 42. ad 44.* Multa tamen nequit si-
28 ne speciali mandato Episcopi; adeoque sine tali speciali
mandato nec potest Synodum Diœcesanam convocare;
Idem *ib. num. 2. 3. &* 4. Vide dict. verb. *Vicarius generalis art. 2. per tot.* ubi fuse enumerantur ea, quæ potest, vel non potest vicarius generalis. Debet jubente
29 Episcopo interesse Synodo Diœcesanæ; Et expedit ut E-
30 piscopus id velit; Idem *ib. lib. 3. cap. 3. num. 2. 3. &*
31 4. Non potest Synodalis Examinatoris munus exercere
sub nomine appellativo vicariatus; Idem *ib. lib. 4. c. 7. num. 5.* ex Decreto Sacræ Congregationis Concil. *in Polycastren. Parochialis die 19. Septemb.* 1745. quamvis in Thesauro Resolutionum referatur sub die 18. ejusdem anni; Vide *tom. 3. verb. Examen, Examinatores num.* 25.
32 ubi afferuntur alia ad rem. Vicarius generalis in Syno-
33 do sedet immediate post Episcopum; Idem *ib. lib. 3. n.*
34 2. Nisi legitima consuetudo alteri faveat; Idem *ib. n.* 3.
35 Aut Dignitates, & Canonici Sacris vestibus induti assistant. Secus si vicario consuetudo faveat; aut ipse etiam habitu Prælatitio sit indutus; Idem *ib. num.* 4. ubi ad id plura fert, & erudite suo more adducit.
36 Vicarius Capitularis jurisdictionem Episcopalem ad Capitulum devolutam, independenter ab ipso capitulo exercet; Idem *ib. lib. 2. num. 1.* vide *tom. 2. verb. Capitulum artic. 3. num. 63. & sequent.* & supra verb. *Vicarius*
37 *Capitularis art. 1. n. 39.* Vicarius Capitularis potest sua auctoritate ordinaria conficere processus super fama virtutum, & miraculorum Servorum Dei, quos conficere potuisset Episcopus Idem *ib. num. 2.* & *de Canonizatione*
38 *Sanctorum lib. 2. cap. 2. num. 2.* Immo ab ipsamet Sede Apostolica ad vicarium Capitularem quandoque diriguntur Litteræ Remissoriales pro conficiendis processibus Apostolicis super virtutibus, & miraculis tum eorumdem Servorum Dei, tum etiam eorum, qui jam in Beatorum Album sunt relati; Idem *ib. num. 2. & cit. lib. 2. c. 25.*
39 *num. 17.* Quamobrem *cit. num. 2.* ingenue fatetur nondum hactenus percipere potuisse, cur Dataria Apostolica dispensationes, quæ ex mente Tridentini *sess. 22. de reformat. cap. 5.* extra Curiam committendæ sunt Ordinariis locorum, in quibus degunt illas impetrantes, numquam consuevit committere vicariis Capitularibus, quam-
40 vis easdem committere soleat vicariis Generalibus. Plura alia de vicario Capitulari, vide *tom. 2. verb. Capitulum art. 3.*, & supra *verb. Vicarius Capitularis*, ubi abunde de omnibus, & insuper in dict. *tom. 2. verb. Concilium*
41 *art. 2. a num. 7. ad* 9. Ubi quod Synodus Provincialis non a vicario capitulari Metropolitanæ vacantis, sed ab antiquiori Episcopo suffraganeo est indicenda, ex Decre-
42 to *Sacræ Congregationis Concilii in Tarraconensi* 13. *Maji* 1604. Et quod absente, vel impedito, seu mortuo Archiepiscopo convocanda est Synodus Provincialis ab antiquiore Episcopo ex suffraganeis, non autem ab Episcopo exempto, quamvis antiquiore, ex Decreto *ejusdem Con-*
43 *gregat. in Burgen. die 7. Aprilis* 1649. Alia de vicario capitulari vide supra verb. *Capitulum*, & verb. *Ordo*.
44 Vicarius Apostolicus a Pontifice per se immediate, vel per Sacram Congregationem Episcop., & Regular. Ecclesiæ vacanti, vel plenæ præficitur, triplici de caussa, nempe, vel quia timetur de nimium diuturna Sedis vacatione, vel quia Episcopus ob senectutem, aut adversam valetudinem inhabilis effectus est ad Ecclesiam regendam, vel quia ab ejusdem Ecclesiæ administratione suspensus, vel remotus fuit; Idem *ib. lib. 2. cap. 9. num.* 7.
45 ejus facultas modo amplior, modo strictior est; cum pro Sacræ Congregationis libito, aliquando amplietur, & aliquando limitetur, prout exigunt rerum circumstantiæ, in
46 quibus constituitur; Unde erret in ministerio, debet fa-
47 cultates sibi concessas accurate perpendere; Idem *ibidem numero* 7. Potest & debet sine Episcopo Ecclesiæ, cui præfectus est, celebrare Synodum Diœcesanam; Idem *ib.* Vide supra *verb. Vicarius Apostolicus per tot.* ubi late de multis ad rem; & signanter *num.* 5. ubi quod ad Vicarium Apostolicum solum sine interventu Episcopi spectat facere concursum, sicut, & Synodum, & declarare magis idoneum, ut declaravit *Sacra Congregat. Episcop., & Regul. in Lycien. 9. Junii* 1608., *& in Bisinianen. 16. Maji* 1653., *& num.* 51. *&* 52. ubi viginti assignantur diversæ justæ caussæ, propter quas solet mitti Vicarius Apostolicus, & duodecim, propter quas solet removeri.
Vicarii Foranei dicuntur illi, qui incerta parte Diœ- 49
cesis extra Civitatem Sedis Episcopalis, vel in Oppidis per Episcopum constituuntur, ut ibi jurisdictionem quamdam exerceant; *cap. Romana 1. de Offic. Ordinarii in* 6. & ab ipsis appellari potest ad Episcopum; Idem *ib. lib.* 3.
cap. 3. num. 5. Antiquissimi sunt, & origo eorum ad 50
Chorepiscopos est referenda; Idem *ib. num.* 7. vide *de*
Chorepiscopis tom. 3. verb. Episcopus art. 1. a num. 36. 51
ad 41. ubi qui ipsi fuerint, quod eorum Officium, & 52
quare ab Ecclesia sublati? Vicarii Foranei in Italiam et- 53
iam ante S. Carolum Borromæum esse cœperunt, ut in aliis locis; Idem *ibidem n.* 8. contra aliquos aliter sentientes; Sed minorem in Italia obtinent jurisdictionem;
Idem *ib. num.* 9. Si Parochi sint, Synodo Diœcesanæ in- 54
tervenire debent. Si non sint, tenentur, si Episcopus 55
eos vocet, idque expedit, quoniam ab istis tamquam oculatis testibus melius, quam a vicario Generali, certior fieri poterit de iis, quæ in remotis Diœcesis partibus occurrunt, & aliquam forrasse Sanctionem exposcunt; Idem *ibid. num.* 10.
Vicarii temporarii a Capitulis, & Monasteriis destinati 56
curæ animarum in Parochiis illis unitis, etiam sine caussa removeri possunt: nec remotio in Synodo prohiberi potest; Idem *ib. lib. 7. cap. 65. n. 2. ex Rota in Pampilonensi decis. 886. num. 29. coram Cerro*; ubi cum contigisset, similem remotionem sine caussa fieri, illam sustinuit, nulla habita ratione contrariæ Synodalis Constitutionis; vide *tom. 2. verb. Vicarius Parochialis num. 49. & per tot.*

VICINUS.

Additio ex Auctore.

Vicinus pluribus partibus, præfertur alii vicinis in em- 1
ptione domus; Benedictus XIV. tom. 2. Constit. 39. incip. *Ad Centum cellas*.

VIDUA, VIDUUS.

SUMMARIUM.

1 *Ut viduæ, vel puellæ 25. annum excedentes degant in Monasteriis Monialium, non est permittendum absque sedis Apostolicæ licentia.*
2 *Et talis licentia non datur, nisi pro Monasteriis numerosis.*
3 *Et in casu obtentæ licentiæ debet Vidua ingredi sola, nisi aliud concedat sacra Congregatio.*
4 *Moniales fieri non prohibentur Viduæ.*
5 *Et in locis numerariis vacantibus Monastericorum, quæ hujusmodi mulieres recipere consueverunt, non est necessaria licentia sacræ Congregationis.*
6 *In Professione recipere potest Vidua Velum Professarum, sed non Virginum.*
7 *In Abbatissam eligi non potest sine licentia sacræ Congregationis.*
8 *Licet Matrimonium fuisset solum ratum, & non consummatum.*
9 *Vidua post Mariti mortem non potest licite Missam omittere ultra mensem.*
10 *Vidua, & Viduus, quando peccent, vel non circa delectationem morosam de copula præterita? remissive.*
11 *Subnectuntur supplementa Auctoris.*

Viduis, aut conjugatis, vel puellis viginti quinque an- 1
norum ætatem excedentibus, ut in habitu sæculari in Monasteriis degant, absque Sacræ Congregationis, aut Romani Pontificis facultate non permittatur. *Sac. Congr. Episcop., & Regul.* apud Barbosam *in Summa Apost. dec. verb. Vidua num.* 1., & *eadem Sacra Congregation. Episcop. 19. Julii* 1647., *&* 14. *Maji* 1649. apud Nicol. *in Flosc. verb. Vidua num.* 1. & talis licentia non datur,
nisi pro Monasteriis numerosis. *Eadem Sacr. Congr. Epi-* 2
scop. in Brixien. 15. Julii 1603. & in casu obtentæ licen- 3
tiæ debet vidua ingredi sola, nisi aliud concedat Sacra Congregatio. *Eadem Sacra Congregation. Episc. in Januensi 25. Octobr.* 1602. *in Novariensi 12. Maji* 1504. *in Cæsaraugustana 17. Januarii* 1614.
Moniales fieri non prohibentur viduæ; *S. C. Episcop., &* 4
Reg. in Faventina 8. Februarii 1593. apud Nicol. *loc. c. n.* 4.

5 Et in locis numerariis vacantibus Monasteriorum, quæ hujusmodi mulieres recipere consueverunt, non est necessaria licentia Sacræ Congregationis. *Eadem S. Congr. Episcop. & Regul. in Fulginaten. 30. Martii 1621.* apud Nicol. *l. c. n.* 4.

6 In Professione recipere potest vidua velum Professarum, sed non virginum, neque in hoc Sacra Congregatio dispensat. *Eadem S. C. Episc., & Reg. in Fesulana 20. Decemb.* 1604. apud Nicol. *l. c. n.* 5.

7 In Abbatissam eligi non potest sine licentia S. Congregationis. *Eadem Sac. Congr. Episcop. & Reg. in Cassen. 29. Jan. 1585. in Forolivien. 4. Novembr. 1611. in Sarzanen.*
8 *15. Jul.* 1616. Licet Matrimonium fuisset solum ratum, & non consummatum. *Ead. S. Cong. Episc. & Reg. in Spoletana 12. Apr.* 1619.

9 Vidua post Mariti mortem, non potest licite Missam omittere ultra mensem; alias ab Episcopo compellatur per Censuras non obstante quavis consuetudine, Concil. Mediolanens. „ part. 2. tit. Quæ pertinent ad celebratio-
„ nem Missæ, ibi: Viduæ ob maritorum mortem ad sum-
„ mum ne mense amplius sint sine Missæ auditione: qua
„ in re nulla valeat excusatio cujusvis consuetudinis,
„ quam irritam decernimus. Eas item Episcopi etiam
„ Censuris Ecclesiasticis id facere cogant.

10 Vidua, & viduus quando peccent, vel non, circa delectationem morosam de copula præterita. Vide verb. *Delectatio morosa a n. 30. ad 32.*

11 Vidua nubens intra annum luctus obnoxia erat infamiæ, aliisque pœnis ex jure Civili, ut patet ex „ *L. Li-*
„ berorum 81. ff. de his, qui notantur infamia lib. 1.
„ Cod. de secundis nuptiis; & Authentic. de secundis nu-
12 „ ptiis §. Primo si quidem; collat. 15. cum similibus. *At*
„ *vero ejusmodi leges abrogatæ sunt a jure Canonico* in
„ Cap. Super illa 4. de secund. nuptiis, ibi: Super illa
„ quæstione, qua quæsitum est, an mulier possit sine in-
„ famia nubere intra tempus luctus secundum leges defi-
„ nitum, *Respondemus*; quod cum Apostolus dicat, mu-
„ lier viro suo mortuo, soluta est a lege viri sui: in Do-
„ mino nubat, cui voluerit, per licentiam, & auctorita-
„ tem Apostoli ejus infamia aboletur, *& in cap.* Cum se-
„ cundum 5. eod., ibi: Cum secundum Apostolum mu-
„ lier mortuo viro suo, ab ejus sit lege soluta, & nu-
„ bendi, cui vult, tantum in Domino liberam habeat fa-
„ cultatem, non debet legalis infamiæ sustinere jactu-
„ ram, quæ licet post viri obitum intra tempus luctus,
„ scilicet unius anni spatium nubat, concessa sibi tamen ab
„ Apostolo utitur potestate; cum in his præsertim sæcu-
„ lares leges non dedignentur Sacros Canones imitari.
„ Idem de Synodo Diœcesana lib. 7. cap. 38. n. 6. vide
verb. Uxor a n. 40. ad 43.

V I G I L I A.

S U M M A R I U M.

1 *Vigilia quid sit?*
2 *Vigiliæ unde dictæ?*
3 *Vigiliæ nocturnæ usquedum viguerint?*
4 *Vigiliæ viguerunt etiam apud Ethnicos, & Judæos.*
5 *Vigiliarum mentio fit in veteri, ac novo Testamento.*
6 *Vigiliis, seu stationibus nocturnis respondent tres nocturni Matutini, & Laudes.*
7 *Vigiliæ nocturnæ cur fuerint abolitæ?*
8 *Abolitis fere universaliter prædictis Christianorum Vigiliis, cur remanserit apud universalem Ecclesiam vigiliarum nomen?*
9 *Jejunandum est in variis assignatis vigiliis, & in paucis non; Et cur*, ad num. 12.
13 *Vigilia S. Bartholomæi celebranda est juxta morem Regionum.*
14 *Vigilia occurrente in Dominica, jejunari debet in Sabbatho antecedenti.*
15 *Vigilia S. Joannis Baptistæ cadente in Festo Corporis Christi, anticipandum est jejunium feria 4. & eo anno nihil prorsus de ea fit in officio, & Missa, nec commemoratio* ad num. 16.
17 *Idem declaratum est quo ad jejunium pro vigilia S. Antonii de Padua.*
18 *Vigilia cum jejunio occurrente in Festo solemni alicujus Patroni principalis, potest licite ab Episcopo fieri commutatio jejunii in die precedenti.*
19 *Non potest tamen auctoritate Episcopi anticipari vigilia S. Matthiæ, si occurrat ultima die bacchanalium.*
20 *Officium de vigilia fit in omnibus vigiliis per annum, quæ jejunantur, nisi in die vigiliæ occurrat Festum 9. Lectionum.*
21 *Si autem tale Festum occurrens in die vigiliæ fuerit primæ classis, tunc nihil prorsus, nec commemoratio, fit de vigilia; excepta vigilia Epiphaniæ.*
22 *Et idem servandum est quando aliqua vigilia cadit in Adventu, Quadragesima, & 4. temporibus.*
23 *Occurrente vigilia in Dominica, anticipatur ejus Officium in Sabbatho non impedito Officio 9. Lectionum; exceptis Vigiliis Nativitatis, & Epiphaniæ Domini.*
24 *Si autem alicubi anticipetur jejunium alicujus Vigiliæ ob solemne Festum Patroni alicujus loci, non est transferendum, nec anticipandum Officium Vigiliæ, sed de ipsa nihil tunc in Officio, & Missa.*
25 *Officio Vigiliæ, quod tunc erat de feria, addidit S. Pius V. Homiliam in Evangelium, quod in Missa legebatur.*
26 *Licet, si vigilia venerit in Adventu, Quadragesima, & quatuor Temporibus, non sit facienda commemoratio de ipsa in Officio, est tamen facienda in Missa.*
27 *Non fit autem de ipsa commemoratio nec in Officio, nec in Missa in Festis primæ classis.*
28 *Sic etiam nec fit commemoratio Festi simplicis in Missa in Festis primæ classis, excepta S. Anastasia in 2. Missa Nativitatis Domini propter peculiarem rationem, quæ assignatur.*
29 *In vigilia Nativitatis Domini, sicut in tota ejus octava, prohibentur Missæ votivæ, & de Requiem, excepta una votiva solemni pro re gravi, & de Requiem solemni præsente cadavere.*
30 *Sic etiam in vigilia Epiphaniæ.*
31 *Quid in vigilia Ascensionis si occurrat Festum primæ Classis, aut duplex, seu semiduplex? quædam tamen animadvertenda sunt, quæ adferuntur.*
32 *In vigilia Pentecostes, & per totam octavam usque ad Festum SS. Trinitatis inclusive, prohibetur quodcumque Officium; Item prohibentur Missæ votivæ & de Requiem, excepta una solemni præsente cadavere, quæ tamen prohibetur in Dominica Pentecostes, & duobus sequentibus diebus; vide tamen novissimum Decretum.*
33 *Vigilias novas non appositas in Calendario Romano non potest ordinare Episcopus quo ad Officium, & Missas, & neque quo ad jejunium.*

Vigilia est solemnioris Festi præventio instituta ab Ec- 1
clesia in præparationem ejusdem festi, præsertim observatione jejunii, ac nocturnæ, ut antiquitus, vigilantiæ in Dei laudibus. Antiquitus enim præter jejunium solebant fideles tota nocte vigilare in Dei laudibus apud Ecclesias Sanctorum, quorum festa præveniebant. Quarti *part. 1. tit. 3. n. 2.* Merati *tom. 2. sect. 3. c. 7. n. 1.*,
& alii passim. Unde a sic vigilando ortum est nomen 2
vigiliæ, quod etiam nunc retinetur, quamvis non in omnibus vigiliis jejunetur, & mos vigilandi de nocte, propter abusus, qui irrepserant, fuerit sublatus, *Conc. Sabinen. cap. 22*, ibi: *Quia igitur in nocturnis vigiliis, quas in Ecclesiis fieri aliquorum simplicium devotio introduxit, nefanda sæpe, ac enormia sub hac boni specie committuntur, ipsas fieri de cetero firmiter prohibemus.* Sic apud Paravicinum *in Poliant. sacror. Canonum verb. Vigiliæ n. 3.* Et sic tenent Honorius in *Gemma l. 3. c. 6.* Gavant. *part. 4. tit. 13. n. 1.* Durandus *in Rationali lib. 6. cap. num. 8.* Quarti *loco cit. n. 2.* & alii.

Dictæ nocturnæ Vigiliæ viguerunt non solum in pri- 3
mævis Christianorum temporibus, sed in variis Ecclesiis Cathedralibus, & aliquibus Parochialibus continuarunt usque ad XV. sæculum, ut ex multis ostendit Martene in *tract. de antiqua Ecclesiæ disciplina cap. 7. num. 3.* sequutus a Merato *loc. c.* Unde Vigilantius Hæresiarcha sui nominis hostis, qui sæculo quarto temerario ausu Vigilias improbabat, confutatus fuit a S. Hieronymo, a quo per jocum dicitur *Dormitantius*, & in *Concilio Aquisgranens. sub Ludovico Pio cap. 130.* sic habetur: *Est autem quoddam genus hæreticorum superfluas existimantium vigilias, & spiritali opere infructuosas dicentium, jura temerari divina, qui noctem fecit ad requiem sicut diem, ad laborem, qui hæretici græco sermone Nyctazontes, hoc est somniculosi vocantur.* Ita apud Paravicinum *loco cit. num. 1. in fine.*

Vigiliæ nocturnæ viguerunt etiam ante Legem Evange- 4
licam, tum apud Ethnicos, tum apud Judæos, qui duodecim horas noctis artificialis dividere solebant in quatuor partes æquales inter se, inæquales vero in se, idest longiores, vel breviores, juxta noctium longitudinem, vel brevitatem; nam in æstate erant breviores, in hyeme vero longiores, quarum partes stationes, & vigiliæ militares dicebantur; & harum quælibet tribus horis constabat. Prima incipiebat ab occasu solis, & terminabatur in horam tertiam, & dicebatur *Conticinium*; Secunda incipiebat ab hora tertia, & terminabatur in horam sextam, & dicebatur *Intempestum*. Tertia incipiebat ab hora sexta, & terminabatur in nonam, & dicebatur *Gallicinium*; Quarta, quæ proprie dicebatur Vigilia matutina, incipiebat ab hora nona, & terminabatur in duodecimam, idest usque ad ortum solis, & dicebatur *Antelucanum*.

Prædictarum Vigiliarum mentio fit in veteri Testamen- 5
to; De prima vigilia *Thren. 2. vers. 19. Lauda in nocte principio vigiliarum.* De tertia *Judicum 7. vers. 30. Incipientibus*

tibus vigiliis noctis mediæ: De quarta *Exodi* 14. *vers.* 24. *Jamque advenerat vigilia matutina*. In Testamento etiam novo habetur multis in locis expressa mentio earumdem vigiliarum. *Lucæ* 2. *vers.* 8. *Pastores erant in Regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis*, S. Matthæus *cap.* 14. *vers.* 25. de Christo loquens ait: *Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans super mare*; Et idem Christus Dominus *Marci* 13. *vers.* 35. dixit: *vigilate ergo, nescitis enim quando Dominus domus veniat, sero, an media nocte, an galli cantu, an mane*. Quod hic dixit *sero* intelligit *primam vigiliam noctis*; Quod hic dixit, *media nocte, an galli cantu*, *Lucæ* 12. *vers.* 38. dixit, *si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit*; Et quod hic dixit *mane*, S. Matthæus *cit. cap.* 14. *vers.* 25. dixit: *Quarta autem vigilia noctis*, Ethnicos quoque nocturnas Vigilias celebrasse in honorem suorum Deorum ostendit Card. Bona de *Divina Psalmodia cap.* 4. Hæc ad litteram eruditissimus P. Merati *tom.* 2. *sect.* 3. *cap.* 7. *sub num.* 1. §. *Hujusmodi vigiliæ*.

6 Hinc tres Matutini Nocturni instituti fuerunt, ut responderent tribus vigiliis, sive noctis stationibus, quibus ad orandum surgendum erat, & Laudes ut responderent quartæ vigiliæ sub lucis ortum; Amalarius *l.* 4. *cap.* 9. Merati *t.* 2. *sect.* 4. *cap.* 1. *vers. Ceterum*, & alii.

7 Vigiliæ nocturnæ fuerunt abolitæ propter abusus, qui irrepserant, ut ex Concilio Sabinensi, & Doctoribus allatis *supra n.* 2. dictum est.

8 Abolitis supradicta ratione fere universaliter prædictis Christianorum vigiliis, solumque adhuc in aliquibus insignioribus Ecclesiis pie, ac laudabiliter observatis, ut in Ecclesia Parisiensi, ad tradita per Grancolas *l.* 1. *c.* 23. in Ecclesia Toletana, ac in Ecclesia Aurelianensi in nocte Inventionis S. Crucis, in Ecclesia Cenomanensi in nocte S. Juliani, & in Ecclesia S. Martini Turonensis in nocte Festi transitus ejusdem Sancti, ut ex aliis d. P. Merati *cit. tom.* 2. *sect.* 3. *cap.* 7. *vers. Abolitis*, & alibi, ut referunt alii, & per universam Ecclesiam in nocte Nativitatis Domini; & in pluribus Regularium utriusque sexus Ordinibus, qui diversis horis nocturnis surgunt ad Matutinum decantandum, itaut in qualibet noctis vigilia aliquis Regularis Ordo surgat ad nocturnas Laudes Deo persolvendas; Remansit apud universalem Ecclesiam vigiliarum nomen, sive ad indicandum jejunium in ipsis observandum, sive Officium divinum in ipsis recitandum.

9 Jejunandum est igitur ex præcepto scripto in Vigiliis Nativitatis Domini, Assumptionis Beatæ M. V., & omnium Apostolorum, exceptis Vigiliis Sanctorum Apostolorum Philippi, & Jacobi, ac Sancti Joannis Evangelistæ, textu expresso *in cap. Ex parte vestra* 1., & *Cap.*
10 *Consilium* 2. *de observatione jejuniorum*. Ideo autem excipiuntur ab obligatione jejunii dictæ vigiliæ Sanctorum Apostolorum Philippi, & Jacobi, ac S. Joannis Evangelistæ, *quoniam ipsorum solemnitas infra solemnitatem Paschalem, istius autem infra Natalem Domini celebratur*; sunt verba præcisa *cit. cap. Consilium*.

11 Generali autem consuetudine vim præcepti habente, sive ex præcepto tradito, & non scripto, ut vult Cardenas, & alii Theologi, jejunandum est in Vigiliis Pentecostes, Nativitatis S. Joannis Baptistæ, S. Laurentii, & Festivitatis omnium Sanctorum, Sic expresse Sapientissimus P. Merati *tom.* 2. *sect.* 3. *cap.* 7. *sub num.* 1. *verb. Abolitis in fine*, ubi recte subdit, quod præter dictas vigilias, aliæ duæ in Breviario, & Missali recententur, idest Epiphaniæ, & Ascensionis Domini, sed sine obligatione jejunii, solum ideo retentæ, quia in his solemnitatibus perinde ac in aliis, vigiliæ olim solemnes in Ecclesiis haberentur; tum ut de iis Officium rite persolvatur.
12 Ideo autem in ipsis non jejunatur, quia nulla adest Lex, seu consuetudo ad id obligans, ob lætitiam Nativitatis Domini, & ejusdem Resurrectionis; Quam ob caussam neque jejunatur in vigiliis S. Joannis Apostoli, & Evangelistæ, & Sanctorum Apostolorum Philippi, & Jacobi, ut dictum est supra *num.* 10. per expressum allatum textum, *cap. Consilium* 2. *de observatione jejunior.* Gavant. *tom.* 1. *pag.* 1. *tit.* 3. *num.* 6., & *tom.* 2. *sect.* 3. *cap.* 7. *n. primo*, & alii passim.

13 Vigilia S. Bartholomæi celebranda est juxta morem Regionum, textu expresso „ in cit. cap. Consilium, *ibi*: De „ Festivitate vero S. Bartolomæi Apostoli, de cujus ce„ lebratione dubietas oritur apud quosdam, respondemus „ quod in hoc consuetudinem tuæ Regionis observes.

14 Vigilia occurrente Dominica, jejunari debet in Sabbato antecedenti, textu expresso *in cap. Ex part.* 1. *de observatione jejuniorum*.

15 Si Vigilia S. Joannis Baptistæ cadat in Festo Corporis Christi, anticipandum est jejunium feria 4. *S. R. Congr.* 23. *septemb.* 1638. *in Decreto Urbis, & Orbis*, & Urbanus VIII. 14. *Octobris ejusdem anni* 1638. in appendic. 2.
16 Constitut. 45. inc. *Cum evenire*. Et eo anno nihil prorsus in Officio, & Missa, nec commemoratio fit de vigilia, quamvis anticipetur jejunium feria 4. prout respondit *sac. R. Congreg.* 28. *septembr.* 1706. inquiens: *Nihil de Vigilia in Officio, & Missa*, apud Monacell. *part.* 4. *supplement. ad* 2. *tom. num.* 456. quod approbavit Clemens XI. 2. *Oct.* ejusdem anni, ut in ejus Bullario particulari *p.* 3. *Decret.* 9.

Idem declaratum est quod jejunium pro Vigilia S. An- 17
tonii de Padua, si occurrat in Festo Corporis Christi; Vide verb. *Jejunium art.* 1. *n.* 23.

Si Vigilia cum jejunio occurrat in Festo solemni ali- 18
cujus Patroni principalis, potest licite ab Episcopo fieri commutatio jejunii in die præcedenti. Vide *ib. n.* 24., & Rubricas particulares Breviarii Franciscani *tit. de Vigiliis n.* 37.

Non potest tamen auctoritate Episcopi anticipari Vi- 19
gilia S. Matthiæ Apostoli, etiamsi occurrat ultima die bacchanalium. Vide *ib. num.* 25.

Officium de Vigilia fit in omnibus Vigiliis per annum, 20
quæ jejunantur, nisi in die Vigiliæ occurrat Festum novem lectionum, quia tunc fit Officium de tali Festo, & legitur nona lectio de Homilia, Vigiliæ, & fit commemoratio de ea ad Laudes tantum, cum Antiphona ad Benedictus, & Feriæ occurrentis de Psalterio, & Oratione Vigiliæ, text. expr. in *Rubrica de Vigiliis num.* 1.
Si autem tale Festum occurrens in die Vigiliæ fuerit pri- 21
mæ classis, tunc nihil prorsus, nec commemoratio fit de Vigilia, excepta Vigilia Epiphaniæ; Sic expresse *in cit. Rubrica n.* 2. Et idem servandum est quando aliqua Vi-
gilia cadit in Adventu, Quadragesima, & quatuor tem- 22
poribus, quia nulla in his fit commemoratio de Vigilia; ita expresse *cit. Rubric. n.* 2.

Si vigilia occurrat in Dominica, anticipatur ejus Of- 23
ficium in Sabbato præcedenti non impedito Officio novem lectionum quia tunc de Vigilia fit tantum commemoratio. Excipiuntur tamen ab hac regula Vigiliæ Nativitatis, & Epiphaniæ Domini, quæ si venerint in Dominica, nihilominus fit Officium de ipsis, textu expresso
in cit. Rubrica num. 2. Si autem alicubi anticipetur, seu 24
transferatur jejunium alicujus vigiliæ in pridianum diem ob principale, & solemne Festum Patroni loci in ipsa vigilia occurrens, non est transferendum, nec anticipandum Officium vigiliæ, sed de ipsa nihil tunc fit in Officio, & Missa, *arg. cit. l. Decret. S. Congr. R. numer.* 16., & tenent Gavant. ac Merati *tom.* 2. *sect.* 3. *cap.* 7. *num.* 3. Quarti *part.* 1. *tit.* 3. *sect.* 2. *dub.* 2. ubi concludit, quod non impetrata licentia a Sede Apostolica, omittendum sit tunc Officium cum Missa Vigiliæ.

Officio vigiliæ, quod tunc erat de feria, addidit Sanct. 25
Pius V. Homiliam in Evangelium, quod in Missa legebatur; Azorius *lib.* 10. *cap.* 16. *qu.* 5. Gavant., & Merati *l. c. n.* 5.

Licet ex dictis supra *num.* 22. si vigilia venerit in 26
Adventu, Quadragesima, & quatuor temporibus, non sit facienda de ipsa commemoratio in Officio; est tamen facienda in Missa, ut præscribit *Rubrica Missalis tit. de Feria, & Vigilia*. Et ratio diversitatis est, quia cum vigilia habeat Orationem propriam, & non confundatur cum Oratione Feriæ, hinc nulla est ratio cur debeat omitti ejusdem commemoratio in Missa, quæ in sola Oratione consistit. At vero in Laudibus commemoratio involvit etiam Antiphonam, & vers. Feriæ, deberent repeti, si deberet in Officio fieri commemoratio vigiliæ, cum semper in tali commemoratione desumatur Antiphona, & versus ex feria tunc occurrente, ut recte advertit doctissimus P. Merati *tom.* 2. *section.* 3. *cap.* 7. *n.* 4.
Non fit autem commemoratio de vigilia nec in Missa in 27
Festis primæ Classis, sicut nec fit de ipsa in Officio, textu expresso *in Rubrica Missalis titul. de Feria, & vigilia num.* 2., ibi. *Quod si Vigilia occurrat in die alicujus Festi ex majoribus primæ classis, in Missa non fit commemoratio de ea, sicut nec Officio*.

Sic etiam nec fit commemoratio Festi simplicis in Mis- 28
sa Nativitatis Domini propter peculiarem rationem, quia nempe secunda illa Missa in Ecclesia d. Sanctæ Anastasiæ celebratur a Summo Pontifice, & in ejus absentia a Cardinali habente Titulum Sanct. Anastasiæ; & in ejus defectu a primo Cardinalium Presbyterorum, ut ex aliis, tradit eruditissimus P. Merati *tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 7. *n.* 2., & quia ad eamdem Missam adsunt Romæ stationes in Ecclesia dictæ Sanctæ, ut tradit Micrologus *cap.* 4. *de numero Orationum in Missa*, relatus, & sequutus a d. P. Merati *loc. citat. part.* 3. *tit.* 3. *num.* 9., ibi; *In Nativitate Domini ad Missam in mane Romani Orationem de S. Anastasia adjiciunt, quia stationem in Ecclesia ejusdem Martyris ad eandem Missam agunt; & nos quoque in illa adjectione incitamur, licet non eamdem adjectionis occasionem habere videamur*. Immo ut refert Grancolas ibi a Merati citatus, extant Missalia M. SS. in quibus secunda hæc Missa tota est de S. Anastasia, cum commemoratione Nativitatis; Et in antiquo Codice Turonensis Ecclesiæ annorum 800. relato a Martene *de antiqua Ecclesiæ disciplina cap.* 12. Collecta de Sanct. Anastasia præmittitur Orationi de Nativitate Domini. Quinimmo antiquissimus Codex Parthenonis B. Mariæ Calensis ab eodem Scriptore laudatus duas habet Præfationes, unam de Nativitate, alteram de S. Anastasia; ex quo fortasse con-

conjici posset antiquitus secundam Missam in die Natalis Domini fuisse de S. Anastasia, ut refert Grancolas supra laudatus.

29 In vigilia Nativitatis Domini, sicut in tota ejus octava, prohibentur Missæ votivæ, & de Requiem, excepta una solemni pro re gravi, & de Requiem cantata præsente Cadavere. *S. R. C.* 28. *Aug.* 1637. 25. *Sept.* 1708. & 25. *Sept.* 1714.

30 In vigilia Epiphaniæ prohibentur Missæ votivæ, & de Requiem; Potest tamen cani una votiva solemnis pro re gravi, & una de Requiem solemnis præsente Cadavere. *Sacr. Rit. Congregat.* 27. *Aprilis* 1697. 16. *Jun.* 1708. 10. *Decembr.* 1718. & 16. *Septembr.* 1630. Dictæ autem Missæ solemnes cantari possunt etiamsi ipsa Vigilia sit die 3. 7. aut trigesima, & Anniversarium depositionis defuncti in Ecclesia tumulante, & non aliter. *Sac. Rit. Cong.* 10. *Decembr.* 1718. Sic ex Calendario Minorum de Observantia Mediolani impresso anno 1743. & variis aliis annis.

31 In vigilia Ascensionis feria 4. ad Rogationum, si occurrat Festum primæ classis, tunc nec in Officio, nec in Missa fit aliquid de ipsa. Unde in tali casu cantari debet in Cathedralibus, & Collegiatis solum Missa de dicto Festo post Tertiam, & alia de Rogationibus post Nonam, omissa illa de vigilia. Si autem in dicta vigilia occurrat aliquod festum novem Lectionum duplex, seu semiduplex, tunc Officium fit de eo cum lectione de Homilia vigiliæ, & ejus commemoratione ad Laudes, & cantari debent tres Missæ; Prima de Festo post Tertiam cum colore tali Festo convenienti: Secunda de vigilia post Sextam in paramentis coloris Albi; Tertia de Rogationibus post Nonam in paramentis violacei, ac in fine cujuslibet dici debet Evangelium S. Joannis. Merati tom. 1. part. 4. t. 12. num. 14. cum Gavanto, & aliis ibi cit. Advertendum est autem, quod licet occurrente Festo primæ classis in vigilia Ascensionis Feria IV. Rogationum, nihil sit agendum de ipsa tam in Officio, quam in Missa: si tamen tale festum primæ classis occurrat in feria 2. Rogationum, quia ipsa est feria major, debet de ea fieri commemoratio tum in Missa, cum ejus Evangelio in fine, tum in Officio, cum ejusdem nona electione. Et in hac feria cani debent in Cathedralibus, & Collegiatis duæ Missæ, prima de festo, in qua nulla fit commemoratio feriæ, & secunda de feria, in qua nulla fit commemoratio festi. Non sic vero de feria III. Rogationum, quia ipsa est tantum Feria minor; Unde occurrente in ipsa festo duplici primæ classis, nihil de ipsa agendum est in missa, tum in Officio. Immo in Officio de ea nihil fit, quocumque in ipsa occurrente festo etiam simplici; de quo occurrente simplici fit Officium sine commemoratione feriæ, sed tantum de Cruce, ut Tempore Paschali. Et tunc missa dici potest, vel de festo simplici cum commemoratione Rogationum, vel de Rogationibus cum commemoratione festi simplicis, ut dicitur in Rubrica propria, & tertia Oratio erit *Concede*, ac ultimum Evangelium S. Joannis in utralibet. Nec tunc in Cathedralibus, & Collegiatis cantandæ sunt duæ Missæ, ut resolvit *S. R. C.* 5. *Jul.* 1698. *in Collen.* in qua ad sequens inter alia propositum tertium dubium: An occurrente in Feria tertia Rogationum festo simplici, in Cathedrali, & Collegiatis sint cantandæ duæ Missæ? Respondit, Ad 3. Negat. Sic cum Gavanto, & aliis eruditissimus P. Merati tom. 1. part. 4. tit. 11. num. 11. 13. 14. & tom. 2. sect. 6. cap. 16. num. 2. 1. recte advertendo ex Rubricis missalis, & Breviarii magis esse privilegiatam Feriam secundam Rogationum, & Vigiliam Ascensionis in Feria quarta, quam sit Feria tertia, utpote *Feria minor*, cedens festo simplici, de quo tamen festo simplici, nequit fieri Officium in Feria 2. Rogationum, & Vigilia Ascensionis communiter nuncupata feria quarta Rogationum. Insuper habentes Indultum, ut semel, vel pluries in singulis hebdomadis, aut mensibus dicant Officium, & missam v. g. de Sanctissimo Sacramento, aut certo aliquo Sancto diebus nullo festo duplici, vel semiduplici impeditis, non possunt uti hoc suo Privilegio in Feriis II. & IV. Rogationum, seu Vigilia Ascensionis ex Decreto generali Urbis, & Orbis edito a *S. Congregat.* 20. *Mart.* 1706. bene vero in feria tertia Rogationum in dicto Decreto non excepto.

32 In vigilia Pentecostes prohibetur quodcumque Officium, etiam primæ classis; Item prohibentur missæ votivæ, & de Requiem excepta una votiva solemni pro re gravi, & de Requiem cantata præsente cadavere, quæ tamen prohibetur in Dominica Pentecostes, duobus sequentibus diebus ex Decreto *Sacr. Congr. Rituum* 10. *Decembr.* 1718. relato a supradicto Calendario Mediolani impresso anno 1743. & variis aliis annis. Vide tamen tom. 5. in Supplement. verb. Missa art. 14. ubi ex novissimo Decreto edito 2. Septembris 1741. permittitur missa solemnis de Requiem præsente cadavere feria 2. Paschæ aut Pentecostes.

33 Vigilias novas non appositas in Calendario Romano non potest ordinare Episcopus quoad Officium, & Missam, sed requiritur licentia Sedis Apostolicæ, ut patet ex Bullis Sancti Pii V. appositis in initio Missalis, & Breviarii, & ex Decreto Sacra Rituum Congregat. addito Rubricis Breviarii. Vide etiam verb. Officium num. 67. Neque quoad jejunium, ut pluries decrevit Sac. Rit. Cong. uti videri potest sub verb. Festa num. 3. & novissime die 3. Mart. 1731. ut refert Scarfantonius ad Ceccopertum part. 3. addit. 24. sub num. 18. pag. 69. juxta novissimum editionem. Viterbiens. de anno 1738. ubi: A Magistratu Provinciæ Guispucoæ cum mandatis procuræ omnium locorum fuit emissum votum jejunandi in Vigilia S. Ignatii Loyolæ, tamquam Patroni principalis illius; Quod cum servare renuerit Clerus, propterea Episcopus tamquam Legislator Ecclesiasticus illum obligavit ad ejus observantiam. At reportavit Clerus Chirographum a Benedict. XIII. quo improbatum fuit illud factum Episcopi sub die 21. Mart. 1729. a quo cum petita fuisset oris aperitio, in S. Rit. Cong. die 3. Mart. 1731. ponente Eminentissimo fuit denegata, & iterum postulato recessu a decisis die 15. Sept. Sac. eadem Congreg. statuit in Decisis. Sic apud Joan. Baptistam Pittonum Constit. ac decision. pro Sac. Rit. tom. 2. num. 1012.

V I N U M.

S U M M A R I U M.

1 *Solum Vinum ex vite est materia apta consecrationis.*
2 *Non autem cervisia, & sicera.*
3 *Nec lac, mel, oleum, Balsamum, & similia.*
4 *Nec succus extractus ex pomis, melogranatis, moris, & hujusmodi.*
5 *Nec agrestum, & acetum.*
6 *Nec lacrimæ vitis.*
7 *Nec Vinum adhuc in uvis existens, & non expressum.*
8 *Nec vini vapor, vulgo* Aquavita, *aut* Spirito di Vino.
9 *Nec vinum nimis decoctum, & adustum.*
10 *Nec vinum pane imbibitum.*
11 *Apta tamen materia pro consecratione est vinum miraculosum.*
12 *Mustum immediate ab uvis expressum, & non depuratum, in casu alicujus necessitatis est materia apta, & licita.*
13 *Uno verbo omnia vina de vite modo consueto extracta, quæ non sint substantialiter corrupta, vel notabiliter mutata, sunt materia apta Consecrationis, quamvis aliqualiter alterentur.*
14 *Nec refert, an dicta vina sint alba, & rubra.*
15 *Ubi tamen commode haberi possunt, adhibenda sunt vina alba.*
16 *Probabilius est, quod si vinum imbibitum in pane erumpat supra panem, aut si uvis matura pungatur, ita ut erumpat succus quasi in bullas, sit materia apta ad consecrationem.*
17 *Item probabilius est, quod vinum congelatum sit materia apta ad consecrationem.*
18 *Si quis autem sine necessitate in vino congelato consecraret, peccaret graviter.*
19 *Sine Vino nunquam licet consecrare solum panem.*
20 *Falsum, & fabulosum est, quod Innocentius VIII. dispensaverit cum Norvegis, ut in una tantum specie consecrarent.*
21 *Guttæ vini existentes intra Calicem discontinuæ, & a reliquo vino sejunctæ probabilius non remanent consecratæ.*
22 *Guttæ tamen illæ, si ante Consecrationem inadvertenter non fuerint abstersæ, non debent post Consecrationem abstergi.*
23 *Vino consecrando admiscenda est aqua.*
24 *Vino consecrando admiscenda est aqua potissimum ob tres rationes, quæ ex Tridentino assignantur.*
25 *Præceptum de aqua miscenda vino est tantum Ecclesiasticum, & non Divinum.*
26 *Vinum plusquam aqua in Calice pro Sacrificio est ponendum, aqua enim modicissima est admiscenda.*
27 *Aqua mixta vino non convertitur immediate, sed solum mediate in sanguinem.*
28 *Si venditor vini nequit consequi justum ejus pretium, vel ex quo sit injuste taxatum, vel ex quo Emptores ob suam iniquitatem nolint justo pretio emere, potest ipsi infundere modicam aquam ad se reddendum indemnem; Dummodo nullum damnum sequatur emptoribus.*
29 *Item si emptores abhorreant a vino nimis meraceo, & rigido emendo, ut, nisi aqua aliquantulum temperetur, non appareat emptoribus ejus præstantia, & justus valor, & ideo venditor cogatur minoris justo pretio vendere, vel omnino repellatur, tunc potest venditor aliquantulum aquæ ipsi infundere ad reddendum ipsum tenuius, & suavius, & se reddendum indemnem; Dummodo emptoribus nullum sequatur damnum, & venditor tantum minuat de pretio vini, quantum auget de aqua.*
30 *Vinum dicitur spurcari per mixtionem aquæ.*
31 *Vinum terræ sanguis appellatur.*

32 *Alia de vino & aqua pro sacrificio Missæ, remissive.*
33 *Quantum ponderet Vinum, aqua, & alia.*
34 *Cetera usque ad finem satis summata referuntur.*
36 *Adduntur ad rem Sacræ Scripturæ textus valde attendendi.*

1 SOlum vinum ex vite est materia apta Consecrationis; Concil. Carthaginens. III. *cap.* 4. Concil. Lateranens. *cap. Firmiter, de summa Trinitate*, Concil. Florent. *sess. ult. in Decreto Unionis §. Tertium, & Communis Catholicorum.*

2 Unde Cervisia, & Sicera non est apta materia, cum
illa fiat ex frugibus, & præcipue ex hordeo, illa ex po-
3 mis. Item apta materia non est lac, mel, oleum, bal-
4 samum, & similia. Item apta materia non est succus ex-
tractus ex pomis, melogranatis, & moris, & hujusmodi.
5 Item apta materia non est agrestum ex uvis penitus immaturis
maturis expressum, & acetum, quia illud nondum est
vinum, & illud intelligitur jam substantialiter corruptum,
6 Item materia apta non est aqua ex vite ad modum la-
crymæ decidens, quia licet de vite proveniat, nihil ta-
7 men vini, nec ejus accidentia continet. Item materia
apta non est vinum adhuc in uvis existens, & non ex-
8 pressum, cum potius vim habet cibi, quam potus. Item
materia apta non est vini vapor, idest subtilior, & ma-
gis ignea ipsius pars, vulgo *Acquavita*, aut *Spirito di
vino*, quia nulla fere habet accidentia vino communia.
9 Item materia apta non est vinum ita decoctum, & adu-
stum ut per decoctionem duæ ipsius partes fuerint con-
sumptæ, remanente tertia parte densiori, & dulciori,
quia talis tertia pars est substantialiter diversa a vino, nec
10 ad potum deservit, sed ad cibos condiendos. Item mate-
ria apta non est vinum in pane imbibitum, quia tale vinum habet potius rationem cibi, quam potus; unde consecrari nequit sicuti simili de causa consecrari nequit uva, seu vinum adhuc in uva existens, & non expressum; *sic Communis Doctorum* quo ad omnes supra positas conclusiones.

11 Apta tamen materia pro Consecratione est vinum miraculosum, quale fuit illud in Cana Galilææ a Christo ex aqua productum, quia ipsum in substantia est ejusdem rationis, & speciei cum vino de vite expresso, sicuti in substantia est ejusdem rationis cum pane triticeo panis miraculose ex lapide, seu alia materia productus.

12 Mustum immediate ab uvis expressum, & non depuratum in casu alicujus necessitatis est materia apta, & licita pro Consecratione; Colligitur ex cap. Cum omne crimen, de consecrat. dist. 2. ubi dicitur, quod in necessitate possit exprimi botrus in Calice, aqua misceri, & consecrari, quod clare demonstrat, tale mustum esse materiam aptam, & validam, & ex necessitate etiam licitam, quia necessitas facit licitum, quod alias est illicitum; „ cap. Quod non est licitum 4. de Regul. Juris, „ cap. Omnes 1. de Feriis, cap. Consuluisti 3. de cele- „ brat. Missar. cap. Concilium 2. de observatione je- „ jun. " cum similibus.

13 Uno verbo omnia vina de vite modo consueto extra-
cta, quæ non sint substantialiter corrupta, vel nota-
biliter mutata, sunt materia apta Consecrationis; quam-
vis aliqualiter alterentur, ut si calefiant, & modice co-
quantur, modico aquæ immisceantur, aut aliquo aromate
14 ad ea conservanda condiantur. Nec refert, an dicta vina
sint alba, vel rubra, cum utraque sint vera genimina vi-
15 tis, Quamvis tamen ubi commode haberi possint vina al-
ba, convenientius sint adhibenda, ut statuit Concilium Mediolanense *p.* 1. 5. *Quæ pertinent ad celebrat. Missæ* ibi: Quamobrem etiam vino albo, ubi possit, tantummodo ad Missæ Sacrificium Sacerdotes utantur.

16 Probabile fortasse est, quod si vinum imbibitum in pane erumpat supra panem, aut si uva matura pungatur, ita ut erumpat succus quasi in bullas, sit materia apta ad Consecrationem; Sic La Croix *lib. 6. part.* 2. *num.* 436. cum Suarez, & Haunold. ibi citatis, & alii. Et ratio est, quia eo ipso quod vinum erumpat, desinit esse pars talis panis intincti, vel uvæ, & est vere demonstrabile, sicuti si quis videat sanguinem erumpere e vulnere Pauli, vere dicit, hic est sanguis Pauli (a).

17 Item probabilius est, quod vinum congelatum sit materia apta ad Consecrationem; Silvester verb. *Eucharistia* 2. *q.* 12. Angelus verb. *Missa num.* 23. Suarez *disp.* 45. *sect.* 1. *vers. Unde tertio concludo*, Reiffenstuel *Theol. Mor. tract.* 14. *n.* 14. *q.* 3. *n.* 25. testans de communiori Theologorum, La Croix cum Busemb. & aliis *lib. 6. part.* 2. *num.* 434. & alii plures contra Armillam, Ledesmam, Henriquez, Felicem Potest. & alios; Et ratio nostra est, quia vinum congelatum est proprium vinum ex vite substantialiter, & ex natura sua potabile & quamvis hic, & nunc propter congelationem non sit proxime potabile, hoc est per accidens; potest enim facile per liquefactionem redigi ad formam potabilem; Unde attendendum est ad id quod res est per se, & ex natura sua, & non ad
id, quod est per accidens, Si quis autem sine necessitate 18
in vino congelato consecraret, peccaret graviter, quia sine necessitate consecraret in materia aliqualiter dubia, cum supracitati Doctores putent esse materiam insufficientem, & invalidam; Unde priusquam consecretur, debet liquefieri, vel complectendo Calicem manibus vel ignem, aut alidos pannos applicando; Sicuti Rubricæ Missalis *tit. de defectibus in Ministerio ipso occurentibus* præscribunt esse faciendum, si post Consecrationem Sanguis congeletur in Calice, ibi: „ Si in hyeme Sanguis congeletur in „ Calice, involvatur Calix pannis calefactis; si id non „ proficeret, ponatur in fervente; aqua prope Altare; „ Dummodo in Calicem non intret, donec liquefiat.

Sine vino nunquam licet consecrare solum panem: 19
Consecratio enim utriusque speciei panis, & vini est de necessitate præcepti Divini; Vide verb. *Sacrificium a numer.* 50. *ad* 52. Falsum enim, & fabulosum est, quod 20
Innocentius VIII, dispensaverit cum Norvegis, ut in una tantum specie consecrarent; Vide *ib. numer.* 53. *&* 54.

Guttæ vini existentes intra Calicem discontinuæ & a 21
reliquo vino sejunctæ probabiliter non remanent consecratæ; Suarez „ disp. 43. sect. 6. §. Sed objices, Reginal. „ lib. 29. cap. 2. Gavantus in Rubric. Missalis part. 3. „ tit. 7. num. 4. Madernus tract. 2. de Sacramento Eu- „ charistiæ q. 2. art. 4. n. 15. Cacheranus tract. 9. de „ Eucharist. ut Sacramento cap. 2, §. 6. num. 125. Felix „ Potestas tom. 3. part. 1. cap. 2. num. 227. & alii con- „ tra Bonacinam disp. 4. q. 2. punct. 5. proposit. 2. n. „ 7. " Contra Thiet. Rodriquez ab ipso citatos, & alios; Et ratio nostra est, quia intentio legitima Sacerdotis fertur solum in materiam existentem in Calice demonstrabilem per pronomen *Hic*, & licite consecrabilem; Licite autem est solum consecrabile vinum aqua commixtum, cum hoc gravi præcipiatur ab Ecclesia, ut mox dicetur, qua aqua non censentur commixtæ guttæ vini intra Calicem existentes discontinuæ, & a reliquo vino sejunctæ, adeoque &c. Advertendum ta-
men est, quod guttæ illæ vini, si ante Consecra- 22
tionem inadvertenter non fuerint abstersæ, non debent post Consecrationem abstergi propter probabilitatem, quod sint consecratæ juxta opinionem supradictorum Doctorum.

Vino consecrando admiscenda est aqua, „ cap. In Sa- 23
„ cramentorum 1. cap. Sicut in sacrificando 2. cap. Non „ oportet 4. cap. In Sacramento 5. cap. Cum omne 7. „ cap. In Calicem 83. dist. 2. de consecr. cum similibus, „ Conc. Florent. in Decreto Unionis, §. Tertium, Conc. „ Trid. sess. 22. cap. 7.

Vino consecrando admiscenda est aqua ob tres potissi- 24
mum rationes, quas adducit Conc. Trid. cit. sess. 22. c. 7. præcisis his verbis: „ Monet deinde Sancta Synodus „ præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vi- „ no in Calice offerendo miscerent, tum quod Christum „ Dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia e late- „ re ejus aqua simul cum Sanguine exierit, quod Sacra- „ mentum hac mixtione recolitur, & cum aquæ in A- „ pocalypsi Beati Joannis populi dicantur, ipsius populi „ fidelis cum capite Christo unio repræsentatur. Et concordat Concil. Florent. *l. c. & c. 6. In Calicem* 83. *dist.* 3. *de consecr. c. Cum Marthæ* 6. *de celebr. Miss.* cum simil.

Præceptum de aqua miscenda vino consecrando est tan- 25
tum Ecclesiasticum, & non divinum, Communis, & clare patet ex illis mox adductis verb. Conc. Trid. Præceptum esse ab Ecclesia.

Vinum plusquam aqua in Calice pro Sacrificio est 26
ponen-

(a) Quæri hic potest, utrum ad Eucharisticum Sacrificium perficiendum, uti quis possit liquore ex uvis passis, vulgo *Zebibo*, expresso. Pro cujus rei intelligentia, sciendum vinum in Æthiopia, cujus ibi magna extat penuria, ita confici: Sumuntur V. G. lib. 4. Zebibi, franguntur, & tonduntur, atque in totidem aquarum frigidarum libras infunduntur: sex, octo, vel ad summum decem horas ea in infusione relinquuntur: extracto dein Zebibo, ac panno ab aqua exteriori expurgato, panno stringitur, vel torculari subjicitur. Dubium est, an liquor inde expressus materia ad consecrationem apta sit censenda. Hujusmodi dubium propositum fuit Consecrationi S. Officii a P. Josepho de Hierusalem Ord. Min. Strict. Observ. Missionibus Æthiopiæ Præfecto, die 4. Februar. 1703. coram Sanctissimo, qui auditis, votis, &c. mandavit exquiri, quo præcise modo conficiatur præfatum vinum. Postea die 6. Jul. 1706. eadem in Congregatione, præmissa explicatione, propositum iterum fuit dubium, ac „ lectis quoque relationibus, & rationi- „ bus Patris Joannis Damasceni Consultoris, necnon variis experimentis factis pro eruendo dicto vino, Sanctissimus „ auditis votis Eminentissimorum: dixit: Licere, dummodo liquor extrahendus a Zebibo, vel uvis passis ex colore, „ odore, & gustu dignoscatur esse verum vinum.

ponendum: *c. Perniciosus* 13. *de celebratione Missar.* Vinum quippe cum aqua miscendum debet esse plus saltem quoad duas partes, Concil. Tribur. 1. *c.* 19. & concordant Rubricæ Missalis, *tit.* 7. *de Offertorio*, ubi præcipitur, quod Sacerdos infundat *parum aquæ in Calice*, & Concil. Florentin. *in cit. Decreto Unionis* §. *Tertium*, dicit quod vino *ante Consecrationem aqua modicissima admisceri debet*.

27 Aqua mixta vino non convertitur immediate in Sanguinem Christi, sed solum mediate, idest convertitur prius in vinum, & eo mediante per consecrationem in Sanguinem. Sic expresse S. Thomas *part.* 3. *q.* 74. *art.* 8. S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 11. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 3. Scotus *in* 4. *dist.* 11. *q.* 6. cum omnibus Thomistis, & Scotistis, ac pluribus recentioribus contra plures alios; Et ratio nostra est, quia solum vinum ex vite est materia apta Consecrationis: ex Concil. Carthaginens. III. *cap.* 24. Concil. Lateranen. *in c. Firmiter, de summa Trinitate*, Concil. Florent. *sess. ultim. in Decreto unionis*; Atqui aqua nondum conversa in vinum non est vinum ex vite, immo nullatenus vinum, ergo &c. Hinc Innocentius III. *in c. Cum Martæ* 6. *de celebrat. Missar.* §. *Quæsivisti*, rejectis duabus aliis sententiis, videtur aperte asserere, nostram opinionem asserentem aquam prius in vinum converti esse probabiliorem. Et idem Innocentius III. *lib.* 4. *de Altaris Mysterio cap.* 31. expressius suam mentem in hoc explicat præcisis his verbis: „ Quibusdam vero non „ absurdum videtur, quod aqua cum vino transit in san„ guinem ea videlicet ratione, quod aqua per admixtio„ nem transit in vinum: & vinum per Consecrationem „ transit in Sanguinem; Quis enim ambigeat aquam in „ vinum transire, cum multo vino modicum infunditur „ aquæ "? Et Catechismus Romanus *de Eucharistia c.* 4. tradit, hanc opinionem de conversione aquæ in vinum esse Scriptorum Ecclesiasticorum testimonio roboratam.

Si venditor vini nequit consequi justum ejus pretium 28
vel ex quo sit injuste taxatum, vel ex quo emptores ob suam iniquitatem nolint justo pretio emere, potest ipsi infundere modicam aquam ad se reddendum indemnem: Dummodo nullum damnum sequatur emptoribus. Vide v. *Emptio art.* 3. *n.* 26.

Item si emptores abhorreant a vino nimis meraceo, 29
vel rigido emendo, ut nisi aqua aliquantulum temperetur, non appareat emptoribus ejus præstantia, & justus valor, & ideo venditor cogatur minoris justo pretio vendere, vel omnino repellatur, tunc potest venditor aliquantulum aquæ ipsi infundere ad reddendum ipsum tenuius, & suavius, & se reddendum indemnem; Dummodo emptoribus nullum omnino sequatur damnum, & venditor tantum minuat de pretio vini, quantum auget de aqua. Vide *ibidem numer.* 27. (Vide etiam notam ibidem appositam.)

Vinum dicitur spurcari per mixtionem aquæ, Glossa 30
Marginal. *in l. si Servus*, ff. *Ad Legem Aquil.* Ursaya *in* 2. *Miscellan. sacro, & profano litt. V. n.* 39.

Vinum terræ sanguis appellatur ab Androcyde penes 31
Plinium *lib.* 14. *cap.* 5. quem sequutus fuit Raynald. *tomo* 2. *cap.* 15. §. 2. *num.* 120. Ursaya *Instit. Crim. l.* 3. *tit.* 1. *num.* 71. *&* 1. *Miscellan. sacr. & profan. litt. V. num.* 117.

Alia de vino, & aqua pro Sacrificio Missæ. Vide v. 32
Missa art. 8.

Et hic ad eruditionem adverte quantum sit pondus, 33
tum vini, tum aquæ, tum farinæ & aliorum, prout traditur ab eruditissimo P. Tirino *Comment. in S. Script. p.* 1. *in princ. t. de mensuris, seu vasis*; ubi hæc habentur.

Sextarius Romanus plenus farina non ponderat nisi		uncias	[illegible]
Idem plenus oleo ponderat		uncias	18.
Plenus Frumento	Italico, vel Belgico	uncias	15.
	Palestinæ, & Asiatico	uncias	20.
Plenus Aqua, Vino, Aceto (horum enim æquale est pondus)		uncias	20.
Plenus Melle		uncias	30.
Stanno		uncias	150.
Ferro		uncias	162.
Ære cupreo		uncias	182.
Argento		uncias	208.
Plumbo		uncias	233.
Argento vivo		uncias	300.
Auro		uncias	375.

Talis enim est proportio inter hæc metalla: Licet Plinius lib. 33. cap. 3. putavit (sed falso) aurum non esse omnium ponderosissimum. Hæc ille.

34 Gabella vini vulgo *della foglietta* non est solvenda a vendentibus vinum in Civitate Lauretana, nisi venditores sint Caupones, vel ut dicitur *diano da mangiare*. Nec huic resolutioni obstat Constitutio Clementis VIII. super extinctione recentiorum victualium; *Sacr. Congr. Imm. in Lauretana* 18. *Jul.* 1629. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 145.

35 Clerici, & Ecclesiastici vendentes vinum recollectum in propriis bonis minutatim in suis Domibus non tenentur ad Gabellam vulgo dictam *della foglietta*, & cognitio fraudum, quæ desuper fieri possunt, spectat ad Judicem Ecclesiasticum, *sac. Cong. Imm. in Ravennat. Spoletana, & aliis* 25. *septembr.* 1627. *l.* 1. *Decret. Paul. pag.* 67. *in Nolana* 26. *Januar.* 1644. *l.* 3. *Decret. Paul. pag.* 218. *in Theatina* 15. *Mart.* 1651. *lib. Decretal. Rocci pag.* 323. *& in Faventina* 25. *Januar.* 1677. *lib.* 2. *Decret. Altov. pag.* 1538.

36 Sacra Congregat. inhærendo Decretis alias factis censuit, personas Ecclesiasticas, tam Sæculares, quam Regulares vendentes vinum minutim in propriis locis, & domibus, recollectum in eorum bonis, non teneri ad solutionem Gabellæ etiam vigore Const. Sixti V. dummodo ibidem non dent, ut vulgo dicitur *da mangiare, & non facciano bettole*, a quibus debent abstinere ratione honestatis Clericalis; cognitionem autem fraudum, quæ desuper committi possunt, spectare ad Judicem Ecclesiasticum. *Sacr. Congr. Imm. in Asculana* 23. *Januar.* 1646. *l.* 3. *Decret. Paul. p.* 268.

37 Ecclesiastici non tenentur ad solutionem gabellæ dictæ *della foglietta*, pro vino vendito in propriis domibus minutim, & recollecto in eorum bonis, cum Communitas nunquam appaltaverit d. Gabellam juxta præscriptum Bullæ Sixti V. sed solum juxta quædam Capitula Communitatis. *Sacra Congregat. Immunitat. in Auximana* 2. *Aprilis* 1680. *lib.* 2. *Decretal. Altovit. pagina* 1594.

38 Item non tenentur ad gabellam pro vino minutim vendito; & pignus desuper factum est iis restituendum. *S. C. Imm. in Calien.* 1. *Apr.* 1704. *lib.* 3. *Decret. Vall. pag.* 568.

39 An Ecclesiasticis vendentes vinum minutatim possint permittere, ut ementes bibant vinum emptum, dum degunt in eorum Cellis vinariis, seu Auditis, & ibi manducent res comestibiles per ipsos emptores secum latas, Sac. Congr. respondit: Serventur Litteræ *S. Cong. sublevaminis sub die* 4. *Jun.* 1656. *in Tusrrina*, quibus hoc cavetur, & dicitur esse facere (ut vulgo ajunt) Bettolam; *Sacra Congregat. Immunitat. in Faventina* 5. *Martii* 1697. *l.* 2. *decret. Vallem. pag.* 78. *in Tolentina* 15. *April.* 1699. *ibi pag.* 215. *in Firmana* 19. *Aug.* 1704. *lib.* 3. *Decret. Valleman. pag.* 605.

Quare Ecclesiastici, vel se abstineant a venditione vini 40
minutim cum permissione ementibus manducandi, vel solvant gabellam dictam *della foglietta*; *Sac. Congr. Imm. in Camerinen.* 4. *Decembr.* 1680. *lib.* 2. *Decret. Altov. pagin.* 2105.

Vinum Ecclesiasticorum non potest vendi in caupona 41
sine solutione gabellæ dict. *della foglietta*; *Sacra Congreg. Imm. in Senogallien.* 12. *Jul.* 1670. *lib.* 2. *Decret. Altov. pag.* 1612.

Pro vino recollecto in propriis bonis, quod Canonici 42
Lateranenses faciunt vendere in domo per eos conducta, solvi non debet gabella dicta *della foglietta*, si ibi non vendantur comestibilia ad edendum; *Sacra Congregat. Immun. in Ravennaten.* 10. *Decemb.* 1638. *lib.* 3. *Decr. Paul. pag.* 81.

Vinum, quod ab Ecclesiasticis traditur ad vendendum, 43
assignata certa mercede ei, qui curam habet vendendi, debet esse omnino exemptum a quacumque gabella vino imposita; *S. C. Imm. in Ulixiponen.* 1. *Decemb.* 1638. *l.* 3. *Decret. Paul. pag.* 82.

Canonici non tenentur ad gabellam pro eo, quod mi- 44
nutim vendant vinum absque comestibilibus; *Sac. Congreg. Immun. in Lauretana* 27. *Jun.* 1654. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 193.

Personæ Ecclesiasticæ sive vendentes, sive ementes 45
Vinum minutim, non comprehenduntur sub gabella imposita vendentibus, & ementibus Vinum; *Sac. Congregat. Imm. in Nolana* 12. *Jul.* 1649. *lib.* 4. *decret. Paul. pagina* 115.

Gaudere debent exemptione a gabella vini, tam perso- 46
næ Ecclesiasticæ vendentes, quam ementes ab illis; *Sacr. Congr. Imm. in Taurin.* 11. *septemb.* 1634. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 202. *in Conversana* 14. *Januar.* 1653. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 5.

Taxatio quotæ exemptionis, seu Franchitiæ super one- 47
ribus vini, & Molituræ singulis Ecclesiasticis assignandæ non

non spectat ad Judices Laicos, nec cognitio controversiarum, quæ illorum occasione oriri possunt, sed ad Judicem Ecclesiasticum, prævio tamen Beneplacito Apostolico: taxatio insuper Vini, & frumenti non est facienda pro singulis tantum Ecclesiasticis, sed etiam pro omnibus, qui vivunt expensis Ecclesiasticorum; *S. Cong. Immunit. in eadem Taurinen.*

48 Rata, seu portio vini spectans ad Ecclesiasticos est duntaxat exempta ab oneribus; Cognitio vero super hujusmodi portione spectat ad Judicem Ecclesiasticum: Ad obviandas fraudes committendas ab Ecclesiasticis quarum cognitio spectat ad Judicem Ecclesiasticum, pro opportuna provisione prohibere potest Ecclesiasticis, ne recipiant in propriis Cellis vinariis Vinum Laicorum, nec proprium vinum reponant in Cellis vinariis Laicorum; *S. Congreg. Imm. in eadem Taurin.*

49 Vina recollecta in Feudis Ecclesiasticis eximuntur ab oneribus; *Sacra Congregat. Imm. in eadem Taurin.*

50 Personæ Ecclesiasticæ gaudent exemptione a gabella Vini, dummodo non adsit fraus; *Sacr. Congregat. Immunit. in Ianuen. 9. Aprilis 1647. lib. 4. Decret. Paul. p. 10.*

51 Bannimenta Laicalia super venditione Vini non possunt comprehendere Ecclesiasticos; *Sac. Congregat. Immu. in Lycien. 30. Jun. 1632. lib. 2. Decretor. Paulluc. pagina 130.*

52 Absque solutione ullius gabellæ Episcopus potest vendere Vinum propriæ Mensæ; dummodo nihil indecens intercedat; *S. C. Imm. in Asculana 5. April. 1672. lib. 1. Decret. Altov. p. 677.*

53 Episcopus tuetur jura Ecclesiasticorum vendendi vinum minutim recollectum in eorum bonis, vel in propriis domibus, vel in apothecis in Civitate ad hunc effectum electis, & per Laicos ad hunc effectum deputatos, contra Edictum Gabellariorum prohibens cuicumque recipere vinum ad effectum vendendi sine eorum licentia; *Sacr. Congr. Imm. in Callien. 14. Apr. 1693. lib. 1. Decretor. Vallem. p. 37.*

54 Ecclesiasticus Faventinus introducens Ravennam proprium vinum, partim per aquam, partim per viam terræ, tenetur tantum ad gabellam vini introducti per aquam; *S. Cong. Imm. in Favent. 20. Novemb. 1585. lib. 3. Decr. Altov. pag. 509.*

55 Ecclesiastici medio eorum juramento assignent quantitatem vini recollecti per ipsos in propriis bonis, & deinde consignent attestationem mulioni de vino, quod extrahetur, ad evitandas fraudes; *S. Cong. Imm. in Favent. 4. Maii 16 8. lib. Decret. Martell. p. 282.*

56 Denegatur facultas petita, quod Ecclesiastici teneantur consignare notam vini deputato Civitatis, ad effectum illud appretiandi, etiamsi adsint conditiones, quod pretium debeat esse justum, & Ecclesiastici non teneantur solvere gabellam, & etiamsi una cum Ordinario consenserint; *S. Cong. Imm. in Salernit. 26. Febr. 1636. lib. 2. Decr. Paul. pag. 245.*

57 Quo ad exemptionem a gabella vini, ut dicitur *a minuto*, datur D. Nuncio Litteræ adinstar earum, quæ datæ fuerunt Episcopo Lucano sub die 26. Nov. 1655. quibus ei injungebatur, ut prohiberet Regularibus suæ Jurisdictionis, ne venderent comestibilia, sive cocta, sive cruda, sæcularibus novis prætextu sub pœnis sibi benevisis; *S. Congr. Imm. in Neapolitana 12. Mart. 1695. lib. 1. Decret. Val. p. 177.*

58 Valde attendendi sunt ad rem sequentes Sacræ Scripturæ textus, videlicet: Qui suavis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam: *Proverb. cap. 12. num. 11.* Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas; quicumque his delectatur, non erit sapiens; *Proverb. cap. 20. n. 1.* Qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur: *Proverb. c. 21. n. 17.* Cui væ? Cujus patri væ? cui foveæ? cui suffossio oculorum? Nonne his, qui commorantur in vino & student calicibus epotandis? *Proverb. c. 23. n. 29. & 30.* Ne intuearis vinum, quando flavescit; cum splenduerit in vitro color ejus, ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut Coluber, & sicut Regulus venena diffundet; *Proverb. cap. 23. num. 31. & 32.* Noli Regibus, o Lamuel, noli Regibus dare vinum, quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas, & ne forte bibant, & obliviscantur judiciorum, & mutent causam filiorum pauperis; *Proverb. cap. 31. num. 4.* vinum, amicus novus; Veterascet, & cum suavitate bibes illud; *Ecclesiastici cap. 9. n. 15.* Vinum, & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguent sensatos; *Ecclesiastici c. 19. n. 2.* Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorem; *Ecclesiastici c. 2. num. 22.* Diligentes in vino noli provocare; multos enim exterminavit vinum; *Ecclesiast. cap. 31. num. 30.* Exultatio Animæ, & cordis vinum moderate potatum; *Ecclesiast. cap. 31. num. 36.* Sanitas est animæ, & corpori sobrius potus; *Ecclesiast. c. 31. num. 37.* vinum multum potatum, irritationem, & iram, & ruinas multas facit; *Ecclesiast. c. 31. num. 38.* Amaritudo animæ vinum multum potatum; *Ecclesiast. cap. 32. num. 39.* vinum, & musica lætificat cor; *Ecclesiast. c. 40. num. 20.* Et vinum lætificat cor hominis; *Psal. 103. num. 15.* Hi quoque præ vino nescierunt, & præ ebrietate erraverunt; Sacerdos, & Propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt a vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt judicium; *Isaiæ cap. 28. numer. 7.* Bonum est non bibere vinum; *Ad Romanos cap. 14. n. 21.* Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse ... non vinolentum; *1. ad Timoth. c. 3. n. 3. & ad Titum cap. 1. n. 7.* Et Diaconos similiter ..., non multo vino deditos; *1. ad Timoth. cap. 3. n. 8.* Anus similiter .... non multo vino servientes; *ad Titum c. 2. n. 2.* Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere, propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates; *1. ad Timoth. c. 5. n. 23.*

V I O L E N T I A.

Vide verb. *Conservatores art. 2. n. 5. & 6.*

V I R.

S U M M A R I U M.

1 *Vir extra Paradisum fuit formatus; mulier vero intra Paradisum.*

2 *Viri in principio Mundi acceperunt sorores in Uxores.*

3 *Vir circa Uxorem quando graviter peccet.*

4 *Vir ab Uxore, & e contrario Uxor a Viro ad maritale consortium severioribus Canonum remediis cogi potest.*

5 *Alia ad rem, remissive.*

VIr extra Paradisum fuit formatus, mulier vero intra Paradisum. *Genes. cap. 2. & cap.* Illud *9. dist. 40.* ibi: *Illud autem animadvertere, quod extra Paradisum vir factus est: intra Paradisum Mulier, ut advertat, quod non loci, non generis nobilitate, sed virtute unusquisque gratiam comparat sibi. Denique extra Paradisum (hoc est in inferiore loco) vir factus, melior invenitur, & illa, quæ in meliori loco (hoc est in Paradiso) facta est, inferior invenitur.* 1

Vir circa uxorem peccat graviter præsertim in octo 2 casibus. Primo, quando sine justa causa illam retrahit ab 3 impletione, & observantia præceptorum, quæ obligant sub mortali. Secundo, quando illi permittit peccare mortaliter, & non corrigit, cum debeat, & possit. Tertio, quando ante elapsum bimestre, vi ab invita uxore obtinet copulam. Quarto, quando sine justa causa denegat Uxori petenti debitum conjugale. Quinto, quando ex levi causa illam graviter percutit, & animo injuriandi afficit verbis valde ignominiosis. Sexto, quando dissipat ejus dotem, & etiam suum patrimonium in ejus grave præjudicium, vel non laborat, cum laborare juxta suam conditionem possit, & alias ejus labor ad uxoris sustentationem sit necessarius. Septimo, si datam ei fidem Matrimonialem violet. Octavo, si eam aliquo morbo contagioso per copulam ab ipsa invita extortam inficiat. *Sic Doctores communiter.*

Vir ab uxore, & e contrario uxor a viro ad maritale 4 consortium, severioribus Canonum remediis cogi potest, *c. Litteras 13. de restitut. spoliat. cap. Ex publico 7. de convers. conjug. c. Non est 11. de sponsalib. & Matrimon. & c. pervenit. 3. de conjugio Leprosor. & S. C. C. 10. septemb. 1695.* & Benedict. XIV. Constitut. incip. *Pastor. Bonus §. 50.*

Alia ad rem. Vide verb. *Adulterium*, verb. *Bona*, 5 verb. *Conjuges*, verb. *Debitum conjugale*, verb. *Delectatio morosa* verb. *Divortium*, verb. *Dominium*, verb. *Dos*, v. *Affinitas*, verb. *Impedimenta Matrimonii*, verb. *Luxuria*, verb. *Maritus*, verb. *Matrimonium*, v. *Tactus*, v. *Uxor*.

VIRGA PŒNITENTIARIORUM.

QUoad Virgam Pœnitentiariorum datur hic ad litteram Consultatio vigesima secunda tomi primi D. Jacobi Pignatelli, ut sequitur.

C O N S U L T A T I O XXII.

An Canonicus Pœnitentiarius in Cathedrali Ecclesia uti possit virga, sive ut ajunt, bacchetta?

NOn potest. Quia est præjudiciale Pœnitentiariis Ecclesiarum Patriarchalium Urbis, & novitatis introductivum. Quippe quælibet Cathedralis poterit sibi tamquam licitum arrogare quod in simili Romæ gestum fuerit. Non enim talis Canonicus Pœnitentiarius D. Papæ, sed institutus ad observationem Decreti Conc. Tr. *sess. 24. c. 8. de reform.* Cum autem tenere virgam in manibus sit signum supremæ auctoritatis, unde solus Summus Pœnitentiarius illam tenet, eoque præsente minores Pœnitentiarii virgam dimittunt: ideo concedi non debet cuicumque Pœnitentiario cujuslibet Ecclesiæ, sed solum illis, qui immediate sunt Pœnitentiarii Summi Pontificis. 1

Accedit resolutio Sacræ Congreg. super causa *Abulentium anno 1587. die 21. Aprilis.* Quæsitum enim fuerat, 2

rat; an Canonicus Pœnitentiarius teneretur auscultare Confessiones etiam non reservatorum? An sedere, & assistere in sede determinata statis temporibus, & horis ante, & post meridiem? An deberet tenere virgam in manu, sicuti servatur in Patriarchalibus Urbis? Et responsum fuit affirmative ad duo priora quæsita; ad tertium autem, noves consuetudines non esse inducendas. Idem quoque declaravit *S. C. Episcop. & Regul. die 16. Maj. 1596. in una Neapolitana* per verba: „ Che senza privilegio A„ postolico non possono i Confessori tener in mano le „ bacchette, come fanno i Penitenzieri di Roma.

3 Quare cum sit contra usum totius Ecclesiæ, nusquam enim tales Pœnitentiarii virgam tenent, contra consuetudinem & rationem permitti non debet, prout non permitti decrevit *Sac. Cong. Concilii in una Romana Pœnitentiarii Lateranensis die 13. Novemb. 1639.* de qua testatur Dominicus Andolphinus Parochus S. Luciæ ad Apothecas, vir pius, & Ecclesiastica eruditione apprime imbutus.

4 Major Pœnitentiarius potest concedere Indulgentiam centum dierum omnibus Christifidelibus, qui ipsi pœnitentiali Virga tangendos se submiserint. Innocent. XII. Const. incip. *Romanus Pontifex*.

V I R T U S.

S U M M A R I U M.

1 *Virtus generatim capta quid sit.*
2 *Virtus specifice, & proprie capta quid sit?*
3 *Virtus tripliciter dividitur, videlicet ex parte subjecti in virtutes intellectuales, & morales, ex parte causæ efficientis in infusas, & acquisitas, & ex parte objecti in Theologicas, & morales.*
4 *Virtutes intellectuales quæ sint?*
5 *Virtutes morales quæ sint?*
6 *Virtutes infusæ quæ sint?*
7 *Virtutes acquisitæ quæ sint?*
8 *Virtutes Theologicæ, ac supernaturales quæ sint.*
9 *Virtutes morales, ac naturales quæ sint?*
10 *Quid sit virtus Theologica ut sic?*
11 *Quid sit virtus moralis ut sic?*
12 *Virtus in medio consistit; Vitia autem ad extrema tendunt.*
13 *Vitium quid sit?*
14 *Assignatur, quomodo virtus in medio consistat, & Vitia ad extrema tendant?*
15 *Virtutes quoque Theologicæ ex parte actus, seu exercitii earum consistunt in medio.*
16 *Virtutes Theologicæ sunt tantum tres, nempe Fides, Spes, & Charitas.*
17 *Virtutes Theologicæ sunt perfectiores omnibus virtutibus moralibus.*
18 *Major, & perfectior inter virtutes Theologicas est Charitas.*
19 *Omnes virtutes Theologicæ sunt Adultis necessariæ ad salutem.*
20 *Quo ad ea, quæ concernunt Fidem*, remissive.
21 *Spes quid sit?*
22 *Spes est actus voluntatis idem cum desiderio.*
23 *Spes distinguitur realiter a Fide, & Charitate.*
24 *Objectum materiale primarium spei, est Deus possidendus.*
25 *Objectum materiale secundarium spei sunt omnia bona, & auxilia ad Beatitudinem, seu Dei possessionem consequendam necessaria.*
26 *Objectum formale spei est Deus, quatenus est nobis bonus.*
27 *Spes reperitur in viatoribus, non tamen in omnibus.*
28 *Spes remanet in Animabus Purgatorii.*
29 *Spes nullatenus est in damnatis.*
30 *Spes non remanet in Beatis.*
31 *Virtuti spei opponuntur duo præcipua vitia, Desperatio scilicet, & Præsumptio, & quomodo?*
32 *Desperatio quid sit?*
33 *Præsumptio quid sit?*
34 *Charitas quid sit?*
35 *Ex eodem motivo diligitur proximus Charitate Theologica, ac diligitur ipse Deus.*
36 *Unde objectum primarium Charitatis est Deus; Objectum vero secundarium est proximus noster.*
37 *Objectum formale, seu motivum Charitatis Dei est ipsamet Dei bonitas absoluta, qua in se infinite bonus est in omni genere entis, & perfectionis.*
38 *Charitas Theologica distinguitur realiter a Fide, & Spe.*
39 *Charitas in patria remanet in Beatis.*
40 *Datur præceptum verum, & speciale diligendi Deum etiam actu interno.*
41 *Deus ex præcepto diligendus est super omnia, saltem appretiative, non vero intensive.*
42 *Quid sit Deum diligere super omnia appretiative, & intensive?*
43 *Ostenditur, quod Deus ex præcepto diligendus sit super omnia appretiative.*
44 *Ostenditur, quod Deus non sit ex præcepto diligendus super omnia intensive*, ad n. 46.
47 *Præceptum diligendi Deum super omnia, prout est negativum, obligat semper.*
48 *Prout est affirmativum obligat solum certis temporibus.*
49 *Assignantur dicta tempora.*
50 *Afferuntur ad id tres propositione damnatæ ab Innocentio XI.*
51 *Ultra Deum super omnia tenemur diligere proximum, sicut nosmetipsos.*
52 *Afferuntur ad id duæ propositiones damnatæ ab eodem Innocentio XI.*
53 *Item ex speciali præcepto Charitatis tenemur diligere inimicos.*
54 *Inimicis tenemur ex præcepto Charitatis exhibere communia, & generalia signa dilectionis communiter omnibus aliis ejusdem status, conditionis, ac qualitatis præstari solita.*
55 *Excipiendi sunt tamen casus, in quibus Charitas, vel Justitia aliud prudenter suadent, aut rationabilis causa excusat. Et assignantur tales casus*, ad n. 57.
58 *Specialia signa dilectionis per se loquendo non tenemur præstare inimicis ex præcepto Charitatis, sed solum ex consilio.*
59 *Ob varias accidentarias circumstantias sæpius obligamur exhibere inimicis signa aliqua, vel beneficia specialia Charitatis, & assignatur quando.*
60 *Quæ ex Charitate diligenda sunt, non sunt omnia æqualiter diligenda, sed inter ipsa servandus est debitus ordo Charitatis, qui assignatur.*
61 *Hinc post Deum tenetur quisque ceteris paribus magis diligere animam suam, quam animam proximi.*
62 *Tenetur autem quisque magis diligere animam proximi, quam proprium Corpus.*
63 *Non tenetur tamen quis succurrere proximo in extrema sua spirituali necessitate cum certo periculo propriæ vitæ, si spes nulla, aut incerta sit cum juvandi.*
64 *Propriam vitam pro aliena vita exponere an sit licitum, & aliquando necessarium*, ad n. 65.
66 *Inter proximos magis diligendi, & prius subveniendi sunt, qui nobis magis conjuncti sunt juxta triplicem conjunctionem, spiritualem, carnalem, & moralem, seu Civilem.*
67 *Quinam ordo servandus sit in necessitate extrema, gravi, & communi?* remissive.
68 *Qui ex inimicitia alium offendit, vel læsit exterius, tenetur ex Charitate ad reconciliationem injuriæ, & ad restitutionem damni illati.*
69 *Quantum tamen commode potest.*
70 *Veniam petere ab inimico læso, vel offenso quando sit necesse?*
71 *Assignantur varii casus, in quibus non est obligatio petendi veniam.*
71 *E duobus mutuo se offendentibus quis teneatur prius reconciliationem petere, & procurare.*
73 *Omnis offensus, vel læsus tenetur Offensori veniam petenti vere, & sincere, injuriam, vel offensam remittere.*
74 *Salva tamen Justitia, & Jure suo.*
75 *Nulla opera hominis sunt Deo grata & meritoria, nisi prius antequam ea faciat, se proximo suo reconciliaverit.*
76 *Virtuti Charitatis opponitur directe vitium odii Dei, aut proximi.*
77 *Item Charitati opponuntur plura alia vitia, ut Acedia, Invidia, Ira, Scandalum, Schisma, Bellum, Discordia, Contentio, Rixa, Seditio.*
78 *Quo ad Acediam*, remissive.
79 *Quo ad Invidiam*, remissive.
80 *Quo ad Iram*, remissive.
81 *Quo ad Scandalum*, remissive.
82 *Quo ad Schisma*, remissive.
83 *Quo ad Bellum*, remissive.
84 *Discordia qui sit, & quare opponatur Charitati?*
85 *Contentio quid sit, & quare Paci, & Charitati opponatur?*
86 *Rixa quid sit, & quare opponatur Charitati?*
87 *Seditio quid sit, & quare sit peccatum oppositum Charitati, & Paci politicæ?*
88 *Virtutes Cardinales quatuor communiter assignantur, scilicet Prudentia, Justitia, Temperantia, & Fortitudo.*
89 *Quare nuncupantur Cardinales?*
90 *Ceteræ morales virtutes sunt virtutum Cardinalium partes, vel subjectivæ, vel integrales, vel potentiales.*
91 *Omnes virtutes morales, sive Cardinales, sive eis adjunctæ, sunt ita inter se connexæ, ut nulla prorsus absque ceterarum comitatu obtineri possit in statu perfecto, & heroico.*

92 Bene

92 *Bene tamen potest una sine ceteris aliis esse in statu imperfecto.*
93 *Virtus moralis proprie quid sit?*
94 *Mediocritas, seu medium est duplex, scilicet medium rei, & medium rationis, & quodnam sit utrumque?*
95 *Vitium morale quid sit?*
96 *Prudentia quid sit?*
97 *Prudentia quamvis essentialiter non sit Virtus moralis, sed intellectualis, est tamen directiva, dux, & Regina omnium moralium Virtutum.*
98 *Partes integrales Prudentiæ sunt octo, nempe Memoria, Intelligentia, Providentia, Ratio, Docilitas, Solertia, Circumspectio, Cautio.*
99 *Quid sint singulæ dictæ partes?*
100 *Partes subjectivæ Prudentiæ sunt quinque, scilicet Monastica, Œconomica, Politica, Legislativa, & Militaris.*
101 *Quid sint singulæ dictæ partes?*
102 *Partes potentiales Prudentiæ sunt tres, nempe Eubulia, Synesis, & Gnome.*
103 *Quid sint singulæ dictæ partes?*
104 *Vitia Prudentiæ opposita per defectum sunt quatuor, scilicet, Præcipitatio, Inconsideratio, Inconstantia, & negligentia.*
105 *Quid sint singula dicta vitia?*
106 *Vitia Prudentiæ opposita per excessum sunt quinque, scilicet Prudentia carnis, Astutia, Dolus, Fraus, & Nimia Sollicitudo temporalium.*
107 *Quid sint singula dicta vitia?*
108 *Justitia quid sit?*
109 *Jus quid sit?*
110 *Partes subjectivæ Justitiæ sunt duæ, scilicet Justitia distributiva, & Justitia commutativa.*
111 *Quænam autem sit Justitia distributiva, & commutativa?* remissive?
112 *Utraque Justitia æqualitatem, seu portionem quamdam servat. Distributiva proportionem Geometricam, seu medium rationis; Et commutativa proportionem Arithmeticam, seu medium rei.*
113 *Quodnam autem sit medium rei, seu Aritmeticum, & quod sit medium rationis, seu Geometricum?* remissive.
114 *Si quis medium rationis in Justitia distributiva, vel medium rei in Justitia commutativa non servet, tunc Jus ipsum lædit, & Legem, qua Jus illud constituitur, violat.*
115 *Partes integrales Justitiæ sunt duæ, & assignantur, ac declarantur.*
116 *Partes potentiales Justitiæ sunt octo, scilicet Religio, Pietas, Observantia, Veritas, Gratia, Vindicatio, Liberalitas, & Amicitia, quibus additur Affabilitas.*
117 *Quid sint singulæ dictæ partes?*
118 *Vitia opposita Virtuti Justitiæ generatim sunt omnes injustitiæ, quibus violatur tum Justitia distributiva, tum Justitia commutativa, tam per excessum, quam per defectum.*
119 *Assignantur Vitia opposita singulis partibus potentialibus Justitiæ.*
120 *Fortitudo quid sit?*
121 *Partes velut subjectivæ Fortitudinis sunt duæ, scilicet Magnanimitas, & Patientia, & quid utraque sit?*
122 *Partes Fortitudinis integrales, quæ & potentiales quoque appellari possunt, sunt præsertim Fiducia, Magnificentia, & Perseverantia. Et quid singulæ sint?*
123 *Vitia opposita Fortitudini sunt Temeritas, seu Audacia, & Timiditas, seu Ignavia.*
124 *Et quid sint?*
125 *Magnanimitati opponitur per excessum Præsumptio, & Ambitio, per defectum autem Pusillanimitas, & quomodo?*
126 *Patientiæ opponitur per excessum Impatientia, per defectum autem Insensibilitas, & quomodo?*
127 *Fiduciæ, seu Confidentiæ opponitur per excessum Audacia seu Temeritas, ac Præsumptio, & per defectum Timiditas, seu Ignavia, ac Pusillanimitas, & quomodo?*
128 *Magnificentiæ opponitur per excessum Profusio pecuniæ, & per defectum Parvificentia, & quomodo?*
129 *Perseverantiæ, seu Constantiæ opponitur per excessum Pertinacia, & per defectum Mollities animi, seu inconstantia.*
130 *Temperantia quid sit?*
131 *Partes subjectivæ Temperantiæ sunt Abstinentia, Sobrietas, Castitas, & Pudicitia, & quid singulæ sint?*
132 *Partes potentiales Temperantiæ sunt Continentia, Humilitas, Mansuetudo, Clementia, Studiositas, Modestia, Eutrapelia, seu Urbanitas, & quid singulæ sint?*
133 *Partes integrales Temperantiæ sunt Verecundia, & Honestas, & quid utraque sit?*
134 *Vitia opposita Temperantiæ sunt stupor, & Intemperantia, & quid sint?*
135 *Assignantur vitia opposita aliis Temperantiæ partibus.*

Virtus generatim capta, est cujusque rei vigor, bona- 1
que dispositio, quæ subjectum, cui inest, in suo ge-
nere bonum, perfectumque, ejusque operationem aliquam
excellentem reddit. Sic v. g. oculi virtus, est bona ac
perfecta videndi acies: equi virtus est facilitas, & prom-
ptitudo currendi, ac portandi: hominis virtus est bonus
habitus, ex quo & bonus homo ipse efficitur, & bonum
ejus opus reddit; Unde Aristotel. 2. *Ethic. c. 9.* definit;
„ Virtus est, quæ bonum facit habentem, & opus bonum
„ reddit.

Virtus specifice, & proprie capta, prout reperitur in 2
sola substantia intellectuali, & non in brutis, aut rebus
inanimatis, est habitus perficiens substantiam intellectua-
lem, & ad bonam rectamque operationem inclinans. *Sic
in re Doctores communiter.*

Et hæc Virtus tripliciter dividitur, videlicet ex parte 3
subjecti in virtutes intellectuales, & morales; ex parte
causæ efficientis in infusas, & acquisitas; & ex parte ob-
jecti in Theologicas, & morales. *Ita Doctores communiter.*

Virtutes intellectuales sunt illæ, quæ intellectum, in 4
quo subjectantur, perficiunt in cognitione veri; & tales
juxta Aristotilem 6. *Ethic. c. 3.* sunt quinque, nempe In-
tellectus Scientia, Sapientia, Prudentia, & Ars, quibus
addi potest Fides infusa, & Theologica quam Philosophus
ignoravit. Virtutes morales sunt illæ, quæ hominis vo- 5
luntatem, in qua subjectantur, perficiunt in affectione ad
bonum honestum, & tales sunt Prudentia, Justitia, For-
titudo, & Temperantia, sub quibus aliæ continentur,
vel ad illas reducuntur; Prudentia enim quamvis es-
sentialiter sit virtus intellectualis, est tamen dux, &
Regina omnium Virtutum moralium. Vide *infra n.96.*

Virtutes infusæ, seu supernaturales sunt illæ, quæ ne- 6
queunt per potentiam naturalem comparari, sed ex na-
tura sua intrinseca postulant infundi, sicque nobis a Deo
immediate infunduntur, ut sunt habitus Fidei, Spei, &
Charitatis, qui etiam parvulis in Sacramento Baptismi di-
vinitus infunduntur, ex Concil. Trident. *sess. 6. cap. 7.*,
ibi: „ In ipsa justificatione cum remissione peccatorum 7
„ hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Chri-
„ stum, cui inseritur, Fidem; Spem, & Charitatem. "
Virtutes acquisitæ, seu naturales sunt illæ, quæ ex na-
tura sua possunt physice acquiri ab ipsa potentia per
frequentationem actuum, & de facto nostris frequen-
tatis actibus comparantur, & acquiruntur, ut sunt ha-
bitus Humilitatis, Temperantiæ, Mansuetudinis, & hu-
jusmodi; Unde Philosophi dicunt, quod *ex frequentatis a-
ctibus fit habitus.*

Virtutes Theologicæ, ac supernaturales sunt illæ, quæ 8
immediate, & principaliter versantur circa Deum tan-
quam objectum, *quod*, & formale, & tales sunt Fi-
des, Spes, & Charitas; Illæ enim solæ habent Deum
pro objecto primario, quod creditur, quod speratur,
quod diligitur, & etiam habent ipsum, ejusque at-
tributum pro objecto motivo, seu formali *quo*. Virtutes
morales, ac naturales sunt illæ, quæ principaliter ver-
santur circa aliquod objectum creatum tanquam objectum
formale, & terminativum quoad [illegible] mores, &
moderandos affectus animi nostri juxta dictamen rectæ
rationis, & tales sunt Prudentia, Justitia, Fortitudo, &
Temperantia, sub quibus reliquæ omnes virtutes mora-
les, vel tanquam *partes subjectivæ*, vel *potentiales*, &
integrales comprehenduntur.

Unde Virtus Theologica ut sic recte describitur, quod 10
„ sit habitus supernaturalis a Deo infusus elevans animum,
„ ut immediate feratur in Deum tanquam objectum; Ita
in re Communis Doctorum.

Et Virtus moralis, ut sic recte definitur, quod „ sit 11
„ Habitus electivus in Mediocritate consistens quoad nos
„ determinata ratione, prout sapiens definierit; Ita Ari-
stoteles 2. *Ethic. cap. 6.* Scotus *in 3. dist. 36. quæst. unic.
§. Dicitur*, & alii communiter. Ubi per ly *Habitus ele-
ctivus* intelligitur Habitus voluntatis, cum ipsa voluntas
soleat appellari Potentia electiva, & per ly *In mediocri-
tate consistens &c.* intelligitur, quod ad rationem Virtu-
tis requiritur Mediocritas a recta ratione prudentis præ-
finita.

Hinc currit illud vulgatum, quod *Virtus in medio con-* 12
sistit; Vitia autem ad extrema tendunt. Vitium enim,
prout opponitur virtuti, est Habitus electivus a Medio-
critate declinans, & sive est habitus inclinans in actus 13
contra præceptum rectæ rationis: Sicut enim virtus red-
dit habentem bonum, & ejus opus bonum, ita e contra
vitium reddit habentem malum, & ejus opus malum. Vi-
de *infra n. 93. & seq.*

Tunc autem formaliter, & secundum se „ Virtus in me- 14
„ dio consistit, & vitia ad extrema tendunt;" quando
ipsemet habitus inter duos extremos habitus vitiosos sibi
oppositos versatur. Sic Liberalitas media, inter Avari-
tiam, & Prodigalitatem, nam quodlibet horum vitiorum
extreme opponitur Liberalitati; Avaritia quidem per de-
fectum, sumptus etiam necessarios non faciendo; Prodi-
galitas

lites vero per excessum expendendo bona sua in sumptus non necessarios; Unde, ut vides, Vitia ad extrema tendunt, nempe ad excessum, & defectum; virtus vero amat, & consectatur id, quod inter utrumque dictum est, sive mediocre. Sic aliud exemplum. Qui facile omnia metuit ubi & quando non oportet, nihilque aggredi audet, is per defectum est vitiosus *Timidus*; Qui vero omnia aggredi audet, etiam ubi, & quando non oportet, nihilque timet, super excessum est vitiosus *Audax*; Inter ipsos autem extreme oppositos vitiosos mediat virtuosus *Fortis*, declinans ab utroque extremo, & medium tenens, metuendo scilicet, & non metuendo, aggrediendo aliquid, & non aggrediendo, ubi, & quando oportet secundum rectam rationem; Et sic de aliis.

15 Virtutes quoque Theologicæ ex parte actus, seu exercitii earum consistunt in medio; In exercitio enim ipsarum potest dari tum excessus, tum defectus. Excessus quidem in Fide credendo aliquod Deo convenire, quod non convenit. In Spe sperando, seu potius præsumendo Beatitudinem consequi sine meritis, aut ex propriis viribus. In Charitate diligendo Deum actione indebita, prout fieret, se ipsum ob amorem Dei putativum interficiendo, aut eidem immolando filium suum. Defectus autem in ipsis dari potest, & de facto datur, non credendo, sperando, vel diligendo prout debet tempore urgentis præcepti, sed discredendo pertinaciter, desperando, Deum odio habendo; Unde ille vere Virtutibus Theologicis est institutus, atque ornatus, qui prout debet, credit, sperat, & diligit declinando ab utroque dicto extremo excessus, & defectus, juxta illud „ Isaiæ 38. Hæc „ est via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad „ dexteram (scilicet per excessum, neque ad sinistram,) videlicet per defectum.

16 Virtutes Theologicæ sunt tantum tres, nempe Fides, Spes & Charitas. *Communis*, & habetur clare ex Apostolo „ 1. Corinth. cap. 13. ubi has tres solum enumerat. „ Nunc autem manent Fides, Spes, Charitas, tria hæc; & ex Trid. *sess.* 6. *cap.* 7. ubi solum has tres enumerant; „ In ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc „ omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, „ cui inseritur, Fidem, & Spem, & Charitatem.

17 Virtutes Theologicæ sunt perfectiores omnibus virtutibus moralibus; virtutes enim Theologicæ perfectius habent objectum, nempe ipsummet Deum, cum ordinentur ad Deum immediate, ad differentiam virtutum Moralium, quæ ad Deum ordinantur tantum mediate; *Communis*.

18 Major, & perfectior inter ipsas Virtutes Theologicas est Charitas; Ipsa enim perfectius nos conjungit cum Deo, quam Fides, & Spes. Unde Apostol. „ 1. ad Corinth. cap. 13. expresse dicit: „ Nunc autem manent Fides, Spes, „ Charitas, tria hæc, major autem horum est Charitas.

19 Omnes tres Virtutes Theologicæ sunt adultis necessariæ ad salutem; Non possunt enim salvari adulti, nisi credant, sperent, & diligendi ex Dei ordinatione ab eorum habitibus procedunt, adeoque &c. Unde Scotus „ in „ 3. dist. 34. n. 6. expresse dicit: *Fide tenemus*, tres Vir„ tutes Theologicas esse necessarias perficientes immedia„ te animum respectu objecti increati. “ Et Sanct. Aug. „ serm. 53. de tempore, sic habet; Tria quædam propo„ posuit animæ nostræ necessaria beatus, & egregius gen„ tium Doctor dicens: Nunc autem manent Fides, Spes, „ Charitas; Unde Alexander VII. die 24. *Septembris* 1665. merito damnavit sequentem propositionem primam in ordine: „ Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur „ elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præce„ ptorum Divinorum ad eas Virtutes pertinet.

20 Quo ad ea, quæ concernunt Fidem. Vide verb. *Fides per tot.*

21 Spes est Virtus Theologica Divinitus infusa, qua ex liberali Dei promissione fiducialiter desideramus nobis bonum infinitum per Dei autem auxilia, & merita nostra obtinendum. Ita desumitur ex Scoto *in* 3. *dist.* 26. *q. unic. num.* 10.

22 Spes est actus voluntatis idem cum desiderio. Scotus *l. cit. num.* 19. Scotistæ, & alii. Sperare enim quantum ad præsens idem est, ac desiderare, quia spes fertur in bonum absens ut possidendum; actus autem ille, quo bonum absens ut possidendum appetitur, est desiderium, adeoque spes est actus voluntatis idem cum desiderio.

23 Spes distinguitur realiter a Fide, & Charitate. Sanct. Thomas 2. 2. q. 7. *art.* 6. Scotus *l. c. n.* 17. & alii passim; Et ratio est, quia ubi sunt distincti actus, & distincta objecta formalia, ibi sunt distincti realiter habitus. Fidei autem, Spei, & Charitatis diversi sunt actus, cum actus Fidei sit credere, actus Spei desiderare, & actus Charitatis diligere; Item distincta sunt objecta formalia, cum objectum formale Fidei sit Deus ut verax, Spei sit Deus ut nobis bonus, & promissus, & Charitatis sit Deus ut bonus in se, adeoque &c. Tum quia sperare idem est ac desiderare: desiderare autem est actus voluntatis, & credere est actus intellectus, adeoque Spes distinguitur realiter a Fide; Item distinguitur realiter a Charitate, quia Charitas est amor amicitiæ, quo Deus diligitur propter seipsum. Spes vero est amor concupiscientiæ, quo Deus diligitur propter nos, seu ut bonus nobis, adeoque &c.

24 Objectum materiale primarium Spei est Deus possidendus. *Est in re Communis*. Et ratio est illud, quia objectum materiale primarium Spei nostræ est clara, quod expectamus in Cœlis; Non expectamus autem Deum tantum, sed Deum in Cœlis possidere, adeoque objectum materiale primarium Spei est Deus possidendus.

25 Objectum autem materiale secundarium Spei sunt omnia bona, & auxilia ad Beatitudinem seu Dei possessionem consequendam necessaria. *Est in re Communis*; Et ratio est evidens, qui vult finem, vult & media necessaria ad ipsum finem consequendum; adeoque, qui sperat Deum in æterna Gloria beatifice possidendum, sperat etiam media necessaria ad ipsum attingendum, seu consequendum, uti sunt omnia bona, & Dei auxilia ad obtinendum, & ad finaliter in gratia sanctificante perseverandum.

26 Objectum formale Spei est Deus, quatenus est nobis bonum; Sic desumitur ex Scoto „ in 3. dist. 26. q. unica, & tenent Herincx *disput.* 40. de Spe quæst. numer. 11. „ Reiffenstuel. Theolog. moral. distinct. 5. quæst. 1. con„ clus. 4. num. 6. Tannerus tom. 3. disput. 2. quæst. 1. „ num. 14. citans S. Thomam, Suarez, & alios Sanig. „ tom. 4. distinct. 4. quæst. 1. & alii plures contra alios. Et ratio nostra est, quia illud est objectum formale Spei, quod proprie movet ad appetitum, seu desiderium objecti materialis; Talis autem ratio motiva est bonus nobis, seu nobis commodum affert; Voluntas enim nostra nihil appetit, nisi sub ratione boni, adeoque &c.

27 Spes reperitur in Viatoribus, non tamen in omnibus. *Communis*; Et quidem prima pars patet ex Conc. Trident. *sess.* 6. *cap.* 7. ubi expresse docet, in justificatione infundi Fidem, Spem, & Charitatem. *Vide supra num.* 6. & 16. ubi afferuntur verba præcisa Concilii; Et secunda pars patet de Judæis, Turcis, aliisque Infidelibus, & Hæreticis, qui non habent Spem Theologicam, & supernaturalem, quia, cum careant Fide supernaturali, quæ est basis, & fundamentum Spei, carere debent etiam Spe supernaturali; Unde si vitam æternam sperent, id faciunt naturali, & acquisita, sicut Fide naturali, & humana credunt aliquos Fidei articulos; Item patet de peccatoribus illis, qui desperant de sua salute, isti enim Spem amiserunt. Nam sicut Habitus Fidei deperditur per quemlibet actum infidelitatis, ita habitus Spei etiam deperditur per quemlibet actum desperationis de salute, vel mediis ad salutem.

28 Spes remanet in Animabus Purgatorii. *Communis inter Catholicos*; Et ratio est, quia ipsæ Animæ vere expectant Beatitudinem, quam cognoscunt obscuram, futuram, absentem, & arduam, utpote acquirendam per pœnas quam patiuntur, non quidem merendo per illas, sed satisfaciendo.

29 Spes nullatenus est in damnatis. *Communissime*, textu expresso in illo Prov. 11. *Mortuo homine, nulla erit ultra Spes*: Tum quia in damnatis viget perpetua desperatio, quæ est totaliter opposita Spei.

30 Spes non remanet in Beatis. *Communis*; Et clare habetur *ad Romanos* 8. ibi: *Spes, quæ videtur, non est Spes, nam quod videt quis, quid sperat?* Atqui Beati Deum vident, eoque perfecte fruuntur, ergo amplius illum non sperant.

31 Virtuti Spei opponuntur duo præcipua vitia, Desperatio scilicet, & Præsumptio. Desperatio ei opponitur per defectum, ut cum quis desperat sese remissionem peccatorum suorum, & Beatitudinem æternam consecuturum, atque ideo ab ejus procuratione ob impossibilitatem, vel nimiam difficultatem mediorum apprehensam omnino desistit. Præsumptio autem ei opponitur per excessum, ut cum quis præsumit se Divinam Gratiam, & æternam Gloriam ex se ipso, & propriis viribus consequi posse, seu e contra præsumit se sola Dei Misericordia, ac liberalitate, & Christi meritis absque propria cooperatione per bona opera æternam Beatitudinem consecuturum. *Sic Doctores Communiter*.

32 Unde Desperatio definitur, quod sit voluntaria, & deliberata abjectio omnis Spei consequendi Beatitudinem, vel media ad illam conducentia ex opinione impossibilitatis, aut nimiæ arduitatis. *Est in re Communis*.

33 Et Præsumptio definitur, quod sit temeraria Spes hominis sibi, aut Deo innixi consequendi Gratiam, & Gloriam æternam absque mediis a Deo ordinatis. *Est etiam in re Communis*.

34 Charitas est Virtus Theologica divinitus infusa, qua diligitur Deus propter se super omnia, & proximus propter Deum. *Communis*. Unde ex eodem motivo diligitur proximus Charitate Theologica, ac diligitur ipse Deus & consequenter est unus, & idem habitus Charitatis inclinans ad diligendum Deum, & proximum propter Deum; Ubi enim unicum est operandi motivum, ibi sufficit unus habitus. Hinc S. Augustinus *de Trinitate lib.* 8. *cap.* 8. *in fine*, sic expresse dicit: „ Ex una eademque

„ Cha-

„ Charitate Deum, proximumque diligimus, sed Deum „ propter Deum, & proximum propter Deum: " & ideo Scotus *dist.* 7. *n.* 8. concludit, quod *ratio bonitatis proximi non est ratio terminans actum*, nempe Charitatis.

36 Unde objectum materiale primarium Caritatis est Deus: objectum vero secundarium est proximus noster. *Com-*
37 *mun.* Objectum autem formale, seu motivum Charitatis Dei est ipsamet Dei bonitas absoluta, qua in se infinite bonus est in omni genere entis, & perfectionis. *Sic tenet Commun. Doctorum.* Et ratio est, quia illud est objectum formale Caritatis, quod est objectum Beatitudinis; Atqui Deus, ut absolute bonus, in omni genere entis, & perfectionis est objectum Beatitudinis, cum ut sic sit maxime satiativus, ergo &c.

38 Charitas Theologica distinguitur realiter a Fide, & Spe. *Commun.*, cum Scoto *in* 3. *dist.* 27. *numer.* 2. ubi sic expresse habet: „ Hæc Virtus distincta est a Fide, quia „ actus ejus non est credere, similiter a Spe, quia actus „ non est concupiscere bonum amanti in quantum est „ commodum amantis, sed, tendere in objectum secundum se, etiamsi per impossibile circumscriberetur ab „ eo commoditas in amantem ". Et ratio patet ex dictis *supra n.* 23.

39 Charitas in Patria, seu in statu Gloriæ Cœlestis remanet in Beatis. *Commun.*, *ac certa* per illud 1. *Corinth.* 13. *Charitas numquam excidat*, excideret autem Charitas, si non remaneret in Beatis: Immo Sancti in Cœlis longe perfectius diligunt Deum, quam Justi in hoc Mundo.

40 Datur præceptum verum, & speciale diligendi Deum etiam actu interno *Commun.* text. expresso *Deuteronom.* 6. ibi: „ Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde „ tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & „ ex tota fortitudine tua: " Quando idem repetit Christus *Matth.* 22. addens: *Hoc est primum, & maximum mandatum*. Et ne quis dubitet de hac obligatione sub mortali, clamat Joann. Apostol. *Epist.* 1. *cap.* 3. *Qui non diligit, manet in morte*. Unde Alexander VII. *die* 24. *Sept.* 1665. merito damnavit sequentem propositionem primam in ordine: „ Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas Virtutes pertinentium ".

41 Deus ex præcepto diligendus est super omnia saltem appretiative, non vero intensive. *Est Commun.*, quoad primam partem, & *Communior* quoad secundam. Ut facilius tamen hæc percipiatur conclusio, advertendum est cum Scoto *in* 3. *dist.* 27. *quæst. unica* §. *Quantum ad illum*, & aliis pluribus, quod Deus potest super omnia diligi dupliciter, scilicet appretiative, & intentive: Tunc Deus diligitur super omnia *appretiative*, seu æstimative, aut prælative, quando pluris eum facimus, quam omnes creaturas, ita ut parati simus potius omnia perdere, immo & vitam propriam, quam Deum offendere, sicque Deum omnibus Creaturis præferre, & nullius timore aut amore ab ejus amicitia, seu Caritate separari juxta illud Apostoli *ad Rom.* 8. *num.* 38. ibi: „ Neque mors, neque „ vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, „ neque altitudo, neque profundum, neque Creatura alia
42 „ poterit nos separare a Caritate Dei "; Tunc autem diligitur Deus super omnia *intensive*, quando actu majori, seu conatu intensiori, & vehementiori, aut teneriori, ac ferventiori affectu Deum præ alio diligimus; Hac igitur terminorum explicatione præmissa.

43 Probatur conclusio quoad primam partem ex Sacra Scriptura. *Matthæi enim* 10. Christus ait: „ Qui amat „ Patrem, aut Matrem plusquam me, non est me di„ gnus; Et Lucæ 14. Si quis venit ad me, & non odit „ Patrem suum, & Matrem, & uxorem, & Filios, ad„ huc autem & Animam suam, non potest meus esse „ discipulus ": ergo si Patri, & Matri, Uxori, filiis, & etiam nobis ipsis debemus Deum præferre, a fortiori debemus ipsum præferre ceteris creaturis: Accedit ratio, quia cum Deus sit absolute, simpliciter super omnia bonus, etiam absolute, & simpliciter est super omnia *appretiative*, seu æstimative, vel prælative diligendus.

44 Probatur quoad secundam partem, nempe quod Deus non sit ex præcepto diligendus super omnia *intensive*; Et ratio est, quia pro adimplendo præcepto diligendi Deum ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente &c. sufficit, quod eum diligamus super omnia *appretiative*, æstimative, seu prælative, ita ut eum præferamus in appretiatione, & æstimatione omnibus creaturis, & nobis & ipsis, & nullius creaturæ amore, vel timore velimus ejus præcepta transgredi: nam, ut habetur ex „ Epist. „ 1. S. Joannis cap. 2. Qui servat verbum ejus vere in „ hoc Charitas Dei perfecta est ": si ergo, qui observat Dei mandata, habet vere charitatem Dei perfectam, *Vere in hoc Charitas Dei perfecta est*, stat clarum, quod pro adimplendo præcepto diligendi Deum ex toto corde &c. sufficit, quod eum diligamus super omnia *appretiative*, ejus præcepta plane observando præferenter ad amorem, vel timorem cujuscumque creaturæ, ita ut nullius amore, vel timore ea unquam transgrediamur: Unde ipsemet Christus Dominus solum proposuit hanc præceptorum observantiam, tamquam verum signum dilectionis ex affectu Charitatis. *Joan.* 14. *n.* 23. ibi: „ Si quis „ diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus „ diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud „ eum faciemus ": adeoque &c.

Tum quia si pro adimplendo præcepto diligendi Deum 45
ex toto corde &c. deberetur diligi Deus super omnia *intensive*, sequeretur, quod unus justus non posset intensius amare Deum, quam alius; & quod nec etiam amor requisitus pro adimplendo præcepto diligendi Deum posset ullatenus augeri, quod nullimode est dicendum, adeoque non requiritur necessario amor *intensivus*, sed sufficit *appretiativus*.

Tum etiam quia homines naturali inclinatione ferven- 46
tiori affectu feruntur in sensibilia, & præsentia, quam in insensibilia, & absentia; Unde fit, ut licite quis revera amet Deum super omnia *appretiative*, & tamen naturali virtute feratur intensiori affectu in aliquam creaturam absque offensa Dei, interim paratus, & resolutus, ut si necesse esset, aut Deum offendere, aut illam creaturam amittere, omnino illam creaturam potius ammitteret, quam Deum offenderet. Et de facto, sicuti experientia constat, quod non semel aliquis catulum v. gr. aut aliam creaturam ferventius ac tenerius amet, quam proprium filium, non tamen firmius, aut magis æstimative, quod inde cognoscitur, quia si vel catulum, vel filium amittere deberet, utique potius catulum, quam filium perdere vellet; ita etiam fieri potest, ut aliquis sine culpa intensius, ac tenerius amet Uxorem, Filium, aut Amicum, quam ipsum Deum, non tamen firmius & magis æstimative, si interim animo paratus sit, & resolutus potius Uxorem, Filium, aut Amicum deserere, quam Deum offendere: Unde quod *Matth.* 10. Christus Dominus dicit: „ Qui amat Patrem vel Matrem plusquam me, non est „ me dignus ", intelligi debet secundum majorem appretiationem, seu æstimationem, & non secundum majorem intensionem, juxta communem Doctorum interpretationem, teste Sporer *tom.* 1. *tract.* 2. *in* 1. *præcept. Decalog. cap.* 5. *sect.* 2. *n.* 29. Layman *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 2. *num.* 3. ubi refert hanc nostram sententiam ex communi doceri a Navarro, Suarez, Gabriele, Toleto, Valentia, & Sanchez, & tenent S. Bonaventura *dist.* 27. *art.* 2. *q.* 6. Sporer *loc. cit.* Boyvin. *tom.* 4. *disput.* 3. *de Charitate quæst.* 1. *vers. Dicitur* 3. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 286. ubi dicit, quod amor appretiativus est perfectior intensivo, Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 46. *dist.* 6. *q.* 1. *n.* 7. aliique plures Scotistæ, & Frassen „ Virtutibus Theologicis tract. 2. disp. 5. quæst. 3. conclus. „ 2. " citans Scotum *in* 3. *dist.* 27. *num.* 17. quamvis ab aliis citetur, & revera teneatur pro sententia contraria per hæc sua verba *loc. c. num.* 17. ibi: „ Sicut enim te„ neor diligere Deum super omnia alia extensive, ita „ etiam majori affectu, quam aliquod aliud ", quæ verba non parum urgent.

Præceptum diligendi Deum, prout est negativum ne 47
videlicet Deum odio habeamus, aut aliquid agamus, quod ejus dilectioni, & amicitiæ sit contrarium, obligat semper. *Communissima*.

Præceptum autem affirmativum de Deo super omnia 48
diligendo obligat solum certis temporibus. *Commun.* Et
hæc tempora quatuor potissimum a Doctoribus solent as- 49
signari. Primo, circa initium usus rationis. Secundo, cum urgente gravi tentatione, periculum impendet homini, ne in odium Dei labatur nisi ad Deum per actum dilectionis convertatur. Tertio, sæpius in vitæ decursu, ita ut non multo tempore differatur actus dilectionis Dei. Quarto, circa articulum mortis, & quoties tenetur quis elicere actum Contritionis, v. gr. moriturus, & Sacrificaturus, si conscius peccati mortalis non habet copiam Confessarii: Contritio enim includit necessario dilectionem Dei super omnia.

Unde quoad hoc semper præ oculis habendæ sunt, & 50
evitandæ tres sequentes propositiones merito damnatæ ab Innocentio XI. *die* 2. *Mart.* 1679. Prima, quinta in ordine, est, ut sequitur: „ An peccat mortaliter, qui actum „ dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret? condemnare non audemus ". *Secunda*, sexta in ordine: „ Probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquenniis „ per se obligare præceptum Charitatis erga Deum. Tertia, septima in ordine: „ Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, „ qua justificari possumus ".

Ultra Deum super omnia tenemur ex præcepto Charita- 51
tis diligere proximum sicut nosmetipsos. *Commun.*, præcepto expresso *Matthæi* 22. *n.* 39. ibi: Diliges proximum „ tuum, sicut teipsum: & Joann. 13. ibi: Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, & Epist. 1. Joann. „ c. 4. ibi: Mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, „ diligat & Fratrem suum ". Unde Innocent. XI. *die* 2.
Mart. 1676. merito damnavit duas sequentes propositiones. 52

Pri-

Prima in ordine decima, est, ut sequitur: *Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali*. Secunda, in ordine undecima: *Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos*.

53 Item ex speciali præcepto Charitatis tenemur diligere inimicos; *Communis*. Sic enim expresse præcipit Christus *Matth.* 5. ibi: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros*. Quod præcipit sub peccato gravi; nam *Matth.* 18. *n.* 35. habetur, quod nec Pater Cœlestis dimittet nobis peccata, nisi prius dimiserimus fratri nostro de cordibus nostris, ibi: „ Sic & pater meus Cœlestis faciet vobis, „ si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus „ vestris, & Marci 11. num. 26. ibi: Quod si vos non „ dimiseritis, nec Pater vester, qui in Cælis est, dimittet vobis peccata vestra, " & idem habetur *Matthæi* 6. *n.* 15.

54 Inimicis tenemur ex præcepto Charitatis exhibere communia, & generalia signa dilectionis communiter omnibus aliis ejusdem status, conditionis, ac qualitatis præstari solita; *Communis*. Unde tenemur inimicum salutantem resalutare, interroganti respondere, emere volenti vendere, in communibus orationibus, & eleemosynis eum includere, communia officia, vel obsequia, quæ omnibus passim in Communitate, Civitate, Collegio, Monasterio, vel Domo aliqua exhiberi solent, etiam ipsi præstare, idque sub gravi, vel levi peccato, prout attenta personarum, locorum, aut aliarum circumstantiarum conditione gravis, aut levis reputabitur contemptus. Et ratio est, quia talis exclusio a dictis, aliisque communibus dilectionis signis vindictam indicat, quæ privatis Personis interdicta est, juxta illud *Levitici* 19. *Non quæres ultionem, neque eris memor injuriæ Civium tuorum*. Et *ad Romanos cap.* 12. *num.* 19. *Mihi vindicta, Ego retribuam, dicit Dominus*. Et idem *ad Hebræos cap.* 10. *n.* 30.

Excipiendi sunt tamen casus, in quibus Charitas, vel Justitia (a) aliud prudenter suadent, aut rationabilis caussa excusat; Charitas enim erga ipsummet inimicum non semel prudenter suadet negare inimico signa communia dilectionis, seu Charitatis, videlicet salutationes, responsiones, allocutiones, & hujusmodi, vel quia sic speratur emendandus, errorem suum agniturus, & correcturus, vel quia timetur ex his signis deterior futurus, injuriam illatam parvipensurus, & facilius denuo illaturus, aut talia signa Charitatis sibi in despectum fieri, aut aliter in malum sensum interpretaturus; Item etiam Charitas erga seipsum interdum prudenter suadet negare inimico dicta signa, & evitare ejus consortium, colloquium, familiaritatem, & hujusmodi, ne inde nova jurgia insurgant, vetera odia reaccendantur, & graviora mala oriantur, eo quod sit naturæ rixosæ, & hujusmodi. 55

Justitia aliquando prudenter suadet inimico reo subtrahere communia signa dilectionis, seu Charitatis, ut sæpe sæpius experientia demonstrat in Parentibus, Prælatis, ac Superioribus, qui filios, & subditos in se peccantes a communibus beneficiis, vel amoris indiciis licite, immo & meritorie excludunt correctionis gratia, ut sic errorem suum agnoscant, & emendentur, & de cætero caveant. 56

(a) Nota. Explorata res est, ita hominem oportere proximum diligere, ut ei velit bonum spirituale in ordine ad vitam æternam. Tum quia proximum sicut nosmetipsos diligere tenemur, *Matth.* 22. *vers.* 37. nos vero in ordine ad æternam beatitudinem diligere debemus: Tum etiam, quia Charitas virtus est; virtus autem propter operationem; ergo charitas erga proximum in actum exeat necesse est, actus vero charitatis est velle bonum proximo conforme ipsius naturæ, quæ diligitur; hujusmodi autem bonum, vel beatitudo est, vel ad beatitudinem conducens: Tum demum, quia charitate imitari Deum, & Christum tenemur, ut habetur *Joannis* 14. *vers.* 22. *Si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere*. Deus vero nos dilexit actu interiori, & positivo ordinando nos ad beatitudinem, & media conferendo ad beatitudinem conducentia, nos ergo interno actu proximum diligere debemus, optando illi æternam beatitudinem, & media procurando, quæ ad hanc proximum dirigant, atque perducant. Age vero: nomine proximi veniunt etiam inimici; hi enim creaturæ rationales sunt, & æternæ beatitudinis capaces: & ne viderentur ab hoc præcepto exclusi, Christus Dominus ait; *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, orate pro persequentibus, & calumniantibus vos*: ergo in inimicos quoque charitatem exercere tenemur, & signa illa benevolentiæ præbere, quæ ab inimicitia, & peccato illos retrahant, & ad æternam felicitatem dirigere, & conducere valeant. Hæc vero palam faciunt. 1. Negari inimicis non posse communia benevolentiæ signa, si hæc negatio odium, & inimicitiam foveat; nam tunc ruinæ spiritualis occasionem præfert; & non solum non exhibet media ad æternam beatitudinem conferentia, sed retrahit hominem ab hoc bono, & ad perditionem ducit. Itaque abstinere non possumus ab hac benevolentiæ demonstratione, vel metu injuriæ, vel timore alicujus boni temporarii jacturæ, ut est manifestum, sed prudentia utendum est, qua ita benevolentiæ signa in inimicos exercere possumus, ut non solum hos ad injurias, & ad damna inferenda non moveant: sed potius ad extinguendum odium, obtinendam benevolentiam, & sinceram reconciliationem conferat. 2. In Prælatis, in Superioribus, in parentibus, ac in viris gravi auctoritate pollentibus omissionem communium benevolentiæ signorum, quæ correctionis, & emendationis caussa fiat, esse potius exercitium charitatis. Nam charitatem ostendimus in iis, quæ homines a vitiis retrahant, & peccatis, & ad veram ad Deum conversionem eosdem moveant, & provocent; Hæc enim veluti *media habentur* ad æternam salutem conferentia; At in relatis &c. omissio significationis peculiaris benevolentiæ in iis, qui erarunt ac peccaverunt, confert ad retrahendos homines peccato commisso, & ad illius detestationem per veram conversionem eosdem provocat; Si ergo prudenter id fiat, tantum abest, ut dici queat negatio signorum charitatis; quin potius eam charitatis demonstrationem secum fert, quam exercere homines per correctionem debent. 3. Omittentes communia benevolentiæ signa correctionis caussa, vel reprehendentes, & objurgantes homines, qui vel in eos, vel in alios peccaverint, curare omni studio debent, ut ostendant abstinere ab illis signis, vel objurgationem adhibere, quia bonum, ac verum bonum peccantibus exoptet, hac enim unice via charitatem exercent: Atque hinc liquet, nonnisi improprie dici abstinere tunc homines a communibus charitatis signis; signa enim charitatis ea tantum sunt, quæ nos velle proximo significent bonum spirituale in ordine ad beatitudinem; At vel ipsa omissio communium signorum id aliquando demonstrat &c. 4. Etsi abstinere licite possumus ab aspectu, & consortio inimici, ne odii in nobis augmento aut nova in inimicos ira peccandi occasionem præbeamus; tamen ne dolor ex ejus præsentia in nobis augeatur, aut ne honor in nobis minuatur, abstinere a significatione caritatis non debemus; tum quia urget præceptum beneficandi, & diligendi inimicos; tum etiam quia charitativus aspectus, vel charitate conjunctum consortium apta sunt media ad inimicitiam tollendam, & ad procurandum bonum spirituale inimici. Inimici enim vitæ nostræ, vel famæ, aut fortunæ, non sunt exasperandi injuriis, sed emolliendi benefactis; inquit R. P. Jacobus Besombes *de Charitate cap.* 8. qui rem ita ostendit: *Noli vinci a malo, sed vince in bono malum*, ait *Apostolus ad Roman.* 12. *vers.* 21. Amor Dei, & Christi erga nos debet esse regula amoris nostri erga inimicos, eisque ista debemus; 1. Qui est lacessitus debet inimici conversionem, & optare, & eam a Deo precibus postulare: optat enim Deus conversionem peccatoris: *Vivo Ego, dicit Dominus; nolo mortem impii, sed ut convertatur impius a via sua, & vivat*, *Ezech.* 33. *v.* 11. 2. Debet inimicum veniam petentem sponte, & benigne excipere, uti facit Christus, *Joan.* enim 6. *vers.* 37. ait: *Eum, qui venit ad me, non ejiciam foras*, & *Matth.* 18. *vers.* 22. alloquens Petrum, & nos omnes, inquit: *Non dico tibi ut parcas usque septies, sed usque septuagies septies*. 3. Debet per se vel per alium offerre inimico reconciliationem, si speret futurum, ut id ad ejus conversionem inserviat: Id enim præstat Deus erga peccatores, quos semper ad pœnitentiam hortatur, & quibus etiam pertinacissimis gratiam offert: *Ecce*, inquit, *sto ad ostium, & pulso. Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo*, & *ipse mecum*: *Apoc.* 3. *v.* 20. & *Prov.* 23. 26. *Præbe fili mi cor tuum mihi*. 4. Non potest negare reconciliationem inimico veniam petenti, nec communia amoris indicia, immo nec specialia, cum hinc nasceretur scandalum, vel obex poneretur, quo retardaretur conversio inimici. Atque hinc vide, num rite Ferraris asserat *num.* 58. non teneri christianum hominem ne ad succurrendum quidem inimico in egestate posito, nec eumdem obvium factum salutare? Vide etiam num ob temporarium incommodum, vel damnum, aut ob metum jacturæ honoris mundani, omittendum sit exercitium charitatis in proximum inimicum; vel negari eidem reconciliatio? Hæc sane cum regula charitatis erga ipsos quoque inimicos usurpanda conciliari nullo modo possunt. Vide demum, num grave, aut gravius incommodum quod offensionem superet caussa sufficiens sit ad negandam inimico offenso reconciliationem externam? Hæc enim necessaria est ad removendum scandalum, ad placandam offensi iram, & ad odium ex injuria in læso homine excitato extinguendum, atque ad necessariam animi reconciliationem. Neque verum est, non teneri hominem ad veniam petendam a læso, si levis læsio fuerit. Nam si ob gravem læsionem sub gravi culpa, si ob levem sub culpa veniali ad veniam petendam adstringi, qui læserit, debet.

caveant. Sic in dies videmus Parentes, & consanguineos e suis domibus ejicere, nec ad aspectum, colloquium convivium, aut consortium admittere velle Filium, vel Consanguineum, qui Matrimonium indignum contra eorum voluntatem contraxerit, aut alias crimine alicujus infamiæ commisso familiam gravi dedecore affecerit; Et tales Parentes, & Consanguinei, si non ex animi odio, sed solum ob dicti Filii, vel similis Filiæ delinquentis correctionem, familiæ honorem, ac aliorum majorem cautelam procurandam ad id procedant; Et non in perpetuum reconciliationem denegent, sed solum ad tempus differant, quousque videbitur expedire ad eorum punitionem, & emendationem, & alios bonos intentos fines consequendos, non peccant, nec sunt a Confessariis, vel Parochis absolutione Sacramentali, & Sacra Communione privandi; Sic Layman *Theolog. moral. lib. 2. tract. 3. cap. 4. num. 4.* Sporer *tom. 1. tract. 2. in 1. præcept. Decalog. cap. 1. sect. 2. num. 23.* & alii.

57 Rationabilis caussa excusat pluries ab obligatione præstandi inimico communia signa Charitatis (a); Et signanter si Pater, vel Mater vitet aspectum, & consortium occisoris proprii Filii, non ratione odii, sed ne dolorem renovet cum memoria occisi Filii; Item si quis sine gravi incommodo sui honoris non possit inimicum salutare; Item si quis prævideat inimicum exinde evasurum audaciorem, & sibi notabile damnum esse obventurum; Item si quis ob gravem receptam injuriosam infamiam præstando sic graviter injurianti, & offerenti communia signa Charitatis, & dilectionis esset multis argumento ipsum parvi æstimasse tam acerbam injuriam; Item si quis sit moraliter certus suum inimicum non esse resalutaturum, & corresponsurum, & sic de aliis similibus.

58 Specialia signa dilectionis per se loquendo non tenemur præstare inimicis ex præcepto Charitatis, sed solum ex consilio; *Communis*, Unde non tenemur inimicos ægrotos invisere, mœstos consolari, egentibus succurrere, pecunias mutuare, hospitio, vel convivio excipere, ad familiare colloquium admittere, obviam factos salutare, & hujusmodi; ut tradunt communiter Doctores.

59 Dicitur autem notanter *Per se loquendo*, quia ob varias accidentarias circumstantias sæpius obligamur inimicis exhibere signa aliqua vel beneficia specialia Charitatis. Et signanter ob evitandum scandalum, utpote si negando inimico signa dilectionis specialia, quæ antea quis eis exhibere solitus erat, majus in se hominis odium, vel inimicitiam concitet, vel alios id advertentes scandalizet; Item quando exhibitione hujusmodi signi, vel beneficii specialis Charitatis animum inimici sibi, ac principaliter Deo facilius reconciliandum quis speret, vel alias salutem spiritualem inimici proventuram; Item quando inimicus est in extrema, vel gravi necessitate constitutus, tunc specialia beneficia Caritatis sunt ei exhibenda juxta exigentiam necessitatis, ut habetur *Proverb. c. 25. & ad Romanos cap. 12. num. 29.* ibi: *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitiverit, potum da illi*. Item præstanda, & exhibenda sunt inimico specialia signa dilectionis, quando circumstantiæ sunt tales, ut eorum omissio sit clarum signum odii interni, & sic de aliis similibus.

60 Quæ ex charitate diligenda sunt, non sunt omnia æqualiter diligenda, sed inter ipsa servandus est debitus ordo caritatis, juxta illud *Cant. 2. Ordinavit in me Caritatem*; Unde debet quisque primo diligere Deum super omnia; Secundo, se ipsum secundum bona spiritualia. Tertio, proximum secundum eadem bona spiritualia. Quarto, seipsum quo ad bona corporalia. Quinto proximum quo ad eadem bona corporalia. Sexto, se ipsum quoad bona temporalia externa, & Septimo, proximum quoad eadem bona temporalia externa. *Communis*.

61 Hinc post Deum tenetur quisque ceteris paribus magis diligere animam suam, quam animam proximi. Et ratio est clara, quia, ut dicit Scotus *in 3. dist. 19. numer. 1.* Mensura est perfectior mensurato, sed dilectio sui est mensura dilectionis proximi, ut patet ex *Matthæi 22.* ibi: *Diliges proximum tuum, sicut te ipsum*, ergo &c.

62 Tenetur autem quisque magis diligere animam proximi, quam proprium corpus. Unde proximo versanti in extrema, & moraliter insuperabili necessitate spirituali, succurrendum est cum certo periculo propriæ vitæ; Dummodo adsit spes æque certa eum juvandi, & nullum gravius damnum inde secuturum timeatur. *Communissima*, cum Sancto Augustino *lib. 1. de Doctrina Christiana cap. 27.* Sanct. Thoma *2. 2. q. 26. art. 5.* teste Sporer *tom. 1. tract. 3. in IV. præcept. Decalog. cap. 6. n. 125.* Et hoc habetur ex verbis Christi *Joann. 15.* ibi: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*. Christus autem ita nos dilexit, ut tradiderit suum corpus pro animabus nostris. *Tradidit semetipsum pro nobis*, ut scribit Apostolus *ad Ephes. 5.* & ut docet Joannes Apostolus „ Ep. 1. c. 3. In hoc cognovimus Caritatem Dei, „ quoniam ille animam suam pro nobis posuit, unde subjungit: Et nos debemus pro fratribus animas ponere. „ Hæc S. Augustin. lib. de mendacio cap. 6. expresse dicit: Temporalem vitam suam pro æterna vita proximi „ non dubitabit Christianus amittere; Unde tenetur quis „ baptizare infantem, & absolvere peccatorem, etiam „ cum periculo propriæ vitæ, si certo sciat non posse „ alia via salvari, & aliunde non immineat ipsi periculum damni proprii spiritualis.

63 Dicitur autem notanter: *Dummodo adsit spes æque certa eum juvandi, & nullum gravius damnum inde secuturum timeatur*; quia non tenetur quis succurrere in tali necessitate proximo, cum spes nulla, vel incerta sit eum juvandi, aut si aliud gravius damnum inde secuturum timeatur, ut si tempore pestis, & persecutionis infidelium non adsit nisi unus Sacerdos, non tenetur ipse pro unius tantum salute vitam suam exponere, cum sic periclitaretur salus totius communitatis; Item si quis reperiatur in peccato mortali, nec possit commode sibi procurare statum gratiæ, non tenetur pro tunc vitam suam exponere pro salute spirituali proximi, cum sic exponeret morti nedum suum corpus, sed etiam propriam animam, quum ex dictis *supra n. 61.* tenetur quisque magis diligere propriam, quam proximi animam. (b)

64 Propriam vitam pro aliena vita exponere ordinarie non est licitum. Sanctus Augustinus „ lib. de mendacio „ ad Consentium cap. 6. ubi sic ait: Si quis pro alterius „ temporali vita suam ipsam temporalem perdit, non est „ jam diligere illum, sicuti seipsum, sed plusquam seipsum, quod sanæ doctrinæ regulam excedit. Layman *l. c. cap. 3. n. 4.* Sporer *l. c. n. 132.* dicens esse communem recentiorum contra Arragonium, Victoriam, Valentiam, Molinam, & alios citatos, & secutos a Lessio *lib. 2. de Justitia cap. 9. & seq.* volentes licitum esse, atque laudabile vitam suam corporalem exponere pro servanda vita corporali amici, quia honestas Virtutis amicitiæ majus bonum est, quam vita propria corporalis. Et ratio nostræ conclusionis est, quia, si Virtus Caritatis, & ordo rectæ dilectionis præcipit, ut propriam quisque vitam præferat alienæ, sequitur nullam virtutis, & honestatis laudem esse propriam vitam exponere pro aliena servanda. Fateor tamen contrariam opinionem esse vere probabilem, cui favet illud Christi, *Joan. 15. Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. Layman *l. c.* cum pluribus aliis ibi allegatis.

65 Dicitur autem notanter *Ordinarie id licitum non esse*, quia pro salute personæ publicæ, ex qua multum dependet bonum commune, sicuti pro communi totius Reipublicæ, & multo magis pro Fide, & Religione Catholica vitam propriam exponere, non solum licitum, & laudabile est, sed est etiam necessarium. *Sic communis Doctorum*. Et ratio est, quia bonum commune prævalet, & præferendum est bono particulari. Unde sicuti in naturalibus pars una corporis periculo se exponit pro servando toto corpore, ita & in politicis particulare Reipublicæ membrum pro servanda tota Republica. Item licitum est, ac meritorium vitam propriam exponere pro vita corporali proximi, si ejus morti annexa esset mors spiritualis animæ, ut ad impediendam æternam damnationem injusti aggressoris, cum illum occidere Jure possit injuste aggressus, si aliter se defendere nequeat, potius permittere, ac tolerare mortem propriam corporalem est opus maximæ Charitatis, & summe meritorium.

66 Inter proximos magis diligendi, & prius subveniendi sunt qui nobis magis conjuncti sunt juxta triplicem conjunctionem, spiritualem, carnalem, & moralem, seu Civilem. *Communis*, & clare habetur ex Apostolo *Ad Galatas 6.* ibi: *Operemur bonum ad omnes, maxime ad domesticos Fidei*, & 1. *Ad Timoth. cap. 5.* ibi: *Si quis autem suorum, & maxime domesticorum curam non habet, Fidem negavit, & est infideli deterior*; Unde qui magis nobis conjuncti sunt conjunctione spirituali, præferendi sunt in bonis spiritualibus; Qui nobis magis conjuncti sunt conjunctione carnali, præferendi sunt in bonis pertinentibus ad naturam, & vitam corporis; Qui nobis magis conjuncti sunt conjunctione morali, seu Civili, præferendi sunt in rebus pertinentibus ad Civilem communicationem, & sic concives præferendi sunt in his rebus aliis extraneis, & in rebus bellicis præferendi sunt commilitones, & sic de similibus.

67 Quinam ordo servandus sit in necessitate extrema, gravi, & communi? Vide verb. *Necessitas*.

68 Qui ex inimicitia alium offendit, vel læsit exterius signo, verbo, vel facto, tenetur ex Charitate ad reconciliationem externam, petendo ab offenso, vel læso quantum commode potest per se vel per alium signo, verbo,

vel

(a) Vide not. antec.

(b) Meminisse hic debebat Auctor noster illius Christi sententiæ Jo. XV. 13. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis*, quam recitat numero sequenti; comperisset enim tunc statum peccati mortalis non obstare, quin quis teneatur eo in statu exponere vitam propriam pro proximi spirituali necessitate, cum hujusmodi charitatis actus aptus sit, ut gratia recuperari queat, quem tamen comitari deberet actus contritionis.

vel facto veniam, & remissionem offensæ. *Communis.* Et ratio est clara, quia qua ratione, & forma Caritas est destructa, eadem reparari debet. Et sicuti offensor non tenebatur ponere offensam, ita tenetur eam tollere; Insuper tenetur ex Justitia etiam ad satisfactionem injuriæ, & ad restitutionem damni illati, nisi offensus & læsus gratis remittat.

69 Dicitur autem notanter, *Quantum commode potest*, quia nemo tenetur ad hanc externam reconciliationem cum inimico offenso cum gravi, vel graviori suo incommodo quam fuerit offensio, vel læsio illata proximo, uti esset gravis infamia, si offensio, & læsio hostilis fuerit occulta: Vel si offensus, & læsus sit absens, nec facile conveniri possit, & hujusmodi.

70 Veniam petere ab inimico læso, vel offenso tunc solum necesse est, quando gravis fuit offensio, vel læsio, & aliud remedium, seu modus non occurrit ad reconciliationem. *Communis.*

71 Unde non est obligatio petendi veniam, 1. Si injuria, vel læsio non fuerit gravis; 2. si aliter satisfieri potest offenso vel læso, verb. grat. per pecuniam, per specialia signa, & officia amicitiæ, per aliqua particularia beneficia, aut per aliorum intercessionem; 3. si offensus, vel læsus petitionem veniæ non curat, vel censetur remittere; 4. si injuriæ & offensæ inter inimicos factæ invicem se compensant; 5. si offensus, vel læsus per petitionem veniæ sibi ab offensore factam sit magis irritandus; 6. si lædens, vel offendens sit longe Superior offenso, ut non conveniat a subdito, & longe inferiori veniam petere propter diminutionem auctoritatis, & superioritatis; tenetur tamen aliis beneficiis, signis, & argumentis subditi læsi animum reconciliare; 7. Si apud aliquos verb. grat. nobiles viros veniæ petitio in usu non sit, sed aliter fieri soleat reconciliatio. *Sic Doctores passim.*

72 E duobus mutuo se offendentibus, vel inimicis factis, si injuriæ, seu offensæ fuerint æquales, reconciliationem petere, & procurare salutando, alloquendo, aut, si opus fuerit, veniam petendo, tenetur prius qui prior offendit vel prior caussa rixæ extitit; Si autem injuriæ, vel offensæ fuerint inæquales, tunc tenetur qui gravius offendit, quamvis posterius: Et si contingat injurias censeri moraliter ita pares, & simultaneas, ut, omnibus consideratis, non appareat, cur unus non potius quam alter debeat esse prior in venia petenda, tunc uterque tenebitur, data occasione, inchoare reconciliationem, salutationem, alloquium &c. nisi consuetudo, vel mos patriæ esset, ut unus potius, quam alter deberet prævenire; Unde generaliter loquendo inter æquales, is debet prius salutare, & alloqui, qui coram alio stante vel sedente transit, vel de novo accedit. *Sic Doctores communiter.*

73 Omnis offensus, vel læsus tenetur offensori veniam petenti, & sincere injuriam, & offensam remittere, salva tamen Justitia, & Jure suo. *Communis*, & habetur clare ex pluribus Evangelicis textibus. *Lucæ enim cap. 17. num. 3. & 4.* præcipit Christus: *Si peccaverit in te Frater tuus, & pœnitentiam egerit, dimitte illi, & si septies in die peccaverit in te, & septies in die conversus fuerit ad te, dicens pœnitet me, dimitte illi.* Et *Marci cap. 11. num. 26.* expresse dicit: *Quod si vos non dimiseritis, nec Pater vester, qui in Cœlis est, dimittet vobis peccata vestra*, & idipsum dicit *Matth. cap. 6. num. 14.* ibi: *Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra*, & *Matth. cap. 18. num. 35.* narrata parabola de servo nequam, & crudeli damnato ad carceres, ex quo noluerit dimittere debitum conservo suo, concludit: *Sic & Pater meus Cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque Fratri suo de cordibus vestris.*

74 Dicitur autem notanter: *Salva tamen Justitia, & Jure suo*, quia non obstante, quod offensus, vel læsus teneatur vere, & sincere injuriam, vel offensam offensori veniam petenti remittere, potest tamen adhuc per viam Juris petere ab ipso debitam satisfactionem, & recompensationem pro injuria, & damno sibi illato, ut tradunt communiter Doct. Vide verb. *Pax.*

75 Nulla opera hominis sunt Deo grata, & meritoria, nisi prius, antequam ea faciat se proximo suo reconciliaverit. *Communis*, per expressum textum *Matthæi cap. 5. num. 23.* ubi Christus Dominus sic expresse dicit: *Si offers munus tuum ad Altare* (intellige etiam de omni alio opere bono Deo grato, & meritorio) „ & ibi recordatus fueris, quia Frater tuus habet aliquid adversum te, „ relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius „ reconciliari Fratri tuo, & tunc veniens offeres munus „ tuum. *Quod sic egregie exponit Sanctus Augustinus* serm. „ de verbis Domini in monte; Matthæi 5. *ibi:* Si absens „ est Frater tuus, vade non pedibus corporis, sed animo humili te prosterne in conspectu ejus, cui obliturus es, si præsens revocandus est ad amorem ab eo „ veniam petendo, si enim læsisti, vel si te læsit, dimittendo Cordis rancorem.

76 Virtuti Caritatis opponitur directe vitium odii Dei, aut proximi, & de hoc vide verb. *Odium per tot.* ubi insuper afferuntur tres propositiones damnatæ ad rem facientes.

77 Item Caritati opponuntur plura alia vitia, ut Acedia, Invidia, Ira, Scandalum, Schisma, Bellum, Discordia, Contentio, Rixa, Seditio.

78 Quoad Acediam. Vide verb. *Acedia per tot.*

79 Quoad Invidiam. Vide verb. *Invidia per tot.* ubi etiam de tribus Invidiæ affectionibus Caritati oppositis, nempe de Indignatione, seu Nemesi, de Zelo, seu Æmulatione, & de Timore, ac de aliis ad rem.

80 Quoad Iram. Vide verb. *Ira per tot.* ubi etiam de Indignatione, Rixa, Contumelia, ac de aliis ad rem.

81 Quoad Scandalum. Vide verb. *Scandalum, per tot.*

82 Quoad Schisma. Vide verb. *Schisma, per tot.*

83 Quoad Bellum. Vide verb. *Bellum, per tot.*

84 Discordia est dissensio voluntatum circa bonum, quod ex Caritate amare debemus. Unde opponitur Caritati, quæ necessario causat concordiam, consensionem, & pacem voluntatum in bonum.

85 Contentio est altercatio quædam verborum cum proximo ad impugnandam veritatem, quam ipse sustinet; & hæc opponitur Paci, Caritati, qua tenemur cum proximo consentire in bonis ipsi necessariis, non impugnando contentiose veritatem in rebus ad salutem ejus animæ, vel corporis, ad ejus famam, vel fortunam pertinentibus.

86 Rixa est privatum quoddam bellum inter personas ex odio resultans. Unde opponitur Charitati, quia, ut dicitur *Proverb. 10. num. 12. Odium suscitat rixas, & universa delicta operit Caritas.* Per Rixam, inquit Sanctus Thomas 2. 2. *q. 158. art. 2. in corpore, intelliguntur omnia nocumenta, quæ facto proximis inferuntur ex ira*, videlicet pugnæ, bellum, seditio, vulnus, cædes, & hujusmodi.

87 Seditio est quædam dissensio inter Cives ab his duobus vocabulis *seorsim*, & *Ito*, derivata, quia aliqui Cives seditiosi in dissensione dicuntur seorsim ire; Hoc vitium opponitur paci politicæ, & est ex suo genere peccatum grave ex parte commoventis seditionem, sicut rixa ex parte rixantis, non vero ex parte illius, qui invaditur.

88 Virtutes Cardinales quatuor communiter assignantur, scilicet Prudentia, Justitia, Temperantia, & Fortitudo, de quibus legitur *Sapient. 8. num. 7. Sobrietatem enim, & prudentiam docet, & justitiam, & virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus*, ubi per sobrietatem, *Temperantia*, & per virtutem *Fortitudo* intelligitur communiter a Doctoribus: Unde Sanctus Ambrosius *in cap. 6. Evangelii S. Lucæ* sic expresse habet: *Scimus, virtutes esse quatuor Cardinales Temperantiam, Justitiam, Prudentiam, Fortitudinem*; Et Sanctus Augustinus *in Psal. 83. vers. 8. virtutes*, inquit, „ agendæ vitæ nostræ quatuor describuntur a multis, & in Scriptura inveniuntur. Prudentia dicitur, qua dignoscimus inter bonum, „ & malum: Justitia dicitur, qua sua cuique tribuimus, „ nemini quidquam debentes, sed omnes diligentes; Temperantia dicitur, qua libidinem refrenamus. Fortitudo „ dicitur, qua omnia molestia toleramus.

89 Dictæ quatuor Virtutes *Cardinales* nuncupantur, quia sunt tanquam aliarum Moralium Virtutum fontes, & *Cardinales*, quibus subnixa tota humana vita regitur; Sicuti enim Ostium in *Cardine*, ita omnis honestæ vitæ ratio in illis versatur, atque universa boni operis structura eisdem innititur. Unde *S. Greg. lib. 2. Moral. cap. 36. In quatuor Virtutibus totam bonam operis structuram consurgere testatur.*

90 Ceteræ Morales Virtutes respectu Virtutum Cardinalium in triplici differentia sunt positæ. Aliæ enim Virtuti Cardinali tanquam Species, in quas dividitur, subjiciuntur, & ideo partes *subjectivæ* Virtutis Cardinalis appellantur. Aliæ, sine quibus Virtus Cardinalis integra, & perfecta esse non potest, eo quod ad perfectionem ejus actus concurrant, partes illius *integrantes*, seu *integrales* vocantur. Aliæ denique instar potentiarum, seu facultatum ipsis Virtutibus Cardinalibus subserviunt, & earum partes *potentiales* nuncupantur.

91 Omnes virtutes Morales, sive Cardinales, sive eis adjunctæ sunt ita inter se connexæ, ut nulla prorsus absque ceterarum comitatu obtineri possit in statu perfecto, & heroico. Et ratio est, quia Virtus perfecta est constans & firmus ordinis amor, quo quis id, quod rectum est, & rationi consentaneum in quavis materia prosequitur: Talis autem amor constans, firmus, & habitualis omnes plane Virtutes includit, cum nequeat quis verb. grat. esse perfecte Justus, si careat Fortitudine, vel Temperantia, vel Liberalitate, idest si careat amore ordinis vel in materia Fortitudinis, vel in materia Temperantiæ, vel in materia Liberalitatis. Quippe Judex timidus minis terreri, intemperans voluptatibus teneri, avarus pecunia corrumpi potest, ne jus perfecte, ac recte reddat. Sic Fortitudinem, Temperantiam &c. sine ceteris aliis Virtutibus nemo in statu perfecto, & heroico obtinere potest. Unde *S. August. Ep. 167.* alias 29. n. 5. alias c. 2. sic habet: Certe hinc persuadent, qui unam Virtutem habuerint habere omnes, & omnes deesse, cui una defuerit, „ quod Prudentia nec ignava, nec injusta, nec intemperans potest esse, nam si aliquod horum defuerit, Prudentia non erit. Porro si Prudentia tunc erit, si & Fortis, & Justa, & Temperans sit, profecto ubi fuerit, „ secum habet ceteras. Sic & Fortitudo imprudens esse

„ non potest, vel intemperans, vel injusta; sic Tempe-
„ rantis necesse est, ut Prudens, Fortis, & Justa sit.
„ Sic Justitia non est, nisi sit Prudens, Fortis, & Tem-
„ perans. Ita ubi vera est aliqua earum, & aliæ simili-
„ ter sunt. Ubi autem aliæ desunt, vera illa non est,
„ etiamsi aliquo modo similis esse videatur.

92 Quamvis autem nulla virtus moralis possit sine ceteris
obtineri in statu perfecto, seu heroico, qui scilicet Vir-
tutis culmen attigit, & quo ita sedati sunt affectuum mo-
tus, ac ita fracti, ut Virtutem commovere amplius non
possint, potest tamen una sine ceteris aliis esse in statu
imperfecto, in quo quis affectuum motibus agitur, & iis
ægre solum resistit, ut tradunt communiter Doctores.

93 Virtus moralis proprie sumpta est „ habitualis amor
„ ordinis, *hoc* est amor firmus, & constans honestæ me-
„ diocritatis per rectam rationem in qualibet materia de-
„ finitæ, " idest habitus inclinans ad id agendum, quod
justa in mediocritate sic positum est, ut neque rationis,
aut ordinis modum excedat, neque ab eo deficiat in qua-
libet materia. Unde communiter dicitur quod *Virtus in
medio consistit*, idest *in medio rationis*, non autem *in me-
dio rei*.

94 Mediocritas enim, seu medium est duplex, scilicet me-
dium rei, & medium rationis. *Medium rei* ex Aristote-
le *lib. 2. Ethic. cap. 5.* est *illud, quod ab extremis æqua-
liter distat*, estque ubique, & semper idem. Ut 6. me-
dium est inter 10. & 2. nam senarius numerus a bina-
rio, & denario æqualiter distat, nempe quatuor unitati-
bus, & hoc medium vocatur ab Aristotele *Arithmeti-
cum*, & hoc habet Justitia commutativa, nempe reddere
præcise cuique quod suum est, sive statuere vel conser-
vare æqualitatem rei ad rem. Medium rationis, seu *Geo-
metricum* est *illud, quod a ratione præscribitur*, & quo
statuitur, quo tempore, & quibus circumstantiis agen-
dum sit. Unde, ut *Medium rei* est ex natura rei ita ta-
xatum, ut in omnibus sit omnino idem; *Medium vero
rationis*, non est ita determinatum, sed variatur ex di-
versis conditionibus, & circumstantiis Personarum ope-
rantium. Ita tamen ut semper in mediocritate consistat;
nam si quis ab ea mediocritate, vel excedendo, vel defi-
95 ciendo recesserit, in vitium morale incidet. Cum vitium
morale sit *habitus malus inclinans ad actus malos*, idest
ad actus a recta ratione, seu *ordine* per excessum, aut
per defectum aberrantes, qui actus peccata vocantur. Vi-
de *supra a n. 12. ad 15.*

96 Unde deveniendo ad Virtutes Cardinales seorsum ca-
ptas, Prudentia definitur ab Aristotele *lib. 6. Ethic. c. 5.
Habitus vera cum ratione activus in iis, quæ sunt homi-
ni bona, vel mala moraliter*, idest habitus, quo non tan-
tum id agendum sit, & a quo abstinendum cognoscimus;
sed etiam quo constanter amamus id agere, & agimus
quod agendum est, & ab eo, a quo est abstinendum,
abstinemus, quia id *Ordo* postulat. Et secundum Sanctum
Basilium *homil. 12. ad popul. Prudentia est recta rerum,
quæ agenda, vel non agenda sunt, cognitio*. Et ut defini-
tur communiter, *Prudentia est recta agendorum ratio*, seu
est Virtus, qua in quovis occurrente negotio noscimus
quid honestum sit, quid turpe, seu quid agendum, ut
honestum, & quid fugiendum, ut inhonestum.

97 Prudentia, quamvis essentialiter non sit Virtus moralis,
sed intellectualis, est tamen directiva, Dux, & Regina
omnium moralium Virtutum, sine qua nulla earum con-
sistere potest. Unde Sanctus Bernardus *serm. 49. super
Cantic.* dicit: „ Tolle discretionem (Prudentiam) &
„ Virtus vitium erit; & cap. Præsentium 3. caus. 1. q.
„ 5. expresse dicitur, quod Prudentia, sive discretio,
„ Mater est omnium Virtutum. Et idipsum habetur in
„ cap. Custos 1. de Officio Custodis, ibi: Omnia cum
„ discretione agantur, quæ noscitur omnium Virtutum
„ Matrem, juncta Glossa ibid. verb. Cum discretione ex-
„ presse dicente: Discretio enim Mater est omnium Virtutum.

98 Partes integrantes, sive integrales Prudentiæ octo enu-
merantur a Sancto Thoma 2. 2. *qu. 48 art. unic.* easque
desumpsit partim ex Aristotele *lib. 6. Ethic. cap. 12. &
sequent.* partim ex Macrobio *lib. 1. in Somn. Scip. cap. 8.*
& ex Sancto Augustino *lib. 83. qq. quæst. 3.* & sunt se-
quentes, Memoria, Intelligentia, Providentia, Ratio,
Docilitas, Solertia, Circumspectio, Cautio.

99 Ad perfectam igitur Prudentiam est necessaria *Memo-
ria*, idest præteritarum rerum recordatio, ex qua nasci-
tur experientia optima rerum magistra: Item *Intelligen-
tia*, seu intellectio, idest præsentium notitia, & primo-
rum principiorum practicorum cognitio; item *Providen-
tia*, idest futurorum præscientia respiciens futura hic, &
nunc, maxime a prudentibus consideranda: Item *Ratio*,
idest promptitudo, & facilitas ratiocinandi, & unum ex
alio colligendi. Item *Docilitas*, seu prompta facilitas ad
discendum ab aliis prudentibus, & expertis: Item *Soler-
tia*, seu sagacitas, idest facilis excogitatio, & applicatio
mediorum ad finem conducentium; Item *Circumspectio*
idest attenta ad recte exponendas omnes circumstantias
actionis moralis consideratio; Item *Cautio*, idest cura, &
sollicitudo omnia evitandi incommoda, & cavendi ne sub
specie boni voluntas applicetur malis.

100 Partes subjectivæ, seu species Prudentiæ sunt quinque;
scilicet Monastica, Œconomica, Legislativa, & Militaris.
S. Thom. 2. 2. q. 48. *art. unic.* & alii passim.

Prudentia *Monastica*, & *Personalis*, seu *solitaria*, & 101
sui moderatrix, est illa, quæ dictat quo pacto quis pru-
denter se gerere debeat circa seipsum. Prudentia *Œco-
nomica* est, quæ dictat modum recte gubernandi Fami-
liam. Prudentia *Politica*, seu *Civilis* est, quæ dictat mo-
dum recte administrandi Rempublicam, Legumque ob-
servantiam procurandi: Hæc enim respicit bonum com-
mune totius Reipublicæ, seu Civitatis, sicuti Œconomi-
ca bonum solius Familiæ, & Monastica bonum solius sui
ipsius. Prudentia *Legislativa*, seu Regalis est, quæ in-
struit suprema Capita Regnorum, & Provinciarum ad
idoneas condendas Leges, earumque procurandam obser-
vantiam circa bonum totius Regni, seu Principatus pu-
blicum regimen. *Prudentia Militaris* est, quæ præscribit
normam recte militandi.

Partes Potentiales Prudentiæ tres communiter assignan- 102
tur cum Sanct. Thom. 2. *quæst. 51.* & Aristotel. *lib. 6.
Ethic. cap. 10. & sequent.* nempe *Eubulia*, *Synesis*, &
Gnome. Tria enim sunt munia ipsius Prudentiæ, ut post
Aristotelem, & Sanctum Thomam *locis citatis*, notant
passim Doctores, nempe *bene consultare*, *recte judicare*,
& quod judicatum, seu decretum est *ad praxim reduce-
re*. Unde;

Eubulia (latine bona consultatio) est habitus facili- 103
tans ad recte consultanda, & excogitanda media apta pro
consecutione finis. *Synesis* (quod latine est sensate di-
scernere) est habitus disponens ad ferendum rectum ju-
dicium de particularibus operabilibus consultatis Lege
commune definitis. *Gnome* (latine sententia, pronuncia-
tum, aut imperium) est habitus disponens ad determi-
nandum, seu jubendum rectæ executioni esse tradendum
id, quod bene consultatum, & judicatum est.

Vitia Prudentiæ opposita per defectum, idest per Pru- 104
dentiæ carentiam, quatuor potissimum recenseri solent ex
D. Thoma *in 2. 2. quæst. 54.* & sunt Præcipitatio, In-
consideratio, Inconstantia, & Negligentia.

Præcipitatio est vitium, quo quis opus aliquod statim 105
præcipitanter, non præmissa sufficienti consultatione, &
deliberatione, aggreditur, sicque opponitur *Eubuliæ*, seu
bonæ consultationi. *Inconsideratio* est vitium, quo teme-
re judicatur, & concluditur de ipso opere exequendo,
non præmissa debita attentione, & diligenti rerum, ac
circumstantiarum inspectione; Sicque opponitur *Synesi*,
seu bono, ac sensato judicio. *Inconstantia* est vitium, quo
quis de rebus jam semel deliberatis ac recte judicatis sine
ulla, vel certe sine sufficienti caussa judicium, & sen-
tentiam mutat; Sicque opponitur *Gnomæ*, seu senten-
tiæ, aut pronunciato seu judicato. *Negligentia* est vi-
tium, quo quis omittit requisitam diligentiam, & sollici-
tudinem ad opportune exequendum illud opus, quod con-
sultatum, & judicatum est esse faciendum: sicque etiam
opponitur *Gnomæ*, seu pronunciato, aut judicato. *Nam
& priusquam incipias, consulto, & ubi consulueris, ma-
ture facto opus est*, inquit Salustius *in Bello Catilinario c. 1.*

Vitia Prudentiæ opposita per excessum quinque præter- 106
tim assignantur, nempe Prudentia carnis, Astutia, & Do-
lus, Fraus, & Nimia sollicitudo temporalium, *Sic Do-
ctores Communiter*.

Prudentia carnis ea dicitur, qua quis studiosius exco- 107
gitat media, & sua facta dirigit ad naturæ corruptæ, seu
carnis desideria complenda, de qua Apostolus *ad Roman.
8.* dicit: *Prudentia carnis mors est*, & infra: *Sapientia
carnis inimica est Deo*. *Astutia*, seu *calliditas*, aut *Ver-
sutia* est excogitatio mediorum, seu rationum perversa-
rum ad fallendum, seu decipiendum proximum maxime
conducentium, de qua Apostolus 2. *Corinth. 4. Non am-
bulantes in Astutia*. *Dolus* est ipsius Astutiæ executio,
tum per verba, tum per facta, & definitur, quod sit
Machinatio ad circumveniendum, decipiendum, aut fal-
lendum proximum adhibita. *Fraus* est executio Astutiæ
per facta, ut cum mensura est minor justo, vel cum mo-
neta est adulterina, & hujusmodi, adeoque Fraus est
quid minus commune, quam Dolus. *Nimia sollicitudo
temporalium* est nimia mentis occupatio in conquirendis,
& conservandis rebus temporalibus proveniens ex immo-
derato habendi amore, & amittendi timore, quæ repro-
batur *Matthæi 6. Lucæ 12. & ad Timoth. 6.*

Justitia est constans, & perpetua voluntas Jus suum 108
unicuique tribuendi. *Communis* cum Ulpiano *in l. Justi-
tia, ff. de Justitia, & Jure*. Jus autem est id, quod justum, 109
& æquum est, sive quod inter extrema vitiosa est medium.

Partes subjectivæ, seu species Justitiæ sunt duæ, scili- 110
cet Justitia distributiva, & Justitia commutativa. *Com-
munis* ex Aristotele 5. *Ethic. cap. 2.* Quænam autem sit 111
Justitia distributiva, & commutativa? Vide verb. *Justitia
n. 51. & 52.* ubi etiam de differentia inter utramque.

Utraque Justitia æqualitatem, seu proportionem quam- 112
dam servat, cum hac tamen advertentia, quod in Justi-
tia distributiva servatur *proportio geometrica*, & hæc pro-
portio geometrica servat *medium rationis*, seu *Geometri-
cum*; In Justitia autem commutativa servatur *propor-
tio Arithmetica*, & hæc proportio Arithmetica servat
medium rei, seu *Arithmeticum*. Quodnam autem 113

sit

fit medium rei, seu Arithmeticum, & quod sit medium rationis, seu geometricum? Vide *supra n.* 94. & verb. *Justitia numer.* 52. ubi de æquitate *Arithmetica*, & *Geometrica*.

114 Si quis *medium rationis* in Justitia *distributiva*, vel *medium rei* in Justitia *commutativa* non servet, tunc Jus ipsum lædit, & Legem, qua Jus illud constituitur, violat. *Sic Doctores communiter*.

115 Partes integrantes, seu integrales Justitiæ ex S. Thoma 2. 2. *q.* 79. *art.* 1. duæ sunt, nempe declinare a malo, & facere bonum, quoniam istæ ad perfectum Justitiæ actum requiruntur; Cum enim ceteræ Virtutes homines in se, & propter se perficiant: Justitia autem sit ad alterum, ut ait idem S. Th. 2. 2. *q.* 58. *art.* 2. Peculiari modo ad Justitiam pertinet, ut illa dum cujusque Jus constituit, a malo declinet, & faciat bonum.

116 Partes potentiales Justitiæ, quibus veluti facultatibus aut organis actus suos Justitia exercet, octo enumerantur a S. Th. 2. 2. *quæst.* 80. *art.* 1. nempe Religio, Pietas, Observantia, Veritas, Gratia, Vindicatio, Liberalitas, & Amicitia, quibus additur Affabilitas, & istæ fereomnes assignantur etiam a Cicerone *lib.* 2. *de Inventione*.

117 *Religio* est Virtus moralis inclinans ad debitum cultum Deo tanquam primo rerum Principio in agnitionem supremæ ipsius potestatis, & excellentiæ exhibendum. Et hic cultus exhibetur Deo, tum interius, *devotione* scilicet, & *oratione*, tum exterius, *Adoratione* scilicet, *sacrificio*, *voto* &c. *Pietas* est Virtus, qua debitus honor, officium, ac obsequium deferimus iis, qui post Deum sunt præcipui nostræ vitæ, & educationis Auctores, uti sunt parentes & alii consanguinei, ac patria, quorum meritis paria referre non possumus: Sumitur etiam Pietas apud Christianos pro *devotione*, idest pro fervore actus circa ea, quæ sunt cultus divini. *Observantia* est Virtus, qua debitum honorem, officium, ac obsequium deferimus Superioribus nostris, ac Majoribus ætate, Sapientia, ac Dignitate; Ad hanc reducitur *Obedientia*, quæ quatenus est specialis Virtus, ideo aliquid facit, quia præceptum est. *Veritas*, seu *Veracitas* est virtus moralis, qua nos proximis tales dictis, & factis exhibemus, quales respsa sumus nihil enunciando, aut aliter fingendo, quam sit, vel fuerit, vel futurum sit. *Gratia & Gratitudo* est virtus, quæ respicit debitum ex beneficio natum. Unde inclinat ad Beneficium beneficio compensandum extenditque se ad omnes, a quibus aliquod beneficium accepimus, ut ad Deum, Parentes, Superiores, & homines privatos. *Vindicatio* est virtus, per quam vim, & contumeliam defendendo, aut ulciscendo propulsamus a nobis, & ab aliis, & per quam peccata punimus; Quæ tamen non est licita, nisi iis, qui aliis præsunt ad Justitiæ conservationem. *Liberalitas* est virtus, quæ circa pecunias dandas, & accipiendas mediocritatem tuetur, & consequenter inclinat ad eas elargiendas, & condonandas secundum rectam rationem. *Amicitia* est virtus, qua aliqui mutuam, apertamque inter se benevolentiam gerunt, seque invicem bonis afficiunt honestatis gratia, & non solum jucunditatis, aut utilitatis causa. *Affabilitas* est virtus, qua quis in convictu, & vitæ consuetudine facilem, & gratum se, ut decet, exhibere studet.

118 Vitia opposita virtuti Justitiæ generatim sunt omnes *Injustitiæ*, quibus violatur cum Justitia distributiva, cum Justitia commutativa, tam per excessum, quam per defectum. Et quidem violatur Justitia distributiva *per excessum*, cum Princeps v. g. seu Superior tenui cuidam, & modicæ virtutis viro plus gloriæ, vel honoris, aut mercedis tribuat, quam deceat; *Per defectum* autem si minus tribuat, quam deceat virum eximiæ virtutis, & meriti. Item violatur Justitia commutativa *per excessum*, cum v. g. carius aliquid emitur, & venditur, vel cum in mutuo præter sortem principalem aliquid datur, aut accipitur; *Per defectum* vero, si minus solvatur, vel reddatur, quam emptum, aut mutuo acceptum fuerit.

119 Et ita pariformiter descendendo ad partes potentiales Virtutis Justitiæ in specie opponuntur ipsis sua specifica vitia, nempe *Religioni* Irreligiositas, & Superstitio. *Pietati observantiæ* ac Impietas. *Obedientiæ* Inobservantia, ac Inobedientia. *Veritati* Mendacium. *Gratiæ Gratitudini* Ingratitudo. *Vindicationi* Nimia Clementia seu indiscreta Lenitas. *Liberalitati* Avaritia, & Prodigalitas. *Amicitiæ* Inimicitia. *Affabilitati* Adulatio per excessum, & Morositas, seu Asperitas per defectum.

120 Fortitudo ex Aristotele *lib.* 3. *Ethic. cap.* 9. est *Mediocritas inter Audaciam*, & *timorem constituta*; Unde recte definitur, quod sit Virtus moderatrix audaciæ, & timoris in periculis, ubi, & quando ratio præcipit adeundis, aut adversis rebus sustinendis. *Ita in re Communis*.

121 Ex qua definitione, ut vides, duo sunt actus præcipui *Fortitudinis*, nempe *Aggredi*, seu pericula adire, & *sustinere*, seu res quaslibet adversas constanter tolerare, cum id honestum, ac conveniens ex recta ratione videtur. Unde fortitudo velut in duas secatur partes subjectivas, nempe in *Magnanimitatem*, & *Patientiam*. *Magnanimitas* est virtus ad omne arduum aggrediendum ex motivo propriæ honestatis inclinans. *Patientia* est Virtus, quæ in adversis rebus ex præscripto rectæ rationis animi mærorem temperat, ac mala præsentia æquanimiter tolerat.

Partes Fortitudinis integrantes, quæ & potentiales quo- 122
que appellari possunt, sunt præsertim Fiducia, Magnificentia, & Perseverantia. *Fiducia*, seu *Confidentia* est Virtus, qua quis rationabiliter confidit posse se arduissima, ac difficillima, ubi, & quando decet, aggredi, seu tolerare. *Magnificentia* est Virtus reddens hominem promptum ad faciendos magnos sumptus, ubi, & quando recta ratio id expedire judicat, continetque in se pecuniæ contemptum, seu vilipensionem. *Perseverantia*, seu *Constantia*, est Virtus, per quam, non obstante temporis diuturnitate, ac circumstantiarum difficultate, ac molestia, homo persistit in bono opere, quandiu recta ratio dictat.

Vitia opposita Fortitudini sunt Temeritas, seu Auda- 123
cia, & Timiditas, seu Ignavia. *Temeritas* quidem seu
Audacia per excessum, *Timiditas* autem seu Ignavia per de-
fectum. *Temeritas*, seu *Audacia* est vitium, quo per ex- 124
cessum Fiduciæ quis aggreditur pericula quando, ubi, & quomodo secundum rectam rationem non oportet; *Timiditas*, seu *Ignavia*, e contra est vitium, quo per defectum Fiduciæ quis nihil audet ubi, quando, & quomodo aggredi, vel sustinere secundum rectam rationem oportet.

Magnanimitati opponitur per excessum *Præsumptio*, 125
qua homo ex nimia virium confidentia aggreditur, quod
est supra vires, & *Ambitio*, quæ consistit in nimia ho-
noris appetentia: Per defectum autem opponitur ei *Pu-
sillanimitas*, quæ consistit in fuga magnorum operum ex
eo quod quis nimis facile existimet se imparem esse tali-
bus operibus Patientiæ opponitur per excessum *Impatien-* 126
tia, qua quis justum dolendi modum, quam Patientia præscribit; per defectum autem ei opponitur *Insensibilitas*, qua quis nec suis, nec proximorum malis tangitur.

Fiduciæ seu Confidentiæ opponitur per excessum *Au-* 127
dacia, seu *Temeritas*, ac *Præsumptio*, & per defectum
Timiditas, seu *Ignavia*, ac *Pusillanimitas*, uti dictum est
supra num. 123. & 124. de vitiis oppositis ipsi Fortitudi-
ni, & *num.* 125. de vitiis oppositis Magnanimitati. Ma- 128
gnificentiæ opponitur per excessum *Profusio pecuniæ*, qua
quis nimium auget sumptus, & longe majores facit ex-
pensas, quam ratio dictet. Et per defectum opponitur ei
Parvificentia, qua quis ex animi angustia magno cœpto
operi, v. g. Magno Palatio, Magnificæ Ecclesiæ non pa-
res, seu decentes exhibet sumptus. Perseverantiæ seu 129
Constantiæ opponitur per excessum *Pertinacia*, qua aliquis in opere incæpto continuare vult, quando & ubi non oportet, vel plusquam oportet. Per defectum autem ei opponitur *Mollities animi*, seu *Inconstantia*, qua quis faciliter, & sine rationabili causa a bono incæpto absistit.

Temperantia est Virtus refrænans, ac moderans inor- 130
dinatos appetitus, & concupiscentias, ac voluptates corporis, quibus præsertim gustus & tactus afficitur circa esculenta, poculenta & venerea. *Sic in re Communis*.

Partes subjectivæ, seu species Temperantiæ proprie 131
acceptæ sunt Abstinentia, Sobrietas, Castitas, & Pudicitia. *Abstinentia* est virtus moderans cupiditates, & delectationes esculentorum. *Sobrietas* est virtus moderans cupiditates poculentorum, seu potus inebriare valentis. *Castitas* est virtus moderans inordinatum appetitum, usumque venereorum. Et hæc triplex est, nempe Virginalis, Vidualis, & Conjugalis. *Pudicitia* est virtus moderans appetitum circa aspectus, oscula, tactus, & similes actus impudicos, ac venereos prævios ad actum Principalem, & dicitur *Pudicitia*, quatenus pudori qui in usu illorum intervenire solet conformis existit; Pudor enim est perturbatio animi de iis, quæ dedecus inferre videntur.

Partes potentiales Temperantiæ sunt Continentia, Hu- 132
militas, Mansuetudo, Clementia, Studiositas, Modestia, Eutrapelia, seu Urbanitas. *Continentia* est virtus, quæ continet hominem a rebus venereis, seu concupiscentiæ motibus ad intemperantiam provocantibus resistit. *Humilitas* est virtus, quæ hominem ad sui vilitatem ingenue profitendam inclinat, ac temperat ejus inordinatum appetitum tendendi ad excelsa. *Mansuetudo* est virtus, quæ moderatur iram juxta rationis præscriptum: *Clementia* est virtus, quæ moderatur externam vindictam, & punitionem, quantum ratio Justitiæ patitur. *Studiositas* est virtus, quæ inordinatam sciendi cupiditatem temperat, ac intra legitimos fines cohibet. *Modestia* est virtus, quæ intra limites sui status, ac conditionis debito modo se continet, tum in verbis, tum in factis, tum in vestibus, suppellectilibus, ac conviviis. *Eutropelia*, seu *urbanitas* est virtus, quæ in recreationibus, ludis, ac locis honestis, atque ad animi, & corporis refocillationem susceptis rectum rationis moderamen servat.

Partes integrales, seu integrantes Temperantiæ sunt 133
Verecundia, & *Honestas*. *Verecundia* sumpta prout ad

præ-

præsens spectat, pro habitu, seu actu virtuoso, est virtus a turpibus, & inhonestis cupiditatibus retrahens. *Honestas* est virtus avertens operantem ab inhonestis voluptatibus, in cibis, potibus, & veneri intervenientibus, & inclinans ad decorem, in abstinentia earum relucentem: *Honestum* enim, & *Decorum*, hoc loco idem significant. Quo sensu eleganter ait Tullius *lib. 1. de offic. Et quod decet, honestum est, & quod honestum est, decet.*

134 Vitia opposita Temperantiæ sunt Stupor, & Intemperantia. Stupor quidem per defectum; Intemperantia autem per excessum. *Stupor, seu insensibilitas*, est vitium, quo delectationes corporeæ etiam ad naturæ conservationem divinitus ordinatæ contra rectam rationem prætermittuntur, seu est vitium, quo quis fugit honores, & voluptates, ut nolit eis uti quando, vel ubi, vel quantum secundum rectam rationem oportet. *Intemperantia* est vitium, quo quis in appetendis honoribus, & voluptatibus excedit omnino dictamen rectæ rationis.

135 Sic pariformiter aliis Temperantiæ partibus opponuntur sua specialia vitia per excessum, nempe Abstinentiæ, *Gula*, seu *Crapula*, & *Comessatio*. Sobrietati *Gula* item, & *Ebrietas*. Castitati *Luxuria*. Pudicitiæ *Impudicitia*. Continentiæ *Incontinentia*. Humilitati *Superbia*. Mansuetudini *Iracundia*. Clementiæ *Crudelitas*. Studiositati *Curiositas*. Modestiæ *Immodestia*. Eutrapliæ seu urbanitati *Scurrilitas*, seu *Inverecundia*. Honestati *Impudentia*. Vitia autem eis opposita per defectum propria nomina non sunt sortita, ut patet de *Mansuetudine*, contra quam peccatur secundum defectum per iræ vacuitatem non increpando, castigando, & vindicando malum, ubi, & sicut oportet. De *Humilitate*, contra quam secundum defectum peccatur per nimiam abjectionem sui, & sic de aliis.

V I S.

S U M M A R I U M.

1 *Vis quid sit?*
2 *Vis in genere alia est publica, alia privata; & quæ utraque sit?* ad num. 3.
4 *Vis publica committi solet variis modis, qui assignantur*, ad num. 15.
16 *Vis privata etiam committi solet variis modis qui adducuntur*, ad num. 22.
23 *Vis in specie alia est expulsiva, alia ablativa, alia compulsiva, alia turbativa, & alia inquietativa; & quæ quælibet sit?*
24 *Vis expulsiva parit Interdictum* Unde vi.
25 *Vis ablativa inducit actionem* Vi bonorum raptorum.
26 *Vis compulsiva inducit actionem* Quod metus causa.
27 *Vis turbativa inducit Interdictum* Uti possidetis, & Unde vi, ac Utrubi.
28 *Vis inquietativa inducit interdictum* Quod vi, aut clam.
29 *Quibus pœnis puniatur vis publica, & privata?*
30 *Vim repellere licet, quomodo, & quando*, ad numer. 31.
32 *Vim vi repellere licet etiam contra Clericum, cum moderamine inculpatæ tutelæ.*
33 *Vis, & metus quomodo differant inter se?*
34 *Vis includit in se metum.*

1 VIS, seu violentia est impetus majoris rei, cui resisti non potest, ut definitur *in leg. Vis autem 2. ff. Quod metus causa*, Glossa verb. *Causa in cap. Ad audientiam 4. de his, quæ vi*, Glossa verb. *Vim in cap. 1. eodem in 6.* Et explicatur, ut sit necessitas rei faciendæ, præter voluntatem nostram extorta, per text. in *l. Ait Prætor 1. ff. Quod metus causa*, Raynaldus *lib. 2. cap. 23. §. 1. num. 1. & 2.* cum pluribus ibi allegatis.

2 Vis in genere alia est publica, alia privata; *l. Hoc jure utimur ff. de Regul. jur.* Ursaya *Institut. crimin. lib. 2. titul. 7. num. 3.* Raynald. *l. c. num. 6. & sequent.* &
3 alii passim. Vis publica est, quæ fit cum armis. Privata vero, quæ fit sine armis; *§. Item Lex Julia 8. Instit. de public. Judic.* Glossa 1. *in cap. Cum dilectus 2. de ordin. cognition. Antonius Matthæus de crimin. tit. de publica. & privat. cap. 1. num. 2.* Raynald. *l. c. num. 10.* Ursaya *l. c. n. 3.*

4 Vis publica variis modis committi solet. Primo, si quis domi suæ, sive in Civitate, sive in Villa, sive in agris, & vineis arma coegerit ad aliquod facinus perpetrandum; *l. Lege Julia 1. ff. ad Leg. Jul. de vi publica.*
5 Secundo, si quis turbæ, seditionisque faciendæ consilium inierit, & servos, aut liberos homines in armis habuerit, armatosque congregaverit, textu expresso in *leg. In*
6 *eadem causa 3. ff. eodem & in leg. Omnibus 10. Cod. ad Leg. de vi public.* Tertio, si quis publice ad nocendum
cum armis ambulaverit; *leg. In eadem causa 3. §. 1. ff.*
eod. Quarto, si quis armatis hominibus possessorem de do- 7
mo, vel de agro, vel de navi dejecerit, concusserit, vel
expugnaverit; *citat. leg. In eadem causa §. 6.* Quinto, si 8
quis cœtu, concursu, turba, seditione incendium fece-
rit; seu in incendio causa rapiendi interfuerit, vel Do- 9
minum prohibuerit res suas ab incendio servare, *citat.*
leg. In eadem causa, §. 5. & leg. Qui cætu 5. ff. eod.
Sexto, Si quis ædes, vel villas alienas convocatione, aut
seditione expugnaverit, expilaverit, effregerit & bona
ibidem existentia rapuerit, *citat. leg. in eadem causa, §.*
2. & leg. Hi qui ædes 11. ff. eod. Septimo, Si quis do- 10
lo malo fecerit quominus Judicia tuto exerceantur, aut
Judices, ut oportet, judicent, textu expresso in *leg. Qui*
dolo malo 10. ff. eod. Octavo, Si quis convocatis homini- 11
bus vim fecerit, ut quis verberetur, & pulsetur, quam-
vis non occidatur, textu expresso in citat. *leg. Qui dolo*
malo, §. 1. Nono si quis violenter honestam mulierem, 12
sive nuptam, sive viduam invitam rapuerit, asportave-
rit, & abduxerit de loco ad locum causa libidinis, &
animo eam carnaliter cognoscendi, *l. Qui cætu 5. §. 2. ff.*
eodem & leg. Raptores 5. Cod. de raptu Virginum, seu vi-
duarum. Decimo, Si quis puerum, vel fœminam, vel 13
quemquam per vim stupraverit, textu expresso *in cit. leg.*
in eadem causa, §. 4. Undecimo, Si quis per vim aliquem 14
prohibuerit, vel e contra ad testandum aliquem invitum
compulerit; Si enim id cum armis fecerit, præter cri-
men Falsi, tenebitur etiam ex *leg. Julia, de vi publica*;
Si vero sine armis, tenebitur ex *leg. Julia, de vi privata*,
ut tradunt Farinac. *quæst. 151. num. 5.* Ursaya *l. c. n. 130.*
& alii passim. Duodecimo, Si quis vineas, & agros de- 15
populaverit, sive de die, sive de nocte, is enim propter
criminis atrocitatem, nec etiam gaudet immunitate Ec-
clesiastica, *cap. Inter alia 6. de immun. Eccles.* & sanxerunt
Gregor. XIV. Constitut. incipient. *Cum alias*, & Benedi-
ctus XIII. Constitut. incipient. *Ex quo*. Sic Antonius
Matthæus *de crimin. tit. de vi public. & privat.* Brugiot. *In-*
stitut. crimin. lib. 3. tit. 6. per tot. Ursaya *l. c. l. 2. tit. 7. per*
tot. & alii passim.
Vis privata etiam ipsa variis modis committi potest, 16
& fere in omnibus illis casibus, in quibus publica com-
mitti solet, si sine armis committatur, ut tradunt in *suis*
Institut. crimin. Brugiot. *l. 3. tit. 6.* Zaff. *lib. 2. tit. 19.* Ursaya
lib. 2. tit. 7. a num. 134. Si quis igitur convocatis homini- 17
bus, absque tamen armis, vim fecerit, ut quis verbere-
tur, aut pulsetur, quamvis non occidatur, adhuc erit
reus criminis vis privatæ, textu expresso in *leg. Hac lege*
2. ff. ad Leg. Jul. de vi privata. Item si quis cætum, vel 18
concursum fecerit quo minus aliquis in jus producatur, 19
textu expresso *in l. legis Juliæ 4. ff. eod.* Item si quis ali-
quem de agro, vinea aut villa sua, congregatis homini-
bus sine armis, dejecerit, textu expresso *in leg. Si quis*
aliquem 5. ff. eod. Item si creditor sine auctoritate Judicis 20
absque armis, bona debitoris usurpaverit, textu expresso
in *leg. Creditores 7. & in leg. Si creditor 8. ff. eod.* Item si 21
quis ex naufragio dolo malo sine armis aliquid rapuerit,
textu expresso in *leg. de vi privata 1. §. 1. ff. eod.* Item si
qui improbe coeant in alienam litem, ut quidquid ex 22
condemnatione in rem ipsius redactum fuerit, inter eos
communicaretur, textu expresso in *leg. Ex senatus con-*
sulto 6. ff. eod.
Vis in specie est quintuplex. Prima *expulsiva*, cum 23
quis a re immobili expellitur. Secunda *ablativa* cum res
mobilis cuipiam aufertur. Tertia *compulsiva*, cum quis
rem suam alienare cogitur. Quarta *turbativa*, qua quis
in possessione turbatur. Quinta *inquietativa*, cum duo
vicissim prætendunt possidere, & alterum alter inquieta-
re. Primæ duæ præscriptionem, seu usucapionem secum
non fuerunt; Trium autem posteriorum nulla obstat præ-
scriptioni; *§. Furtivæ in addit. margin. Instit. de usuca-*
pion. Raynald. *loc. c. numer. 11.* testis de communi,
Hieronymus Thomas in *tract. de vi impulsiva cap. 1. §.*
1. & alii passim.
Vis expulsiva parit interdictum *Unde vi* contra expel- 24
lentem; *leg. Sequitur 4. §. Si tu vi, & ibi* Glossa verb.
Locum, ff. de usucapion. & Glossa 2. *in cap. Ad audientiam*
4. de his quæ vi. Hinc vi expulsus de possessione cum ha-
beat interdictum *Unde vi*, perinde habetur ac si posside-
ret quoad rem, & damna, & fructus, *leg. Si quis vi 17.*
ff. de usucapion. & ibi Glossa 1.
Vis ablativa inducit actionem *Si bonorum raptorum*, *l.* 25
Prætor ait 2. ff. Si bonorum raptorum, Glossa in *cap. Ad*
audientiam 4. verb. Causa, de his, quæ vi metusve cau-
sa fiunt.
Vis compulsiva inducit actionem *Quod metus causa*. 26
Glossa 2. *in d. c. Ad audientiam*. Vis enim compulsiva, &
metus idem sunt, Glossa 1. *in l. Nihil consensui 116. ff. de*
Regul. juris.
Vis turbativa inducit Interdictum *Uti possidetis* pro im- 27
mobilibus; & *Unde vi*, ac *Utrubi* pro mobilibus, cum
duo se possidere contendunt. *Glossa 2. in cit. Cap. Ad*
audientiam, & Glossa final. in leg Continet 3. ff. Quod me-
tus causa.
Vis inquietativa inducit Interdictum *Quod vi, aut* 28
clam,

clam, cit. Glossa 2. *in d. Cap. Ad audientiam*, *& cit. Glossa fin. in dict. l. Continet.*

29 Vis publica regulariter punitur pœna deportationis, textu expresso *in §. Item lex Julia*, *Institut. de public. Judiciis*. Et vis privata punitur pœna publicationis tertiæ partis bonorum, textu expresso etiam in dict. §. *Item lex Julia*. Pro varietate autem casuum, in quibus committitur vis publica, variæ etiam sunt in utroque jure statutæ pœnæ, de quibus in verb. *Pœna a num.* 213. *ad* 216. Vide ibi.

30 Vim vi repellere licet statim & sine intervallo, „ leg. „ ut vim 3. & ibi Glossa 2. ff. de Just. & jur. leg. Sed „ & partus 12. §. 1. ff. Quod metus causa, leg. Orator. „ art. 1. §. Vim 1. ff. de vi, & vi armata, cap. Ultim. „ 12. de restitut. spoliator. cap. Dilectio 6. de sentent. „ excommunic. in 6. " cum similibus; Vim enim vi repellere omnes Leges, omniaque jura permittunt, „ leg. „ Scientiam 45. §. Qui cum aliter ff. ad Leg. Aquil. cap. „ Perpendimus 23. & ibi Glossa 1. de sentent. excommu- „ nic. cap. Jus naturale 7. & ibi Glossa 1. dist. 1. cap. „ Summa 7. & ibi Glossa 1. caus. 23. quæst. 2. cap. Di- „ lecto 5. de sentent. excommunicat. in 6. "

31 Debet tamen vis, seu propulsatio fieri incontinenti, statim, ac sine intervallo, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad vindictam, sed ad defensionem, „ leg. „ Scientiam 45. §. Qui cum aliter, ff. ad Leg. Aquil. l. „ 1. Cap. unde vi, cap Interfecisti 2. & cap. Perfodiens „ 3. de homicidio, " cum similibus. Unde si quis percussit aliquem, & recedat, non potest percussus licite insequi percussorem, quia tunc vellet injuriam ulcisci, & non repellere eam, essetque potius vindicta, quàm defensio. Glossa *verb. Sæcularibus*, & Glossa *final. in cit. Cap. Si perfodiens* 3. *de homicid.* & commun. Doctor.

32 Vim vi repellere licet etiam contra Clericum cum moderamine inculpatæ tutelæ; *Cap. Olim* 12. *de restitut. spoliator.* & ibi *Glossa final. Cap. Perpendimus* 23. *de sentent. excomm.* cum similibus.

33 Vis, & metus differunt inter se, quia metus refertur
ad animum, & vis refertur ad corpus. Glossa „ in leg.
„ Si vi, vel metu 3. verb. Si vi, Cap. de his, quæ vi
„ metusve causa fiunt, *Rota recent.* p. 1. decis. 643. n.
45. " Vis tamen includit in se metum; Unde quod vi
34 fit, metu quoque fieri videtur. Gl. „ verb. Causa in c.
„ Ad audientiam 4. de his, quæ vis metusve causa fiunt.
„ *Burat. dec.* 86, *n.* 27. *& seq.*

Novæ additiones ex aliena manu.

1 DE vi tres potissimum Leges latæ fuere, una Plautia, & duæ Juliæ, Cæsaris altera, altera Augusti. Conter *Sigon. de Judic. lib.* 2. *Cap. ultim.*
2 Duo legis Juliæ fuerunt summa capita, alterum de vi
publica, alterum de vi privata. Definivit Justinianus vim
publicam, quæ fit cum armis, privatam, quæ fit sine
3 armis, §. *Recuperandæ Institut. de Interdict.* At licet hæ
4 definitiones ut plurimum procedant, non tamen semper,
inspecta præsertim vi publica. Omnis utique vis armata
publica est, at non omnis vis publica armata est, quippe quia & sine armis Respublica, publicave utilitas, ita
lædi queat, ut inde Legis Juliæ de vi publica accusatio
nascitur; consule *Anton. Matthæum de Crimin. lib.* 48. *tit.* 4. *Cap.* 1. *n.* 2. *& seq.*
5 Appellatione vero armorum hic veniunt non solum scuta, & gladii, & galeæ, sed & fustes & lapides & in genere quæcumque, quibus singuli homines nocere queunt; *L.* 9. *l.* 11. §. 1. *ff. Ad leg. Jul. de vi public.* §. *Recuperandæ Institut. de Interdict.*
6 Armata dicitur vis, si armati quidem venerint ad dejiciendum de possessione, sed armis ad dejiciendum usi non sint, eo quod sufficit terror armorum, ut videantur armis dejecisse; *l.* 3. §. 5. *de vi, & vi armata.*
7 De iis, qui tenentur ex Lege Julia de vi publica, adi *Signon. de Judic. dict. Cap. ultim.* cum *Antonium Matthæum de Crimin. lib.* 48. *tit.* 4. *Cap.* 1. *num.* 3.
8 Pœna vis publicæ ex Lege Julia est aquæ & ignis in-
9 terdictio, in cujus locum succedit deportatio; *l.* 1. §. *ultim. ff. ad l. Juliam de vi public.* atque adeo etiam bonorum publicatio, si non extent conjunctæ Personæ, quibus bona reservari jussit Justinianus in *Novella* 134. *Cap. ultim.* quin & aliquando ultimum supplicium, præsertim
10 in humilioribus, si atrociter violentiæ species sit, vel ex vi allata cædes alicujus illata fuerit; *l.* 11. *ff. ad leg. Jul. de vi public. l.* 6. *C. eodem titul.*
11 Moribus vero pœna vis publicæ arbitraria est pro modo & gravitate admissi criminis; Vide *Groenewegen. ad* §. 8. *Institut. de Public. Judic.*

VIS, ET METUS.

Additio ex Auctore.

VIS, & metus distinguitur in gravem, & levem, habi- 1
to etiam respectu ad personam cui infertur; Bened.
XIV. tom. 2. Constitut. 47. incipient. *Si datam*. Vim,
& metum inferentes, ut quis Religionem ingrediatur, aut 2
Professionem emittat, ab Ordinario puniendi sunt pœnis a
Concil. Tridentin. statutis; Idem *Ib.* Vis, & metus au- 3
ctores, quia reclamante, vel a testibus ab ipso inductis,
indicati fuerint, citari debent in judicio super nullitat.
Professionis; Idem *Ib.* Vis & metus incussus ad cogen-
dum aliquem, ut Professionem Regularem emittat, etiamsi 4
perseveraverit per quinquennium, & ultra, non ideo tamen prorogatur quinquennium a Concil. Tridentin. con-
cessum ad reclamandum; Idem *Ib.* Attamen ex Apostoli- 5
cæ Sedis æquitate inductum est remedium restitutionis in
integrum adversus lapsum quinquennii, a sola tunc ipsa
Sede Apostolica concedendum; Idem *Ib.*
Vis, & metus adhiberi non debet, ut Judæi in Chri- 6
stianorum regionibus asyli jure gaudentes, Baptismum
suscipiant; Idem Constitut. 28. incipient. *Postremo mense*
§. 13. *&* 37. Si quis per vim & metum dicat se baptiza-
tum fuisse, videndum, an violenter cedendo consenserit, 7
an vero dissentiens aqua Baptismi ablutus fuerit. In primo enim casu valide baptizatus censebitur, secus in se-
cundo; Idem *Ib.* §. 49. *& sequent.* Vide *tom.* 1. *verb.* 8
Baptismus, *& tom.* 4. *verb. Hæbreus*, ubi multa alia ad rem.

VISITARE, VISITATIO, VISITATOR.

SUMMARIUM.

1 *Visitare, Visitatio quid sit?*
2 *Visitandi jus, & potestas competit omnibus Prælatis Ecclesiasticis, qui jurisdictionem ordinariam in aliquos habent.*
3 *Unde post Romanum Pontificem jus, & potestatem visitandi habent Legati a Latere.*
4 *Item Legati pontific. nati.*
5 *Item Nunc. Apostolici.*
6 *Item Vicarius Summi Pontificis in Territorio sibi injuncto.*
7 *Item Cardinales in Ecclesiis suorum Titulorum.*
8 *Parochiæ, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi ordinarium jus visitandi habent suas respective Diœceses.*
9 *Item Vicarius Capitularis, Sede vacante, id potest sive per se, sive per alium.*
10 *Item Vicarius Apostolicus.*
11 *Item Vicarius Collegiatæ exemptæ, & Nullius Diœcesis.*
12 *Item Abbates Nullius, Ac Archidiaconi, Decani, aliique similes.*
13 *Item Capitulum, superstite adhuc Episcopo, potest interdum ex præscriptione, vel privilegio habere jus visitandi.*
14 *Dicti Archidiaconi tamen, ac alii inferiores Visitationis a se factæ rationem reddere, & acta omnia exhibere Episcopo infra mensem tenentur.*
15 *Immo Episc. etiam per alium potest easdem Ecclesias seorsim ab his iterum visitare.*
16 *Non potest tamen iterum punitos ab eis, neque ab illis absolutos cogere ad innocentiam suam ostendendam.*
17 *Superiores Generales Ordinum Regularium, Provinciales, & alii similes Prælati habent jus visitandi Monasteria, aliaque loca sibi subjecta.*
18 *Episcopi, aliique Superiores, non solum possunt, sed etiam tenentur per se ipsos, aut per alios singulis annis, vel saltem quolibet biennio, si sit valde ampla, totam Diœcesim visitare.*
19 *Vicarius tamen Generalis hoc jus visitandi non habet, nisi specialiter ab Episcopo sibi committatur.*
20 *Metropolitani hodie nequeunt amplius visitare Diœceses suorum suffraganeorum, nisi ex causa cognita, & probata in Concilio Provinciali, vel a Sacra Congregatione.*
21 *Episcopus visitare potest toties, quoties opus fuerit, non solum Ecclesias communes Diœcesis, sed etiam Capitula, & Ecclesias Cathedrales, aliasque majores, & Personas illarum.*
22 *Item tamquam Sedis Apostolicæ delegatus visitare potest omnes Ecclesias sæculares exemptas.*
23 *Item visitare potest quascumque Ecclesias sæculares intra fines suæ Diœcesis existentes, etiamsi ad Regulares pertineant, dum tamen per Sæculares eis deservia-*

servatur; Secus autem Ecclesias Regulares Nullius Diœcesis.

24 *Item potest Episcopus vicinior tamquam Sedis Apostolicæ Delegatus visitare Ecclesias omnes Sæculares Nullius Diœcesis exemptas, & Sedi Apostolicæ immediate subjectas; secus autem Ecclesias Regulares Nullius Diœcesis.*

25 *Vicinior Episcopus potest visitare Beneficia sæcularia, & Clericos sæculares Abbatiæ Nullius Diœcesis, ipsosque culpabiles receptos corrigere; & quis dicatur Episcopus vicinior?*

26 *Episcopus vicinior, si sit legitime impeditus, potest Ecclesias sæculares Nullius Diœcesis visitare per suum Vicarium Generalem.*

27 *Si Ecclesia, seu Abbatia sæcularis Nullius Diœcesis sita sit in aliqua Diœcesi, visitatio spectat ad Ordinarium, in cujus Diœcesi sita est Ecclesia Nullius.*

28 *Episcopus, sive per seipsum, sive per alium Delegatum visitare potest Ecclesias, etiam non Curatas erectas in solo Lateranensi, ad n. 30.*

31 *Visitatio Abbatiæ S. Mariæ de Perno sitæ in Confinio Diœcesis Muranæ, & Rapellen, æque principaliter unitæ Ecclesiæ Melphien. spectat ad Episcopum Melphiensem.*

32 *Visitare Jure delegato potest Episcopus Ecclesias unitas Collegiis exemptis.*

33 *Non potest tamen visitare Beneficia unita Universitati Complutensi ob specialia ejus privilegia.*

34 *Visitare potest Episcopus Dignitatem exemptam in concernentibus Curam animarum illi annexam.*

35 *Item visitare potest omnes Ecclesias Curatas Monasteriis Regularium unitas.*

36 *Dummodo tamen Ecclesia Parochialis sit illius Conventus, in quo Generalis Ordinis habet residentiam ordinariam.*

37 *Episcopus visitando Ecclesias Curatas exemptas, & Regularibus subjectas, potest facere Decreta concernentia rectam administrationem, & custodiam Sacramentorum, & si discrepent a factis per Superiores exemptos, & Regulares, debent ordinationes Episcopi prævalere, & servari.*

38 *Quamvis Episcopus visitare possit Ecclesias Parochiales Monasteriis Regularium unitas, & annexas, nequit tamen visitare domos ipsarum Parochialium.*

39 *Nec Episcopus potest visitare Monasteria Regularium ex prætextu, quod eorum Superiores sint negligentes.*

40 *Neque potest Episcopus visitare Cappellas, & Altaria Laicorum, seu Confraternitatum Laicalium in Ecclesiis Regularium erecta.*

41 *Quamvis possit Episcopus visitare Confraternitates Laicales erectas in Ecclesiis Regularium in his, quæ respiciunt administrationem, & adimplementum onerum.*

42 *Tamen nullatenus visitare potest Cappellas, & Altaria ipsas Confraternitates Laicales in Ecclesiis Regularium constructa.*

43 *An autem, & quando possit Episcopus visitare Conventus Regularium, sive antiquos suppressos, & iterum restitutos, sive nunquam suppressos, vel de novo erectos? remissive.*

44 *Episcopus visitare potest Oratoria publica, quæ habent requisita Ecclesiæ, etiamsi sint de pertinentiis Regularium; Dummodo separata sint a Claustris, & Campestria.*

45 *Episcopus visitare potest Ecclesias Parochiales Equitum Hierosolymitanorum, sed quo ad ea tantum, quæ ad Curam animarum, & Sacramentorum administrationem spectant.*

46 *At non posse Episcopum visitare Oratoria publica dictæ Religionis Hierosolymitanæ declaravit S. Congr. Conc.*

47 *An autem, & quando possit Episcopus visitare Oratoria privata erecta ex privilegio Apostolico in Domibus privatis Nobilium Personarum? remissive.*

48 *Episcopus visitare potest Ecclesias Parochiales subjectas Capitulo Lateranensi.*

49 *Episcopus potest visitare Monasteria Monialium Regularibus subjectarum, in his, quæ pertinent ad Clausuram, etiam inconsultis, & irrequisitis earum Superioribus Regularibus.*

50 *Quo ad talem autem visitationem debet Episcopus observare Decreta S. Cong. C. & S. Cong. E. hac de re edita.*

51 *Prælati omnes sæculares Episcopali, ac etiam Cardinalatus Dignitate præditi, nequeunt ingredi Clausuram Monialium etiam sibi subjectarum, nisi in casibus necessariis, uti est casus Visitationis, & tunc comitati a paucis, iisque senioribus, & Religiosis viris.*

52 *Si autem contrafecerint, incurrunt Interdictum ab ingressu Ecclesiæ pro prima vice; pro secunda vero contrahunt suspensionem a Pontificali munere, & a Divinis; pro tertia autem vice, & deinceps Excommunicatione majori afficiuntur.*

53 *Unde non possunt Episcopi secum ducere in Clausuram ullos Laicos tanquam comites, & socios.*

54 *Nec possunt Episcopi secum ducere in Clausuram plusquam octo personas, alias incurrunt prædictas Censuras.*

55 *Absolutio tamen ab istis Censuris non est Papæ reservata.*

56 *Prælati Regulares non possunt ingredi Monasteria Monialium pro Visitatione locali, nisi semel tantum in anno, ita ut eo anno, quo unus ex dictis Superioribus visitaverit, alius Superior a Visitatione hujusmodi se omnino abstineat.*

57 *Prælatus Regularis, si fuerit Generalis, potest secum introducere duos socios sui Ordinis; si fuerit alius a Generali, potest introducere secum tantum unum socium sui Ordinis.*

58 *Neque ipse Visitator, nec ejus Socii possunt sumere intra Clausuram ullam refectionem.*

59 *Si Superior Regularis supradictis contrafecerit, ipso facto pœnam excommunicationis, & privationem omnium Officiorum, quæ obtinet, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, vel alia in posterum obtinenda, vocisque activæ, & passivæ absque alia declaratione incurrit. Et nihilominus nullis privilegiis, & exemptionibus tueri se potest, quominus ab Episcopo loci, tamquam Sedis Apostolicæ Delegato quoties, & quando opus fuerit, corrigi, & puniri valeat.*

60 *Episcopus visitare potest Hospitalia.*

61 *Et potest exigere ab administratoribus rationes, & computa, tam in Visitatione, quam extra, etiam per suum Delegatum, non obstantibus quibuscumque privilegiis.*

62 *Immo potest Ordinarius visitare Hospitalia, & ab eorum Administratoribus rationes, & computa exigere, non obstante, quod a Testatore, & Lege fundationis expresse excludatur.*

63 *Item potest exigere rationem administrationis ab Hospitalibus, quæ sunt sub immediata Regum protectione.*

64 *Non potest tamen visitare dicta Hospitalia, quæ sunt sub immediata Regum protectione.*

65 *Hospitale aliquod visitare volenti, si opponatur exceptio, quod sub immediata Regum protectione existat, non ad Sæcularem Judicem, sed ad ipsum Episcopum talis exceptionis cognitio, & definitio pertinet.*

66 *Ad hoc tamen ut dicta Hospitalia sint immunia a Visitatione Episcopi, debent esse talia primæva sua fundatione; Nec sufficit, si Hospitalia excipiantur expost a Rege sub sui immediata protectione.*

67 *Episcopus visitare, corrigere, & reformare potest Hospitalia omnia, etiamsi privata sint Laicorum in casibus a Jure concessis, scilicet ob negligentiam, vel ob dilapidationem bonorum, & ut Testatoris voluntas servetur.*

68 *Hospitalia privata potest Episcopus visitare, corrigere, & reformare in iis tantum, quæ ad observandam voluntatem Testatorum pertinent, & ab Administratoribus rationem exigere una cum illis deputatis, quibus ex consuetudine ratio reddenda est.*

69 *Hospitalia unita, in quibus Ecclesiæ sunt, vel assidue Divina Officia celebrantur, & bona eorum non sunt distincta, visitari debent ab Episcopo.*

70 *Hospitalia, quamvis debeant visitari ab Episcopo, non inde tamen prohibetur, quin & Judices Sæculares eadem visitare possint, si hoc eis alias legitime competit.*

71 *Hospitalia administrata a Fratribus S. Joannis Dei non sunt exempta a Jurisdictione Ordinarii, nisi solum quo ad Regularem observantiam.*

72 *Episcopus visitare potest Confraternitates Laicorum; etiamsi essent erectæ in Ecclesiis, seu Oratoriis fundatis, & extructis in solo, & Territorio Religionis Hierosolymitanæ.*

73 *Episcopus visitare potest etiam Confraternitates, quæ non a primæva sua fundatione sunt sub immediata Regum protectione, sed solum expost sub sui immediata protectione sunt a Rege acceptæ.*

74 *Administratores Confraternitatum, sicuti & aliorum piorum locorum, possunt compelli ab Episcopo ad reddendam rationem administrationis, & ad portandum libros administrationis etiam ad Palatium Episcopale, si sint in loco residentiæ, seu alterius stationis, & permanentiæ Episcopi.*

75 *Etiamsi tales Administratores rationem administrationis aliis reddere solerent, adhuc vigore dispositionis Concilii principaliter erit adhibendus Episcopus.*

76 *Immo redditio rationis administrationis danda est Episcopo etiam a confraternitatibus, aliisque locis piis, quæ sunt sub immediata Regum protectione.*

77 Epis-

77 *Episcopus in visitatione debet celeriter, quantum res postulat, se expedire, & ad actus extraneos non se divertere, ne visitati graventur expensis.*

78 *Qualis autem & quanta Procuratio debeatur, & a quibus Episcopo visitanti, seu aliis visitatoribus? remissive.*

79 *A procuratione respectu Visitationis Apostolicæ nemo est exemptus, licet in specie contribuere teneatur is, qui est in culpa.*

80 *Si Visitator Apostolicus sit Episcopus, debet habere decem Scuta monetæ pro qualibet die.*

81 *Antequam inchoetur Visitatio, proponuntur Edicta, in quibus Episcopus debet denunciare diem suum iis, quos visitare intendit.*

82 *Non licet tamen Episcopo Visitationem aggredienti proponere Edicta, quibus subditi jubeantur in virtute Sanctæ Obedientiæ crimina detegere, multoque minus proposita pœna Excommunicationis, sed solum ad id enixe hortari.*

83 *Tempus incipiendæ Visitationis est arbitrarium Episcopo.*

84 *An autem Visitatio Generalis Diœcesis præcedere debeat convocationem synodi, vel e contra? remissive?*

85 *A qua Ecclesia sit inchoanda Visitatio? remittitur arbitrio Episcopi.*

86 *Pro Visitatione facienda eligi solent ab Episcopo duo Convisitatores satis experti, & in rebus Ecclesiasticis versati.*

87 *Non est tamen necessaria talis electio, seu assumptio Convisitatorum, aut Adjunctorum, sed tantum voluntaria.*

88 *Unde visitare potest Episcopus sine Adjunctis etiam Corpus Ecclesiæ Cathedr.*

89 *An Episcopus visitare debeat per se ipsum, vel etiam possit per alium?*

90 *Episcopus quando visitat totum Capitulum, debet visitare in loco ordinario, non ita quoties prosequi velit visitationem alicujus Personæ de Capitulo.*

91 *Visitatio Personarum Capitularium est facienda citra pœnam ordinariam, & privationem.*

92 *Episcopus solus sine Conjudicibus procedere potest contra Canonicos in Visitatione Generali; & illis imponere pœnam extraordinariam.*

93 *Episcopus in Visitatione tenetur predicare Verbum Dei per se, aut saltem per alios.*

94 *Visitator, si adinveniat Altaria de Jurepatronatus Laicorum, non provisa de necessariis suppellectilibus, aut vetustate consumpta fere collabentia, debet monere Patronos, ut illa restaurent, & onera eis adjuncta adimpleant; Alias potest illa Patrono concedere.*

95 *Visitator debet permittere, ut Reliquiæ antiquæ repertæ sine suis Authenticis, habeantur in ea veneratione qua hactenus fuerunt.*

96 *Reliquiæ provenientes ex devotione sæcularium, quarum claves, vel unam subministrant, visitantur ab Ordinario, etiam in Ecclesiis Regularium.*

97 *Visitator non potest recusari?*

98 *Visitator, si sibi impediatur aditus ad visitandum, an possit frangere portas Ecclesiæ?*

99 *Impedientes Visitatorem a munere Visitationis, Excommunicat. ipso Jure incurrunt, si moniti non resipiscant.*

100 *Quamvis hæc Excommunicatio sit latæ sententiæ, non tamen incurritur statim ac fuerit visitationi illatum impedimentum, sed requiritur, quod impedientes prius sint moniti, & adhuc non desistant.*

101 *Commendatarii possunt visitare Monasteria sibi commendata in iis, quæ pertinent ad Curam animarum, & administrationem Sacramentorum.*

102 *Non tamen quo ad disciplinam Regularem.*

103 *Superiores Regulares ordinarie non solent visitare Ecclesias sui Ordinis commendatas Sæcularibus, nisi ibi habeant Conventum formatum.*

104 *Provincialis in actu, non potest esse Visitator extra suam Provinciam.*

105 *Visitator Provinciæ a Generali deputatus non potest substituere sine licentia Sacræ Congregationis.*

106 *Superiores cujusque Monasterii Visitationem triduo deberent expiere.*

107 *Visitator in Ordine Fratrum Minorum de Observantia deputandus est a Patre Generali circa finem trienii Provincialatus Ministri Provincialis cujusque Provinciæ; Et intra quantum temporis debeat visitationem complere, & Capitulum celebrare.*

108 *Dicto Visitatori resistentes illumque impedientes sunt ipso facto Excommunicati Excomm. Papæ reservata, Officio privati, & voce activa, & passiva in perpetuum destituti.*

109 *Dictus Visitator non habet votum in electionibus, nisi specialiter a Generali sit ipsi concessum.*

110 *Neque in electione Capitulari habet in paritate votorum votum decisivum.*

111 *Habet autem ipsum votum decisivum in electionibus, quæ fiunt a solo Definitorio, si a Generali sit deputatus Præses.*

112 *Præfatus Visitator non potest usurpare sibi sigilla majora Provinciæ, & multa alia nequit, quæ hic assignantur.*

113 *Nec visitare potest Monasteria Monialium; nisi id ei fuerit specialiter ex aliqua rationabili causa concessum.*

114 *Nec potest statuta Provinciæ condere, vel mutare sine Capitulo, & varia alia facere nequit.*

115 *Dictus Visitator non potest eligi in Provincialem Provinciæ, quam visitat.*

116 *Visitatione incepta durat ejus Auctoritas, & Officium, mortuo licet, vel amoto Delegante.*

117 *Celebrato Provinciali Capitulo durat ejus Auctoritas solum per viginti adhuc dies.*

118 *Visitatore moriente, ad quem spectet regimen Provinciæ.*

119 *Quæ autem dictus Visitator in obeundo Visitatoris munere præstare, & inquirere debeat? remissive.*

120 *Quo ad ea quæ concernunt Visitatores aliorum Regularium Ordinum, quæque præstare, & inquirere debeant? Attendendæ sunt propriæ cujusque Religionis peculiares Constitutiones.*

121 *Quæ vero advertenda sint ab Episcopis ac Visitatoribus in Generali Visitatione, adducuntur hic per extensum.*

122 *Adducuntur variæ novissimæ Resolutiones Sacræ Congregationis Concilii ad Visitationem pertinentes.*

123 *Ad rem postremo subjiciuntur quædam pro Minoribus de Observantia.*

124 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad num. 155.

Visitare nihil aliud est, quam excessus, ac defectus 1
inquirere, inventosque castigare, & convenientibus
remediis emendare, atque observantiam obligationum juxta cujus Personæ, ac rei exigentiam, ubi adhuc viget,
conservare, & ubi deficit, in pristinum restituere. Barbola *de Off. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 73. num.*
1. & alii communiter per text. *Concil. Trident. sess. 24.*
de reformat. cap. 3. ibi: „ Visitationum autem istarum
„ præcipuus sit scopus, sanam orthodoxamque Doctri-
„ nam, expulsis Hæresibus, inducere, bonos mores tueri,
„ pravos corrigere, populum cohortationibus, & admoni-
„ tionibus ad Religionem, pacem, innocentiamque accen-
„ dere, cetera prout locus, tempus & occasio feret, ex
„ visitantium prudentia ad Fidelium fructum constitu-
„ ere.

Visitandi Jus, & potestas competit omnibus Prælatis 2
Ecclesiasticis, qui Jurisdictionem ordinariam in aliquos habent; *cap. Romana 1. §. Hanc, de Censibus in 6.* Unde
post Romanum Pontificem Jus, & potestatem visitandi 3
habent Legati a Latere ex Officio Legationis sibi a Sede
Apostolica demandatæ, *cap. cum Apostolus, de Censibus.*
Item Legati Pontificii, qui non sunt a Latere, sed di- 4
cuntur nati, quibus Legatio Apostolica competit ratione
Dignitatis, in qua sunt constituti, *cap. Cum instantia, c.*
Procurationes, de censibus, Barbosa *loc. cit. num. 21.* & 5
alii. Item Legati Apostolici, qui Missi, sive Nuncii Apostolici nuncupantur, si visitatio illis sit specialiter injunctum; Vel si urgens aliqua necessitas Visitationem postulet; *cit. Cum instantia, & cit. cap. Procurationes, de Censibus*, Tuschus *de Visitation. lib. 1. cap. 2. num. 9.* Barbosa *l. c. num. 21.* Item Vicarius Summi Pontificis in Territorio sibi injuncto: *cap. Penultim. de Offic. Vicar.* Tuschus *cit. lib. 1. cap. 2. num. 4.* Barbosa *loc. cit. num.* 6
21. & alii. Item Cardinales in Ecclesiis suorum Titulorum. Leo X. in Constit. incip. *Supernæ edita in Concil.* 7
Lateranens. V. sess. 9. cap. 2. Vide verb. *Cardinales art.*
4. num. 14.

Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi Jus 8
ordinarium habent visitandi suas Ecclesias respectivæ
Diœcesis; *c. Romana 1. de Censibus in 6.* Conc. Trid. *sess.*
23. de reformat. cap. 3. Ita ut habeant intentionem fundatam quo ad Jus visitandi omnes Ecclesias cujusque suæ
respectivæ Diœcesis, *c. Omnes Basilicæ 14. quæst. 7. cap.*
Conquerente de Offic. Ordinarii cit. cap. Romana 1. de censibus in 6. & Communis Doctorum.

Item Vicarius Capitularis, Sede vacante, id potest, si- 9
ve per se, sive per alium: Vide verb. *Vicarius Capitularis art. 2. num. 11.* Item Vicarius Apostolicus. Vide verb. 10
Vicarius Apostolicus num. 4. Item Vicarius Collegiatæ, &
Nullius Diœcesis. Rota recent. apud *Farinac. part. 1.* 11
decis. 345. Nicolius *in Flosculis verb. Visitatio ordinaria*
num. 3. Vide *Vicarius Capitularis art. 1. n. 39.*

Item Abbates, aliique Prælati habentes proprium Ter- 12
ritorium, & qualitatem *Nullius*. *Romana 1. §. Hanc,*
de Censibus in 6. cum similibus, & *Communis Doctorum.*
Item Decani, Archidiaconi, Archipresbyteri Plebani,
& alii inferiores visitandi Jus habent, si id longa consuetudine præscripserint; *cap. Super eo, & cap. Cum*
Apostolus, de Censibus, Concil. Tridentin. *session. 24. de*
reformation. capit. 4. ibi: „ Archidiaconi autem, De-
„ cani, & alii inferiores in Ecclesiis, ubi hactenus
„ Visitationem exercere legitime consueverunt, debe-
„ ant quidem, assumpto Notario, de consensu Epi-
„ scopi,

„ ſcopi, deinceps per ſe ipſos tantum viſitare." Item
23 Capitulum, ſuperſtite adhuc Epiſcopo, poteſt interdum
ex præſcriptione, vel privilegio habere Jus viſitandi, Et
tunc Viſitatores a Capitulo deputati debent eſſe approba-
ti ab Ordinario. Concil. Trident. *cit. ſeſſ.* 24. *de reform.*
cap. 3. ibi: „ Viſitatores etiam, a Capitulo deputandi,
„ ubi Capitulum Jus viſitandi habet, prius ab Epiſcopo
„ approbentur. Barboſa ſupra Concilium loco cit. num.
„ 14. & cit. allegat. 73. num. 26. cum aliis ibi citatis,
referens ſic etiam decisum fuiſſe *a ſacra ejuſdem Concilii*
Congreg.
24 Dicti Archidiaconi tamen, & alii inferiores Viſitatio-
nis a ſe factæ rationem reddere, & acta omnia exhibere
Epiſcopo infra menſem tenentur. Concil. Trident. *l. cit.*
ibi: „ Cui ipſi Archidiaconi, vel alii inferiores, Viſita-
„ tionis factæ infra menſem rationem reddere, & depo-
„ ſitiones teſtium, ac integra acta exhibere teneantur,
25 „ non obſtantibus quacumque conſuetudine etiam imme-
„ morabili, atque exemptionibus, & privilegiis quibuſ-
„ cumque." Immo Epiſcopus etiam per alium poteſt eaſ-
dem Eccleſias ſeorſim ab his iterum viſitare. Conc. Tri-
dent. *loc. cit.* ibi: „ Sed non ideo Epiſcopus, vel eo impe-
„ dito ejus viſitator eaſdem Eccleſias ſeorſim ab his viſita-
26 „ re prohibeatur." At vero licet Epiſcopus poſſit iterum
viſitare Eccleſias viſitatas ab inferioribus, non poteſt ta-
men iterum punitos ab eis, neque ab illis abſolutos cogere
ad innocentiam ſuam demonſtrandam; Sic decisum fuiſſe
refert Barboſa *ſupra Concil. l. c. n.* 15. & Armendar apud
ipſum *ibid.*
27 Superiores Generales Ordinum Regularium, Provincia-
les, & alii Prælati, quibus eſt in alia inferiora Mona-
ſteria, aliaque loca ſibi ſubjecta; *cap. In ſingulis*, & *cap.*
Ea, quæ, de ſtatu Monachor. Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 21.
de reformat. cap. 8. & *ſeſſ.* 25. *de Regularib. cap.* 20. &
Commun. Doctor. praxi quotidiana id demonſtrante.
28 Epiſcopi, aliique Superiores non ſolum poſſunt, ſed
etiam tenentur per ſe ipſos, aut ſi legitime fuerint im-
pediti, per Vicarios ſuos, vel Viſitatores, qui Presbyteri
ſint, vel Diaconi, ſingulis annis, aut ſi ob latitudinem
fieri nequeant, ſaltem quolibet biennio, totam Diœceſim,
& Eccleſias ejuſdem viſitare. *Communis*, claris Juribus
in cap. Decrevimus 10. *cauſ.* 10. *quæſt.* 1. ibi: *Decrevi-*
mus, ut annis ſingulis ab Epiſcopo Diœceſes viſitentur, c.
Epiſcopum 11. *eadem cauſ.* & *quæſt.* ibi: „ Epiſcopum
„ ſingulis annis ire oportet, ut acquirat &c. Quod ſi
„ ipſe, aut languore detentus, aut aliis occupationibus im-
„ plicatus id explere nequiverit, Presbyteros probabiles
„ aut Diaconos mittat, qui redditus Baſilicarum, & Mi-
„ niſtrantium vitam inquirant. Et Concil. Trident. *ſeſſ.*
24. *de reformat. cap.* 3. ibi: „ Patriarchæ, Primates, Me-
„ tropolitani, & Epiſcopi propriam Diœceſim per ſe
„ ipſos, aut ſi legitime impediti fuerint, per ſuum Vi-
„ carium Generalem, aut Viſitatorem, ſi quotannis to-
„ tam propter ejus latitudinem viſitare non poterunt;
„ ſaltem majorem ejus partem, ita tamen ut tota bien-
„ nio per ſe, vel per Viſitatores ſuos compleatur, viſita-
„ re non prætermittant.
29 Vicarius tamen Generalis hoc Jus viſitandi non habet,
niſi ſpecialiter ei committat Epiſcopus. Barboſa *ſupra*
Concil. cit. ſeſſ. 24. *cap.* 3. *num.* 3. & *ſitat. allegat.* 73. *n.*
28. cum pluribus ibi citatis, & alii paſſim. Vide verb.
Vicarius Generalis art. 2. *n.* 22.
30 Metropolitani olim poſt plene viſitatam propriam Diœ-
ceſim poterant etiam viſitare Diœceſes ſuorum ſuffraga-
neorum, ſed hodie hoc amplius non poſſunt, niſi ex cau-
ſa cognita, & probata in Concilio Provinciali, vel a Sa-
cra Congregatione Concil. Trident. *cit. ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *Sa-*
cra Congregat. Epiſcop. in Cajaten. & *Thronen.* 22. *Apr.*
1603. apud Nicol. *in Floſcul. verb. Viſitatio Ordinaria*
num. 2.
31 Epiſcopus viſitare poteſt toties, quoties opus fuerit, non
ſolum Eccleſias communes Diœceſis, ſed etiam Capitula,
& Eccleſias Cathedrales, aliaſque majores, & Perſonas il-
larum, *Communis* per textum expreſſum Concil. Trident.
ſeſſ. 6. *de reform. cap.* 4.
32 Item tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus viſitare po-
teſt omnes Eccleſias ſæculares exemptas, non obſtantibus
privilegiis, & conſuetudinibus, etiam ab immemorabili
tempore præſcriptis. *Communis*, text. expreſſo in Conc.
Trid. *ſeſſ.* 8. *de reform. cap.* 8.
33 Item poteſt viſitare qualcumque Eccleſias Sæculares in-
tra fines ſuæ Diœceſis exiſtentes, etiamſi ad Regulares
pertineant, & ab eis dependeant; dum tamen per ſæcu-
lares eis deſerviatur, & hoc vigore Concilii Trid. *ſeſſ.* 7.
de reformat. cap. 8. Sic decisum fuiſſe referunt Armend.
in addit. ad recopil. Leg. Navar. lib. 1. *tit.* 6. *de viſit.*
lib. 4. §. 2. *num.* 3. Ventriglia *prax. part.* 2. *annotat.* 24. §.
1. *num.* 7. Secus autem Eccleſias Regulares Nullius Diœ-
ceſis, ut ex Tridentino, & Decret. Sacræ Congregationis
ad longum probat Fagnanus & Matthæucc. *locis n. ſeq.*
citandis.
34 Item poteſt Epiſcopus vicinior tanquam Sedis Apoſtoli-
cæ Delegatus viſitare Eccleſias omnes Sæculares Nullius
Diœceſis, quantumcumque exemptas, & Sedi Apoſtolicæ
immediate ſubjectas, etiamſi in illis Prælatus inferior ha-
beat quaſi Epiſcopalem Juriſdictionem. Concil. Tridentin.
ſeſſ. 20. *de reformat. cap.* 9. Barboſa *ad d. l. cap.* 9. *num.*
1. & 2. allegans Rotæ *deciſion.* 396. *part.* 1. *recent.* &
plurimos Doctores, Ventriglia *loc. cit. num.* 9. & alii
paſſim: Non poteſt tamen viſitare Eccleſias Regulares
Nullius Diœceſis, ut ex Tridentino, & Decret. Sacr. Con-
gregat. ad longum probat Fagnanus *lib.* 3. *Decretal. in*
cap. Nullus, de Parochiis numer. 33. & 37. & Mat-
thæuccius *Offical. Cur. capit. ultim. numer.* 12. *ad* 14.
& alii.
Vicinior Epiſcopus poteſt viſitare Beneficia ſæcularia, 35
& Clericos ſæculares Abbatiæ Nullius Diœceſis, ipſoſ-
que culpabiles repertos corrigere; & dicitur vicinior E-
piſcopus ſolum ille, cujus Cathedralis Eccleſia ſit Abba-
tiæ proximior, non autem locus dictæ Abbatiæ ſubjectus
Barboſa *ſupra Tridentin. citat. ſeſſion.* 24. *cap.* 9. *num.* 4.
atteſtans ſic decisum fuiſſe *die* 2. *Aug.* 1596.
Epiſcopus vicinior, ſi ſit legitime impeditus, poteſt 36
Eccleſias Sæculares Nullius Diœceſis viſitare per ſuum Vi-
carium Generalem, ſic decisum fuiſſe *die* 17. *Jan.* 1585.
teſtatur Barboſa *l. c. n.* 6.
Si Eccleſia, ſeu Abbatia Sæcularis Nullius Diœceſis, ſi- 37
ta ſit in aliqua Diœceſi, Viſitatio ſpectat ad Ordinarium,
in cujus Diœceſi eſt Eccleſia Nullius. Sic decisum fuiſſe
refert Rota *p.* 2. *recent. deciſ.* 501. *n.* 5. apud Barboſam *l. c.*
num. 3.
Epiſcopus, ſive per ſeipſum, ſive per alium delegatum 38
viſitare poteſt Eccleſias, etiam non curatas, quæ repe-
riuntur erectæ in ſolo Lateranenſi, ut clare patet ex re-
ſponſione Sacræ Congregationis Concilii ad ſequentia du-
bia propoſita ab Epiſcopo Mileti:

I. An Epiſcopus Miletenſis tanquam Delegatus Apo-
ſtolicus poſſit ſubdelegare ſuum Vicarium Genera-
lem, vel aliam Dignitatem Eccleſiaſticam ſibi be-
neviſam in Viſitatione Diœceſis, & præcipue Ec-
cleſiarum, quæ prætenduntur ſitæ in ſolo Latera-
nenſi?

II. An Vicarius deſtinatus in dicta Diœceſi Milite-
tren. a Reverendiſſimo Capitulo Baſilicæ Latera-
nen. poſſit revidere Viſitationes factas ab Epiſco-
po, ſive ejus Delegato Viſitatore in dictis Eccle-
ſiis?

III. An prædictus Vicarius Lateranen. in dicta Diœ-
ceſi Militen. poſſit revidere computa, & viſitare
libros adminiſtrationis redituum Societatum Laica-
carum erectarum in iiſdem Eccleſiis, & an pro
dict. computorum reviſione poſſit recipere a dict.
Societatibus aliquod emolumentum, ſeu merce-
dem?

IV. An Vicarius deſtinatus in dict. Diœceſi Militen. a
dict. Reverendiſs. Capitulo poſſit indicere Concur-
ſum in occaſione vacantiæ Eccleſiarum Parochia-
lium, quæ prætenduntur ſitæ in ſolo Latera-
nenſi?

V. An Epiſcopus Militen. in præfatis Eccleſiis in-
tra fines ſuæ Diœceſis poſſit exercere ſuam Ju-
riſdictionem ordinariam quo ad proviſionem Paro-
chialium, aliorumque concernentium Curam ani-
marum, & adminiſtrationem Sacramentorum?

VI. An in alienationibus rerum earumdem Eccle-
ſiarum ſolemnitates requiſitæ etiam in vim Con.
Terrulas quæſtion. 2. adhiberi debeant per Epi-
ſcopum, vel per dictum Vicarium deſtinatum a
Capitulo dictæ Sacroſanctæ Baſilicæ Lateranen-
ſes?

VII. An in caſu, quo prædictus Vicarius deſtinatus a
Capitulo ſe ingereret in Juriſdictionalibus, & cau-
ſis ſpectantibus ad Epiſcopum Militen. poſſit ab
eodem coerceri, & puniri Canonicis Cenſuris &
pœnis?

Quibus propoſitis auditis partibus in plena Congrega-
tione 23. *Aprilis* 1801. reſponſum dedit: *Ad primum*
poſſe viſitare per ſe, vel per alium etiam Eccleſias ſitas
in ſolo Lateranenſi ad formam Sacri Concilii. Ad ſecun-
dum negative: Ad tertium negative ad utrumque: Ad
quartum negative: Ad quintum, dilata: Ad ſextum
ſpectare ad Epiſcopum privative: Ad Septimum affir-
mative.
Super quibus repropoſita cauſa 3. Maji 1702. *Eadem* 39
Congregatio reſpondit; *Ad* 1. *in deciſis. Ad* 2. *in deci-*
ſis. Ad 3. *in deciſis, quoad primam partem, præter-*
quam quoad Archi-Confraternitates erectas auctoritate Ca-
pituli; & quoad ſecundam in deciſis. Ad 4. *in deci-*
ſis. Ad 5. *quoad primam partem affirmative quoad inſtitu-*
tionem auctorizabilem tantum, quo vero ad ſecundam
partem affirmative. Ad 6. *dilata, Ad* 7. *in deciſis.*

30 Et iterum in eadem causa, & inter easdem partes propositis novis dubiis.

I. An sine subdelegatione speciali subdelegatus ab Episcopo ad visitandam Diœcesim possit visitare Ecclesias, Confraternitates, & loca pia fundata in solo Lateranensi?

II. An dicta subdelegatio specialis debeat a Subdelegato ostendi, & inseri actis visitationis?

III. An Episcopus, vel ab eo Delegatus teneatur declarare expresse se visitare jure delegato?

IV. An Vicarius Lateranensis in Visitatione, quam facit jure Ordinario, possit petere, ut sibi ostendantur acta Visitationis factæ ab Episcopo, vel ejus Delegato?

V. An Ecclesias Parochiales fundatas in solo Lateranensi valeat Episcopus visitare jure ordinario?

Die 17. Novembris 1703. Sacr. Congregat. &c. respondit:

Ad 1. Negative, & quoad Confraternitates juxta resolutiones jam factas.
Ad 2. Affirmative.
Ad 3. *Affirmative.*
Ad 4. Affirmative, non tamen auctoritative ad effectum corrigendi.
Ad 5. Negative.

31 Visitatio Abbatiæ Sanctæ Mariæ de Perno sitæ in confinio Diœc. Muranæ, & Rapellen. æque principaliter unitæ Ecclesiæ Melphiensi spectat ad Episcopum Melphiensem, ut patet ex responsione Sacræ Congregationis Concilii ad sequentia dubia relati ab Ursaya *tom. 3. par. 1. discept. 33. a n. 45.*

I. An Visitatio Ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Perno spectet ad Episcopum Melphien. vel potius ad Episcopum Muranum?

II. An Censuræ latæ per Curiam Episcopalem Melphien. contra Vicarium Generalem Muranum sustineantur?

III. An declaratoria Censurarum facta per Vicarium Generalem Muranum contra Vicarium Generalem Melphien. sustineatur?

Die 16. Junii 1717. Congreg. Concilii respondit:

Ad primum affirmative quoad primam partem, Negative quoad secundam: Ad secundum affirmative, & pro absolutione arbitrio Metropolitani: Ad tertium negative.

32 Visitare Jure delegato potest Episcopus Ecclesias unitas Collegii exemptis. *Sacra Congreg. Concil. in Bononien. Juris visitandi 2. Octobris 1721.* Sic refert Ursaya *in Miscellan. 1. sac. & profan. litt. V, n. 147.*

33 Visitare tamen non posse Episcopum Beneficia unita Universitati Complutensi ob privilegia, quæ habet, decrevit *Sac. Congreg. Concil. die 22. Junii 1606.* apud Aldan. *in Compend. Canonic. resolut. lib. 1. tit. 7. num. 10.* & Barbosa *summ. Apostolic. decis. verb. Visitare quando & quæ Episcopus valeat n. 14.*

34 Visitare potest Episcopus Dignitatem exemptam in concernentibus Curam animarum illi annexam. *Sac. Congreg. Concil. in Burgen. 18. Augusti 1628.* apud Barbosam *l. c. num. 12.*

35 Item visitare potest omnes Ecclesias Curatas Monasteriis Regularium unitas. Concil. Trident. *sess. 7. de reformat. cap. 7. & sess. 25. de Regularibus cap. 11.* In iis enim, quæ spectant ad Curam animarum secularium, tam Ecclesiæ, quam Personæ Regulares dictam Curam exercentes subjacent Jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, ut decidum fuisse *sub die 3. & 6. Junii 1627.* refert Barbosa *supra Concil. sess. 25. de Regularibus cap. 11. num. 4. & 5.*, & novissime *Sacra Congreg. Concilii in Mediolanen. 12. Novembris 1689. & Congregatio particularis deputata ab Alexandro VIII. in causa Hispalen. 30. Januarii 1694. in respons. ad 6.* & relata *in Congreg. Generali 18. Aug. 1696.* apud Monacell. *p. 1. tit. 5. formul. 2. n. 2.*

36 Dummodo tamen Ecclesia Parochialis non sit illius Conventus, in quo Generalis Ordinis habet residentiam ordinariam, quia ipsa gaudet exemptione a Jurisdictione Ordinarii. Concil. Trident. *sess. 25. de Regularibus cap. 11. & Sacra Congreg. Concil. in Lauden. Jurisdictionis 1. Decembris 1691.* in qua plene articulo discusso, & partibus informantibus fuit resolutum, Constitutionem Gregorii XV. incipient. *Inscrutabili*, non derogasse privilegio *cap. 11. sess. 25. de Regularibus* favore Generalium Ordinum concesso. Sic refert Monacell. *p. 1. tit. 6. formul. 20. num. 14.* & sic alias censuit eadem Sacra Congregat. teste Veneriglia *part. 1. annotat. 48. §. unico num. 91.* Quamvis Barbosa *in Summa Apostolic. decision. verb. Visitare Ecclesias, & loca Regularium quando possit Episcopus?* referat ex Armendar & Lezana, Sacram Congregat. Concilii censuisse, quod visitare possit Episcopus ex Decreto Concilii *sess. 7. cap. 6. de reform.* Ecclesias Parochiales unitas Monasterio Canonicorum Regularium, tametsi Generalis in eo Sedem ordinariam principalem habeat.

Episcopus visitando Ecclesias Curatas exemptas, vel 37
Regularibus subjectas potest facere Decreta in iis, quæ concernunt rectam administrationem, & custodiam Sacramentorum, & quatenus decreta discrepant ab illis, quæ fecerunt Superiores exempti, seu Regulares, debent ordinationes Episcopi prævalere, & observari, *Sac. Congreg. Concil. in Veronen. 10. Julii 1628. in Mediolanen. 13. Novembris 1689. & Congregatio particularis deputata ab Alexandro VIII. in causa Hispalen. 30. Januarii 1694. in respons. ad 6.* & relata *in Congregat. Generali 18. Augusti 1606.*

Quamvis Episcopus possit visitare Ecclesias Parochiales 38
Monasterii Regularium unitas, vel annexas, nequit tamen visitare Domos ipsarum Parochialium, in quibus non viget Regularis observantia, sed in eis habitant soli Parochi Regulares ab eodem approbati, ut alias respondit *Sacr. Congregat.* apud Fagnanum *lib. 1. Decretal. in capit. Grave gerimus 19. numer. 16. de Officio Ordinarii.*

Nec Episcopus potest visitare Monasteria Regularium 39
eo prætextu, quod eorum superiores sint negligentes, ut respondit *Sacra Congregat. Concilii die 20. Februarii 1616.* apud Pialecc. *Prax. part. 2. cap. 3. art. 6. num. 32.* ibi: „ Sacr. Congregat. Cardinal. Concil. Trident. Interpretum censuit non licere Ordinariis locorum, Monasteria Regularium eo prætextu visitare, & corrigere, quod illorum Superiores admoniti intra sex menses illa non visitaverint, vel correxerint, nisi eadem Monasteria vel sub Commenda existant, ex decreto cap. 8. session. 21. vel suorum Ordinum Capitibus non subsint, ac se in Congregationes redigere neglexerint, juxta cap. 8. sess. 25. de Regularibus.

Neque potest Episcopus visitare Capellas, & altaria 40
Laicorum, seu Confraternitatum Laicalium in Ecclesiis Regularium erecta, ut resolvit *Sacra Congregat. Concilii* apud Fagnanum *in citat. cap. Grave gerimus num. 48.* & expresse Pignatell. *tom. 10. consult. 39. n. 9.* Quamvis
possit Episcopus visitare Confraternitates Laicales erectas 41
in Ecclesiis Regularium in iis, quæ respiciunt administrationem, & adimplementum onerum, ut pluries respondit, ut *Sacr. Congregat. Episcopor.* tum *Sac. Congreg. Concil.* ut videri potest sub verb. *Confraternitates art. 3.*
num. 1. Tamen nullatenus visitare potest Capellas, & 42
Altaria in Regularium Ecclesiis per ipsas Confraternitates Laicales constructa, ut pluries declaravit *dicta Sac. Congregat.* ut videri potest sub dict. verb. *Confraternitates a num. 2. ad 4.*

An autem, & quando possit, vel non, Episcopus visi- 43
tare Conventus Regularium, sive antiquos suppressos, & iterum restitutos, sive nunquam suppressos, aut de novo erectos; Vide verb. *Conventus per tot.* ubi abunde omnibus.

Episcopus visitare potest Oratoria publica, quæ habent 44
requisita Ecclesiæ, etiamsi sint de pertinentiis Regularium; Dummodo separata sint a Claustris, & Campestria. *Sacra Congregat. Concil. in Cæsenaten. 23. septemb. 1696. & in Cortonen. 20. April. 1697.* Vide dict. verb. *Conventus sub num. 22. in respons. ad quintum dubium, & sub num. 1. in responsione ad primum.*

Episcopus visitare potest Ecclesias Parochiales Equi- 45
tum Hierosolymitanorum, sed quo ad ea tantum, quæ ad Curam animarum, & Sacramentorum administrationem spectant.

S. Pius V. Constitut. 136. incipient. *Exposcit*. At non 46
posse Episcopum visitare Oratoria publica dictæ Religionis Hierosolymitanæ, declaravit *Sacra Congregat. Concil. in Mantuana 17. Junii 1690* ut refert, & tenent Monacell. *p. 1. tit. 5. formul. 2. n. 5. in fine.*

An autem, & quando possit Episcopus visitare Orato- 47
ria privata erecta ex privilegio Apostolico in Domibus privatis Nobilium Personarum? Vide verb. *Oratorium a n. 25. ad 26.*

Episcopus visitare potest Ecclesias Parochiales subje- 48
ctas Capitulo Lateranensi. *Sacra Congregat. Episcopor. in Aquilana Terræ Arischiæ 23. 23. Junii 1690.* Immo & quæ concernunt ornatum Ecclesiæ, *Sacr. Congreg. Concil. in Cæsenaten. 23. Sept. 1696.* apud Monacell. *loc. cit. n. 2. in fine.*

Episcopus potest visitare Monasteria Monialium Regu- 49
laribus subjectarum in iis, quæ pertinent ad Clausuram, etiam inconsultis, & irrequisitis earum Superioribus Regularibus?

Vide verb. *Moniales art. 3. n. 95.*

Quoad talem autem Visitationem debet Episcopus ob- 50
servare Decreta Sacræ Congregationis Concilii hac de re edita, & adducta sub dict. verb. *Moniales num. 96.* & insuper Decreta *Sacræ Congregat. Episcop. & Regul.* quæ hic dantur, prout referuntur ab Eminentiss. Petra tom. 5.

Comment. ad Const. Callisti III. sect. 2. num. 143. vers. Resolutio, ibi: *Resolutio itidem novissima Episcoporum, & Regularium fuit in Nucerina Paganorum* inter Episcopum, & Moniales Ordinis Prædicatorum Monasterii exempti in dicta Civitate existentis, & proposita fuerunt infrascripta dubia.

I. An Episcopus in concernentibus observantiam Clausuræ, toties quoties expedire judicaverit, possit visitare Monasterium Monialium Sanctæ Annæ subjectarum PP. Ordinis Prædicatorum?

II. An possit visitare earum Ecclesiam, Communicatorium & Crates Confessarii quoad concernentia Clausuram?

III. An possit visitare nedum Crates, & Mœnia exteriora Monasterii, sed etiam Chorum interiorem, Dormitoria, Cellas, aliaque loca pro Clausuræ custodia?

IV. An possit indutus Stola supra Rocchettum, & Mozzetam solum cum suis Convisitatoribus ingredi, & visitare Clausuram Monialium absque interventu Prioris, & alterius cujusvis Religiosi?

V. An Episcopus volens possit in actu Visitationis habere sermonem spiritualem Monialibus tam intra, quam extra Septa Monasterii?

VI. An Episcopo sit per Priorissam tradenda notula nominum Monialium, Educandarum, & Ancillarum tempore Visitationis?

VII. An possit Episcopus occasione Visitationis singulas Moniales, & unamquamque separatim interrogare, & examinare circa observantiam Clausuræ?

III. An tam Regulares, quibus subjectæ sunt Moniales, quam etiam Sæculares, teneantur ab Episcopo obtinere licentiam alloquendi Moniales?

IX. An possit Episcopus insimul cum Superiore Regulari revidere computa, ac recognoscere statum Œconomicum Monasterii?

X. An Censuræ sustineantur in casu &c.

VI. An constet de attentatis, & quomodo sint purganda?

XII. An, & quomodo sit providendum quoad ingressum Conversarum in locum ultimo loco defunctorum in casu &c.

Die 7. Julii 1724. Sac. Episcopor. & Regul. his dubiis respondit.

Ad I. *Usque ad X. inclusive Affirmative.*
Ad XI. *Negative.*
Ad XII. *Providebitur post revisionem Status OEconomici.*

51 Prælati omnes sæculares Episcopali, ac etiam Cardinalatus Dignitate prædìti nequeunt ingredi Clausuram Monialium etiam sibi subjectarum, nisi in casibus necessariis, uti est casus visitationis; & tunc comitati a paucis, aliquè senioribus ac Religiosis viris. Vide dict. verb. *Moniales art. 3. n. 65.*

52 Si autem contrafecerint, incurrunt Interdictum ab ingressu Ecclesiæ pro prima vice; pro secunda vero constituunt suspensionem a Pontificali munere, & a Divinis; pro tertia autem vice, & deinceps excommunicatione majori afficiuntur; Vide *ibid. n. 67*

53 Unde non possunt Episcopi secum ducere in Clausuram ullos Laicos, tamquam Comites, & socios; Vide *ib. n. 68. & 69.*

54 Nec possunt Episcopi secum ducere in Clausuram plusquam octo personas, alias incurrunt prædictas Censuras; Vide *ib. n. 71.*

55 Absolutio tamen ab illis Censuris non est Papæ reservata; Vide *ib. n. 72.*

56 Prælati Regulares non possunt ingredi Monasteria Monialium pro visitatione locali, nisi semel tantum in anno, ita eo anno, quo unus ex dictis Superioribus visitaverit, alius superior visitatione hujusmodi se omnino abstineat; Vide *ib. n. 74.*

57 Prælatus Regularis, si fuerit Generalis, potest secum introducere duos socios sui Ordinis; si fuerit alius a Generali, potest introducere secum tantum unum Socium sui Ordinis; Vide *ib. n. 75.*

58 Nec ipse visitator, nec ejus socii possunt sumere intra Clausuram ullam refectionem; Vide *ib. 76.*

59 Si Superior Regularis supradictis contrafecerit, ipso facto pœnam Excommunicationis, & privationem omnium Officiorum, quæ obtinet, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, vel alia imposterum obtinenda vocisque activæ, & absque alia declaratione incurrit. Et nihilominus nullis privilegiis, & exemptionibus tueri se potest, quominus ab Episcopo loci tamquam ad hoc Sedis Apostolicæ Delegato, quoties, & quando opus fuerit, corrigi, & puniri valeat; Vide *ib. n. 78.*

60 Episcopus visitare potest Hospitalia; Vide verb. *Hospitale n. 33.* & verb. *Administr. n. 2.*

61 Et potest exigere ab Administratoribus rationes, & computa, tam in visitatione, quam extra, etiam per suum Delegatum, non obstantibus quibuscumque privilegiis; Vide *ib. n. 34.*

Immo potest Ordinarius visitare Hospitalia, & ab eorum Administratoribus rationes, & computa exigere, quod a Testatore, & Lege fundationis expresse excludatur; Vide *ib. num. 35.* & verb. *Administratio num. 3. 4. & 5.* 62

Item potest exigere rationem administrationis ab Hospitalibus, quæ sunt sub immediata Regum protectione; Vide dict. verb. *Administratio n. 12. 13. & 14.* 63

Non potest tamen visitare dicta Hospitalia, quæ sunt sub immediata Regum protectione; Concil. Trid. *sess. 22. de reform. cap. 8.* 64

Hospitale aliquod visitare volenti, si opponatur exceptio, quod sub immediata Regum protectione existat, non ad sæcularem Judicem, sed ad ipsum Episcopum talis exceptionis cognitio, & definitio pertinet; Vide dict. verb. *Hospitale n. 18.* 65

Ad hoc tamen ut dicta Hospitalia sint immunia a Visitatione Episcopi, debent esse talia a primæva sua fundatione: Nec sufficit, si Hospitalia accipiantur ex post a Rege sub sui immediata protectione; Vide d. verb. *Administratio n. 15. 16. 17. & 18.* & dict. verb. *Hospitale n. 39.* 66

Episcopus visitare, corrigere, & reformare potest Hospitalia omnia, etiamsi privata sint Laicorum, in casibus a Jure concessis; scilicet ob negligentiam, vel ob dilapidationem bonorum, & ut Testatoris voluntas servetur; Vide dict. verb. *Hospitale n. 40.* 67

Hospitalia privata potest Episcopus visitare, corrigere & reformare in iis tantum, quæ ad observandam voluntatem Testatorum pertinent, & exigere rationem ab Administratoribus una cum illis deputatis, quibus ex consuetudine ratio reddenda est; Vide *ib. n. 41.* 68

Hospitalia etiam unita, in quibus Ecclesiæ sunt, vel assidue Divina Officia celebrantur, & bona eorum non sunt distincta, visitari debent ad Episcopo; Vide *ibidem num. 42.* 69

Hospitalia, quamvis debeant visitari ab Episcopo, non inde tamen prohibetur, quin & Judices sæculares eadem visitare possint, si hoc eis alias legitime competit; Vide *ibid. n. 43.* 70

Hospitalia administrata a Fratribus S. Joannis Dei non sunt exempta a Jurisdictione Ordinarii, nisi solum quoad Regularem observantiam; Vide *ib. n. 44.* 71

Episcopus visitare potest Confraternitates Laicorum, etiamsi essent erectæ in Ecclesiis, seu Oratoriis fundatis, & extructis in solo, & territorio Religionis Hierosolymitanæ; Vide verb. *Confraternitas art. 3. n. 5.* 72

Episcopus visitare potest etiam Confraternitates, quæ non a primæva sua fundatione sunt sub immediata Regum protectione, sed solum ex post sub sui immediata protectione sunt a Rege accepta; Vide *ib. a n. 6. ad 8.* 73

Administratores Confraternitatum, sicut & aliorum piorum locorum possunt compelli ab Episcopo ad reddendam rationem administrationis, & ad portandum libros administrationis etiam ad Palatium Episcopale, si sint in loco residentiæ, seu alterius stationis, & permanentiæ Episcopi; Vide *ibid. num. 9.* & verb. *Administrator numer. 20.* 74

Etiamsi tales Administratores rationem administrationis aliis reddere solerent, adhuc vigore dispositionis Concilii principaliter erit adhibendus Episcopus, *Sac. Congreg. Concilii in Conversanen. 2. Martii 1697. & in Melevitana 20. Martii 1700.* 75

Immo redditio rationis administrationis danda est Episcopo etiam a Confraternitatibus aliisque locis piis, quæ sunt sub immediata Regum protectione; Vide dict. verb. *Confraternitates a n. 1. ad 13.* 76

Episcopus in visitatione debet celeriter, quantum res postulat, se expedire & ad actus extraneos non se divertere, ne visitati graventur expensis; Sic pluries censuit, *Sac. Congregat. Concil.* & signanter *in una Bojanen. de 14. Dec. 1654.* in qua ad instantiam Capituli Collegiatæ Campi Basi propositis sequentibus dubiis. 77

„ I. An Episcopus teneatur singulis annis visitare to-
„ tam Diœcesim?
„ II. Qualis debeat esse comitatus ejusdem Episco-
„ pi visitantis, ad effectum præsentationis victua-
„ lium?
„ III. Per quod tempus in locis visitandis sint eis præ-
„ standa victualia:
„ IV. An obtinentes Beneficia simplicia, seu Capella-
„ nias in Titulum teneantur contribuere dictis victuali-
„ bus?
„ V. An eisdem victualibus teneantur contribuere Con-
„ fraternitates Laicorum?
„ VI. An Episcopo accedente ad conferendum Sacra-
„ mentum Confirmationis teneantur Universitates præsta-
„ re victualia, seu procurationem?

Die 14. Decembris 1654. respondit.

„ Ad 1. Affirmative, & si legitime impeditus fuerit,
„ per suum Vicarium Generalem, vel alium Visitato-
„ rem

„ rem idoneum debet visitare, ita ut saltem toto biennio „ visitatio absolvatur.

„ Ad 2. Episcopus debere esse contentum de moderato, „ ac modesto equitatu, ac famulatu.

„ Ad 3. Per Episcopum celeriter Visitationem esse absolvendam, & ad actus extraneos non esse divertendum.

„ Ad 4. Obtinentes Beneficia, seu Capellanias in Titulum teneri pro rata contribuere.

„ Ad 5. Confraternitates visitatas teneri ad eamdem „ contributionem pro rata.

„ Ad 6. Non esse administranda victualia, nisi concurrat consuetudo legitime præscripta. Lib. 19. Decr. „ pag. 428.

78 Qualis autem, & quanta procuratio debeatur, & a quibus Episcopo visitanti, seu aliis Visitatoribus; Vide verb. *Procuratio per tot.* ubi multa ad rem;

79 Quibus adde, quod a procuratione respectu Visitationis Apostolicæ nemo est exemptus, licet in specie contribuere teneatur is, qui est in culpa. *S. Congr. Episcopor. in Ariminen.* 26. *Jul.* 1576. *in Spalatren.* 3. *Jul.* 1601. Unde tenetur etiam Episcopus pro sua rata. *Sac. Congreg. Episcop. in Ferent.* 8. *Novembr.* 1581. Item Commendatarii, etiam Cardinales. *Ead. Sac. Cong. Episcop. in Januen.* 21. *August.* 1582. Quamvis non esset expressum in Brevi *Eadem sacra Congreg. Episcop. in Lisien.* 13. *Aug.* 1627. Item etiam Regulares possidentes bona stabilia in communi; *ib.* Maxime ratione Parochiarum unitarum. *Eadem S. C. Episcop. in Ariminen.* 11. *Mart.* 1579. *& in placent.* 16. *Maji ejusdem ann. & in Cremonen.* 1. *Mart.* 1580. Nisi haberent privilegium in specie pro hac causa, *ib.* Sic apud Nicol. *in Floscul. verb. Visitatio Apostolica num.* 23.

80 Si Visitator Apostolicus sit Episcopus, debet habere decem Scuta Monetæ pro qualibet die. *Sac. Congregat. Episcop. in Lisien.* 13. *Aug.* 1627. apud eumdem *loc. c. num.* 25.

81 Antequam inchoetur Visitatio proponuntur Edicta, in quibus Episcopus debet denunciare diem suum iis, quos visitare intendit: Non enim visitandos imparatos invadere debet, nisi justa aliqua causa aliud prudenter suadeat; Tum quia id maxime expedit, ut sic Parochus, seu Rector Ecclesiæ visitandæ possit populo denunciare diem adventus Episcopi Visitatoris, ad hoc ut se præparent ad illum recipiendum. Joannes Andreas *in cap. cum si Romana, de Simon.* Fuscus *de Visitat. lib.* 1. *c.* 4. *num.* 4. Barbosa *l.* 1. *Jur. Eccles. univers. cap.* 14. *num.* 36. Ventriglia *prax. tom.* 2. *annotat.* 24. §. 1. *num.* 28. & alii passim.

82 Non licet tamen Episcopo Visitationem aggredienti proponere Edicta, quibus subditi jubeantur in virtute Sanct. Obedientiæ crimina detegere, multoque minus proposita pœna Excommunicationis, sed solum adnixe hortari. Sic resolutum fuisse a Sacra Congregatione refert ex aliis Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 75. *numer.* 29. *& supra Concil. Trident. sess.* 6. *de reformat. cap.* 4. *t.* 10. ubi ex Aldan. testatur id decisum fuisse *sub die* 21. *Apr.* 1593. *& in summa verb. Visitatio num.* 4.

83 Tempus incipiendæ Visitationis non est a Jure determinatum; Unde relinquitur arbitrio Episcopi, qui potest eligere tempus loco magis proportionatum. Fusch. de *Visitation. l.* 1. *cap.* 2. *num.* 13. Ventriglia *loc. cit. c.* 25. & alii.

84 An autem Visitatio Generalis Diœcesis præcedere debeat convocationem Synodi, vel e contra? Vide verb. *Synodus n.* 15. *&* 16.

85 A qua Ecclesia sit inchoanda Visitatio, remittitur arbitrio Episcopi; Licet enim Visitatio ut plurimum soleat inchoari ab Ecclesia Cathedrali, id tamen non est de præcepto, cum possit Episcopus inchoare ab Ecclesia quæ sibi magis placuerit, reservatis Juribus, & sine præjudicio aliarum Ecclesiarum. Sic *S. C. R. in Egitanien.* 10. *Jun.* 1602. *in resp. ad* 2. *dub.* ut ex aliis refert Ventriglia *l. c. n.* 26. Barbosa *in summa verb. Visitatio num.* 1. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 2. *num.* 28.

86 Pro Visitatione facienda eligi solent ab Episcopo duo Convisitatores satis experti, & in rebus Ecclesiasticis versati, *c. In singulis, de statu Monachor. & Extrav. Debent, de Offic. Ordinar. inter commun.*

87 Non est tamen necessaria talis electio, seu assumptio Convisitatorum, seu Adjunctorum, sed tantum voluntaria, cum possit Episcopus sine illis visitare etiam Capitula Cathedralium, & aliarum majorum Ecclesiarum, ut dicitur in Conc. Trid. *sess.* 6. *de reform. cap.* 4. ibi: *Per se ipsos, vel illis, quibus sibi videbitur, Adjunctis*; & sic tenet *Communis Doctorum.*

88 Unde visitare potest Episcopus sine Adjunctis Corpus Ecclesiæ Cathedralis, Sacramenta, Reliquias, vestes, ornamenta, cæteraque ad cultum Divinum destinata. Item Capellas, Capellanias, Dotationes, Anniversariorum institutiones, memorias defunctorum, pia opera, & res, seu bona Fabricæ, vel Ecclesiæ. *Sic Sac. Congreg. Concilii* apud Barbosa *cit. alleg.* 73. *num.* 15. *& in Summa Apostolic. dec. verb. Visitare quando, & quæ Episcopus valeat; num.* 17. Armendar. *lib.* 1. *tit.* 6. *de Visitat. n.* 123. Nec potest Capitulum Cathedralis se eximere ab hac Visitatione prætextu exemptionis, & præscriptionis immemorabilis. *S. C. C. in Hispalen. Jurisdictionis* 4. *Jun.* 1689. *&* 4. *Maji* 1690. apud Monacell. *tom.* 1. *t.* 5. *formul.* 2. *n.* 27.

Si Episcopus visitare velit ex Decreto *sess.* 6. *cap.* 4. 89
de reformat. debet id personaliter agere; Secus si ex aliis Concilii Decretis, cum id per suum Vicarium Generalem, aut Visitatorem facere possit, si modo legitime impeditus fuerit, ut permissum est *sess.* 24. *cap.* 3. *de ref.* etiamsi de visitandis exemptis ageretur, cum *dict. cap.* 3. exemptiones tollat. Sic decisum fuisse *a sac. Congr. Conc.* testantur Aldan. *in Compend. Canonic. resolut. lib.* 1. *tit.* 7. *n.* 2. Barbosa *in Summa loc. c. n.* 18. *& supra Concil. sess.* 6. *de reformat. cap.* 4. *num.* 4. *& num.* 17. ubi cum aliis videtur tenere, quod possit Episcopus etiam per Delegatum visitare Capitulum Cathedralis, & adducit Decretum *S. C. C. in Toletana*, ubi resolutum fuit, Serenissimum Cardinalem Infantem Archiepiscopum Toletanum non teneri per propriam Personam Capitulum Ecclesiæ Cathedralis visitare, sed id agere posse per Coadministratorem.

Si Episcopus visitare velit totum Capitulum, debet 90
accedere ad locum ordinarium Capituli, in quo solent Capitulares congregari, & eorum actus expediri consueverunt, si id tamen commode fieri potest. Sin minus ad locum congruum, & communem. Sed non tenetur accedere ad locum Capituli, quoties prosequi velit Visitationem alicujus Personæ de Capitulo; Et si Capitulum occasione Visitationis convocare ipse voluerit, non potest extra locum solitum congregare. *Sacr. Congr. Conc.* apud Barbosam *in summa Apostolic. decis. collectan.* 717. *num.* 9.

Visitatio Personarum Capitularium, quæ juxta Canoni- 91
cas sanctiones, ut *in Decreto cap.* 4. *sess.* 6. *de reformat.* dicitur facienda, intelligitur juxta dispositionem Juris communis citra punitionem, & privationem. *Sacra Congregat. Conc.* per qua Rota *decis.* 128. *part.* 2. *diversor.* apud Barbosam *in Summa verb. Visitatio num.* 9. Unde 92
in Visitatione Generali Episcopus solus sine Conjudicibus procedere potest contra Canonicos, eisque pœnam imponere extraordinariam quæ magis morum emendationem, quam correctionem respiciat. *Sac. in Ovieten.* 27. *Mart.* 1632. *in respons. ad* 4. *dub.* apud Barbosa *loc. cit. num.* 11.

Episcopus in Visitatione tenetur prædicare Verbum 93
Dei, per se, aut saltem per alios; Alias, nisi legitima causa excusetur, ipsum peccare mortaliter ex Capitulo, Genuensi, Gavanto, Abbate, & Pisaseo firmat Monacell. *tom.* 1. *formul.* 1. *num.* 51. adducens ad id text. *in cap. Placuit* 10. *quæst.* 1. *& cap.* 1. §. *Sane, de censibus in* 6. & concludens, quod *quomodo se excusent coram Deo tot. Episcopi, qui nihil prorsus curant de hoc in visitando ipse Deus scit.*

Visitator, si in Visitatione adveniant Altaria de Jure- 94
patronatus Laicorum, non provisa de necessariis paramentis, & supellectilibus, aut vetustate consumpta, fere collabentia, monere debet Patronos, ut illa restaurent, & & ornent, ac onera eis adjuncta adimpleant intra brevem, & competentem terminum, alias potest illa concedere alteri Patrono, qui velit ea ornare, reparare, ac onera eis adjuncta adimplere. *Sacr. Congreg. Episcopor. & Regul. in Lunen.* 16. *Januar.* 1604. Sic referunt Barbosa *in Summa Apostolic. decis. verb. Altaria n.* 6. *& lib.* 2. *Jur. Eccles. univers. cap.* 7. *num.* 28. Veneriglia *prax. tom.* 2. *annot.* 24. §. 1. *n.* 44. Matthæucc. *Official. Curiæ cap.* 55. §. 2. *n.* 7. & alii.

Si in Visitatione adveniantur Reliquiæ antiquæ, quæ 95
ob injuriam temporum, seu ob incuriam Custodum careant suis Authenticis, debet Visitator permittere, ut habeantur in ea veneratione, qua hactenus fuerunt. Sic voluisse Sacram Congreg. Conc. referunt Barbosa *in summa verb. Reliquiæ Sanctor. num.* 3. *& de offic. & potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 97. *num.* 11. & Venerig. *loc. cit. num.* 38.

Reliquiæ autem, quæ ex donatione proveniunt Laico- 96
rum, quarum claves, vel unam ipsi retinent, & expensas pro earumdem ornatu subministrant, visitantur ab Ordinario, quamvis retineantur, & custodiantur in Ecclesiis Regularium. *Sac. Cong. Conc. in Firmana* 5. *Jun.* 1700. apud Monacell. *t.* 1. *tit.* 5. *form.* 2. *num.* 49.

Visitator non potest recusari: Orta enim dubitatione, 97
An Episcopus visitans possit tamquam „ suspectus recusari? „ S. C. Conc. censuit non posse, nec cum generalem Visitationem aggreditur, nec cum ad specialem descendit; „ si modo sine strepitu, & figura Judicii procedens pœnas non imponat delictorum ordinarias, sed eas tantum, „ quæ morum correctionem respiciunt, & modum corrigendi non excedat". Sic refert Pagnan. *l.* 1. *Decr. in c. Conquer. de Offic. Ordin. n.* 7. Et in terminis de Visitatore Regulari Conc. Trid. *sess.* 5. *de Regul. c.* 20. Sic expresse statuit; „ Teneantur quicunque prædictorum Ordinum Monasteriis præsunt prædictos Visitatores recipere, & illorum ordinationes exequi.

Quod

98 Quod Visitator, si sibi impediatur aditus ad visitandum, non possit frangere portas Ecclesiæ, sed uti gladio spirituali Censurarum, tenet expresse Monac. *tom.* 3. *t.* 1. *form.* 39. *n.* 2. post Grassum *decis. aur. part.* 2. *l.* 3. *c.* 27. *num.* 59. ubi sic præcise habet: „ Visitator debet frangere portas Ecclesiarum, si sibi denegetur aditus ad faciendam Visitationem". Ita Innocent. *in dict. cap.* 1. *Immunit. Eccles.* „ Quia bona Ecclesiarum sunt Sancta Sanctorum, & Domino consecrata &c. & sic qui violentiam facit, Sacrilegium committit 12. quæst. 2. cap. Nulli liceat: & cap. Quicumque, sed potest uti gladio spirituali, idest Excommunicatione, vel Interdicto, facit text. in cap. Dilecto, de sentent. excommunicat. in 6. & ita defendere suam possessionem, hoc est Visitationem". Ita not. per Innoc. & Hostiens. *in cap. Venerabili* 24. *de censibus*, Barbosa tamen *supra Concil. sess.* 24. *de Regul. cap.* 11. *n.* 16. *& de Officio, & potestat. Episcop. part.* 3. *alleg.* 74. *num.* 22. *& l.* 1. *Jur. Eccles. univers. cap.* 43. *num.* 139. Tambur. *de Jur. Abbatissar. disp.* 19. *q.* 3. *num.* 4. Fulchus *de Visitat. lib.* 2. *c.* 16. *post num.* 1. Ciarlinus *Controv. lib. c.* 65. *num.* 12. Ventrigl. *in prax. part.* 1. *adnot.* 48. §. *Unic. n.* 88. & alii volunt, quod renuentibus Regularibus, vel aliis exercentis Visitationem, & claudentibus ostium Ecclesiæ, vel Monasterii, liceat Episcopo vim inferre, & ostium frangere. Vide verb. *Moniales art.* 3. *num.* 95. *in resp. ad* 3. *dubium.*

99 Impedientes Visitatorem a munere Visitationis Excommunicationem ipso Jure incurrunt, si moniti non resipiscant, textu expresso *in Clement. Attendentes* 2. *de statu Monachor. in fine*, ibi: *Si quis vero Visitatores* ipsos in „ præmissis impedire præsumpserint, seu aliquo præmissorum, nisi moniti resipiscant, ipso facto Excommunicationis sententiam se noverint incursuros, privilegiis, statutis, & consuetudinibus quibuslibet in contrarium minime valituris.

100 Quamvis hæc Excommunicatio sit latæ sententiæ, non tamen incurritur statim ac fuerit Visitationi illatum impedimentum, sed requiritur, quod Visitator prius moneat impedientes, ut desistant ab illato impedimento quod si moniti non desistant, statim incurrunt, ut clare habetur ex allatis verbis dictæ Clementinæ: *Nisi moniti resipiscant &c.* Glossa *in d. Clementina Attendentes verb. Impedire*, Navarr. *in Manual. c.* 27. *n.* 140. Bonacina *de Censuris in particulari disp.* 3. *quæst.* 2. *punct.* 4. *n.* 4. Tamburin. *de Jure Abbatiss. disp.* 14. *q.* 8. *num.* 3. Pellizzarius *de Monialibus c.* 10. *q.* 11. *n.* 81. Monacell. *tom.* 3. *tit.* 4. *annotat.* ad Excommunicat. 2. *n.* 5. qui *dict. tom.* 3. *tit.* 1. *formul.* 39. *num.* 4. recte advertit, quod si impedientes Canonice moniti nolint ab illato impedimento desistere; potest Episcopus Visitator ipsos excommunicatos publice denunciare absque alia sententia, ut tradunt Glossa *in cit. Clementin. verb. Impedire, & verb. Ipso facto*, Barbosa *ib. num.* 6. & alii.

101 Commendatarii quamvis possint Visitare Monasteria sibi commendata iis, quæ pertinent ad Curam animarum, & administrationem Sacramentorum, ut censuit *S. Congreg. Episcopor. in Senogallien. seu Nullius* 6. *August.* 1601. *& in una Cisterciensium* 17. *Septembris ejusdem anni.*

102 Non possunt tamen ea visitare quod ad disciplinam Regularem, ut respondit *Eadem Sacra Congreg. Episcop.* 2. *Aug.* 1647. apud Nicolium *in Flosculis verbo Visitatio ordinaria sub n.* 4. & aperte habetur ex Concilio Trident. *sess.* 20. *de Regularibus cap.* 20. ac expresse statutum est ab Innocentio X. Constit. 62. incip. *Pastoralis*, & ab Alexandro VII. Constit. 6. incip. *Exponi*, ubi declaratum est, quod obtinentes Monasteria in Commendam, etiamsi fuerint S. R. E. Cardinales, nullam in Monasteriis sibi commendatis quoad ad eorum Monachos Jurisdictionem exercere possint; *ibi* §. 2. „ Tenore præsentium declaramus, ac statuimus non licere Commendatariis Priores, aut Officiales Claustrales instituere ac destituere, visitare Monachos, eosdemque corrigere, nec facultates eisdem in Litteris Apostolicis concessas, & expressas, pro ut supra, ad ea, quæ Institutum Regulare concernunt, ac tenore prædictorum privilegiorum, & Sacri Concilii dispositione, Monastico regimini relinquuntur, trahi posse, ac debere". Et similia etiam habentur in Constitut. 32. ejusdem Alexandri VIII. incip. *Sacrosancti* edita favore Monasteriorum Camaldulensium.

103 Superiores Regulares ordinarie non solent visitare Ecclesias sui Ordinis commendatas sæcularibus, nisi ibi habeant Conventum formatum. *S. C. Episcop. & Regul. in Ventimillien.* 1. *Septemb.* 1620.

104 Provincialis in actu non potest esse Visitator extra suam Provinciam. *S. C. Episc. & Regul.* 28. *Jul.* 1645.

105 Visitator Provinciæ a Generali deputatus non potest substituere sine licentia Sacræ Congregationis. *Ead. Sac. Congreg. Episcop.* 1. *Septemb.* 1646. *&* 21. *Octobris* 1649.

106 apud Nicol. *in Floscul. l. c. num.* 6. ubi *num.* 7. subjungit, quod Superiores cujusque Monasterii Visitationem biduo debeant explere. *Eadem Sacra Congreg. Episcop. in Januensi* 22. *Novemb.* 1604.

Visitator in Ordine Fratrum Minorum de Observantia 107
deputandus est a Patre Generali totius Ordinis S. P. Francisci circa finem Triennii Provincialatus Ministri Provincialis cujusque respective Provinciæ, ut eam diligenter possit visitare, & visitata diligenter Provincia, Capitulum possit celebrare, & hoc intra tempus trium, vel quatuor, & in latissimis Provinciis, sex mensium. *Const. Ordinis c.* 8. *statut.* 65. Compend. Sanctor. verb. *Visitator num.* 5.

Dicto Visitatori legitime deputato resistentes, illumque 108
impedientes, contradicendo, opponendo, recusando, aut quovis modo rebellando, sunt ipso facto Excommunicati Excommunicatione Papæ reservata, Officio privati, & voce activa, & passiva in perpetuum destituti. Gregor. XIII. Constitut. incip. *Quantam nostro* Constit. Ordinis *cap.* 8. *statut.* 67. *conclus.* 6. Compend. Sanctor. *loc. cit. num.* 10.

Dictus Visitator non habet votum in electionibus, ni- 109
si specialiter a Generali sit ipsis concessum; Constitut. Ordin. *cap.* 8. *statut.* 67. *conclus.* 8. Sanctor. *loc. citat. num.* 11.

Neque in electione Capitulari habet in paritate voto- 110
rum votum decisivum. Vide verb. *Electio art.* 4. *numer.* 111
45. Habet autem ipsum votum decisivum in electionibus, quæ fiunt a solo Definitorio, si a Generali sit deputatus Præses. Vide d. verb. *Electio art.* 4. *n.* 46.

Præfatus Visitator non potest usurpare sibi sigillata ma- 112
jora Provinciæ, nec mittere Clericos ad Ordines suscipiendos, neque recipere Novitios, neque destinare Prædicatores ad Quadragesimas, seu Adventus, neque deputare Confessores ad Quadragesimas, seu Adventus, neque deputare Confessores Monasteriis Monialium, neque distribuere spolia defunctorum Fratrum, quæ omnia ad Ministrum Provincialem pertinent. *Statut. General. Capituli septuagesimi primi pro Familia Cismontana c.* 2. *n.* 10.

Nec visitare potest Monasteria Monialium, nisi ex ali- 113
qua rationabili causa fuerit ei specialiter, & expresse concessum in Patentibus Litteris Delegationis. *Statut. General. Capituli* 76. *pro Cismontana Familia circa finem vers. Commissarii Visitatores.*

Nec potest Statuta Provinciæ condere, vel mutare si- 114
ne Capitulo, nec Fratres extra Provinciam mittere, nisi ad Generalem pro ejus negotiis. Nec in Provincialem Ministrum, aut qui alias simili Officio functi sunt, neque in Patres Ordinis notabiliter animadvertere potest, nisi ex probata causa, & de consilio, & consensu majoris partis Patrum Provinciæ aut Provincialis Capituli, neque eos deponere, aut privare, nisi Generalis prius admoneatur, excepto casu gravis delicti, quod populo scandalum generet, & quod Generalis distet per decem dies itineris, & tunc id solum poterit de consensu majoris partis Patrum Provinciæ. *Constit. Ordinis cap.* 8. *statut.* 67. *conclus.* 7. *Compilat. Statut. Sambuc. cap.* 8. §. *De Commissariis Visitatoribus circa finem*, Sanctor. *loc. citat. num.* 9.

Dictus Visitator non potest eligi in Ministrum Provin- 115
cialem Provinciæ, quam visitat, sive ipsemet præsideat, sive non: Alias electio est nulla, & Electores privationem vocis activæ, & passivæ incurrunt. *Statut. General. Capituli* 79. *Statuta pro utroque Familia n.* 11.

Visitatione incepta durat ejus Auctoritas, & Officium 116
mortuo, licet vel amoto Generali Delegante. *Statut. General. Capituli* 71. *pro tota Familia n.* 11. Sanctor. *l. c. n.* 14. *arg. cap. Si cui* 36. *de prebend. in* 6. *cap. Si super gratia* 9. *de Officio Delegati in* 6.

Celebrato Provinciali Capitulo, debet Visitator de Pro- 117
vincia sibi credita egredi intra terminum 10. dierum, alioquin ejus spirat Auctoritas, nisi aliter sit per specialem, & expressam facultatem concessum. *Constit. Ordinis c.* 8. *Statut.* 66. *conclus.* 7. *Compilat. Statut. Sambuc. loc. cit. circa fin.* Sanctor. *l. c. n.* 9.

Si contigerit mors Visitatoris, capta Officii possessio- 118
ne, provinciali competit regimen Provinciæ usque ad novi Visitatoris deputationem in iis tantum, quæ dilationem non patiuntur; Unde visitare, processus formare de præteritis delictis, causas terminare, & similia facere non potest; *Statut. General. Capituli* 75. *pro ultramontana Familia num.* 33.

Quæ autem dictus Visitator in obeundo Visitationis 119
munere præstare, & inquirere debeat? Vide *Compilat. Statut. Sambuc. cap.* 8. §. *ultim. per tot.* ubi abunde de omnibus.

Quo ad ea, quæ concernunt Visitatores aliorum Regu- 120
larium Ordinum, præque præstare, & inquirere debeant? Attendendæ sunt propriæ cujusque Religionis peculiares constitutiones.

Quæ vero advertenda sint ab Episcopis ac Visitatori- 121
bus in Generali Visitatione, adducuntur hic pro ut traduntur a Monacell. tom. 1. *in Appendice in fine, & t.* 4. *supplement. ad* 1. *tom. post num.* 267.

ADVERTENDA IN VISITATIONE.

Cancellarius.

An scripturæ tam Actorum Civilium, quam Criminalium integre, & distincte in locis, ac Armariis aptis fideliter retineantur?

An retineatur liber bene compactus, in quo registrentur nomina, & cognomina illorum, qui professionem Fidei ad formam Constitutionis Pii IV. 89. emiserunt, & an in dicto actu adhibeantur testes cum expressione diei, & anni, prout adhibendi sunt.

An retineatur liber pariter bene compactus, in quo adnotentur, & registrentur supplices libelli, Decreta, & Rescripta gratiosa, Provisiones, & Permissiones Episcopales, in quibus non conficiuntur Processus?

An retineatur liber bene compactus, & Cartulatus in quo adnotentur ea omnia, quæ pertinent ad Moniales.

An retineatur liber, in quo adnotentur Ordinationes, generales, & particulares, aliæve Episcopi Pontificales functiones?

An Acta Ordinandorum distincte, ac ordinate serventur, & custodiantur?

An adsit Inventarium omnium Scripturarum, & Processuum?

An supradicti libri retinendi habeant in frontispitio, seu titulo subscriptionem, & approbationem Episcopi, vel Vicarii Generalis, & Cancellario illius temporis, quo fuerunt compacti, & a principio inscripti; prout illam continere deberent, ut illis major fides præstari possit?

Capitulum, & Canonici.

An Officium Divinum, Missæ, & Horæ Canonicæ in Ecclesia, & Choro statutis horis recitentur, & ceteræ functiones expleantur?

An cum veste talari, & Habitu Canonicali, devote, modeste, & attente, & cum silentio?

An Punctatores fideliter officium exerceant, & juramentum præstiterint?

An Capitulum determinata die convocetur, & a quo?

An resolutiones Capitulares fiant per vota secreta, & in libro fideliter registrentur per Capituli Secretarium?

An Officiales Capituli singulis annis per vota secreta eligantur, & in fine anni suæ administrationis rationem reddant, & de ratione reddita in libris Capituli legitime appareat?

An adsint Archivium Scripturarum, in quo Inventarium bonorum omnium Capituli custodiatur una cum ceteris scripturis ad usum pertinentibus?

An adsint Statuta Ecclesiæ, seu Constitutiones Capituli, & an sint ab Ordinariis, vel a Sede Apostolica approbatæ?

An adsint distributiones quotidianæ?

An adsint Præbendæ Theologalis, & Pœnitentialis?

An Dignitates, & Canonici sint ordine distincti?

An adsint Mansionarii, & Beneficiati, vel Capellani servitio Chori addicti?

An in Choro adsint Psalteria, Antiphonaria, & ceteri libri necessarii?

An adsit Tabella Horaria?

An celebretur quotidie Missa Conventualis pro Benefactoribus?

An Canonici inserviant per se ipsos, vel per substitutum?

An Canonici sint promoti ad Ordines Sacros eorum Præbendis annexos.

Parochus.

An retineat quinque libros Parochiales bene compactos, videlicet Status Animarum, Baptizatorum, Matrimoniorum, Confirmatorum, Defunctorum?

An habeat Archivium, in quo Scripturas ad Ecclesiam spectantes custodiat sub clavi?

An continuo resideat in Parochia, vel potius frequenter ab ea discedat absque licentia?

An diebus Dominicis pueros, & puellas doceat Doctrinam Christianam, & habeat sermonem ad Populum, Festa, & Jejunia denunciet.

An diebus Dominicis, & Festis de præcepto Sacrificium pro Populo applicet.

An diebus Testamenta Parochianorum confecerit, & ubi, & quomodo illa retineat, & an ad Cancellariam Episcopalem, ut in publicam scripturam releventur, transmiserit?

An retineat Coadjutorem.

An admittat exteros, & vagos Sacerdotes ad Sacrum faciendum absque licentia Curiæ Episcopalis.

An publicet Indulgentias absque approbatione Episcopi, vel Vicarii Generalis.

An incidat Arbores frugiferas, & infrugiferas in bonis Ecclesiæ, aut alia bona ejusdem distrahat absque beneplacito Apostolico, vel Episcopi?

An Sacramenta ministret superpelliceo, stola, & veste talari indutus, & Festis diebus etiam non vocatus, Confessionario de mane insideat.

An domi cohabitet cum Mulieribus, & quæ sint.

An habeat Sacram Bibliam, aliosque libros pertinentes ad suum Officium.

An Sacramenta, & Sacramentalia sub seris, & clavibus custodiat.

At visitet Infirmos etiam non vocatus, eisque debito tempore Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & extremæ Unctionis ministret.

An in sua Ecclesia, de mane, in meridie, & de sero detur cum Campana signum Salutationis Angelicæ, & prima hora noctis detur signum precum *De profundis*.

Vicarius Foraneus.

An in morte Parochorum Inventarium rerum Ecclesiæ conficiat, & scripturas omnes, & libros Parochiales ab hæredibus Defuncti recuperare invigilet, testibus adhibitis.

An dispositiones, & Legata relicta locorum Piorum Vicario Generali communicet, ut executioni mandentur?

An Clericos, & Sacerdotes scandalosos, vel indevote Missam celebrantes Episcopo denunciet.

An Parochos, & alios Curam exercentes desides, & eorum munia negligentes ad Episcopum deferat, ut corrigantur.

An peccata publica, & scandala, quæ emergunt, pariter Episcopo denunciet.

An exigat pœnas contra facientes opera servilia sine licentia diebus Festis.

An concedat licentias alloquendi Moniales sine scriptis, & tempore Divinorum Officiorum.

An concedat licentias Parochis, & Curatis se absentandi residentia.

An interponat Decreta in Contractibus Minorum, & Mulierum.

Clerus.

An habeat penes se Testamentum vetus, & novum latinum vulgatæ editionis, Concilium Tridentinum, Cathechismum, Rituale, & Summam aliquam Theologiæ Moralis, & librum aliquem Spiritualem.

An semper incedat cum veste Clericali, rasura, & tonsura decenti, Missam audiat quotidie, Ecclesiæ, cui est adscriptus, saltem diebus Festis inserviat, Doctrinam Christianam doceat, & Communionem frequentet, & Scholam. *Concil. Trident. sess. 23. cap. 11. 13. & 14. de Reformat.*

An aleis, aliisque ludis incumbat, aut venationi, spectaculis, & Choreis intersit, & in profanis Comœdiis fiat Actor, & an cum mulieribus cohabitet, & quæ sint.

An implicet se negotiis Sæcularibus, Mercaturam exercendo, Prædia, aut vectigalia Laicorum conducendo, aut Laicis pro Factore, seu Magistro Domus inserviendo.

An habeat Superpelliceum, & Biretum mundum.

Presbyter.

An, & quos libros retineat, & studeat.

An, & quibus ludis det operam, aut venationibus?

An quotidie Sacrum faciat.

An celebret recitato Matutino cum Laudibus, cum Paramentis integris, & mundis.

An ante celebrationem Missæ Tabacum sumat, & quoties in hebdomada confiteatur peccata, & ante Missam præparationem faciat.

An in Civitate, & locis populosis celebret cum veste talari.

An quotidie recitet Divinum Officium statutis horis, & in quo loco.

An habeat superpelliceum, & Biretum decens proprium.

An interveniat Processionibus, & aliis functionibus Ecclesiasticis publicis locis, in quibus permanet.

An semper incedat cum veste talari in Civitate, & locis parvis decenti cum Corona, & Tonsura capillorum.

An intersit, aut ducat Choreas, in Comœdiis fiat Actor, & in commessationibus, & conviviis tempus insumat?

An cohabitet cum Mulieribus, & quæ sint?

An implicet se negotiis sæcularibus, Mercaturam exercendo, aut vectigalia Laicorum conducendo, aut negotia tanquam Factor, & Minister eorumdem Laicorum agendo vel Procuram exercendo?

Si Visitator in hac speciali Clericorum Visitatione adverteret illos veritatem non dicere, posset ab eis exigere jura-

juramentum postea quam eos audivit, ut dicit Graff. *decis. aur. part. 2. lib. 3. cap. 27. n. 6. & 63.*

Regulares.

An adsint in numero sufficienti, & habeant qualitates præscriptas a Constitutionibus Apostolicis?

An servent, & servari faciant ab eorum famulis dies Festos, nec non Censuras, & Interdicta ab Episcopali Curia emanata?

An admittant in eorum Ecclesiis Presbyteros Seculares exteros ad celebrandas Missas absque Episcopi, aut ejus Vicarii licentia; *S. Congr. Concil. in Neapolitana 17. Augusti 1617.*

An publice exponant Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sine licentia Ordinarii?

An habeant Conservatorem legitime electum ad formam Const. Gregor. XV.

An eleemosynas quærant, licet non indigeant?

An incedant per loca sine socio & vadant de nocte?

An se ingerant in administratione bonorum spectantium ad Societates Laicorum in eorumdem Ecclesiis erectas?

An Sacramenta infirmis ministrent, inscio, aut Parocho invito?

An celebrent Missas horis inconsuetis, vel sermones habeant in Ecclesiis sine licentia Episcopi, vel Miracula prædicent non authentica?

An accedant ad Monasteria Monialium absque licentia præter formam præscriptam a Decretis Apostolicis.

Moniales.

An muri Clausuræ habeant prospectum activum, vel passivum in Domos, vel e Domo Sæcularium?

An Mansiones Confessarii Monialium exemptarum sint penitus disjunctæ a Monasterio?

An Moniales scribant Epistolas extra Clausuram absque licentia Abbatissæ?

An Moniales utantur fenestrella ubi audiuntur Confessiones ad colloquendum cum exteris?

An adsit in Monasterio capsa communis, in qua deponantur omnes pecuniæ provenientes a Monialibus particularibus?

An admittantur exteri ad colloquendum cum Monialibus absque licentia in scriptis Episcopi, vel Vicarii Generalis?

An introducantur in clausuram catuli, pueri, vel puellæ cujuscumque ætatis?

An recipiantur electæ, & deputatæ Auscultatrices, Rotariæ, & Ostiariæ?

An retineantur ab Abbatissa libri bene compacti, & cartulati, in quorum primo describantur dietim data, & accepta, introitus, exitus, quo possit legaliter in fine officii rationem reddere Episcopo suæ administrationis; In altero per modum Inventarii descripta sint bona stabilia, Census, & credita Monasterii cum indicatione rogituum Instrumentorum; In tertio registrentur resolutiones Capituli Monialium, acceptationes Puellarum ad Habitum, & Professiones cum expressione diei, mensis, & anni: quos libros, si inveniat Visitator non retineri, omnino provideat.

An in Monasterio adsit locus separatus pro educandis, & Novitiis?

An omnes Moniales sumant cibum in Refectorio tempore Mensæ ex cucina, & ærario communi paratum?

An Moniales parent cibos exteris, vel dona eisdem mittant, aut recipiant absque licentia, & scientia Abbatissæ, & Monasterii?

An admittantur Regulares ad celebrandum Sacrificium in Ecclesia absque licentia Episcopi, seu Vicarii Generalis?

An omnes Moniales saltem semel in Mense confiteantur, & sumant Eucharistiam?

An omnes intersint Choro ad recitandum hora debita Divinum Officium, & orationibus, & aliis pietatis exercitiis communibus?

An omnes quotidie audiant Sanctum Sacrificium Missæ?

Quos libros detineant, & legant, & an tempore Missæ fiat lectio alicujus libri spiritualis, & servetur silentium?

Visitet Dormitorium, seu Cellas, & observet, an unaquæque Monialis habeat lectum separatum?

An Habitus Monialium sit uniformis, & ad præscriptum Regulæ: *Sac. Cong. Episcopor. in Cæsenaten. 26. Septembr. 1692.*

Inquirat caute, & prudenter de vita, moribus, & directione Confessarii.

Eremita.

An in Ecclesiis Civitatis, suburbiorum, vel Diœcesis permaneat aliquis Eremita absque approbationi Episcopi?

An incedat in Habitu a Constitutionibus Apostolicis præscripto?

Hospitalia, & Moniales.

An adsint Erectiones, statuta, & an legitimæ, & an honesta, & licita?

An infirmis subministrentur corporalia, & spiritualia?

Revideantur computa, & administrationes.

Confraternitates Laicorum.

An sint legitime erectæ auctoritate Apostolica, vel ordinaria, & habeant statuta approbata?

An bona, & eleemosynæ fideliter administrentur, & Officiales a plena Confratrum Congregatione singulo anno eligantur per vota secreta, computa revideantur, & solidentur?

An habeant Inventarium omnium, & singulorum bonorum, Capellanum, & Depositarium ab Episcopo approbatos?

An retineant libros distinctos, in quorum primo resolutiones societatis legitime congregatæ registrentur; In secundo nomina, & Cognomina Confratrum; In tertio revisiones computorum, & sententiæ absolutoriæ, seu condemnatoriæ Administratorum, & aliorum Officialium Societatis, nec non Decreta Visitationum?

An habeant Archivium scripturarum?

An sint aggregatæ Archiconfraternitatibus Urbis, vel habeant alia Indulta, & Privilegia?

An Confratres Debitores Societatis, bona, & introitus ejusdem administrent?

An bona stabilia Societatis locentur absque prævio Edicto, & ultra triennium?

An intersint Processionibus publicis?

Seminarium.

An adsint Deputati electi ad formam Concilii?

An adsint Magistri, & quot, & Rector?

An Alumni sint omnes Civitatis, vel Diœcesis, & omnes sint Clerici, & pauperes?

An omnes Alumni habeant requisita Concilii?

An admissi præstiterint fidejussionem in Actis Curiæ impensas victus redditurі quatenus ad statum Laicalem redierint?

An redditus fideliter administrentur.

An adsint regulæ ab Alumnis servandæ.

An Alumni interveniant Ecclesiæ Cathedrali diebus Festis ad formam Concilii.

An incedant per Urbem soli sine vestes.

Ecclesia.

An ædificentur Ecclesiæ, Capellæ, Oratoria publica absque licentia Episcopi, & Dote, & quæ jam ædificatæ fuere sint collapsæ, & indigeant reparatione; *capitul. Nemo Ecclesiam cap. Nullius Presbyter distinct. 1. de consecrat.*

An Altaria habeant in medio saltem lapidem sacrum debitæ latitudinis coopertum cerata, gradum ligneum vel lapideum cum duobus Candelabris, & Cruce cum Imagine Crucifixi; *Capitul. si motum distinct. 1. de Consecratione.*

An dicta Altaria habeant Icones integras decenter depictas cum Imaginibus Sacris ab Episcopo benedictis.

An sint Mensæ eorumdem Altarium tectæ cum tribus mapis albis, & mundis, quarum superior ab utroque latere usque ad suppedaneum descendat.

An habeant suppedanea lignea cum repagulo, pulvinaribus, vel legili, & Tabellas Sacri Convivii, Lavabo, & in Principio.

An Altaria sint proportionatæ altitudinis, latitudinis, & longitudinis, muro undique pleno, & incrustato, ac signo Crucis in facie munita cum pallio.

An muri, tectum, pavimentum, valvæ, Campanæ, & Campanile indigeant reparatione.

An in Sacrario adsint supellectilia omnium colorum integra, & munda; an Armaria, & quibus custodiantur, an Calices & Patenæ deauratæ, an Corporalia, Pallæ, Purificatoria, Manutergia, Bursæ, Bireta, vela, Missalia, omniaque decentia, & expolita; *Cap. in Sancta, & cap. Vestimenta de consecrat. dist. 1.*

An adsint sedilia, vel scamna, quæ Sacerdotes celebrantes, aut functiones Ecclesiasticas perturbent, & impediant.

An aqua lustralis sit in Vase expolito, & renovetur singulo octavo die.

An adsit Inventarium bonorum, & Sacrarum supellectilium.

An pro Sacrificio Missæ adsint pelviculæ mundæ, Ampullæ, Campanulæ, Manutergia, Hostiæ albæ; & instrumenta pro illis, nec non particulis recundendis?

An sit libera, vel Patronata.

An ha-

An habeat portam habentem adirum immediatum in Domum laicorum? quæ debet claudi, ſi inveniatur habere.

An Campana, ſeu Campanæ ſint ab Epiſcopo benedictæ.

Funus.

An in funeribus adſint abuſus, puta quod Cadavera aſſocientur ſine Cruce, ſine lumine, & ſine Parocho, vel cum ululatu Conſanguineorum. Mulieres evellant ſibi crines, aut aliquid agant gentilium more?

An Cadavera Defunctorum proceſſionaliter ad Eccleſiam ferantur ante ortum, vel poſt occaſum Solis abſque licentia?

An tradantur ſepulturæ ante lapſum temporis viginti ad minus horarum, poſt quem Animam a corpore exhalaſſe pro certo habeatur; eos vero, qui repentina morte, ante lapſum 24. horarum?

An Parochus, aliive Sepulturam denegent, aut differant prætextu non ſolutæ eleemoſynæ, & an pauperes gratis ſepeliantur? *Eccleſiaſt. cap. 7. Ritual. Roman. de Exeq.*

An in Eccleſia Parochiali adſit Sepulcrum ſeparatum pro parvulis decedentibus cum Baptiſmo ante ſeptennium, pro ut conſtrui debet?

An in Eccleſia Cathedrali adſit Sepulcrum ſeparatum pro Canonicis, & aliud pro Clericis?

An Cadavera infantium decedentium ſine Baptiſmo ſepeliantur prope Eccleſiam in loco non Sacro ad id conſtituto?

An Cœmeteria, quæ religioſa loca ſunt, undique muro ſint circumdata, & in medio ſignum Crucis elevetur?

An Sepulturæ conſtructæ, & effoſſæ reperiantur ſubtus Altaria, vel prope, & illarum ora ſuppedanea pertingant: hæ etenim obſtruendæ omnino ſunt, alias Altaria interdicantur.

An in Eccleſiis Monialium ſine licentia Sacræ Congr. tumulentur Cadavera Laicorum, ſive marium, ſive mulierum? Si hoc enim fieret, interdicatur; Dummodo non ſint Patroni Eccleſiæ, qui in fundatione hoc jus ſibi, & heredibus reſervaſſent, vel cum licentia Sacræ Congregationis, & monialium Sepulcrum ab antiquo tempore haberent conſtructum.

An Parochus præter quartam pro Cadaveribus extra Parochiam tumulandis aliquid aliud exigat ab heredibus Defuncti? Id enim vetitum eſt, non obſtante contraria conſuetudine. *Sac. Congr. Epiſc. in Civitatis Veſulæ 2. Junii 1690. & S. Congr. Concil. in Mantuana Januarii, & 3. Aprilis 1594.*

Hortentur Sacerdotes, ut ſibi ipſis decedentibus ſuffragiorum vicem retribuant.

Reliquiæ.

An decenter cuſtodiantur in Thecis ſaltem ex ligno deauratis, & criſtallo, ſeu vitro integro contectis, cum ſuis inſcriptionibus.

An retineantur in Armario ornato loco fixo ſub ſera, & clavi cum Epigraphe: *Reliquiæ Sanctorum*.

An adſit Catalogus omnium Reliquiarum, & an ſint Authenticæ, vel ignotæ, aut dubiæ fidei.

An aſportentur ad infirmos; Si enim hoc fieret, prohibeatur.

An in illarum publica expoſitione accendantur lumina, & ſi ſubtus Altaria ſint depoſita Corpora integra Sanctorum, an retineatur Lampas accenſa?

Indulgentiæ.

An publicentur abſque licentia, & approbatione Epiſcopi?

An adſint Brevia, & conceſſiones authenticæ?

An fiant mercimonia, & quæſtus prætextu, & occaſione Indulgentiarum?

Imagines Sacræ.

An Imagines Sanctorum exponantur in Eccleſiis adorandæ priuſquam ab Epiſcopo fuerint benedictæ, & approbatæ.

An Imagines Sacræ ſint depictæ in locis ſordidis aut locis irreverentiæ obnoxiis, an deformatæ, & deturpatæ? Inde enim tollendæ ſunt, vel reſtaurandæ, & ſi fieri nequit, dealbandæ, *l. Unica, Cod. Nemin. lic. ſign. Salvator. &c. S. Congr. Epiſcop. in Veneta 22. Maji 1696.*

Signum Crucis ſi in pavimento ſculptum inveniatur, inde tollatur, ne pedibus conculcetur, *l. 1. C. Nemin. lic. ſign. Salvator. &c.*

An Imagines Jeſu Chriſti, Beatæ Mariæ Virginis, Apoſtolorum, ac Evangeliſtarum reperiantur depictæ, cum habitu, vel forma ab Eccleſia non uſitata, vel cum habitu Regularium. Si enim taliter depictæ inveniantur etiam in Eccleſiis exemptis, debent deleri, & reformari. *Urban. VIII. in Appendic. 2. Conſtitut. 51.*

Baptiſmus.

An Fons ſit lapideus, vel ex alia materia ſolida cum cooperculo ex metallo ſine rimulis, propeque adſit Sacrarium.

An fonti affixum ſit Tabernaculum, ſeu ut appellant Ciborium ſaltem ligneum decore fabrefactum, in quo ſit contignatio, ubi vaſcula argentea, ſeu ſtannea Oleorum Chriſmatis, & Catechumenorum reponantur cum ſuis inſcriptionibus.

An ibi retineatur coclear argenteum, ſeu ſaltem ſtanneum ad fundendam aquam in Caput Baptizandi: Vas cum ſale benedicto, & linteamina munda.

An Ciborium decenti conopeo veſtiatur, ne ſordes ſuperne decidant, & illud commaculent, & firmiſſima ſera claudatur.

An Obſtetrices ſint examinatæ, & approbatæ.

An admittantur Patrini minores 14. annis, & Matrinæ Minores 12., & an Regulares, vel Clerici in Sacris conſtituti ſine licentia. *Act. Eccl. Mediol. part. 1. Synod. Diœceſ. 3. Decr. 17.*

An Baptiſmus infantium protrahatur, & differatur ultra tres dies, & nomina Ethnicorum imponantur. *Clement. Unic. de Baptiſm.*

An baptizati eodem die a Parocho, vel alio, qui de ejus licentia, aut Epiſcopi Sacramentum miniſtravit, deſcribantur in libro Baptizatorum.

An hoc Sacramentum extra caſum neceſſitatis conferatur Domi.

Confirmatio.

An in Officio Patrini admittantur non confirmati, vel ignorantes rudimenta Fidei, an Regulares, an in Ordinibus Sacris conſtituti.

An admittantur ad recipiendum hoc Sacramentum minores ſeptennio, qui non fuerunt inſtructi, ac adulti non confeſſi.

An qui fuerunt Patrini in Baptiſmo, admittantur, & fiant patrini ejuſdem pueri in Sacramento Confirmationis.

An pueri, vel puellæ ducantur ad recipiendum hoc Sacramentum extra Diœceſim.

Euchariſtia.

An retineatur in Tabernaculo affabre facto, & extra majori ex parte deaurato, & interius undequaque ſerico panno decentis coloris veſtito; in Pyxide argentea orbiculata, & auro intus illita cum ſuo cooperculo, & conopeo ſuper Corporali mundo.

An Oſtiolum Tabernaculi ſit firmiſſima ſera, & Clavi argentea, aut deaurata clauſum, quam parochus apud ſe diligenti cuſtodia retineat.

An Tabernaculum ſit tectum decenti conopeo, & de illis proviſum omnium colorum.

An particulæ conſecratæ hyeme ſaltem ſingulis quindecim, æſtate octo diebus renoventur.

An ante Altare Tabernaculi diu, noctuque colluceat ſaltem una expolita lampas.

An in Tabernaculo præter Pyxidem, aliquid aliud quantumvis Sacrum aſſervetur, quod ſi fiat, removeatur, *Cap. Reliqui, de cuſtod. Euch.*

An delatio Euchariſtiæ ad infirmos fiat cum debita aſſociatione luminum, cum Baldachino, ſeu Umbella in locis parvis, Pluviali in Civitate, & Oppidis nota dignis.

An Mulieres accedant modeſte ad ſumendam Sacram Euchariſtiam, vel potius irreverenter, mammis, & brachiis denudatis.

An non communicantes in Paſchate moniti fuerint, & illorum nomina tranſmiſſa ad Curiam Epiſcopalem.

An, & quoties in anno fiant Proceſſiones cum delatione Euchariſtiæ, & expoſitione publica.

Pœnitentia.

An hoc Sacramentum miniſtretur in Eccleſia in Sede Confeſſionali cum ſuperpelliceo, & ſtola.

An Sedes Confeſſionales habeant Crates ſaltem ligneas, ſeu potius laminas ferreas, ſpiſſis foraminibus terebratas, ac bene undequaque hærentes, cum aſſerculo verſatili, cujus objectu facies Sacerdotis populo occultetur, nec non piam aliquam imaginem ex parte Pœnitentis, & an ſint loco viſibili.

An Confeſſarii audiant Confeſſiones extra Sedem Confeſſionalem, præſertim Mulierum, & puerorum e conſpectu nulla interpoſita Crate. Nam ſi talis abuſus inveniretur, pœna ſuſpenſionis ab audiendis Confeſſionibus eſſet puniendus.

An in Sede Confeſſionali ſit affixa Tabella caſuum reſervatorum, & Summariorum Bullæ in Cœna Domini.

An admittantur Confeſſarii tam Sæculares, quam Regulares exteri, & de aliena Diœceſi ad audiendas Confeſſiones ſine Epiſcopi licentia.

Oleum Infirmorum.

An retineatur in Ecclesia in Fenestrella a cornu Evangelii, Altaris Majoris intus panno serico obducta in Vasculo argenteo, seu saltem stanneo, atque id in ampliori Capsula lignea undequaque gossipio circumposito cum sera, & clavi, inscripto supra ostiolum: *Oleum Infirmorum*.

An Parochus illud deferens ad infirmos sit indutus Superpelliceo, & Stola, an in serica bursa violacei coloris inclusum, & cordulis item sericis collo appensa reverenter ferat.

An conferatur pueris usum rationis, & malitiam peccandi non habentibus, furiosis lucido intervallo carentibus, & impœnitenter decedentibus. *Cap. Erga eum* 26. *qu.* 7.

Matrimonium.

An Parochi Matrimonia denuncient, antequam semotis arbitris consensum mutuum contrahere volentium receperint.

An Parochi antequam Matrimonia denuncient, recognoscant, an contrahere volentes sint legitimæ ætatis, confirmati, in Mysteriis Fidei edocti, an consanguinei?

An Sponsi, antequam Matrimonium contrahant, invicem conversentur absque interventu Parentum, & Consanguineorum.

An Parochus saltem bis in anno in Missis Parochialibus populo impedimenta Matrimonii denunciet.

An Parochi exteros, vel eos, qui a Diœcesi diu fuerunt absentes absque licentia Episcopi in Matrimonio conjungant.

An Parochi dispensent unam, vel alteram ex denunciationibus faciendis, auctoritate propria absque permissione Episcopi, vel Vicarii Generalis.

An denunciationes fiant semper diebus festis de præcepto interpolatis.

An Parochus, vel alter, qui de ejus licentia, vel Episcopi, contrahentes Matrimonio conjunxit, Matrimonium describat in libro eadem die, vel differat descriptionem.

An Matrimonia contrahantur semper in Ecclesia, vel aliquando Domi sine licentia Episcopi, vel Vicarii Generalis.

An temporibus ab Ecclesia prohibitis absque Episcopi licentia.

Missæ sacrificium.

An ad Sacrum faciendum admittantur Exteri absque Litteris Dimissoriis, seu Commendatitiis recognitis, & approbatis ab Episcopo, vel ejus Delegato.

An adsint in loco Sacerdotes, qui indevote, propere, & irreverenter Sacrificium celebrent.

An Sacrista, seu Rector Ecclesiæ permittat, & admittat ad celebrandum Presbyteros, qui Coronam, & Vestem Clericalem decentem, & ab edictis, seu Constitutionibus Synodalibus præscriptam non deferunt.

An in Missis Votivis fiant quæstus, & an Sacerdos novellus admittat Laicos ad Altare ad osculum manus: Nam si iste abusus inveniatur, tolli debet, cum pacis Instrumentum, seu Crucem ad osculum exhibere debeat, & non manus, & oblationes, si quæ offerri contingat, hoc fiat in medio Altaris, Sacerdote populo obverso. *S. Congreg. Conc.* apud Zerol. *in praxi verb. Missa*.

An in celebratione Missarum Sacerdotes utantur Calicibus, & Patenis desauratis, Planetis attritis, & corrosis, Albis, & Amictis immundis, Cingulis fractis, Corporalibus commaculatis, ac Missalibus laceratis, vino acido, vel mucido, & an parati sint urceoli mundi cum pelvicula saltem testacea.

An Tabella onerum missarum in qualibet Ecclesia in Sacristia appensa in loco patenti retineatur.

An in eadem Sacristia retineantur Libri, non folia, quæ vento rapiuntur, in quibus eadem die, qua celebratæ fuerunt, per eosmet Sacerdotes adnotentur Missæ celebratæ; Et an servetur silentium, vel potius indecentia committantur.

Mandet, quod Sacerdotes exteri, ut vagi, qui cogniti non sunt, quoties cum licentia Episcopi, vel Vicarii admissi fuerint ad Sacrum faciendum, in Libro scribant se tali die celebrasse, ad hoc, ut si forte falsos, & fictos Sacerdotes esse compertum fuerit, constare possit de corpore delicti per propriam confessionem.

Qui sint ministri, & quæ Personæ admittantur ad inserviendum Missis.

An celebrentur Missæ de mane ante auroram, vel post meridiem.

Legata Pia.

An in loco visitato præter onera, & Legata Missarum adsint alia Legata pia adimplenda.

An de illis habeatur, & retineatur nota in Cancellaria Episcopali, ac in libris Ecclesiæ, seu alterius Loci Pii visitatis.

An adimpleantur.

Doctrina Christiana.

An in Cathedrali, aliisve Ecclesiis Parochialibus reperiantur erectæ sodalitates Doctrinæ Christianæ.

An adsint peccatores publici, puta Concubinarii, Sortilegi, Usurarii, Blasphemi, Lamiæ, Conjuges separati absque judicio Ecclesiæ, retinentes, & legentes Libros prohibitos absque licentia, evulgantes erroneas, & falsas propositiones, ac damnatas ab Ecclesia doctrinas.

Confessarii tam sæculares, quam Regulares absolventes a reservatis absque Episcopi expressa facultate, Hæretici, aut de hæresi suspecti.

An in Ecclesiis Parochialibus, & aliis, in quibus Sodalitates sunt erectæ, edoceantur pueri, & puellæ in his, quæ pertinent ad Mysteria fidei, & bonos mores.

Hæc inquam regulariter, & substantialiter advertenda erunt in Visitatione, quæ omitti non debent. Ceterum juxta locorum, & Ecclesiarum qualitatem, & exigentiam arbitrio prudentis Visitatoris, etiam alia plura erunt consideranda, & providenda; quæ videri ad satietatem possunt apud Fusch. Reltam, Pac. Jord. Crispinum, & alios, qui de Visitatione absolutos tractatus ediderunt.

Omnia vero, quæ Visitator ordinaverit, decreverit, & adnotanda esse censuerit, per secretarium, sive Notarium Visitationis fideliter, & integre in Libro referenda erunt; Quia Libri hujusmodi plene probant, ut dixit Rota coram Dunoz. Jun. *dec.* 61. *num.* 8. Panimol. *dec.* 10. *n.* 12. & alii adducti per Romaguer. *ad synod. Gerund. lib.* 1. *tom.* 1. *cap.* 1. *n.* 6.

Adduntur variæ novissimæ Resolutiones Sacræ Con- 322
gregationis Concilii ad visitationem pertinentes. Et signanter *in Bononiens. Juris visitandi* 2. *Octobris* 1721. in qua decisum fuit, quod potest Archiepiscopus Bononiensis jure delegato visitare Ecclesias unitas, & annexas Collegio Montalto.

In S. Marci Plurium 16. *Januar.* 1723. *in cit. dub.* ubi resolutum fuit, quod Episcopus potest per seipsum visitare Diœcesim quotannis, & etiam pluries intra annum, sed absque procuratione.

In Licien. Visitationis, & Censurarum 29. *Jan.* 1724., & 23. *Jun.* 1725. ubi quod Episcopus jure delegato visitare potest Ecclesiam ruralem, seu campestrem S. Mariæ Galliani pertinentem ad Monachos Olivetanos.

In Placentina 17. *Augusti* 1726. ubi quod Episcopus jure delegato visitare potest Ecclesiam campestrem S. Mariæ de Albiano Pontis Nuris spectantem ad Carmelitas calceatos. Et jam Alexander VII. Const. inc. *Posito Decreto*, approbaverat declarationes Sacræ Congregationis Episcop., & Regular., quod nempe Visitationi, & Jurisdictioni Ordinarii subsint Ecclesiæ Conventuum, & Cappellæ Granciarum, sive in eis degant Conversi pro agrorum cultura, sive non.

In Montis Regalis 15. *Mart.* 1727. ubi quod Episcopus visitare potest Cappellam Ruralem sub titulo B. M. V. ad Nives in sua Diœcesi in finibus loci Morosii, spectantem ad Monachos Carthusianos.

In Macerat. 10. *Maji* 1727. ubi quod Episcopus potest jure ordinario visitare Confraternitatem sub invocatione S. Mariæ Misericordiæ in Castro Urbisagliæ, quamvis Ecclesia sita sit in solo Basilicæ Lateranensis.

In Spoletana Juris visitandi 30. *septembr.* 1730. ubi quod Episcopus visitare potest Cappellam Confraternitatis Sanctissimæ Conceptionis in Ecclesia PP. Minorum Conventualium Terræ Montis Leonis, ad formam Decreti in Nucerina Paganorum 25. Julii 1629.

In *Ravennaten. visitationis* 7. *April.* 1731. ubi propositis tribus sequentibus dubiis:

I. *An Cappella, & Altare S. Antonii sita in Ecclesia PP. Minorum de Observantia Ravennæ subsit visitationi Reverendissimi Archiepiscopi.*

II. *An ornamenta, & supellectilia ejusdem Altaris, & Cappellæ spectantia ad eosdem Patres possint ab eo visitari.*

III. *An ea spectantia ad societatem S. Antonii, quæ in actu visitationis servantur in arca, aut in alio loco visitare debeant in locis, in quibus asservantur; seu potius asportanda sint intra Cappellam præfatam, ibique visitari.*

Sacra Congreg. Conc. die, & anno quo supra Respondit. *Ad I. Affirmative ad formam Nucerinæ. Ad II. Negative. Ad III. Posse visitari ubicumque serventur.*

In *Murana visitationis* 21. *Junii* 1732. ubi ad 2. dub. *An Episcopus visitare possit Altaria Sanctissimi Rosarii, & sancti Francisci existentia in Ecclesia PP. Mino-*

Minorum Conventualium oppidi S. Felicis; in casu &c. S. Congreg. Conc. Respondit. Ad II. Affirmative, ad formam resolutionis in Nucerina Paganorum, & amplius.

Quam *Decreti in Nucerina Paganor.* formam, quia fere semper secuta est Sacra Congregatio, & signanter in *Urbanien. visitationis Cappellæ 23. septembris 1690. ut in lib. 40. Decretor. pag. 657. in Firmana Jurisdictionis 4. Augusti 1714. ad 1. dub. ut in lib. 14. Decretor. pag. 276., & pag. 303. in Spoletana juris visitandi 30. Septemb. 1730. ut in lib. 80. Decret. pag. 290., & in Ravennaten. Visitationis 7. Apr. 1731.* ut in *lib. 81. Decret. pag. 144.*, & in *c. Murana visitationis 21. Junii 1732.* ideo pro regula affertur hic ad litteram.

In Nucerina Paganorum 23. Jun. 1629. Sacra Congreg. Conc. inhærendo declarationibus alias factis, censuit, Confraternitates Laicorum, in Ecclesiis Regularium exemptorum institutas, subesse jurisdictioni, & visitationi Episcopi, illasque ab eo visitari posse, nec non illarum Cappellas in ejusdem Ecclesiis Regularium existentes; In his tamen, quæ Confraternitatum administrationem respiciunt; Et si Confraternitatibus incumbit onus manutenendi Altare, & illius cultum, Episcopum posse visitare circa ea, quæ respiciunt ipsam manutentionem, cultum, & ornamenta Altaris, seu Cappellæ, onera Missarum, atque Divinorum Officiorum ibidem celebrandorum, & circa ea omnia, quæ ad obligationem eorumdem Confratrum relationem habent, ut in lib. 14. Decretorum pag. 115.

Episcopi officio, & auctoritate, sive in Visitatione, sive extra, provideri debet, quod Ecclesia, sive sæcularis, sive Regularis consueta prius aliis aliquod speciale Festum solemnizare, debeat in quasi possessione manuteneri privative quo ad alias, quæ nequeunt tale Festum eadem ipsa die celebrare, sed debent in aliam diem protrahere, maxime in parvis oppidis, ubi ratione contemporaneæ celebrationis in duplici Ecclesia, exoriri solent æmulationes, contentiones, ac mutuæ cum scandalo perturbationes, magis destructivæ, quam inductivæ populi devotionem, sicque cum in parvis locis unica Ecclesia populi Devotioni, ac pietati satisfacere possit, illa quæ posterius Solemnitatem, ac Festum peragere cœpit, cedere debet alteri, quæ prius idipsum facere consuevit, ut per text. in *Leg. Opus 3. ff. de oper. public.* firmat Spada *consil. 223. sub num. 5. tom. 3.* Pignatell. *tom. 3. consult. 69. sub n. 3.* Nicol. in Flosculis verb. *Festum sub num. 3., & 5.* Card. Petra *ad Const. 1. Cœlestini III. sub num. 23., & sequent. tom. 2.* Bichius *dec. 486. sub n. 3.* Emerix junior *dec. 1158. sub num. 1.*, & ex eis statuit Rota *in nullius Putinani Præeminentiarum coram Crescentio 7. Decemb. 1731.* apud Scarlantonium ad Cæcoper. *part. 3. in fine dec. 14.* Et sic decrevit etiam *Sacra Rit. Congregat. in Romana 13. Jan. 1667.* & in *S. Severinæ Festivitatis S. Crucis die 2. Jun. 1712.* in qua proposito dubio: *An, & in qua Ecclesia Terræ Castri sit celebranda Festivitas S. Crucis sub die 3. Maji.* Resolutum fuit: *Festivitatem die 3. Maji celebrandam esse solemniter a PP. Reformatis; die vero Dominica infra octavam posse celebrari a Confratribus SS. Annunciatæ*, apud Ursayam *tom. 2. part. 2. disceptat. 5. n. 44.* & per tot. ubi ad rem plures adducit resolutiones Sacræ Congregation. tum Concilii, tum Episcopor., & Regular. tum Sac. Rit. tum Visitationis Apostolicæ, tum Rot. Romanæ, & sic etiam *in d. tom. 2. part. 1. discept. 22. per tot.* Notanter tamen dictum fuit: *maxime in parvis oppidis, seu parvis* locis, quia in Magnis Civitatibus, in quibus cessante mutui impedimenti, ac perturbationis periculo ob distantiam Ecclesiarum, & populi multitudinem, ac frequentiam, permitti solet contemporanea celebratio ejusdem Festivitatis in pluribus Ecclesiis juxta distinctionem, de qua Eminentissimus Petra *tom. 2. Commentar. ad Constitut. 1. Cœlestini III. sect. unic. sub num. 24.* qui undequaque doctrina, & virtute conspicuus, diebus, ac meritis plenus æternæ memoriæ dignus, perenniter regnaturus evolavit ad Superos *die 22. Mart. anni 1747.*

123 Denique superest hic apponere quædam alia pro Minoribus de Observantia ad rem emanata a S. Congregat. Epis., & Regularium decreta.

Ordinis Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci.

Ut in Seraphico Ordine Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia Regularis disciplinæ vigor, & præsertim Religiosa Paupertas, uti par est, exacte custodiantur, abususque, si qui in nonnullis præfati Ordinis Provinciis occasione Visitationum earumdem Provinciarum irrepserint, penitus in posterum eliminentur.

Sacra Congregatio Eminentissimor., & Reverendissimor. S. R. E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, referente Eminentissimo S. Clementis, provide consulere volens, statuit, atque decrevit; Quo ad Provinciarum Visitatores, & Commissarios omnino observari Constitutionem Urbani VIII. pro restituendo, & conservando in Ordine Fratrum Minorum Sancti Francisci de Observantia disciplinæ Regularis candore editam, aliasque Apostolicas Constitutiones, & statuta Generalia Ordinis a S. Sede Apostolica approbata; & signanter, expresse mandavit, ne iidem Visitatores, & Commissarii, eorumque Secretarii, & socii sub quovis titulo, aut quæsito colore, vel prætextu, etiam accessus, & recessus, neque pro se, neque pro eorum Conventibus, & Provinciis, munera, sive contributiones, nec in pecunia, nec in re aliqua a Provinciis, & Conventibus visitatis, aut visitandis, seu communi nomine, sive proprio, & particulari Religiosorum, accipiant, sed expensis tantummodo necessariis pro itinere, quæ modestiam, & Paupertatem propriam ipsius Seraphici Ordinis decent, contenti sint. Quod si judicio definitorii vestiario indigere videbuntur, illud etiam, non tamen in pecunia, sed in specie tantum, tam ipsis Visitatoribus, & Commissariis, quam eorum sociis subministrari valeat, fiatque dictarum expensarum subministratio modis licitis, & juxta proprii Ordinis Institutum. Quæ omnia præcepit, & respective prohibuit sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ, aliisque in Constitutionibus Clementis VIII., & Urbani VIII. de largitione munerum, & in Statutis Ordinis constitutis, quacumque consuetudine in contrarium, quam corruptelam esse declaravit, & aliis quibuscumque non obstantibus. Voluit autem, quod præsens Decretum tradatur Patri Vice-Commissario Generali Cismontanæ Familiæ, & Procuratori Generali Familiæ Ultramontanæ, per ipsos ad suas respective Provincias transmittendum, & in earumdem Regestis describendum; Et quod in quolibet Capitulo Provinciali ab ipsius Capituli Præsidente legatur sub pœnis supra expressis ipso facto incurrendis; Quodque definitorium tam vetus, quam novum cujuscumque Provinciæ transmittere debeat ad Ministrum Generalem, seu ad Commissarium, aut Vice-Commissarium Generalem juratam attestationem, omnia supradicta, quantum ad eorum notitiam pervenire potuit, fuisse adimpleta.

Romæ 14. Novembris 1710.

G. Cardinalis Carpineus.

Visitatio Pastoralis, & executio Decretorum in ea edi- 124
torum Episcopis omnibus inculcatur, Benedictus XIV.
tom. 1. Constitut. 2. inc. *Ubi primum* §. 8., & Constit. 125
140. inc. *Gravissimum* §. 18. In visitatione Pastorali quemam
visitare possit Episcopus in Ecclesiis Parochialibus
Regularium declaravit Idem in Const. 109. inc. *Firmandis*
§. 7. Et quid cognoscere debeat circa vitam, & mo- 126
res Parochi Regularis, *Idem ibidem* §. 8. Vide verb. *E-*
piscopus & verb. *Regulares*, ubi multa ad rem.
Visitatio Ecclesiarum Cathedralium, & Diœcesium Epi- 127
scoporum Suffraganeorum a Metropolitano fieri non per-
mittitur, nisi de mandato Concilii Provincialis. Idem
Constit. 98. inc. *Inter plures* §. 13. Visitatio Liminum 128
Apostolorum, a quibus, quando, & quomodo fieri de-
beat? Vide tom. 4. verb. *Limina Apostolorum*. Et insu-
per observa ut sequitur.
Instructio *Sacræ Congregationis Concilii* pro Episcopis, 129
Archiepiscopis, Primatibus, & Patriarchis, super modo
conficiendi Relationes Statuum suarum Ecclesiarum, quas,
occasione Visitationis Sacrorum Liminum, eidem Sac. C.
exhibere tenentur.
Summus Pontifex Sixtus Papa Quintus, qui tempora 130
statuit, quibus singuli Episcopi, Archiepiscopi, Primates,
& Patriarchæ per seipsos, vel per eorum certum
Nuntium visitare tenentur Limina Beatissimorum Apostolorum
Petri, & Pauli, antiquissimæ observantiæ inhærendo
nedum voluit, ut ultra Sacrorum Liminum visitationem,
Romano pro tempore Pontifici de toto eorum
Pastorali Officio, & de rebus omnibus ab ipsorum, quibus
præsunt, Ecclesiarum statum, ad Cleri, & Populi
disciplinam, animarum denique, quæ illorum fidei creditæ
sunt, salutem quovis modo pertinentibus, rationem
redderent, uti fusius habetur in prædicti Pontificis *Constitutione*,
quæ incipit *Romanus Pontifex*, sed in alia etiam
Constitutione, quæ incipit *Immensa æterni Dei*, Sacræ
Congregationi præpositæ Interpretationi Sacrosancti
Concilii Tridentini, curam demandavit, prædictam rationem,
quæ dicitur *Relatio status Ecclesiæ* perpendendi,
& examinandi, ac postulatis in eadem proponendis respondendi.
Sixtinæ hæ Constitutiones suo non caruerunt effectu, 131
tum quoad Sacrorum Liminum visitationem, tum quoad
Relationem statuum Ecclesiarum, sed cum nulla unquam
edita fuerit instructio pro dictis Relationibus exarandis,
factum hinc est, ut aliquæ ex eis aliquando fuerint exhibitæ
abundantes in superfluis, & aliquæ aliquando deficientes
in necessariis: cumque ad hæc avertenda, in Synodo
Romana, hoc anno 1725. a Sanctissimo Domino
Nostro Benedicto Papa XIII. habita in Basilica Lateranensi
præscriptum sit, ut instructio hactenus omissa, a
Sacra Concilii Congregatione ederetur; hæc idcirco Instructio
publici juris fit, ut in Relationibus statuum
suarum Ecclesiarum ad eamdem Sacram Congregationem
in posterum transmittendis, curent Episcopi,

Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, ipsi se conformare, & suas Relationes ad quædam distincta Capita reducere, quorum primum ad statum Ecclesiæ materialem; Secundum ad personam ipsius Referentis; Tertium ad Clerum Sæcularem; Quartum ad Clerum Regularem; Quintum ad Moniales; Sextum ad Seminarium; Septimum ad Ecclesias, Confraternitates, & Loca Pia; Octavum ad populum; & Ultimum denique refertur ad Postulata, quæ ab ipso Referente Sacræ Congregat. proponuntur.

§. I.

133 De primo Relationis capite, pertinente ad Statum Ecclesiæ materialem.

In hoc primo Relationis Capite sequentia erunt exponenda.

I. Institutio.
II. Confinia.
III. Privilegia, & prærogativæ Episcopatus, Archiepiscopatus, aut Patriarchatus.
IV. Numerus Civitatum, Oppidorum, aut Locorum, qui Episcopatui, Archiepiscopatui, aut Patriarchatui subjecti sunt.
V. Status Cathedralis, Metropolitanæ, aut Patriarchalis Ecclesiæ, una cum numero Canonicorum, & aliorum servitio Chori addictorum, & an erectæ fuerint Præbendæ Pœnitentiaria, & Theologalis.
VI. Status Ecclesiarum Collegiatarum una cum numero pariter Canonicorum, & cæterorum, qui Choris earum interfunt, & an in Collegiatis erecta sit Præbenda Theologalis?
VII. Status & numerus Ecclesiarum Parochialium, nec non aliarum Ecclesiarum, & Oratoriorum in Episcopatu, Archiepiscopatu, aut Patriarchatu existentium, referendo signanter, an Cathedralis, Metropolitana, aut Patriarchalis, & Collegiatæ Oratoria; necnon Patriarchalis, cæteræque Ecclesiæ sint sacris supellectilibus instructæ, & quænam ex eis habeant redditus pro fabrica assignatos.
VIII. Numerus Monasteriorum tam Virorum, quam Mulierum; exprimendo, an aliqua ex Monasteriis Virorum sint subjecta suæ jurisdictioni; & an, & quæ Mulierum Monasteria sibi subjecta sint, vel Prælatis Regularibus?
IX. An adsit in Diœcesi Seminarium Clericorum, quot Clerici in eodem alantur, an fuerit statuta taxa, & in qua quantitate, & an aliqua Beneficia fuerint eidem unita, & in universum quinam, & quot sint reditus prædicti Seminarii?
X. Numerus Hospitalium, Collegiorum, Confraternitatum, & aliorum Locorum piorum, quæ sunt in Episcopatu, Archiepiscopatu, aut Patriarchatu, & quinam sint eorum redditus?
XI. An adsint Montis Pietatis, & quot sint, una cum aliis consimilibus ad statum materialem Ecclesiæ spectantibus, cum advertentia tamen, ut plena status materialis Relatio in prima Relatione tantum, quæ fit ab Episcopo, Archiepiscopo, aut Patriarcha exhibeatur, in subsequentibus etenim Relationibus satis erit, quod ipsi se referant ad primam, nisi aliquid novi, pertinens ad dictum statum materialem, contigisset, quod Referens notificandum Sacræ Congregationi existimaret.

§. II.

134 De secundo Relationis capite pertinente ad ipsum Episcopum, Archiepiscopum Primatem, & Patriarcham.

In hoc Capite exponi debebit.

I. An Residentiæ præceptum a Sacris Canonibus, Concilio Tridentino, & Constitutione Urbana præscriptum, adimpleverit; & an aliquo, & quod tempore abfuerit, & an ultra Menses Conciliares, & an cum, vel sine Sedis Apostolicæ licentia?
II. An, & quoties Diœcesis sibi commissæ visitationem expleverit?
III. An, per se, vel per alium Episcopum, Sacras Ordinationes expleverit, & Sacramentum Confirmationis administraverit?
IV. An & quoties Synodum Diœcesanam coegerit: & si Episcopus nulli Archiepiscopo subjectus sit, an ad Synodum Provincialem ejus Archiepiscopi, quem ad tramites Tridentini eligere tenetur, ut ejus Synodo Provinciali intersit, & si sit Archiepiscopus, an Synodum Provincialem habuerit, & quinam suffraganei eidem interfuerint.
V. An Verbum Dei per seipsum prædicaverit, & an, legitimo concurrente impedimento, viros idoneos assumpserit ad hujusmodi prædicationis Officium salubriter exequendum.
VI. An habeat Depositarium pœnarum, & mulctarum pecuniarum, & an eædem fuerint piis usibus applicatæ?
VII. Quænam Taxa, & an Innocentiana in sua Cancellaria observetur.
VIII. An aliquod habeat, quod sibi obstet circa exercitium Episcopalis Officii, jurisdictionis Ecclesiasticæ, necnon tuendæ libertatis, & immunitatis Ecclesiarum.
IX. An aliquod pium opus peregerit pro Ecclesia, pro Populo, aut pro Clero.

§. III.

De tertio Capite ad Clerum Sæcularem pertinente.

In hoc capite exponendum erit.

I. An Canonici, cæterique Choro addicti Cathedralis, Metropolitanæ, aut Patriarchalis Ecclesiæ, necnon Collegiatarum, Choro jugiter intersint.
II. An, ultra Matutinum, Laudes, cæterasque alias Horas Canonicas, quolibet die celebrent Missam Conventualem.
III. An quolibet die eam applicent pro Benefactoribus.
IV. An suas habeant Constitutiones, & eas punctualiter observent.
V. An, qui obtinent Præbendam Pœnitentiariam, aut Theologalem, adimpleant, quæ adimplenda sunt, & quomodo.
VI. An Parochi in suis Parochiis resideant.
VII. An librum Matrimonii, & Baptizatorum, aliosque libros, quos ad normam Ritualis Romani retinere debent, retineant.
VIII. An aliqui ipsorum indigeant aliorum Sacerdotum opera, ut Sacramenta Populo administrent.
IX. An iidem per se, vel per alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, & Festis solemnibus, plebes sibi commissas pro sua, & earum capacitate, pascant salutaribus verbis, docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, juxta monitum Tridentini, & præcitati Concilii Romani.
X. An saltem Dominicis, & aliis Festis diebus, in suis Parochiis, Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum, & Parentes, Pueros, cæterosque hoc adjutorio indigentes doceant: & an, & qui eis operam præstent in hoc opere adimplendo, & an fructuose hoc opus adeo necessarium in singulis Parochiis proficiat.
XI. An singuli Parochi, cæterique curam animarum exercentes singulis Dominicis, Festisque de præcepto, Missam applicent pro Populo eorum Curæ commisso.
XII. An, & quæ præmittantur, antequam quis ad primam Tonsuram, & Minores Ordines admittatur, & an Sacris Ordinibus initiandi, ante cujuscumque Ordinis Sacri receptionem Piis meditationibus, vulgo spiritualibus exercitiis, vacent per aliquot dies in aliqua Domo Religiosa.
XIII. An omnes prædicti vestes jugiter deferant Clericales, & an quoad fori privilegium, serventur disposita a Sacrosancta Synodo Tridentina *sess. 23. cap. 6. de Reformat.*, & a Constitutione Sanctissimi Domini Nostri Benedicti XIII. in eodem Concilio Romano emanata.
XIV. An habeantur Conferentiæ Theologiæ moralis, seu casuum conscientiæ, & etiam Sacrorum Rituum, & quot vicibus habeantur, & qui illis intersint, & quinam profectus ex illis habeatur.
XV. Quinam sint mores Cleri sæcularis, & an aliquod in eo adsit scandalum, quod remedio indigeat potentiori.

§. IV.

De quarto Capite ad Clerum Regularem pertinente. 135

In hoc capite exponendum erit.

I. An Regulares Curam animarum exercentes, qui Episcopali jurisdictioni, visitationi, & correctioni subsunt in iis, quæ ad Curam pertinent, & administrationem Sacramentorum, munus sibi commissum fideliter adimpleant, juxta ea, quæ in præcedenti capite dicta sunt de Parochis sæcularibus.
II. An aliquis Regularis extra Monasterium degat: an aliqui adsint in Diœcesi, a suis Superioribus servatis servandis, ejecti, vel aliquis fuerit Regularis intra Claustra Monasterii degens, sed qui extra ea ita notorie deliquerit, ut Populo scandalo fuerit, & quomodo in hisce casibus in sic delinquentes animadvertit.
III. An sua jurisdictione delegata usus sit in explenda Visitatione Conventuum, & Granciarum Monasteriorum in quibus Religiosi non aluntur in numero a Sacris Constitutionibus præfixo; & quinam sint Religiosorum mores in dictis Conventibus, & Granciis degentium.
IV. Denique an aliquod habeat cum Regularibus offendicu-

diculum in exercitio jurisdictionis delegatæ in illis casibus, in quibus eadem ipsi tributa est a Sacro Concilio Tridentino, vel a Summorum Pontificum Constitutionibus, & signanter a Bulla Clementis Papæ X. quæ incipit *Superna*.

§. V.

136 De quinto Relationis Capite ad Moniales pertinente.

In hoc capite exponendum erit.

I. An Moniales Episcopo subjectæ suas servent Constitutiones?

II. An Clausura in earum Monasteriis inviolate custodiatur?

III. An aliqui abusus in iisdem Monasteriis irrepserint, qui in consilio, aut auxilio Sacræ Congregationis indigeant?

IV. An præter Ordinarium Confessorem, alius extraordinarius ab ipso bis, aut ter in anno fuerit oblatus?

V. An dictorum Monasteriorum redditus fideliter administrentur, & Monialium dotes fuerint persolutæ, & quomodo erogatæ?

VI. An in Monasteriis Monialium, quæ sunt Prælatis Regularibus subjecta, curaverit, ut Clausura dictarum Sanctimonialium fuerit exacte observata; & an contra inobedientes, & contradictores, per Censuras Ecclesiasticas, & alia juris remedia processerit?

VII. An harum Monialium Confessarii Regulares, sive ordinarii, sive extraordinarii, fuerint ab ipso approbati, antequam earum Confessiones exceperint?

VIII. An adhibitis Superioribus Regularibus, singulis annis exegerit rationem administrationis ab his, qui administrarunt bona pertinentia ad hæc Monialium Monasteria Regularibus subjecta; & an fideliter eorum redditus administrentur, & alia fuerint adimpleta, quæ præscribuntur in Bulla Gregorii XV. quæ incip. *Inscrutabili*.

§. VI.

137 De sexto Relationis Capite, pertinente ad Seminarium,

In hoc capite exponendum erit.

I. Quot sint in Seminario Alumni?

II. An in Ecclesiastica Disciplina recte instituantur?

III. Quibusnam studiis vacent, & quo profectu?

IV. An Cathedrali, & aliis locis Ecclesiæ diebus Festis inserviant?

V. An cum consilio duorum Canonicorum seniorum, a se electorum necessaria pro recto regimine statuerit.

VI. An illud aliquando visitet, & operam det, ut Constitutiones adimpleantur?

VII. An statuta sit Taxa ad tramites Concilii Tridentini, eademque exigatur, & an aliqui sint morosi in ejus solutione?

§. VII.

138 De septimo Capite ad Ecclesias, Confraternitates, & Loca Pia pertinente.

In hoc capite exponendum erit.

I. An in Sacristiis omnium, & singulatum Ecclesiarum exposita sit Tabella onerum Missarum, & Anniversariorum ad tramites Decretorum fel. mem. Urb. VIII. & an eis punctualiter satisfactum sit?

II. An in Confraternitatibus, Scholis, aliisque Locis piis, punctualiter executioni mandentur pia Opera, a Testatoribus injuncta?

III. An quolibet anno sibi fecerit reddi rationes ab horum locorum administratoribus?

IV. An Montem Pietatis, sive Caritatis visitaverit: & an idem habeat redditus, qui superabundent substentationi Ministrorum, aliisque necessariis expensis; & in quas causas reditus illi erogentur; & si quid exigatur ab illis, qui pecuniam, aut frumentum, si agatur de Monte frumentario, ab eo recipiunt?

V. An infirmorum Hospitalia visitaverit, redditunm rationes ab Administratoribus exegerit, & an Infirmis necessaria quoad salutem animæ, & corporis in eis subministrentur?

§. VIII.

139 De octavo Relationis Capite, ad Populum pertinente.

In hoc capite exponendum erit.

I. Quinam sint Populi mores, & an in pietate proficiat?

II. An aliquis irrepserit abusus, aut prava quædam in eodem inoleverit consuetudo, quæ Concilio indigeat, & Sedis Apostolicæ adjutorio?

§. IX.

De ultimo capite, ad Postulata pertinente. 140

Ultimo loco Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, qui suarum Ecclesiarum Relationes ad Sacram transmittunt Congregationem, si quæ habent Postulata proponenda pro suarum regimine Ecclesiarum, proponere poterunt, cum clara facti, & omnium circumstantiarum expressione; & quatenus Postulata spectent ad negotia forensia, exponant, an ea sint in aliis Tribunalibus introducta, an adsint super iisdem aliorum Tribunalium sententiæ, ut omnibus mature pensatis, possit Sacra Congregatio congruum suppeditare prædictis Postulatis responsum.

Et hæc sunt, quæ opportuna visa fuerunt, ut in hac 141 Instructione inserantur. Quod si aliqua fuerint, quæ Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ pro suarum indigentia Ecclesiarum, atque Diœcesum, addenda existimaverint, sciant sibi liberum esse addere, quæ ipsis addenda videbuntur, & ad notitiam Sacræ Congregationis deferre, quæ ex caritatis, & justitiæ norma per se expediet, quæ poterit, & majora ad Summum Pontificem defert, qui Fratribus suis Episcopis quantum cum Domino licet, gratificari semper exoptabit.

C. Card. Origus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

P. Archiep. Theodosiæ secr.

Visitatio Officiorum Tabellionatuum, & Actorum in 142 Urbe indicitur, & omnibus Judicibus commendatur; Benedict. XIV. Const. 48. *Ad Militantis* §. 49. Visitatorum 143 facultates ad tramites juris, & Litterarum Innoc. XII. 144 editarum sub die 16. Jan. 1693. reducuntur. Idem Const. 41. incip. *Quantum* §. 20. Visitatores per Civitates, & Diœceses sunt deputandi ad fovendum opus Doctrinæ Christianæ. Idem Constit. 45. incip. *Etsi minime* §. 16.

Visitatio Diœcesis quotannis est peragenda, vel saltem 145 quolibet biennio, si sit valde ampla. Idem *de Synodo* 146 *Diœcesana lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 4. Immo Episcopus potest 147 ipsam Diœcesim visitare toties, quoties opus fuerit. Idem *ib.* Vide supra *n.* 18. *&* 21. Unde tamen duntaxat debetur ei procuratio pro eodem anno quo pluries Diœcesim visitat, ut declaravit *Sacra Congregatio Conc. die* 19. *Septemb.* 1682. quæ ad dubium; *An Episcopus, qui, si commode fieri possit, Diœcesim suam quotannis visitare tenetur, possit hujusmodi visitationem facere per mensem, vel circiter antequam labatur integer annus a die peractæ ultimæ visitationis, vel potius debeat expectare quod anni circulus integre compleatur, itaut intra singuli cujuslibet anni cursum, una tantum visitatio fiat?* Respondit, *Affirmative, sed non posse recipere procurationem, neque victualia, nisi semel in anno.* Et sic etiam *in Polticastr. Procurationis die* 1. *Junii* 1737 ubi ad quæsitum: *An Episcopus non completo anno ab ultima visitatione, possit iterum eandem Ecclesiam visitare, & aliam procurationem a visitandis exigere?* Respondit, *Affirmative quoad primam partem, & Negative quoad secundam.*

Procuratio autem exigenda in Visitatione debet esse 148 moderata & honesta. Idem *ib. n.* 5. Et Vicarius Capitu- 149 laris, seu vicarius Generalis, vel alius substitutus, qui non sit Episcopus non potest exigere, nisi medietatem procurationis dari solitæ Episcopo. Idem *ib.* & pluries decrevit Sac. Congregatio. Vide *tom.* 6. *verb. Procuratio n.* 17. *&* 18. ubi afferuntur Decreta, & dicta superius *n.* 80. *& per tot.*

Advertendum est, quod in Guardien. exortis pluribus 150 controversiis circa Jurisdictionem, quam Episcopus Guardiensis asserebat sibi competere in Oppido Aquævivæ ad Commendam Sancti Primiani Religionis Hierosolymitanæ, proposita, & resoluta fuerunt plura dubia, ut sequitur.

I. An Episcopus Guardien. in Visitatione Ecclesiæ S. Joannis Oppidi Aquevivæ possit etiam visitare libros Parochiales ad curam Animarum, & Sacramentorum administrationem spectantes, scilicet Baptizatorum, Confirmatorum, & Defunctorum.

II. An dictus Episcopus uti Sedis Apostolicæ delegatus corrigere possit Parochum, aliosque dictæ Ecclesiæ Ministros tam in actu visitationis, quam extra.

III. An possit, ut supra inquirere contra dictos Parochum, & Presbyterum non tantum in concernentibus curam Animarum, & Sacramentorum administrationem, sed etiam in aliis causis civilibus, & criminalibus, & in omnibus circa morum correctionem civilibus, & mixtis, & quatenus affirmative?

IV. An in casu impedimenti procedere possit cum cen-

censuris contra impedientes, tam Commendatarium, quam Ministros?

V. An possit mandare in actu visitationis, ut Calices, & decentia paramenta ad decorem administrationis provideantur?

VI. An cognitio status liberi eorum, qui Matrimonia contrahunt in dicto Oppido, & litteras eis dare spectet ad Episcopum?

VII. An facere testamentum vulgo dictum (dell' Anime) juxta solitum Diœcesis spectet ad Episcopum?

VIII. An Episcopus tam in actu visitationis, quam extra procedere possit contra Laicos Commendatarium, & Ministros dicti Oppidi pro delictis ad Curiam Ecclesiasticam spectantibus v. g. usuris concubinatibus, percussionibus Clericorum, inobservantia dierum festorum, usurpatione jurisdictionis Episcopalis &c. & tali casu censuris Ecclesiasticis uti?

IX. An tueri immunitatem in dicto Oppido spectet ad dictum Episcopum, etiam adversus Commendatarium, & Ministros, itaut eos valeat declarare excommunicatos?

X. An sit manutenendus Episcopus in quasi possessione decernendi Monitoria in dicto Oppido pro deperditis?

XI. An spectet ad Episcopum præstare consensum alienationi bonorum dictæ Ecclesiæ, vel alterius Loci Pii juxta terminos cap. *Terrulas* 12. q. 2.

XII. An possit destinare Concionatorem in dicto Oppido, & cogere Communitatem ad solvendam mercedem juxta solitum Diœcesis?

XIII. An spectet ad Episcopum præstare licentiam concionandi in dicto Oppido?

XIV. An Parochus dicti Oppidi sese absentare possit a Parochia ultra terminum a Sacro Concilio præfixum sine licentia Episcopi?

XV. An d. Parochus, & cæteri Presbyteri servientes Ecclesiæ teneantur accedere ad Synodum Diœcesanam Episcopi? *Issque die 5. Sept. 1693. responsum fuit manutenendum esse Episcopum in omnibus.*

151 Postmodum vero cum ad instantiam Commendatarii, qui novæ Audientiæ beneficium impetraverat in iis, quæ respiciebant jurisdictionem independentem a delegata circa curam Animarum, die 15. Jan. 1695. discussa fuerunt alia, quæ sequuntur, dubia, videlicet.

I. An Episcopus Guardien. possit inquirere contra Parochum Ecclesiæ Oppidi Aquævivæ non tantum in concernentibus curam Animarum, & Sacram administrationem, sed etiam aliis causis civilibus, & mixtis, & quatenus affirmative;

II. An in casu impedimenti procedere possit cum Censuris contra impedientes tam Commendatarium quam Ministros?

III. An dictus Episcopus tam in actu Visitationis, quam extra procedere possit contra Laicos Commendatarium, & Ministros dicti Oppidi pro delictis ad Curam Ecclesiasticam spectantibus v. g. usuris, concubinatibus, percussione Clericorum, inobservantia dierum festorum, usurpationis jurisdictionis Episcopalis &c. & tali casu Censuris Ecclesiasticis uti?

IV. An tueri immunitatem Ecclesiasticam in dicto Oppido spectet ad dictum Episcopum etiam adversus Commendatarium, & Ministros, itaut valeat eos declarare excommunicatos?

V. An sit manutenendus in possessione decernendi Monitoria pro deperditis in dicto Oppido?

VI. An ad ipsum spectet præstare consensum alienationi bonorum dictæ Ecclesiæ, vel alterius loci Pii juxta terminos cap. Terrulas 12. q. 2.

VII. An possit destinare Concionatorem in d. Oppido, & cogere Communitatem ad solvendam mercedem juxta solitum Diœcesis?

VIII. An præstare licentiam concionandi in eodem Oppido?

IX. An dare licentiam Parocho abessendi?

X. An dictus Parochus, & cæteri Presbyteri inservientes Ecclesiæ teneantur accedere ad Synodum Diœcesanam Episcopi?

XI. An litteræ Remissoriales, & compulsoriales fate Commendatarii sint concedendæ?

152 Rescriptum autem fuit: Ad I. *in Decisis*, Ad II. *Affirmative*. Ad III. *Affirmative, exceptis Commendatario, & aliis Ministris habentibus tria requisita*. Ad IV. & V. *Affirmative*, Ad VI. *Affirmative, præterquam quoad bona Religionis*. Ad VII. *Affirmative, & quoad coactionem ad solvendum servetur solitum*. Ad X. *in Decisis quoad Parochos, & Beneficiatos; quo vero ad alios, dilata, & ad mentem*. Ad XI. *negative quoad remissoriales, & affirmative quoad compulsoriales*.

153 Præterea cum disceptatum fuerit: *An Œconomo Ecclesiæ Parochialis S. Mariæ Esther Commendæ S. Joan. Hierosol. Oppidi Aquævivæ Collis de Cruce liceat conjungere in Matrimonium Parochianos dict. Ecclesiæ absque probatione status liberi facienda coram Episcopo Guardiensi, & sine illius licentia*. Die 12. April. 1710. prodiit resolutio: *Negative*.

Postremo, discussis quatuor hisce dubiis I. *An Episcopus Guardien possit exigere subsidium caritativum ab Ecclesia Sancti Joannis Aquævivæ? II. An dictus Episcopus possit exigere Cathedraticum, seu Synodaticum a dicta Ecclesia, ejusque Parocho? III. An idem Episcopus in actu visitationis faciendæ in dicta Ecclesia possit exigere procurationem? IV. An dictus Episcopus in eadem visitatione possit recognoscere libros administrationis bonorum ejusdem Ecclesiæ, ejusque rationem petere?* Sub die 14. Novemb. 1733. rescriptum fuit, *Ad I. II. & III. Negative Ad IV. Affirmative jure delegato*. 154

Verum quia tam adversus postremam hanc Resolutionem hodiernus Episcopus, quam contra præcedentes sibi contrarias Eques Antonius Cedronius dictæ Commendæ Possessor novæ Audientiæ beneficium impetrarunt; Idcirco ad extinguendas contentiones, quæ inter eumdem Episcopum, & Commendatarium dicti Oppidi Aquævivæ in dies oriebantur, proposito sequenti dubio, *An, quæ, & super quibus Episcopo Guardiensi competat jurisdictio in Commenda, seu Oppido vallis vivæ Collis Crucis, & Parochiali Ecclesia S. Mariæ Esther, itaut sit standum, vel recedendum a Decisis sub die 5. Sept. 1693. 15. Jan. 1695. 12. Apr. 1710. & 14. Novem. 1733. Sac. Congr. Conc. die 3. Maji 1736. in Guard. Respondit: Prævio recessu a decisis die 14. Nov. 1733. In reliquis in Decisis*. Unde, ut vides ex noviter deductis recessit *eadem S. R. C. a Decisis in Guardien. die 4. Nov. 1733.* 155

* Episcopo non prohibetur quidem bis quotannis Diœcesim suam visitare, sed nonnisi unicam tantummodo per annos singulos procurati procurationem exigere potest, ut ex pluribus Sacr. Congregationis Decretis *De Synodo Diœc. lib. 7. cap. 53. §. 5.* 156

Vicarius Capitularis potest Diœcesim visitare post peractum annum a visitatione ab Episcopo facta, ut pluribus Sac. Congregationis Decretis decisum est. *Ibid. lib. 2. cap. 9. §. 5.* Illi tamen nonnisi dimidium procurationis, quæ solvitur Episcopo, retribuenda est, cum debeat minori comitatu incedere, & constat ex resolutione Sacr. Congregationis in una Ostunen. die 7. Julii 1708. *Ibid. lib. 7. cap. 53. §. 5.* 157

Episcopi omnes ex vi Constitutionis *Romanus Pontifex* a Sixto V. editæ, antequam consecrentur, si Romæ existant, in manibus S. Rom. Ecclesiæ primi Diaconi Cardinalis; extra Curiam vero in manu Antistitis ad hoc delegati ex formula præscripta jurant se statis temporibus limina Sanctorum Apostolorum visitaturos per se, sive legitime impeditos per aliquem e suo Capitulo, vel alium in dignitate Ecclesiastica constitutum, vel beneficio præditum, & si hi defuerint, per Sacerdotem aliquem Diœcesanum sæcularem, vel Regularem. 158

Tunc autem Romano Pontifici rationem reddere tenentur de Pastorali Officio impleto, & iis omnibus, quæ ad suam Diœcesim pertinent. Sacræ autem Congregationi Concilii injunctum est munus, ut postulata Episcoporum illorum discutiat, & det illis responsa, sicuti & videndi num legitime sint impediti. *Ibid. lib. 16. cap. 6. §. 11. Novæ edit.* 159

Tempus, intra quod obeunda est ista visitatatio aliis quidem longius definitum est, aliis brevius, sed non minus quam triennium, nec supra quadriennium. *Ibid. §. 3.* Porro si Episcopus habeat Coadjutorem ab Apostolica Sede datum, sufficit si Coadjutor nomine Episcopi adeat, sicut etiam sufficit si mittatur administrator Episcopatus, qui debet visitare limina suo, & principalis sui nomine, ut ex Decisis a S. C. *ib. §. 5.* 160

Id etiam præstandum est ab Episcopo titulari, ut ex Fagnano, alisque, probatur, *ib. §. 5.* 161

Denique nec eximuntur Episcopi Ecclesiarum suburbicariarum, quamvis exempti sunt a residentias. Ita ex Decreto *Consistoriali* Alexandri VII. *ib. §. 6.* 162

Novæ additiones ex aliena manu.

GRavissima hic se offert quæstio, an *ex Concilio Tridentino sess. 24. cap. 9. de Reform.* Loca nullius Diœcesis visitari queant ab Episcopo qua Apostolico delegato, cujus Cathedralis Ecclesia est proximior. 1

Una omnium sententia est, Ecclesias nullius Regulares visitari haud posse. At quoad Ecclesias nullius Sæculares, sunt, qui distinguunt inter Ecclesias *Nullius* proprie, ut sunt jam a Diœcesi separatæ, in quibus Prælatus Inferior habet omnimodam quasi episcopalem jurisdictionem, & Ecclesias *Nullius* improprie, ut sunt positæ intra fines Diœcesis, in quibus Prælatus inferior habet quasi Episcopalem jurisdictionem, sed non omnimodam. Visitari autem posse illas negant, hasce vero affirmant *Carlin. controv. 67. num. 25. lib. 1. & controv. 22. numer. 112. & sequent. lib. 2. Ros. de Resid. Episcop. c. 4. section. 6. numer.* 2

3

num. 482. & sequent. Crispin. de Visitat. part. 1. §. 13. n. 40. Mannt. de Potestat. Episcop. part. 3. cap. 6. n. 2.

4 Alii absolute affirmant jus esse Episcopo ex mox citata Conciliari sanctione visitandi Ecclesias nullius etiam proprie; *Fagnan. in cap. Grave num. 21. de Offic. Ordinar.* Barbosa *ad Conc. Trid. d. sess. 74. dict. cap. 9. n. 2. & seq. de Reform. clar. mem. Card. Petra in comment. ad Const. Apostol. constit. 4.* Callixti III. *num. 141. & sequent.* aliique. Et huic opinioni videtur adhæsisse Rota *in Nolana Beneficiorum 23. Jun. 1759. cor. Reveren. P. D. Parracciano Decano.*

5 Mihi autem magis arridet prior opinio distinguens Ecclesias *Nullius* proprie inter ac *Nullius* improprie. Hujusque opinionis plures, cæque solidæ & ineluctabiles afferri possent rationes, sed ea hic sufficiat, quæ ex ipsis verbis Concilii Tridentini *dict. sess. 24. dict. cap. 9. De reform.* desumitur. Verba sunt: „ Quæ alias &c. De ad-
„ hibenda ab Ordinariis diligentia in Beneficiorum etiam
„ exemptorum visitatione constituta sunt, eadem etiam
„ in illis Ecclesiis Sæcularibus observentur, quæ in Nul-
„ lius Diœcesi esse dicuntur, ut ab Episcopo cujus Ca-
6 „ thedralis est proximior visitentur. " Satis enim hinc
patet, quod Concilium Tridentinum de Ecclesiis loquitur
non quæ vere & proprie sunt *Nullius*, sed abusive &
improprie *Nullius* sunt. Si enim loqueretur de Ecclesiis,
quæ vere, & proprie sunt *Nullius*, inquisisset non in
NULLIUS DIŒCESI ESSE DICUNTUR, sed IN NUL-
LIUS DIŒCESI EXISTUNT, nam aliud in NULLIUS
DIŒCESI DICI, denotatque primum PROPRIETATEM,
ac VERITATEM, secundum vero IMPROPRIETA-
TEM, ET ABUSUM, ut monet *Rebuff. in Leg. 3. §.
Ejus qui ff. de Verbor. sign.*

7 Quid plura? Satis esse debet ea quæ in Sac. Congreg.
Episcoporum, & Regularium negotiis præposita, tum in
altera Concilii interprete obtinet praxis committendi quandoque
Episcopo viciniori, ut visitet Loca hæc vere, &
proprie *Nullius*, in quibus Inferior Prælatus habet omnimodam
jurisdictionem quasi episcopalem ad tramites facultatum
ipsi communicatarum, ut testatur *Cardinalis De
Luca in adnot. ad Conc. Trid. discurs. 15. num. 10. Crispin.
De visitat. p. 1. §. 13. num. 40.* Quomodo enim as-
8 seri potest, Concilium Tridentinum Episcopo viciniori
qua delegato Apostolico potestatem fecisse visitandi mox
dicta Loca, si vicinior Episcopus visitare ea nequit jure
suo, sed opus habet commissione alterutrius S. Congregationis,
nec transilire valet limites facultatum ipsi Communicatarum?

9 Quod vero attinet ad decisionem Rotæ *in Nolana Beneficiorum 23. Jun. 1759. coram Reverendiss. P. D. Parracciano Decano*, satis esset, quod ea est Contumacialis; Sed accedit hoc amplius, quod demio proposita caussa *Die 3. Martii 1760. cor. eod.* Sacro Tribunali nil definire voluit de hoc articulo; Confer *hanc Decisionem.*

VITA COMMUNIS.

SUMMARIUM.

Vita communis in primitiva Ecclesia ab omnibus Fidelibus servabatur.

2 *Frigescente Laicorum fervore continuavit deinde apud solos Clericos, ex quo nomen Canonicorum effluxit promiscue a Clericis usurpatum.*

3 *Reservatus tamen exinde fuit talis vivendi usus apud Clerum Ecclesiarum Cathedralium una cum Episcopo vitam ducentem communem in Claustris prope Ecclesiam constructis.*

4 *Collabescente autem fere apud omnes hoc pio, & Sancto communiter vivendi Instituto, assumptum est ac servatum, uti adhuc in dies servatur, a solis Regularibus.*

5 *Hinc Regulares omnes utriusque sexus tenentur ad perfectam, & exactam vitam communem in omnibus, & per omnia, & ad observantiam Regulæ secundum suam primævam institutionem.*

6 *Unde si alicubi non ita exacte, & perfecte observaretur dicta vita communis, esset a Superioribus omnino præcipienda, & introducenda, & a subditis integre observanda.*

7 *Nec juvat adducere consuetudinem in contrarium repertam a primo ingressu in Religionem*, ad n. 9.

10 *Regularibus renuentibus Reformationem indictam quo ad vitæ communis, & Regulæ observantiam recipere, & integre observare, solet Sedes Apostolica interdicere, & denegare licentiam recipiendi, & admittendi aliquos ad Habitum, & Professionem.*

11 *Et talis licentia admittendi alios ad Habitum, & Professionem non solet concedi, nisi in Conventibus designatis, & a Sede Apostolica approbatis, in quibus vita Communis, & Regula exacte, & integre observatur.*

12 *Afferuntur ad id Decreta a S. Congreg. super disciplina Regulari.*

13 *Unde ad valorem Professionis requiritur, quod tam Novitiatus, quam Professio fiat in solis dictis Conventibus designatis.*

14 *Regulares nequeunt amplius novos Conventus fundare, nisi in ipsis possit observari exacta vita Communis.*

15 *Etiam in Monasteriis Monialium, in quibus non observatur vita communis, non debent recipi Puellæ.*

16 *Unde in Monasteriis Monialium renuentibus reformationem acceptare non conceditur licentia recipiendi Puellas ad Habitum.*

17 *Item nec admittendi ad Professionem eas, quæ se ad illam nolunt obligare.*

18 *In his Monasteriis, quæ partim illam reformationem recipiunt, & partim non, recipi non debent nisi illæ, quæ se volunt reformationi subjicere.*

19 *Nec reformatio est credenda statim, sed probanda diu, antequam detur licentia vestiendi.*

20 *Quæ professionem emiserunt, antequam introduceretur reformatio, hortari debent ad illam acceptandam, sed non cogi.*

21 *Vita communis introduci debet in omnibus, & non in victu solum.*

22 *Unde non solum dotes, & Canones, & eleemosynæ cujuscumque particularis Monialis, sed etiam opera, & omnia alia acquisita poni debent in communi.*

23 *Nec debet permitti repartimentum tritici, & pecuniæ inter Moniales, uti vitæ communi directe repugnans.*

24 *Et multo minus consignari Monialibus particularibus fructus prædiorum.*

25 *Immo neque debet permitti Moniali, aut Regulari particulari Vitalitium, seu Livellum vel Legatum ipsi relictum, seu constitutum sub conditione, ut nihil acquiratur Monasterio, sed totum cedat, & erogetur pro suis indigentiis, seu aliis usibus piis sibi benevisis, apposita pœna caducitatis in casum contraventionis.*

26 *Afferuntur ad id variæ Resolutiones Sacrarum Congr.* ad n. 28.

29 *Alia ad rem*, remissive.

Vita communis in primitiva Ecclesia servabatur ab om- 1
nibus Fidelibus, quorum erat Cor unum, & anima
una, & illis erant omnia communia, ut expresse habetur
Actor. cap 4. n. 32. ibi: „ Multitudinis autem cre-
„ dentium erat Cor unum, & anima una, nec quisquam
„ eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed
„ erant illis omnia communia. Primi enim illi Fideles
possessiones, & substantias suas vendebant, & dividebant
illa omnibus, prout cuique opus erat, & ut ab Apostolis
disponebatur, nihil proprii sibi retinentes, & omnia
communia habentes: *Actor c. 11. n. 44 & 45.* ibi: „ Om-
„ nes etiam, qui credebant, erant pariter, & habebant
„ omnia communia. Possessiones, & substantias vende-
„ bant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus
„ erat. " Et id totum refertur *in cap. Dilectissimus 2.
& cap. Scimus 9. caus. 12. q. 1.* ibi: „ Scimus vos non
„ ignorare, quod hactenus vita communis inter omnes
„ Christianos viguit.
Hoc vitæ communis genus frigescente Laicorum fer- 2
vore in Clericis continuavit, ex quo nomen Canonicorum
effluxit promiscue a Clericis usurpatum. Canonici
etenim dicuntur Clerici in fraternitate, prout certe erant
omnes Clerici in primitiva illa Ecclesia, ut erudite more
suo observat Eminentissimus Petra *tom. 1. Comment. ad
Const. 2. Paschalis II. num. 3.* cum ipsis esset præceptum,
ut *districte, ac Canonice viverent*, prout habetur *in cap.
Quoniam 14. caus. 12. quæst. 1.* in cujus Summario sic
præcise dicitur: „ Diaconi, vel quælibet Religiosæ per-
„ sonæ Regularem vitam ducere cogantur. Canon enim
„ græce, Latine Regula nuncupatur, *textu expresso* in
„ ead. Can. 1. dist. 3. Unde S. Dionysius Carthusianus
„ tract. de vita Canonicali, sic expresse dicit: Clerici
„ vocantur Canonici, quoniam Regularem, & rectam te-
„ nentur ducere vitam, vitiorumque obliquitates vitan-
„ do sinceriter gradari juxta præfixa eis a sanctis Patri-
„ bus instituta.
Reservatus tamen exinde fuit talis vivendi usus ad 3
Clerum Ecclesiarum Cathedralium una cum Episcopo vitam
ducentem communem in Claustris prope Ecclesiam
constructis. Sic expresse d. Card. Petra *l. c. n. 4.* & clare
habetur *ex cap. Necessaria 3. cit. caus. 12. qu. 1.* ibi:
„ Necessaria etenim res existit, ut juxta Ecclesiam Clau-
„ stra constituantur, in quibus Clerici disciplinis Eccle-
„ siasticis vacent, utque omnibus unum sit Refectorium,
„ ac Dormitorium, seu ceteræ Officinæ ad usus Clerico-
„ rum necessariæ; Ministri vero post Episcopum super eos
„ eligantur, & c. Certe 18. ead. caus. & q. ubi refertur
S. Augustinus sic loquens: *Certe Ego sum, qui statueram
nullum ordinare Clericum, nisi qui mecum vellet manere.*
Collabescente tamen fere apud omnes hoc pio, & san- 4
cto communiter vivendi Instituto plurimi Sancti Patres,
Patriachæ, & Fundatores afflati Sancto Spiritu varias instituere
Religiones, assignatis, ac traditis suis Alumnis
peculiaribus Regulis, sub quarum observantia in perfecta,
& exacta vita communi magis, ac magis,

in

in studio virtutum in dies proficerent; sicque collapsa Apostolica vitæ communis forma, ac Regula in pristinum restitueretur, uti restituta, ac per universum Orbem diffusa specimina virtutum, ac maxima sanctitatis incrementa Regularibus Claustris quotidie progignens Deo dante conspicitur.

5 Hinc omnes Regulares utriusque sexus tenentur ad perfectam, & exactam vitam communem in omnibus, & per omnia, & ad observantiam Regulæ secundum suam primævam institutionem, textu expresso in Concil. Trid. *Sess. 25. de Regul. c. 1. cap. Cum causam 27. de Election. cap. Ad nostram 3. de appellat. cap. Super eo 9. & cap. Ex parte 29. de Regul. cap. Recolentes 3. & cap. Ea quæ 8. de statu Monach.* Conc. Mediolan. *p. 3. tit. de com. Vit. usu*, ubi loquens de Monialibus sic statuit: *In omnibus Monasteriis quoad cibum, potum, somnum, vestitum, ceteraque res attinet, omnes communiter vivant, ut a Sancto Concilio Tridentino decretum est*. Et Concil. Cameracen. *tit. de Monach. cap. 9. & 10.* sic habet: „ Cum Sacrosancta „ Synodus Tridentina præceperit ea, quæ ad communem „ vitam, victum, & vestitum pertinent, fideliter obser„ vari, mandat hæc Synodus omnibus Religiosis, ut di„ ligentissime Paupertatis Votum, tamquam ineffabilis „ cujusdam, & dulcissimæ quietis causam custodiant, ne„ que proprietatis vitio violent: caveant igitur, ne quid „ sibi ita retineant, vel retinere desiderent, ut Communi„ tati nolint esse commune, neve ad peculiares usus eo „ utantur sine Superioris consensu „. Sicque expresse statuit Clemens VIII. *in Decretis pro reformatione Regularium*, allatis *sub verb. Regulares art. 1. n. 85.* & confirmatis a S. Congr. Conc. jussu Urbani VIII. in Decretis *de Apostatis, & Ejectis*, allatis sub verb. *Ejecti n. 2.* & sic expresse sæpe sæpius decreverunt variæ Sacræ Congregationes.

6 Unde si alicubi non ita exacte, & perfecte observaretur dicta vita communis, esset a Superioribus omnino præcipienda, & introducenda, & a Subditis prompte & integre observanda, prout expresse mandant Summi Pontifices, Concilia, ac Sacræ Congregationes. Et subditi recusantes Vitam communem, cum Superiores illam erigere, & introducere, prout debent, volunt, peccant mortaliter. Mastrius *Theol. moral. disp. 4. num. 46.* S. Antonin. *part. 3. summæ 1. 16. §. 11. De Paupert.* Donatus *Prax. rer. Regul. tom. 4. tractat. 15. q. 5.* cum aliis ibi citatis; Felix Potest. *t. 1. p. 2. n. 1087.* de communi. Et ratio manifesta, & insolubilis est, quia Regularis utriusque sexus recipiens, & retinens aliquid notabile independenter a voluntate Superioris peccat mortaliter contra votum Paupertatis, sed Regularis utriusque sexus recusans vitam communem juxta formam Tridentini, Decretorum Clementis VIII. pro reformatione Regularium, ac Constitutionum aliorum Summorum Pontificum, signanter Innocentii X. Alexandri VII. & Innocentii XII. in Decretis a Sacra Congregat. super disciplina Regulari de ejus mandato, & auctoritate editis (ubi confirmantur, & innovantur Decreta Conc. Trid. Clem. VIII. ac aliorum Summorum Pontificum ad id edita, ut patet infra *sub n. 12.* ubi adducuntur) Superiore volente illam erigere, recipit, & retinet independenter a voluntate Superioris, immo contra ejus voluntatem; ergo peccat mortaliter contra votum Paupertatis. Major est certissima ex abunde adductis sub verb. *Votum art. 2. a n. 43.* Minor autem est omnino evidens quia vita communis præscripta a Trid. *sess. 25. de Regul. c. 2.* & a Clement. VIII. *in cit. Decr. pro reform. Regul.* incip. *Nullus omnino §. 3.* & confirmata a supradictis Summ. Pont. est, ut quidquid Regularis utriusque sexus, quovis modo acquirit, nullimode retineat apud se, & pro se, neque nomine Monasterii, sed statim Superiori fideliter, & omnino tradat, & cum aliis Monasterii bonis, pecuniis, & proventibus incorporetur, ut inde ex communi massa singulis in vita communi necessaria subministrare possit. Id autem totum vult Superior intendens vitam communem juxta supradictam præscriptam formam erigere, adeoque Regulares utriusque sexus recusantes vitam communem, quam, ut debet, vult Superior introducere, recipiunt, & retinent a se acquisita independenter a voluntate Superioris immo contra ejus voluntatem, cum Superior velit, ut Subditus non retineat, sed statim acquisita incorporanda consignet, & subditus nolit, & recuset ea Superiori tradere incorporanda, quod est expresse contravenire Voto Paupertatis; Unde nec Superiores sunt in securo conscientiæ statu si in quantum possunt, absque gravi scandalo non curant vitam communem erigere, nec Subditi recusantes illam recipere.

7 Nec juvat ad excusandas excusationes in peccatis allegare consuetudinem in contrarium repertam a primo ingressu in Religionem, quia Summi Pontifices, & Sacræ Congregationes semper statuerunt teneri Regulares utriusque sexus ad exactam vitæ communis, & Regulæ observantiam, non obstante contraria consuetudine, & introducta relaxatione, ut patet ex abunde adductis verb. *Regulares art. 1. a num. 73.* & verb. *Moniales art. 2. a num. 62. & signanter num. 81.* ubi inter alias refertur ex Urlaya *tom. 3. part. 2. disc. 1. §. 13.* una Sacræ Congregationis ad id emanata Declaratio 13. *Febr.* 1678. approbata ab Innocentio XI. cum addito: *Che si levi ogni altro abuso introdotto contro le buone Regole Monastiche, e massime quelle di aver rinovato tal forma di vivere, e tali abusi nel tempo del loro ingresso nel Monastero*, qui Urlaya *loc. c.* merito proinde conc udit cum doctissimo Episcopo Cisorin. *nella Visita Pastorale part. 2. §. 42. num. 39. in medio*, quod in his terminis a Monialibus, & Regularibus inallegabilis est usus in contrarium attento dicto Oraculo Pontificio, & resolutione dictæ Sacræ Congregationis & Donat. *Prax. rer. Regul. tom. 4. tract. 15. de voto paupertat. quæst. 5. num. 3. & 4.* ac Fontan. ad *Constitut. Ordin. Prædicator. verb. Professio numer. 11. fol.* 530. dicunt expresse: *Ex clara dispositione Capituli generalis Parisiis celebrati anno 1611. admonit. 3. utriusque sexus Regulares viventes sub Habitu S. P. Dominici tenentur ad observantiam Regulæ, & Constitutionum nostrarum, non prout hic, vel ibi servantur, sed simpliciter, prout littera sonat*. Et ratio est clara, quia ut recte dicunt Fagnanus *in cap. Recolentes 3. de statu Monachor. n. 6.* Summa Alsen. *tit. 47. de Regularibus art. 3. in 7. quæst.* & alii plures: Profitentur Regulam, non consuetudinem, nec relaxationem, immo ad id expressam faciunt protestationem, adeoque ad Regulæ, & vitæ communis observantiam tenentur, & compelli possunt, non obstante contraria consuetudine, & introducta relaxatione. 8
Tum quia neque possunt excusari per hoc, quod sub tali contraria consuetudine Professionem emiserint, quia Regulares utriusque sexus per votum Paupertatis in sua Professione emissum virtualiter voverunt *Vitam communem* a Tridentino, & Summis Pontificibus *præscriptam*. Superiore illam conservare, aut erigere volente: Voverunt enim nihil retinere, invito Superiore; sed omnino dependenter ab ejus voluntate, cum hoc sit de essentia voti Paupertatis, adeoque virtualiter voverunt ei statim tradere omnia ab ipsis quovis modo acquisita, Superiore id præcipiente; alias retinerent contra expressam voluntatem Superioris, & sic peccarent contra votum Paupertatis; Tum etiam quia contra Regulam approbatam a Sancta Sede, prout includit tria vota substantialia Religionis, quæ sunt de Jure Divino, non est locus consuetudini, quamvis foret contraria & immemorabilis, ex quo consuetudo Jus Divinum auferre non possit, textu expresso *in cap. Cum tanto 11. de consuetudine*; cum potius, & verius, ut ibi dicitur, ipsa in hac parte dicenda sit corruptela quam consuetudo. Sic Grassius *2. part. decis. aur. lib. 3. cap. 9. n. 4.* Tapia *in Authent. Ingressi cap. 3. n. 55.* Calder. *tot. consil. de consuetudine*, Donat. *loc. cit. quæst. 5. n. 2.* ubi cum aliis dicit, quod resistentes sunt valde punibiles, ex quo resistant expressæ voluntati Superioris jubentis secundum Regulam, ut docent scribentes *in cap. Nondicatis caus. 12. quæst. 1. & in cap. Cum ad Monasterium 6. de statu Monachor.* Navarr. *consil. 55. de Regul. n. 49. & est Communis*.

Nec etiam eos omnino excusat ab obligatione servandi 9
vitam communem Monasteriorum inopia, ut solide, ac fuse probat Ramirez Episcopus *in sua quæstione morali §. 6.* citatus, & secutus a Felice Potest. *loc. cit. numer.* 1092. & tenent plurimi alii: Et ratio est, quia singuli hujusmodi Monasteriorum Regulares non servantes vitam communem de facto habent sibi necessaria juxta decentiam status; sed talia sibi necessaria juxta decentiam status haberent, etiamsi servarent vitam communem, ergo &c. Major patet, Minor probatur, quia singuli hujusmodi Monasteriorum Religiosi non aliunde habent sibi necessaria juxta decentiam status, quam ex iis, quæ partim habent a Monasterio, & partim suo labore, & industria & a propinquis, vel amicis adquirunt: sed hæc omnia haberent, si servarent vitam communem, & omnia fideliter Superiori traderent cum aliis Monasterii proventibus incorporanda, uti ex Concilio Trid. & citatis Constitutionibus, & Decretis Pontificiis stricto tenentur; ergo si talia sufficiunt non servando vitam communem, ut singuli vivant, & sibi necessaria habeant juxta decentiam status, etiam sufficerent, & a fortiori servando vitam communem, quia tunc non fierent tot superfluæ expensæ in tot multiplicatis utensilibus, aliisque similibus, quæ extra vitam communem multiplicantur ad numerum Religiosorum, ac præsertim Monialium, & in communi vita fere pro tota Communitate sufficerent, quæque si in unum coalescerent, certe haberent, unde commodius, & abundantius viverent. Hinc nulla remanet quantum ad hoc excusatio pro Regularibus utriusque sexus vitam communem recusantibus, cum potius videantur id agere ut superfluis abundent, & liberius pro sua voluntate contra Paupertatis, & Obedientiæ votum disponant, quam quia eis inde necessaria juxta decentiam status desint. Deh caveant, ne sint ex illis, quod merito arguit Sanctus Bernardus *serm. 4. de Adventu*, ibi: *Sunt qui pauperes esse volunt eo tamen pacto, ut nihil eis desit, & sic diligunt Paupertatem, ut nullam inopiam patiantur*. Ad quid Paupertatem vovere?

Propterea Regularibus renuentibus reformationem in- 10
dictam quoad vitæ communis, & Regulæ observantiam recipere, & integre observare, solet Sedes Apostolica

lica interdicere, & denegare licentiam recipiendi, & admittendi aliquos ad Habitum, & Professionem, ut patet ex Decretis Clementis VIII. allegatis in verb. *Regulares art. 1. sub num. 72. §. Item his quotannis*, & *num. 78.* & Constit. Innocent. X. incip. *Inter cetera*, & pluribus aliis Decretis Sacr. Cong.

11 Et talis licentia admittendi alios ad Habitum, & Professionem non solet concedi, nisi in Conventibus designatis, & a Sede Apostolica approbatis, in quibus vita communis, & Regula exacte, & integre observetur, pro ut patet in citatis Decretis Clementis VIII. & Sacræ Congregationis super disciplina Regulari jussu Innocentii XII. editis, quæ hic ad litteram dantur.

Decreta Sacræ Congregationis a Sanctissimo Domino Nostro Innocentio PP. XII. super disciplina Regulari specialiter deputata, ejusdem SS. D. N. auctoritate edita.

„ Sanctissimus in Christo Pater, & D. N. Innocentius Divina Providentia Papa XIII. pro Paterna caritate, qua Religiosos Ordines multis, magnisque in Ecclesiam Dei meritis refulgentes, & peculiaris erga Sedem Apostolicam devotionis nomine commendatos complectitur, volens rerum conservationi, & propagationi consulere, simulque ex injuncto sibi cælitus Pastoralis Officii debito providere, ut Regularis in iis disciplina ad Religiosorum salutem, & totius Christiani populi ædificationem, utilitatemque, sarta tecta custodiatur, ac vigeat, & sicubi collapsa est, adjuvante Domino reparetur, constituit, & declaravit se licentiam recipiendi Novitios in singulis approbatis Ordinibus benigne concessurum, ut volentibus e periculosis sæculi fluctibus ad Religionis portum confugere, facilis, tutusque aditus aperiatur; Dummodo tamen ea, quæ pro Regulari vita recte instituenda, tam a Sacrosancta Tridentina Synodo, quam a Prædecessoribus suis Romanis Pontificibus, præcipue vero fel. rec. Clemente VIII. in Decretis Generalibus pro Regularium reformatione, nec non Innocentio X. & Alexandro VII. pro Novitiorum receptione, & Professorum educatione salubriter constituta sunt, quibus omnibus firmiter inhæret Sanctitas Sua, eaque, quatenus opus sit, confirmat, & renovat (salvis tamen in hac parte singulorum Ordinum statutis, seu aliis Ordinationibus ab Apostolica Sede in forma specifica post eadem Decreta forsitan approbatis, aut editis) exacte, & inviolate serventur.

„ §. 2. Quo circa, Sacra Congregat. ab eodem Sanctissimo Domino nostro super Disciplina Regulari specialiter deputata, quæ plura hactenus pro recta nonnullorum Monasteriorum gubernatione Decreta edidit, aliaque in dies editura est, ut omnibus præfata ejusdem Sanctissimi Domini Nostri mens pateat, ac plenius, & celerius innotescat, de mandato Sanctitatis suæ præsentis Decreti tenore denunciat omnium, & singulorum Ordinum Regularium (iis dumtaxat exceptis, qui in præfatis Clement. VIII. Decretis excepti reperiuntur) Superioribus tam Generalibus, quam Provincialibus quocumque nomine nuncupentur, ceterisque, ad quos spectat, ut in unaquaque Provincia per Italiam, & Insulas adjacentes quam primum deputent aliquos Conventus, quos magis aptos consueverint, vel unum saltem, ibique auctoritate Apostolica statuant omnimodam observantiam Regulæ, Constitutionum uniuscujusque Ordinis, & Decretorum Apostolicorum, præcipue vero exactæ vitæ communis ad formam eorum Decretorum ab omnibus Religiosis, qui in Conventibus, ubi recipiendi Novitii, & Professi educandi sunt, morabuntur, omnino servandæ. Postquam vero Regularem observantiam, & signanter quo ad exatam vitam communem cum effectu stabilitam fuisse tam ex eorumdem Superiorum Generalium, seu Provincialium relatione, quam Præpositi, & Fratrum in præfatis Conventibus degentium jurejurando firmato Testimonio, nec non per secretas Informationes, atque etiam, ubi opus fuerit, per Apostolicos Visitatores ad hoc specialiter deputandos, eidem Sacræ Congregat. sufficienter constiterit, tunc Sanctitas sua interdictam licentiam, quam hactenus distulit, Novitios ibi recipiendi, benigne concedet, & locum ad Professos pietate, & litteris instituendos usque ad Sacerdotium, vel alias juxta Constitutiones, & laudabiles cujusque Ordinis consuetudines in iisdem Conventibus, non autem in aliis, nisi fuerint ejusdem Observantiæ, destinabit.

„ §. 3. Quæ quidem omnia, quo facilius, efficacius & durabilius ad praxim deduci valeant, eadem Sacra Congregatio Sanctitatis suæ auctoritate committit, & in virtute S. Obedientiæ præcipit præfatis Superioribus, ad quos pertinet, ut in supradictis Conventibus non collocent, nisi Religiosos graves, devotos, exemplares, Regularis observantiæ, & puritatis Regulæ studiosos, orationi præsertim, ac mortificationi, sine quibus non potest religiosa vita consistere, addictos, quique consentiant exacte servare vitam communem, atque inde amoveant eos omnes, qui tam sanctæ ordinationi contradicere, seu verbis, aut factis quoquomodo sese opponere audeant.

„ §. 4. Ut autem tam laudabilis vitæ institutum, & Regulari Professioni maxime proprium Religiosi alacrius arripiant, omnisque excusatio infirmioribus præcludatur, eadem Sacra Congreg. similiter præcipit Superioribus antedictis, ut memoratis Conventibus (implorata etiam, ubi opus fuerit, Apostolica auctoritate) præfici omnino curent Viros, non solum disciplinæ Zelo, sed etiam Caritate, & morum suavitate præditos, compatientes, Fraternitatis amatores, misericordes, quorum regimini libenter alii se submittant.

„ §. 5. Studeant vero præcipue, ut ea omnia, quæ tam ad victum, & vestitum, quam ad reliquas vitæ necessitates pertinent, singulis Religiosis prompte subministrentur, ac præsertim ægritudinis tempore, nihil alicui desit, quod ad sanitatem recuperandam pertineat.

„ §. 6. Ac propterea Religiosos in iisdem Conventibus morari non patiantur ultra eum numerum, qui ex illorum redditibus, & consuetis communibus, vel etiam singulorum eleemosynis, aliisve quibuscumque obventionibus pariter in commune conferendis valeat commode sustentari. Eos vero, qui semel præfatæ observantiæ, & exatæ vitæ communi libenter, ut vere Religiosos viros decet, sese subjecerint, & in ea laudabiliter perseverent, nullatenus a memoratis Conventibus nolentes transferant, nisi forte ad alia Monasteria, ubi similis observantia vigeat, iisque pariter de omnibus ad vitam necessariis possit commode provideri.

„ §. 7. Quod si redditutum, & eleemosynarum tenuitas hujusmodi exactæ Vitæ communis observantiæ alicubi videatur obsistere, liceat eisdem Superioribus, vel per annuam contributionem aliorum Conventuum huic necessitati prospicere, vel ab Apostolica Sede per suppressionem alicujus Conventus minus utilis perpetuam, vel ad tempus, vel alia demum ratione, quæ opportunior visa fuerit, remedium postulare.

„ §. 8. Sciant vero Superiores prædicti eos, qui præfata omnia sedulo, ut par est, adimplere curaverint, specialem a Sanctitate sua, & Sede Apostolica inituros gratiam, & protectionem, atque in iis, præcipue, quæ ad antedictam observantiam stabiliendam pertinent favorem omnem, & auxilium experturos; qui vero e contra negligentes, aut (quod absit) contumaces reperti fuerint, gravibus pœnis pro culpæ modo, & etiam privationis Officiorum, ac perpetuæ inhabilitatis ad ea, aut aliqua in posterum obtinenda puniendos fore; Præfatæ autem observantiæ nihilominus stabiliendæ per alios Superiores, vel per Commissarios Apostolicos, ubi opus fuerit, etiam extra Religionem assumendos a Sancta Sede efficaciter providendum, omnemque interim, ubi eadem observantia non vigebit, recipiendi Novitios licentiam denegandam.

„ §. 9. Porro ne Regularis disciplina, dum in Conventibus jam erectis statuitur, relaxetur in erigendis, & quod una ex parte construitur simul ex altera destruatur, Sacra Congregat. Sanctitate sua similiter approbante, statuit, atque decernit, nulla in posterum Monasteria, Collegia, Domos, Conventus aut alia Religiosorum Virorum loca fundari, erigi aut quovis modo institui debere, nisi sub expressa obligatione exactæ Vitæ Communis ab omnibus Religiosis ibi commorantibus perpetuo, & inviolate servandæ, ac propterea nullas deinceps admittendas hujusmodi fundationes, nisi, præter alia ad id requisita, prius legitime constiterit adesse annuos redditus, vel certam eleemosynarum spem, quibus duodecim saltem Religiosi in exacta Vita Communi commode valeant sustentari.

„ §. 10. Non obstantibus circa præmissa omnia, & singula Ordinationibus Apostolicis, nec non quorumcumque Ordinum statutis, consuetudinibus, privilegiis, ceterisque contrariis quibuscumque.

„ §. 11. Ad extremum eadem Sac. Congregat. Regulares omnes cujuscumque Ordinis, & Instituti sint, Sanctitatis Suæ verbis serio admonet, & in Domino obtestatur, ut omni mora postposita, sicuti filios Obedientiæ decet, ad Regulæ, quam amplexi sunt, præscriptum Vitam instituant, & componant, Decretisque Apostolicis pro æterna illorum salute editis, sincere, ac fideliter pareant, nec ab earum observantia inanibus interpretationibus, & fallaciis, aut relaxationum prætextibus, ad excusandas excusationes in peccatis abduci se sinant, sed Professionis suæ memores, qua se totos Dei obsequio manciparunt, susceptum Christianæ perfectionis iter arduum quidem, se Divinæ Charitatis dulcedine asperum, adjectis terrenarum rerum curis, alacriter prosequantur: Nimis enim turpe esset, eos ad sæcularia desideria, quibus semel, aspirante Domino, renunciarunt, animum revocare, & obligatam Deo, qui non irridetur, primam fidem irritam facere. Meminerint se ad peculiarem Salvatoris nostri sequelam vocatos, qui, cum Dives esset, propter nos egenus factus est, veterumque illorum fidelium gloriosos imitatores, ac veluti hæredes esse, quorum erat cor unum, & anima una, nec quisquam eorum, quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, divide-

„ batur autem singulis, prout cuique opus erat; ideoque „ in Regularis vitæ, ac præcipue Sanctæ Paupertatis, „ quæ est parens quædam, generatioque virtutum, pro- „ posito perseverent, omnem solicitudinem suam proji- „ cientes in eum, cujus oculi in pauperes respiciunt, qui „ non derelinquit sperantes in se, sed Dives in Miseri- „ cordia centuplum, & vitam æternam propter Nomen „ suum relinquentibus omnia repromisit.

Dat. Romæ die 18. Julii 1695.

G. Card. Carpineus,

Loco ✠ Sigilli.

Carolus Augustinus Fabronus Sac. Cong. secret.

13 Unde ad valorem Professionis requiritur, quod tam Novitiatus, quam Professio fiat in solis dictis Conventibus designatis. Vide verb. *professio Regularis n. 19.*

14 Hinc Regulares nequeunt amplius novos Conventus erigere, seu fundare, nisi prius cor. Sacr. Congregatione Disciplinæ regularis justificaverint redditũum, aut eleemolynarum sufficientiam pro observanda exacta Vita Communi, ut expresse statuit, ac renovavit *Ead. Cong. Disciplinæ regularis*, prout sequitur.

Procuratoribus Generalibus Ordinum Regularium renovatur prohibitio alias injuncta non procedendi ad fundationem, novorum Conventuum, & Monasteriorum intra Italiam, & Insulas adjacentes, nisi prius Conventus, & Monasterii fundandi redditũum sufficientia, & subsistentia cor. Sacr. Congr. justificata fuerit.

„ La Sagra Congregazione sopra la disciplina Regolare „ destinata dalla santa mem. d'Innoc. XII. a stabilire „ specialmente l'Osservanza della Vita Commune, ed a „ riconoscere la sufficienza, e sussistenza dell'entrate per „ essa necessarie nelle fondazioni, che avessero avute a „ farsi di nuovo di Monasterj, e Conventi dentro d'Ita- „ lia, ed Isole adjacenti, vedendo che non viene in que- „ sta parte tanto essenziale in verun conto adempita la „ mente di sì zelante Pontefice; non ostanti le pene di „ privatione di voce attiva, & passiva; sospensione dal- „ le chariche, e dignità, perpetua inabilità ad esse a Su- „ periori pro tempore, a' quali appartiene simile incom- „ benza, è venuta in determinazione di ridurre a memo- „ ria di tutti i Superiori Regolari l'obbligo preciso, che „ loro ne corre, avvertendo di non tentare in avvenire „ fondazione alcuna, senza giustificare, come sopra, la „ sufficienza, e sussistenza dell'entrate avanti la stessa Sa- „ cra Congregazione sotto le pene enunciate, ed altre „ ad arbitrio della medesima.

„ Monsignor de Vico Segretario, che non avanza la no- „ tizia al P. Procurator Generale ec. per la dovuta ese- „ cuzione in ciò, che concerne l'interesse della sua Re- „ ligione, starà attendendo il riscontro in scriptis della „ ricevuta del presente Viglietto, unitamente colla nota „ dell'ultima fondazione, specificando il giorno, mese, „ ed anno, in che seguì, e di cuore lo riverisce.

Di Casa questo dì 23. Febbrajo 1717.

15 Etiam in Monasteriis Monialium, in quibus non observatur vita communis, non debent recipi Puellæ neque ad Habitum, neque ad educationem, licet haberent licentiam Sacræ Congregat. quæ non deroget in specie Decreto Generali. *Sacr. Cong. Episcop. in Placent. 4. Sept. 1603. in Pisana 6. Octobris ejusdem anni, in Vercellen. 28. Maji 1616. in Messana 15. Novemb. ejusdem anni, in Caputaquen. 2. Jun. 1627.* apud Nicol. *in Floscul. verb. Vita communis n. 5.*

16 Hinc *Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in Neapolitana 26. Maji 1602.* statuit, quod Monasteriis renuentibus reformationem acceptare non concedatur licentia reci-
17 piendi puellas ad Habitum, Item nec admittendi ad Professionem eas, quæ se ad illam nolunt obligare. *Ead. S. Cong. Episcop. in Neapolit. 8. April. 1605.*

18 In iis Monasteriis, quæ partim illam reformationem recipiunt, & partim non, recipi non debent nisi illæ, quæ se volunt reformationi subjicere. *Ead. S. Cong. Epis.*
19 17. *April.* 1602. Nec reformatio est credenda statim, sed probanda diu antequam detur licentia vestiendi, *Eadem S. C. Episcop. in Capuana 17. Novemb. 1602. & 4.*
20 *Maji* 1604. & consimiliter sæpe sæpius alibi. Quæ tamen Professionem emiserunt, antequam introduceretur reformatio, hortari debent ad illam acceptandam, sed non cogi. *Eadem S. C. Episcop. & Regul. in Neapolit. 5. Mart.* 1602. apud Nicol. *in Flosful. verb. Reformatio num. 10.* Vide ad rem verb. *Moniales art. 2. a num. 67. ad 70. inclusive*, & Professio n. 84.

21 Vita communis introduci debet in omnibus, & non in victu solum. *Sacr. C. Episcopor. & Regul. in Panormit.*
22 5. *Novemb.* 1603. Unde non solum dotes, Canones, & eleemolynæ cujuscumque particularis Monialis, sed etiam opera, & omnia alia acquisita poni debent in communi. *Eadem S. C. Episcopor. & Regul. in Parmen. 11. August. 1628.*

Nec debet permitti repartimentum tritici, olei, & pe- 23
cuniæ inter Moniales, uti Vitæ communi de directo repugnans. *Eadem sacr. Congregat. Episcopor. & Regular. in Brundusina 21. Octobris 1616.* Et multo minus consi- 24
gnari Monialibus particularibus fructus prædiorum. *Eadem Sacr. Congreg. Episcoporum & Regul. in Licien. 1. Septemb. 1651.*

Immo neque debet permitti Moniali, aut Regulari vi- 25
talitium, seu Livellum, Vel Legatum ipsi relictum, seu constitutum sub conditione, ut nihil acquiratur Monasterio, sed totum cedat, & erogetur pro suis indigentiis, seu aliis usibus piis sibi benevisis, apposita pœna caducitatis in casu contraventionis. Sic Bartolus „ in leg. Lu- „ cius Titius, §. Tres hæredes n. 3. ff. Ad Trebell. Ta- „ bia in Authent. Ingressi vers. Ipso ingressu cap. 2. n. „ ultim. Cod. de SS. Eccles. Galganet. de condit. & de- „ monstr. part. 2. cap. 5. quæst. 11. num. 8. Cardinal. „ Petra tom. 4. Commentar. ad Constitut. 5. Benedict. „ XIII. num. 50. & alii. Et ratio est, quia talis conditio, ne nihil ex Vitalitio, seu Legato acquiratur Monasterio, est contraria Sacris Canonibus expresse statuentibus, quod quidquid acquirat Monasterio, *cap. Statutum 1. caus. 18. quæst. 1. cap. Abbates 16. caus. 18. q. 6. cap. Quia ingredientibus 7. caus. 19. q. 3. cap. In præsentia 8. de probat.* cum similibus. Item est contraria dispositioni Concil. Trident. *sess. 25. de Regularib. cap. 1.* & Decretis Clement. VIII. *pro reformat. Regul.* innovatis a Sacra Congr. Conc. jussu Urbani VIII. *in Decret. de Apostat. & Ejectis*, adeoque est turpis, & de jure impossibilis, adeoque pœna caducitatis ipsi apposita vitiatur, quemadmodum vitiatur ipsa conditio; sicque tamquam apposita actui a Legibus interdicto attendenda non est, etiam neglecto Testatoris præcepto, *l. Unica in fine, Cod. de his quæ pœnæ nomine, cap. Tua 17. de Testamentis.*

Sic etiam sentire visa est *Sacra Congregat. Concil. in Leo-* 26
dien. annuæ præstationis 5. Jun. 1682. in qua Testator legaverat Monasterio Monialium pecuniam investiendam sub conditione, ut tres Moniales ejus filiæ percipere possent eorum vita durante trecentum florenos aureos pro suis necessitatibus, apponendo pœnam caducitatis in casu contraventionis: Cum enim Moniales cuperent acceptare Legatum, ac vererentur, ne permittendo particulare Legatum factum tribus Monialibus filiis Testatoris vulnerarentur status vitæ communis, & ideo supplicassent præfatis tribus Monialibus permitti retentionem, & usum annuæ præstationis juxta mentem Testatoris, aut alio modo consuli indemnitati Monasterii. *Sac. C. C.* respondit: *Monasterium posse acceptare Legatum, & quo legatum particulare servetur Decretum fan. memoriæ Clementis VIII.*

Idem clare colligitur ex alia resolutione *ejusdem Sacræ* 27
Congreg. Conc. in Mantuana Administrationis, in qua Novitius Professionem emissurus Testamentum condidit favore tertii sibi reservans annuam præstationem erogandam, & disponendam in sui servitium absque eo quod Jus in favorem alicujus acquiri posset: Cum autem ex dicta præstatione acquisivisset de consensu Superiorum prædia, & ejusque Superiores intenderent incorporare Conventui annuam præstationem, & de administratis rationem exigere, supplicavit declarari: „ I. An dicta præstatio annua „ reservata, seu fructus prædii ob morositatem hæredis „ loco pecuniarum subrogati spectent libere ad Orato- „ rem? II. An de redditibus perceptis ex bonis postea „ acquisitis teneatur rationem reddere? *Sacra Congregat. die 28. Novembr. 1706.* respondit *Ad I. Negative. Ad II. Affirmative.*

Consimiliter habetur ex resolutione *Sacræ Congregat.* 28
Episcopor. & Regul. in Neapolitana, in qua indultum ab ipsa concessum, quod comperiebatur aliqualiter lesivum Vitæ communis, fuit ab eadem Sacra Congregatione revocatum: Cum enim duæ Moniales Monasterii SS. Trinitatis Neapoli obtinuissent a Sacra Congreg. Episcop. & Regular. Indultum, ut possent. recipere annuam præstationem Scutor. 200. a parentibus solvi promissam, ita tamen, ut Superiorissæ, seu Depositariæ traderetur eroganda ab ipsis Monialibus pro earum indigentiis, sive aliis usibus piis benevisis, Reclamantibus contra Indultum reliquis Monialibus, uti lesivum vitæ Communis, & Constitutionum Monasterii, ex eo quod annua præstatio eroganda esset per Abbatissam in usus a præfatis duabus Monialibus destinando, *Sac. Congr. die 7. Aprilis 1707.* rescripsit: *Servandas esse omnino Constitutiones non obstante Indulto.* Sic expresse supradictas tres resolutiones refert prout jacent, Eminentiss. Petra *l. c. n. 34. & 51.*

Alia ad rem. Vide verb. *Legatum*, verb. *Moniales art.* 29
2. verb. *Professio*, verb. *Regulares* & verb. *Votum articul. 3. num. 43.*

V I T I U M.

Vide verb. *Virtus a num. 13. ad 95.*

V I-

VITRICUS.

1 Vitricus quid sit? Vide verb. *Affinitas sub n. 16.*
2 Vitricus absque ulla dispensatione ducere potest in Uxorem eam, quæ fuit uxor sui Privigni. *Sacra Congregatio Concil. in Bojanen. 8. Jun. 1620. & 8. Mart. 1621.* ut refert Ursaya in 2. *Miscellan, sacro, & profano litt. V. num. 29. & tom. 4. part. 2. discept. 19. §. 1, a n. 186.*

VIVÆ VOCIS ORACULA.

Vide verb. *Oracula vivæ vocis.*

UNCTIO EXTREMA.

Vide verb. *Extrema Unctio.*

UNIO BENEFICIORUM, SEU ECCLESIARUM.

SUMMARIUM.

1 *Unio Beneficiorum, seu Ecclesiarum quid sit?*
2 *Unio prædicta fit potissimum tribus modis?*
3 *Assignatur primus modus.*
4 *Assignatur secundus modus.*
5 *Assignatur tertius modus.*
6 *Unio Beneficiorum est duplex, alia perpetua, & alia temporalis, & quæ sit utraque?*
7 *Unire Episcopatus ad solum pertinet Papam.*
8 *Papa non solum Episcopatus, sed etiam quæcumque alia Beneficia unire potest.*
9 *Episcopus potest ex legitimis causis unire Beneficia, & Ecclesias suæ Diœcesis.*
10 *Archiepiscopus, seu Metropolitanus potest quidem unire Beneficia suæ Diœcesis; At vero nequit unire Beneficia Diœcesum suorum Suffraganeorum.*
11 *Capitulum Sede vacante potest unire ea Beneficia, quæ potest Episcopus; dummodo per eam unionem Jurisdictioni Episcopali nihil detrahatur.*
12 *Legatus a Latere in Provincia sibi concredita potest unire Beneficia dictæ Provinciæ suæ Legationis absque tamen præjudicio Episcopi.*
13 *Vicarius Generalis Episcopi non potest Beneficia unire, nisi specialiter sibi ab Episcopo committantur.*
14 *Abbates, aliique Prælati Episcopo inferiores habentes Ecclesias sibi pleno subjectas an possint Beneficia unire*, ad n, 16.
17 *Ad faciendam Beneficiorum unionem præter legitimam facultatem requiruntur tres præsertim conditiones.*
18 *Prima conditio est causa, & prævia cognitio de ejus veritate.*
19 *Ipsa justa causa uniendi Beneficia est Ecclesiæ necessitas, vel ipsius utilitas.*
20 *Ecclesiæ necessitas quando censeatur intervenire?*
21 *Si unio Beneficiorum fiat sine causa, vel ex causa falsa, est nulla.*
22 *Secunda conditio requisita ad legitimam Beneficiorum unionem, est, quod citentur omnes interesse habentes, eorumque consensus requiratur.*
23 *Unde si Ecclesia sit subjecta Abbati, aut alii inferiori prælato, non potest Episcopus eam unire absque illius consilio, & assensu.*
24 *Item si Beneficium uniendum pertineat ad Collatores, vel Electores Episcopo inferiores, etiam istorum consensus requiritur.*
25 *Item si Beneficium uniendum sit de Jurepatronatus alicujus, requiritur consensus Patroni.*
26 *Talis consensus, quamvis de Jure communi requiratur, sive Patronus sit Laicus, sive Ecclesiasticus, non requiritur tamen de novo Jure, si sit Patronus Ecclesiasticus.*
27 *Nec requiritur ad talem unionem faciendam consensus Rectoris Ecclesiæ, vel ea vacante, consensus Defensoris ejusdem.*
28 *Si Rector prædictus, aut defensor sponte comparuerit justam allegando causam contra unionem, est audiendus.*
29 *Neque requiritur consensus plebis, quamvis si sponte compareat, sit ut supra audienda.*
30 *Tertia conditio requisita ad legitimam unionem faciendam per Episcopum, est consensus Capituli.*
31 *Si Beneficium uniendum spectet ad collationem Prælati inferioris, requiritur ultra consensum Capituli Cathedralis etiam consensus dicti Prælati, & sui inferioris Capituli.*
32 *Item si Beneficium uniendum spectat ad aliquam Collegiatam; requiritur ultra consensum Capituli Cathedralis, etiam consensus Capituli ipsius Collegiatæ.*
33 *Item si Beneficium uniendum sit de Jurepatronatus, ultra consensum Patronorum, requiritur etiam consensus Capituli.*
34 *Item requiritur consensus Capituli etiam pro unione Beneficiorum simplicium facienda Dignitatibus, aut Præbendis ipsius Ecclesiæ Cathedralis.*
35 *Si Unio Beneficii sit facienda Seminario, ultra consensum Capituli, requiritur etiam consilium quatuor Deputatorum, duorum de Capitulo, & duorum de Clero.*
36 *Si Capitulum, & alii quorum interest, sine justa causa consensum præstare nolint, possunt ad id compelli per Superiorem.*
37 *Immo quando evidens causa necessitatis subest, potest talis unio fieri etiam ipsis invitis.*
38 *Non requiritur tamen, quod talis consensus necessario interveniat ante, vel in ipsa unione, sed sufficit, etiamsi interveniat post unionem; dummodo ante lis non fuerit incœpta.*
39 *Immo talis unio fieri potest sine requisito tali consensu, si adsit ad id alicubi consuetudo legitime præscripta.*
40 *Ubi adest consuetudo requirendi talem consensum, si unio fiat sine ipso, est nulla.*
41 *Episcopus concurrentibus tribus d.d. conditionibus potest unire Beneficia suæ Diœcesis.*
42 *Episcopus non solum potest unire Ecclesiam Sæcularem Seculari, sed etiam potest unire Religioni alicui Ecclesiam, seu Beneficium suæ Diœcesis.*
43 *Item potest Episcopus unire Beneficium devolutum ad Papam ob non factam collationem tempore debito.*
44 *Item potest Episcopus unire Beneficia Papæ reservata; dummodo id faciat ante ipsorum vacationem.*
45 *Non autem potest ea unire post ipsorum vacationem, & si uniat, unio erit invalida, & provisi a Sede Apostolica mitti debent in possessionem.*
46 *Neque potest unire Beneficia perpetuo reservata.*
47 *Neque potest unire Beneficia quæcumque etiam simplicia ad tempus, seu ad vitam Beneficiarii.*
48 *Neque unire potest Beneficia exempta a sua Jurisdictione.*
49 *Neque unire potest Beneficia suæ Diœcesis Beneficiis, Monasteriis, & Ecclesiis alterius Diœcesis.*
50 *Neque unire potest omnia Beneficia quamvis simplicia suæ Diœcesis, sed tantum aliquot.*
51 *Neque unire potest Beneficia Curata Monasteriis, Abbatiis, Dignitatibus, Præbendis Cathedralis, vel Collegiatæ, Beneficiis simplicibus, Hospitalibus, aut Militiis.*
52 *Et Parochialis unio est ita prohibita a Concilio, ut neque aliqua pars ejus fructuum uniri possit.*
53 *Potest immo Episcopus unire Beneficia Curata cum aliis Beneficiis Curatis, item non Curata cum ipsis Curatis.*
54 *Non potest Episcopus unire Parochialem Mensæ Capitulari.*
55 *Immo mensæ Capitulari neque unire potest Beneficia simplicia.*
56 *Et hoc quamvis in Cathedrali, & Collegiata nullæ sint distinctæ Præbendæ, sed dumtaxat Massa communis Capituli.*
57 *Potest tamen Episcopus cum consensu Capituli unire Curam Dignitati illius.*
58 *Item potest Episcopus Canonicatus tenues supprimere, & eorum fructus aliis Canonicatibus, sive Præbendis, vel Distributionibus ejusdem Ecclesiæ unire, dummodo remaneant adhuc tot Canonicatus, qui commode Divino cultui satisfaciant.*
59 *Non potest autem unire Dignitates.*
60 *Neque potest unire Beneficia Capellaniis etiam Cathedralis, quæ habent redditus tenues.*
61 *Neque potest unire Beneficia de Jurepatronatus, seu spectantia ad inferiores Collatores, & Electores.*
62 *Neque potest regularibus unire Beneficia liberæ collationis Beneficiis de Jure patronatus.*
63 *Exceptis aliquibus casibus, qui assignantur.*
64 *Episcopus non potest unire Beneficia Dignitati, quæ in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata non habet vocem in Capitulo, nec redditus ex mensa Capitulari, licet deserviat in Choro.*
65 *Episcopus potest unire Seminario aliquot Beneficia simplicia cujuscumque qualitatis, & Dignitatis fuerint, etiamsi essent reservata, vel affecta sine tamen Cultus Divini, & illa obtinentium, præjudicio.*
66 *Non potest tamen ipsi Seminario unire omnia simplicia Beneficia.*
67 *Nec potest Seminario unire simplicia Beneficia ad Collationem inferiorum spectantia, neque Canonicatus, neque Beneficia reservata post illorum vacationem.*
68 *Nec potest unire Seminario Canonicatus Collegiatarum, quamvis ex consuetudine non obligent ad residentiam.*

69 *Nec potest Seminario unire Beneficia Regularia, & quæ commendata sunt, seu Monasteriis unita.*

70 *Beneficia vacatura per Resignationem simplicem, non autem per conditionem in favorem certæ personæ unire potest Episcopus.*

71 *Beneficiorum unio non potest fieri Seminario nondum erecto, & in quo Scholares actualiter nondum adsunt.*

72 *Seminario uniri non possunt Abbatiæ, Prioratus, & Monasteria Consistorialia, seu Beneficia quovis modo Apostolica auctoritate commendata, & obtenta seu obtinenda per S. R. E. Cardinales, seu veros, & proprios Papæ Familiares, Nuncios Apostolicos, & Secretarios Congregationum Cardinalium.*

73 *Beneficium legitime unitum non dicitur amplius vacare, nec conferri potest.*

74 *Uniones legitime factæ sortiri debent effectum, non tantum, cum unita Beneficia contigeret, per obitum, sed etiam per Resignationem.*

75 *Unde Beneficium unitum non potest resignari ad favorem, non facta mentione de unione.*

76 *Uniones perpetuæ a 40. annis citra a publicatione Tridentini factæ examinari possunt ab Ordinariis, & quæ per subreptionem, aut obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarari debent.*

77 *Uniones, quæ nec in toto, nec in parte sortitæ sunt effectum, quando nullæ sint, ac revocentur?* ad numer. 78.

79 *Unio quando censeatur effectum sortita, vel non.*

80 *Unio in dubio probari debet ab eo, qui illam asserit.*

81 *Unio probatur pluribus modis, qui assignantur.*

82 *Unionem Beneficiorum dissolvere, & revocare potest omnis, qui potuit illam facere.*

83 *Et Episcopus dissolvere potest non solum unionem a se factam, vel a suo Prædecessore, sed etiam illam factam a Papa ex plenitudine potestatis.*

84 *Pro dissolvenda tali unione quid requiratur?*

85 *Alia ad rem,* remissive.

1 UNio est Beneficiorum seu Ecclesiarum ab Episcopo, seu alio Superiore ob utilitatem, seu necessitatem Ecclesiæ facta annexio; *Est in re Communis*.

2 Unio prædicta fit potissimum tribus modis; Gloss. *in c. 1. verb. uniendo, Ne sede vacante*, Gonzalez *ad Regul. 8. Cancellariæ gloss. 5. §. 7. num. 26, 27. & sequent.* Fagnan. *in cap. Novit num 2. Ne Sede vacante*, Barbos. *de Offic. & potest. Episcop. part. 2. alleg. 66. num. 2.* Rebuffus *in prax. Benefic. tit. de Unionibus Beneficior. num. 11. & seq.* Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. tit. 12. n. 39.* & alii passim.

3 Primo modo fit talis Unio, cum ex duobus Beneficiis fit tantum unum, ita ut neutrum eorum uniatur alteri, sed ambo simul uniantur, ut patet *ex cap. Decimas §. final. caus. 16. quæst. 1. ibi: Papa duos Episcopatus in unum redigere potest*. Et talis *Unio* præcipue fit, cum duæ Parochiales Ecclesiæ vicinæ, & populo ratione belli, pestis, & hujusmodi valde destitutæ ita adinvicem uniuntur, ut ex duabus fiat tantummodo unica. Et tunc illa unica ex duabus sic unitis resultans retinet consuetudines, ac privilegia favorabiliora utriusque Ecclesiæ sic in unam redactæ. Unde hæc *Unio* dicitur *extinctiva*, seu *translativa*, eo quod ex duabus Ecclesiis fiat unica tantum, sicque altera minus privilegiata extinguatur, ac perimatur, & in aliam magis privilegiatam, ac potioribus Juribus gaudentem transferatur, ac cum ipsa omnino incorporetur; Fagnan. *in cap. Exposuisti num. 34. de præbend. & in cap. Novit num. 3. Ne Sede vacante*, Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. tit. 12. num. 40. & 41.* & alii, *arg. cit. cap. Medicamentum, de Pœniten. distinct. 1.*

4 Secundo modo fit talis Unio, cum duæ Ecclesiæ ita uniuntur, ut non coalescant, sicuti dicto primo modo, in unum corpus, sed una sit superior, & alia inferior, ac accessoria superiori, seu principaliori, & solet fieri pro augmento Dotis alterius Beneficii non habentis sufficientes redditus pro congrua Beneficiarii sustentatione. Unde talis *Unio* nuncupatur *accessoria*, seu *subjectiva*, ut ex communi notant Fagnan. *in cit. cap. Novit numer. 3. Ne Sede vacante*, & Reiffenstuel *loc. cit. num. 42.* Sicque Ecclesia accessorie alteri unita assumit naturam, consuetudines, & privilegiata Principalis, cui est annexa, *arg. cap. Recolentes 3. §. final. de statu Monachor. & c. Accessorium 42. de Regul. Juris in 6. ibi: Accessorium naturam sequi congruit principalis.*

5 Tertio modo fit talis *Unio*, cum neutra Ecclesia alteri subjicitur, sicuti dicto secundo modo, nec ipsæ coalescunt in unum corpus, sicuti dicto primo modo, sed ambæ Ecclesiæ ita æque principaliter invicem uniuntur, ut ambæ adhuc suum titulum, atque honoris gradum retineant, & solum ab uno, eodemque Rectore regantur; sicque adhuc remaneant duo Beneficia omnino distincta, v. g. duo distincti Episcopatus, quamvis sit unicus & idem utriusque Episcopus; *argum. cap. Et temporis 16. q. 1.* juncta Glossa *ibidem verb. Unire*, Fagnan. *in cit. cap. Novit num. 5. Nec Sede vacante*, Garcias *de Benefic. p. 12. cap. 2. num. 37.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 51.* Et alii. Et talis *Unio* appellatur *Unio æque principaliter facta*, quæ aliud non operatur, nisi ut Rector unius sit etiam Rector alterius cum in reliquis utrumque Beneficium remaneat adhuc distinctum Beneficium, sicuti prius, cum propriis redditibus, privilegiis, honoribus &c. ut in pluribus Episcopatibus æque principaliter unitis, & signanter in Nepesino, & Sutrino; Viterbiensi, & Tuscanensi; Hortano, & Civitatis Castellanæ; Corneiensi, & Montisflasconiis; Lauretano, & Recinenensi; Sulmonensi, & Valvensi, Campaniensi, & Satrianensi; Scalensi, & Ravellensi; Melphiensi, & Rapollensi, Adriensi, & Penniensi, Terracinensi, & Civitatis Priverni; Camerinensi, & Civitatis Fabriani; Aquinatensi, & Pontis Curvi, & pluribus aliis brevitatis gratia relictis.

Unio Beneficiorum est duplex, alia perpetua, & alia 6
temporalis. *Perpetua* est illa, in qua exprimitur, ut perpetuo duret, ut *Cap. Exposuisti 33. de Præbend.* ibi: *De Capellis in perpetuum uniendis*. Seu quæ fit *Ad perpetuam rei memoriam*, cum hoc idem importet ac ly *In perpetuum*, seu quæ fit ad Beneplacitum Sedis Apost. quia cum Sedes Apost. non moriatur, talis Unio durabit in perpetuum, nisi revocetur, *cap. Si Gratiose 5. de Rescriptis in 6.* Unio *temporalis* e contra est illa, quæ fit ad tempus, v. g. ad vitam ejus, qui conceditur, & sic contemplatione Personæ, proinde per illius mortem expirat, *arg. cap. Quoniam Abbas 14. de Officio Delegati*, cum similibus. Et talis *Unio* in effectum est quædam dispensatio retinendi plura simul Beneficia etiam de se incompatibilia, ut patet in Germania, ubi a Sede Apostolica solet aliquibus Episcopis concedi retentio plurium Episcopatuum, ut notat Fagnan. *in cap. Dudum num. 29. de Election.* ubi sic habet: *Sic videmus in Germania cum sublimibus personis non raro dispensari super retentione plurium Episcopatuum &c. ut Catholicam Religionem, expulsis hæresibus, consilio, opibus, & auctoritate sartam tectam tueantur. Et hac ratione Princeps Elector Coloniensis ad præsens obtinet Episcopatum Coloniæ, & Episcopatum Leodiensem, Monasteriensem, Paderbonensem, & Hildesimensem.* Et plures similes dispensationes refert Urlaya *tom. 1. part. 1. discept. 6.*

Unde unire Episcopatus ad solum pertinet Papam, 7
textu expresso *in cap. Sicut unire 8. de Excessibus Prælat.* ibi: *Sicut unire Episcopatus, atque Potestati subjicere alienæ ad summum Pontificem pertinere dignoscitur.*

Papa non solum Episcopatus, sed etiam quæcum- 8
que alia beneficia unire potest, cum in omnibus Beneficiis plenariam habeat potestatem, *capitul. Licet 2. de Præbend. in 6.* & *Clementina 1. §. final. Ut lite pendente.*

Episcopus potest ex legitimis causis unire Beneficia, 9
& Ecclesias suæ Diœcesis, *cit. cap. Sicut unire 8. de Excessibus Prælat. cap. Exposuisti 33. de Præbend. cap. Consultationibus 4. & cap. Pastoralis 7. de donationibus, Clement. Si una, de rebus Ecclesiæ non alienand.* cum similibus.

Archiepiscopus, seu Metropolitanus potest quidem uni- 10
re Beneficia suæ Diœcesis, sicuti quilibet Episcopus per jura *numer. antecedenti* adducta; At vero nequit unire Beneficia Diœcesum suorum Suffraganeorum. Barbos. *cit. alleg. 66. numer. 13. & lib. 3. Jur. Eccles. univers. c. 16. num. 58. & super Trid. sess. 24. de reformat. cap. 5. num. 3.* cum pluribus ibi citatis, Fagnan. *in c. c. Sicut unire 8. de Excessib. Prælator. num. 8.* testans sic decisum fuisse a Sac. Congregat. Concil. ibi: *Cum fructus Præbendarum Collegiatæ Ecclesiæ Oppidi de Exea essent adeo tenues ut vix sustentationi Canonicorum sufficerent, & fuisset petitum declari a Sacra Congregat. Concil. an Episcopus eis unire posset aliqua simplicia Beneficia, & eo nolente, vel negligente, Metropolitanus? Responsum est, Episcopum posse, non tamen teneri, Metropolitanum vero in hoc non posse supplere.*

Capitulum Sede vacante potest unire ea Beneficia, 11
quæ potest Episcopus: Dummodo per eam unionem Jurisdictioni Episcopali nihil detrahatur: Capitulum enim succedit in integram ordinariam Jurisdictionem Episcopi, Barbos. *cit. alleg. 66. num. 11. & super Trident. sess. 7. cap. 6. num. 16.* cum Marian. Socin. Caccialup. Rebuff. Perusin. Hojeda, Sanchez, Zerola, Marc. Ant. Genuens. Quaranta, Garcia, Ragus. ibi citatis, Ventriglia *in Prax. tom. 2. Annot. 8. num. 8.* Reiffenst. *lib. 3. Decret. tit. 12. 64.* Pirhing *lib. 3. Decretal. tit. 5. n. 207.* & alii.

Legatus a Latere in Provincia sibi concredita potest uni- 12
re Beneficia dictæ Provinciæ suæ Legationis absque tamen præjudicio Episcopi: Legatus enim a Latere potest in sua Provincia omnia, quæ Episcopus in sua Diœcesi, *arg. cap. 1. §. final. de Offic. Legati in 6.* Sic tenet *in c. cap. Sicut unire* Abbas *num. 5.* Cardinal. *num. 1.* Imola *in fine*, Barbos. *cit. cap. allegat. 66. num. 12. & super Trid. l. cit. num. 17.* cum Rebuf. Gambarupea, Hojeda, Azorio, Sanch. Garcia, Aloysio Riccio, Ugolino, Lotterio ibi citatis Ventrigl. *loc. c. n. 7.* Pirhing *loc. cit. n. 207.*

Reiffen.

Reiffenstuel *l. c. n.* 63. & alii post Rotam *decis.* 439. *in antiquis*, alias 3. *de Officio Legati*, & alibi pluries.

13 Vicarius Generalis Episcopi non potest Beneficia unire, nisi specialiter ab Episcopo committatur, *arg. cap. ult. de Offic. Vicar. in* 6. Barbosa *cit. allegat.* 66. *n.* 10. *& super Trident. l. c. num.* 15. cum Marian. Socin. Rebuff. Anton. Orch. Hojeda, Sbroz, Azorio, Petro de Perusio, Garzia, Aloysio Riccio, Gratian, Sanchez, Narbona, Lotterio ibi citatis, Reiffenstuel *l. c. n.* 65. Ventriglia *l. c. n.* 10. Thend. de Rubeis *in singularibus Rotæ part.* 2. *verb. Vicarius* §. 2. *pag.* 112. allegans plures Rotæ Decisiones.

14 Abbates, aliosque Prælatos Episcopo inferiores habentes Ecclesias sibi ita plene subjectas, ut Jurisdictione quasi Episcopali in eis fungantur, seu existente speciali privilegio, aut consuetudine legitime præscripta, posse Beneficia unire, tenent Marian. Soccin. *in cit. cap. sicut unire art.* 3. *n.* 41. *&* 42. Sbroz *de Officio Vicarii lib.* 2. *q.* 115. *num.* 11. Barbosa *cit. allegat.* 66. *num.* 14. *& super Trid. l. c. num.* 18. cum Garcia, Azorio, Sanchez, Aloysio Riccio, Lotter. ibi citatis, Federic. de Senis *cons.* 111. *num.* 8. Oldard. *cons.* 257. *num.* 5. Rota, *part.* 11. *recent. decis.* 373. *num.* 19. Ventriglia *loc. cit. num.* 3. *&* 4. cum aliis ibi citatis, dicens sic limitari communiter per Doctores denegationem facultatis uniendi Beneficia inferiori Prælato facta *in cit. cap. Unire*, quia talis Prælatus inferior id Jurisdictionis exercet in sua Diœcesi, quod exercet Episcopus in sua, & alii apud Fagnan. *in cit. cap. Sicut unire num.* 17. dicens, quod hanc sententiam alias probavit Sacra Congregat. Cardinal. Concil. Trident. Interpretum: *Censuit enim, inferiores Episcopo non posse unire, nisi hanc facultatem legitime præscripserint, aut ex privilegio in Ecclesiis sibi pleno Jure subjectis Jurisdictionem quasi Episcopalem habeant in omnibus, & per omnia, alioquin unionem ab Episcopo faciendam esse cum consensu ipsius inferioris, & Capituli.*

15 Contrarium tamen, nempe Abbates, aliosque Prælatos Episcopo inferiores non posse Ecclesias unire, vel unam alteri subjicere quantumcumque Ecclesiæ ipsæ ad illos spectent pleno Jure, defendunt *in cit. cap. Sicut unire*, Joann. Andr. *num.* 2. *in verb. Unio*, Henric. Boich. *post princ. vers. & nota*, Card. *num.* 3. *in* 2. *oppos.* Anchiran. *n.* 3. Hostiens. *in cap. Quia nonnulli verb. Parochiales, de Clericis non resident.* Archidiacon. *in cap. Cum singula in verb. Annexæ, de Præbend. in* 6. & ita tenere communiter Doctores antiquos testatur Marian. Socin. in *c. cap. Sicut unire art.* 3. *quæst.* 7. *n.* 41. atque id expresse tenet Glossa in *Clement. Si una* 2. *de rebus Ecclesiæ non alienand. verb. Episcopum*, & alia Glossa in *Clement. Ne in agro* 1. §. *Ad hæc, de statu Monachor. verb. Ordinarior*, & sic docent alii plures per text. in *c.* 4. *Sicut unire*, quia unire est unus de casibus Episcopo reservatis, & denegatis inferioribus, atque ita censuit etiam Sacra Congregatio Concilii apud Fagnan. *l. c. n.* 18. ibi: „ Alias tamen consulta, an Abbates exempti, „ qui Jurisdictionem ordinariam quasi Episcopalem habent, possint, si Sæculares, & Collegiatas Ecclesias „ obtinent, facere uniones, sicut possunt Episcopi ex c. „ 15. sess. 24. Respondit non posse Abbatem hujusmodi, „ sed Episcopum tantum, si Collegiata est, & observentur alia præscripta in dicto cap. 15.

16 Unde ad conciliandas omni meliori modo supradictas Doctorum sententias, & Sac. Congregat. declarationes concludendum est, non posse dictos Prælatos Episcopo inferiores de sola sua ordinaria quasi Episcopali Jurisdictione Beneficia unire sine assensu proprii Episcopi juxta clarum textum *in c. c. Sicut unire* 8. *de Excess. Prælatorum.* Bene vero posse, si ex speciali privilegio, aut consuetudine legitime præscripta id eis competere dignoscatur; Nam Jura Episcopalia inferiores præscribere non prohibentur; *Cap. Auditis* 15. *de Præscriptionibus*, Hojeda *Tractatuum tom.* 15. *tract. de Benefic. incompatib. part.* 2. *cap.* 3. *n.* 7. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 66. Abbas *in c. c. Unire num.* 3. cum aliis apud Fagnan. *l. c. num.* 15. 16. *&* 17.

17 Ad faciendam Beneficiorum unionem præter legitimam facultatem requiruntur tres præsertim conditiones. *Communis.*

18 Prima conditio requisita ad faciendam legitimam unionem Beneficiorum est causa justa, & prævia cognitio de ejus veritate, *arg. cap. Exposuisti* 33. *de Præbend. & Clement. Si una* 2. *de rebus Eccles. non alienand.* juncto Concilio Trident. *sess.* 7. *de reform. cap.* 6. ubi expresse dicitur, quod „ Uniones perpetuæ . . . quæ deinceps ad „ cujusvis instantiam fierent, nisi eas legitimis, aut alias „ rationabilibus causis coram Loci ordinario, vocati quorum interest, verificandis, factas fuisse constiterit, per „ subreptionem obtentæ præsumantur, ac propterea, nisi „ aliter a Sede Apostolica declaratum fuerit, viribus omnino careant „. Et sic tenent passim Doctores.

19 Justa causa uniendi Beneficia est Ecclesiæ necessitas, vel ipsius utilitas, *c. Exposuisti* 33. *de Præbendor.* ibi: *Si evidens necessitas, vel utilitas exigat, Præbendas Ecclesiæ tuæ poteris de Capellis in perpetuum annectendis eidem augmentare*, & concordat *cap. Dudum* 1. *de rebus Eccles. non alienand. in* 6.

Necessitas autem Ecclesiæ tunc censetur intervenire, 20
quando Præbenda, cui unio facienda est, caret sufficientibus redditibus ad alendum Ministrum, *cit. cap. Exposuisti*, ibi: *De redditibus præbendarum suarum nequeunt sustentari.* Concil. Trident. *sess.* 21. *de reformat. cap.* 5. ibi: *Propter eorum paupertatem.* Item quando Ecclesia est destructa ab hostibus, vel desolata, *Cap. Quia Monasterium* 8. *de Religiosis Domibus*. Item quando Ecclesiæ sunt vicinæ, & restant pauci de populo, alias mortui, & probatur *in cap. Et temporis* 16. *q.* 1. Utilitas vero tunc intervenit, quando propter fructuum tenuitatem non inveniuntur Clerici idonei ad serviendum, ut habetur ex *citat. capitul. Exposuisti* 33. *de præbendis*. Sic expresse tradunt Barbosa *citat. allegat.* 66. *num.* 15., *&* 16. Ventriglia *Prax. tom.* 2. *Annotat.* 8. §. 2. *num.* 23., & alii.

Si autem Unio Beneficiorum fiat sine causa, vel ex 21
causa falsa, tunc quamvis cæteroquin servata sit forma Juris, ipsa, vel est nulla ipso Jure, ut volunt probabilius Garcias *de Benefic. part.* 12. *n.* 113. Hojeda *Tractatuum tom.* 15. *tract. de Benefic. incompat. part.* 2. *c.* 3. *n.* 26. *&* 18. Burlat. *consil.* 185. *n.* 13. *lib.* 2. Barbos. *cit. alleg.* 66. *n.* 16. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 31. Ventrigl. *l. citat. numer.* 24. allegans Rotam, & alios, ac testans sic velle omnes. Vel saltem irrita est ope exceptionis, sicque declaranda nulla, ut tenent Marian. Socin. Rebuff. Azor. & alii plures, quos refert, & sequitur Sanchez *lib.* 7. *Decalog. c.* 29. *n.* 175. quique volunt, quod Episcopus successor non possit conferre Beneficium taliter unitum ante dictam declarationem.

Secunda conditio requisita ad legitimam Beneficiorum 22
unionem est, quod citentur omnes interesse habentes in dicta Unione facienda; eorumque consensus requiratur. *Clement. Ne in agro* 1. §. *Ad hæc, de statu Monach.* Concil. Trid. *cit. sess.* 7. *de reformat. cap.* 6. ibi: *Vocatis quorum interest.*; Rota *decis.* 133. *num.* 4. *part.* 1. *divers.* Seraphin. *decis.* 1078. Sanchez *loc. cit. numer.* 163. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 72. Barbosa *l. c. num.* 17. & alii passim.

Unde si Ecclesia sit subjecta Abbati, aut tali inferiori 23
Prælato, non potest Episcopus eam unire absque illius consilio, & assensu, *cit. Clement. Ne in agro* §. *Ad hæc*, ibi: *Cum consilio, & assensu Abbatum per Locorum ipsorum Ordinarios uniantur.* Marian. Socin. *in c. c. Sicut unire art.* 4. *q.* 5. *n.* 62. Barbosa *l. c. n.* 81. Reiffenstuel *l. c. n.* 72. & alii passim.

Item si Beneficium uniendum pertineat ad Collatores, 24
vel Electores Episcopo inferiores, etiam illorum consensus requiritur, quia illis grave damnum in suis Juribus infertur, cum Beneficium post unionem non sit amplius vacaturum, sicque ipsi amittant Jus conferendi, seu eligendi ratione talis unionis; Garcias *l. c. part.* 2. *cap.* 2. *n.* 202. Rebuffus *in Praxi Benefic. tit. Regula de Unionibus gloss.* 11. *num.* 1. *&* 7. Reiffenstuel *l. c. num.* 73. & alii communiter per text. Concil. Trid. *loc. cit.* ibi: *Vocatis quorum interest.*

Item si Beneficium uniendum sit de Jurepatronatus ali- 25
cujus, requiritur pro tali Unione facienda consensus Patroni. *Communis*, per text. *in cap. Suggestum* 20. *de Jurepatron.* ibi: *Cum assensu Patroni . . . Consensu Domini fundi, cap. Patronalis* 7. *de donationib.* ibi: *De consensu Patroni*, juncto Conc. Trident. *cit. sess.* 7. *de reformat. cap.* 6. ibi: *Vocatis quorum interest*, *& sess.* 24. *de reformat. cap.* 15., ibi: *Cum patronorum consensu.*

Talis consensus Patroni de jure communi requiritur, si- 26
ve Patronus sit Laicus, sive Ecclesiasticus, ut docent communiter Doctores per citata Jura: Aliqui tamen negant requiri consensum Patroni Ecclesiastici vigore Concilii Tridentin. *sess.* 24. *de reform. cap.* 15. nam ibi dicit: *Cum Patronorum consensu, si de Jur. patronatus Laicorum sint*; per quæ verba Concilium a sensu contrario videtur concedere unionem posse fieri per Episcopum sine consensu Patroni Ecclesiastici, ut recte advertunt Sanchez *cit. cap.* 29. *num.* 185. Barbos. *cit. alleg.* 66. *num.* 31. Reiffenstuel *l. c. n.* 45. & alii. Et id etiam habetur ex novissima Constitutione Benedicti XIII. *Creditæ*. §. 4. incip. ubi statuit, quod *Ordinarii Locorum eidem Seminario unire, & applicare possint, ac debeant Beneficia simplicia cujuscumque qualitatis, & dignitatis fuerint, etiam Jurispatronatus Ecclesiastici.*

Non requiritur tamen ad talem Unionem faciendam 27
consensus Rectoris Ecclesiæ; vel ea vacante, consensus defensoris ejusdem, textu claro *in Clement. Si una* 2. *de rebus Eccles. non alienand.* ibi: *Si una Ecclesia alteri Ecclesiæ, seu Dignitati alicui, vel Præbend. per Episcopum suo consentiente Capitulo uniatur, aut Religioso loco donetur, ex eo quod Rector ipsius ad hoc vocatus, vel si vacabat, defensor eidem super hoc datus non existit, nequaquam id poterit impugnari.* Et ratio est, quia Rectoris illius Ecclesiæ, seu Beneficii nullum infertur præjudicium, cum adhuc liber remaneat Rector, & possessor illius sicuti antea, ex quo dicta Unio totalem effectum suum non sit

habi-

habitum, nisi post mortem, vel amotionem illius Rectoris, argum. cap. Consultationibus 4. de donationibus, ac notant Glossa in citat. Clement. Si una verb. Vocatus, & Barbos. ibid. num. 4. & citat. allegat. 66. num. 20. cum Cardinali, Ancharan. Riccio, Garcia, Sanchez, Lotter. ibi citatis, Reiffenstuel loc. cit. num. 79. Rota decis. 133. num. 14. part. 2. diversor., & alii communiter teste Ventriglia loc. citat. §. 2. numer. 16. Ubi numer. 17. subjungit, quod si Rector prædictus, seu vacante Ecclesia, ejus defensor, sponte comparuerit justam allegando causam contra Unionem, sit audiendus, argum. cap. Si quis Presbyterum 6. juncta Glossa verb. Personis, de rebus Eccles. non alienand. Et faciunt dicta per Barbosam lib. 3. Jur. Ecclesiast. univers. cap. 16. num. 41. Garciam loc. c. cap. 2. num. 219., & 220. Hojedam loc. cit. cap. 3. num. 9. & alios.

29 Neque requiritur pro tali Unione facienda consensus Plebis, quamvis si sponte compareat & allegat rationabilem causam impeditivam talis Unionis, sit audienda, argum. cit. cap. Si quis Presbyterorum 6. juncta Glossa verb. Personis, de rebus Ecclesiast. non alienand., & tenent Garcias loc. cit. cap. 2. num. 219. & 220. Hojeda loc. cit. n. 76. Ventriglia l. c. cit. num. 20. & alii, ac Rota in Gerunden. Unionis 20. Martii 1630. coram D. Sacrato, ubi fuit resolutum, Parochianos esse legitimas Personas in hac causa, cum illorum intersit bonum habere Pastorem.

30 Tertia conditio requisita ad legitimam Unionem faciendam per Episcopum est consensus Capituli. Communis, textu expresso in cit. Clement. si una 2. de rebus Eccles. non alienand., ibi: Per Episcopum suo consentiente Capitulo unitatur, juncta Glossa ibid. verb. Consentiente, & concordat cap. Pastoralis 7. de donationib., ibi: Sed ut Episcopi Donatio (seu Unio Ecclesiæ pro loco facta) sit legitima, consensus est sui c. Requirendus.

31 Si Beneficium uniendum spectet ad Collationem Prælati inferioris, requiritur ultra consensum Capituli Cathedralis, etiam consensus dicti sui Prælati, & sui inferioris Capituli. Barbos. lib. 3. Jur. Eccles. univers. cap. 16 n. 43., & cit. alleg. 65. num. 18. Sanchez loc. cit. cap. 29. n. 167. Marian. Socin. in cit. cap. Sicut unire 8. de Excessibus Prælat. art. 6. num. 93. concl. 4. Ventriglia loc. cit. num. 24. & alii per text. in Concil. Trid. sess. 7. de reform. c. 6., ibi: Vocatis quorum interest.

32 Item si Beneficium uniendum spectet ad aliquam Collegiatam, requiritur ultra consensum Capituli Cathedralis, etiam consensus Capituli ipsius Collegiatæ. Selvius in select. Canon. cap. 34. n. 8. Ventriglia loc. cit. n. 15. & alii passim per cit. text., in Conc. Trid. sess. 7. de reform. cap. 6., ibi: Vocatis quorum interest.

33 Item si Beneficium uniendum sit de Jurepatronatus, ultra consensum Patronorum requiritur etiam consensus Capituli, Rota p. 1. recent. dec. 688. num. 2. Lotter. de re Benefic. lib. 1 quæst. 8. num. 157. Ventriglia loc. cit. §. 2. n. 9., & alii per text. in cit. Clement. si una 2. de rebus Eccles. non alienand., & cit. cap. Pastoralis 7. de Donationib.

34 Item requiritur consensus Capituli etiam pro unione Beneficiorum simplicium facienda Dignitatibus, aut Præbendis ipsius Ecclesiæ Cathedralis; Ventriglia loc. c. num. 19. & Communis aliorum per Jura adducta num. antecedenti.

35 Si Unio Beneficii sit facienda Seminario ultra consensum Capituli requiritur etiam consilium quatuor Deputatorum, duorum de Capitulo, & duorum de Clero, juxta terminos Concilii Trident. sess. 23. de reform. cap. 18. Sic declarasse Rotam, & Sacram Congreg. referunt Riccius in
36 Praxi 1. p. resolut. 430. n. 3. Ventriglia loc. cit. n. 13., & alii asserentes, Sacram Congregationem expresse declarasse, Episcopum in tali unione teneri sub pœna nullitatis actus requirere consilium prædictorum Deputatorum, quamvis illud sequi non teneatur.

37 Si Capitulum, vel alii, quorum interest, sine justa causa consensum præstare nolint, possunt ad id compelli per Superiorem, Barbos. cit. lib. 3. cap. 16. num. 43., & de Canonicis cap. 42. n. 13. Reiffenst. l. c. n. 78. Ventriglia loc. cit. §. 2. num., & alii passim. Immo quando evidens causa necessitatis subest, potest talis unio fieri etiam ipsius invitis. Sanchez lib. 7. in Decalog. cap. 29. nu. 165. Reiffenstuel loc. cit. num. 78. Pirhing lib. 3. Decretal. tit. 5. nu. 210. & alii.

38 Non requiritur tamen quod talis consensus necessario interveniat ante, vel in unione, sed sufficit, etiamsi interveniat post unionem: dummodo antea lis non fuerit incœpta. Barbosa de Canonicis & Dignitatibus cap. 12. n. 8., & cit. l. 3. Jur. Eccles. univers. c. 3. n. 45., & cit. alleg. 66. n. 22. cum pluribus ibi allegatis, & testans de communi Reiffenst. loc. cit. num. 78. Pirhing loc. c. num. 120. Ventriglia loc. cit. num. 8. dicens hanc esse communem apud omnes, & alii passim, arg. cap. Cum nos 3. de his quæ fiunt a majori parte Capituli, & c. Cura pastoralis 11. de Jurepat.

39 Immo talis Unio fieri potest sine requisito tali consensu, si adsit alicubi consuetudo legitime præscripta ipsam faciendi sine requisitione dicti consensus. Fulchus de Visitatione lib. 2. cap. 26. sub num. 5. Petrus Gregorius de Benefic. cap. 30. num. 6. Garcias loc. cit. cap. 2. num. 152. & 153. Barbosa de Canonicis, & Dignitatibus cap. 42. num. 9., & cit. allegat. 66. num. 23. Riccius resolut. 388. n. 4. Ventriglia l. c. num. 11. testans ita tenere Doctores communiter.

Ubi adest consuetudo requirendi talem consensum, si unio fiat sine requisitione consensus Capituli, Patronorum, aut quorum interest, est invalida, cum in tali casu facta sit, non servata forma. Riccius in praxi cit. resol. 398. in princip. Barbosa de Canonicis, & Dignitatibus cap. 42. sub num. 8. Garcias loc. cit. num. 166., & 205. cum seq. Ventriglia loc. cit. num. 5. Reiffenstuel loc. cit. num. 74. & alii passim per text. in cap. Pastoralis 7. de donationibus, & Clement. ultima de rebus Eccles. non alienand. & favet Concil. Trident. sess. 7. de reformat. cap. 6. statuens quod uniones viribus omnino careant, Nisi eas ex legitimis causis coram Loci Ordinario, vocatis quorum interest, verificandis, factas fuisse constiterit. 40

Episcopus, concurrentibus supradictis tribus requisitis conditionibus potest unire Beneficia suæ Diœcesis. Communis per text. in cap. Sicut unire 8. de Excessibus Prælator. cap. Exposuisti 33. de Præbend. cap. Consultationibus 4. & cap. Pastoralis 7. de donationibus; Clement. Si una 2. de reb. Eccles. non alien. cum similibus. 41

Episcopus non solum potest unire Ecclesiam sæcularem sæculari, sed etiam potest unire Religioni alicui Ecclesiam, seu Beneficium suæ Diœcesis. Clement. Si una Ecclesia 2. de rebus Eccles. non alienand., ibi: Aut Religioso loco donetur, Glossa ibid. verb. Donetur, Cardinal ibid. in princip. num. 4. not. 4. & num. 11. quæst. 7. Ancharan. num. 4. not. 4. Imola num. 2. & 3. not. 2. & 3. & Bonifac. num. 3. Marian. Socin. in cap. Sicut unire 8. de Excessibus Prælator. art. 4. quæst. 4. num. 61. & 62. Calderin. cons. 5. num. 1. De rebus Eccles. non alien. Sanchez loc. cit. cap. 29. n. 148. Barbosa cit. alleg. 66. n. 4. & ipso potest Doctores in cit. cap. Consult. 4. de donationibus. 42

Item potest Episcopus unire Beneficium devolutum ad Papam ob non factam collationem tempore debito: Alio enim Jure devolvitur, & alio unitur. Marian. Socin. in cit. cap. Sicut unire num. 67. & sequent. & ibi; Butrius num. 10. Abbas num. 6. & Ancharan. num. 5. Bero decis. 346. ad fin. Azor. Institut. moral. part. 2. lib. 6. cap. 48. quæst. 25. Sanchez cit. cap. 29 numer. 149. Barbosa citat. allegat. 66. num. 5. & supra Concil. sess. 21. De reformat. cap. 5. n. 12. & alii contra alios contrarium sentientes. 43

Item potest Episcopus unire Beneficia Papæ reservata, dummodo id faciat ante ipsorum vacationem. Sic decisum fuisse a Sacra Cong. Conc. referunt Garcias loc. c. p. 12. cap. 2. n. 102. & Barbosa in Summa Apostol. decis. verb. Unio n. 6. 44

Non autem potest ea unire post ipsorum vacationem, & si uniat, unio erit invalida, & provisi a Sede Apostolica mitti debent in possessionem. Sic decisum fuisse a Sacra Cong. Conc. referunt Garcias l. c. n. 102. & Barbosa l. c. n. 7. 45

Neque potest Episcopus unire Beneficia perpetuo reservata, ut sunt primæ Dignitates post Pontificales, Beneficia Collectorum, Familiarium, & Officialium Curiæ. Garcias de Benef. part. 12. cap. 2. num. 93. & 106. Hojeda cit. p. art. 2. de Benef. incompatib. cap. 2. num. 8. Ventriglia l. c. §. 2. n. 30. & alii. 46

Neque potest unire Beneficia quæcunque etiam simplicia ad tempus, seu ad vitam Beneficiarii, sed solum in perpetuum. Barbosa cit. alleg. 66. num. 8. & super Concilii sess. 21. cap. 5. n. 10. Zerola in Prax. Episcop. part. 1. verb. Unio §. 7. Azor. loc. cit. lib. 6. cap. 28. quæst. 7. Garcias cit. cap. 2. num. 84. Sanchez cit. cap. 29. num. 152. Ventriglia l. c. §. 2. num. 24. Reiffenstuel loc. c. num. 56. & alii passim. 47

Neque potest unire Beneficia exempta a sua Jurisdictione; nam hoc ipso quod suæ dispositioni subjecta non sunt, non potest illa unire Episcopus, sed recurrendum est ad Summum Pontificem. Garcias cit. cap. 2. num. 62. Sanchez citat. cap. 29. numer. 151. Hojeda cit. cap. 3. numer. 7. Barbosa citat. allegat. 66 numer. 9. Reiffenstuel l. c. n. 45. & alii communiter. 48

Neque potest unire Beneficia suæ Diœcesis Beneficiis, Monasteriis, & Ecclesiis alterius Diœcesis. Sic expresse Concil. Trident. sess. 14. de reformat. cap. 9. addita ratione: „ Ut ordo Ecclesiasticus non confundatur, nec una, „ & eadem Ecclesia duarum quodammodo Diœcesum „ fiat non sine gravi eorum incommodo, qui illi subditi „ fuerint. 49

Neque unire potest omnia Beneficia quamvis simplicia suæ Diœcesis, sed tantum aliquot. Sic decisum fuisse a Sac. Congregatione Concilii referunt Garcias, & Riccius citati a Ventriglia §. 2. n. 23. 50

Neque unire potest Beneficia Curata Monasteriis, Abbatiis, Dignitatibus, Præbendis Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, Beneficiis simplicibus, Hospitalibus, & Militiis. Sic expresse Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 13., ibi: „ Ecclesiæ Parochiales Monasteriis quibuscumque, aut Abbatiis, seu Dignitatibus, sive Præbendis „ Ec- 51

„ Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, sive aliis Bene- „ ficiis simplicibus aut Hospitalibus, Militiisve non unian-
52 „ tur. “ Et Parochialis unio est ita prohibita a Concilio, ut neque aliqua pars ejus fructuum uniri possit, prout referunt decisum fuisse a *Sacra Congr. Concil.* Garcias *cit. cap.* 2. *num.* 67. Barbosa *cit. alleg.* 66. *n.* 30. Ventriglia *cit.* §. 1. *n.* 33.

53 Potest tamen Episcopus unire Beneficia Curata cum aliis Beneficiis Curatis. Item non Curata cum ipsis Curatis. Sic expresse Trid. *sess.* 21. *de reform. cap.* 5. ibi: *Possint Episcopi etiam tamquam Apostolicæ Sedis delegati juxta formam juris, sine tamen præjudicio obtinentium, facere Uniones perpetuas quarumcumque Ecclesiarum Parochialium, & Baptismalium, & aliorum Beneficiorum Curatorum, vel non Curatorum cum Curatis propter earum paupertatem, & in ceteris casibus a Jure permissis, etiamsi dictæ Ecclesiæ, vel Beneficia essent generaliter, vel specialiter reservata, aut qualitercumque affecta.*

54 Non potest Episcopus unire Ecclesiam Parochialem Capitulo Cathedralis ob tenuitatem Canonicatuum, & ob difficultatem, sive impossibilitatem etiam uniendi Beneficia simplicia, & ob id, quod non deceat eorum numerus minui, juxta mentem Concilii *cap.* 15. *sess.* 24. *de reform.* Sic referunt decisum *in una Alexandrina* 30. *Martii* 1594. Aldan. *in Compend. Canon. resol. lib.* 4. *tit.* 8. *num.* 3. & Ventriglia *cit.* §. 1. *num.* 15. Immo neque
55 potest Episcopus unire Mensæ Capitulari beneficia simplicia, quia Concilium *cit. cap.* 15. *sess.* 24. *de reform.* non dat facultatem uniendi Mensæ Capitulari, sed tenuibus Præbendis singulorum Capitularium. *Sac. Congregat. Concil.* apud Gonzalez *ad Regul.* 8. *Canc. gloss.* 73. *n.* 25. & Barbosa *in summa Apostol. dec. verb. Unio numer.* 1.
56 Et hoc quamvis in Cathedrali, vel Collegiata nullæ sint Præbendæ distinctæ, sed duntaxat Massa communis Capituli, cujus proventus his tantum, qui statutis horis intersunt, distribuuntur. *Eadem Sacra Congregat. Conc.* 5. *Febr.* 1601. apud Aldan. *in Compend. resol. Canonicarum lib.* 3. *tit.* 31. *num.* 12. & Barb. *loc. cit. num.* 1.

57 Potest tamen Episcopus cum consensu Capituli etiam per viam unionis perpetuæ Curam Animarum, quæ incumbit toti Capitulo, transferre in certam personam, seu dignitatem ejusdem Ecclesiæ. Sic decisum fuisse a *S. C. Conc. die* 30. *Martii* 1594. refert Aldan. *in Compend. Canon. resolut. lib.* 4. *tit.* 8. *numer.* 4. Garcias *de Benef. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 193. Barbosa *super Trident. sess.* 24. *de reform. cap.* 15. *num.* 16. Ventriglia *loc. cit. num.* 16. & alii.

58 Potest Episcopus Canonicatus ob tenuitatem illorum supprimere, & fructus suppressorum aliis Canonicatibus, sive Præbendis, vel Distributionibus ejusdem Ecclesiæ unire; dummodo tot Canonicatus remaneant, qui Divino Cultui celebrando, ac Dignitati Ecclesiæ commode valeant respondere. *Communis*, per textum expressum *in Conc. Trid. sess.* 24. *de reformat. cap.* 15.

59 Non potest autem unire Dignitates, nec in terminis Concilii Trid. *sess.* 23. *cap.* 18. *nec sess.* 24. *cap.* 15. *de reform.* Sic decisum fuisse *a Sacra Congr. Conc.* refert Riccius *in Praxi part.* 1. *resol.* 393. *vers. Limita quarto*. Nec etiam Canonicatus, nisi per modum suppressionis ut supra. Garcias *ad Regul. de Mensibus gloss.* 5. §. 7. *numer.* 64. Ventriglia *loc. cit. numer.* 21. & alii passim.

60 Neque potest unire Beneficia Cappellaniis etiam Cathedralis, quæ habent redditus tenues; quia Concilium *cit. sess.* 24. *cap.* 15. loquitur solum de Præbendis. Item neque Sacristiæ; Neque Fabricæ. Sic decisum fuisse a *sac. Congreg. Conc.* refert Garcias *de Benef. p.* 9. *cap.* 2. *numer.* 190. & Barbosa *supra Conc. cit. Cap.* 15. *n.* 13.

61 Neque potest unire Beneficia de Jurepatronatus, vel spectantia ad inferiores Collatores, & Electores, nisi de expresso eorum consensu, alias talis Unio esset invalida. Vide *supra n.* 40.

62 Neque potest regulariter unire Beneficia liberæ collationis Beneficiis de Jurepatronatus, ut expresse habetur ex Concilio Trid. *sess.* 25. *de reform. cap.* 9. *vers. Insuper accessiones* ubi hujusmodi uniones subrepetitiæ declarantur, & tenent Leo *Thesaur. For. Eccles. part.* 12. *cap.* 16. *num.* 14. Garcias *de Benefic. p.* 12. *cap.* 2. *num.* 91. Riccius *in Praxi p.* 1. *resolut.* 303. *vers. Limita tertio*; Ventriglia *l. c. n.* 28. & alii ea ratione, ne Beneficia libera in servitutem redigantur.

63 Dicitur autem notanter *Regulariter*, quia aliquibus casibus id potest Episcopus. Et primo quando Patroni renunciant Jurepatronatui, quod ab omnibus concedi debet, utpote carens difficultate. Secundo quando concordant, ut Beneficium Jurispatronatus alternative conferatur, una vice ad Patronorum præsentationem, & altera ad liberam collationem, ut decisum fuisse *a Sacra Congr. Conc.* referunt Leo *loc. cit. in fine*, Sellius *in Select. Canon. cap.* 18. *num.* 24. Ventriglia *loc. cit. num.* 28. *in fine*. Tertio quando Ecclesia libera minatur ruinam, & habet tenuissimos redditus, tunc enim potest uniri patronatæ cum reservatione Jurispatronatus, & onere imposito Patrono illam reparandi, & donandi in scutis 50. prout fuisse decisum *in una Triventina* 21. *Decemb.* 1622. referunt Aldan. *in Compend Canon. resolut. lib.* 3. *tit.* 8. *num.* 17. Ventriglia *loc. cit. num.* 20.

Episcopus non potest unire Beneficia Dignitati, quæ 64
in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata non habet vocem in Capitulo, nec redditus ex Mensa Capitulari, licet deserviat in choro. Sic declarasse *Sac. Cong. Conc. die* 19. *Decemb.* 1584. *ad dict. cap.* 15. *sess.* 24. *de reform.* refert Ventriglia *l. c. n.* 34.

Episcopus potest unire *Seminario*, ut commode regi 65
valeat, aliquot Beneficia simplicia cujuscumque qualitatis, & Dignitatis fuerint, etiamsi essent reservata, vel affecta, sine tamen Cultus Divini, & illa obtinentium præjudicio. Sic expresse Conc. Trid. *sess.* 23. *de reform. c.* 18. *vers. Nec non Beneficia aliquot simplicia*, Barbosa *ib. num.* 33. *& de Offic. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 77. *num.* 28. *& lib.* 3. *Jur. Eccl. univ. cap.* 16. *n.* 30. Fuscus *de visit. l.* 1. *cap.* 16. *num.* 9. Ventriglia *loc. cit. n.* 36. & alii passim. Et sic statuit novissime Benedictus XIII. Const. incip. *Creditæ* §. 4. Vide verb. *Seminarium in fine*.

Non potest tamen ipsi Seminario unire omnia simpli- 66
cia Beneficia, alias talis unio esset nulla, quia Concilium dicit solum *Beneficia aliquot*. Et sic decisum fuisse a *S. Congreg. Conc.* referunt Barbosa *supra Conc. cit. Cap.* 18. *num.* 35. *& cit. alleg.* 77. *n.* 29. *& in Summa Apost. dec. verb. Beneficium Seminario uniendum, vel non, num.* 7. Molphel. *in summa Theolog. moral. tract.* 6. *cap.* 14. *a num.* 60. Riccius & alii.

Nec potest Seminario unire simplicia Beneficia ad Col- 67
lationem inferiorum spectantia, neque Canonicatus, nec Beneficia Sedi Apostolicæ reservata post illorum vacationem. Sic decisum fuisse *a S. Congr. Conc.* referunt Barbosa *supra Conc. l. c. num.* 44. *& in summa l. c. num.* 6. Franciscus Leo *in Thesaur. Fori Eccl. p.* 2. *cap.* 16. *n.* 23. Molphel. *l. c. a n.* 62.

Nec potest unire *Seminario* Canonicatus Collegiata- 68
rum, quamvis ex consuetudine non obligent ad residentiam. Sic decisum fuisse *a Sac. C. Episc. in Aquilana* 27. *Martii* 1590. refert Barbosa *supra Conc. l. c. n.* 36.

Nec potest Seminario unire Beneficia Regularia, & quæ 69
commendata sunt, seu Monasteria unita, aut annexa. Sic decisum fuisse *a S. Congr. Conc.* referunt Nicol. Garcias *de Benef. par.* 12. *cap.* 2. *num.* 210. & Barbos. *super Trid. l. c. num.* 36. *&* 37. ubi asserit resolutum fuisse *in Caput.* 26. *Junii* 1586. non posse uniri Seminario Beneficia Regularia, sive dentur in Titulum, sive in Commendam; secus vero si statum mutaverint.

Beneficia primo vacatura per Resignationem simpli- 70
cem, non autem per conditionalem in favorem certæ personæ, unire potest Episcopus vigore Concilii *cit. cap.* 13. Sic decisum fuisse *a S. C. ejusdem Concilii* referunt Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancell. Gloss.* 14. *num.* 10. Barbol. *supra Conc. cit. cap.* 18. *n.* 47. & in *summa loc. cit. num.* 2.

Beneficiorum unio non potest fieri Seminario nondum 71
erecto, & in quo Scholares actualiter non adsunt. *S. C. Conc.* apud Gonzalez *ad Reg.* 8. *Cancell. gloss.* 5. §. 7. *num.* 68. Barbosam *in Summa l. c. n.* 5. Garciam *loc. c. p.* 12. *cap.* 2. *num.* 193. *&* 194.

Seminario uniri non possunt Abbatiæ, Prioratus, & 72
Monasteria Consistorialia, seu Beneficia quovis modo Apostolica auctoritate commendata, obtenta, seu obtinenda per S. R. E. Cardinales, seu veros, & proprios Papæ Familiares Nuncios Apostolicos, & Secretarios Congregationum, quibus iidem S. R. E. Cardinales intersunt; Sic novissime expresse statuit Benedictus XIII. Const. inc. *Creditæ* §. 5. quæ ad litteram refertur sub verb. *Seminarium in fine*, estque diligenter attendenda, & omnia supradicta juxta ejus dispositionem intelligenda.

Beneficium legitime unitum non dicitur amplius vaca- 73
re, nec conferri potest. Ludovic. *dec.* 77. *n.* 3. Ventriglia *loc. cit. num.* 27. Gonzalez *ad Regul. de Mensibus gloss.* 5. §. 7. *n.* 7. & alii passim.

Uniones legitime factæ sortiri debent effectum, non 74
tantum cum unita Beneficia vacare contigerit per obitum, sed etiam per Resignationem, eaque de re poterit Episcopus Datariam docere. *S. C. Conc.* apud Garciam *de Benef. p.* 11. *cap.* 4. *num.* 35. & Barbosa *summ. Apostol. decis. verb. Unio num.* 5.

Unde Beneficium unitum non potest resignari ad favo- 75
rem, non facta mentione de unione, alias resignatio non tenet, & gratia est subreptitia. Rota *dec.* 2. *de rerum permut. in antiquis*, Oldrad. *cons.* 237. *num.* 20. *& seq.* Puteus *dec.* 357. *num.* 4. *lib.* 1. Patilius *design. lib.* 7. *q.* 9. *num.* 41. *& seq.* testans de communi.

Uniones perpetuæ a 40. annis citra a publicatione Con- 76
cilii Trid. factæ examinari possunt ab Ordinariis, & quæ per subreptionem, vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarari debent. Sic expresse Concil. Trid. *sess.* 7.
de reform. cap. 6. Illæ vero uniones, quæ a dicto tem- 77
pore citra concessæ nondum in toto, vel in parte sortitæ sunt effectum, & quæ deinceps ad cujusvis instantiam fiunt, nisi eas ex legitimis, aut alias rationabilibus

causis

causis coram Loci Ordinario vocatis, quorum interest, verificandis, factas fuisse constiterit, per subreptionem obtentæ censeri debent, ac propterea nisi aliter a Sede Apostolica declaratum fuerit, viribus omnino carent. Ita expresse Conc. Trid. *l. c.*

78 Item per Regulam 12. Cancellariæ ab omnibus Pontificibus fieri, & publicari solitam postridie suæ assumptionis ad Pontificatum revocantur omnes uniones, quæ suum non sunt sortitæ effectum ante publicationem dictæ Regulæ. *Communis*, textu expresso *in dicta 12. Regula Cancellariæ*.

79 Dicitur autem Unio sortita effectum quoad dictam 12. *Regulam*, & cit. Decretum Concilii Trident. *sess. 7. de reform. cap. 6. & sess. 24. de reform. cap. 9. vers. Insuper accessiones*, quando ipsius vigore capta fuit possessio Beneficii uniti ante publicationem dictæ regulæ, vel saltem in parte effectum sortita fuit tempore publicationis Concilii. Rota *in Burgen. Unionis 26. Nov. 1588. coram Orano*, & *Communis Doctorum*.

80 Unio, cum sit quid facti, non præsumitur in dubio, sed probari debet ab eo, qui factum asserit. Rota *decis. 571. n. 3. lib. 3. p. 3. divers. & dec. 223. n. 5. p. 1. recent.* & Doctores communiter.

81 Probatur autem Unio pluribus modis: Primo per authenticum instrumentum, seu litteras ipsius Unionis. Rota *p. 10. recent. dec. 351. n. 2. & p. 11. dec. 305. n. 2.* & alibi. Secundo ex visitationibus Ordinarii; in quibus Beneficium ut unitum visitatum fuit, Rota *p. 10. recent. decis. 9. sub n. 11. & dec. 48. n. 7.* Tertio ex enunciativis antiquis, & multiplicatis. Rota *recent. p. 5. tom. 2. decis. 441. num. 1. part. 7. decis. 50. num. 12. part. 8. dec. 246. num. 9. p. 10. decis. 152. num. 1. & sequent.* & alibi. Quarto per publicam vocem, & famam, & ex communi reputatione, Rota *recent. part. 10. decis. 9. num. 6. & sub num. 21.* Quinto ex diuturnitate temporis, & ex longissima observantia. Rota *recent. part. 5. tom. 2. decis. 441. num. 4. part. 10. dec. 48. num. 6. part. 15. decis. 215. num. 10.* Sexto ex actibus Jurisdictionalibus exercitis in Beneficio, quod prætenditur unitum. Rota *recent. part. 18. tom. 1. decis. 32. numer. 2.* Septimo ex denominatione Beneficii tanquam membri, & pertinentiæ alterius Rota *recent. p. 7. decision. 50. num. 11.* Octavo ex præsentationibus factis in vim Tituli Unionis. Rota *recent. part. 9. tom. 2. dec. 330. num. 26.* Non ex creatione Vicarii perpetui cum assignatione congruæ, & onere solvendi certam portionem fructuum ipsi Beneficio, cui Unio facta fuit. Rota *recent. part. 4. tom. 2. decis. 485. num. 15. part. 5. tom. 2. dec. 441. n. 3. p. 10. decis. 152. num. 5.* Decimo si possessor unius Ecclesiæ percipit pacifice fructus Ecclesiæ unitæ. Rota *recent. p. 6. decis. 18. num. 8.* Undecimo ex taxa annua illius Ecclesiæ tanquam subjecta alteri confirmata ab Executore Apostolico. Rota *recent. part. 10. decis. 152. num. 8.* Duodecimo ex Domus, & Salarii assignatione. Rota *p. 10. dec. 48. n. 5.*

82 Unionem Beneficiorum dissolvere, & revocare potest omnis, qui potuit illam facere. *Communis, de argument. cap. Omnis res 1. de Regul. Juris*, ibi: *Omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur.* Et E-

83 piscopus dissolvere potest non solum unionem a se factam, vel a suo Prædecessore, sed etiam illam factam a Papa ex ordinaria potestate, non tamen factam a Papa ex plenitudine potestatis, *Garcias de Beneficiis part. 12. Cap. 2. num. 304.* Azorius *Institut. moral. part. 2. lib. 7. cap. 29. quæst. 6. & 9. & 6.* Barbosa *lib. 3. Jur. Eccles. univers. cap. 16. num. 68.* Ventriglia *loc. cit. §. 2. n. 23.* & alii.

84 Pro dissolvenda tamen tali unione requiritur, quod cesset causa, propter quam facta fuit vel alias interveniat causa necessitatis, & utilitatis Ecclesiæ, utpote quia unio redundat in majus ejus damnum, & insuper requiritur causæ cognitio, consensus Capituli, & citatio eorum, quorum interest unionem non revocari. Reouff. *in Praxi tit. de Unionis revocatione nu. 6.* Azorius *loc. cit. qu. 6.* Garcias *loc. cit. n. 308.* Barbosa *loc. cit. n. 58.* Ventriglia *l. c. n. 34.* & alii.

85 Alia ad rem. Vide verb. *Dismembratio*, verb. *Seminarium*, & verb. *Unio Beneficiorum*.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 VUlgo traditur, unionem inter odiosa collocandam esse, regulariter interdictam, non promovendam, adeoque in dubio contra eam pronunciandum; Confer *Turricell. de union. Benefic. p. 3. q. 882.*

2 Porro inficias haud imus, uniones regulariter, & sic non facile fieri debere, si fiant magis per modum exceptionis, quam Regulæ suscipiunt. At non statim generatim unio inter odiosa referri debet. Necessitas, & utilitas

3 præstant justam unioni causam; *C. 33. de Præb.* At vero

4 quod ex hac causa fit, odiosum, & probrosum reputan-

5 dum est? An non salus Ecclesiæ suprema Lex esse debet?

6 Unio sane temporalis, quæ fit ad vitam ad quæstum Beneficiarii cum Ecclesiæ detrimento præter necessitatem, odiosa, eaque propter explodenda est.

7 Angelium hic esset de diversis effectibus, qui fluunt a diversis speciebus unionis, ab unione scilicet per subjectionem, ab unione per confusionem, seu suppressionem, & ab unione æque principali. At latior est hæc materia, quam aut in hisce Additionibus concludi queat, Satis sit indicare eos, qui de iis egregie præ cæteris tractarunt, nimirum *Bohemer. in decret. lib. 3. tit. 5. a §. 180. ad plur. seq. Sievogt de union. sess. 3. cap. 1.*

V O T U M.

ARTICULUS I.

Quoad ea, quæ concernunt Voti naturam, divisionem, materiam, & interpretationem.

S U M M A R I U M.

1 *Voti nomen accipitur variis modis, qui assignantur.*
2 *Votum proprie, & stricte acceptum quid sit.*
3 *Votum debet esse firma promissio, & non simplex propositum.*
4 *Promissio quid sit?*
5 *Propositum quid sit?*
6 *Assignatur discrimen inter propositum & promissionem.*
7 *Votum debet esse promissio deliberata, & non subita, & inconsiderata.*
8 *Unde tanta deliberatio requiritur, & sufficit ad votum, quanta requiritur, & sufficit ad peccatum mortale.*
9 *Votum debet esse promissio voluntaria ex libera voluntate, & non ex ignorantia, errore, vel dolo procedens.*
10 *Votum debet esse promissio facta Deo, & non B. M. Virgini, aut Sanctis.*
11 *Votum debet esse promissio de bono meliori, quam ejus oppositum.*
12 *Votum dividitur primo in simplex, & solemne, & quid sit utrumque?*
13 *Votum dividitur secundo in Reale, Personale, & Mixtum, & quale sit unumquodque?*
14 *Votum dividitur tertio in temporale, & perpetuum, & quale sit utrumque?*
15 *Votum dividitur quarto in Expressum, & Tacitum, & quale sit utrumque?*
16 *Votum dividitur quinto in Absolutum, Conditionale, & Pœnale, & quale sit unumquodque?*
17 *Materia Voti debet esse possibilis, & in potestate voventis non solum physice sed etiam moraliter.*
18 *Hinc invalidum est Votum nunquam peccandi nec venialiter.*
19 *Validum tamen est Votum vitandi omnia peccata mortalia, aut certa peccata venialia in specie determinata.*
20 *Item validum est votum nullum omnino peccatum veniale cum plena deliberatione patrandi.*
21 *Votum de re partim possibili, & partim impossibili validum est, & servandum quo ad partem possibilem, si partes dicti Voti sint per se separabiles, nec alia fuerit intentio voventis.*
22 *Si autem partes Voti promissæ sint copulatim per modum unius, tunc si una pars sit, vel fiat observatu impossibilis, nec tenetur vovens ad observantiam alterius.*
23 *Materia Voti debet esse moraliter bona. Unde Votum de opere Lege naturali, Divina, vel humana prohibito, nedum est illicitum, sed est invalidum.*
24 *Sic invalidum est omne Votum emissum pro re illicita a Deo impetranda.*
25 *Validum autem est votum factum ex affectu ad rem bonam, ut omnis est, quamvis conjuncta cum causa mala.*
26 *Opus de se indifferens non potest esse materia Voti, nisi in finem ordinetur.*
27 *Item invalidum est votum etiam rei bonæ, & honestæ, si fiat ob finem omnino indifferentem, & temporalem.*
28 *Materia Voti debet esse de meliori bono, quam ejus oppositum.*
29 *Hinc invalidum est absolute loquendo votum nubendi; secus autem esset, si quis non posset frænare concupiscentiam, nisi per Matrimonium.*
30 *Sic invalidum est Votum nunquam vovendi.*
31 *Item invalidum est votum ludendi honeste, bibendi moderate, si fiat absolutum ad lusum, vel ad potum.*
32 *Materia Voti debet esse de opere, & facto proprio, & non de alieno. Unde invalida sunt Vota Parentum filios vel filias Religioni voventium, nisi voluntarie ipsimet filii, vel filiæ ea ratificent.*
33 *Vota Communitatum, & Universitatum obligant solum primos personaliter voventes, non autem successores, nisi ea ratificaverint.*
34 *Opera præcepta possunt esse materia voti.*
35 *Magis meritoria sunt opera bona facta ex voto, quam si sine Voto sponte fiant.*

36 *Addu-*

36 *Adducitur, & solvitur instantia.*
37 *Vovere, & Voto se Deo obligare possunt omnes sufficientem usum rationis habentes.*
38 *Votum inducit obligationem in conscientia exequendi promissum.*
39 *Votum per se loquendo obligat graviter, ubi materia gravis est, & leviter, ubi materia est levis.*
40 *potest tamen Vovens obligare se ad rem gravem solum sub culpa levi, si id vovendo expresse intendat.*
41 *Affertur, & solvitur instantia.*
42 *Non potest tamen Vovens obligare se ad rem levem sub culpa gravi, quamvis sic vovens, si transgrediatur Votum, peccet graviter ratione conscientiæ erroneæ sibi sic efformatæ.*
43 *Adducitur, & solvitur instantia.*
44 *Votum Personale obligat præcise Personam voventem, nec potest Vovens ipsum per alium adimplere.*
45 *Qui votum suum Personale non potest per se ipsum adimplere, sive culpabiliter, sive inculpabiliter in eam impotentiam inciderit, non tenetur illud per alium exequi.*
45 *Obligatio voti Personalis Vovente mortuo, non transit ad hæredes.*
47 *Transit tamen ad hæredes obligatio voti Realis.*
48 *Item ad hæredes transit obligatio Voti mixti ex ea parte, qua est reale.*
49 *Hæres non tenetur solvere Vota defuncti ultra vires hæreditatis, sed cum proportione ad illam.*
50 *Assignatur ordo servandus in similibus solutionibus.*
51 *Votum Conditionale non obligat, nisi impleta conditione.*
52 *Peccat autem graviter Vovens, si malitiose per fraudem, vim, aut dolum impediat positionem, seu adimpletionem conditionis, ne Voto obligetur.*
53 *Et insuper tenetur probabilius Votum exequi non minus, quam si conditio impleta fuisset.*
54 *Votum Conditionale, adimpleta conditione, evadit absolutum, adeoque posita conditione stricte obligat, ac si fuisset absolute emissum.*
55 *Votum Pœnale obligat, posita culpa, alias non.*
56 *Votum Pœnale emissum sine determinatione quo ad numerum pœnæ solvendæ, si pœna sit ex ordinariis, quæque iterari solent, intelligitur solvenda toties, quoties fit transgressio; Si autem pœna solvenda sit ex gravioribus extraordinariis, quæque ordinarie iterari non ita solent, intelligitur solvenda solum in prima transgressione, & non in sequentibus.*
57 *Votum emissum cum intuitu ad certum tempus debet omnino adimpleri tali tempore, quo transacto, extinguitur Voti obligatio.*
58 *Si tamen Votum emissum sit non intuitu ad ipsum certum determinatum tempus, sed solum intuitu, & ratione ipsius Voti adimplendi, tunc transacto eo tempore, manet adhuc obligatio illud adimplendi.*
59 *Qui vovit aliquid se facturum certo tempore, licet postea prævideat dictum votum non posse ob aliquod impedimentum implere tali tempore, non tenetur prævenire, si autem jam inceptum sit tale tempus obligationis, tenetur prævenire.*
60 *Votum sine temporis determinatione, aut præfixione emissum adimpleri debet cum primum commode potest.*
61 *Intellige tamen ly* Cum primum, *seu* statim, *non physice, sed moraliter.*
62 *Assignantur causæ sufficientes differendi adimpletionem Voti sine certo præfixo tempore facti.*
63 *Habita opportunitate omnimoda adimplendi talia Vota sine certo præfixo tempore facta ulterius absque rationabili causa scienter differre semper est peccatum.*
64 *Quandonam talis dilatio sit peccatum mortale, vel veniale? ad. n. 65.*
66 *In Votis temporalibus, quæ dilatione non minuuntur, dilatio etiam per longa tempora non erit mortalis, nisi eousque scienter, & sponte eorum adimpletio differatur, ut prævideatur impedimentum perpetuum illa adimplendi.*
67 *Qui generatim, & indeterminate Religionem vovit, potest quamlibet minus strictam eligere; & si in nulla moderata Religione recipiatur, non tenetur ingredi strictissimam.*
68 *Item si talis vovens non recipiatur ad Religionem, nisi ut maneat Laicus, seu Oblatus, aut Conversus, non tenetur ingredi, si id ipse non intenderit, aut ex qualitate personæ colligi possit.*
69 *Item si talis Vovens in sua Civitate, vel Provincia non recipiatur, non tenetur adire Provincias exteras cum gravi suo incommodo, si talis non fuit sua intentio. Nec tenetur omnes adire, si ab una, vel altera respuatur, sed solum aliquot puta tres, aut quatuor.*
70 *Item si talis Vovens non recipiatur in Religione, ubi vigeat observantia, non tenetur, immo non potest licite ingredi Ordinem, seu Monasterium, cujus Regularis disciplina ita collapsa sit, ut nec substantialia quidem Vota inibi observentur.*
71 *Item si talis Vovens non recipiatur in Religione Claustrali, non tenetur ingredi Religionem Equitum Militarium.*
72 *Immo talis Vovens neque satisfaceret Voto suo Ordinem Equitum Militarium ingrediendo, si posset ingredi Ordinem Regularem Claustralem.*
73 *Qui determinate vovit certam aliquam Religionem, si principaliter, & absolute intendit vovere Religionem, & solum secundario dictam Religionem, non liberatur a Voto, quamvis non recipiatur in dicta speciali Religione, sed debet serio petere, ut ad alium Ordinem admittatur; si vero principaliter intendit dictam specialem Religionem ob specialem affectum ad illam, tunc serio petens, & serio ab ea speciali Religione repulsus liberatur omnino a Voto.*
74 *Et si tali speciali Religione semel atque iterum solum constantiæ probandæ causa fuerit repulsus, non liberatur a voto, ac si postea Religiosi mutata voluntate parati sint eum recipere, obligatur voto ad ingrediendum.*
75 *Qui vovit determinate ingredi unam Religionem laxiorem, valide, & licite ingreditur aliam strictiorem.*
76 *E contra autem qui vovit determinate ingredi Religionem strictiorem, & observantem, quamvis valide, non tamen licite potest ingredi, & profiteri laxiorem; & si ingrediatur, est ei salutaris, & congrua pœnitentia imponenda.*
77 *Qui absolute Religionem vovit intentionem suam non satis exprimens, sed dubius manens an voluerit se obligare solum ad ingressum & probationem, an vero etiam ad Professionem? præsumendus est se voluisse solum obligare ad experiendum, non autem ad profitendum absolute.*
78 *Qui sic Religionem ut supra vovit, debet eam sincero animo ingredi, ac se accommodare moribus Religionis cum proposito perseverandi, & profitendi, si eam sibi convenientem expertus fuerit, alias voto non satisfaceret, si ingrederetur animo egrediendi.*
79 *Si tamen bona fide ingressus ex justa causa egrediatur, vel dimittatur, tali voto omnino liberatur.*
80 *Qui vero expresse vovit, non solum ingredi Religionem, sed etiam profiteri, obligatur omnino voto, nec potest sponte ab ea exire, at licet ex justa causa egrediatur, si sit spes iterum receptum iri, tenetur adhuc ex voto iterum in eamdem, sive aliam ingredi.*
81 *Qui absolute vovit Religionem, & Castitatem, si Castitatem vovit independenter a Religione, liberatur a voto Religionis, non vero liberatur a Voto Castitatis Bene autem si Castitatem vovit principaliter dependenter a Religione.*
82 *Quid in dubio an talis voverit Castitatem independenter, vel dependenter a Religione?*
83 *Qui post editum votum Religionis ingrediendæ, & profitendæ, Episcopatum suscepit, est Voti transgressor, & Episcopatum quatenus ex sua parte est, resignare debet, nisi Papa dispenset.*
84 *Adstrictus voto Religionis, si contrahat Matrimonium, mortua conjuge tenetur Religionem ingredi, Dummodo non sit inhabilis effectus propter infirmitatem, vel ætatem.*
85 *Qui est aliquo voto simplici obstrictus, solvitur omnino ab ejus obligatione per ingressum, & Professionem Religionis approbatæ.*
86 *In dubio quando nec ex intentione voventis, nec ex forma, & usu verborum, nec ex natura materiæ, nec ex aliis aliter circumstantiis colligi possit, interpretatio Voti est semper facienda stricte in favorem voventis, ita ut liberum illi sit utramlibet partem dubii eligere.*
87 *Unde qui vovit rem indeterminatam sive in quantitate, sive in qualitate, sive in individuo, satisfacit Voto dando in quacunque etiam minori quantitate, & individuo statui suo non repugnante.*
88 *Hinc qui vovit eleemosynam indeterminate, satisfacit dando quamlibet statum suum non dedecentem. Sic qui vovit dare oleum pro lampade accendenda, qui vovit dare Ovem ex suo grege &c.*
89 *Attendenda tamen semper est consuetudo Regionum, & habitatorum, ut Vota juxta ipsam censeantur emissa, atque sic sint adimplenda.*
90 *Afferuntur ad id varia exempla.*
91 *Qui post adhibitam moralem diligentiam adhuc absolute dubitat, an emiserit votum, an vero simplex solum propositum conceperit? non obligatur voto.*
92 *Qui autem certus est se emisisse votum, aut deliberate protulisse verba verum Votum, seu veram promissionem significantia, & adhibita morali diligentia dubitat, an habuerit intentionem, seu voluntatem se obligandi, obligatur Voto.*
93 *Cum quis dubitat, an quando vovit, habuerit plenum usum rationis? si vovit ante septennium, præsumendum est non habuisse dictum plenum rationis usum, sicque Voto non obligari, nisi in aliquo certe constaret malitiam, seu cognitionem prævenisse, seu supplevisse ætatem. secus si Votum emisit post septennium.*
94 *Si vero dubitet an ante, vel post septennium, seu ante,*

ante, vel post sufficientem usum rationis voverit? Tunc probabilius præsumendum est vovisse post septennium, & sufficientem usum rationis, sicque Voto teneri.

95 *Qui dubitat, an voverit cum sufficienti deliberatione, eo quod Votum emiserit tempore subitæ passionis, iræ, terroris, ebrietatis, phrenesis, amentiæ, semidormitionis & hujusmodi, præsumendus est probabilius vovisse cum deliberatione sufficienti, adeoque obligari Voto, nisi ex conjecturis aliud colligatur in contrarium.*

96 *Votum emissum ex metu sive ab intrinseco, sive ab extrinseco; Dummodo rationem non perturbet, & non sit incussus ad ipsum votum injuste extorquendum, censendum est validum & obligatorium.*

97 *Votum autem emissum ex metu injuste incusso ad ipsum votum extorquendum est omnino invalidum.*

98 *Nullum, & irritum est Votum emissum ex ignorantia, & errore versante circa substantiam rei promissæ, vel circa conditionem substantialem, vel circa causam finalem, seu motivum formale voventis.*

99 *Qui vovit certam, & determinatam rem, si talis determinata res sine culpa voventis pereat, non tenetur ad aliam rem.*

100 *Qui scit se vovisse jejunium v. g. pro die Mercurii, & dubitat, an habuerit intentionem supplendi alia die, si ista negligeret, non tenetur supplere alia die.*

101 *Qui scit se Votum emisisse, & dubitat, an impleverit, tenetur adimplere.*

102 *Qui vovit absolute non ludere nihil cogitando, an de lusu tantum immoderato, & periculoso intelligeret, an etiam de moderato? non tenetur abstinere a lusu moderato.*

103 *Qui vovit absolute non ludere intelligendo etiam lusum moderatum, tenetur se abstinere etiam ab isto.*

104 *Qui vovit non ludere intendens redimere jacturam temporis, tenetur abstinere etiam a lusu moderato, & etiam a lusu pro alio.*

105 *Qui vovit non ludere ad evitandas rixas, & blasphemias, tenetur abstinere ab illis, in quibus ex experientia subest sibi periculum rixandi, aut blasphemandi.*

106 *Qui vovit non ludere, ut vitet jacturam suæ pecuniæ, interpretandus est, quod excluserit solum immoderatum, & eum, quo luderet pro se.*

107 *Quale autem peccatum sit, mortale, an veniale ludere post votum non ludendi; colligi potest universaliter loquendo ex consideratione finis, ob quem emissum fuit Votum, & afferuntur exempla.*

108 *Qui vovit non ludere certo genere ludi, certo tempore, in certo loco, cum certa persona, quia credebat certo se esse amissurum in tali ludo, tali tempore, tali loco, cum tali persona, & hujusmodi, non tenetur servare illud Votum.*

109 *Qui vovit non bibere Vinum ad evitandam ebrietatem, non tenetur abstinere a Cerevisia, & aliis potibus inebriantibus.*

110 *Qui vovit non bibere Vinum solum, ut evitet ebrietatem, non peccat saltem graviter, si parum bibat; immo graviter non peccat, etiamsi multum bibat, si hic, & nunc non adesse ebrietatis periculum.*

111 *Qui vovit non bibere per integrum mensem, tenetur toto mense abstinere a Vino, unde peccat toties, quoties vinum bibit.*

112 *Qui vovit nunquam bibere Vinum, potest in Missa sumere utramque ablutionem.*

113 *Alia ad rem, tenuslive.*

114 *Ad complementum additur, quod B. M. V. non obstante Voto castitatis, valide, & licite contraxit Matrimonium cum S. Joseph, ad n. 115.*

116 *Adducitur, & solvitur objectio.*

117 *Affertur ad rem celebris causa V. Fratris nostri Sebastiani ab Apparitio, vulgo nuncupati* Pyrauste ad n. 120.

1 VOti nomen accipitur variis modis. Primo a Grammaticis accipitur pro desiderio, ut Proverb. 31. *Quid dilecte votorum meorum?* idest desideriorum, & in Canone Missæ: *Tibique reddunt vota sua*, idest pia desideria, Preces. Secundo a Juristis accipitur Votum pro Suffragio, vel calculo in Electionibus, vel Conciliis. Tertio accipitur a Theologis proprie, & stricte Votum pro promissione Deo facta, ut *Ecclesiastic.* 5. ibi: *Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere, displicet enim ei infidelis, & stulta Promissio, & psal.* 26. *Redde Altissimo vota tua*, & de Voto juxta hanc ultimam acceptionem erit hic sermo.

2 Votum igitur sic acceptum recte definitur, quod sit *Promissio deliberata, & voluntaria Deo facta de meliori bono*. Sic *Communis Doctorum*, cum S. Bonaventura *in 4. distinction.* 38. *art.* 1. *q.* 1. S. Thoma 2. 2. *q.* 88. *art.* 1. Scoto *in* 4. *dist.* 38.

3 Dicitur primo *Promissio*, idest non simplex propositum, sed voluntas firma, & constans se se obligandi ad aliquid agendum, vel omittendum, itaut ex tali promissione *Promissario*, videlicet Deo Jus acquiratur ad exigendum sibi promissum. Promissio enim est *deliberata &* 4
spontanea fidei obligatio facta alicui de re bona, & possibi- 5
li; Et *Propositum est sola voluntas faciendi, vel omittendi* 6
aliquid. Unde hoc est discrimen inter Propositum, & Promissionem, quod *Propositum* est simpliciter sola voluntas faciendi, vel omittendi in futurum aliquid: *Promissio* autem sit voluntas aliquid faciendi, vel omittendi in futurum aliquid tamquam debitum, seu ex obligatione: sicque Promissio addit Proposito voluntatem se obligandi alteri, ut hic in nostro casu Voti se obligandi Deo; Utcumque enim Propositum sit firmum, ac deliberatum, nunquam evadit Votum, quandiu abest voluntas se obligandi, ut clare habetur ex *cap. Litteraturam tuam* 3. *de Voto; & Voti redemptione*; ubi cuidam Magistro consulenti ita respondit Alexander III. Summus Pontifex: *Cum ex quadam minutione, seu missione sanguinis, nimio fuisses mortis pavore perterritus, hæc verba protulisti; Non diu hic morabor, proponens in animo, quod Religionis Habitum esses aliquando suscepturus. Tibi igitur respondemus, quod si plus non est in voto processum, transgressor judicari non poteris, si non impleas, quod dixisti.* Sic Pontifex manifeste significans solo proposito quantumvis sancto non constitui Votum, idque ob defectum intentionis, seu voluntatis se obligandi. Sic Doctores communiter.

7 Dicitur secundo *deliberata*, quia promissio subita, & inconsiderata non sufficit ad rationem Voti. Vovens enim debet plene advertere, & cognoscere materiam, quam vovet, cum deliberatio importet advertentiam, & cognitionem materiæ cum libero, & expedito interiorum sensuum usu. *Omnes*.

8 Unde tanta deliberatio requiritur, & sufficit ad votum, quanta requiritur, & sufficit ad peccatum mortale. Sic Doctores jam fere communiter post Glossam *in cap. Mulier* 14. *caus.* 32. *q.* 2. dicentem expresse, quod *qui potest se obligare diabolo, potest & Deo*, cum non videatur plus, aut minus requiri, & sufficere ad obligandum se Deo per Votum, quam ad se obstringendum Diabolo per peccatum mortale.

9 Dicitur tertio *Voluntaria*, idest cum libero Voluntatis consensu facta, quia ad hoc, ut Votum obliget, requiritur liberum voluntatis imperium, seu Decretum, quo vovens se Deo obligatum velit ad quidpiam præstandum, vel omittendum. Unde Votum emissum ex ignorantia, errore, vel dolo versante circa substantiam rei promissæ est invalidum, quia incogniti nulla est voluntas, cum voluntas non feratur in incognitum, ex Aristotele 3. *de Anima Comment.* 39. & ignorantis, ac errantis nullus sit consensus, *l. Non idcirco* 9. *Cod. de Jur. & facti ignorant.* nihilque sit tam contrarium consensui, quam error, *l. Si per errorem* 15. *ff. de Jurisdict. omnium judic.*

10 Dicitur quarto *Deo facta*, quia promissio essentialiter constituens Votum proprie dictum debet esse facta ipsi Deo, cum Votum proprie sit actus Religionis, seu Latriæ soli Deo debitus; Unde cum quis aliquid vovet B. Mariæ Virginis, aut Sanctis, intelligitur vovere Deo in honorem B. Mariæ Virginis, ac Sanctorum; Sicuti enim cum Templa, seu Altaria B. M. V. aut Sanctis dedicantur, dicuntur dedicari Deo in honorem, & memoriam B. M. Virginis, aut Sanctorum, ut explicat S. Augustinus *l.* 20. *contra Faustum cap.* 21. Ita etiam cum Vota nuncupantur B. M. Virgini, aut Sanctis, dicuntur nuncupati Deo in honorem B. Mariæ Virginis, aut Sanctorum, ut docet Sanct. Thomas 2. 2. *q.* 88. *art.* 5. *ad* 3. Ipsum enim Deum coli, ac venerari in Sanctis fatentur omnes Catholici. Vel ut alii explicant, Votum in similibus casibus intelligitur fieri principaliter, ac primario ipsi Deo, Beatæ autem Mariæ Virgini, aut Sanctis solum secundario, ut testibus, Advocatis, & intercessoribus apud Deum, sicque dicunt, solemnem vovendi formulam Religiosorum: Voveo & promitto Deo Omnipotenti, B. Mariæ Virgini, B. N. & omnibus Sanctis &c. habere hunc sensum: Voveo Deo coram B. Maria Virgine, B. N. & omnibus Sanctis tamquam testibus, Advocatis, & intercessoribus; Ita Suarez *lib.* 1. *cap.* 16. *n.* 17. Layman *lib.* 4. *t.* 4. *cap.* 1. *in fine*, Sporer *t.* 1. *tract.* 3. *in* 2. *præcept. Decalogi cap.* 2. *n.* 31.

11 Dicitur quinto *de meliori bono*, quia ad Votum non solum requiritur, ut illud, quod vovetur, sit bonum, sed insuper ut bonum illud sit melius quam ejus oppositum: Hinc Votum nubendi absolute loquendo non tenet, quia Matrimonium non est bonum melius Virginitate sibi opposita. Dicitur autem notanter *absolute loquendo*, quia id quod *absolute* est minus bonum suo opposito, potest *per accidens* ex circumstantiis esse majus bonum, sicque cadere sub Voto, ut patet de eo, qui se cognoscens pronum ad lapsum carnis, ad evitanda peccata incontinentiæ vovet statum Matrimonialem assumere. In eo enim casu dicit Apostolus 1. *ad Corinth. cap.* 7. *n.* 9. *Melius est nubere, quam uri*.

12 Votum varie dividitur. Primo dividitur in votum simplex, & solemne. *Simplex* est illud, quod emittitur sine alia solemnitate cum nuda, & simplici promisso-

missione Deo facta, sive privatim, sive ore, sive tantum corde. *Solemne* est illud, quod solemnizatur per Professionem Religionis ab Ecclesia approbatæ, aut per susceptionem Sacri Ordinis, ut habetur *in cap. Unic. de voto in 6.* ubi dicitur, quod Voti solemnitas sit a sola Constitutione Ecclesiæ inventa, ibi: *Nos igitur attendentes, quod voti solemnitas ex sola Constitutione Ecclesiæ est inventa*, quod etiam dicitur in Bulla Greg. XIII. inc. *Ascendente Domino*, *n. 18.* ibi: *Nos considerantes voti solemnitatem sola Ecclesiæ institutione inventam esse*.

13 Secundo dividitur Votum in Reale, Personale, & Mixtum. *Reale* est illud, quo vovens promittit aliquid de sua re, aut substantia distinctum ab actione, aut omissione personæ v. g. eleemosynam. *Personale* est illud, quo promittunt nuda actio, aut omissio personæ v. g. jejunium, abstinentia a lusu. *Mixtum* est illud, quod participat de Reali & personali, v. g. Votum visitandi Sanctuarium, ibique offerendi lampadem.

14 Tertio dividitur Votum in Temporale, & Perpetuum. *Temporale* est illud, quod ex intentione Voventis solum ad certum tempus, vel pro certo tempore obligat, ut votum jejunandi omnibus Sabbatis unius anni, non bibendi vinum hebdomada Sancta. *Perpetuum* est illud, quod ex intentione Voventis perpetuo, seu tota vita obligat, & servandum est, ut votum jejunandi toto tempore vitæ suæ, nunquam bibendi vinum, nunquam manducandi carnes, nunquam ludendi.

15 Quarto dividitur Votum in Expressum, & Tacitum. *Expressum*, seu explicitum est illud, quo expressis verbis aliquid Deo promittitur. *Tacitum*, seu Implicitum est illud? quod fit per liberam actionem habentem Votum annexum. Sic qui Sacrum Ordinem suscipit, censetur Castitatem perpetuam vovere, cum sciat susceptioni Ordinis Sacri annexam esse obligationem Castitatis perpetuæ.

16 Quinto dividitur Votum in Absolutum, Conditionatum, & Pœnale. *Absolutum* est illud, quod simpliciter & absolute emittitur independenter ab omni conditione, ut cum quis simpliciter vovet jejunium, castitatem, peregrinationem. *Conditionatum* est illud, quod emittitur sub aliqua conditione, ut cum quis vovet dare Calicem Ecclesiæ, si a tali morbo convalescat, a tali mortis periculo liberetur, si filius suus tale inierit Matrimonium. *Pœnale* est illud, quod fit in pœnam, seu quo vovetur aliqua pœna subeunda, quoties commissa fuerit aliqua culpa, ut si quis voveat se toties osculaturum terram, quoties mentitus fuerit, se toties jejunaturum, cilicium gestaturum, se disciplina afflicturum, quoties in peccatum carnis lapsus fuerit.

17 Materia Voti debet esse possibilis, & in potestate voventis, non solum physice, sed etiam moraliter, talis scilicet quæ ab homine fieri possit communi concursu, & ordinario auxilio Divinæ gratiæ. *Communis*. Et ratio est evidens, quia Votum est promissio facta Deo cum intentione se obligandi ad aliquid præstandum; nemo autem se potest obligare ad id quod non est ei possibile, nec est in sua potestate, *arg. l. Impossibilium 185 ff. de Regul. Juris*, ibi: *Impossibilium nulla est obligatio*, & *cap. Nemo potest 6. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Nemo potest ad impossibilia obligari*: adeoque &c.

18 Hinc invalidum est Votum nunquam peccandi nec venialiter, *Communis*. Tale enim Votum est de re moraliter impossibili, cum nos attenta nostra fragilitate secundum Legem ordinariam cum ordinario concursu, & auxilio Dei non possimus omnino omne peccatum etiam veniale evitare, ut quotidiana experientia demonstrat.

19 Validum tamen est Votum vitandi omnia peccata mortalia, aut certa peccata venialia in specie determinata v. g. nunquam mentiendi, nunquam, vel minimum furandi &c. *Communis*: Id enim est nobis possibile etiam cum solo communi ordinario concursu, & auxilio Divinæ gratiæ.

20 Item validum est Votum nullum omnino peccatum veniale cum plena deliberatione patrandi Suarez *lib. 2. cap. 3. n. 4.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 2. num. 2.* Sporer *loc. cit. n. 39.* & alii. Et ratio est, quia licet homini fragili sine speciali privilegio non sit possibile evitare omnia peccata venialia, quæ fiunt ex subreptione, sive cum deliberatione imperfecta, est tamen ei possibile sine speciali privilegio, & cum solo communi ordinario auxilio Divinæ gratiæ, ut in nullum peccatum etiam veniale cum plena deliberatione, & mera libera sua malitia consentiat; Tum quia simile Votum emissum fuisse a pluribus viris Sanctis Ecclesiastica Legenda testatur.

21 Si Votum sit de re partim possibili, & partim impossibili, validum, & servandum est quoad partem possibilem, si partes dicti Voti sint per se separabiles, nec alia fuerit intentio voventis. *Communis*, *arg cap. Utile 36. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Utile non debet per inutile vitiari*, præsertim si utile ab inutili separari possit. Sic qui vovit dare Ecclesiæ, vel pauperibus mille aureos, si factus impotens nequit dare omnes, tenetur dare partem possibilem. Item qui vovit jejunare totam hebdomadam, si factus impotens nequeat jejunare totam integram, tenetur ad partem, quam potest, & sic de similibus: Res enim de natura sua dividua censetur voveri divisim, nisi alia sit expressa intentio Voventis.

22 Si autem partes Voti promissæ sint copulatim per modum unius, ita ut obligatio unius dependeat ab obligatione alterius, ac totius promissi, tunc, si una pars sit, vel fiat observatu impossibilis, nec tenetur Vovens ad observantiam alterius. Sic qui vovit Sacramentalem Confessionem causa Jubilæi lucrandi, si factus impotens nequeat Jubilæum lucrari, non tenetur ad Confessionem. Item qui vovit peregrinationem nudis pedibus, ac in cilicio, si factus impotens nequeat peregrinari, non tenetur eo tempore nudis pedibus incedere, ac cilicium gestare, & sic de similibus. Layman *loc. cit. n. 3. vers. Exempla posterioris*, Gobat *tom. 3. casu 5. num. 77.* Sporer *loc. cit. n. 68.* cum Suarez, & Sanchez ibi citatis, & alii. Et ratio est, quia Vovens, ut supponitur, vovit ipsas partes copulatim per modum unius totius, seu individui, adeoque non fuit ejus intentio observare unam partem sine altera; Tum quia ipsam Confessionem vovit solum ob Jubilæum lucrandum, & dictam incessionem nudis pedibus, ac gestationem Cilicii solum tamquam *Accessorium* ad Peregrinationem, ut *Principalem*; cessante autem fine, cessat obligatio mediorum, *arg. cap. Cum cessante 60. de appellat. l. Adigere 6. §. 2. ff. de Jurepatronat. l. Cum ratio 7. ff. De bonis damnator.*, & ruente principali ruit & accessorium *arg. cap. Accessorium 42. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Accessorium naturam sequi congruit Principalis*, *l. Nihil dolo §. Cum principalis 129. ff. De Regul. Juris*, ibi: *Cum principalis causa non consistit, nec ea quidem, quæ sequuntur, locum habent*, & concordat *l. Cum principalis 178. ff. eod.*

23 Materia Voti debet esse res moraliter bona. Unde opus lege naturali, Divina, vel humana prohibitum non potest voveri, & si voveatur, Votum nedum est illicitum, sed & invalidum, & nullum. *Communissima*.

24 Sic invalidum est omne Votum emissum pro re illicita a Deo impetranda, ut si meretrix voveat partem quæstus meretricii, aut usurarius partem suarum usurarum; vel latro partem suorum latrociniorum dare Ecclesiæ, seu pauperibus ex intentione movendi Deum ad sibi majorem horum iniquorum proventuum occasionem concedendam. Item invalidum est votum jejunandi, audiendi Sacrum &c. si emittatur ab impudico ad impetrandum a Deo illicitum complexum personæ concupitæ, a vindicativo ad sumendam injustam vindictam de suo inimico, ab ambitioso ad capessendam vanam gloriam, & laudem hominum, a rixoso, seu belligerante, aut litigante ad obtinendam injustam victoriam &c. Et ratio est, quia dare eleemosynam, seu quodvis opus bonum facere ad impetrandam a Deo rem illicitam, vel iniquam, est actio mala, & blasphema, quia talis quantum est in se Deum auctorem peccati facit, ideoque nec licite, nec valide voveri potest. *Sic Doctores Communiter*.

25 Validum autem est Votum factum ex affectu ad rem bonam, ut bona est, quamvis conjuncta cum causa mala & pessima, ut si quis voveat jejunium, eleemosynam, peregrinationem, Religionem &c. si ex duello evaserit salvus, si non capiatur in furto, si proles non nascatur ex suo adulterio, si infamiam evitaverit ex sua fornicatione &c. Et ratio est, quia licet duellum, furtum, adulterium, fornicationem velle, malum, & pessimum sit, tamen his positis in duello incolumem servari, in furto non capi, prolem ex adulterio non suscipere, infamiam ex fornicatione evitare revera mala non sunt, sed bona, ac Dei specialia beneficia sunt, ad quæ proinde impetranda valida sunt dicta vota, cum non cadant super illa mala, sed hæc bona considerata quatenus in se bona sunt; *Sic Doctores passim*.

26 Opus de se indifferens non potest esse materia Voti, nisi in finem bonum ordinetur. *Communis*. Et ratio est quia res indifferens non est de se Deo grata nisi in finem bonum ordinetur, adeoque non potest esse materia voti, nisi ex addito fine, aut circumstantia bona de indifferenti evadat bona, ac Deo grata. Sic nullum de se est votum nunquam spuendi in Ecclesia, si ipsi nullus finis bonus addatur. Validum autem est, si in finem bonum ordinetur, ut si fiat votum nunquam ibi spuendi, ne suis sputis fœdetur Ecclesia cum nausea aliorum. Item nullum est Votum non vescendi capite animalis in honorem S. Joannis Baptistæ capite diminuti, non edendi carnem tostam in honorem S. Laurentii igne tosti, relicta interim sibi facultate vescendi aliis carnibus æque, vel magis delicatis ad satietatem. Validum tamen est si vovens nimis affectus sit tali ciborum generi, & mortificationis gratia voveat Deo se abstinere ad talis Sancti honorem. Item nullum est Votum certarum mulierculorum non nendi die Sabbathi in honorem B. Mariæ Virginis, relicta interim sibi, & suis facultate aliis similibus operibus laborandi: Validum autem est, si mulier sic vovens sit nimis affecta ad nendum, sicque voveat non nere ad talis prædominantis passionis mortificationem, & ut interim orationi ac aliis exercitiis vacare possit.

27 Item invalidum est votum etiam rei bonæ, & honestæ, si fiat ob finem omnino indifferentem, & temporalem, ut si quis voveat jejunium, abstinentiam a vino, aut certis lautioribus cibis ob solum finem parcendi sumptibus, vel sanitatem naturaliter conservandi, aut recuperandi. Et ratio est, quia in moralibus species rei sumitur a fine, adeoque si finis rei promissæ est indifferens, totus actus ex objecto erit indifferens, sicque erit materia inepta Voti. Validum autem erit simile votum, si fiat ob finem impetrandi a Deo, etiam bona temporalia, & indifferentia, honeste tamen, & rationabiliter petibilia a Deo, ut Sanitatem corporis, Officium honorificum, utile Matrimonium, congruas divitias &c. Et ratio est, quia hæc a Deo tamquam eorum auctore petere, vel pro impetratis gratias agere bonum, & honestum est, sicque apta materia Voti esse possunt; *Sic Doctores Communiter*.

28 Materia Voti debet esse de meliori bono, quam ejus oppositum; *Communis*. Et ratio est clara, quia Deo magis placet opus, quod majus, & melius est, quam oppositum minus bonum, adeoque non erit Deo acceptum, si quis voveat minus bonum, omisso ejus opposito bono majori, quia hoc ipso se obligaret ad omittendum oppositum, quod majus, & melius est, & Deo gratius; sicque tale votum utpote Deo non acceptum, invalidum est.

29 Hinc invalidum est absolute loquendo votum nubendi, quia non est de meliori bono, cum status ei oppositus, nempe status Cœlibatus sit longe melior, ut habetur expresse ex Apostolo 1. *ad Corinth. cap.* 7. *n.* 38. ibi: Qui *Matrimonio jungit virginem suam, bene facit, & qui non jungit, melius facit*. Et definitum a Concilio Trid. *sess.* 24. *Can.* 10. ibi: „ Si quis dixerit, statum conjugalem „ anteponendum esse statui virginitatis, vel cœlibatus; „ & non esse melius ac beatius manere in virginitate, „ aut cœlibatu, quam jungi Matrimonio, anathema sit. Secus autem esset, si quis non posset frænare concupiscentiam, nisi per Matrimonium; tunc enim votum nubendi esset promissio Deo grata, adeoque valida, quia licet Matrimonium absolute loquendo sit minus bonum suo opposito, potest tamen per accidens ex circumstantiis hic, & nunc esse majus bonum, sicque cadere sub voto, juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth. cap.* 7. *n.* 9. *Melius est nubere, quam uri*; *Communis*.

30 Sicque invalidum est Votum nunquam vovendi, quia impedit majus bonum, cum absolute sit melius vovere, quam nunquam vovere. Ast tamen validum erit votum non vovendi indiscrete, temere, aut inconsulto Confessario, vel viro prudente, quia vovere cum tali cautela est quid honestum ad virtutem Prudentiæ spectans, ac melius, quam suum oppositum; *Omnes*.

31 Item invalidum est votum ludendi honeste, bibendi moderate, si fiat absolute, & importet obligationem absolutam ad lusum, vel ad potum, quia licet ludere honeste, bibere temperate sint actus boni, & honesti, eorum tamen oppositum, nempe cessatio, seu abstinentia est melior, & Deo gratior; Est tamen validum tale votum, si fiat conditionate dicendo, v. g. Voveo, si ludero honeste, sine fraude, contentione, & scandalo me lusurum, quoties bibero, temperate me bibiturum; quia tale votum est de meliori bono, cum posita dicta conditione materia Voti non sit ipsum ludere, vel bibere, sed ipsa honestas in ludendo, & temperantia in bibendo, quod sine dubio melius est suo opposito; *Communissima*.

32 Materia Voti debet esse de opere, & facto proprio. Unde invalidum est votum directe emissum de facto alieno, ut alieno. Sicque invalida sunt vota Parentum filios, vel filias Religioni voventium. Item Patrum familias, cum vovent, ut suæ familiæ jejunent certis vigiliis, confiteantur, & communicent certis Festis &c. Tales enim filii, & filiæ, & familiæ non obligantur dictis votis Parentum, aut Patrumfamilias, nisi voluntarie ea ratificent, sicque vota aliena sua efficiant quia in tali casu obligarentur dictis votis, utpote jam sui factis per propriam ratihabitionem, *arg. cap. Ratihabitionem* 10. *de Reg. Juris in* 6. ibi: *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari*. Qua ratione Sacri Canones, & Concilia antiqua, præsertim Toletanum IV. *cap.* 48. cum dicunt: Filios paterno voto Religioni devotos obligari Religioni, nec si jam ingressi fuerint, posse ad sæculum reverti, intelligenda sunt cum hac conditione: Modo filii consenserint, Parentum votum ratificaverint, seu ratum habuerint, ut expresse decernitur *in cap. Cum simus* 13. *de Regularibus*; *Sic Doctores communiter*.

33 Sic Cum Communitas aliqua vovet aliquid, v. g. Monasterium certa jejunia, Civitas, vel Pagus certas Processiones, vel Ferias, & hujusmodi, vi voti & Religionis obligantur solum primi personaliter voventes; Successores autem non obligantur vi voti, nisi ratificaverint, *arg. citatis juribus*: Unde promissiones, & vota, quæ frequenter fieri solent ab universitatibus servandi sub præcepto Festum alicujus Sancti, ac jejunandi in vigilia, non obligant populum, qui tamen potest sponte promissa servare; & nullus est pœna cogendus, ut illa die abstineat ab operibus servilibus; Barbosa *in Collectan. dec. Apostolic. verb. Festum in Communi n.* 8. Monacell. *parte* 2. *tit.* 13. *formul.* 1. *n.* 15. ubi testatur se vidisse pluries, supplices Libellos hac in re Sacræ Congreg. Rit. porrectos pro confirmatione hujusmodi promissionum, & Votorum fuisse rejectos, & præsertim *in Urbevetana* 6. *Octobris* 1696. *in Messanen. loci Melazzi* 25. *Januarii, & in Alessanen. Terræ Corsani* 6. *septembris* 1698.

Opera præcepta possunt esse materia Voti; Unde quam- 34
vis præceptum sit de non fornicando, de non furando, de audiendo Sacro diebus Festis, de jejunando in Quadragesima, & hujusmodi, adhuc de similibus validum, & obligatorium votum emitti potest, & transgressio talis voti, verb. gratia, fornicatio, furtum, & hujusmodi, duplex erit peccatum, & contra præceptum non fornicandi, non furandi, & hujusmodi, & contra Religionem proprii voti: Et ratio est, quia cum necessitas præcepti non sit simpliciter, sed solum ex suppositione finis, nempe si homo peccatum evitare, & salutem consequi velit, juxta illud *Matth. cap.* 10. *num.* 17. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, ac proinde voluntas simpliciter libera maneat ad opus præceptum, vel prohibitum faciendum, vel omittendum, aut e contra, ideo poterit ipsa magis determinari, & obligari per votum, cum nihil obstet eamdem ex diversis obligationum capitibus debitam esse, ac debitorem pluribus, ac diversis vinculis adstringi ad idem, uti notant DD. *in l. Stire* 29. §. *Si a Jure ff. de verbor. obligationibus*.

Magis meritoria sunt opera bona facta ex voto, quam 35
si sine voto sponte fiant; *Communis*. Et ratio est, quia melius, & magis meritorium est opus habens duplicem honestatem, quam habens unicam: sed opus bonum factum ex voto, ultra honestatem, quam habet sine illo, habet etiam honestatem Religionis, ergo &c. Tum quia plus Deo dat, & consecrat, qui ex voto bonum operatur, quam qui sine voto, quia ultra actum, quem dat alter, etiam dat voluntatem, quam Deo adstringit, sicuti plus dat qui non tantum fructum, sed etiam arborem donat, ut recte notat S. Anselmus *libr. de similitudinibus cap.* 48. adeoque melius, & magis meritorium est opus bonum ex voto, quam si sine voto sponte fiat.

Nec valet objicere, quod qui operatur ex voti obliga- 36
tione, magis ex necessitate quam ex libera voluntate operatur, adeoque minus meritorium est ejus opus, cum Apostolus 2. *ad Corinth.* 9. dicat: *Non ex necessitate, hilarem enim Datorem diligit Deus*. Non valet, inquam, quia necessitas obligationis orta ex voto minime tollit libertatem voluntatis, nec minuit, quia homo justus sponte, ac libere operatur, quod sponte, ac libere vovit, etsi forte non operaturus, nisi vovisset. Et Apostolus loquitur de necessitate contra voluntatem imposita, non de illa, quam quis sponte assumit in voto; Unde S. Augustinus *Ep.* 45. *ad Armentarium Riparium* expresse dicit *Felix est necessitas, quæ in meliora compellit*.

Vovere, & Voto se Deo obligare possunt omnes suf- 37
ficientem usum rationis habentes, præsertim post septennium; quamvis etiam ante septennium id possit fieri ab aliquo, cujus cognitio, seu malitia prævenerit, aut suppleverit ætatem; *Sic* Doctores jam fere communiter post Glossam *in cap. Mulier* 14. *caus.* 32. *qu.* 2. dicentem expresse, quod *qui potest se obligare diabolo, potest & Deo*, cum non videatur plus, aut minus requiri, & sufficere ad obligandum se Deo per votum, quam ad se obstringendum diabolo per peccatum mortale.

Votum inducit obligationem in conscientia exequendi 38
promissum; *Communis, & certa*, & habetur expresse ex pluribus Sacræ Scripturæ locis; „ Deuteronomii 23. *ibi*: „ Si nolueris polliceri, absque peccato eris, quando autem semel egressum est de labiis tuis, observabis. *Rursus* „ ibidem; Cum votum voveris Domino Deo tuo non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus, „ & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum; Ecclesiastes 5. *ibi*: Si quid infidelis, & stulta promissio; *Psalm.* 49. ibi: *Redde Altissimo vota mea, quæ distinxerunt labia mea* cum similibus, & est expresse definitum *in cap. Licet* 6. *de voto*.

Votum per se loquendo obligat graviter, ubi materia 39
gravis est, & leviter, ubi materia est levis; *Communis*. Et ratio est clara, quia votum est quædam particularis Lex, quam Vovens sibi imponit; Lex autem graviter, aut leviter obligat juxta gravitatem, & levitatem materiæ, adeoque sic etiam Votum.

Dicitur autem notanter *per se loquendo*, quia potest 40
Vovens obligare se ad rem gravem solum sub culpa levi si id vovendo expresse intendat; *Communis*. Et ratio est, quia sicut in libertate Voventis est obligatio quoad substantiam, ita, etiam quoad modum; Unde sicuti, ut dicit Glossa communiter recepta *in cap. Litteraturam* 3. *verb. Proponens, de Voto: Nemo se obligat, nisi qui habet animum se obligandi*, per text. *in l. Obligationum* 44. *ff. de obligationibus & actionibus*; Ita nemo se obligat graviter, si vovendo expresse intendat se obligare tantum leviter: Tum quia sicuti Lex de materia gravi obligat leviter, ubi sic statuit Legislator; ita etiam Votum

(quod

(quod est lex quædam particularis) ubi sic intendit Vovens.

41 Nec valet dicere, quod sicuti non potest quis profiteri in aliqua Religione, aut promittere, vel inire Matrimonium sub obligatione levi, ita neque potest Vovens se obligare ad rem gravem solum sub culpa levi. Non valet, inquam, ratione disparitatis: & disparitas est, quia illi actus sunt utrinque onerosi, & ideo, cum Religio Profitenti, & Sponsæ Sponso se obligent graviter, debent & illi graviter se obligare, alias non servaretur æquitas; quod non currit in emittente solum votum simplex, de quo solo simplici Voto est intelligenda conclusio, & non de voto solemni, quod, cum involvat mutationem status, non acceptatur, & consequenter irritum est, si tantum intendatur obligatio levis.

42 Non potest tamen Vovens obligare se ad rem sub culpa gravi, quia materia levis est incapax obligationis gravis, & sicuti non potest Legislator materiæ capacitatem excedere; ita nec Vovens. *Sic Doctores Communiter*. Qui tamen recte advertunt, quod qui vovet rem levem sub culpa gravi, format sibi conscientiam erroneam credens se ad id obligari sub mortali; quare si cum tali conscientia erronea postea transgrediatur Votum, peccabit utique mortaliter, at non vi voti, quod fuit incapax tantæ obligationis, sed vi conscientiæ erroneæ dictantis se ad id obligari sub mortali, patet ex dictis sub verb. *Conscientia*, de Conscientia erronea.

43 Nec valet instare quod sicut Vovens potest se obligare ad rem gravem solum sub culpa levi, ita potest etiam se obligare ad rem levem sub culpa gravi. Non valet, inquam, ratione disparitatis: & disparitas est, quia materia levis non est capax obligationis gravis, materia autem gravis, cum sit capax obligationis gravis, a fortiori erit capax obligationis levis; Tum quia Deus non acceptat materiam levem ad obligationem gravem, quia non conduceret ad salutem, sed ad periculum animæ: Acceptat autem materiam gravem ad obligationem levem, cum id nullum involvat periculum animæ, seu salutis.

44 Votum Personale obligat præcise Personam voventem, adeo ut Persona vovens nequeat ipsum Votum ex ea parte, qua est Personale, per alium adimplere; Unde qui vovit jejunium, disciplinam, peregrinationem, & hujusmodi, tenetur per se ipsum illa exequi. *Communis*. Et ratio est clara, quia Votum Personale requirit actionem propriam Personæ voventis, quia sicuti factum proprium promisit, ita facto proprio, & non alieno exequi debet.

45 Qui Votum suum Personale non potest per se ipsum adimplere, sive culpabiliter, sive inculpabiliter in eam impotentiam inciderit, non tenetur illud per alium exequi. Sic cum Silvestro, Navarro, Suarez, Sanchez, Layman *loc. cit. c.* 3. *num.* 9. testans de communi Doctorum, Sporer *loc. c. num.* 126. testans de communi cum supracitatis contra S. Antoninum, & aliquos alios. Et ratio est, quia actus non se extendit contra intentionem agentis; Intentio autem, seu Promissio Voventis fuit se facturum aliquid solum per se ipsum, v. g. per se ipsum jejunaturum, oraturum, peregrinaturum &c. adeoque si id non possit per se ipsum, non tenetur adimplere per alium. Si autem etiam ad hoc ipsum se obligare intenderit Vovens, sive expresse, sive implicite, ut si dum voverat, cognovit suam personalem impotentiam, tunc ne Votum irritum, & illusorium reddatur, interpretari debet, quod intenderit per alium exequi. Sic ex Hostiensi tradit Abbas *in cap. Licet* 6. *num.* 13. *de Vot.* Layman *loc. cit. num.* 9. Sporer *loc. cit. n.* 126.

46 Obligatio Voti Personalis, vovente mortuo, non transit ad heredes. *Communis*. Et ratio est, quia cum Votum Personale respiciat tantum Personam voventis, aut ejus actionem, extinguitur extincto vovente.

47 Transit tamen ad heredes obligatio Voti Realis vovente mortuo, & sufficiente substantia relicta, sive is culpabiliter, sive inculpabiliter in vivis solvere omiserit. *Communis*, textu expresso *in l. si quis* 2. §. 1. *ff. de Pollicitationibus*, *ibi: si forte, qui decimam bonorum vovit, decesserit ante sepositionem, heres ipsius hereditario nomine decima obstrictus est; Voti enim obligationem ad heredem transire constat*, & concordat *cap. Licet* 6. *de Voto*, *cap. Ex part.* 18. *de Censibus*. Et ratio est, quia heres voluntarie adeundo, & acceptando hereditatem Defuncti, sicut omnia ejus commoda, & Jura acquirit, ita etiam omnia ejus onera, debita, & obligationes reales in se suscipit, adeoque etiam obligationem Voti Realis, seu promissionis factæ Deo de aliqua re in ejus honorem præstanda, *arg. cap. Licet* 6. *de Voto*.

48 Item ad heredes transit obligatio Voti mixti ex ea parte, qua est Reale. *Communis*. Licet enim Votum mixtum ex ea parte, qua est personale, debeat necessario adimpleri per personam voventem, & non possit exequi per alium ex dictis *supra num.* 44. adeoque nec transeat ad heredes ex dictis *supra num.* 46. Potest tamen per alium adimpleri ex ea parte, qua est reale, ut fatentur omnes Doctores, adeoque si quoad dictam partem non fuit adimpletum a vovente, ipso defuncto, debet adimpleri ab ejus heredibus per eandem rationem adductam, *n. anteced. de obligatione Voti realis*. Unde mortua Persona, quæ vovit v. g. peregrinari Lauretum, & ibi Lampadem argenteam offerre, licet non transeat ad heredes obligatio talis peregrinationis, utpote solius voti personalis, transit tamen ad ipsos obligatio oblationis dictæ Lampadis argenteæ, utpote voti realis.

Heres non tenetur solvere Vota defuncti ultra vires 49
hereditatis, sed cum proportione ad illa. *Communis*. Hinc potius solvendi sunt sumptus funeris. *Communis* per text. *in l. Scimus* 22. §. 9. *Cod. de Jure deliberandi*, *l. Et si* 50
quis 14. *l. Impensa funeris* 45. *ff. de religiosis*, *& sumptibus funerum*; deinde solvendum est omne æs alienum juxta ordinem traditum sub verb. *Restitutio art.* 4. *a n.* 29. *usque in finem*. Et post ante Vota solvenda est Legitima descendentibus, aut Ascendentibus Defuncti debita: Descendentes enim, & Ascendentes Defuncti non tenentur ad solvenda Vota per illius Testamentum emissa, si inde gravetur eorum Legitima, quia Jura declarant omnia gravamina bonis a Testatore apposita in præjudicium Legitimæ, sive interim fiant per Vota, sive per Legata pia, nullius esse roboris, *l. Quoniam* 32. *Cod. de inofficioso Testamento*, cum similibus. Et solum post solutionem totius æris alieni, & Legitimæ solvenda sunt vota; Et ratio est, quia Vota non debent solvi ex ære alieno, sed ex ære, & bonis ipsius Voventis; Æs autem, & bona cujuscumque censentur solum quæ supersunt, deducto ære alieno *l. Mulier* 72. juncta Glossa verb. *Alieno*, *ff. De Jure Dotium*: Debent tamen præferri Vota Legatis, cum hæc sint libera, & gratiosa, & illa sint obligatoria, ut tradunt communiter Doctores. Si autem soluto ære alieno, hereditas non sit solvendo omnia Defuncti Vota, non est solvendum unum, aut alterum, & alia omittenda, sed singula pro rata; Cum enim omnia æqualiter ex virtute Religionis debeantur, non est ratio, cur unum alteri præferatur, idemque est in Legatis, *arg. l. Privilegia* 32. *ff. de rebus auctoritat. judic. possidend. l. Si hominem* 7. §. 3. *ff. Depositi*, *l. Pro debito* 6. *Cod. de bonis auctorit. jud. possidend.*

Votum conditionale non obligat, nisi impleta conditio- 51
ne. *Communis*: Actus enim sub conditione celebratus conditione non impleta, nullum operatur effectum, *arg. §. sub conditione* 4. *Instit. de verb. oblgat.* & *l. unica §. Sin autem Cod. de caducitat. tollend.* Suspenditur enim ejus valor usque ad eventum conditionis; *l. Is, cui ff. de actionib. & obligat. l. Legata sub conditione ff. de condit. & demonstrat.*

Peccat autem graviter Vovens, si malitiose per frau- 52
dem, vim, aut dolum impediat positionem, seu adimpletionem conditionis, ne Voto obligetur; *Communis*, per Jura *num. seq.* adducenda: Vovens enim vovendo obligavit se virtualiter ad non impediendum conditionis eventum, ne frustraneum esset Votum. Insuper tenetur 53
probabilius Votum exequi non minus, quam si conditio impleta fuisset; Richard. *in* 4. *dist.* 38. *art.* 5. *quæst.* 3. Angelus verb. *Votum* 1. §. 17. Navarrus *cap.* 12. *num.* 42. Azorius *lib.* 11. *cap.* 20. *quæst. ult.* Sanchez *lib.* 4. *c.* 13. *num.* 47. Henno *tom.* 1. *tract. in Decalog. disp.* 2. *qu.* 3. *art.* 7. *concl.* 1. & tredecim citans probabilius suadet, Diana *part.* 4. *tract.* 4. *resolut.* 101. Sporer *loc. cit. num.* 147. ubi dicit communiorem, & sine dubio tutiorem esse hanc sententiam, & sic alii plures, per text. *in l. In executione* 85. §. 7. *ff. de verb. obligationib.* ibi: *Quicumque sub conditione obligatus curaverit, ne conditio existeret, nihilominus obligatur*, *&c. Cum non stat* 66. *de Reg. Juris in* 6. ibi: *Cum non stat per eum, ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset*: Et ratio est, quia fraus, & dolus nemini patrocinari debent; „ cap. Ex litteris 2. de dolo, & contumacia, *ibi*: Nos attendentes, malitiam & dolum nulli patrocinari debere, c. Sedes 15. de Rescriptis, *ibi*: Quia fraus & dolus ei patrocinari non debent, c. Ex tenore 16. eod. *ibi*: Quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, c. Tuæ 12. de Clericis non resident. *ibi*: Cum fraus & dolus nemini debeat patrocinium impartiri, l. In fundo ff. de rei vindicat. *ibi*: Neque malitiis indulgendum est, l. Cum si ff. de transactionibus, *ibi*: Non debet via aperiri malitiis, l. Si Legatarius Cod. de Legatis, *ibi*: Ut non accipiat fructus suæ calliditatis, " cum similibus. Tum quia, ut fatentur ipsimet adversarii, quando homo homini promisit sub conditione tenetur promissionem implere, si malitiose conditionis eventum impedivit, ergo etiam sic quando promisit Deo. Hinc qui vovit Religionem, si Pater consenserit, si Deus integram sanitatem restituerit, & hujusmodi, sed postea pœnitens voti, dolose falsis allegationibus Patrem circumvenit, ut contradicat, qui alioquin non contradiceret, studiose, & malitiose intemperanter vivit, & refugit medicamenta, ne recuperet integram sanitatem, quam alioquin faciliter recuperaret, & alia hujusmodi malitiose, & dolose peragit ad impediendam voti conditionem, ne ipsa adimpleta, Religionem ingredi teneatur, is adhuc tenetur Votum exequi, & Religionem ingredi, non minus quam si conditio impleta esset; Sicuti cum quis promisit alicui centum scuta, si ad domum suam perrexerit, si is ingredi volens, ab illa per vim, vel fraudem reppella-

pellatur, perinde ei obligatus est, ac si ingressus fuisset.

54 Votum Conditionale, adimpleta conditione, evadit absolutum, adeoque posita conditione stricte obligat, ac si fuisset absolute emissum; *Communis arg. citatis Juribus supra n. 51.* Et ratio est, quia Votum illud præcise pendet a conditione, ut fiat absolutum, ergo cum ponitur seu adimpletur conditio, obligat eodem modo, ac si fuisset absolute emissum, & ideo non requiritur novus consensus, seu nova intentio ad inducendam obligationem; Hinc vovens Religionem, susceptionem Sacrorum Ordinum, peregrinationem, donationem Calicis, Lampadis &c. alicui Ecclesiæ, si naufragium, vel incendium evaserit, si sanitatem recuperaverit &c. tenetur vitato naufragio, vel incendio, sanitate recuperata &c. ad illorum executionem.

55 Votum Pœnale obligat posita culpa, alias non; *Communis.* Et ratio est, quia Voti obligatio sequitur intentionem voventis, qui voluit sibi imponere pœnam propter solam culpam, & non alias, adeoque &c. Hinc qui vovit jejunium, si se inebriaverit, posita ebrietate tenetur jejunare, secus autem, si se non inebriaverit. Sic qui vovit dare eleemosynam, si luserit, posito lusu, tenetur eleemosynam dare, secus autem, si non luserit, & sic de similibus.

56 Votum pœnale emissum sine determinatione quoad numerum pœnæ solvendæ, si pœna solvenda sit ex ordinariis, quæque iterari solent, intelligitur solvenda toties quoties hac transgressio. Unde qui, v. g. vovit jejunare, si se polluerit, moderatam eleemosynam dare, si luserit, & hujusmodi, obligandus est toties, quoties se polluerit, vel luserit. Si autem pœna solvenda sit ex gravioribus extraordinariis, quæque ordinarie iterari non ita solent, intelligitur solvenda solum in prima transgressione, & non in sequentibus: Unde qui, v. g. vovit peregrinari Compostellam, si fornicatus fuerit, & hujusmodi, obligandus est tantum prima vice; Sic Tamburin. *lib. 3. cap. 12. §. 7. num. 2.* Sanchez *lib. 4. cap. 22. num. 21.* Diana *part. 7. tract. 9. resolut. 60.* Sporer *loc. cit. num. 155.* Henno *loc. cit. concl. 2. resol. 5.* Castropal. *tract. 15. d. 2. p. 18. num. 6.* Layman *loc. cit. cap. 5. n. 4.* & alii plures. Et ratio est, quia præsumitur rationabiliter, talem fuisse mentem Voventis: Non est enim verisimile voventis intentionem fuisse sibi imponere toties, quoties pœnas graviores, atque insolitas, uti est tam longa, & laboriosa Compostellana peregrinatio, uti e contra verisimile est ejus intentionem fuisse sibi imponere toties, quoties pœnas leviores, & solitas, uti est jejunium, moderata eleemosyna, & hujusmodi.

57 Votum emissum cum intuitu ad certum tempus, seu ob specialem devotionem talis temporis debet omnino adimpleri tali tempore, & si eo tempore non adimpleatur, quamvis peccetur graviter, vel leviter pro ratione materiæ, obligatio tamen voti prorsus extinguitur, ita ut Vovens non teneatur amplius illud adimplere; *Communis.* Et ratio est, quia tale tempus censetur præfixum, & determinatum ad finiendam obligationem dicti Voti. Cum enim dictum Votum per modum unius copulatim comprehendat, & rem promissam, & hanc circumstantiam temporis velut intrinsecam Voto, transacto illo tempore, tota obligatio cessat, ex quo non sit amplius possibile votum adimpleri cum illa circumstantia dicti temporis jam transacti, quia Impossibilium nulla est obligatio; *l. Impossibilium 185. ff. de Reg. Juris, & cap. Nemo potest 6. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Nemo potest ad impossibile obligari.* Hinc qui vovit jejunare die veneris ob specialem devotionem Passionis Christi, audire Sacrum die Sabbati ob devotionem B. M. Virginis, jejunare Vigiliam, & festare diem S. Rocchi, seu Sancti Sebastiani ob patrocinium contra pestem &c. transacto tali tempore, cum, aut sine culpa, cessat omnino obligatio, cum in supradictis tempus, & dies censeatur determinari ad finiendam obligationem, ita ut si eo die negligatur, altero die suppleri, nec debeat, nec possit.

58 Si tempus Votum adimplendi determinatum sit non intuitu ad ipsum tempus, nec ob specialem devotionem talis temporis, sed solum ratione ipsius Voti adimplendi, tunc censetur præfixum solum ad non differendam obligationem, ac non ad ipsam finiendam, sicque eo tempore cum, vel sine culpa elapso absque impletione voti, adhuc manet obligatio illud adimplendi. *Communis.* Et ratio est, quia in tali casu res voto promissa, & circumstantia temporis non voventur per modum unius, & copulatim, uti in antecedenti numero, sed per modum duorum, & sunt virtualiter quasi duo vota, nempe de tali re facienda, & de tali tempore facienda, adeoque quamvis transacto tempore impossibile sit servare eam circumstantiam temporis, adhuc tamen remanet obligatio rei promissæ principalis, cum possibile adhuc sit juxta naturam dicti voti illam adimplere. Et colligitur clare *ex l. Celsus 23. ff. de receptis Arbitris*, ubi habetur; Jussus dare pecuniam certo tempore, duo præcepta habere, unum dandi, & alterum eo certo tempore; ac proinde transgressorem posterioris adhuc teneri ad prius: Hinc qui vovit ingredi Religionem intra annum, visitare proximum Sanctuarium intra mensem, confiteri intra hebdomadam &c. elapso cum, vel sine culpa termino, adhuc remanet obligatus ad votum adimplendum, cum non fuerit determinatum dictum tempus ad finiendam obligationem, sed solum ad præscribendum terminum, ultra quam non differatur talis obligatio.

Qui vovit aliquid facturum certo tempore v. g. jejunare bis hebdomada sequenti, licet postea prævideat dictum Votum non posse ob aliquod impedimentum implere tali determinata hebdomada, non tenetur prævenire, quia obligatio est affixa tempori, quod necdum est inceptum: Si autem jam inceptum sit tempus obligationis, nempe dicta hebdomada, & prævideat in fine fore impedimentum ad jejunandum, tenetur prævenire, quia jam est in tempore obligationis, sicut qui die Festo prævidet circa meridiem fore impedimentum ad audiendum Sacrum, tenetur mane prævenire. Ita Suarez *lib. 4. cap. 10. n. 7.* Layman *loc. cit. cap. 3. num. 5.* Tamburin. *l. c. cap. 12. §. 3. num. 2. & 3.* Felix Potest. *tom. 1. part. 2. n. 1747.* La Croix *lib. 3. part. 2. num. 444.* cum Sanchez, Bonac. & aliis ibi citatis, & alii. 59

Votum sine temporis determinatione, aut præfixione 60
emissum adimpleri debet cum primum commode potest. *Communis* cum S. Thomas *2. 2. qu. 88. art. 3. & quæst. ultim. art. 3.* & desumitur clare ex *cap. 23. Deuteron.* ibi: *Cum votum voveris Domino, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus: & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. & ex leg. Promissor §. 1. ff. de constituta pecunia*, ibi: *Si sine die constitutus .... confestim agi tecum poterit, si statim, ut constituisti, non solvas.* Ly autem *Cum primum*, seu *statim* non est intel- 61
ligendum physice, sed moraliter, nempe data temporis opportunitate, & occasione juxta prudentis arbitrium, *arg. cit. l. Promissor §. 1.* juncta Glosa *ib. ff. de constituta pecunia, l. Ratum, ff. de solution. l. Continuus, §. Cum ita, ff. de verb. oblig.*

Causa sufficiens differendi adimpletionem Voti sine cer- 62
to præfixo tempore facti est, si adsit spes ut Votum postea commodius, utilius, & maxime devotius impletur, seu ad id concurrat publica necessitas, aut utilitas. *Communis.* Hinc qui vovit ingredi Religionem, licite expectare potest donec ætate, & viribus Corporis provectior ad Ordinis asperitates, & labores perferendos sit aptior, aut donec necessariis scientiis imbuatur. Qui vovit eleemosynam notabilem dare pauperibus, expectare potest tempus majoris necessitatis. Qui vovit peregrinationem ad aliquod Sanctuarium, expectare potest usque dum Festum aliquod incidat, aut opportuna occasio se offerat; & sic de similibus, in quibus omnibus concurrente publica necessitate, aut utilitate licite ipsa, durante differtur Voti adimpletio, *arg. c. Non est 5. de voto & voti redemptione*, ibi: *Non est voti dicendus transgressor, qui quod vovit Auctoritate Sedis Apostolicæ* (legitima ex causa) *distulit adimplere.*

Habita opportunitate omnimoda adimplendi talia vota 63
sine certo præfixo tempore facta, ulterius absque rationabili causa scienter differre semper est peccatum. *Communis* per cit. text. *Deuteronom. 23.* ibi: *Et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Quandonam autem 64
sit peccatum mortale, vel veniale? incertum est apud Doctores, qui tamen satis communiter concludunt culpabilem & irrationabilem dilationem adimpletionis votorum perpetuorum, ut ingrediendi Religionem, Sacros Ordines suscipiendi, perpetuo jejunandi &c. citius ad peccatum mortale pertingere, quam dilationem votorum solummodo temporalium, ut dandi certam eleemosynam, peragendi aliquod jejunium, assumendi aliquam peregrinationem &c. Et ratio est, quia vota temporalia dilatione non minuuntur, sed quocumque tempore præstentur, semper integre præstantur, semper enim integre præstatur promissa eleemosyna, promissum jejunium, promissa peregrinatio. E contra vero vota perpetua dilatione minuuntur, quia cum Vovens vi voti Religionis, Sacrorum ordinum, & jejunii perpetui obligetur Deo servire usque ad mortem in Religione, Sacris Ordinibus, & jejunio, quantum differt Votum, tantum detrahit de tempore serviendi, & jejunandi, & consequenter de Voto.

Unde in Votis perpetuis attendenda est ætas vo- 65
ventis: Si enim Vovens verb. gr. Religionem sit ætatis 15. vel 16. annorum, dilatio ingressus sine rationabili causa ad tres, vel quatuor annos, non erit culpa mortalis, si absit periculum deficiendi a voto. Si autem sit ætatis 25. vel 30. annorum, talis dilatio ad tres vel quatuor annos erit culpa mortalis. Immo si excederet annum 40. erit mortalis dilatio ingressus sine rationabili causa, & habita omnimoda opportunitate, etiamsi fiat solum ultra sex menses Tamburin. *lib. 3. Decalog. cap. 12. §. 3. num. 10.* Sporer *loc. cit. num. 116. & 117.* cum aliis ibi citatis, La Croix *lib. 3. part. 1. num. 446.* ubi cum Castropal. insuper dicit probabilius universaliter fore mortale, si sine causa differatur Votum Religionis ad sex menses. Et ratio nostræ conclusionis est, quia tres vel quatuor anni si demantur a servitio totius vitæ ab adolescentia usque ad senectutem sunt

parva materia, non sic autem si demantur ab ætate perfecta, & virili, v. g. triginta circiter annorum: Tunc enim tres, vel quatuor anni sunt materia notabilis, & sufficiens ad mortale peccatum, uti etiam sunt sex menses in excedente annum quadragesimum.

66 Votis autem temporalibus, quæ dilatione non minuuntur, dilatio etiam per longa tempora non erit mortalis (a), nisi eousque scienter, & sponte eorum adimpletio differatur, ut prævideatur impedimentum perpetuum illa adimplendi v. g. senectus, periculum oblivionis, vel omissionis omnimodæ. Tamburin. *loc. cit. num.* 10. cum S. Antonio apud Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 14. *n.* 21. Sporer *loco cit. num.* 116. cum aliis ibi citatis, & alii plures. Et ratio est, quia nemo, cum dat totum, quod promisit, & nullum damnum ex mora Creditori, vel promissario facit condemnandus est de gravi culpa, sed solum de levi negligentia. In prædictis autem votis ut supra expressis post quamcumque dilationem, secluso periculo oblivionis, aut omissionis, adhuc Vovens dat totum, quod promisit, neque ex illa dilatione, seu mora ullum damnum facit Deo, cum sit dispar ratio de Creditore humano, cui semper fere officit dilatio longa debiti, adeoque dilatio adimpletionis votorum temporalium in sensu conclusionis non erit culpa gravis, sed levis. Immo neque esset culpa levis, si adesset rationabilis caussa sic differendi.

67 Qui generatim, & indeterminate Religionem vovit, potest quamlibet minus strictam eligere, & si in nulla moderata Religione recipiatur, non tenetur ingredi strictissimam v. g. Carthusianorum, quamvis facile esset recipiendus, si talis non fuit sua intentio, seu ex circumstantiis, & qualitate voventis, utpote quia delicatus, & ab asperitatibus abhorrens, & hujusmodi colligi possit non fuisse ejus mentem etiam ad similes strictissimas Religiones se obligare, *argum. cap. In generali concessione* 81. *de Regular. Juris in* 6. *& leg. Obligationi generali* 6. *ff. de pignoribus*. In generali enim concessione, promissione, & obligatione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter in specie non fuisset concessurus, aut promissurus, vel se ad illa obligaturus. Sanchez *lib.* 4. *moral. c.* 16. *n.* 49. Silvestr. verb. *Religio* 2. *q.* 16. Angelus verb. *Votum* 3. §. 20. Richard. *in* 4. *dist.* 38. *art.* 3. *quæst.* 1. *ad* 2. Laym. *lib.* 4. *tract.* 5. *c.* 6. *n.* 1. *verb. Resolves secundo*, Sporer *loc. cit. n.* 175. & alii passim.

68 Item si talis Vovens non recipiatur ad Religionem, nisi ut maneat Laicus, seu Oblatus, aut Conversus non tenetur ingredi, si ipse non intenderit, aut ex qualitate personæ colligi possit, utpote quia nobilis, delicatus, ingenio pollens, scientia imbutus, & hujusmodi. Sanchez *loc. cit. num.* 55. *& seq.* Layman. *loc. cit. num.* 1. *vers. Resolves tertio*, Sporer *loc. cit. num.* 159. & alii.

69 Item si talis Vovens in sua Civitate, vel Provincia non recipiatur, non tenetur adire Provincias extraneas cum gravi suo incommodo, si talis non fuit sua intentio, aut ex qualitate personæ colligi possit suam intentionem eousque se extendisse, utpote quia inops, debilis, extraneæ linguæ imperitus &c. & præsertim si persona Vovens sit fœmina, cui peregrinari incommodum, & indecorum sit: In fœminis enim Religionem voventibus regulariter est intentio solummodo se obligandi ad Monasteria vicina, ubi cognatorum, & amicorum facultas, aut aliæ commoditates suppetunt. Sporer *loc. cit. n.* 158. Layman *loc. cit. num.* 1. *vers. Ex hoc fundamento*, cum Cajetano, Soto, Aragonio, Navarro, & Sanchez ibi citatis, Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 1758. dicens, quod qui vovit Religionem, non tenetur omnes adire, si ab una, aut altera respuatur, sed aliquot puta tres, aut quatuor, & tunc si respuatur, est liber a voto, sicuti etiamsi unam ingressus, ejiciatur. Tancred. & Busemb. apud ipsum.

70 Item si talis Vovens non recipiatur in Religione, ubi vigeat observantia, non tenetur, immo nec licite potest ingredi Ordinem, seu Monasterium, cujus Regularis disciplina ita collapsa sit, ut nec substantialia quidem vota inibi observentur: Imminet enim ipsi potius, quam commoditas conversionis, periculum perversionis. Cajetan. *in* 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 3. §. *Sed quid talis*, Sporer *loc. cit. num.* 160. Layman *loc. c. n.* 5. cum Navarro, Sanchez, Rodriquez, Valentia, Lessio ibi citatis, & alii.

71 Item si talis Vovens non recipiatur in Religione Claustrali, non tenetur ingredi Religionem Equitum Militarium; Intentio enim Religionem voventis solet referri solum ad Religionem Claustralem, in qua Regularis in communi Fratrum conventu vigeat Observantia, quales non sunt Militarium Equitum Ordines, qui quamvis Regulares sint, eorum tamen Alumni potius more sæcularium vivunt, nec Claustralem vitam servant; Layman *loc. cit. num.* 2. Sanchez *loc. cit. num.* 71. & alii.

72 Immo talis vovens neque satisfacere Voto suo, Ordinem Equitum Militarium ingrediendo, si possit ingredi Ordinem Regularem Claustralem, ut docet Layman *loc. cit. num.* 2. *vers. Ex quo* Sanchez *cit. cap.* 16. *num.* 12. & alii, & clare deducitur ex declarationibus Sacrarum Congregationum volentium, quod Regulares habentes Indultum Apostolicum transeundi ad quamcumque Religionem etiam laxiorem, nequeant transire ad Ordinem Militarem, nisi expresse concedatur. Sic *Sac. Congr. Episcop. & Regular.* 7. *Novembr.* 1597. apud Pignatell. *tom.* 9. *consultat.* 179. *num.* 9. *vers. At his*, ut refert Cardinal. Petra *tom.* 4. *Comment. ad Constit.* 8. *Eugenii IV. num.* 25. ubi insuper refert *sacra Congr. Conc. in Mantuana* 30. *Augusti* 1698. denegasse transitum etiam ad Religionem S. Spiritus, & *in Cajetana* 24. *Martii* 1703. declarasse nullum transitum ad Religionem Canonicorum Regularium S. Antonii Viennensis, & Idem *tom.* 5. *Comment. ad Constit.* 3. *Callisti III. num.* 12. refert *eadem S. Congr. Concil. in Bisuntina* 23. *Junii* 1714. censuisse non esse concedendum Indultum transitus ad Militare, seu ad Hospitalarios S. Spiritus in Saxia, vel S. Antonii Viennensis.

73 Qui determinate vovit certam aliquam Religionem, v. g. determinate Religionem S. P. Francisci, aut S. P. Dominici, & hujusmodi, si principaliter, & absolute intendit vovere Religionem, & solum secundario dictam Religionem S. P. Francisci, aut S. P. Dominici, non liberatur a Voto, quamvis non recipiatur in dicta speciali Religione, sed debet serio petere, ut ad alium Ordinem admittatur; Si vero principaliter intendit dictam specialem Religionem ob specialem affectum ad illam, sicque Religionis ingressum non absolute per se, & in sensu diviso, sed omnino copulative, seu in sensu composito cum dependentia a tali speciali Religione promisit; tunc serio petens, & serio ab ea speciali Religione repulsus, liberatur omnino a Voto. Sic S. Thomas 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 3. *ad* 3. S. Antoninus *in* 3. *part. tit.* 16. *cap.* 2. §. 4. Layman *loc. cit. num.* 3. *vers. Dico secundo* cum Abulensi, Silvestro, Cajetano, Soto, Navarro, Azorio, Sanchez, Suarez ibi citatis, Sporer *loc. c. n.* 191. testans de communi.

74 Et si a tali speciali Religione semel atque iterum solum constantiæ probandæ caussa fuerit repulsus, non liberatur a voto, ac si postea Religiosi, mutata voluntate, parati sint eum recipere, obligetur voto ad ingrediendum. Sanchez *loc. cit. num.* 70. Lessius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 5. *num.* 45. Sporer *loc. cit. n.* 161. Layman *loc. cit. n.* 4. & alii, qui tamen excipiunt, nisi interea notabilis mutatio facta fuerit sine fraude voventis; ut si interim disciplina sit collapsa, Monasterium destructum, si vovens interim desperans receptionem bona fide aliam Religionem ingressus fuerit, vel sponsalia inierit.

75 Qui vovit determinate ingredi unam Religionem laxiorem, valide, & licite ingreditur aliam strictiorem. *Communis, arg. cap. Licet* 18. *de Regularibus*.

76 E contra autem, qui vovit determinate ingredi Religionem strictiorem, & observantem, quamvis valide, non tamen licite potest ingredi, & profiteri laxiorem; & si ingrediatur, est ei salutaris, & congrua pœnitentia imponenda. *Communis*, textu expresso *in cap. Qui post votum* 5. *de Regularibus in* 6. ibi: *Qui post votum a se de certa Religione intranda emissum, Religionem aliam etiam laxiorem ingreditur, & profitetur in ipsa, potest (voto non obstante priori, cui tamquam simplici per secundum solemne noscitur derogatum) manere licite in eadem; pro voto tamen non completo erit eidem pœnitentia imponenda*.

77 Qui absolute Religionem vovit, intentionem suam non satis exprimens, sed dubius manens an voluerit se obligare solum ad ingressum, & probationem, an vero etiam ad Professionem, præsumendus est se voluisse solum obligare ad experiendum, non item ad profitendum absolute. Sanchez *lib.* 4. *Moral. cap.* 16. *num.* 86. Suarez *lib.* 4. *de voto cap.* 8. *num.* 7. Layman *loc. cit. num.* 12. *vers. Dico* 2. Sporer *loc. cit. num.* 165. ubi testatur sic docere communem, & securam sententiam Doctorum contra Navarr. & Rodriq.; Et ratio est, quia vovens ingredi Religionem censendus est, & interpretandus in dubio vovisse ingressum secundum formam Juris communis, quæ est, ut ingredientibus detur annus probationis, an ipsis expediat inibi eam profiteri, *cap. Consaluus* 17. qu. 2.

(a) Nota, Deuter. 23. hæc habetur: *Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere; quia requiret illud Dominus Deus tuus; & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum*. Vide atque attente considera verba ista: *Si Moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum*! Dices ne, moram in solvendis Votis culpabilem non esse? Si culpabilis mora est, ut Scriptura testatur, ergo arbitraria dilatio culpæ non erit expers; ergo notabilis mora, seu dilatio, ut notabilem negligentiam, ita notabilem culpam præsefert; ergo *dilatio* per longa tempora, sine caussa ulla, mortalis erit. Nec levis dici negligentia potest, dum homo per longa tempora differat ea Deo dare, quæ liberrime eidem voverat.

quæst. 2. *cap. Ad Apostolicam* 16. *de Regularibus*, Conc. Trident. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 15., & expresse docet S. Thomas *in* 2. 2. *quæst. ult. art.* 4. *in corpore ad finem*; Omnis enim dispositio simpliciter concepta vestitur a Jure communi, & ad illius intellectum est redigenda, *l.* 2. *Cod. de Noxal. leg. Quæro* 5. *Inter Locatorem ff. Locati*, *cap. Caussam quæ*, *de Rescriptis*, & *cap. Quemadmodum*, *de Jurejurando*. Tum quia votorum obligatio est strictæ interpretationis, & benignæ in favorem Voventis: quare sicuti in dubium utrum aliquis simpliciter voverit; censendus est liber; ita etiam in dubio, utrum aliquis unum solum, an vero duo voverit, nempe & ingressum, & Professionem, censendus est liber ab altero, de cujus obligatione dubitat; adeoque &c. Et sic etiam tenet cum aliis Fagnanus, *lib.* 3. *Decretal. in cap. Porrectum* 13. *de Regularibus num.* 68., ubi ex verbis S. Thomæ *loc. cit.* sic expresse habet: *Si vero in vovendo simpliciter de ingressu Religionis cogitavit absque eo quod cogitaret de libertate exitus, vel de perpetuitate remanendi, videtur obligari ad ingressum Religionis secundum formam Juris communis, quæ est, ut ingredientibus detur annus probationis, unde non tenentur perpetuo in Religione permanere.*

78 Qui sic Religionem, ut supra, vovit, debet eam sincero animo ingredi, ac se accommodare moribus Religionis cum proposito perseverandi, & profitendi, si eam ubi convenientem expertus fuerit; alias Voto non satisfeceret, si ingrederetur animo egrediendi, quia esset collusio; Est enim hoc discrimen inter eum, qui sine voto, & eum, qui cum Voto Religionem ingreditur, quod ille potest saltem quoad Ecclesiam ex sola ratione libertatis exire, per text. *in cap. Cum scimus* 14. *Regularibus*, ibi: *Quia tunc liberum sibi erit eum dimittere*, *cap. Statuimus* 23. *eod.* ibi: *Ante Professionem emissam ad priorem statum redire posse libere infra annum*, & ad summum peccat solum venialiter ob animi levitatem, & inconstantiam, si sine rationabili caussa a Religione discedat; Ingrediens autem ex voto tenetur Religionem probare, ac si invenerit illius conditiones sibi gratas, ex vi voti obligatur ad perseverantiam, nec posset ex sola ratione libertatis ad sæculum redire, & si sine rationabili caussa redeat, peccat mortaliter ob voti prævaricationem. Fagnan. *loc. cit. n.* 71. Cajetan. *in* 2. 2. *qu. ult. artic.* 4. *in respons. ad* 3. *dub.* Navarr. *lib.* 3. *consil.* 23. *num.* 3. *de voto edit.* 2. Sanchez *cit. cap.* 16. *num.* 90. & *seq.* Sporer *loc. cit. sub num.* 163. Layman *loc. cit. num.* 12. *vers. Dico tertio*.

79 Si tamen bona fide ingressus ex justa caussa egrediatur, ut puta quia Religio ipsi consentanea non videtur, vel ab ea dimittatur, tali voto omnino liberatur: Satis est enim semel præstitisse quod promisit, nempe ingredi, & experiri, an Religio sibi conveniens sit, vel ipse Religioni, cum annus probationis concessus, & statutus sit, tam in favorem Novitii, quam Religionis, ut & ille asperitates illius, & illa mores illius valeat experiri, textu expresso *in cit. cap. ad Apostolicam* 16. *de Regularibus*, Sporer *loc. cit. sub num.* 163. Sanchez *loc. cit. num.* 105., & 108. Layman *loc. cit. n.* 13. *vers. Porro*, & alii.

80 Qui vero expresse vovit, non solum ingredi Religionem, sed etiam profiteri, seu in ea perpetuo manere, ita adstringitur Voto, ut quamvis ei Religio non usque adeo consentanea videatur, exire sponte nequeat, sicque licet ex justa caussa egrediatur, si tamen spes sit iterum receptum iri, tenetur adhuc ex voto iterum in eamdem, sive in aliam ingredi (si Religionem absolute, & in genere voverit). Et ratio est, quia votum absolute conceptum non extinguitur ob impedimentum temporale, sed tantum suspenditur, eoque impedimento cessante dictum votum denuo obligare incipit, ut patet de eo, qui ob morbum ex Religione dimittitur, is enim postquam convaluit, iterum ingredi tenetur, si Votum perseverandi, sive profitendi addiderat; non item si tantum Votum ingrediendi, atque experiendi. Navarr. *in Manual. cap.* 12. *n.* 46. & *lib.* 3. *consil.* 21. *n.* 10. *de voto*, Sporer *loc. cit. sub num.* 163. Layman *loco cit. num.* 13. *vers. Porro*, & alii.

81 Qui absolute, & expresse vovit, & Religionem, & Castitatem vovit principaliter, si independenter a Religione, is si ad Religionem admissus non fuerit, vel ex ea iterum dimissus, obligatur adhuc Voto Castitatis. Si vero Religionem vovit principaliter, & Castitatem solum accessorie, & dependenter a Religione, is liberatus a Voto Religionis, liberatur etiam a Voto simplici Castitatis accessorio, quia ruente principali, ruit accessorium, *arg. cap. Accessorium* 42. *de Regul. Juris in* 6. *leg. Nihil dolo* 129. §. *Cum principalis*, *ff. de Regul. Juris*, & *l. Cum principalis* 178. *ff. eod.* Navar. *lib.* 3. *cons.* 13. *de voto*; Sa *verb. Votum num.* 29. Sanch. *cap.* 16. *numer.* 113. Layman *loco citato sub numer.* 163. & alii passim.

82 In dubio autem quonam modo talis voverit Castitatem, aut scilicet dependenter, vel independenter a Religione? Si neque ex verbis Voventis, neque ex circumstantiis, conjectura capi possit post sufficientem diligentiam, tamquam in vero dubio poterit vovens deligere eum sensum Voti, secundum quem minus obligatur, quique magis favet nempe vovisse castitatem solum dependenter a Religione, sicque liberatum a Voto Religionis liberatum etiam esse a Voto simplici Castitatis. Sanchez *loc. cit. n.* 114. Suarez *lib.* 4. *de Voto cap.* 8. *num.* 6. Layman *loco cit. n.* 14. *vers. Dubitant*, Sporer *cit. num.* 163. *in fine*, & alii passim.

83 Qui post dictum votum Religionis ingrediendæ, & profitendæ Episcopatum suscepit, est voti transgressor, & Episcopatum, quatenus ex sua parte est, resignare debet, *cap. Per tuas* 10. *de voto*, & *voti redemptione*: ubi proposito hoc casu ab Episcopo Gratianopolitano, Innocentius III. respondit: *Tuæ discretioni consulimus, ut si tuam sanare desideras conscientiam, regimen Ecclesiæ resignes memoratæ, ac reddas Altissimo vota tua*: cui Canoni inhærens S. Thomas 2. 2. *quæst.* 189. *art.* 3. *ad* 1. sic expresse dicit: *In foro conscientiæ esset sibi consulendum, quod omnibus dimissis religionem intraret, unde de voto, & voti redemptione cap. Per tuas, consulitur Episcopo Gratianopolitano, qui post votum Religionis Episcopatum assumpserat, voto non impleto, ut si suam sanare desideraret conscientiam, regimen Ecclesiæ resignaret, & redderet Altissimo Vota sua*; & sic tenent Fagnan. *in cap. Sane* 10. *n.* 68. *de Regularibus*, Layman *loc. cit. num.* 15. cum Cajetano, Angelo, Miranda, Silvestro, Tabiena, Sanchez, Azorio, Lessio ibi citatis, & alii passim contra paucos. Intellige tamen nisi Papa dispenset.

84 Adstrictus voto Religionis, si contrahat Matrimonium, mortuo conjuge, tenetur Religionem ingredi; Dummodo non sit inhabilis effectus propter infirmitatem, vel ætatem. *Communis*. Et ratio est, quia nuptiæ illicite celebratæ non extinxerunt obligationem voti, nec ullus de sua malitia commodum reportare debet, *cap. Intelleximus* 7. *de Judiciis*, *leg. Non fraudantur* 134. §. 1. *ff. de Reg. Juris*: Secus autem si jam factus esset inhabilis, quia impossibilium nulla est obligatio, *l. Impossibilium* 185. *ff. de Regul. Jur.* & *cap. Nemo potest* 6. *de Reg. Jur. in* 6.

85 Qui est aliquo voto simplici obstrictus, solvitur omnino ab ejus obligatione per ingressum, & Professionem Religionis approbatæ. *Communis*, textu expresso *in Scripturæ* 4. *de voto*, & *voti redemptione*, ibi. *Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequium in perpetuam noscitur Religionis observantiam commutare*.

86 In dubio, quando, nec ex intentione Voventis, nec ex forma, & usu verborum, nec ex natura materiæ, nec ex aliis circumstantiis aliter colligi possit, interpretatio voti est semper facienda stricte in favorem Voventis, ita ut liberum illi sit utramlibet partem dubii eligere. *Communis*, *arg. cap. Ex parte* 18. *de censibus*, *leg. Quidquid adstringendæ obligationis* 99. *ff. de verb. obligationibus*, *l. Semper in stipulationibus* 34. *ff. de Reg. Juris*, cum similibus.

87 Unde qui vovit rem indeterminatam, sive in quantitate numero, & mensura, ut dare eleemosynam, sive in qualitate, ut dare vinum, frumentum, panem &c. non decernendo cujus bonitatis, sive in individuo, ut dare Ovem, Bovem, Equum &c. non determinando quemnam Ovem, quemnam Bovem, aut Equum, satisfacit Voto dando in quacumque etiam minori quantitate, qualitate, vel individuo statui suo non repugnante. *Communis* per tex. *in cit. cap. Ex parte* 18. *de censibus*, ubi statuitur, quod in dubio de qua mensura majore ne, aut minore vota edita sint: *Volentes solvere ad minorem non sunt cogendi, ut ad majorem persolvant, quoniam cum hujusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius sunt a viris Ecclesiasticis exigenda, ne tamquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare*, ubi Glossa *verb. Ab initio* dicit: *Ideo pro eis bona sit interpretatio, ne ipsorum munificentia erga Ecclesias retardetur*. Et ratio est, quia ubi agitur de obligatione, stricta interpretatio facienda est, *leg. Quidquid adstringendæ obligationis* 99. *ff. de verborum obligationibus*, & in dubiis non sequimur quod maximum est, sed quod minimum, ut expresse dicit Glossa *in cit. cap. Ex parte verb. primo casu*, per text. *in leg. Nummis* 75. *ff. de Legatis* 111. ibi: *Nummis indistincte legatis hoc receptum est, ut exiguiores legati censeantur*, *l. Semper in Stipulationibus* 34. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Ad id, quod minimum est, redigenda summa est*.

88 Hinc qui vovit eleemosynam indeterminate, satisfacit dando quamlibet statum suum non decentem. Qui vovit dare oleum pro lampade accendenda, dubitat autem an oleum Olivæ, vel lini, aut nucis, potest dare etiam deterius, si hujus usus sit in ea Ecclesia. Qui vovit dare Ovem ex suo grege, & dubitat, an meliorem, seu deteriorem, potest dare etiam inferiorem. Qui vovit peregrinationem in dubio de modo, potest peregrinationem implere equis. Qui vovit dare unam ex suis vestibus, & dubius est, an debeat pretiosiorem, vel minus pretiosam, satisfacit dando minus pretiosam, & sic de similibus. *Sic Doctores communiter*.

89 Attendenda tamen semper est consuetudo Regionum, & habitatorum, ut vota juxta ipsam censeantur emissa, atque sic sint adimplenda. *Communis*, per text. *in cit. cap. Ex parte* 18. *de censibus*, *cit. leg. Nummis* 75. *de legatis*

gatis 111. *cit. l. semper in stipulationibus* 34. *ff. de Regul. Juris*, ibi: „ Si non appareat, quid actum est, erit consequens, ut id sequamur, quod in Regione, in qua actum „ est, frequentatur.

90 Unde, qui vovit Ecclesiæ Calicem in dubio interpretatur obbligari dare Calicem argenteum, & non aureum, nec cupreum, vel stanneum, *argument. cap. Calix dist.* 1. *de consecrat. leg. Titia* 38. §. 2. *ff. de auro, argento, ornamentis, vel vestimentis, & statuis legatis*. Nisi alicubi præ magna opulentia, & auri abundantia vigeat consuetudo, ut non nisi aurei Calices communiter offerantur, seu præ magna penuria, seu paupertate vigeat praxis, ut non nisi Calices cuprei, seu stannei adhibeantur. Qui vovit jejunare quotidie per mensem, non tenetur jejunare diebus Dominicis, cum sic servet communis praxis Ecclesiæ, sicuti etiam ex tali praxi qui vovit jejunare in Vigilia alicujus Sancti, potest jejunare die Sabbati, si Vigilia, incidat in diem Dominicam. Item qui vovit absolute jejunium, Missæ auditionem, Confessionem Sacramentalem &c. debet illa exequi eo modo, forma, & integritate, qua eadem exequuntur Fideles, qui occurrit Ecclesiæ præceptum. Item qui vovit audire Sacrum in die verb. grat. Nativitatis, seu Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis, tenetur audire duas Missas; qui vero vovit Missam audire quotidie, non tenetur audire nisi unam diebus Festis, & Dominicis, quia sic ordinarie practicatur ab omnibus, & intentio sic voventium solum fuisse censetur nullum diem transire sine Missa. Item licet qui vovit Castitatem, dubitat vero an in, vel extra Religionem, an perpetuam, vel temporalem tantum? possit eligere temporalem, vel secularem extra Religionem: si tamen absolute dicat: *Voveo Castitatem*, intelligi debet de Castitate perpetua, & sic de similibus, ut notant Doctores communiter.

91 Qui post adhibitam moralem diligentiam adhuc absolute dubitat, an emiserit verum votum, an vero simplex solum propositum concepit? Non obligatur voto, cum in tali casu præsumendum sit fuisse solum simplex propositum. *Sic ex communi* Sporer *loc. cit. num.* 15. *argument. leg. Semper* 56. *ff. de Regul. Juris* ibi: *Semper in dubiis benigniora præferenda sunt*, *leg. Ea quæ* 192. *ff. eodem* ibi: *In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus justius, quam tutius*; *leg. Si fuerit* 10. *ff. de rebus dubiis*, ibi: *In ambiguis rebus humaniorem sententiam sequi oportet*. Tum quia melior est conditio ipsius dubitantis possidentis suam libertatem, cum in pari causa melior sit conditio possidentis, textu expresso *cap. In pari* 65. *de Regul. Juris*, & *leg. In pari causa* 128. *ff. de Regul. Jur.* & concordant *cap. Ad aures* 6. *de Præscriptionibus*, *cap. Quod autem* 5. *de Jurepatronat. l. Nemo* 126. §. 2. *ff. de Regul. Juris*, cum similibus.

92 Qui autem certus est se emisisse votum, aut deliberate protulisse verba verum votum, seu veram promissionem significantia, verb. grat. *Promitto Deo, & Beatæ Mariæ Virgini servare Castitatem*, & adhibita morali diligentia, dubitat, an habuerit intentionem, seu voluntatem sufficientem se obligandi, obligatur voto: Tunc enim melior est conditio voti possidentis suam vim obligandi per Jura *n. antecéd.* allegata, quia cum quis deliberate profert verba significantia votum, seu veram promissionem, semper præsumitur habere voluntatem promittendi & se obligandi, nisi aliunde constet de opposito, cum nemo censeatur dicere quod non habet in mente, *leg. Labeo* 7. §. 2. *ff. de supellectili legata*, ibi: *Nemo existimandus est dixisse quod non mente agitaverit*, Sanchez *lib.* 1. *de Matrimon. disput.* 9. *a num.* 13. & *lib.* 4. *moral. cap.* 1. *numer.* 13. cum pluribus ibi citatis, *Suarez dist.* 4. *de Relig. q.* 2. *num.* 6. Sporer *loco cit. numer.* 16. Reiffenstuel *Theolog. Moral. tract.* 6. *dist.* 3. *quæst.* 2. *a num.* 17. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 381. cum Gobat, Oviedo, ibi citatis, & alii.

93 Cum quis dubitat, an quando vovit, habuerit plenum usum rationis, si vovit ante septennium, præsumendum est non habuisse dictum plenum rationis usum, sicque voto non obligari, nisi in aliquo certe constaret malitiam, seu cognitionem prævenisse, seu supplevisse ætatem, quia in tali non præsumitur ordinarie usus rationis, & professio stat pro libertate: Si autem vovit post septennium, præsumendum est habuisse plenum usum rationis; sicque voto obligari, cum in tali præsumatur ordinarie dict. plenus usus rationis, nisi in aliquo certo constet de opposito. *Communis*.

94 Si vero dubitet an ante, vel post septennium, seu ante, vel post sufficientem usum rationis, & deliberationis voverit? Tunc probabilius præsumendum est vovisse post septennium, seu post sufficientem usum rationis, sicque voto teneri. Et ratio est, quia tunc de voto constat, & excusatio est dubia. *In cap.* autem *Si quis*, *de Pænit. dist.* 7. expresse dicitur: *Tene certum, dimitte incertum*, & concordat *cap. Juvenis* 3. *de Sponsalibus*, & *cap. Ad audientiam* 12. *de homicidio*. Tum quia ante septennium, seu ante sufficientem usum rationis, & deliberationis rarissime emittuntur vota, seu juramenta, adeoque in tali dubio ex communiter contingentibus præsumendum est in favorem voti, nempe esse emissum post septennium, seu sufficientem usum rationis, & ideo esse validum, & obligatorium, Sanchez *lib.* 1. *moral. cap.* 1. *n.* 14. Henno *tom.* 1. *in Decalog. disput.* 2. *q.* 3. *de voto art.* 1. *vers. Dixi tertio resolut.* 1. Diana *part.* 4. *tract.* 3. *resolut.* 10. cum aliis ibi citatis, Sporer *loc. cit. n.* 24. testans hanc esse omnino probabilem, quamvis ipse cum Castropalao, & Tamburin. teneat probabiliter oppositum, quod non improbabile putat La Croix *loc. cit. n.* 387. cum dicto Castropalao, & Oviedo.

Qui dubitat, an voverit cum sufficienti deliberatione, eo quod votum emiserit tempore subitæ passionis, iræ, terroris, ebrietatis, phrænesis, amentiæ, semidormitionis &c. præsumendus est probabilius vovisse cum deliberatione sufficienti, adeoque obligari voto, nisi tales conjecturæ occurrant in contrarium, ut prudenter credat non satis considerasse necessaria ad obligationem contrahendam. Sanchez *loc. cit.* Gobat *t.* 3. *cas.* 6. *num.* 170. Suarez *l.* 4. *de voto cap.* 5. Oried. 3. 2. *t.* 5. *controv. n.* 172. Sporer *loc. cit. sub n.* 24. La Croix *loc. cit. n.* 388. & alii. Et ratio est, quia etiam hic constat de voto, & dubitatur de excusatione; Tum quia qualitas, quæ naturaliter inest, semper inesse supponitur, nisi clare constet de opposito; atqui usus rationis naturaliter inest homini, ergo in suis actionibus semper inesse præsumi debet, nisi aliunde certo constet de opposito. Contraria tamen opinio non improbabiliter defenditur a Castropalao *tom.* 1. *tract.* 1. *d.* 3. *quæst.* 11. cum aliis ibi citatis, & probabilem censet etiam Sporer *l. c.* 95

Votum emissum ex metu, sive ab intrinseco, ut in periculo mortis ex infirmitate, naufragio, peste &c. sive ab extrinseco incusso ab homine, ut ab hoste, latrone, & hujusmodi, dummodo rationem non perturbet, & non sit talis metus ab extrinseco incussus ad ipsum votum injuste extorquendum, censendum est validum, ac obligatorium. *Communis*. Et ratio est, quia tale votum est adhuc implicite voluntarium, & deliberatum; Votum autem voluntarium, & deliberatum sine dubio est validum. 96

Votum autem emissum ex metu injuste incusso ad ipsum votum extorquendum est censendum omnino invalidum, & non obligatorium, non solum de Jure positivo Canonico, ut patet expresse *in cap. Perlatum* 1. & *aliis sequent. De his, quæ vi, metusve causa fiunt*, sed etiam de Jure naturali; quia, ut ait Sanctus Bonaventura *in* 3. *dist.* 39. *art.* 3. *q.* 2. *Deus vult sacrificia voluntaria, non coacta*: Deus enim tale votum non acceptat, nec dat vim injustæ coactioni. *Communis*. 97

Nullum, & irritum est votum emissum ex ignorantia, & errore, si fuerit circa substantiam rei promissæ, ut si quis voveat se ingressurum certum Monasterium putans esse Sancti P. Francisci, cum sit S. P. Dominici, voveat dare Ecclesiæ certum aliquem suum Calicem putans esse argenteum, cum sit aureus, & hujusmodi: Item si fuerit circa conditionem substantialem, ut si quis voveat peregrinationem Lauretanam erronee putans distare solum 40. milliaribus, cum tamen distet bis centum; si voveat peregrinationem in Terram Sanctam, putans posse fieri itinere pedestri per terram, cum tamen Mare sit transfretandum, & hujusmodi. Item si fuerit circa causam finalem, seu motivum formale vovendi; ut si quis voveat eleemosynam dare peste laborantibus in hac Civitate, cum tamen hic nullus peste laboret; si voveat alere hunc pauperem erronee putans esse suum consanguineum, cum tamen non sit &c. in quibus deficit finis principalis a vovente intentus. *Sic in re Communis Doctorum*. Et ratio nullitatis talium votorum est, quia incogniti nulla est voluntas, cum voluntas non feratur in incognitum, ex Aristot. 3. *de Anima commentar.* 36. & ignorantis, ac errantis nullus sit consensus; *l. Non idcirco* 9. *Cod. de Jur. & facti ignorant.* nihilque sit tam contrarium consensui, quam error, *leg. Si per errorem* 15. *ff. de jurisdict. omnium judic.* 98

Qui vovit certam, & determinatam rem verb. grat. hunc equum, si talis determinatus equus sine culpa voventis pereat, non tenetur ad alium equum, seu aliam rem, quia id non solet intendi, & talis res facta est impossibilis. Impossibilium autem nulla est obligatio, *leg. Impossibilium* 185. *ff. de Regul. Juris*, & *leg. Nemo potest* 6. *de Regul. Jur. in* 6. Si autem talem rem vendiderit, tenetur dare pretium receptum, quia eadem res manet virtualiter; & qui vovet rem, censetur promittere omnem ejus utilitatem. *Communis*. 99

Qui scit se vovisse jejunium verb. grat. pro die Mercurii, & dubitat, an habuerit intentionem supplendi alia die, si ista negligeret, non tenetur supplere alia die, quia in dubiis quod minimum est, eligi debet; *leg. Nummis* 75. *ff. de Legatis* 111. *leg. Semper in stipulationibus* 34. *ff. de Regul. Jur. cap. Ex parte* 18. *de Censibus*, juncta Glossa communiter recepta *ibidem vebr. Primo casu*. 100

Qui scit se votum emisisse, & dubitat, an impleverit, tenetur adimplere, quia obligationi certæ non satisfit per solutionem dubiam; Tum quia votum possidet, & melior est conditio possidentis, *cap. Ad aures* 6. *de præscriptionibus*, *cap. Quod autem* 5. *de Jurepatronat. cap. In pari* 65. *de reg. Juris in* 6. *l. Nemo* 116. *ff. de Reg. Jur. l. In pari causa* 128. *ff. eodem*; Et sic Doctores communiter. 101

102 Qui vovit absolute non ludere, nisi cogitando, an de lusu tantum immoderato, & periculoso intelligeret? an etiam de moderato? non tenetur abstinere a lusu moderato, quia voluntas in dubio interpretari debet in favorem voventis, *argument. leg. Semper in dubiis* 56. *ff. de Regul. Juris*, *leg. Ea tuæ* 192. *ff. de eod. leg. Si fuerit* 10. *ff. de rebus dubiis*, & dubitans an plus, vel minus, tenetur tantum ad minus, *cap. Ex parte* 18. *de Censibus*, juncta Glossa communiter recepta *ibid. verb. Primo casu*, *l. Nummis* 75. *ff. de Legatis* 111. *leg. Semper in Stipulationibus* 34 *ff. de Regul. Jur.*

103 Qui vovit absolute non ludere intelligendo etiam lusum moderatum, tenetur abstinere etiam ab isto; Obligatio enim potissimum pendet ab intentione voventis; unde si voventis intentio fuit de se abstinendo etiam a ludo moderato, debet etiam ab isto omnino se abstinere. S. Thomas 2. 2. *q.* 168. *art.* 2. Tamb. *lib.* 3. §. 5. *n.* 58. Castrop. *tract.* 14. *d.* 2. *p.* 7. §. 1. *n.* 3. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *numer.* 453. cum Sanchez, & Bonacina ibi citatis, & alii passim.

104 Qui vovit non ludere intendens redimere jacturam temporis, tenetur abstinere etiam a lusu moderato, & etiam a lusu pro alio, quia etiam in tali ludo jactatur, & amittitur tempus. Tamburin. *loc. cit. a num.* 59. La Croix *l. c. n.* 454. Castropal. *l. c.* addentes, quod sic vovens posset per alium ludere, licet aspiciendo perderet tempus, (a) quia tempus non perderet ludendo, ut fuit ejus votum, *arg. c. Juribus supra n.* 102.

105 Qui vovit non ludere ad evitandas rixas, & blasphemias, tenetur abstinere ab illis ludis, in quibus ex experientia subest sibi periculum rixandi, aut blasphemandi, uti ordinarie accidit in ludis nomine proprio, & cum jactura propriæ pecuniæ fieri solitis; Quia vero id non solet accidere in ludis, qui fiunt nomine alieno, aut per alium, hinc poterit talis vovens licite ludere nomine alieno, aut per alium. Immo ei licebit ludere per alium, etiamsi dicta incommoda timeantur, quia re ipsa in tali casu ipse non ludit. Et sic etiam licebit ei facere sponsiones de hoc, vel illo lucraturo, cum id non sit proprie ludere; Sanchez *lib.* 3. *cap.* 18. *n.* 8. Diana *p.* 7. *tractat.* 9. *resolut.* 58. Bonacin. *de juramentis. quæst.* 1. *punct.* 16. *num.* 5. La Croix *loc. citat. num.* 454. & alii.

106 Qui vovit non ludere, ut vitet jacturam suæ pecuniæ, interpretandus est, quod excluserit solum lusum immoderatum, & eum, quo luderet pro se. Unde hic poterit ludere moderate pro se & per se ob animi recreationem, & pro alio, seu loco alterius, etiamsi subsit periculum jacturæ pecuniæ alterius, quia ludendo moderate, aut pro alio non incurrit illud periculum jactandi, & perdendi suam pecuniam, quod fuit unicus finis sui voti. Immo poterit etiam ludere per alium, tradita ei pecunia, ut nomine sui, nedum absentis, sed & præsentis, videntis, & lætantis ludat, quia licet in hoc casu inveniatur finis, ob quem vovit, nempe ut vitet jacturam suæ pecuniæ, tamen res proprie non comprehenditur sub materia promissa, cum vere, & proprie non ludat is, pro quo alius ludit (b). Vota enim in dubio interpretanda sunt in favorem voventis, & in mitiorem partem per Jura adducta *supra num.* 103. Sic tenent Sanchez *l. c. n.* 7. Diana *l. c. resolut.* 57. Bonac. *loc. cit. n.* 5. Castropal. *n.* 5. La Croix *l. c.* 454. Gobat *tom.* 3. *casu* 17. *n.* 526. & alii. (c)

107 Quale autem peccatum sit? mortale, an veniale ludere post votum non ludendi? Colligi potest universaliter loquendo ex consideratione finis, ob quem emissum fuit votum: Unde qui vovit non ludere ad evitandam jacturam propriæ pecuniæ, non peccat graviter, nisi notabilem summam exponat periculo jacturæ, & si pro alio ludat, nec venialiter peccat, etiamsi multum perdat, quia finis sui voti fuit ad evitandam jacturam pecuniæ propriæ, & non alienæ. Item qui vovit non ludere, ut redimat tempus, si non consumat in ludo tempus v. g. plusquam duas horas, non erit grave peccatum. Item qui vovit non ludere, ut evitet rixas, non peccat graviter, si ludat cum aliquo notorie pacifico, & sic de similibus. Ita Sanchez *l. c. n.* 7. Tamb. *l. c. n.* 60. Gobat *l. cit. num.* 526. La Croix *loc. cit. num.* 454. Fagundez, Castropal. apud ipsum, & alii passim.

Qui vovit non ludere certo genere ludi, certo tempore in certo loco, cum certa persona, quia credebat certo se esse amissurum in tali tempore, tali loco, cum tali persona &c. non tenetur servare illud votum, quia cum id sit superstitiosum, non potest esse materia voti, quæ voti materia debet esse res moraliter bona ex dictis *supra a numer.* 23. Et a fortiori non tenetur servare votum factum de non ludendo cum certa persona in vindictam, vel signum malæ voluntatis, cum votum non debeat esse vinculum iniquitatis; *argument. cap. Quanto* 18. *de Jurejurando*, *capit. Inter cetera* 22. *caus.* 22. *quæst.* 4. Sanchez *loc. cit. num.* 9. Castropal. *loc. cit. num.* 7. Bonac. *loc. cit. punct.* 4. *num.* 2. La Croix *loc. citat. num.* 457. cum Navarr. & Soto ibi citatis, & alii; Excipe tamen nisi nollet ludere cum tali persona, ex quo nimis rixosa, fraudulenta, aut se ipso in ludo peritiore, aut in tali ludo non esset ipse expertus, aut nollet ludere in tali loco, vel tempore, utpote Deo, aut Sanctis specialiter dicato, uti sunt loca Sacra, Tempora Festiva, & hujusmodi. 108

Qui vovit non bibere vinum ad evitandam ebrietatem, 109 non tenetur abstinere a Cerevisia, aut aliis potibus inebriantibus. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 44. La Croix *l. citat. num.* 460. testans de communi contra paucos (d). Et ratio est, quia licet in tali casu inveniatur finis, ob quem vovit, nempe ut evitet ebrietatem, tamen res proprie non comprehenditur sub materia promissa, cum vere, & proprie cerevisia, & alia hujusmodi non sint vinum. Unde in re odiosa non debet fieri extensio ad illa, *argument. cap. Odia* 15 *de Regul. Juris in* 6. Tum quia vota in dubio interpretanda sunt in favorem voventis, & in mitiorem partem, per Jur. adduct. *supra num.* 102.

Qui vovit non bibere vinum solum, ut evitet ebrietatem, non peccat saltem graviter, si parum bibit; Immo graviter non peccat, etiamsi multum bibat, si certus sit hic, & nunc non adesse ebrietatis periculum. La Croix *loc. citat. num.* 403. & alii passim. Et ratio est, quia finis voti, ut supponitur, fuit solum ad evitandam ebrietatem; ergo quoties vovens certus est non adesse in tali potu periculum ebrietatis, non violat saltem in gravi suum votum. 110

Qui vovit non bibere per integrum mensem, tenetur 111 toto mense abstinere a vino; Unde peccat toties, quoties vinum bibit, cum tale votum sit negativum obligans ad instar præcepti negativi semper & pro semper. *Communis.*

Qui vovit nunquam bibere vinum, potest in Missa su- 112 mere utramque ablutionem. Azorius *lib.* 11. *cap.* 20. Pasqualig. *in Praxi jejun. decis.* 235. Gobat *in Quinario*, *tractat.* 4. *cap.* 4. *num.* 10. La Croix *loc. citat. num.* 551. & alii

---

(a) Nota. Hanc propositionem ita P. Daniel Concina perstringit *tom.* 3. *primæ edit. pag.* 171. *Falsum est insuper, quod inquit La Croix, voventem non ludere, dum per alium ludit. Quia qui per alium facit, per seipsum facere videtur. Nec minus falsum est quod postea subdunt, nempe dum vovisti non ludere, ne tempus teras, te posse per alium ludere, licet aspiciendo tempus teras. Audistin'? Licet tempus perdas ludendo aliena manu, votum non fregisti; si autem propria manu ludis, votum fregisti. Peracta, & mirifica Theologia manifestam Laxitatem non valet longius improbare.* Ita Concina; nec a vero alienam doctrinam tradit, ut consideranti facile patebit.

(b) Nota. Atque hinc vide, num consistere possint, quæ numeris 105. & 106. exponuntur; Nam si per seipsum ludere censetur, qui per alium ludit, ergo qui voverit non ludere, sive ob evitandas rixas, & blasphemias, sive ne pecuniæ jacturam patiatur, sive ob alium finem, a ludo abstinere debebit etiam aliena manu faciendo. Verbo dicam: Si generatim homo voverit se non amplius lusurum, vi voti ob omni sive moderato, sive immoderato ludo abstinere debebit, & nec per se, nec per alium ludere licite poterit, nisi emittendo votum secum ipse declaraverit, vovere tantum voluisse, abstinere a ludo immoderato vel a ludo per seipsum faciendo. Nam si vovendo nil ipse distinxit, sed generatim promisit, nec disquirere nos debemus; sed integram in ipso a ludo abstinentiam agnoscere, & profiteri tenebimur.

(c) Nonne locum hic habet illud: Qui per alium facit per se facere videtur?

(d) Nota. Non est negandum, finem voti sub votum non cadere, ut universim Theologi tradunt. Ergo vi voti de abstinendo a vino ob ebrietatem, non tenetur homo abstinere a cerevisia, aliisque inebriantibus liquoribus, qui non sint ex uvis expressi, sed a vino adusto, seu a spiritu vini abstinere debebit, cum hoc vinum revera sit, immo vegetior ac potior pars vini; Neque enim definit esse vinum, quia fortius, & adustum. Et si dubitandi ratio esset, interpretatio, non in favorem libertatis, sed in favorem voti facienda foret; cum in dubiis pars tutior sit eligenda. Si voti finis sub votum non cadit; ergo vovens non bibere vinum ebrietatis causa, tenetur omnino abstinere a vino, etiamsi prudenter ebrietatis periculum non metuat. Nam abstinentiam a vino Deo vovit; & si voventis finis declinatio fuerit ebrietatis, Vinum ergo bibens votum infringit. Dum vero, is qui voveat se non amplius bibiturum vinum, secum ipse constituat, polliceri tantum abstinentiam ab immoderato usu vini, vel a bibendo vino in iis tantum circumstantiis, in quibus antea inebriatus fuerit, tunc abstinentia ex ipsa voventis voluntate limitanda erit.

& alii passim. Immo si sit Laicus potest sumere vini ablutionem post Communionem, maxime si abhorreat ab ablutione aquæ. Et ratio est, quia talis interpretatur intentio voventis, cum dictæ ablutiones non veniant nomine potus vini, quem vovens censetur sibi velle per suum votum interdicere. Sic citati Doctores.

113 Alia ad rem. Vide verb. *Conjuges a n.* 3. verb. *Debitum conjugale a n.* 56. verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 1. *a n.* 23.

114 Ad complementum additur, quod B. V. M. non obstante voto Castitatis prius emisso, valide, & licite verum Matrimonium contraxit cum S. Joseph. Sic S. Augustinus, S. Bonaventura, Scotus, & alii communiter. Et quod validum, & verum Matrimonium contractum fuerit inter B. V. Mariam, & S. Joseph habetur expresse ex Sacra Scriptura, quæ sexies, nempe *Matthæi Cap.* 1. *num.* 16. *num.* 18. *num.* 19. *num.* 20. *num.* 24. *& Luc. Cap.* 1. *num.* 27. vocat Mariam conjugem, & Joseph virum ejus: Hinc S. Augustinus *lib.* 23. *contra Faustum cap.* 8. dicit fuisse inter ipsos verum conjugium *non concubitu, sed affectu, non commixtione corporum, sed Copulatione (quod charius est) animorum*. S. Thomas *p.* 3. *quæst.* 29. *art.* 2. expresse ait, *omnino verum fuisse Matrimonium Virginis Matris Dei, & Joseph*. Scotus *in* 4. *distinct.* 30. *quæst.* 2. id fuse probat, ac quomodo fieri potuit cum voto virginitatis, tribus claris demonstrat exemplis, uti & faciunt S. Bonaventura, aliique Sancti Patres, & Doctores passim, ac novissime Card. Prosper de Lambertinis, deinde Benedictus XIV. fel. record. in suo admirabili, semperque commendabili Opere *de Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione libr.* 3. *Cap.* 24. *num.* 57.

115 Et quod, non obstante voto castitatis, etiam licite contraxerit Matrimonium, retento adhuc in se proposito castitatis servandæ, ostenditur ex revelatione ei facta, quod Joseph nunquam ab ea esset conjugale debitum petiturus; Sanctus enim Thomas *in* 4. *distinct.* 30. *quæst.* 2. *art.* 1. *quæstiunc.* 2. *ad* 2. expresse dicit: „Beata Virgo, „antequam contraheret cum S. Joseph, fuit certificata Divinitus, quod Joseph in simili proposito erat servandæ „Virginitatis, & ideo non se commisit periculo nubens. S. *Augustinus* lib. de Sancta Virginitate cap. 4. *sic habet:* „Sed quia hoc Israelitarum mores adhuc recusabant, „desponsata est viro justo non violenter ablaturo, sed „potius contra violentos custodituro quod illa jam voverat. *Scotus* in 4. distinct. 30. quæst. 2. Litt. B. *sic concludit:* Ergo ubi est certitudo simpliciter, quod nunquam ponetur in effectu (*petitio scilicet debiti conjugalis*) ibi in nullo præjudicat voto castitatis contractus „Matrimonii, sed hic fuit talis certificatio; ex quo enim habemus Matth. 1. quod Angelus instruxit Joseph; Noli timere accipere Mariam conjugem tuam; „multo magis, immo indubitanter concluditur quod ipsa „per Angelum, vel immediate a Deo antequam desponsaretur Joseph, fuit certitudinaliter edocta: Noli timere Joseph virum justum in conjugem; ecce enim Spiritus Sanctus dabit eum tibi custodem, & testem virginitatis, qui tecum pari voto contineat, & in multis „tibi ad virginitatis custodiam congruentibus obsequatur.

116 Nec valet objicere Canon, *Voventibus* 2. *caus.* 17. *q.* 1. ubi sic expresse habetur: *Voventibus virginitatem, non solum nubere, sed etiam velle, damnabile est*. Non valet, inquam quia ut recte explicat meus Subtilissimus Doctor *l. c. in respons. ad* 1. dictus Canon intelligi debet de volentibus nubere secundum communem Legem, non autem de illis quibus constat certitudinaliter, quod nunquam alius loquens talem actum petetur, uti ex præallatis Sanctis Patribus, & aliis erat divinitus certiorata B. V. Maria, quod sine complexu viri, & integre servato suæ virginitatis voto, Spiritu Sancto occultissime, ac castissime erat fœcundanda, & ingravidanda, juxta illud *Luc. cap.* 1. *num.* 35. *Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi*. Quod, & jam præfiguratum fuerat apud Ezechielem *cap.* 34. *num.* 2. ibi: *Porta hæc clausa erit, vir non transibit per eam quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam*.

117 Hic ad rem afferre lubet celebrem causam multis jam ab annis in Sac. Rit. Congregatione pendentem nostri V. Fratris Sebastiani ab Apparitio, vulgo nuncupati *Pyraustæ*. Hic velut alter Job, vir erat eximiæ virtutis, simplex, rectus, ac timens Deum, & recedens a malo, *Job. cap.* 1. *n.* 1. Concepti propositi servandæ virginitatis adeo sollicitus, ut jam tertio per mulieres sibi a Diabolo paratas, vehementissimas insidias, in ipso juventutis flore eluserit, ac insuper de ipsomet Dæmone in fœminea specie sibi apparente, gratia Dei viriliter triumphaverit, & oblatas sibi conspicuas nuptias modeste, ac caste rejecerit. Factus postmodum sexagenarius, prudenter illud *Genes. cap.* 2. *num.* 18. *Non est bonum hominem esse solum*, mente revolvens, sociam sibi quærere cogitavit, talem quidem, uti dictitabat, cum qua vivere liceret in cælo, & virginali connubio adinstar S. Patriarchæ Joseph cum castissima, & undequaque Sanctissima sua sponsa V. M.

Ejus piis votis Deo annuente, castissimam filiam, qualem ipse cupiebat, dote pauperem, sed castimonia, aliisque virtutibus divitem, sibi ab ipsius honesto patre in conjugem oblatam, unice tantum ut ea in spiritualibus, ac temporalibus urgentiis præsidio adesset, eamque a mundi periculis, atque virginitatis jactura ob pauperiem eriperet. Divinam hanc fore voluntatem firme credens, atque id singulare pietatis, ac caritatis opus esse advertens, puellam in sponsam accepit; qua intra annum decessa, aliam non inferioris castimoniæ & virtutis tenellam puellam ob similes caritativos fines sibi desponsavit, quæ intra octo menses & ipsa decessit sua cum ipsis semper pro voto inviolata castitate servata. Postmodum secretiori Dei consilio adhuc ad perfectiorem statum vocatus, ad Habitum, & Professionem meæ Seraphicæ Religionis jam septuagenarius fuit admissus die Sancto Antonio de Padua sacra, ac ex Obedientia in Conventu Angelorum, quasi alter Angelus præ sua Angelica innocentia, & castitate locatus, juxta illud *Matth. cap.* 22. *num.* 30. *Erunt sicut Angeli Dei*; Et illud *Marci* 12. *num.* 25. *sunt sicut Angeli in Cælis*, in eo, ac aliis spatio 26. annorum sanctissime vixit, atque tandem in Domino obdormivit eximiis virtutibus, & insignibus miraculis in vita, & in morte, ac post mortem adhuc in dies clarissimus, ut ex ejus Legenda ad diem 25. Februarii, & Processibus pro sua Beatificatione confectis. 118

Introducta de more in Sacr. Rit. Congreg. ejus causa exquisitoque Promotoris Fidei voto super debito conjugali, neutri ex iis ab ipso reddito, prosper Bottinius Archiepiscopus Myrensis, & Prosper de Lambertinis in dicto munere ejus successor, postea Summus Pontifex Benedictus XIV. illum peccasse dixerunt; Non quia laudabilia quodammodo, & heroica dici non debeant Matrimonia, in quibus mutuo accedente conjugum consensu, nulla fit ejus consummatio; sed quia de consensu tam primæ, quam secundæ uxoris non constabat, & quærimoniæ non defuerunt consanguineorum prædictarum fœminarum, quod eis debitum non redderetur, ex quibus inferebatur prædicti consensus defectus; Multa fuerunt a doctissimis Postulatoribus allata, ut difficultati satisfieret: Suffragia quoque Academiarum, seu Universitatum Theologicarum, Parisiensis, Salmanticensis, & Patavinæ requisita, & Romæ edita *anno* 1733. fuerunt omnino concordia in asserendo Matrimonia non modo valida fuisse, sed commendatione digna; nec præmissum servandæ virginitatis propositum substantiæ Matrimonii obstitisse, cum ex Sanctorum Patrum, Sacrorumque Canonum Doctrina pro certo habeatur simplex servandæ virginitatis propositum dictæ Matrimonii substantiæ nihil officere; S. Augustinus *lib.* 1. *de nuptiis, & concupiscentia cap.* 11. S. Thom. *in* 4. *distinct.* 30. *quæst.* 2. *art.* 1. Scotus *in* 4. *distinct.* 30. *qu.* 3. Alexander III. *in cap. Commissum* 16. *de Sponsal. & Matrimon.* Mulierum quoque consensum implicitum, aut explicitum non defuisse, & quærimonias a consanguineis excitatas fuisse, non quia dictæ uxores unquam de redditione debiti cogitaverint, sed ipsi pinguem servi Dei hæreditatem ad filios ex suis consanguineis nascituros deferri ardenter exoptabant, ut ex Scripturis postulatorum, & Theologorum suffragiis clare habetur, & refert suo more eruditissime d. Card. de Lambertinis dein Summus Pontifex Benedictus XIV. *loc. cit. num.* 57. ubi rectissime concludit, quod in hac causa judicium Sacræ Congregationis sit expectandum, ex particularibus facti circumstantiis potissimum desumendum. 119

Quod Deo favente, ipsoque Venerabili ejus servo, tot novis semper in dies coruscante prodigiis, intercedente favorabile tandem speratur, ac in claris ponetur heroica ipsius virtus, ob quam tales puellas, de quarum castimonia, & continentia per multa dubitare non poterat, sibi caste desponderat; Non deficientibus etiam aliorum exemplis, qui non absimili servandæ virginitatis proposito obstricti, ob justos fines Matrimonium contraxerunt, & castitatem illibatam in conjugio coluerunt, ut de S. Pulcheria Imperatrice cum Marciano ob id ad Imperium evecto, de S. Cæcilia cum Valeriano, de Diva nostra Delphina cum S. nostro Elzeario Ariani Comite, de Sanctis Juliano, & Basilissa, aliisque pluribus, qui virginea connubia contraxerunt, atque castissime servaverunt, de quibus apud Scacchum *de notis, & signis Sanctitatis sect.* 6. *pag.* 476. *& seqq.* Card. de Lambertinis *loc. cit. num.* 57. Card. Baron. *in Annalibus ad annum* 450. Nicephorum *lib.* 4. *histor. cap.* 58. passim; Sicque animadversiones ratione Officii a Fidei Promotoribus, & aliis adversus Heroicitatem virtutis nostri Venerabilis servi Dei propositæ, in ejus laudem, & commendationem convertentur, & Beatorum, & Sanctorum Fastis (& sic faxit Deus quod quantocitius) rite, & Canonice finaliter adscribatur. 120

Articulus II.

Quoad ea, quæ concernunt vota substantialia Religionum Regularium.

SUMMARIUM.

1 Ad essentiam cujuslibet Regularis Religionis requiruntur tria substantialia vota, nempe Obedientiæ, Paupertatis & Castitatis, adeo ut sine illis Religio aliqua proprie dicta nullatenus consistere possit.

2 Dicta tria vota sunt de essentia Religionis ex Jure Divino.

3 Status Religiosus secundum suam substantiam, seu essentiam non ab aliquo puro homine, sed immediate a Christo Domino fuit institutus.

4 Status Religiosus a Christo Domino sic institutus eo invitante, & hortante statim ab initio Ecclesiæ fuit susceptus ab ipsis Apostolis, & aliis Christi discipulis.

5 Quare dicta tria vota potius quam alia fuerint constituta pro essentia status Religiosi?

6 Verus, & perfectus status Religiosus secundum essentiam cum tribus dictis votis fuit primo & immediate institutus a Christo Domino.

7 Quamvis dicta tria vota pro essentia status Religiosi fuerint a Christo Domino instituta, tamen eorum solemnitas a sola constitutione Ecclesiæ fuit inventa.

8 Unde Ecclesia, seu Sedes Apostolica potest admittere, & approbare ut veram Religionem etiam sine votis solemnibus, & cum solis votis simplicibus, ut patet de præclarissima Religione Societatis Jesu.

9 Inter dicta tria substantialia Religionum Regularium vota, Obedientia primatum tenet.

10 Obedientia Religiosa quid sit?

11 Obedientia unde dicatur?

12 Ut obedientia sit perfecta, Deo grata, & meritoria, requiruntur plures conditiones, quæ assignantur.

13 Religiosus ex vi voti Obedientiæ tenetur superiori obedire quo ad omnia, quæ præcipit secundum Regulam, & Constitutiones sui Ordinis, sive directe, & explicite, sive indirecte, & implicite.

14 Quæ dicantur in Regula contineri directe, & explicite, & quæ indirecte, & implicite?

15 Religiosus tenetur obedire suo superiori, non solum in rebus, quas certo cognoscit esse secundum Regulam, & Constitutiones sui Ordinis, sed etiam quando dubitat, an talis, & an sit licita nec ne? Dummodo non cognoscat evidenter esse malam, & illicitam.

16 Unde Religiosus non tenetur obedire Superiori in iis, quæ clare sunt contra Regulam, & Constitutiones sui Ordinis; Nisi superior sit talis, qui possit in ipsis dispensare, & causa legitima adsit.

17 Neque communiter loquendo in iis, quæ sunt supra, vel præter Regulam.

18 Potest tamen Superior Regularis præcipere alicui subdito ambulationem, honestam recreationem, & hujusmodi, si hoc judicet ad aliquem bonum finem.

19 Item potest Superior præcipere subdito aliquam austeritatem, & mortificationem extraordinariam, tum ad puniendum crimen commissum, tum ad recidivam præcavendam.

20 Regulares utriusque sexus professi in Religione relaxata tenentur obedire Superioribus illam reformantibus in votis essentialibus, & in iis, quæ ad primævam regulæ observantiam conducunt.

21 Capitula Generalia, vel Provincialia, & Superiores Generales, vel Provinciales quæ præcipere possint?

22 Religiosi tenentur obedire superioribus jubentibus, ut eant ad commorandum in aliquibus Monasteriis aeris intemperie laborantibus; Dummodo tamen Superiores in his non ducantur aliqua passione.

23 Item tenentur subditi Religiosi tempore pestis, aut alterius mali contagiosi obedire Prælatis præcipientibus sibi, ut ministrent in temporalibus & spiritualibus suis Religiosis tali morbo infectis.

24 Non tenentur tamen Religiosi regulariter, & per se obedire Prælatis suis præcipientibus, ut ministrent similibus infirmis extraneis cum periculo vitæ.

25 Per accidens autem, & in defectu Parochi, qui illis Sacramenta ministret, tenentur obedire Superioribus id eis præcipientibus.

26 Sic etiam in tempore Hæresis tenentur obedire Superioribus eis præcipientibus, ut assistant in aliquibus locis ad prædicandum, & contra hæreticos ad defendendam Fidem Catholicam etiam cum periculo propriæ vitæ.

27 Quamvis Religiosus non teneatur obedire Superiori præcipienti actus mere internos, & nullam habentes connexionem cum actibus externis; Tenetur tamen obedire Superiori præcipienti actus internos, prout connexionem habent cum actibus externis.

28 Religiosi ex vi voti Obedientiæ tenentur obedire in his, quæ concernunt Regulam, non solum Prælatis Religionis, sed etiam specialiter summo Pontifici.

29 Item Sacræ Congreg. super Regulares, & super disciplina Regul. ad n. 30.

31 Item Sacro Collegio Cardinalium tempore Sedis vacantis.

32 Item tenentur obedire Episcopo Religiosi illorum Conventuum, qui Episcopi jurisdictioni subjunt.

33 Si in aliquo Conventu Episcopo subjecto contraria præcipiant Superior, & Episcopus; subditus in illis, quæ spectant ad Regulam, & Constitutiones Ordinis tenetur obedire Superiori.

34 Si tamen Episcopus cum causa rationabili dispenset circa statuta, & Constitutiones dicti Conventus, & tunc præcipiat, debebit subditus obedire Episcopo.

35 Duobus Prælatis diversa præcipientibus, si ipsi sint diversæ auctoritatis, debet subditus obedire majori, relicto minori, si minor a majori dependeat.

36 Regulares ex vi voti Obedientiæ tenentur adimplere præcepta a Prælato imposita etiam existentibus illis extra Provinciam, sed Monasterium illius.

37 Non tenentur tamen Regulares obedire suo superiori excommunicato publico, & non tolerato.

38 Papa potest eximere quemcumque Religiosum ab Obedientia inferiorum Prælatorum, & sibi reservare.

39 Item P. Generalis, vel provincialis potest ex justa causa eximere subditum ab Obedientia sui immediati Superioris, & sibi reservare.

40 Regulares nequeunt licite acceptare Episcopatum, vel aliam Dignitatem extra Ordinem sine licentia sui Superioris.

41 Moniales ex vi voti Obedientiæ tenentur obedire Abbatissæ, seu Priorissæ Monasterii.

42 Superior, seu Superiorissa præcipere potest rem gravem sub culpa gravi, & levem sub culpa levi; & quamvis possit quandoque præcipere rem gravem sub culpa levi, nunquam tamen rem levem sub culpa gravi.

43 Paupertas Religiosa quid sit.

44 Paupertas Religiosa ut voluntaria differt a Paupertate coacta, & necessaria, & ut professa ob amorem Dei differt a Paupertate philosophica, & morali.

45 Regulares utriusque sexus nequeunt habere aliquid proprium in particulari.

46 Regulares utriusque sexus nequeunt habere, & retinere in particulari aliquid proprium, neque de licentia, ac dispensatione cujuscumque Superioris, vel Superiorissæ.

47 Adducuntur ad id variæ Resolutiones Sacræ Congr. Concilii.

48 Immo neque de licentia Generalis, etiamsi assereret posse eam concedere.

49 Afferuntur ad id etiam responsiones Sacræ Congregat. Concilii.

50 In Conventibus, & Monasteriis, in quibus vel ob carentiam redditiuum, vel ob incuriam, & negligentiam Superiorum vita Communis non servatur, nec potest introduci, nec Conventus, seu Monasterium indigentiis Religiosorum, seu Religiosarum non supplet, nec ob ejus paupertatem supplere potest, quid agendum, & quomodo procedendum?

51 Quomodo partitæ capsæ Communis, seu Depositi debeant inscribi?

52 Ut Regulares utriusque sexus in Conventibus, & Monasteriis, ubi non adest vita communis, possint licite exigere, & retinere, & expendere Livella, debent concurrere quinque conditiones, quæ assignantur.

53 Livella non possunt a Regularibus utriusque sexus cedi eorum consanguineis sine licentia Sacræ Cong.

54 Posse autem Regulares utriusque sexus remittere suis consanguineis, vel aliis donare fructus sui Livelli cum sola licentia Superioris, tenent passim Doctores.

55 Immo plures tenent posse Regulares utriusque sexus similes cessiones, remissiones, seu donationes fructuum sui Livelli facere absque licentia ad id speciali Superioris, sed cum sola licentia generali insumendi tales fructus in suas indigentias, & Religiosos usus.

56 Intellige tamen de cessione, seu donatione fructuum Livelli non ascendentium ad magnam summam.

57 Regulares utriusque sexus ex pecunia sui Livelli, seu aliunde quæsita nequeunt sibi censum emere, seu constituere neque de licentia Superiorum. Immo neque ipsam pecuniam tradere Monasterio cum pacto, seu tacita conventione, quod Monasterium certos redditus ad rationem tot pro centenario concedat, seu solvat.

58 Neque possunt Regulares utriusque sexus ex peculio sui Livelli, vel aliunde quæsito, & sibi libere a suis superioribus concesso fundare censum, ut ex fructibus post ejus mortem celebrentur Missæ pro ejus anima.

59 Ne-

59 *Neque possunt tradere amico certam summam pecuniæ cum pacto quod post ejus mortem faciat celebrari tot Missas.*

60 *An possit dictam pecuniam ex suo Livello, vel aliunde quæsitam proprio usui concessam donare alteri cum onere, ut statim celebrentur singulis annis aliquæ Missæ in perpetuum?*

61 *Sub quibus conditionibus soleat Sacra Congr. concedere Regularibus utriusque sexus facultatem habendi Livella, seu Vitalitia?*

62 *Adducuntur ad id variæ specificæ Resolutiones Sacr. Congreg.*

63 *Regulares utriusque sexus administrare non possunt sua Livella ex se ipsis.*

64 *Legatum relictum alicui Regulari subconditione, quod quandiu vivit, pertineat irrevocabiliter ad eum independenter a licentia Superioris, non debetur ipsi, sed Monasterio, & talis conditio habetur pro non adjecta.*

65 *Immo Legatum relictum in particulari nec momento temporis potest esse apud ipsum, sed illico acquiritur Monasterio.*

66 *Nec Regulares possunt in particulari habere, seu de se retinere Legata, præsertim si sint in bonis stabilibus, neque de licentia quorumcumque Superiorum etiam Generalium, etiamsi assererent posse eam concedere.*

67 *Adducitur advertentia diligenter habenda.*

68 *Insuper adducitur Conclusio doctissimi Pagnani semper attendenda, & præ oculis habenda.*

69 *Regulares utriusque sexus an, & quomodo pecuniam ex suo Livello, & aliunde quæsitam possint ludo exponere?*

70 *Regulares utriusque sexus non possunt uti Livellis, nisi servata forma Constitutionis Clementis VIII. de largitione munerum.*

71 *Legatum relictum Monasterio, seu Conventui bonorum incapaci pro Sacristia, Valetudinario, vel Ecclesiæ pro Cera, & Oleo non dicitur irritum, sed debet per Syndicum investiri pro adimplenda Testatoris voluntate.*

72 *Unde Legatum relictum Minoribus de Observantia, Reformatis, & Capuccinis pro Anniversario, Oleo, Lampadibus, Paramentis, Hostiis, Sacristia, Ecclesia, Fabrica, Luminaribus, Syndonibus, Linteis, Tunicis, Bibliotheca, Impressione Librorum, Pane, Vino, Pitantia, seu pro Victu, & Vestitu, & aliis necessariis est ipsis tradendum, & solvendum ab hæredibus.*

73 *Adducitur ad id Decretum Sacræ Congreg. Rev. Fabricæ, & juxta illius dispositionem ponitur in claris supradictos Minores Mendicantes Sancti Patris Francisci esse capaces Legatorum juxta modum in eodem Decreto præscriptum.*

74 *Adducitur Decretum Congr. particularis ab Urbano VIII. deputatæ.*

75 *Adducitur aliud Decretum ejusdem Sacræ Congregat. Fabricæ S. Petri de Urbe.*

76 *Adducitur aliud Decretum ejusdem Sacræ Congr. Fabricæ S. Petri.*

77 *Et capacitatem Fratrum Minorum obtinendi, & retinendi annua, & perpetua Legata per modum simplicis eleemosynæ expresse comprobat Breve Urbani VIII. incip. Exponi Nobis.*

78 *Tale Breve ad omnium commodum ad litteram datur.*

79 *Et ulterius dictam Fratrum Minorum capacitatem ostendunt varia Decreta, quæ afferuntur.*

80 *Insuper dictam Fratrum Minorum capacitatem expresse demonstrant variæ Resolutiones Sacræ Congregat. Fabricæ.*

81 *Et indistincte pro Legatis pro Victu, & Vestitu semper resolvit Sacra Congr. Boni Regiminis.*

82 *Item hanc Minorum capacitatem pluries comprobavit Sacra Congr. Episcop. & Regular.*

83 *Item eamdem capacitatem pluries approbavit Sacra Congreg. Concil.*

84 *Ex supradictis fiat clarum, quod Legata relicta Fratribus Minoribus per modum puræ, & simplicis eleemosynæ sustinentur, & eorum Syndicus Apostolicus tamquam unus de populo potest comparere & implorare Officium Ordinarii, ut demandet executionem Testamenti, & adimpleatur ab Hæredibus, seu Executoribus mens Testatoris.*

85 *Immo cum Hæres teneatur in conscientia adimplere onera, & pias dispositiones Testatoris, potest etiam cogi per Syndicum Apostolicum, non tamquam unum de populo, sed nomine Ecclesiæ Romanæ.*

86 *Plurima alia de capacitate Fratrum Minorum recipiendi, & retinendi perpetua annua Legata per modum puræ, & simplicis eleemosynæ videnda relinquuntur apud Auctores hic citatos.*

87 *Quamvis Fratres Minores de Corpore Observantiæ, & Capuccini, dum de novo in locis recipiunt Conventus, nequeant per modum contractus, & tamquam de jure exigere ab Universitatibus, & Communitatibus, vel ab aliis particularibus Benefactoribus, ut annuatim sibi solvatur certa pecuniæ summa, vel quid aliud fixum pro eorum Victu, & Vestitu.*

88 *Possunt tamen præmissa debita protestatione dictam certæ pecuniæ summam, seu quid fixum per modum puræ, & simplicis eleemosynæ annuatim recipere per Syndicum Apostolicum ad subveniendum suis veris necessitatibus præsertim in iis locis, ubi Victus, & Vestitus mendicatione non nisi valde incommode acquiri sufficienter possit.*

89 *Et hæc procedunt, etiamsi assignatio bonorum fieret in contractu inter vivos.*

90 *Formula autem protestationis præmittendæ a Fratribus Minoribus ante acceptationem Legatorum traditur in sequentibus Decretis editis a Sacra particulari Congr. ab Urbano VIII. specialiter ad id deputata die 14. Jun. 1628. & die sequenti publicata in Congreg. Generali FF. Minorum de Observantia.*

91 *Adducitur tenor Decretorum dictæ Sacræ Congregationis particulariter deputatæ, & tenor Decreti Cong. Generalis Minorum de Observantia Romæ habitæ die 7. Maji 1603. ab ipsa Sacr. Congr. particulari indictæ observandi.*

92 *Traditur formula dictæ protestationis faciendæ.*

93 *Assignatur necessitas talis protestationis.*

94 *Assignatur modus practicandus in casu, quod annuus reditus ob temporis antiquitatem non comperiatur habere aliquem Patronum, cui fieri debeat talis protestatio.*

95 *Statuitur, ut nulla instrumenta publica fiant a Fratribus Minoribus capitulariter congregatis, nec quocumque modo se habentibus, in quibus transferatur dominium, & proprietas alicujus Cappellæ, sive sepulturæ, vel renuncientur prædicta Legata in favorem Ordinariorum, vel alicujus Tertii, aut Hæredis.*

96 *Assignatur, quid faciendum sit de hujusmodi bonis, seu illorum pretio.*

97 *Præcipitur, ut a Fratribus particularibus auferatur cujuscumque rei proprietas, & nihil pecuniæ mediate, vel immediate supersit in manibus, vel potestate Fratrum, etiam Superiorum.*

98 *Interdicitur abusus Aromatariarum, & præcipitur, quod non retineantur, nisi ad usum Monasteriorum, & non liceat res illarum cuiquam vendere.*

99 *Præcipitur dictis Fratribus, ut nullo modo in eorum Ecclesiis, vel Sacristiis, aut alibi retineant Cippos, & Truncos ordinatos ad recipiendas offerentium pecunias, nec Capsulas pro eleemosynis Missarum.*

100 *Injicitur Superioribus Regularibus vigilantia, ut Fratres communi mensa utantur, ac cætera impleant, ad quæ pro Regulæ observatione tenentur.*

101 *Statuitur, quod Superiores Generales, & Visitatores constare faciant eidem Sacr. Congreg. omnia supra expressa fuisse ad effectum perducta.*

102 *Afferuntur declarationes editæ a Sacra Congr. specialiter ad id deputata ab Urbano VIII.*

103 *Adducitur distinctio I. de Legatis bonorum mobilium.*

104 *Adducitur distinctio II. de Legatis factis Fabricæ.*

105 *Adducitur distinctio III. de Legatis annuis cum onere.*

106 *Adducitur distinctio IV. de Legatis annuis sine onere.*

107 *Affertur responsio dictæ Sacræ Congr. ad articulos I. distinctionis.*

108 *Affertur responsio ejusdem Sacræ Congreg. ad articulos II. distinctionis.*

109 *Affertur responsio ejusdem Sacr. Congr. ad articulos III. distinctionis.*

110 *Affertur responsio ejusdem Sacr. Congreg. ad articulos IV. distinctionis.*

111 *Adducitur ad rem Constitutio Clementis X. confirmantis Decretum Sacræ Congr. in Causa Turritana Legatorum.*

112 *Item affertur ad rem Decretum Sacræ Congr. Episcop. & Regul. in Lucana pro Minoribus de Observantia editum.*

113 *Item datur ad rem Mandatum D. Auditoris Cameræ Apostolicæ.*

114 *Syndici Apostolici nequeunt Dominium, vel usum possessionum in se recipere, ut redditus annuos Fratribus tribuant.*

115 *Neque dicti Syndici Apostolici possunt sine Beneplacito Apostolico alienare mobilia pretiosa Ecclesiæ incorporata.*

116 *Fratres Minores habent solum simplicem usum facti absque ullo dominio, & usu Juris circa res illas, quibus uti possunt, & assignatur quis sit usus Juris, & quis simplex usus Facti.*

117 *Et hic usus simplex Facti, & omnino dependens a libera voluntate Domini proprietarii concedentis potest separari, & de facto separatur a Dominio rei etiam unico usu consumptibilis.*

118 *Domus Professæ Societatis Jesu, licet sint vere Mendicantes, sunt tamen capaces Legatorum etiam bonorum stabilium, ita tamen, si talia bona non sint necessaria, nec opportuna usui Domorum Professarum,* ea ven-

ea vendi debeant, & ex eorum pretio propriis necessitatibus provideri.

119 *Scholastici, & Coadjutores temporales, qui in dicta Societate Jesu post biennium probationis simplicia vota ediderunt, possunt non obstante voto Paupertatis retinere, & acquirere dominium radicale bonorum temporalium, tam mobilium, quam immobilium, quamvis per dictum simplex Votum Paupertatis privati sint actuali Jure de iis disponendi arbitrio suo sine Superioris licentia.*

120 *Unde tales Scholastici, & Coadjutores temporales, quamvis mortaliter peccarent contra Paupertatis Votum, si de dictis bonis antea habitis, vel postea acquisitis disponerent arbitrio suo sine consensu Superiorum, tamen talis dispositio esset valida.*

121 *Assignatur differentia inter Votum solemne Paupertatis, & inter simplex Paupertatis Votum ab ipsis Scholasticis, & Coadjutoribus temporalibus emissum.*

122 *Ut Regulares possint uti rebus aliquibus licite intra terminos Religiosæ Paupertatis, requiruntur quatuor conditiones, quæ assignantur.*

123 *Regulares utriusque sexus debent uti rebus tanquam non suis.*

124 *Unde Regulares utriusque sexus peccant contra Paupertatem in multis, quæ assignantur.*

125 *Regulares utriusque sexus debent uti rebus cum vera, & rationabili Superioris licentia.*

126 *Licentia non requiritur semper expressa, sed sufficit aliquando etiam tacita, & rationabiliter præsumpta.*

127 *Unde in illis Religionibus, & Monasteriis, ubi viget legitima consuetudo aliqua recipiendi, retinendi, expendendi, donandi, & hujusmodi sine expressa superioris licentia, excusantur Religiosi, ac Religiosæ a peccato proprietatis ratione licentiæ tacitæ.*

128 *Licentia non est necesse, quod detur toties, quoties casus occurrerit, sed sufficit absoluta sine limitatione concessa saltem pro tempore ejusdem Superioris eam concedentis, nisi aliter constet de ejus voluntate.*

129 *Regulares utriusque sexus tenentur uti rebus sibi concessis juxta modos in sua Regula, & suis Constitutionibus expressos.*

130 *Hinc Fratres Minores de corpore Observantiæ, & Capuccini tenentur præ ceteris Regularibus ad usus arctos & pauperes in sua Regula contentos.*

131 *Dicti Fratres Minores, quamvis circa res sibi necessarias possint habere simplicem usum Facti; Non possunt tamen habere usum Juris, & tanto minus dominium. Et circa Denarios, vel pecuniam, nec ullum usum politicum habere possunt.*

132 *Insuper dicti Fratres nequeunt esse Administratores ullorum temporalium bonorum, sive mobilium, sive immobilium, cujuscumque Domini illa sint, & neque Monasteriorum Monialium sibi subjectarum.*

133 *Dictis Fratribus Minoribus, quamvis sit omnino prohibita receptio, & contrectatio politica & civilis denariorum, seu pecuniæ, non est tamen eis prohibita denariorum receptio pure naturalis, & materialis absque omni dominio, & usu.*

134 *Prædicti Fratres Minores, nedum non possunt habere aliquid proprii in particulari, sed neque in communi ad differentiam aliorum Regularium utriusque sexus, qui licet nequeant habere aliquid proprii in particulari, possunt tamen dominium bonorum temporalium in communi.*

135 *Insuper Religiosi aliarum Religionum possunt etiam in particulari de licentia superiorum habere usum pecuniæ; Dummodo moderatus sit, & fiat ad usus honestos ad præscriptum Regularum, & Apostolicarum Constitutionum.*

136 *Dicti autem Fratres Minores neque de licentia suorum Superiorum possunt in particulari habere usum pecuniæ.*

137 *Immo est eis tam rigorose interdictus pecuniæ usus, ut neque in eorum Ecclesiis, seu alibi permittatur pecuniarum quæstus in eorum commodum, ac utilitatem.*

138 *Quinimmo neque possunt dicti Fratres Minores Capsulas retinere in Sacristia, aut alibi ad Missarum eleemosynas recipiendas, etiamsi clavem retineret Syndicus Apostolicus.*

139 *Unde prædicti Fratres Minores mortaliter peccant, quoties pecunias petunt, ac recipiunt, sive per se, sive per interpositam Personam.*

140 *Quinam sint casus, in quibus ad amicos spirituales eis liceat pro eleemosynis pecuniariis recurrere, & per quos, & quomodo sint exponendæ?*

141 *Regulares omnes utriusque sexus tenentur uti rebus sibi ad usum concessis servata honestate, ac modestia, juxta dicta supra n. 122.*

142 *An Regulares, qui sine licentia superioris disponunt de suis manuscriptis in vita, vel in morte, intra, vel extra Religionem, sint proprietarii, & peccent contra Votum Paupertatis?* ad num. 146.

147 *Regulares, qui ex alterius Cella accipiunt manuscripta Concionum, aut manuscripta alterius generis ad sibi transcribendum, peccant contra votum Paupertatis, & tenentur ad restitutionem.*

148 *Regulares utriusque sexus peccant contra votum Paupertatis in multis, quæ assignantur.*

149 *Regulares utriusque sexus surripientes de bonis Monasterii quantitatem notabilem, duplex peccatum mortale incurrunt, unum furti contra Justitiam, & aliud proprietatis contra votum Paupertatis.*

150 *Eadem quantitas requiritur, & sufficit in Religioso ad furtum mortale, & ad mortalem transgressionem voti Paupertatis, quæ sufficit ad furtum mortale sæcularium, exceptis esculentis, & poculentis.*

151 *Regulares utriusque sexus deprehensi in morte habere aliquam proprietatem, debent cum ipsa subterrari extra Monasterium in sterquilinio in signum suæ damnationis æternæ.*

152 *Affertur casus de Monacho mortuo proprietario, & sepulto cum sua pecunia in sterquilinio cum his verbis:* Pecunia tua sit tecum in perditione.

153 *Pro Regulari mortuo proprietario non sunt Offerenda Sacrificia, nec fieri debent Orationes, nec ei danda est sepultura cum aliis Fratribus in Ecclesia, seu Cœmeterio.*

154 *Quinimmo Regularis Canonicus, & quilibet alius mortuus proprietarius, non solum in Cœmeterio sepeliri non debet, sed si ibi sepultus fuerit, debet inde exhumari, si sine scandalo id fieri possit.*

155 *Regularis tamen subitanea morte, vel aliter defunctus, si reperiatur cum crumena pecuniæ, non est statim sepultura Ecclesiastica privandus, & in sterquilinio tumulandus, nisi certo constet certitudine morali, quod interrogatus a Superiore, an haberet aliquod peculium, responderit non habere.*

156 *Datur admonitio pro Regularibus proprietariis, & præsertim pro Superioribus, qui proprietatem Monachorum decedentium sibi appropriant tamquam spolia.*

157 *Castitas Religiosa quid sit?*

158 *Per votum Castitatis ad quid Regulares obligentur?*

159 *Castitas, quæ ante votum ad solam Virtutem Temperantiæ pertinebat, post Votum emissum pertinet etiam ad Virtutem Religionis, & sic violatio Castitatis in Regularibus duplicem habet malitiam specificam in Confessione necessario explicandam.*

160 *Regulares non solum violant Votum Castitatis per supradictos actus versantes circa impudicitiam propriam, sed etiam per actus versantes circa impudicitiam alienam.*

161 *Votum Castitatis in Professione Religiosa emissum irritat Sponsalia.*

162 *Item sponsalia irritantur per votum Castitatis emissum in susceptione Sacrorum Ordinum.*

163 *Per votum simplex perpetuæ Castitatis non dissolvuntur sponsalia ex parte voventis, bene vero ex parte alterius.*

164 *Per votum ingrediendæ Religionis probabilius non dissolvuntur illico sponsalia, sed solum suspenduntur ex parte ipsius Voventis.*

165 *Per tale Votum non dissolvuntur illico ex parte non voventis.*

166 *Per votum suscipiendi Sacros Ordines probabilius non dissolvuntur Sponsalia ex parte Sponsi Voventis.*

167 *Solvuntur tamen per tale Votum ex parte sponsæ.*

168 *Votum Castitatis emissum in Professione Religiosa dirimit Matrimonium contrahendum.*

169 *Votum Castitatis emissum in susceptione Sacrorum Ordinum est solum impedimentum dirimens respectu Matrimonii contrahendi. Attamen non dirimit jam contractum, quamvis nondum consummatum.*

170 *Votum autem emissum in Professione Religiosa non solum est impedimentum dirimens respectu Matrimonii nondum consummatum.*

171 *Episcopi Regulares non absolvuntur a Votis essentialibus, sed solum eximuntur quo ad aliquos effectus Paupertatis, & Obedientiæ juxta decentiam status.*

172 *Episcopi Regulares illarum Religionum, quæ ultra tria Vota essentialia omnibus communia emittunt aliud quartum essentiale, ut est Votum Vitæ Quadragesimalis apud Minimos, tenentur etiam ad illud, nisi specialiter a Sede Apostolica dispensentur.*

173 *Regulares a Religione ejecti, & in sæculo remanentes tenentur ad Vota essentialia Religionis.*

174 *Licet in Ejectis perseveret plena obligatio Castitatis, obligatio tamen Paupertatis, & Obedientiæ suspenditur quo ad executionem, & observantiam multorum juxta capacitatem sui status.*

175 *Similiter obligatio aliorum Votorum supra tria essentialia in aliquibus Religionibus emitti solitorum, aliarumque Regularium observantiarum proprii instituti etiam sub mortali præceptarum suspenditur quo ad illa, quæ pugnant cum statu, in quo reperiuntur, & perseverat quo ad ea, quæ compatiuntur cum eorum statu.*

176 Etiam contraria opinio quo ad hæc est probabilis.
177 Alia ad rem, remissive.

1 AD essentiam cujuslibet Regularis Religionis requiruntur tria substantialia vota, nempe Obedientiæ, Paupertatis, & Castitatis, adeo ut sine illis Religio aliqua proprie dicta nullatenus consistere possit; S. Thomas 2. 2. q. 188. *art. 1. & Communis, ac certa aliorum; arg. cap. Cum ad Monasterium 6. de statu Monachor. & Extrav. Joann. XII. incip. Quorumdam 1. de verb. signif. §. penult. circa finem.*

2 Dicta tria vota sunt de essentia Religionis ex Jure Divino, adeo ut nec Papa possit dispensare in sensu composito, quod aliquis sit, & maneat proprie Religiosus, & tamen non sit astrictus tribus allegatis votis, quamvis ex aliqua gravi causa bonum commune concernente possit dispensando ex Religioso facere non Religiosum, & ei concedere facultatem ad seculum redeundi, & nubendi; Vide verb. *Religiones Regulares num. 8.*

3 Et ratio est, quia status Religiosus secundum suam substantiam, seu essentiam, non ab aliquo puro homine, sed immediate a Christo Domino fuit institutus: Christus enim ipse homines ad tria illa consilia Evangelica est cohortatus, & ad vota perpetua de illis facienda, ut colligitur de Obedientia, quæ fit per abnegationem sui, & suæ propriæ voluntatis ex *Matth. 16.* ibi: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum &c.* De Paupertate *ex Matth. 19.* ibi: *sunt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter Regnum Cœlorum*, adeoque dici debet, esse de Jure Divino, non præcipiente, sed consulente, ut docent communiter Doctores.

4 Status Religiosus a Christo Domino sic institutus, eo invitante, & hortante statim ab initio Ecclesiæ fuit susceptus ab ipsis Apostolis, ac aliis Christi discipulis; Vide d. verb. *Religiones Regulares n. 10.*

5 Dicta tria vota potius quam alia fuerunt constituta pro essentia status Religiosi, quia per ea homo perfectius se consecrat, & unit Deo; Vide dict. verb. *Religiones Regulares n. 11.*

6 Verus, & perfectus status Religiosus secundum essentiam cum tribus dictis votis fuit primo, & immediate institutus a Christo Domino; Vide *ib. n. 14.*

7 Quamvis dicta tria vota pro essentia status Religiosi fuerint a Christo Domino instituta, tamen eorum solemnitas a sola Constitutione Ecclesiæ fuit inventa; Vide *ib. n. 16.*

8 Unde Ecclesia, seu Sedes Apostolica potest admittere, & approbare, ut veram Religionem, etiam sine votis solemnibus, & cum solis votis simplicibus, ut expresse declaravit Gregor. XIII. Const. incip. *Ascendente Domino*, statuendo, quod Religiosi præclarissimæ Societatis Jesu, qui peracto Novitiatu primam Professionem emittunt, pro veris habeantur Religiosis, non obstante quod non nisi simplicia tunc edant vota, & non solemnia emittant, ibi: „ Nos considerantes, voti solemnitatem sola Constitutione Ecclesiæ inventam esse, triaque hujusmodi Societatis vota, tametsi simplicia, ut substantialia Religionis vota ab hac Sede fuisse admissa, illaque emittentes in statu Religionis vere constituti"; Vide ibid. n. 16.

9 Inter dicta tria substantialia Religionum Regularium vota, Obedientia primatum tenet; Nam si Paupertas offert Deo divitias, & Castitas corpus, offert Obedientia ipsammet voluntatem; eo autem nobilius est votum, quo plus Deo offertur; Unde Joann. XXII. in Extravagant. incip. *Quorumdam 1. de verb. signif. §. penult circa finem*, sic habet: *Magna quidem Paupertas, sed major integritas, bonum est Obedientia maximum, si custodiatur illæsa; nam prima rebus, secunda carni, tertia vero menti dominatur, & animo.* Vide *ib. num. 11.*

10 Obedientia Religiosa est votum, quo se Religiosus obligat in aliqua Religione a Sancta Sede approbata ad obediendum Prælato competenti in omnibus, quæ cadere possunt sub virtute Obedientiæ: *Est in re Communis.*

11 Obedientia enim dicitur quasi ab Audientia, sive ab audiendo præceptum Superioris, ut recte notant Donatus *Prax. Rerum Regularium tom. 4. tract. 17. quæst. 2. nu. 1.* & alii.

12 Ut Obedientia sit perfecta, Deo grata, & meritoria, requiruntur sequentes Conditiones. Prima, ut si prompta, & sine mora, juxta illud *Psalm. 118.* ibi: *Viam mandatorum tuorum cucurri.* Unde S. Bernardus *Serm. de virtute obedien. circa medium*, sic habet: *Fidelis obediens moras nescit, fugit crastinum, ignorat tarditatem.* Secunda, ut si cæca, ita ut non examinentur rationes, motiva aut intentio Superioris præcipientis, & cur potius sibi quam alteri præcipiatur: Unde S. Bernardus, vel potius Guillelmus Abbas *Epist. ad FF. de Monte Dei cap. 5. novæ edit. perfecta Obedientia est, . . non discernere quid, vel quare præcipiatur, sed ad hoc tantum niti, ut fideliter, & humiliter fiat, quod a majore præcipitur*, & S. Gregorius *in primo Reg. lib. 2. cap. 4. Vera Obedientia nec Præpositorum intentionem discutit, nec præcepta discernit, quia omne vitæ suæ judicium majori subdidit: Nescit enim judicare quisquis perfecte didicerit obedire.* Tertia, ut sit hilaris sine querela, & murmuratione, juxta illud *Ecclesiastici 35.* ibi: *In omni dato hilarem fac vultum tuum, & 2. ad Corinth. 9.* ibi: *Hilarem enim datorem diligit Deus*, & ad *Philipenenses 2.* ibi: *Omnia autem facit sine murmurationibus.* Quarta, ut sit humilis, seu cum humilitate fiat, juxta illud *Lucæ 17.* ibi: *Cum hæc omnia feceritis, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus, quod facere debuimus, fecimus.* Quinta, ut sit fortis, seu generosa ad superandam omnem difficultatem, juxta illud *Psalm. 30.* ibi: *Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, & 1. ad Corinth. 16.* ibi: *Viriliter agite, & confortamini.* Unde S. Basilius *in sua Regula cap. 5.* sic habet: *Obedientia tunc acceptabilis erit Deo, & dulcis hominibus, si quod jubetur, non trepide, non tarde, non tepide, sed viriliter, & strenue fiat.*

13 Religiosus, ex vi voti Obedientiæ, tenetur Superiori obedire quoad omnia, quæ præcipit secundum Regulam, & Constitutiones sui Ordinis, sive directe, & explicite, sive indirecte, & implicite; *Communis.* Et ratio est, quia Religiosus ad hæc omnia se obligavit eo ipso, quod professionem emisit secundum Regulam, & ad obediendum se voto obstrinxit, cum profitendo Regulam implicite etiam se obligarit ad ea omnia, sine quibus Regula commode observari non potest.

14 Illa autem dicuntur directe, & explicite contineri in Regula, quæ clare, & expresse in Regula ipsa habentur: & illa dicuntur in ea contineri indirecte, & implicite, quæ ad Regulæ observantiam sunt necessaria, & sine quibus Regula proprii Ordinis in suo vigore conservari non potest; Laymann *lib. 4. tract. 5. cap. 9. num. 11.* Lessius *l. 2. Cap. 41. dub. 9.* Busemb. *lib. 4. c. 1. dub. 4.* Vasquez *t. 2. disp. 154. cap. 4.* Lezana *summa q. Regul. 1. 1. cap. 10.* & alii passim.

15 Religiosus tenetur obedire suo Superiori non solum in rebus, quas certo cognoscit esse secundum Regulam, & Constitutiones sui Ordinis; sed etiam quando dubitat, an res, quæ illi præcipitur, sit vere secundum dictam Regulam, & Constitutiones sui Ordinis, & an sit licita nec ne? Dummodo non cognoscat evidenter esse malam, & illicitam. *Sic fere Communis Doctorum*, per text. *in Cap. Quod culpatur 4. caus. 23. q. 1.* ubi ex verbis S. Augustini sic præcise habetur: „ Non enim est potestas, „ nisi a Deo sive jubente, sive sinente ergo vir justus, „ si forte sub Rege homine etiam sacrilego militet, po„ test ille jubente bellare, si vice pacis ordinem ser„ vans quod sibi jubetur, vel non esse contra Dei præ„ ceptum, certum est, vel utrum sit, certum non est „ ita ut fortasse reum faciat Regem iniquitas imperandi, „ innocentem autem militem ostendat ordo serviendi; & „ c. ad Aures 5. de temporis ordin." ubi generaliter definitur, quod subditi in omnibus etiam in his tenentur Superioribus obedire; Dummodo tamen non præcipiant, quod manifeste malum sit, ad quod Glossa *ibidem verb. Obedientiam* Jura allegat. Et ratio est, quia Superior est in possessione præcipiendi, & in dubiis melior est conditio possidentis, *Cap. Ad aures 6. de præscriptionibus, c. In pari 65. de Regul. Jur. in 6. l. Nemo 126. & l. In pari caus. 128. ff. de Regul. Jur.* cum similibus. Tum quia Superior habet Jus certum præcipiendi, quo non est spoliandus per superveniens dubium sui; Unde S. Bernardus *lib. de dispensat. & præcepto Cap. 9. ait: Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus omnino accipiendum est, quam si præcipiat Deus.*

16 Unde Religiosus non tenetur obedire Superiori in iis quæ clare sunt contra suam Regulam, & Constitutiones sui Ordinis; Nisi Superior sit talis, qui possit in ipsis dispensare, & causa legitima adsit. *Communis.*

17 Neque communiter loquendo in iis, quæ sunt supra Regulam, ut si Superior præcipiat nimiam macerationem corporis, extraordinarias mortificationes, & austeritates, & hujusmodi opera supererogatoria; Item nec in iis, quæ sunt præter Regulam, ut si Superior præcipiat opera, quæ ex subjecto, & circumstantiis sunt omnino indifferentia, & inutilia, & quæ ad Institutum nihil conferunt. S. Thomas 2. 2. q. 186. *art. 9. & q. 10. art. 10.* Sanct. Bernardus *de præcepto, & dispens. cap. 5. alias cap. 8.* ubi sic expresse habet: „ Prælati jussio, vel prohibitio „ non præterea terminos Professionis, nec ultra exten„ di potest, nec contrahi citra. Nihil me Prælatus pro„ hibeat horum, quæ promisi, nec plus exigat, quam „ promisi". Lezana *loc. cit. num. 4. & 13.* Suarez *tract. 1. proœmial. cap. 1. sect. 6. numer. 38.* testans de communi.

18 Potest tamen Superior Regularis præcipere alicui subdito ambulationem, honestam recreationem, & hujusmodi, si hoc judicet expediens, ut talis Subditus vegetior resurgat ad Regularem observantiam. Item potest Superior alicui subdito præcipere omissionem alicujus præcepti Regulæ, ut jejunii, recitationem Divini Officii &c. si id cognoscat expedire pro aliqua differentia temporis ad ejus salutem corporalem, ut si dolore capitis vehementer angatur, si debilitate Stomachi prematur, & hujusmodi, & tunc tenetur subditus obedire, ut notant communiter Doctores.

Item

19 Item potest Superior aliquam austeritatem, & mortificationem extraordinariam præcipere subdito tum ad puniendum crimen commissum, tum ad recidivam præcavendam, & tunc tenetur subditus obedire, quia hoc expedit ad Regulæ observantiam. *Communis*.

20 Regulares utriusque sexus Professi in Religione relaxata tenentur obedire Superioribus illam reformantibus in votis essentialibus, & in iis, quæ ad primævam Regulæ observantiam conducunt. *Vide verb. Regulares art. 2. a num. 73. ad 84.*

21 Hinc Capitula Generalia, aut Provincialia, sicuti & Prælati, quibus incumbit pro toto Ordine, vel Provincia Constitutiones, & statuta condere, possunt certas abstinentias, aut austeritates imponere, quamvis in Regula nec explicite, nec implicite contineantur, si id expedire videatur pro majori Regulæ, ac Constitutionum Ordinis observantia; & tunc tenentur subditi in prædictis obedire, cum votum obedientiæ obliget ad ea, quæ ad Regulam, vel ad Regularem Observantiam pertinent, ut docent communiter Doctores cum S. Thoma 2. 2. *q.* 104. *art.* 5.

22 Religiosi tenentur obedire Prælatis jubentibus, ut eant ad commorandum in aliquibus Monasteriis aeris intemperie laborantibus. Id enim est Regulæ conforme, & necessarium pro conservatione Conventuum, seu locorum Regularium; Dummodo tamen Superiores in his non ducantur aliqua passione, aut mala voluntate; quia si subditus aliquis certo sciret Superiorem hoc illi præcipere solum ex odio, & mala voluntate erga ipsum, posset non obedire, quia Superior tunc abuteretur sua potestate, & consequenter peccaret; in peccatis autem subditi non tenentur obedire. Laurentius de Peyrinis *tom.* 1. *q.* 1. *de Obedientia Cap.* 11. Henno *tom.* 2. *tract.* 3. *de Religioso disp. unica q.* 9. *conclus.* 2. *resolut. ult.* Lezana *l. n.* 16. Donatus *prax. rer. Regul. tom.* 4. *tract.* 17. *q.* 23. *num.* 3. & alii. Dicitur tamen notanter, *si subditus aliquis certo sciret*, quia si solum de hoc dubitaret, tenetur obedire per dicta, & Jura adducta *supra n.* 14.

23 Item tenentur subditi Religiosi tempore pestis, aut alterius mali contagiosi obedire Prælatis, præcipientibus sibi, ut ministrent in spiritualibus, & temporalibus suis Religiosis tali morbo, seu malo contagioso infectis. Lezana *l. c. n.* 19. cum aliis ibi allegatis. Henno *l. c. resol.* 10. & alii communiter cum Mastrio *Theol. moral. disp.* 14. *q.* 1. *art.* 3. *n.* 27. Et ratio est, quia id spectat ad bonum commune Religionis, quam professi sunt. Notant tamen recte Doctores debere tunc Superiores eligere ad id Religiosos robustiores, ac minus utiles, & quidem pro ministeriis corporalibus primario Laicos, cum id ut de se patet, exigat bonum commune Religionis.

24 Non tenentur tamen Religiosi regulariter, & per se obedire Prælatis præcipientibus, ut ministrent similibus infirmis extraneis cum periculo vitæ, sicuti cum tali periculo *tenentur obedire & servire suis Religiosis sic infirmis*. Præceptum enim, ut subditi Religiosi serviant extraneis peste infectis cum periculo propriæ vitæ, non
25 est secundum Regulam, sed supra illa. Dicitur autem notanter *Regulariter & per se*, quia per accidens, & in casu, quo deessent Parochi, qui illis Sacramenta ministrarent, qui ob multitudinem infirmorum non sufficerent ad id præstandum, tunc tenerentur Religiosi obedire, & Sacramenta ministrare etiam ipsis extraneis. Et ratio est, quia id non est supra Regulam, sed potius illam concernit, cum Religiosi, præsertim Mendicantes, & alii, quorum Institutum est saluti proximorum incumbere, sint Coadjutores Episcoporum, & Parochorum in salute proximorum procuranda, & ob id Fidelium eleemosynis sustententur. Rodriquez *tom.* 3. *q.* 31. *art.* 3. & 4. Sanchez *lib.* 6. *in Decalog. cap.* 2. *n.* 54. Lezana *l. c. n.* 19. Mastrius *l. c.* cum pluribus aliis ibi allegatis; &
26 alii passim. Qui omnes una cum S. Thoma *opusc.* 18. *c.* 12. ob easdem rationes idem concludunt de tempore hæresis, quæ est perniciosissima pestis spiritualis animæ, nempe teneri Religiosos obedire Prælatis suis præcipientibus, ut assistant aliquibus locis ad prædicandam, & contra Hæreticos defendendam Fidem Catholicam etiam cum periculo propriæ vitæ.

27 Quamvis Religiosus non teneatur obedire Superiori præcipienti actus mere internos, & nullam habentes connexionem cum actibus externis, ut sunt actus Fidei, Spei, Caritatis, & hujusmodi, cum actus interni per se, & directe non subjiciantur Legi humanæ, sed soli Deo secundum illud Apostoli 1. *ad Corinth.* 4. ibi: *Nolite ante tempus judicare, donec Dominus manifestet consilia cordium*, & solus Deus sit secretorum cognitor, & Judex; *Psalm.* 7. ibi: *Scrutans corda, & renes Deus*, & 1. *Reg.* 16. ibi: *Homo videt ea, quæ patent, Deus autem intuetur cor.* Unde recte dicitur, quod Ecclesia non judicat de internis, & occultis; *cap. Tua* 31. *de Simonia*, *cap. Erubescant* 11. *dist.* 32. & S. Thomas 2. 2. *quæst.* 104. *art.* 5. *in corpore* expresse dicit: *Et ideo in iis, quæ pertinent ad interiorem motum voluntatis homo non tenetur homini obedire, sed solum Deo:* Tenetur tamen Religiosus obedire Superiori præcipienti actus internos, prout connexionem habent cum actibus externis, cum sic per accidens, & indirecte subsint judicio humano, & possint præcipi, ut patet *ex Clement. Ne in agro* 1. §. *Quia vero, de statu Monach.* ubi excommunicantur Monachi ad Curias principum accedentes animo offendendi suos Prælatos, ubi ut vides, non prohibetur animus offendendi, ut est actus interior simpliciter, sed prohibetur animus offendendi, ut est conjunctus cum tali accessu, ita quod prohibetur talis accessus, non cujuslibet, sed habentis talem animum offendendi, & nocendi. *Sic in cap. Commissa* 25. *de elect. in* 6. constituitur, ut qui Parochialem Ecclesiam obtinuerit sine voluntate ascendendi ad Presbyteratus Ordinem, Beneficium ipso Jure amittat, & fructus non faciat suos: ubi non condemnatur defectus voluntatis ascendendi ad Presbyteratum, ut est actus interior simpliciter, sed ut est conjunctus cum assecutione Parochialis Ecclesiæ. *Eadem ratione Prælati Regulares* possunt Subditis per Obedientiam præcipere, ut quas celebrant Missas, pro sua intentione offerant, nam in tali præcepto, & similibus non præcipitur applicatio Missæ, ut est simpliciter animi motus interior, sed præcipitur idem interior animi motus, ut conjunctus cum actu exteriori celebrationis Missæ. *S.* Thomas 2. 2. *q.* 104. *art.* 5. Angelus *in summa verb. Obedientia n.* 1. Tabiena eod. ver. *Obedientia n.* 4. Silvester *eod. verb. q.* 1. Reiffenst. *Theol. mor. tract.* 2. *dist.* 1. *a n.* 46. *ad* 50. Sporer *tom.* 1. *tract.* 1. *proæmial. c.* 3. *a n.* 39. *ad* 44. & alii passim.

Religiosi ex voto Obedientiæ tenentur obedire in his, 28
quæ concernunt Regulam, non solum Prælatis Religionis, sed etiam specialiter Summo Pontifici; non solum quatenus, est Caput Ecclesiæ, quo titulo omnes etiam Sæculares ei obedire tenentur, sed specialiter etiam ratione Voti Obedientiæ emissi in Regulari Professione; *S. Thomas* 2. 2. *q.* 186. *art.* 6. *ad* 3. & alii communiter. Et ratio est, quia Votum Obedientiæ per se primo, & principaliter fit Romano Pontifici tamquam Generalissimo omnium Religionum, cum omnis potestas Jurisdictionis Generalium, aliorumque Prælatorum Religionum ab illo dependeat, & eam Prælatis Regularibus in approbatione Religionum censeatur concedere, dependenter tamen semper ab ipso.

Item ex vi voti Obedientiæ tenentur Religiosi obedire 29
Sacræ Congregationi super Regulares, quia dicta Congregatio fuit instituta a Sixto V. in supremum, ac summum Tribunal omnium Regularium pro bono regimine, & felici gubernio eorumdem; ut patet ex ejus Const. inc. *Æterni Dei*. Unde dictum Tribunal censetur esse intra Ordinem, ac stante dicta Constitutione potest Regularibus omnibus præcipere auctoritate ordinaria, dependenter tamen a Papa; Sic Donatus *tom.* 4. *Prax. rerum Regul. tract.* 17. *q.* 27. Thomas a Jesu *tr.* 3. *de Visit. Regul. c.*
17. *n.* 7. *Lezana l. c. cap.* 4. *n.* 31. & alii. Idem etiam 30
propter eandem rationem dicendum venit de Sacra Congregatione super Disciplina Regulari erecta ab Innocent. VII. Constitut. incip. *Debitum Pastoralis Officii*.

Item ex vi voti Obedientiæ tenentur Religiosi obedire 31
Sacro Collegio Cardinalium tempore Sedis vacantis. Dictum enim Sacrum Collegium eo tempore succedit in locum Papæ, adeoque tenentur Religiosi ei obedire eodem modo, & eadem obligatione, sicuti & Papæ; Donatus *l. c. q.* 29. Peyrin. *tom.* 1. *Privileg. in privileg.* 2. *Sixti IV. n.* 11. & alii.

Item ex vi voti Obedientiæ tenentur obedire Episcopo 32
Religiosi illorum Conventuum, qui Episcopi Jurisdictioni subjacent, ut declaravit *Sacra Congregatio super statu Regularium die* 27. *Jul.* 1655. quæ ad 4. dubium ex citatis super subjectione nonnullorum Conventuum correctioni, visitationi, & omnimodæ Jurisdictioni Ordinarii tamquam Sedis Apostolicæ Delegati, quod erat, ut sequitur: *Quarto, an Episcopus in iisdem Conventibus se ingerere possit in his, quæ Regularem disciplinam concernunt?* Sac. Congregat. ad quartum respondit *posse*. Quam responsionem, ac declarationem una cum aliis a se relatis Alexander VII. approbavit, & ab omnibus, ad quos pertinet, observari præcipit, contrariis quibuscumque non obstantibus.

Si in aliquo Conventu Episcopo subjecto contraria præ- 33
cipiant Superior, & Episcopus, Subditus in illis, quæ spectant ad Regulam, & Constitutiones Ordinis, ordinarie loquendo tenetur obedire Superiori, quia in hujus
manibus vovit Obedientiam secundum Regulam. In aliis 34
autem, quæ spectant ad disciplinam Ecclesiasticam, tenetur obedire Episcopo, quia quo ad illa Superior ipse est Episcopo subjectus. Si tamen Episcopus cum causa rationabili dispenset circa Statuta, & Constitutiones dicti Conventus, & tunc præcipiat, debebit subditus obedire Episcopo; La Croix *lib.* 4. *num.* 160. citans S. Thomam, S. Augustin. aliosque cum Silvio *part.* 1. *verb. Abbas casu* 3. & colligitur ex responsione dictæ Sac. Cong. *ad* 12. & 13. *dubium*. Vide verb. *Conventus art.* 2. ubi afferuntur dubia cum suis responsionibus.

Duobus Prælatis diversa præcipientibus, si ipsi sint 35
diversæ Auctoritatis, debet subditus obedire majori, relicto minori, si minor a majori dependet, nempe Summo Pontifici, & dictæ Sacræ Congreg. & Collegio Cardinalium Sede vacante, omissis omnibus Superioribus

Ordi-

Ordinis, Patri Generali, omisso Provinciali: & huic, omisso Superiore locali, & sic de aliis. *Communis*, textu expresso *in cap. Quæ contra* 2. *dist.* 7. ibi: *Major potestas ad obediendum præponitur*, *& cap. Qui resistit* 97. *caus.* 11. *quæst.* 3. ibi: „Ipsos humanarum rerum gradus advertit, si aliquid jusserit Curator, non ne faciendum est? Tamen, si contra Proconsul jubeat, non utique contemnis potestatem, sed eligis majori servire. Rursus si aliquid ipse Proconsul jubeat, & aliud Imperator, numquid dubitatur, illo contempto illi esse serviendum?“

36 Regulares ex vi voti Obedientiæ tenentur adimplere Provinciam, seu Monasteria illius; Sic Donatus *tom.* 2. *Prax. rer. Regular. tract.* 10. *de potestate Prælator. q.* 15. *& tom.* 4. *tract.* 17. *de voto Obedientiæ q.* 34. cum pluribus ibi allegatis, Silvester verb. *Excommunicatio* 2. *n.* 15. *dub.* 4. Lezana *loc. cit. num.* 37. Pellizar *part.* 1. *Manual. tract.* 4. *sect.* 4. *num.* 121. *q.* 13. Cornexo *tom.* 2. *in tertiam part. S. Thomæ tract.* 5. *de Censur. disp.* 6. *dub.* 2. & alii. Et ratio est, quia Prælati Religiosorum non habent territoria divisa, sicut Episcopi, sed eorum Jurisdictio est in ordine ad personas subditas secundum se, & ubicumque sint, ita ut possint suos subditos ubique gentium existentes citare, incarcerare, & excommunicare, nullo habito respectu ad proprium territorium, & subditi teneantur obedire, cum votum Obedientiæ inhæreat ossibus Religiosorum, illorumque personas sequatur ut lepra leprosum, ut recte cum aliis advertit Donatus *loc. cit.*

37 Non tenentur tamen Regulares obedire suo Superiori excommunicato, quia hoc esset cognoscere in illo potestatem Jurisdictionis, quam non habet, & communicare cum illo, quod non licet; *cap. Nuper* 29. *cap. Si aliquando* 41. *de sentent. excomm.* cum similibus Donat. *cit. tom.* 4. *tract.* 17. *q.* 35. Lezana *loc. cit. num.* 38. Cornejo *tom.* 2. *in tertiam part. disput.* 10. *de excomm.* §. 5. *dub.* 1. & alii passim.

38 Papa potest eximere quemcumque Religiosum ab Obedientia inferiorum Prælatorum, & ibi reservare: Hoc enim ei competit Jure Supremi Prælati Religionum, quod ipse habet; *Communissima*.

39 Item P. Generalis, vel Provincialis potest ex justa caussa eximere subditum ab Obedientia sui immediati Superioris, & sibi reservare: Habent enim ipsi in inferiores Superiores absolutam Jurisdictionem; *Communis*, cum Donat. *tract. variar. resolut. q.* 8.

40 Regulares nequeunt licite acceptare Episcopatum, vel aliam Dignitatem extra Ordinem sine licentia Superioris; per text. *in cap. Cum sit necessarium* 5. *caus.* 18. *qu.* 2. *& cap. Si Religiosus* 27. *de electione in* 6. cum similibus. Religiosi enim non habent velle, nec nolle; *cit. cap. Si Religiosus* 27. *de election. in* 6. *cap. Religiosus* 2. *de testam. in* 6. *cap. Religiosi* 5. *de sepultur. in* 6.

41 Moniales ex voto Obedientiæ tenentur obedire Abbatissæ seu Priorissæ Monasterii; Abbatissa enim potest percipere Monialibus in virtute Sanctæ Obedientiæ, & præcepta formalia, ac spiritualia imponere, quæ in Conscientia obligent, quia licet utpote fœmina sit incapax Jurisdictionis, & potestatis spiritualis spectantis ad Claves, & dependentis ad Ordine, ut est potestas Censuras ferendi, absolvendi, & hujusmodi, est tamen capax Jurisdictionis, & potestatis præceptivæ, dominativæ, & correctivæ spectantis ad Superioritatem, ipsique annexæ, quam ei ex vi voti in Professione emissi tradunt Moniales, quæ ideo tenentur eidem obedire. Unde talis Jurisdictio, ac potestas potest competere etiam Laicis, seu Conversis in iis Religionibus, in quibus possunt esse Superiores, ut in Religione Sancti Joannis Dei, & in ordine Fratrum Minorum: Tum quia Officium Abbatissatus, sicuti in dictis Religionibus Officium Superioratus, est Officium Ecclesiasticum, ob quod si pretium interveniat, erit Simonia, qualis non esset, si nulla potestas spiritualis ei esset annexa; Donat. *cit. tom.* 4. *tract.* 17. *quæst.* 3. Sanchez *lib.* 6. *summ. cap.* 22. Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 9. *lib.* 1. *c.* 12. *num.* 9. Tambur. *de Jur. Abbatiss. disput.* 12. *qu.* 5. *num.* 3. Melphi *in Commentar. cap.* 11. *statut.* 7. *assert.* 12. Castropal. *tom.* 3. *art.* 16. *disput.* 4. *p.* 2. *num.* 3. Felix Potest. *t.* 1. *part.* 1. *cap.* 2. *qu.* 5. *a n.* 207. Rodriq. Lezana, & alii plurimi.

42 Superior, seu Superiorissa præcipere potest rem gravem sub culpa gravi, & levem sub culpa levi, & quamvis possit quandoque præcipere rem gravem sub culpa levi, nunquam tamen rem levem sub culpa gravi, cum non possit Legislator materiæ capacitatem excedere, & materia levis sit incapax obligationis gravis; Vide *art. antecedent. a n.* 39. *ad* 43. Cæterum Superior, seu Superiorissa non censetur velle obligare subditos, vel subditas sub gravi, nisi in præcipiendo utatur verbis: *In virtute Sanctæ Obedientiæ, in virtute Spiritus Sancti. In nomine Jesu Christi, sub præcepto formali*, & hujusmodi; Si autem alia forma utatur, censetur velle obligare solum sub culpa veniali, & interdum etiam nulla, quod colligi potest ex modo præcipiendi, & ex quantitate, & qualitate rei præceptæ, ut advertunt Doctores communiter.

Paupertas Religiosa est Votum, quo Religiosus in aliqua Religione a S. Sede approbata voluntarie abdicat a se Dominium, & proprietatem omnium rerum temporalium, & omne jus civile ad illas; *Est in re communis*. 43

Hæc enim Paupertas, utpote voluntaria, differt a Paupertate coacta, & necessaria, qua plures inviti temporalibus bonis carent, & alieno sustentari coguntur; Et ut Professa propter amorem Dei in Religione a S. Sede approbata differt a paupertate philosophica, & morali, quæ ex motivo pure humano contemnit temporalia, ut, teste S. Hieronymo *lib.* 3. *in Matth. cap.* 16. fecit Crates Philosophus, & multi alii, qui divitias contempserunt. 44

Regulares utriusque sexus nequeunt habere aliquid proprium in particulari: *Communis*, per expressos textus *in cap. Non dicatis* 11. *caus.* 12. *qu.* 1. *cap. Monachi* 2. *cap. Super quodam* 4. *cap. Cum ad Monasterium* 6. *de statu Monachor.* ibi: *Prohibemus quoque districte in virtute Obedientiæ sub obtestatione Divini Judicii, ne quis Monachorum proprium aliquo modo possideat, sed si quis aliquid habeat proprii, totum in continenti resignet*; Conc. Trid. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 2. ibi: *Nemini Regularium tam virorum, quam mulierum, liceat bona immobilia, vel mobilia, cujuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere, vel tenere, sed statim ea Superiori tradantur, Conventuique incorporentur*. Et decret. Clementis VIII. pro reformatione Regularium inc. *Nullus omnino*, ubi §. 3. sic expresse præcipitur: *Quo Tridentini Concilii Decreta de Paupertatis Voto custodiendo fidelius observentur, præcipitur, ut nullus ex Fratribus, etiamsi Superior sit, bona immobilia, vel mobilia, aut pecuniam, proventus, census, eleemosynas, sive ex concionibus, sive ex lectionibus, aut pro Missis, tam in propria Ecclesia, quam ubicumque celebrandis, aliove ipsorum justo labore, & caussa, & quocumque nomine acquisita, etiamsi subsidia consanguineorum, aut piorum largitione legata, aut donationes fuerint, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere possit, sed ea omnia statim Superiori tradantur, & Conventui incorporentur atque cum cæteris illius bonis, redditus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo communis inde victus, & vestitus omnibus suppeditari possit*. Quæ decreta iterum approbata, & innovata sunt a Sacra Congreg. Concil. jussu Urbani VIII. *in Decreto de Apostatis, & Ejectis* §. 1. Vide verb. *Ejecti num.* 2. ubi referuntur dicta Decreta, verb. *Regulares n.* 85. ubi referuntur dicta Decreta Generalia Clementis VIII. pro reformatione Regularium. 45

Regulares utriusque sexus nequeunt in particulari habere, & retinere aliquid proprium, neque de licentia ac dispensatione cujuscumque Superioris, vel Superiorissæ; Vide verb. *Moniales art.* 2. *num.* 64. & verb. *Legatum num.* 91. 46

Adducuntur ad id variæ resolutiones *Sacræ* Congreg. Concil. Vide dict. verb. *Moniales a numer.* 65. *ad* 67. 47

Immo talis licentia, etiamsi esset obtenta ab eorum Generalibus, qui dicerent eam posse concedere, non excusaret Regulares utriusque sexus a culpa, & pœna a Trid. Concilio imposita, textu expresso *in cit. Decretal. Clement. VIII.* §. 7. ibi: *Nulla quorumcumque Superiorum Dispensatio, nulla licentia quantum ad bona immobilia, vel mobilia Fratres excusare possit, quominus culpæ, & pœnæ ab eisdem Concilii Decretis impositæ, & ipso facto incurrendæ, obnoxii sint, etiamsi Superiores asseverent, hujusmodi dispensationes, aut licentias concedere posse, quibus in ea re fidem minime adhiberi volumus*; & sic sæpe sæpius respondit Sacra Cong. Conc. & signanter apud Quarant. ver. *Casus reservati par.* 156. Bartholomæum a S. Fausto *in Speculo Reg. lib.* 1. *de Voto Paupertatis q.* 198. & Lezanam *tom.* 1. *Summ. cap.* 6. *n.* 14. ubi referuntur præcisæ responsiones dictæ Sacræ Congreg. Concil. datæ ad dubia sequentia: 48

I. An ex dispensatione inferiorum a Summo Pontifice liceat Regularibus possidere, vel tenere agros, annuos redditus, aliaque bona, immobilia videlicet, & mobilia superflua, non obstante Decreto Concilii sess. 25. de Regularibus c. 2.? 49

II. An propter talem dispensationem, seu scientiam Superiorum possidentes, vel tenentes immobilia vel mobilia superflua a culpa, vel pœna excusentur?

III. An Superioribus asseverantibus hujusmodi se licentias posse concedere, fides adhibenda sit?

IV. An Superiorum arbitrio, & præfinitioni stare debeant Regulares quoad mobilium superfluitatem, & convenientiam?

V. An Superiore quantumvis requisito necessaria suis Regularibus negante, vel subtrahente, liceat ipsis clam, vel invito eo, illa sibi comparare, seu retinere?

VI. Et quatenus non liceat; An itidem liceat, cum necessaria ideo negantur, vel subtra-

huntur, quia & Monasterii facultates non suppetunt?

VII. An dicti Superiores Regulares dictum cap. 2. declarare, & interpretari possint?

Ad I. Sacra Congregatio Concilii respondit, non licere.

Ad II. Non excusari neque a culpa, neque a pœna ipso facto incurrenda.

Ad III. Minime adhibendam.

Ad IV. Nisi de excessu arbitrii constiterit, utique stare debere, habita videlicet ratione Personæ, Officii, & Regulæ, statusque Paupertatis, qua professi sunt, & cæterarum itidem qualitatum.

Ad V. Non licere.

Ad VI. Licere, si præcisa necessitas sit ad individui sustentationem; cæterum communem pensionem ab omnibus percipiendam, eisque adeo, ut si quid privatim alicui delatum, vel ab ipso partum fuerit, id omne ad Superiorem recta deferri oporteat, qui ex eo primum succurrat ejus necessitati, cujus intuitu illud obvenerit, si peculiari aliqua necessitate ultra communem prematur, reliquum Conventui incorporetur, & in communem cedat utilitatem.

Ad VII. Non posse.

50 In Conventibus, & Monasteriis, in quibus, vel ob carentiam reddituum, vel ob incuriam, & negligentiam Superiorum vita communis non servatur, nec potest introduci, & Conventus, seu Monasterium indigentiis Religiosarum non supplet, nec ob ejus paupertatem supplere potest, quid agendum, & quomodo procedendum? Vide verb. *Moniales art.* 2. *n.* 68.

51 Quomodo partitæ Capsæ communis, seu Depositi debeant inscribi? Vide *ib. n.* 69.

52 Ut Regulares utriusque sexus in Conventibus, & Monasteriis, ubi non adest vita communis, possint licite exigere retinere, & expendere Livella, debent concurrere quinque conditiones, quæ assignantur. Vide *ib. n.* 70.

53 Livella non possunt a Regularibus utriusque sexus cedi eorum consanguineis sine licentia S. Congr. Vide *ib. n.* 71.

54 Posse autem Regulares utriusque sexus remittere suis consanguineis, vel aliis donare fructus sui Livelli cum sola licentia Superioris tenent passim Doctores. Vide *ib. n.* 72.

55 Immo plures tenent posse Regulares utriusque sexus similes cessiones, remissiones, seu donationes fructuum sui Livelli facere absque licentia ad id speciali Superioris, sed cum sola licentia generali insumendi tales fructus in suas indigentias, & Religiosos usus. Vide *ib. n* 74. (a).

56 Intellige tamen de cessione, seu donatione fructuum Livelli non ascendentium ad magnam Summam. Vide *ib. n.* 74.

57 Regulares utriusque sexus ex pecunia sui Livelli, seu aliunde quæsita, & sibi libere a suis Superioribus concessa fundare censum, ut ex fructibus post ejus mortem celebrentur Missæ pro ejus anima. Vide *ib. num.* 76.

59 Neque possunt Regulares utriusque sexus tradere amico certam summam pecuniæ ex suo Livello, seu aliunde quæsitæ cum pacto, quod post ejus mortem faciat celebrari tot Missas. Vide *ib. n.* 77.

60 An possint Regulares utriusque sexus dictam pecuniam ex suo livello, seu aliunde quæsitam proprio usui concessam donare alteri cum onere, ut statim celebrentur singulis annis aliquæ Missæ in perpetuum. Vide *ib. numer.* 78.

61 Sub quibus conditionibus soleat Sacra Cong. concedere Regularibus utriusque sexus facultatem habendi Livella, seu Vitalitia? Vide *ib. n.* 79.

Adducuntur ad id variæ specificæ Resolutiones Sacræ Congr. Vide *ib. n.* 80. 81. 62

Regulares utriusque sexus administrare non possunt sua Livella a se ipsis. Vide *ib. n.* 88. 63

Legatum relictum alicui Regulari utriusque sexus sub conditione, quod quandiu vivit pertineat irrevocabiliter ad eum, vel eam independenter a licentia Superioristæ, non debetur ipsi, sed Monasterio, & talis conditio habetur pro non adjecta. Vide verb. *Legatum n.* 88. 64

Immo legatum relictum Regulari in particulari nec momento temporis potest esse apud ipsum, sed illico acquiritur Monasterio. Vide d. verb. *Legatum n.* 89. 90. 65

Nec Regulares utriusque sexus possunt in particulari habere, seu de se retinere Legata, præsertim si sint in bonis stabilibus, neque de licentia quorumcumque suorum Superiorum etiam Generalium, quamvis assererent posse eam concedere. Vide *supra n.* 46. *ad* 49. & d. *verb. Legatum n.* 91. & 92. 66

Adducitur advertentia diligenter habenda. Vide d. verb. *Legatum n.* 92. 67

Insuper adducitur conclusio doctissimi Fagnani semper attendenda, & præ oculis habenda. Vide dict. verb. *Legatum num.* 94. 68

Regulares utriusque sexus an, & quomodo pecuniam ex suo Livello, & aliunde quæsitam possint ludo exponere? Vide verb. *Ludus a n.* 16. 69

Regulares utriusque sexus non possunt uti Livellis, nisi servata forma Constitutionis Clementis VIII. de largitione munerum. *Sacra Congr. Episc. in Florentina* 23. *Jul.* 1690. *ad relationem claræ memor. Cardin. Petrucci*, apud Monacell. *tom.* 1. *in Appendic. Adnotat. ad Constit. Clementis VIII. de Largitione mun. num.* 7. 70

Legatum relictum Monasterio, seu Conventui bonorum incapaci pro Sacristia, Valetudinario, vel Ecclesiæ pro Cera, & Oleo, non dicitur irritum, sed debet per Syndicum investiri pro adimplenda Testatoris voluntate. Vide verb. *Legatum n.* 95. 71

Unde Legatum relictum Minoribus de Observantia Reformatis, & Cappuccinis pro Anniversariis, Oleo, Lampadibus, Paramentis, Hostiis, Sacristia, Ecclesia, Fabrica, Luminaribus, Sindonibus, Linteis, Tunicis, Bibliotheca, Impressione Librorum, & Pane, Vino, Pitantia, seu Victu, & Vestitus, & aliis necessariis est ipsis tradendum, & solvendum ab Heredibus. Vide *ib. n.* 96. 72

Adducitur ad id Decretum Sacræ Congr. Rev. Fabricæ, & juxta illius dispositionem ponitur in claris supradictos Minores Mendicantes S. P. Francisci esse capaces Legatorum juxta modum in eodem Decreto præscriptum. Vide *ib. n.* 97. 73

Adducitur Decretum Congregationis particulari ab Urbano VIII. deputatæ. Vide *ib. n.* 98. 74

Adducitur Decretum Sacræ Congr. Fabricæ S. Petri de Urbe. Vide *ib. n.* 99. 75

Adducitur aliud Decretum ejusdem Sacræ Congr. Fabricæ S. Petri. Vide *ib. n.* 100. 76

Et capacitatem Fratrum Minorum obtinendi, & retinendi annua, & perpetua Legata per modum simplicis eleemosynæ expresse comprobatur Brevi Urbani VII. incip. *Exponi Nobis*. Vide *ib. n.* 101. 77

Tale Breve ad omnium commodum ad litteram datur. Vide *ib. n.* 102. 78

Et ulterius d. Fratrum Minorum capacitatem ostendunt varia decreta, quæ afferuntur. Vide *ib. n.* 103. *ad* 109. 79

Insuper d. Fratrum Minorum capacitatem expresse demonstrant variæ Resolutiones Sacræ Cong. Fabricæ. Vide *ib. a n.* 110. *ad* 113. 80

Et indistincte pro Legatis pro Victu, & Vestitu semper resolvit Sac. Congr. Boni Regiminis. Vide *ib. a n.* 114. *ad* 116. 81

Item

(a) Nota, Quæ Religioso professo conceduntur, sive ratione *livelli*, sive alia de caussa, aut incorporari Conventui debent, aut ita administrari, ut veluti Conventui incorporata administrentur. Id enim constat cum ex ipso voto paupertatis, quo quisque particularis adstringitur ad nil proprii habendum, sed ad omnia subjicienda Conventui, ejusque Superiori, qui bonorum Conventus administrator est; tum ex ipso Concilio Tridentino, quod solemni decreto sancivit incorporandum Conventui esse, quiquid particularis quisque Religiosus quacumque de caussa habeat, & acquirat. Atque hinc fit, ut bona, quorum usus particularibus religiosis indulgetur, sive ex *livellis* sint, sive aliunde proveniant, considerari semper debeant incorporata Conventui, & illius nomine administrata, qui delectus sit Superior, & administrator bonorum Communitatis; hoc enim secluso, nec bona incorporata Conventui, dici possent, nec religiosus particularis proprietatem illam excluderet, quæ stare cum voto paupertatis non potest. Quæ cum ita se habeant, facile est intelligere, Monachum, sive privatum Religiosum, nonnisi indulgente Administratore bonorum, quæ ad Conventum spectant, licite posse, aut *livelli* fructus, aut fructus privati laboris, ad aliquem usum applicare: Nam deficiente hac indulgentia, sive licentia, proprietarius esset, & contra legem Concilii Tridentini ageret. Ergo necessaria est licentia Superioris, ut privatus religiosus insumere in suas indigentias, & usus possit hujusmodi fructus: Et hoc in casu existimari posset, bona incorporata Conventui, ex voluntate Superioris, applicari ad usum privati Religiosi, cujus indigentiis de bonis ipsius Conventus subveniendum esset. Dici autem non potest, privatum religiosum, cui permissum a Superiore sit in proprios usus impendere *Livelli* fructus, licite posse eos cedere, remittere, vel donare consanguineis. Nam bona Conventus donare privatus religiosus non potest Consanguineis, immo neque Superior; bona vero hujusmodi veluti incorporata Conventui haberi debent; ergo non solum subditus, sed nec Superior ipse potest hanc cessionem, & donationem facere, sed necessaria est S. Cong. licentia, ut optime dicitur num. 53. Ego vero in hujusmodi casibus ita subditum, ac Superiorem se gerere posse opinor: Si Conventus ita bonis ditatus sit, ut eleemosynam elargiri indigentibus possit, & debeat, dum Consanguinei Monialis, Religiosi, in paupertatem venerint, & veram indigentiam, poterit Superior indulgere, ut iis eleemosynæ loco hujusmodi fructus remittantur, vel donentur: Si vero iis non egeant, nec subditus, qui voto paupertatis adstrictus donare nequit, nec Superior, qui non Dominus, sed merus administrator est bonorum Conventus, poterit hujusmodi remissionem, cessionem, aut donationem facere.

82 Item hanc Minorum capacitatem pluries comprobavit Sac. Congr. Episc. & Regul. Vide *ibid. n.* 117.

83 Item eamdem capacitatem pluries approbavit S. Cong. Conc. Vide *ibid. n.* 118.

84 Ex supra recensitis fiat clarum, quod Legata relicta Fratribus Minoribus per modum puræ, & simplicis eleemosynæ sustinentur, & eorum Syndicus Apostolicus tamquam unus de populo potest comparare, & implorare Officium Ordinarii, ut demandet Executionem Testamenti, & adimpleatur ab Heredibus, seu Executoribus mens Testatoris. Vide *ib. num,* 119.

85 Immo cum Heres teneatur in conscientia adimplere onera, & ipsas dispositiones Testatoris, potest etiam cogi per Syndicum Apostolicum, non tamquam unum de populo, sed nomine Ecclesiæ Romanæ. Vide *ib. n.* 120.

85 Plurima alia de capacitate Fratrum Minorum recipiendi, & retinendi perpetua annua Legata per modum puræ, & simplicis eleemosynæ videnda relinquuntur apud Pittonium *part.* 1. *disceptationum Ecclesiastic. discept.* 2. *per tot.* & apud Petrum Marcellinum de Luccia *in sua dissert. unic. de Legatis pro Victu Religiosis Mendicantibus relicto, per tot.* ubi ultra adductas plurimæ aliæ afferuntur Apostolicæ Sanctiones, & Sacrar. Congreg. responsiones, & declarationes. Unde non amplius attendendi sunt Doctores in contrarium scribentes.

87 Quamvis Fratres Minores de Corpore Observantiæ, & Cappuccini, dum de novo in locis recipiunt Conventus, nequeant per modum contractus, & tamquam de Jure exigere ab Universitatibus, & Communitatibus, vel ab aliis particularibus Benefactoribus, ut annuatim sibi solvatur certa pecuniæ summa, vel quid aliud fixum pro eorum Victu & Vestitu, cum id sit expresse contra suam Regulam, & Pontificias ac Regulares suas Constitutiones, ut plene adnotavit Rota *in Turritana Legatorum sub diebus* 10. *Januarii* 1695. *&* 6. *Aprilis* 1695. *coram Emerix*, cujus votum exquisierat, & exequi postea mandavit *Sacra Congr. Episcop. & Regul. sub die* 24. *Maji* 1697. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 6. *formul.* 19. *n.* 27. & tradit Matthæuc. *Official. Curiæ cap.* 17. *n.* 47.

88 Possunt tamen præmissa debita protestatione dictam certam pecuniæ summam, seu quid fixum per modum puræ, & simplicis eleemosynæ annuatim recipere per Syndicum Apostolicum ad subveniendum suis veris necessitatibus, præsertim in iis locis, ubi Victus, & Vestitus mendicatione nisi valde incommode acquiri sufficienter possit, ut patet ex pluribus resolutionibus Sac. Cong. Boni Regiminis relatis sub verb. *Legatum num.* 114. 115. *&* 116. Et sic sæpe sepius, non solum ipsa Sac. Congr. Regiminis, sed etiam Sac. Congr. Episc. Regular. Concilii, & Rev. Fabricæ declararunt, ut patet ex earum Decretis abunde relatis *sub d. verb. Legatum a num.* 95. *ad* 121. Immo Discalceati in Hispania Paupertatis Seraphicæ rigidissimi observatores fundationes Conventuum non accipiunt absque determinata eleemosyna olei, piscium, lignorum, & similium, ut refert Pittonius *part.* 1. *discept.* 2. *n.* 8., concludens id licite fieri posse.

89 Et hæc procedunt etiamsi assignatio bonorum fieret in contractu inter vivos, uti habemus casum decisum per *S. C. Fabricæ in Imolen. Legati seu donationis sub die* 16. *Martii* 1707. Vide d. verb. *Legatum n.* 109.

90 Formula autem protestationis præmittendæ a Fratribus Minoribus ante acceptationem Legatorum traditur in sequentibus Decretis editis a Sacra particulari Congregatione ab Urbano VIII. specialiter deputata Consultationibus Familiæ Cismontanæ Fratrum Minorum S. P. N. Francisci *die* 14. *Jun.* 1628. & die sequenti publicata in Congregatione Generali Fratrum Minorum de Observantia in præsentia D. Cardinalis Gypsii, quorum tenor talis est, videlicet.

Sacra Congregatio a S. D. N. Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci Cismontanæ Familiæ consultationibus præposita volens, quantum potest in Domino, ipsorum postulato satisfacere circa Novitios ad Habitum, & Professionem admittendos; Sanctitate sua approbante, censuit tunc demum esse illis permittendum, ut Novitios, ut supra, recipiant, cum constiterit ex ipsorum Conventibus eos sustulisse abusus omnes, qui Regulæ S. Francisci observantiæ adversantur. Quod ubi præstiterint, designanda erunt loca pro iisdem Novitiis recipiendis, & præscribendus recipiendorum numerus; & qualitas, & alia ad eorum institutionem pertinentia, & prout unaquæque Provincia id exequetur, eidem receptionem hujusmodi fore permittendam.

Abusus vero quibus eos propterea mederi opportebit sunt potissimum infrascripti.

Ac primum abdicent a se, & eorum Conventibus non solum pristina, ac bona omnia immobilia, quæ alicubi contra Regulæ puritatem, & Declarationes fel. rec. Nicolai III. & Clem. V. extra, vel intra septa Monasteriorum detinent, sed etiam census perpetuos, & Legata annua, super quibus Sacra Congregatio præcipit observari Decretum Congregationis Generalis habitæ die 17. Maji 1625. Cujus tenor talis est.

91 *Cum annuos redditus* sicut cetera bona immobilia nobis habere non liceat, ideo renovantes alias generalia statuta decernimus, quod Fratres non inducat personam aliquam ad eleemosynam perpetuam Ordini nostro exhibendam, nec exhibitam a quoniam vivente suscipiat; & si aliqua talis nobis fuerit relicta, nullo modo in judicio exigatur, declarantes, quod ad perpetua Legata petenda non possunt Fratres recurrere, nisi humiliter, & per modum eleemosynæ absque allegatione alicujus Decreti. Decernitur præterea, ac præcipitur per S. Obedientiam, quod quoties relinqui contingat aliqua legata perpetua aliquibus personis, & Hospitalibus, vel alicui Reipublicæ, & aliis Domibus ea lege, quod teneatur Fratribus præstare singulis annis certam eleemosynam, sive omnino gratis, sive ut ipsi Fratres dicant certa Officia, & Missas, quod Guardianus faciat protestationem ei, qui Testatoris voluntatem adimplere tenetur, quod cum ad illas eleemosynas nullum jus habeant ex vi legati, non possint obligari ad illa Officia, & Missas, si tamen facta illa protestatione, hæres ex sua libera voluntate voluerit dare eleemosynas illas, & committere Fratribus dicta Officia, & Missas, tunc Fratres tuta conscientia possunt eleemosynas hujusmodi recipere. Quod totum, & multo fortius in relictis legatis singularibus Fratribus simili modo faciendum esse decernimus. Inhibemus autem, ne Sindicus in sua persona hujusmodi annuos redditus recipiat distribuendos ipsis Fratribus.

Protestatio autem sic fiat sub sigillo Conventus; videlicet: Nos Fratres N. Guardianus, & Fratres Discreti hujus Conventus N. dicimus ad nostram notitiam pervenisse quondam N. certam eleemosynæ quantitatem conventui huic distribuendam perpetuo gratis, vel forsan pro aliquibus Officiis, aut Missis dicendis legasse. Cumque legata hujusmodi, nisi per viam simplicis eleemosynæ acceptare ex Instituto sancto nostro, & Jure nobis non liceat: Ideo per præsentes libere protestamur in Domino, quod Legatum prædictum tamquam illius incapaces ex vi legati recipere nolumus, nec intendimus. Si tamen Heres commissarius aut legatarius ipsius Testatoris dict. quantitatem per viam simplicis eleemosynæ omni obligatione, dominio, & proprietate penitus cessantibus, nobis libere conferre voluerit, illam simpliciter accepimus, & pie Testatoris voluntati, quantum in nobis fuerit, plene, ac fideliter satisfaciemus. Hæc autem protestatio subscripta per Guardianum, & Discretus Conventus dabitur illi qui tenetur Testatoris voluntatem adimplere, & eadem protestatio scribetur in libro Conventus, ut constare possint succedentibus Guardianis hanc Constitutionem fuisse ad plenum adimpletam. 92

Est autem hæc protestatio necessaria, ut optime decernit D. Bonaventura hanc disputans quæstionem, & ex Apostolicis declarationibus Regulæ nostræ colligitur. Et ut omnibus sit compertum id, quod tantopere, est nobis necessarium ipsam D. Bonaventuræ quæstiunculam ex suo Apologetico desumptam hic apponere de industria non gravabimur, quæ talis est, ut sequitur. 93

„ *Cum asseratis* vos secundum Regulam, & Professionem vestram nullos debere recipere proventus redituum, seu possessiones, exceptis Domibus, in quibus habitatis, videmini transgressores Regulæ vestræ in eo, quod recipitis Domos, vel areas non contiguas vestris areis, in quibus habitatis; eodem enim modo si hoc licet, poteritis etiam vineas recipere, & agros, & mansos, & similia quæque recipere, immo grancias, & villas, & castra, & terras, & Oppida, & quæcumque fuerint vobis data, & sic pristina paupertas, & mendicitas, quam professi estis, paulatim evanesceret, & non eritis discipuli S. Francisci cum non sequamini vestigia ejus, nec ejus Regulam teneatis: De domibus enim vobis contiguis potest esse excusabile, quod pro dilatanda area vestra illas quandoque recipiatis, sed de aliis non, in quibus homines alios pro censu locatis, quem Procurator vester loco vestri exigit, & in usus vestros convertit de voluntate vestra. Si qui in talibus incaute agunt, dolemus, & contradicimus, & prohibemus. Qualiter autem in hoc licite agere possimus, adverte, & tunc non judicabis nos, si sane intelligis, transgressores. Protestamur nos secundum Regulam nostram nil debere, seu velle possessionis, vel certorum redituum recipere, vel habere; quia vero mendici sumus, & pauperes, ea, quibus pro præsente necessitate indigemus, ideo recipimus, prout licet, sive pro solvendis debitis, vel aliis necessariis procurandis. Cum ergo aliquis ex devotione vult nobis legare Domum suam, vel aream non contiguam nostræ mansioni, non recipimus eam per nos, nec per interpositam personam ut nostram, sed si ille eam disponit per alium quemcumque, ut ea vendita de pretio ejus provideatur nobis ex parte sua in his, quibus tunc indigemus procurandis, vel solvendis debitis, acceptamus. Si autem ille timens ne forte ejus talis dispositio per heredes suos, vel alios in posterum impediatur, & propter hoc præoccupat approbare illam sigillo alicujus Judicis, vel Civium, vel alterius &c. & sic committit eam alicui amico suo, vel Fratrum, qui conservat, quod ipse disponit de Domo tali, vel area, nil ad nos, cum de rebus suis possit ordinare, quod vult, nec locum talem, vel Domum dicimus esse nostram, cum nihil juris nos in ea protestemur

mur habere. Similiter si aliquis disponeret per amicum, vel alium, quod de pretio, vel proventibus illis, vel illis darentur Fratribus tot panes quotidie vel tantum eleemosynæ singulis septimanis, aut annis, non essemus propter hoc prædii, vel redituum possessores: nam si me petente eleemosynam aliquis Dives promittat, quod singulis annis velit dare Fratribus duas tunicas, vel tantum unam, vel singulis hebdomadis tot panes, & hoc committat Officialibus suis, ut vice sui illa dent etiam eo absente, & hoc pro Fratribus recipiam, vel etiamsi illi negligant dare, admonendo exigam, numquid propterea certos redditus habere dicendi sumus, cum non ex jure, sed ex gratia solum talem eleemosynam recipiamus, vel exigamus?

Et si post obitum illius uxor ejus, vel alii amici pro anima illius adhuc velint aliquo tempore talem nobis eleemosynam per se, vel ex dispositione illius largiri, possumus similiter accipere ex tali gratia, ita quod quandocunque nollent amplius ista dare, nihil peteremus ab eis quasi ex debito, sed more mendicorum recurremus ad Domum Clementis Domini pro quotidiana eleemosyna quandiu illi placeret, sed quando plus nollet, discedamus ut cui gratias agentes de dato, & non murmurantes de negato. Hæc est vera, & pura vita Mendicorum, quod datur, ex gratia recipere, non ex jure. De censibus vero Domorum Fratribus legatarum nihil quærimus, sicut nec de aliis reditibus. Si autem, antequam vendantur, aliquem inde censum dare volunt hi, in quorum tunc potestate sunt illæ Domus, nihil juris habere in eo protestamur, sed eleemosynam nobis sponte oblatam simpliciter recipiemus, sicut aliunde donatam. Quia vero Dominus docet nos cavere ab hominibus Matth. 10. *& Apostolus ab omni specie mala abstinere* 1. Thessal. 5. *ne putemur ab ignorantibus transgressores Regulæ nostræ, debemus aperte protestari, nihil nobis juris in talibus donationibus velle habere, sicut tenetur suspectus de fornicatione omnia illa cavere, ex quibus posset ista suspicio probabilis judicari. Hæc omnia D. Bonaventura.*

94 Sed quia in his casibus solet aliquando evenire, quod annuus redditus ob temporis antiquitatem non comperiatur habere aliquem patronum, cui fieri debeat talis, ut supra, protestatio, decernimus quod in tali casu servetur statutum Ordinis Minorum sub Paulo II. contentum in Constitutionibus super *c. 6. Reg. & §. Inhibemus*. Quod nimirum hujusmodi redditus assignentur Rectoribus spiritualibus, aut temporalibus Collegiorum, aut Communitatum, Terrarum, aut Civitatum, qui tales eleemosynas, sive fructus, vel reditus annuos nomine Ecclesiæ Romanæ, vel donantium sine Fratribus exigant, & recipiant, & Fratribus sive aliis Sacerdotibus, quando Fratres noluerint tales Missas, vel Suffragia juxta piam intentionem Benefactorum in toto, vel in parte secundum quantitatem talium obventionum interdicere faciant.

95 Item statuitur, ut deinceps nulla instrumenta publica fiant a Fratribus capitulariter congregatis, nec quocumque alio modo se habentibus, in quibus transferatur dominium, & proprietas alicujus Cappellæ sive Sepulturæ, cum hoc omnino sit contra Regulam, & nostro repugnet Instituto: nam quomodo aliquis dat, quod non habet? Si tamen occasio se obtulerit, in qua oporteat satisfacere devotæ fidelium voluntati, id fiat per modos nostræ Regulæ, & Instituto congruentes. Est autem protestatio prædicta necessaria, ne, ut ait D. Bonaventura, ab ignorantibus nostrum Institutum, Regulæ nostræ transgressores judicemur. Cujus Seraphici Doctoris sententiam hic inferendam judicavimus, quatenus e medio tollatur abusus ignorantissimorum aliquorum, qui existimantes Charibdim fugere in Scillam incidebant in favorem Ordinariorum, vel alicujus tertii, vel hæreditatis renunciantes prædicta legata, quasi non esset opus Proprietatis, & Dominii donare, sicuti accipere, & summa dementia alienum renunciare.

96 De hujusmodi autem bonis, seu illorum pretio Generalis, vel Commissarius Generalis una cum consilio Guardiani, & Discretorum Conventus in usum Sacristiæ, Fabricæ Ecclesiæ & Conventuum provideant, prout illorum necessitate perspecta salubriter Domino expedire arbitrabitur. Et de hac provisione quamprimum Sacram hanc Congregationem fideliter certiorem faciant. Hanc vero bonorum abdicationem, & Legatorum renunciationem fuisse executioni demandatam constare debebit huic Sacræ Congreg. ex Generalis, vel Commiss. Generalis, & Ordinariorum attestationibus gratis, & absque ullo Fratrum dispendio concedendis.

97 Deinde a fratribus particularibus auferatur cujuscumque rei proprietas, si quæ sit, & omnia in communi redigantur ad regul. Sac. Canc. Apost. Constit. & S. Concilii Trid. dispositionem. Potissimum vero tollantur Pecuniæ, & quam primum insumantur in veras, & communes ipsorum Conventuum necessitates, idque fiat a Syndicis Apostolicis tantum, ita ut nihil pecuniæ mediate, vel immediate supersit in manibus, vel potestate Fratrum etiam Superiorum.

98 Ad hæc tollatur abusus Aromatariarum, itaut de cetero illæ non retineantur, nisi ad usum Monasteriorum dumtaxat, nec liceat res illarum cuiquam vendere.

Præterea nullo modo habeant in eorum Ecclesiis, vel Sacristiis, aut alibi cippos, & truncos ordinatos ad offerentium, seu donantium pecunias, nec Capsulas pro eleemosynis Missarum. 99

Ac demum Superiores Regulares invigilent, ut Fratres communi mensa utantur, Divina Officia temporibus debitis recitent, vacent Orationi mentali, & Divinum Cultum diligenter exerceant, & cetera impleant, ad quæ pro Regulæ observatione tenentur. 100

Hæc autem superius expressa fuisse ad effectum perducta constare debebit eidem Sacræ Congregationi, & attestationibus medio Juramento Generalis, aut Commissarii Generalis, aut Visitatorum, prævia diligenti informatione capta in Visitatione singulorum Conventuum cujusque Provinciæ. Romæ 14. *Junii* 1626. 101

Hic juvat afferre declarationes editas a dicta S. Cong. specialiter ad id deputata ab Urbano VIII. & relatas a Fagnano ejusdem Congregationis Secretario *lib. 5. Decretal. in c. Nimis pravo 17. Excessibus Prelat. a num.* 47. *ad* 54. ibi. 102

DISTINCTIO I.

De Legatis bonorum mobilium.

Articulus I. An Fratres Minores tam de Familia, quam Reformati sint capaces Legatorum bonorum mobilium, quæ unica solutione, seu præstatione adimplentur, tam in pecunia numerata, quam in aliis speciebus? 103

Articulus II. An possint eadem Legata in Judicio, aut extra exigere per seipsos, vel Syndicum Apostolicum?

Articulus III. An Fabricæ S. Petri liceat in hujusmodi Legatis se ingerere infra annum, ex quo dies legati cessit?

Articulus IV. Et quid elapso anno?

DISTINCTIO II.

De Legatis factis Fabricæ.

Articulus I. An valeat Legatum annui reditus factum Fabricæ, Sacristiæ, vel Ecclesiæ Fratrum Minorum, tam de Familia, quam ex Reformatione? 104

Articulus II. An liceat Fratribus hujusmodi Legata in judicio exigere per eorum Procuratores, vel Syndicos Apostolicos?

Articulus III. An liceat eisdem erogare prædicta legata in usus Fratrum? An vero illa omnino converti debeant in usus a Testatoribus præscriptos?

Articulus IV. An Fabricæ S. Petri liceat infra annum se ingerere in proprietate horum Legatorum pro fabrica, vel Sacristia transigendo cum heredibus, aut alias de eadem proprietate disponendo?

Articulus V. Et quid transacto anno?

Articulus VI. An liceat eidem Fabricæ S. Petri, se immiscere præstationibus, seu fructibus eorumdem legatorum ab anno decursis, & non solutis?

Articulus VII. Et quid infra annum, ex quo cessit dies præstationis?

DISTINCTIO III.

De Legatis annuis cum onere.

Articulus I. An Fratres Minores tam de Familia, quam Reformati sint capaces Legatorum annuorum, quæ fiunt adjecto onere celebrationis Missarum? 105

Articulus II. An iidem possint pro his Legatis in judicio experiri agendo, aut Judicis officium implorando?

Articulus III. An possint Fratres illa accipere a sponte offerentibus celebrando Missas ad rationem rei acceptæ?

Articulus IV. An possint illa sponte oblata accipere per se ipsos, an vero per Syndicum Apostolicum.

Articulus V. An Fratres possint hujusmodi legata extinguere, aut illorum proprietatem vendere, & pretium erogare in usum fabricæ, vel Sacristiæ.

Articulus VI. An liceat Fabricæ S. Petri proprietatem, eorumdem Legatorum cum onere Missarum sibi vindicare, tam elapso anno, quam antea?

Articulus VII. An eidem Fabricæ liceat sibi vindicare annuas præstationes decursas, & non solutas tam ante annum quam post?

DISTINCTIO IV.

De Legatis annuis sine onere.

106 Articulus I. An Fratres Minores tam Observantes, quam Reformati sint capaces Legatorum annuorum sine aliquo onere, aut modo adjecto saltem ad effectum illa extinguendi, & pretium erogandi in usus fabricæ, vel Sacristiæ?

Articulus II. An ad hunc effectum possint eamdem proprietatem in judicio petere per Syndicum Apostolicum?

Articulus III. An possint illam convertere in usus Fratrum?

Articulus IV. Et quid si cœperint illorum annuas præstationes accipere;

Articulus V. An possint Fratres exigere judicialiter annuas præstationes eorumdem Legatorum in vim Martinianæ?

Articulus VI. Et quid post ultimum Decretum Sacræ Congr. hac de re editum?

Articulus VII. An Fratres teneantur protestari se esse incapaces eorumdem Legatorum?

Articulus VIII. An possint illa a sponte dantibus accipere per se ipsos, vel per Syndicos Apostolicos?

Articulus IX. An heredes teneantur illorum præstationes Fratribus solvere in foro conscientiæ?

Articulus X. An Fabrica S. Petri jus habeat sibi vindicandi horum Legatorum proprietatem tam elapso anno, quam antea?

Articulus XI. Et quid de annuis præstationibus decursis, & non solutis?

Articulus Ultim. An hæc omnia procedant etiam in Legatis annuis ad modicum tempus?

Die 9. Septembris 1618. Sacra Congregatio negotiis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia a D. N. præfecta ad singulos Articulos superius propositos ad hunc modum respondit, videlicet.

DISTINCTIONE I.

107 Ad I. Articulum: Fratres Minores tam de Familia * quam Reformatos esse capaces Legatorum bonorum mobilium, quæ unica solutione, seu præstatione adimplentur, tam in pecunia numerata, quam in aliis speciebus, Dummodo tamen hujusmodi Legata sint in quantitate moderata, & non in fraudem Paupertatis.

Ad II. Fratres quidem nec per se ipsos, nec per interpositam personam posse eadem legata in judicio exigere, sed Syndicum Sedis Apostolicæ tantum Judicis officium implorare, dummodo similiter illa in moderata sint quantitate, & sine ulla fraude paupertatis, & re ipsa erogentur in Fratrum necessitates. Extra judicium vero ita demum legata hujusmodi accipi posse a Fratribus per se ipsos, si in aliis speciebus consistant, & accipiantur in ea tantum quantitate, quam vera, & imminens eorum necessitas postulet, sed superfluam, aut pecunias a Syndico tantum posse accipi, dum tamen id omne in Fratrum necessitates convertatur.

Ad III. Non licere Fabricæ S. Petri in hujusmodi Legatis bonorum mobilium se ingerere intra annum, ex quo die. Legati cessit.

Ad IV. Elapso anno libere ad præscriptum suarum facultatum.

DISTINCTIONE II.

108 Ad I. Articulum; Valere Legatum annui reditus factum Sacristiæ, vel Fabricæ Ecclesiæ, vel Conventus Fratrum Minorum tam de Familia, quam de Reformatione, nisi adsit excessus in quantitate.

Ad II. Nec per suos, nec per alios licere Fratribus in judicio exigere hujusmodi Legata, sed Syndico Apostolico dumtaxat.

Ad III. Non licere eadem annui reditus Legata erogare in usus Fratrum, sed illa omnino converti debere in usus a Testatoribus præscriptos.

Ad IV. Fabricæ S. Petri non licere infra annum se ingerere in proprietate horum Legatorum, cum heredibus transigendo, aut alias disponendo de eadem proprietate.

Ad V. Itidem non licere.

Ad VI. & VII. Posse Fabricam S. Petri se immiscere in præstationibus, seu fructibus eorumdem Legatorum ab anno decursis, & non solutis, non autem infra annum, ex quo dies præstationis cessit.

DISTINCTIONE III.

Ad I. Articulum: Fratres Minores, tam de Familia, quam ex Reformatione nullatenus esse capaces legatorum annuorum, quæ fiunt adjuncto onere celebrationis Missarum. 109

Ad II. Non posse pro his Legatis in judicio experiri, aut Judicis officium implorare.

Ad III. Posse Fratres illa accipere per modum eleemosynæ a sponte offerentibus celebrando Missas ad rationem rei acceptæ, citra tamen ullam obligationem ad onus perpetuum, & dummodo prius protestentur se illorum capaces non esse.

Ad IV. Syndicum Apostolicum, & pro Fratrum necessitatibus, non autem Fratres ipsos etiam per alios posse hujusmodi Legata utcumque sponte oblata accipere, si in pecunia consistant.

Ad V. Non posse Fratres hujusmodi Legata extinguere, aut illorum proprietatem vendere, & pretium erogare in usus Fabricæ, vel Sacristiæ.

Ad VI. Licere Fabricæ S. Petri ad suarum facultatum præscriptum sibi vindicare eorumdem Legatorum proprietatem cum onere Missarum celebrandarum, tam elapso anno, quam antea.

DISTINCTIONE IV.

Ad I. Articulum; Fratres Minores, tam Observantes, quam Reformatos non esse capaces Legatorum annuorum, quæ fiunt sine aliquo onere, aut modo adjecto, nisi ad effectum illa extinguendi, seu illorum proprietatem, & pretium convertendi in usus fabricæ, vel Sacristiæ. 110

Ad II. Non Fratres ipsos, sed Syndicum Apostolicum tantum posse eamdem proprietatem in judicio petere.

Ad III. Posse convertere.

Ad IV. Si Fratres cœperint illorum annuas præstationes accipere, ne hinc fiat fraus Paupertati, expedire, ut de cetero decernatur, eo casu non licere amplius Fratribus eamdem proprietatem vendere, & pretium in usum fabricæ, vel Sacristiæ erogare. Ideoque agendum cum S. D. N.

Ad V. & VI. Fratres nullo modo posse in judicio exigere annuas eorumdem Legatorum præstationes.

Ad VII. Teneri.

Ad VIII. Posse illa per modum eleemosynæ, & a sponte dantibus accipere etiam per seipsos, si in aliis speciebus consistant; quod si in pecunia nonnisi per Syndicum Apostolicum.

Ad IX. Non teneri.

Ad X. Fabricam S. Petri nullum jus habere vindicandi horum Legatorum proprietatem, nisi elapso anno juxta suas facultates.

Ad XI. Similiter non habere jus vindicandi hujusmodi annuas præstationes, nisi ab anno decursas.

Ad XII. Hæc omnia locum non habere in legatis infra decennium, sed in his tantum, quæ fiunt ad decem anno & ultra.

Adducitur ad rem Constitutio Clementis X. confirmantis Decretum Sacr. Congregat. in causa Turritana Legatorum. 111

Clemens Papa X. ad futuram &c. Nuper pro parte dilecti Filii Syndici Apostolici Conventus Sancti Petri de Syrchis in Sardinia Ordinis Sancti Francisci de Observantia &c. Congregationi Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis &c. Episcoporum, & Regularium præpositæ exposito, quod quondam Petrus Mores de Molinos in suo ultimo Testamento, quod anno 1645. condiderat, diversa annua Legata pro Missis per Fratres dicti Ordinis celebrandis, fecerat modo sequenti.

Primo mando, quod meus hæres tenetur expendere pro confectione tumuli, & exequiarum quolibet anno lib. 25. pro una Missa cantata, & aliis sexdecim Missis pro Animabus meorum parentum celebrandis a Fratribus Franciscanis Sancti Petri de Syrchis, & pro legato volo, quod sint perpetuo obligata bona mea.

Item volo, quod dictus meus hæres solvat ex dictis bonis meis quolibet anno lib. 40. quæ inserviant pro oleo lampadis meæ Cappellæ majoris in dicta Ecclesia S. Petri.

Item relinquo in perpetuum Missas septem qualibet hebdomada pro Animabus Purgatorii &c. & eleemosyna sit septem solidorum pro qualibet Missa &c. & proprietas illarum est 1400. lib. quæ sit super domo mea, in qua habito.

Item relinquo pro eleemosyna dicto Conventui Sancti Petri de Syrchis lib. 300. ut illæ applicari debeant per meos Curatores in loco securo ad rationem lib. 24. annuarum: & inserviant pro emendis linteaminibus pro pauperibus Fratribus infirmis.

Item quia D. Mater mea reliquit, ut dicantur duæ Missæ perpetuæ pro qualibet hebdomada a dictis fratribus,

aribus, quod super bonis meis solvantur quolibet anno lib. 28.

Item quia D. Pater meus reliquit unam Missam perpetuam in hebdomada celebrandam a dictis Fratribus, & reliquit pro eleemosyna Censum lib. 150. debitum a Gaviño Paduano &c. quatenus perdiderint supradictum, mando, ut meus hæres solvat lib. 12. annuas &c. Et factis aliis pluribus legatis profanis &c. instituit sibi hæredem Deum, & animam suam, mandans suis Executoribus, ut adimpletis, & satisfactis legatis instituerent unam tertiam Dignitatem Archidiaconalem in Cathedrali Turritana cum annuo reddito lib. 1000. & de residuo unum, vel plures Canonicatus secundum capacitatem bonorum suorum „ & alias, prout in dicto Testamento dicitur uberius contineri.

„ Et subinde in executionem dicti Testamenti unus Canonicatus, & unus Archidiaconatus in Ecclesia Turritana erecti fuerant, dictusque Archidiaconatus ex dispositione ejusdem Petri Testatoris collatus fuerat cuidam Didaco Mores ejus Fratri germano executori Testamentario, qui bona fide, dum in vivis erat, eadem legata pia adimpleri curaverat; verum post ejus obitum, de eodem Archidiaconatu provisus fuerat dilectus Carolus de Capudoro, ad cujus favorem dilectus filius Pro-Vicarius Generalis Turritanus nesciebatur quo jure, declaraverat Fratres Minores prædictos Legatorum capaces tantum factorum pro oleo, lampadis, & linteaminibus infirmorum, & incapaces pro reliquis, quæ Archidiacono prædicto adjudicaverat, prout in ejus sententia dicitur contineri. Unde dictus Syndicus tanquam unus de Populo pro suffragiis Animarum, pro quibus instituta fuerunt dicta legata pia, & pro sua pietate erga dictos Fratres de Observantia, qui in magna necessitate propter eleemosynarum deficientiam in prædicta Insula Sardiniæ reperiebantur, prout ex attestatione juratorum, & Officialis Civitatis Turritanæ constare dicebatur, Nobis humiliter supplicaverit, ut omnimodum adimplementum legatorum prædictorum Ven. Fratri Archiepiscopo Turritano, non obstante prædicta Pro-Vicarii Generalis sententia, committere de benignitate Apostolica dignaremur.

„ Instantia vero hujusmodi ad prædictam Cardinalium Congregat. a nobis remissa, & de mandato ipsius Congregat. citato dilecto etiam Filio Alexandro Balla supradicti Caroli de Capudoro Archidiaconi Procuratore, Syndicus prædictus plurimum cupiebat declarari, prædictos Fratres Minores de Observantia posse recipere præinserta annua Legata Missarum per modum puræ & simplicis eleemosynæ, juxta Doctrinam Sancti Bonaventuræ in quadam Constitutione fel. rec. Urbani Papæ VIII. prædecessoris nostri, cujus initium: *Sacrosanctum Apostolatus Ministerium*, proinde debere dictum Archiepiscopum Turritanum tanquam Executorem ultimarum voluntatum, & præcipue piarum curare omnimodum adimplementum eorum Legatorum, & voluntatis dicti Petri Testatoris compellendo hæredes, & detentores bonorum ad satisfactionem, ne Anima ejus defraudata remaneret. Emanavit ab eadem Cardinalium Congregatione Decretum tenoris, qui sequitur.

„ Sacra Congregat. E. E. S. R. E. Cardinal. negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, Procuratore Archidiaconi Turritani sæpius citato, referente Eminentissimo D. Cardinali Portocarrero, decrevit esse dandas declarationes sæpe alias factas: Videlicet, Fratres Minores de Observantia non posse possidere Census, & bona stabilia; posse tamen recipere per viam eleemosynæ quidquid eis traditur ab Executoribus ultimarum voluntatum pro celebratione Missarum, & Anniversariorum, & propterea censuit committendum, prout præsentis Decreti tenore committit Archiepiscopo Turritano, ut ad limites prædictæ declarationis in causa, de qua supra agitur, procedat, & ad illius observantiam quatenus opus fuerit, juris remediis, & in subsidium etiam Censuris Ecclesiasticis compellat. Romæ 3. Augusti 1694.

„ Cum autem sicut dictus Syndicus Nobis subinde exponi fecit, ut Decretum hujusmodi firmius subsistat, & observetur exactius, Apostolicæ nostræ Confirmationis patrocinio communiri summopere desiderat, Nos ipsum Syndicum &c. absolventes &c. supplicationibus ejus inclinati &c. Decretum præinsertum auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illique inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus &c. sicque in præmissis per quoscunque Judices &c. irritum &c. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 22. Augusti 1674. Pontificatus Nostri anno quarto.

112 Item asseritur ad rem Decretum *Sacr. Congregat. Episcop. & Regular. in Lucana 26. Martii 1677.* pro Minoribus de Observantia editum.

Sacra Congregat. EE. & Reverendiss. S. R. E. Cardinal. negotiis, & consultationibus Episcop. & Observ. Sancti Francisci, quamvis attenta dispositione: Exivi de Paradiso, Clemen. V. & Constitut. Nicolai III. Exiit, *sint incapaces obtinendi Census perpetuos, & bona stabilia; posse tamen per viam puræ, & simplicis eleemosynæ recipere quidquid ab Executoribus ultimarum voluntatum eis traditur pro celebratione Missarum, pro ornamento Ecclesiæ, aliisque necessariis procurandis, juxta Doctrinam D. Bonaventuræ relatam in* Constitut. fan. mem. Urbani VIII. incipient. Sacrosanctum Apostolatus Ministerium. Atque in prælatis casibus dictos Executores ultimarum voluntatum curare debere, ut hujusmodi piæ dispositiones adimpleantur, ne Testatorum Animæ debitis suffragiis defraudatæ remaneant; quam quidem declarationem, illiusque tenorem in casu, de quo agitur eadem Sacra Congregatio servari præcipit, committendo Ordinario Lucensi pro tempore existenti, ut quatenus alius Executor non existat, prænarratam piì Testatoris dispositionem executioni demandet &c.

Item datur ad rem Mandatum D. Auditoris Cameræ 113
Apostolicæ, ut sequitur. Potentissimo, & Catholico Principi D. D. Carolo ab Austria &c. felicis prosperitatis augmentum &c. ejusdem Regnorum, & Provinciarum &c. Officialibus &c. ad quos præsentes nostræ pervenerint, seu quomodolibet præsentabuntur: Franciscus Columna in utraque Signatura SS. D. N. Papæ Referendarius, causarum hujusmodi &c. salutem &c. Noveritis quod introducta alias in partibus coram Vicar. General. Gatacen. lite, & caussa inter Syndicum R. R. P. P. Sancti Francisci Minor. Observ. Civitatis Tabernarum Catacen. ex una, & R. R. D. D. Theodorum, & Dominicum de Carcia ex adverso principales Partibus ex altera de, & super solutione eleemosynæ debitæ pro Missis, pro quibus agitur, rebusque aliis &c. Dictus D. Vicarius Catacen. in caussa hujusmodi procedendo suam protulit sententiam, sive Decretum tenoris sequentis; videlicet: „ Per Curiam Episcopalem Catacen. visa particula ultimi Testamenti quondam Felicinæ Riva Civitatis Tabernarum conditi sub die 20. Maji 1634. &c. ac insuper inspecto tenore Bullæ S. D. N. felic. Record. Clementis Papæ X. sub datum Romæ die 31. Augusti 1674. pro confirmatione Decreti Sacræ Congregat. negotiis Episcoporum, & Regularium propositæ lati sub die 3. Augusti 1674. declarantis: Fratres Minores de Observantia posse recipere Legata annua Missarum per modum puræ, & simplicis eleemosynæ, etiam pro executione ultimarum voluntatum Testatorum, visis actibus &c. ac partibus pluries auditis, fuit provisum, & decretum, suspensionem duarum Missarum in hebdomada per eamdem Curiam latam omnino tollendam esse, ac proinde P. P. Minores de Observantia Conventus supradictæ Civitatis Tabernarum reintegrentur ad Legatum celebrandi easdem duas Missas in hebdomada, & ab hodie in antea R. R. D. D. Theodorus, & Clericus Dominicus Carcias correspondeant eisdem Fratribus scutos decem singulis annis pro celebratione prædicta &c. & ita &c. datum &c. die 24. Januarii 1691. Antonius Pavoni Vicarius Generalis &c. A qua interea sententia, sive decreto &c. appellantibus dict. D. D. Theodoro, & Dominico de Carcia fuit hæc caussa ad Curiam devoluta, *& coram Illustrissimo & Reverendiss. D. Thomato in utraque Signatura Referendario &c. Illustrissimi, & Reverendissimi D. A. C. Locumtenente introducta, qui ser. ser. procedendo, sua definitiva sententia, præinsertam sententiam seu Decretum D. Vicarii Generalis* Catacen. *confirmavit, & approbavit*, ad effectum tamen exequendi super bonis per D. Victoriam Rivam donantem &c. A qua sententia Illustrissimi, & Reverendissimi Thomati iterum appellentibus D. D. Theodoro, & Dominico de Carcia, *fuit causa hujusmodi Nobis commissa vigore specialis commissionis ejusdem Sanctissimi*, de qua in dictis actis &c. *Nos in causa, & in causis prædictis rite, & recte, & legitime procedentes &c.* Tandem D. Hieronymo Leto ex adverso Procuratore dict. DD. Theodori, & Dominici Carcia ex adverso principalium &c. per unum ex ejusdem Sanctissimi Cursoribus more solito citato, *nostram protulimus & promulgavimus definitivam sententiam præinserti Decreti, seu sententia D. Vicarii Generał. Catacen. & aliam Illustriss. & Reverendiss. Thomati confirmatoriam; prout in dictis Actis infrascripti Archivii Romanæ Curiæ Scriptoris. sed quia a tribus sententiis conformibus non licet amplius appellare, ideo ex parte ejusdem Sanctissimi, & ad instantiam dicti D. Syndici dicti Venerandi Conventus R. R. P. P. Minorum de Observantia fuit Nobis directa & præsentata commissio exequutorialis tenoris sequentis. Sequitur tenor commissionis. Nos denique &c. Dicto Dom. Hieronymo Leto ex adverso Procuratore dict. Theodori, & Dominici Carcia ex adverso principalium, iterum ut supra citato; Præinsertam sententiam, sive Decretum Vicar. Generalis Catacen. aliamque dicti Reverendissimi Thomati, & dictam nostram respective definitivam sententiam exequi mandavimus, ut in illarum executionem, & re judicata præsens mandatum exequutivum ad favorem dicti Syndici R. R. P. P. Sancti Francisci Minor. Observant. Civit. Tabernarum Diœcesis Catacen. contra & adversus dicta bona per dictam Victoriam donata dictis D. D. de Carcia pro Ducatis viginti-*

gintiquinque monetæ Regni debitis pro supradicta eleemosyna Missarum ab anno 1691. per totum mensem Junii proxime præteriti ad rationem Ducatorum decem pro quolibet anno, sine præjudicio aliorum per annua decursorum decrevimus, & relaxavimus, exequi volumus, & mandavimus per præsentes. Quo circa Vos Potentissimum Regem, vestrosque Regios Ministros studiose requirimus, & perbenigne in Domino hortamur attenteque cogamus, Vobis vero, aliis omnibus, & singulis supradictis &c. tenore præsentium committimus, & in virtute S. Obedientiæ, ac sub excommunicationis &c. pœna &c. mandamus, quatenus statim visis præsentibus, & quoties præsentium vigore fueritis, seu alter vestrum fuerit requisitus &c. ex parte nostra, seu verius Apostolica Auctoritate rogatis, & compellatis, cogique, & compelli faciatis, &c. dictos Theodorum, & Dominicum Garciam ad dandum, solvendum, tradendum &c. & effectualiter exbursandum dicto Rever. Syndico dictorum P. P. sancti Francisci Minor. Observant. &c. scuta viginti quinque monetæ Regni, ut præfertur, debita, una cum aliis scutis quatuor, & Julios septem monetæ Romanæ pro expensis præsentis Mandati. Datum Romæ anno 1693. Indictione prima, die vero 7. mensis Augusti Pontificatus sanctissimi D. N. Innocentii Divina Providentia Papæ XII. anno ejus tertio.

114 Syndici Apostolici nequeunt dominium, vel usum possessionum in se recipere, ut redditus annuos Fratribus tribuant. Sic expresse dicta Sacra Congregat. allegat. *supra numer. 91. in fine*, ibi: *Inhibemus autem, ne Syndicus in sua persona hujusmodi annuos redditus recipiat distribuendos ipsis Fratribus*. Et *Sacr. Congregat. R. Fabricæ in Æsina Legati 26. Novembr. 1692.* quæ, teste Eminentissimo Cardinal. Petra *tom. 2. Commentar. ad Constitut. 5. Honorii III. num. 29.* censuit *Franciscanos Observantes, qui prætendebant retinere stabilia nomine Syndici esse incapaces ad ita retinendum.*

115 Neque dicti Syndici Apostolici possunt sine Beneplacito Apostolico alienare mobilia pretiosa Ecclesiæ incorporata, ut sunt Lampades, Candelabra, Paramenta, Picturæ, & hujusmodi, prout expresse de mandato Urbani VIII. 1. *Septembris* 1624. decrevit *Sacr. Cong. Conc.* prohibens alienationes dictorum fieri sine expressa *Sac.* Cong. licentia, adjectis pœnis ipso facto incurrendis a contrafacientibus, nullisque alienationibus declaratis, & novissime *eadem Sac. Cong. in Papiensi die 18. Martii 1719.* quæ respondit: „ Quo ad mobilia pretiosa Ecclesiæ incorporata „ esse necessarium Beneplacitum Apostolicum; quo vero „ ad omnes alias res in futurum non posse Syndicos pro- „ cedere ad venditionem nisi prævia affixione Edicto- „ rum, & venditio fiat majori Oblatori. Vide verb. *Syn-* „ *dicus n. 19.*

116 Fratres Minores habent solum simplicem usum Facti absque ullo dominio, & usu Juris circa res illas, quibus uti possunt; *Communis*. Usus *Juris* est ipsum Jus, sive *legitima facultas utendi aliqua re*, adeoque usum Juris habere dicitur omnis, qui & utitur, & potest ad libitum licite uti aliqua re. Usus autem simplex *Facti* est ipse actualis usus rei factus cum omnimoda dependentia a libera voluntate Domini proprietarii: sicque usum simplicem Facti habere dicitur ille, cui conceditur facultas utendi re etiam usu consumptibili, sed omnino dependenter a libera concedentis voluntate, ita ut pro ejus libito revocari possit.

117 Et hic usus simplex *Facti* & omnino dependens a libera voluntate Domini proprietarii concedentis potest separari, & de facto separatur a dominio rei etiam unico usu consumptibilis. Vide verb. *Dominium art. 1. a n. 18. ad 20.*

118 Domus Professæ Societatis Jesu, licet sint vere Mendicantes, sunt tamen capaces Legatorum etiam bonorum stabilium, ita tamen ut si talia bona non sint necessaria, nec opportuna usui Domorum Professarum, ea vendi debeant, & ex eorum pretio propriis necessitatibus provideri. Vide verb. *Legatum n. 122.*

119 Scholastici, & Coadjutores temporales, qui in dicta præclarissima Societate Jesu post biennium probationis simplicia vota ediderunt, possunt, non obstante voto Paupertatis, retinere, & acquirere dominium radicale bonorum temporalium, tam mobilium, quam immobilium antea habitorum, vel postea per hereditatem, donationem, vel alio modo obtentorum, quamvis per dictum simplex votum paupertatis privati sint actuali Jure de iis disponendi arbitrio suo sine Superioris licentia. Sanchez *lib. 7. moral. cap. 18. n. 23. & 28.* Layman *lib. 4. tract. 5. cap. 7. num. 3.* Bolemb. *lib. 4. cap. 1. de statu Religioso dub. 4.* La Croix *ibid. num. 96.* Sporer *tom. 1. tract. 6. cap. 1. num. 58.* & alii. Et ratio est, quia illud votum simplex non privat, sed stat cum dominio radicali, & in actu primo bonorum antea habitorum, & postea acquisitorum, seu acquirendorum, & solum privat dominio, ac Jure actuali utendi, vel disponendi de iis arbitrio suo sine licentia Superiorum juxta Constitutionem Gregorii XIII. incipient. *Ascendente Domino*. Talis enim Religiosa Paupertas non consistit in eo, quod reddat Religiosum incapacem dominii radicalis, & velut in actu primo, qualem etiam habet infans sub Tutore constitutus; sed quod privet ipsum Religiosum Jure retinendi bona temporalia, & de iis disponendi arbitrio suo sine facultate, & consensu Superiorum saltem licite.

120 Unde tales Scholastici, & Coadjutores temporales, quamvis mortaliter peccarent contra paupertatis votum, si de dictis bonis antea habitis, vel postea acquisitis disponerent arbitrio suo sine consensu Superiorum, tamen talis dispositio esset valida. Sanchez *loc. cit.* Layman *loc. cit.* Sporer *loc. cit.* Lugo *in respons. moral. lib. 4. dub. 6.* La Croix *lib. 4. n. 103.* cum Castropal. Pellizar. & aliis ibi citatis contra Molinam, & Lessium. Et ratio est, quia licet peccarent mortaliter contra votum paupertatis, ex quo per, talia simplex votum paupertatis sibi interdixerint jus disponendi sine facultate Superiorum, tamen eorum dispositio esset valida, quia adhuc retinent dominium suorum bonorum, donec eis se abdicent per solemne paupertatis votum, cum eis non se abdicent per d. votum simplex paupertatis.

121 Est enim magna differentia inter votum Solemne paupertatis (cui, ut recte notat Layman *l. c. n. 3. vers. ceterum*, æquiparari in hoc decet votum paupertatis Coadjutorum Formatorum dict. Societatis Jesu) & inter simplex paupertatis votum ab ipsis Scholasticis, & Coadjutoribus temporalibus emissum, quia tale simplex votum paupertatis privat Religiosum solum dominio, ac Jure actuali utendi, & disponendi de bonis temporalibus arbitrio suo absque facultate Superiorum, & non dominio radicali, & in actu primo. Votum autem solemne paupertatis emissum in Professione solemni Religionis privat sic professum, non solum dominio, ac Jure actuali, sed etiam Dominio radicali, & in actu primo, idest omni Jure, ac facultate, tam valide, quam licite disponendi de bonis temporalibus antea habitis, ac alia postea acquirendi, & alienandi, ut clare habetur *ex cap. Unic. de voto in 6.* & de Coadjutoribus formatis in dict. Societate Jesu est statutum a Gregor. XIII. in dict. Const. *Ascendente Domino*. Layman *l. c. vers. Ceterum*, Sporer *l. c. n. 59.* & alii.

122 Ut Regulares possint uti rebus aliquibus licite intra terminos Religiosæ paupertatis requiruntur quatuor conditiones. Prima namque est, ut utantur iis rebus tamquam non suis. Secunda, ut iis utantur cum vera, & rationabili Superioris licentia. Tertia, ut iis utantur juxta modos in qualibet Religione expressos. Quarta, ut iis utantur servata honestate, & modestia. Marchantius *in Tribunali tom. 3. par. 2. tract. 2. tit. 1. quæst. 4.* Henno *tom. 2. tract. 3. disput. unic. de statu Religioso q. 9. art. 3. §. 2.* Sporer *tom. 2. tract. 9. cap. 1. n. 61.* & alii in re communiter.

123 Regulares igitur utriusque sexus debent uti rebus tamquam non suis, ut habetur clare *Actor. 4. n. 32.*, ibi: *Nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia*; & concordat, *cap. Dilectissimis 2.*, & *cap. Scimus 9. cap. Non dicatis 11. caus. 2. q. 1. cap. Monachi 2. Cap. Super quodam 4. cap. Cum ad Monasterium 6. de statu Monachor.* cum similibus, Concil. Trid. sess. 25. *de Regularibus cap. 2.* ubi expresse prohibet Regulares *quovis modo ab eis acquisita tamquam propria, aut etiam nomine conventus possidere, vel tenere*. Et Decret. Clem. VIII. *pro reform. Regularium* incip. *Nullus omnino*, §. 3. ubi confirmantur, & innovantur Decreta Concilii Trid. de sic paupertatis voto custodiendo.

124 Unde peccant contra paupertatem Regulares utriusque sexus, qui mobilia, vel immobilia tamquam sua retinent, & administrant; iisque dispotice suo arbitrio utuntur, ac de iis pro libitu disponunt. Item qui pro peculio, seu Livello sibi concesso dant quietancias sine Superioris consensu, volunt solutionem in suis propriis, & non Superioris manibus fieri, cogunt ad id debitores tamquam absoluti Domini, & hujusmodi: Regulares enim utriusque sexus nequeunt Livellis uti, nisi servata forma Constitutionis Clementis VIII. *de Largitione munerum*. Vide *supra n. 70.*

125 Regulares utriusque sexus debent uti rebus cum vera & rationabili Superioris licentia. Unde si metu, fraude, dolo, minis, vexationibus, molestiis, allegatione falsi seu reticentia veri obtineatur, perinde est, ac si non fuisset talis licentia obtenta, quia sic, vel est violentia; vel si sit licentia, est subreptitia, vel obreptitia. Idem dictum est, si talis licentia absque rationabili causa concedatur, quia tunc nec inferior, nec Superior est tutus in conscientia, cum tales concessiones corrumpant mores Religiosorum, ac nimis in dies relaxent Religiones. Tum quia Superiores sunt dispensatores, & non dissipatores Bonorum Conventuum, ac Monasteriorum.

126 Licentia non requiritur semper expressa, sed sufficit aliquando etiam tacita, & rationabiliter præsumpta. Taciti enim, & expressi eadem est virtus, & idem judicium *Cap. Ex part. 2. de Rescriptis, leg. Cum quid 3. ff. de rebus creditis, leg. Cornelius 69. ff. de heredib. instituend. leg. Hæc verba 3. ff. de Legatis 1. leg. Fideicommissa 11. §. Si filio, ff. de Legatis III.* cum similibus.

127 Unde in illis Religionibus, & Monasteriis, ubi viget le-

legitima consuetudo aliqua recipiendi, retinendi, expendendi, donandi, & hujusmodi sine expressa Superioris licentia, excusantur Religiosi, ac Religiosæ a peccato proprietatis ratione licentiæ tacitæ, *arg. c. Cum olim 6 cap. Cum Dilectus 7. cap. Cum tanto 9. de consuetud.* Mastrius *Theol. moral. disp. 14. qu. 1. n. 44.* Pellizar. *de Monialibus c. 4. n. 71.* Felix Potest. *tom. 1. part. 2. n.* 1046. testans de communi.

128 Licentia non est necesse, quod detur toties, quoties casus occurrerit, sed sufficit absoluta sine limitatione concessa saltem pro tempore ejusdem Superioris concedentis, nisi aliter constet de ejus voluntate. Cum enim talis licentia sit semper revocabilis, salvatur semper (a), quod Religiosus disponat de rebus sibi concessis cum facultate, & consensu Superioris. Immo licentia ab uno Superiore concessa durat etiam sub alio, nisi ab ipso Successore expresse, vel tacite fuerit revocata, quia gratia non expirat, mortuo, vel amoto ab Officio Concedente; *Cap. Si super gratia 9. de Officio delegat. in 6. cap. Si cui 36. de Præbend. in 6.* Donatus *Prax. rer. Regul. tom. 3. tract. 15. q. 18.* Lezana ab ipso ibi citatus, Felix Potest. *l. c. n.* 1038., & alii. Vide notata supra *ad n.* 55.

129 Regulares utriusque sexus tenentur uti rebus sibi concessis juxta modos in sua Regula, & suis Constitutionibus expressos. Quilibet enim tenetur servare paupertatem eo modo, quo illam Deo promisit; sicque cum Religiosi voveant ordinarie illam servare juxta modos in sua Regula expressos, & in sua Religione licite servari solitos, tenentur uti rebus sibi concessis juxta dictos modos.

130 Hinc Fratres Minores de corpore Observantiæ, & Capuccini tenentur præ ceteris Regularibus ad usus arctos, & pauperes in sua Regula contentos, ut declararunt pro Minoribus Nicolaus III. *in cap. Exiit qui seminat 3. de verb. significat. in 6.* Clemens V. *in Clementina Exivi 1. de verb. signific.*, & Innocentius XI. Const. inc. *sollicitudo Pastoralis Officii*.

131 Supradicti enim Fratres Minores, quamvis circa res sibi necessarias possint habere simplicem usum Facti non possunt tamen habere usum Juris, & tanto minus dominium. Et circa denarios, vel pecuniam, nec dominium, nec ullum politicum usum habere possunt, ut expresse præfati Summi Pontifices, & signanter Innocentius XI. in d. Const. inc. *Sollicitudo Pastoralis Officii*, §. 4., ibi: *Aliarum enim rerum necessariarum Fratres Minores de corpore Observantiæ hujusmodi habere usum licet, non dominium; Denariorum autem nec dominium, nec usum, & proinde quævis contrectatio pecuniæ, seu denariorum, quæ non sit pure naturalis, seu quæ sit quovis modo politica, cujuscunque Domini sint denarii, seu pecunia, Fratribus Minoribus Observantibus, seu de Observantia est omnino prohibita*.

132 Et insuper, ut omnis occasio transgrediendi præceptum de non contrectandis denariis, seu pecuniis auferatur, prohibet expresse idem Pontifex Innocentius XI. in d. Constitutione inc. *sollicitudo*, §. 10. ne Fratres Minores possint esse administratores ullorum temporalium bonorum, sive immobilium cujuscunque Domini illa sint, & neque Monasteriorum sibi subjectorum, ibi: Denique ut omnis „ occasio transgrediendi præceptum de non contrectan„ dis denariis, seu pecuniis auferatur, omnibus, & sin„ gulis dicti Ordinis Prælatis sive Superioribus in virtu„ te S. Obedientiæ, ac sub pœna privationis suorum Of„ ficiorum injungimus, ut nulli Religioso ejusdem Ordi„ nis permittant administrationem fundorum, reddituum, „ ac quarumcumque aliarum rerum, & bonorum mobi„ lium, vel immobilium, cujuscumque Domini illa sint, „ & signanter ut nulli Religiosorum Ordinis hujusmodi „ permittatur administratio bonorum temporalium alte„ rius Monasterii Monialium sub quovis prætextu, aut „ nomine, nempe Administratoris, Syndici, Factoris, „ Coloni, Superintendentis, Villici, aut alio quovis ima„ ginabili.

133 Dictis Fratribus Minoribus, quamvis sit omnino prohibita receptio, & contrectatio politica, & civilis denariorum, seu pecuniæ, nempe receptio, & contrectatio denariorum ad eos pro usibus expendendos, & permutandos: Non est tamen eis prohibita denariorum receptio, & contrectatio pure naturalis, & materialis absque omni dominio, & usu. Unde non est eis prohibitum denarios e terra levare, eos ad discernendam qualitatem Metalli pertractare, curiositatis gratia tangere, & hujusmodi. Item non est eis prohibitum denarios alicujus parentis, amici, mercatoris, Benefactoris pro custodia ratione alicujus periculi retinere, aut secum in itinere ad evitanda latronum pericula ducere, seu ad preces alicujus Debitoris eos alio transferre pro consignandis ejus Creditoribus, vel pro restitutione ab aliquo Pœnitente debita facienda, & hujusmodi; Dummodo semper hæc fiant absque ullo usu, aut affectu, vel scandalo pusillorum.

Prædicti Fratres Minores, nedum non possunt habere aliquid proprii in particulari, sed neque in communi, ad differentiam aliorum Regularium utriusque sexus, qui licet nequeant habere aliquid proprii in particulari, possunt tamen habere dominium bonorum temporalium in communi. Concil. Trident. *sess. 25. de Regularibus, cap. 3.*, ibi: „ Concedit Sancta Synodus omnibus Mona„ steriis, & Domibus, tam virorum, quam Mulierum, „ & Mendicantium, exceptis Domibus Fratrum S. Fran„ cisci Capuccinorum, & eorum, qui Minorum de Obser„ vantia vocantur, etiam quibus, aut ex Constitutioni„ bus suis erat prohibitum, aut ex privilegio Apostolico „ non erat concessum, ut deinceps bona immobilia eis „ possidere liceat. 134

Insuper Religiosi aliarum Religionum possunt etiam in particulari de licentia Superiorum habere usum pecuniæ, dummodo moderatus sit, & ad fines honestos, & cuilibet Religioso decentes, & fiat juxta tradita sub *verb. Moniales art. 2. num. 68. 69. 70.*, *& 79.*, & juxta Constitut. Clem. VIII. de largitione munerum, & ejusdem Decreta pro reformatione Regularium. 135

Dicti autem Fratres Minores neque de licentia suorum Superiorum possunt in particulari habere usum pecuniæ: Est enim ipsis rigorosissime interdicta receptio, & contrectatio pecuniæ, ut patet ex fundamentali, & præcipuo suæ Regulæ præcepto *cap. 4.* his verbis: „ Præcipio firmiter Fratribus universis, ut nullo modo „ denarios, vel pecuniam recipiant per interpositam per„ sonam. " Cum tanta sit eorum paupertas (quam eorum S. Pater, & Fundator, ac Summi Pontifices vocant Altissimum) ut licet Seraphicus Patriarca permittat, quod „ pro necessitatibus infirmorum, & aliis Fratribus indu„ endis per amicos spirituales Ministri tantum, & Cu„ stodes sollicitam curam gerant secundum loca, & tem„ pora, & frigidas regiones; sicut necessitati viderint „ expedire, excipit tamen semper, & salvat, quod nul„ lo modo denarios, vel pecuniam recipiant, cit. cap. 4. „ Regulæ, ibi: Eo semper salvo, ut, sicut dictum est, „ denarios, vel pecuniam non recipiant. Unde cum ne„ que ipsimet Superiores usum pecuniæ habere possint, tanto minus ipsum pecuniæ usum poterunt subditis concedere, ac permittere, *arg. capul. Nemo 79. de Regul. juris in 6.*, ibi: „ Nemo potest plus juris transfer„ re in alium, quam sibi competere dignoscatur, l. Ne„ mo 54. ff. de Regul. juris, ibi: Nemo plus juris ad „ alium transferre potest, quam ipse haberet, cum simi„ libus. 136

Immo est eis tam rigorose interdictus pecuniæ usus, ut neque in eorum Ecclesiis, seu alibi permittatur pecuniarum quæstus in eorum commodum, ac utilitatem, „ textu expresso „ in Clementina Exivi 1. de verbor. „ significat. §. Quo circa, ibi: Quo circa quæstus om„ nis pecuniæ, ac oblationum pecuniarum receptio in „ Ecclesia, vel alibi cippi, seu tronci ordinati ad offe„ rentium, vel donantium pecunias reponendas, necnon „ quæcunque recursus alius ad pecunias, seu habentes ip„ sas, qui per declarationem prædictam (*hoc est Nicolai* „ *III.* in cap. Exiit qui seminat 3. de verbor. signific. in „ 6.) non conceditur: Hæc, inquam, omnia sunt eis sim„ pliciter interdicta. 137

Quinimmo neque possunt dicti Fratres Minores capsulas retinere in Sacristia, aut alibi ad Missarum eleemosynas recipiendas, etiamsi clavem retineret Syndicus Apostolicus, ut expresse fuit prohibitum per nostras Constitutiones Generales de anno 1628. jussu Urban. VIII. Constit. incip. *Injuncti nobis*, & a *Sac. Congregation. Conc. die 7. Julii 1708.* prout habetur in Chronologia nostri Seraphici Ordinis Patris Julii de Venetiis ad septuagesimum octavum Generale Capitulum circa finem, ut sequitur. 138

Decretum Sacræ Congregation. Concilii Trid. modificativum Bullæ Innoc. Papæ XII. de celebratione Missarum.

De capsulis.

Quemadmodum probos decet Religiosos cupientes hujus Ordinis Patres non minus eorum Regulæ puritatem custodire præcipue circa Paupertatis Votum, tantopere a Sancto Fundatore injunctum, quam Apostolicis jussis obtemperare, humillime expetierunt hujus S. C. oraculum super declaratione emergentis casus, qui est ejusmodi. Urget ex una parte novissima Constitutio sanmemor. Innocentii XII. super celebratione Missarum, quæ incipit *Nuper*, cum Decreto irritanti, & clausula *sublata*, nec non cum derogatione expressa omnium Constitutionum Apostolicarum, & Statutorum Ordinum, tam

(a) Nota. Vide quæ adnotata sunt *n.* 55.

tam Mendicantium, quam non Mendicantium, atque consuetudinum immemorabilium, quæ inter alia provida Decreta demandat retentionem capsularum pro Missis celebrandis per verba: Debeant ulterius Regulares prædicti ,, omnes, & quascunque eleemosynas, tum manualium, ,, tum perpetuarum, & temporalium Missarum reponere ,, in capsa particulari sub duabus clavibus, quarum una ,, penes Superiorem Localem, altera vero penes alium ,, a Capitulo Conventuali deputandum retineatur, ac de ,, iisdem eleemosynis, & celebratione Missarum coram ,, Patribus Discretis, seu Conciliariis, vel alio simili mo- ,, do nuncupatis singulis Mensibus districtam rationem ,, exigere, & respective reddere.

Obstare ex alia parte videntur hujusmodi capsæ retentioni bina Decreta, alterum editum in Generali Congregatione Cismontanæ Familiæ habita in Conventu Aracœli anno 1615. relatum *in tom. 3. Orb. Seraph. pag. 613.* alterum vero per eadem verba conceptum itidem in Generali Congregatione in eodem Conventu celebrata ann. 1628. coram clar. memor. Cardinal Gypsio a san. memor. Urbano VIII. specialiter delegato, recensitum quoque in *tom. 4. ejusdem Orb. Seraph. pag. 11.* quod, & pariter eorumdem verborum textura relatum reperitur post Constitutionem. *Injuncti Nobis, prælaudati Pontificis 49. in ordine Bull. tom. 4. sub dat. 4. Junii 1628. & publicatum die 15. ejusdem mensis, & Anni*, ibi: *Capsæ, vel trunci ad recipiendas eleemosynas pecuniarias etiam pro Missis oblatis, non solum ab Ecclesia, sed etiam a Sacristia, & a quacumque parte, quæ sit intra Clausuram Conventus omnino prohibentur sub pœna inobedientiæ, & excommunicationis majoris; oblatæ autem eleemosynæ pro Missis nullo modo intra Clausuram Conventus, aut intra Ecclesiam, vel sacristiam ab aliquo recipi permittantur, sed ad Syndicum Apostolicum offerens remittatur. Quod si id grave illi fuerit, & voluerit Tertiario, vel servitori Conventus tamquam Syndici substituto illam tradere, ut ad Syndicum ipsum ejus nomine deferatur, id fieri poterit, ea tamen lege, ut intra Clausuram Conventus, aut Ecclesiæ, nec Tertiarius, nec servus illam recipiat, & Guardianus, qui contrarium permiserit, privetur officio.* Et ibidem infra: *Præterea nullo modo habeant in eorum Ecclesiis, vel sacristiis, aut alibi cippos, aut truncos ad offerentium, seu donantium pecunias, nec capsulas pro eleemosynis Missarum.*

Insuper obstare videntur typis traditæ Constitutiones editæ in Capitulo Generali celebrato in eodem Conventu Aracœlitano die 29. Maji 1700. *Pro Cismontana Familia, §. Ad propositionem factam in discretorio Observantium; an supplicari deberet SS. uti dispensare dignetur cum Observantibus in præcepto de retinendo capsulas in Sacristia pro recipiendis eleemosynis pro ut insinuari videtur in Decretis de celebratione Missarum. Definitorium Generale attenta dispositione Regulæ nostræ cap. 4. ac Apostolicarum declarationum illius, aliorumque Pontificum Constitutionum, præsertim Nicolai III. Exiit, Clem. V. Exivi, Pauli III. Exponi Nobis die 30. Maji 1539. Innocentii XI. Sollicitudo Pastoralis, Innoc. XII. Alias a feliciis, nec non Decreti Sacr. Congreg. Consultationibus hujus nostræ Familiæ præpositæ approbante Sanctissimo sub dat. die 4. Junii 1628. declarat ejusmodi capsulas statui, ac Professioni Fratrum Minorum de Observantia esse repugnantes, & proinde Fratres nostros non comprehendi sub præcepto hujusmodi de retinendis prædictis capsulis in Sacristiis, vel suis Conventibus; & si opus fuerit, supplicetur SS. pro confirmatione hujus declarationis per Officiales Familiæ.* Harum autem Constitutionum legalitatem impugnat Modernus Vice-Commissarius Generalis Familiæ Cismontanæ autumans eas fuisse efformatas proprio marte mox defuncti P. Generalis Ordinis citra consensum Generalis Capituli, sed earum loco hoc aliud exhibuit documentum. In Regesto Curiæ Aracœlitanæ facto ab anno 1700. usque ad annum 1704. *fol. 22. num. 7.* inter alia sic legitur: *Circa Capsulam pro conservatione eleemosynarum pro Missis celebrandis recipiendarum in sacristiis omnium Regularium etiam Mendicantium cum amplissimis derogatoriis omnium in contrarium quomodolibet disponentium a Sacr. Congr. Conc. novissimis Decretis de celebratione Missarum observari mandatum cum circumstantiis in ea materia dispositis, Discretorium Generale optat, ut supplicetur Sanctissimo pro dispensatione Observantium ab obligatione eas capsulas retinendi: At Definitorium Generale rogat Reverendiss. P. Generalem ut perpensis perpendendis, mandet id fieri, & respective supplicari, quod sibi melius in Domino, ac Ordini utilius videbitur expedire.*

Ancipites valde sunt Religiosi præfati Ordinis utrum in partem se teneant super hujusmodi capsularum retentione; exindeque in varias abierunt interpretationes cum præjudiciali deformitate Regularis Instituti, utpote qui Innocentianam Constitutionem servandam contendunt, capsulas ad usum revocarunt; ceteri vero, qui supra relatis Ordinis statutis connituntur, easdem abjecerunt. Propterea prænominatus Vice-Commissarius Generalis ad restituendam in hac parte debitam Regulæ uniformitatem reverenter exposit E. E. V. V. declarationem, an sui Religiosi Observantes Regulæ D. Francisci comprehendantur sub prima dicta Constitutione Innocentiana de capsulis retinendis pro Missis celebrandis?

Eminentissimus Ordinis Protector informare desuper requisitus præallegatas dispositiones librando non dubitat, hosce Fratres Minores Observantes comprehendi sub d. Constitutione Innocentiana, eo quod illa specifice de Regularibus Mendicantibus loquatur, atque præmemorata Religionis Statuta ex adverso recensita non obstare, subdit, attenta speciali eorumdem derogatione in eadem Innocentiana contenta; quin & ulterius Eminent. Relator allegando Indultum san. mem. Gregor. XIII. permittentis usum hujusmodi Capsularum in Sacristia dictorum Fratrum pro asservandis eleemosynis in dies oblatis, quod refertur ab Auctore Orb. Seraph. *tom. 2. pag. 382. col. 2. pag. 446. col. 1.* censet, nullum se se deprehendere inconveniens in earum usu, quoties tamen retineantur cum cautela in locis non publicis, ne in apperientia offendatur Paupertas, sed asserventur claves apud Syndicum Apostolicum, & Superiorem Localem respective ad formam Constitutionis Innocentianæ, uti latius in ejusdem relatione per manus circumferenda. His itaque expensis emergit dubium sapientissime ab E. E. V. V. resolvendum.

An, & quomodo Minores Observantes valeant retinere Capsulas pro Missis celebrandis in casu &c.

Die 7. Jul. 1708. Sac. Congreg. Eminentissim. S. R. E. Cardinal. Concil. Trident. Interpretum respondit, negative.

B. Card. Panciaticus Præf.

V. Petra Secret.

Unde prædicti Fratres Minores mortaliter peccant, 139
quoties pecunias petunt, ac recipiunt sive per interpositam Personam; A pecuniis enim debent dicti Fratres ita esse alieni, ut nec ipsis liceat eorum usus, & contrectatio, ut ultra textum Regulæ *cap. 4.* declararunt expresse Nicolaus III. *in cap. Exiit, qui semin. 3. ad majorem, de verbor. signific. in 6.* Clement. V. *in Clementina Exivi de Paradiso 1. vers. Verum etiam, de verb. significat.* Innocent. XI. Constit. incip. *Sollicitudo Pastoralis §. 4.*

Casus autem, pro quibus ad amicos spirituales eis li- 140
cet pro eleemosynis pecuniariis recurrere, & per quos, & quo modo sint expendendæ, enunciantur *in d. cap. Exiit §. Cæterum cum in eadem, & d. Clement. Exivi §. Porro vers. Cum etiam*; & late traduntur per omnes Regulæ Expositores ad quas brevitatis gratia Lectorem remitto.

Regulares omnes utriusque sexus tenentur uti rebus, 141
servata honestate, & modestia juxta dicta *supra nu. 122.* idest tenentur etiam in rebus sibi ad usum concessis vitare superfluitatem, curiositatem, & pretiositatem, ita ut si in illis notabiliter, & graviter excedant, etiam graviter peccent, ut tradunt communiter Doctores. Et ratio est, quia Regulares non tenentur solum ad præcisam Paupertatis essentiam, quæ consistit in abdicatione omnis Dominii, proprietatis, & juris politici in res, & usus rerum, sed etiam ad illius accessoria, veluti proprietates, idest ad *Temperantiam* seu *sufficientiam*, quæ tollit, & damnat excessum, & superfluitatem in victu, vestitu, supellectili, ædificiis, & hujusmodi, juxta illud Apost. 1. *ad Timoth. cap. 6.* ibi: *Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus*, & Conc. Tr. *sess. 25. cap. 2. de Regularibus*, ibi: *Mobilium usum ita superiores permittant, ut eorum supplex statui Paupertatis, quam professi sunt, conveniat, & nihil superflui in ea sit.* Item ad *Humilitatem, & Modestiam*, quæ excludit pretiositatem, curiositatem, fastum, superbiam, & hujusmodi. Item *ad Fidelitatem* in administratione, & usu Bonorum Monasterii Deo consecratorum, seu oblatorum pro necessaria, & competenti duntaxat sustentatione Religiosorum ad majorem Divini cultus promotionem. Item denique ad *Exemplaritatem*, qua Regulares se abstineant ab omnibus, quæ scandalum generare possent, uti sunt voluptuosi sumptus, nimiæ profusiones, & excessivæ pompæ, quæ Magnatum sæculi fastum potius quam pauperum Claustralium Religiosorum humilitatem præseferunt.

An Regulares, qui sine licentia Superioris disponunt 142
de suis Manuscriptis, videlicet de suis concionibus, lectionibus, compositionibus, & hujusmodi in vita, vel in morte, intra, vel extra Religionem, sint proprietarii, & peccent contra votum paupertatis? Variant Doctores. Non esse tales Regulares proprietarios, nec peccare contra votum Paupertatis tenent Diana *part. 1. tract. 6. de paupertate resol. 25.* & alii apud ipsum, Homobonus *in Examin. Eccles. part. 1. tract. 7. c. 32. quæst. 100.* Valer. *in suis differ. verb. Munera n. 106.* Kilianus Kazenberger *supplem. Theol. moral. Patris Sporer c. 2. sect. 3. de statu Religioso num. 149.* cum aliis ibi citatis, Felix Potestas *tom. 1. cap. 2. num. 1114.* & sic declarasse Clementem VIII. pro Minoribus, quod possint nempe alienare sua Manuscripta disponendo, secum ferendo, donando

do sine Superioris licentia, non obstante sua Bulla de Largitione munerum, refert Coriolanus Capuccinus *part. 2. de casibus reservatis cas. 8. sub num. 19. vers. Hos autem*, & alii, quibus favent etiam Bordonus *de Profess. cap. 5. quæst. 44.* Pallerin. *tom. quæst. 189. art. 8. num. 184.* Pellizzar. *tom. 1. Manual. tract. 4. cap. 2. quæst. 34. num. 318.* Et ratio est, quia talia Manuscripta, utpote partus intellectus sunt quasi pars scientiæ, & Doctrinæ acquisitæ, adeoque sicuti Religiosi secum deferre, aut aliis communicare possunt suam scientiam, & doctrinam, ita & propria sua scripta donare. Unde Diana *l. c.* cum aliis ibi allegatis resolvit posse Religiosos inter se donare suas Conciones, Lectiones, & alia manuscripta, vel posse secum deferre quocumque vadant, etiamsi se transferant in aliam Religionem, idque nulla petita licentia, & nullis relictis copiis. Ex quo juxta Franciscum a S. Clara apud nostrum P. Gaudentium Kerchove *in statuta nostra Generalia cap. 3. §. 5. num. 11.* probabile etiam videtur, dicit P. Kazenberger *cit.* nos Fratres Minores posse legare nostra propria manuscripta.

143 Oppositum tamen sustinent Amenus *tract. de Incorrigibilium expulsione part. 3. quæst. 29. num. 193.* Donatus *Prax. rerum Regular. tom. 4. de voto Paupertatis tract. 15. quæst. 46.* testans hic tenere etiam omnes illos eruditissimos Doctores, quos ipsemet refert *tom. 1. part. 2. tr. 5. quæst. 57.* cum quibus concurrit Navarrus *lib. 3. qu. 14. num. 10.* ubi exinde deducit transeuntem ex una in aliam Religionem non posse secum ferre sua sine licentia Capituli primi Monasterii, quia non est Dominus illorum, sed Monasterium, & hic tenent plures alii dicentes, quod hæc sit vera sententia firmiter decisa *in cap. Non dicatis 11. quæst. 12. num. 1.* ibi: *Certum est eos nihil habere, possidere, dare, nec accipere debere sine Superioris licentia, cap. Statutum 1. caus. 18. pag. 1.*, ibi: *Sed quidquid acquisierat, vel habere visus fuerat, Monasterio relinquat, cap. Quia ingredientibus 7. caus. 19. qu. 3.* ibi: *sed res eorum ejusdem Monasterii juris fiant, aperta Legis definitione decretum est*, & Concil. Trident. *sess. 25. de Regularibus cap. 2.* ibi: *Nemini Regularium liceat bona immobilia, vel mobilia cujuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere, vel tenere.* Et concordant Decreta Generalia Clementis VIII. pro reformatione Regular. incip. *Nullus omnino §. 3.* Unde attente notanda sunt verba illa Trid. *cit. cap. Statutum*: *Quidquid acquisierat* nam qui totum dicit, nihil excludit; *cap. Solitæ 6. §. Nobis, de majorit. & obedient.* cum similibus.

144 Et ratio est, quia quidquid acquirit Monachus, acquirit Monasterio etiam ex propria industria, & arte, *Cap. Statutum 1. caus. 18. q. 1. Cap. Abbates 16. caus. 18. q. 2. Cap. Quia ingredientibus 7. caus. 19. quæst. 3. cap. In præsentia 8. de probationibus, Cap. Monachi 2. Cap. Super quodam 4. & cap. Cum ad Monasterium 6. de statu Monach. Authent. Ingressi, Cod. de sacrosanct. Ecclesiis*, cum similibus, adeoque nullatenus de hujusmodi acquisitis disponere potest, & si in Religione ex commoditate, & aliis, quæ sibi dedit Religio, aliquos libros conscripsit vel composuit, totum hoc debet cedere in beneficium Religionis.

145 Tum quia hoc esset quodammodo Testamentum condere, maxime si Regulares in morte de suis manuscriptis disponerent; Regulares autem tam Superiores, quam subditi nequeunt ullimode Testamentum condere, ut patet ex dictis, & Juribus allegatis sub verb. *Regulares a n. 61. ad 56.* & sub verb. *Testamentum art. 4.* vide *ibi*; Ipsi enim Regulares ob votum Obedientiæ, & Paupertatis omni libertate, & proprietate se privant, ita ut nec velle, nec nolle, nec quidquam proprium, de quo disponere possint, amplius habeant, *cap. Si Religiosus 27. de Elect. in 6. Cap. Religiosus 2. de testamentis in 6.* cum similibus. Si ergo non habent Regulares nec velle, nec nolle, quomodo possunt pro sua voluntate sine licentia Superiorum de Manuscriptis disponere? Hinc Sanctus Albertus Magnus præclarissimi Prædicatorum Ordinis maximum in omni genere virtutum decus, & ornamentum, partus, sive tractatus sui felicissimi ingenii jam completos in uno Monasterio in aliud non deferebat, cum cognosceret Dominium illorum non habere, sed spectare ad Monasterium, in quo completi fuerant, ut ex Chronicis Ordinis testatur Donatus *cit. quæst. 46. num. 5.*

146 Et revera Regulares facti Episcopi non solum alia bona, sed etiam libros, quos sibi pararunt in Religione debent ante consecrationem omnimode resignare in manibus Superiorum Religionis, ut expresse pro Minoribus statuit Alexander IV. Const. incip. *Ex parte vestra*: & pro Prædicatoribus Clemens IV. Const. incip. *Providentia*, & alii pro aliis per text. *in cap. Statutum 1. caus. 18. q. 1.* Nec dicendum est, dictas Constitutiones loqui de libris aliorum Auctorum impressis, vel manuscriptis, non vero de propriis a se compositis; quia dictæ Constitutiones talem distinctionem non faciunt de libris impressis, & manuscriptis, nec de compositis a se, vel ab alio; & ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus, *cap. Quia circa 22. de Privileg. & l. De pretio 8. ff. de Publicana in rem actione.* Tum quia plus æstimatur originale manuscriptum, cujus nullum extat vulgatum exemplar, maxime si sit compositum a Viro excellentis, & eximiæ doctrinæ, quam quivis alius liber impressus. Unde magis læderetur Religio ab ipsius oblatione, adeoque si per dictas Constitutiones cavetur indemnitati Religionis in minori damno, a fortiori idem erit in majori; argumento a Minori ad Majus desumpto conformiter *Authent. Multo magis, Cod. de Sacrosanct. Eccles.* Hinc nisi constet authentice de dicta declaratione Clementis VIII. allegata pro prima opinione, vel de alia dispositione Sedis Apostolicæ, non est recedendum ab hac secunda opinione, utpote potiori ratione, & multipliciore jure fulfulta.

Regulares, qui ex alterius Cella accipiunt Manuscripta 147
Concionum, aut Manuscripta alterius generis ad sibi transcribendum, peccant contra votum Paupertatis, & tenentur ad restitutionem: Hujusmodi enim manuscripta sunt magno prætio æstimabilia, ut experientia docet, cum non desint, qui ob illorum simplicem usum solverent centum scuta, & ultra propter eorum singularitatem. Quo fit, ut ultra peccatum mortale, teneantur restituere, quia res tanti valet, quanti æstimatur ab eo, qui rem habet, *l. Unica Cod. de Sententiis*. Sic Donatus *Prax. rer. regul. tom. 4. tract. 15. q. 44.* Bartholomæus a S. Fausto *in Thesaur. Rel. lib. 8. de Paupert. q. 103. in novis*; Pellizar. *tom. 1. Manual. tract. 4. cap. 2. qu. 32. n. 316.* cum aliis ibi allegatis.

Contra Votum Paupertatis peccant, qui ab aliis data, 148
vel donata recipiunt, & retinent, consumunt, permutant, alteri donant, vel accommodant, contra, vel citra ullum, ne præsumptum quidem consensum, & licentiam Superioris. Item qui pecuniam, vel aliam quamcunque rem sibi ad usum concessam v. g. pro victu, vestitu, thesibus imprimendis, libris emendis, & hujusmodi in alios usus expendunt, seu ludendo, potando &c. consumunt, & prodigunt. Item qui res habitas abscondunt, vel occultant ne Superior sciat, vel auferat, nolentes permittere ejus liberæ dispositioni. Item qui res sibi ad usum concessas culpa, seu negligentia lata, quæ dolo æquiparatur, amittunt, vel destruunt, aut corrumpunt. Item Syndici, Procuratores, Œconomi, Administratores, & Prælati inferiores, res & pecunias Monasterii expendentes, aut elargientes aliter quam Regula Ordinis, voluntas Superiorum, aut consuetudo postulat. Item ipsimet Superiores majores, si res, aut pecunias Monasteriorum aliter expendant, aut elargiantur, quam Ordinis Regula, Lex Pontificia, aut Conciliaris, vel consuetudo permittat, cum Prælati non sint bonorum Monasterii absoluti Domini, sed soli Administratores; *Cap. Fraternitatem 2. de donationibus*. Item Superiores permittentes subditis, ut pecuniam etiam propria industria, & arte acquisitam, seu sibi donatam, aut legatam, seu quovis modo sibi provenientem expendant in usus superfluos, vanos, illicitos, aut turpes, seu permittentes, ut bona, seu mobilia superflua pretiosa, & statum suum decentia penes se habeant, & retineant; tunc enim tam ipsi Prælati, quam subditi graviter peccant contra votum paupertatis; Cum nec Superiores possint tales licentias concedere, nec subditi ipsis uti, ut patet tum ex Concilio Trid. *sess. 25. de Regularibus c. 2.* tum ex Decretis Clementis VIII. pro reformatione Regularium incip. *Nullus omnino §. 3.* tum ex Decretis Sacræ Congregationis Concilii adductis *supra num. 49.*

Regulares utriusque sexus surripientes de bonis Mona- 149
sterii quantitatem notabilem, duplex peccatum mortale incurrunt, unum furti contra justitiam, & aliud proprietatis contra votum Paupertatis. Vide verb. *Furtum n. 70.*

Eadem quantitas requiritur, & sufficit in Religioso ad 150
furtum mortale, & mortalem transgressionem voti Paupertatis, quæ sufficit ad furtum mortale Secularium, exceptis esculentis, & poculentis. Vide *ib. n. 71.*

Regulares utriusque sexus deprehensi in morte habere 151
aliquam proprietatem, debent cum ipsa subterrari extra Monasterium in sterquilinio in signum suæ damnationis æternæ, Vide verb. *Regulares n. 16.*

Affertur casus de Monacho mortuo proprietario, & se- 152
pulto cum sua Pecunia in sterquilinio cum his verbis: *Pecunia tua sit tecum in perditione*. Vide *ib. n. 17.*

Pro Regulari mortuo proprietario non sunt offerenda 153
Sacrificia, nec fieri debent orationes, nec ei danda est sepultura cum aliis Fratribus in Ecclesia, seu Cœmeterio. Vide *ib. n. 18.*

Quinimmo Regularis Canonicus, & quilibet alius mor- 154
tuus proprietarius, non solum in Cœmeterio sepeliri non debet, sed si ibi sepultus fuerit, debet inde exhumari, si sine scandalo id fieri possit. Vid. *ib. n. 19.*

Advertendum tamen est, quod si quis Regularis subi- 155
tanea morte, vel aliter defunctus reperiatur cum crumena pecuniæ, non est statim sepultura Ecclesiastica privandus, & in sterquilinio tumulandus, nisi certo constet certitudine morali, quod interrogatus a Superiore, an haberet aliquod peculium, responderit non habere, dicta enim pœna tumulationis in sterquilinio non est danda indif-

indifferenter omnibus Regularibus cum pecunia decedentibus, sed solum illis, qui admonitione præmissa deprehensi, & in morte inventi fuerint cum peculio, quo noluerint se expropriare, ut expresse habetur *in capitul. Super quodam 4. de statu Monachorum*, ibi: *super quodam Canonico Regulari, qui in articulo mortis agens, licet a Priore suo commonitus, proprium, quod contra Regulam latenter habuerat, noluit resignare &c.* quod item supponitur *in cap. Monachi 2. eod. tit. & in cap. Cum ad Monasterium 6. eod.* ibi: *Regulari monitione præmissa &c.* Et ratio est, quia licet repertus fuerit cum tali denariorum marsupio Monasterii Superiori ignoto, judicari potest, quod tale peculium non fuerit ipsius Monachi, sed alicujus sui amici, vel consanguinei, vel quod fuerit sibi depositum, ut alii deferret loco eleemosynæ, vel restitutionis; Immo etiamsi perciperetur fuisse suum, suspicari potest, quod ob aliquem honestum finem fuerit ad tempus ei a Superiore majore permissum, seu eum voluisse suum peculium Superioribus revelare, & solum ob subitaneam mortem id fecisse. Barbosa *de Offic. & potest. Parochi Cap. 26. num. 47.* Emmanuel Rodriquez *t. 3. q. 61. art. 1. vers. Decimotertio, & in Compendio resol. 128. num. 20.* Portell. *in dub. regul. verb. Sepultura num. 11.* Peyrin. *tom. 1. de subdit. q. 2. Cap. 2. §. 9. q. 5. vers. secundum*, Diana *p. 4. Miscell. resolut. 23.* Donat. *l. c. q. 53.* & alii passim.

156 Admonitio pro Regularibus proprietariis, & præsertim pro Superioribus, qui proprietatem Monachorum decedentium sibi appropriant tamquam spolia. Vide d. verb. *regulares n. 20.*

157 Castitas Religiosa est votum, quo Religiosus in aliqua Religione a Sancta Sede approbata sibi interdicit omnem delectationem voluntariam veneream tam internam, quam externam. *Est in re Communis.*

158 Unde per votum Castitatis obligantur Regulares se abstinere ab omni actu venereo tam interno, quam externo, qualiscumque ille sit, ut a turpibus cogitationibus, delectationibus morosis, consensu, ac etiam ab actibus externis, ut ab aspectu, locutione, tactu, & similibus cum feminis. *Communis.* Et ratio est, quia votum Castitatis est nova obligatio, quam sibi Regulares imponunt supra obligationem Juris naturalis, & Divini: Jus autem naturale, & Divinum prohibet supradicta omnia extra conjugium, adeoque &c.

159 Hinc Castitas, quæ ante votum ad solam virtutem Temperantiæ pertinebat, post votum emissum, pertinet etiam ad virtutem Religionis, & sic violatio Castitatis in Regularibus duplicem habet malitiam specificam in Confessione necessario explicandam, nempe malitiam Luxuriæ contra Castitatem, & Sacrilegii contra Religionem. *Communis.*

160 Regulares non solum violant votum Castitatis per supradictos actus versantes circa impudicitiam propriam, sed etiam per actus versantes circa impudicitiam alienam. Sicque Regulares, qui etiam sine propria delectatione concurrunt proxime, & immediate v. g. per tactum ad pollutionem hominis sæcularis, violant suum votum Castitatis. Sic Cardenas apud La Croix *lib. 4. n. 155.* dicens sententiam oppositam esse damnatam a S. Fidei Tribunali, & ita tenent Sanchez *de Matrim. lib. 9. disput. 23. n. 6.* La Croix *l. c. n. 155.* Felix Potest. *tom. 1. p. 2. n. 1855.* & alii. Et ratio est, quia qui utitur membris suis ad impudicitiam mortalem etiam sine delectatione propria, peccat mortaliter contra propriam Castitatem, ut patet in eo, qui absque delectatione propria dormientem tactu provocat ad pollutionem, vel fatuos conjungit ad copulam, ipse enim non peccat contra Castitatem alienam, quia dormientes, & fatui non peccant, adeoque peccat contra Castitatem propriam; Sicque Regulares violant suum votum Castitatis etiam per actus versantes circa impudicitiam alienam.

161 Votum Castitatis in Professione Religiosa emissum irritat Sponsalia. Vide verb. *Sponsalia n. 85.*

162 Item sponsalia irritantur per Votum Castitatis emissum in susceptione Sacrorum Ordinum. Vide *ib. n. 88.*

163 Per Votum simplex perpetuæ Castitatis non dissolvuntur Sponsalia ex parte voventis, bene vero ex parte alterius. Vide *ib. n. 94.*

164 Per Votum ingrediendæ Religionis probabilius non dissolvuntur illico sponsalia, sed solum suspenduntur ex parte ipsius voventis, Vide *ib. n. 90.*

165 Per tale Votum non dissolvuntur illico ex parte non voventis. Vide *ib. n. 91.*

166 Per Votum recipiendi Sacros Ordines probabilius non dissolvuntur sponsalia ex parte sponsi voventis, Vide *ib. num. 92.*

167 Solvuntur tamen per tale Votum ex parte Sponsæ. Vide *ib. n. 93.*

168 Votum Castitatis emissum in Professione Religiosa dirimit Matrimonium contrahendum. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art. 1. num. 24.*

Votum Castitatis emissum in susceptione Sacrorum Ordinum est solum impedimentum dirimens respectu Matrimonii contrahendi, attamen non dirimit jam contractum, quamvis nondum consummatum. Vide *ibidem num. 25.* 169

Votum autem emissum in Professione Religiosa, non solum est impedimentum dirimens respectu Matrimonii postea contrahendi, sed etiam dirimit jam contractum nondum consummatum. Vide *ib. num. 26.* 170

Episcopi Regulares non absolvuntur a votis essentialibus, se solum eximuntur quo ad aliquos effectus Paupertatis, & Obedientiæ juxta decentiam status. Vide verb. *Episcopus art. 7. n. 2.* 171

Episcopi Regulares illarum Religionum, quæ ultra tria vota essentialia omnibus communia, emittunt aliud quartum votum essentiale, ut est votum vitæ Quadragesimalis apud Minimos, tenentur etiam ad illud, nisi specialiter a Sede Apostolica dispensentur. Vide *ibidem numer. 49.* 172

Regulares a religione ejecti, & in sæculo remanentes tenentur ad vota essentialia religionis, Vide verb. *Ejicere, Ejecti num. 49.* 173

Advertendum tamen est, quod licet in Ejectis perseveret plena obligatio Castitatis, obligatio tamen Paupertatis, & Obedientiæ suspenduntur quo ad executionem, & observantiam multorum juxta capacitatem sui status. Vide *ib. n. 50.* 174

Similiter obligatio aliorum votorum supra tria essentialia, in aliquibus Religionibus emitti solitorum, aliarumque regularium observantiarum proprii Instituti, etiam sub mortali præceptarum suspenditur quo ad illa, quæ pugnant cum statu, in quo reperiuntur, & perseverat, quoad illa, quæ compatiuntur cum eorum statu. Vide *ib. num. 51.* 175

Etiam contraria opinio quoad hæc est probabilis. Vide *ib. n. 52.* (a). 176

Alia ad rem. Vide verb. *Legatum* verb. *Moniales*, *art. 2.* verb. *Professio Regularis*, verb. *Regulares*. 177

ARTICULUS III.

Quo ad ea, quæ concernunt votorum obligationis cessationem.

SUMMARIUM.

1 *Votorum obligatio cessat, seu tollitur generatim loquendo quatuor præcipue modis, qui assignantur.*

2 *Per extinctionem cessat, expirat, seu tollitur votorum obligatio; Primo quando cessat causa finalis, & principalis Voti.*

3 *Secundo cessat, & extinguitur totaliter obligatio voti, quando non impletur conditio apposita.*

4 *Tertio cessat, & extinguitur obligatio voti, quando materia ex possibili fit impossibilis, ex licita illicita, ex bona indifferens, aut majoris boni impeditiva.*

5 *Immo Votum conceptum de re impossibili, aut illicita non obligat, etiamsi postea fiat possibilis, aut licita.*

6 *Quarto cessat, & extinguitur obligatio Voti, quando postea tam notabilis rerum mutatio accidit, vel specialis, & inopinatus casus occurrit, ut rationabiliter præsumi possit Voventis intentionem ad ejusmodi eventum, sive casum specialem non se extendisse, sed excepturum fuisse, si in mentem venisset, aut de eo interrogatus fuisset.*

7 *Quinto cessat, & extinguitur, quando est jam elapsum tempus, quod vovens determinavit ob specialem devotionem, seu circumstantiam talis temporis, & sic illud determinavit causa obligationis restringendæ, & finiendæ; Secus autem quando determinavit tempus non intuitu ad ipsummet tempus, nec ob specialem devotionem, seu circumstantiam talis temporis, sed solum ratione ipsius voti adimplendi.*

8 *Sexto cessat, & extinguitur ipso jure omne Votum personale, sive in sæculo, sive in Novitiatu emissum etiam reservatum Summo Pontifici eo ipso, quod quis in Religione approbata solemnem Professionem emittit, quamvis Vovens nullam habeat tunc intentionem illud commutandi, & de hoc nihil penitus cogitet.*

9 *Non extinguuntur tamen per Professionem Religiosam Vota realia a tertio acceptata.*

10 *Irritatio Voti quid sit?*

11 *Assignatur differentia inter Irritationem, & dispensationem Voti.*

12 *Assi-*

(a) Nota. Nil probabilitatis in hac opinione apparet, cum prior opinio omnino vera videatur.

12 Assignatur differentia Irritationis, & dispensationis a mutatione Voti.

13 Irritatio est duplex, directa, & indirecta, & quæ utraque sit?

14 Assignatur quid sit irritare Vota directe, & quid indirecte?

15 Vota directe irritare possunt omnes, & soli illi, qui habent potestatem dominativam in voluntatem voventium.

16 Hinc Pater potest irritare directe omnia Vota etiam Castitatis, & Religionis a Filiis impuberibus emissa.

17 Pater potest irritare indirecte quodcumque Votum Filii impuberis in ipsa impubertate editum, non solum durante impubertate, sed etiam postea quocunque tempore pubertatis: Dummodo Filius factus pubes illud votum non confirmaverit.

18 Ut autem confirmatio seu ratificatio voti in pubertate facta novam & veram obligationem inducat, ita ut a Patre amplius irritari non possint, requiruntur tria, quæ assignantur.

19 Si quis vere immemor sui voti infirmi, debilis, & irritabilis V. G. Castitatis perpetuæ in impubertate editi, votum Castitatis perpetuæ post pubertatem emittat, tunc tale Votum erit omnino firmum, & reservatum, nec a Patre irritari poterit.

20 In defectu Patris Vota Filii impuberis, seu Pupilli potest directe irritare Tutor.

21 Et in defectu Patris, & Tutoris vota Filii impuberis potest directe irritare Mater, etiamsi Tutrix non sit, quamvis tutius sit, quod Mater tunc postulet a Judice designari Tutrix.

22 Vota Religiosorum Professorum directe irritare possunt præter Papam, Superiores Generales, Provinciales, & Locales.

23 Idem etiam probabiliter extenditur ad Abbatissas, Priorissas, vel Superiorissas Monialium.

24 Non possunt tamen Superiores Regulares irritare Vota Subditorum transeundi ad Religionem strictiorem.

25 Nec Prælatus inferior potest directe irritare Votum Subditi a Prælato majore ratificatum; Bene tamen e contra Votum ex licentia superioris subordinati emissum directe irritari potest a Superiore.

26 Nec possunt superiores Regulares directe irritare Vota Novitiorum, sive in ipso Novitiatu, sive ante emissa. Bene tamen possunt dicta vota irritare indirecte vel potius suspendere.

27 Hinc si Novitii e Religione egrediantur, reviviscit obligatio dd. suorum votorum. Si vero Professionem solemnem emittant, omnia eorum Vota personalia, sive in sæculo, sive in Novitiatu emissa penitus extinguuntur, & vota realia, sicuti alia debita ad hæredes transeunt, præsertim si fuerint a tertio jam acceptata.

28 Qui habet facultatem irritandi Vota directe per potestatem dominativam in ipsam personam, vel voluntatem Voventis, potest valide irritare dd. Vota, quamvis de ejus licentia, & approbatione fuerint emissa.

29 Immo qui habet talem facultatem irritandi Vota directe, potest adhuc ipsa irritare, quamvis licentiam Vovendi concesserit cum expressa permissione non revocandi, neque irritandi dicta Vota permissa, vel quomodolibet approbata.

30 Vota emissa de licentia antecessoris superioris, Tutoris, & hujusmodi, possunt directe irritari a successore habente æqualem potestatem, quamvis licentia ab antecessore concessa fuerit cum promissione non revocandi.

31 Vota Uxoris posse directe irritari a Marito vere probabiliter defenditur a gravibus Doctoribus.

32 At vero communior, & probabilior est sententia contraria.

33 Domini nequeunt Vota servorum irritare per se directe, sed solum indirecte, & per accidens.

34 Papa nequit directe irritare Vota Christianorum.

35 Neque potest Papa directe irritare Vota Clericorum sæcularium.

36 Potest tamen Papa directe irritare Vota Religiosorum, & Monialium.

37 Vota indirecte irritare possunt omnes, qui ipsa possunt irritare directe.

38 Unde Papa indirecte irritare potest, nedum Vota Religiosorum, & Monialium, & Clericorum Sæcularium, sed etiam vota omnium Christi fidelium.

39 Episcopi, aliique Ecclesiastici Prælati possunt indirecte irritare Vota suorum subditorum.

40 Superiores, & Superiorissæ Regulares possunt indirecte irritare vota simplicia Religiosorum, & Religiosarum.

41 Immo nedum Religiosorum Professorum, sed etiam Novitiorum Vota indirecte irritare possunt.

42 Pater indirecte irritare potest Vota Filiorum puberum, etiam post pubertatem emissa.

43 In defectu Patris potest vota Filiorum puberum indirecte irritare Curator.

44 In defectu Patris, vel Curatoris potest Vota Filiorum puberum indirecte irritare Mater, quamvis non sit Curatrix. Tutius tamen est, ut ipsa postulet a Judice designari Curatrix.

45 Maritus potest indirecte irritare Uxoris vota præjudicantia familiæ, proli, debito conjugali, aut rei domesticæ.

46 Dummodo tamen talia Vota fuerint ab Uxore tempore Matrimonii emissa; Secus non.

47 Maritus non potest irritare Vota illa ab Uxore etiam tempore Matrimonii edita, quæ supradictis nullum præjudicium adferunt.

48 Uxor potest indirecte irritare Vota sui Mariti Juri Matrimoniali, & mutuæ cohabitationi præjudicialia.

49 Si Maritus, & uxor ex mutuo consensu emittant Votum continentiæ, non potest amplius, nec mutuo, nec alterius conjugis contradictione irritari.

50 Domini irritare possunt indirecte solum illa servorum vota, quæ præjudicant obligationi servitutis, & famulatus, ac Juri, quod in ipsos servos Domini habent. Non autem alia Vota sic non præjudicantia.

51 Vota servorum edita ante servitutem, seu durante servitute, suspenduntur quidem durante servitute, & finita servitute sine dubio convalescunt, & servanda sunt; Unde a Dominis irritari non possunt.

52 Ad Voti irritationem validam nulla requiritur causa; ad licitam autem aliqua justa causa requiritur.

53 Unde si sine ulla penitus causa irritetur votum, tam superior irritans, quam inferior irritationem exigens peccat ad minus venialiter.

54 Si autem Superior Votum cum sua licentia, aut approbatione ab inferiore emissum sine ulla justa causa irritet, tam ipse, quam inferior talem irritationem postulans peccat graviter, & maxime si præcesserit promissio non revocandi.

55 Vota per se directe irritata non reviviscunt, postquam Vovens a potestate irritantis liberatus est.

56 Vota autem irritata solum indirecte, manente re integra omnino reviviscunt, postquam Vovens a potestate irritantis liberatus est, ad num. 57.

58 Dispensatio Voti quid sit?

59 Ad dispensationem requiritur necessario aliqua justa causa, alias dispensatio sine justa, ac rationabili causa, non solum erit illicita, sed etiam invalida.

60 Præcipuæ justæ, & rationabiles causæ dispensandi in Votis sunt quatuor, & prima est imperfecta deliberatio, seu imperfectio actus vovendi.

61 Secunda est damnum spirituale, vel temporale occasione Voti proveniens.

62 Tertia est notabilis, & valde magna difficultas exequendi Votum præsertim superveniens, vel ante non prævisa. Immo non solum ea, quæ prius incognita supervenit, sed etiam ea, quæ prius jam fuit prævisa.

63 Quarta est bonum commune, præsertim Ecclesiæ, vel Reipublicæ.

64 Ad dispensandum in Votis tria præcipue attendenda sunt, quæ adducuntur.

65 Si dispensatio data sit cum bona fide, & postea inveniatur data sine sufficienti causa; aut si data cum causa dubia, & deinde inveniatur data sine causa, satis probabile est, quod maneat valida.

66 Dispensans scienter sine justa causa, sicuti & scienter petens, & acceptans hujusmodi dispensationem, peccat mortaliter pro ratione materiæ.

67 Interveniente justa, & rationabili dispensandi causa superior, vel quivis dispensandi facultate præditus, si rogetur, tenetur sub gravi in Votis dispensare.

68 Papa ex justa, & rationabili causa dispensare potest in quolibet Voto tam simplici, quam solemni, non solum edito in susceptione Sacri Ordinis, sed etiam in Professione Religiosa.

69 Episcopi dispensare possunt potestate ordinaria in cunctis Votis suorum subditorum Diœcesanorum, exceptis quinque specialiter reservatis Summo Pontifici.

70 Item in dictis Votis potest Sede vacante dispensare Capitulum, seu Vicarius Capitularis.

71 Legati, seu Nuncii Apostolici dispensare possunt in dd. Votis cum subditis Provinciæ sibi commissæ.

72 Item in dictis Votis dispensare possunt cum suis subditis omnes Prælati, qui habent Jurisdictionem in Foro externo, vel privilegium.

73 Archiepiscopi, seu Metropolitani possunt quidem dispensare in Votis suorum suffraganeorum, sed non cum subditis eorundem suffraganeorum, nisi per appellationem ad ipsos fuerit habitus recursus, & secundum aliquos non improbabiliter etiam cum visitant illorum Diœceses.

74 Prælati Regulares Religionum exemptarum dispensare possunt in omnibus dictis Votis cum suis subditis, & cum Novitiis circa vota, quæ in Sæculo, vel Novitiatu emiserunt.

75 Non

75 Non sic autem Prælati Religionum non exemptarum, nisi id eis, vel ex consuetudine, vel Episcopi licentia, seu commissione concessum sit.

76 Nec etiam in ipsis Votis dispensare possunt Abbatissæ, seu Superiorissæ Monialium.

77 Confessarii Regulares approbati Ordinum Mendicantium, ac in eorum Privilegiis communicantium possunt dispensare in omnibus Votis, in quibus jure ordinario possunt dispensare Episcopi; Unde possunt dispensare in omnibus votis, exceptis quinque papæ servatis.

78 Vota reservata Summo Pontifici sunt hæc quinque, nempe votum Religionis approbatæ, Votum castitatis integræ, & perpetuæ, votum peregrinationis Hierosolymitanæ, Votum peregrinationis Romanæ, & votum peregrinationis Compostellanæ.

79 Reservatio dd. quinque votorum est stricte interpretanda; Unde talis reservatio est intelligenda solum de votis proprie dictis perfectis, certis, determinatis, absolutis, & quidem præcise quo ad substantiam, non autem quo ad qualitates eorum; Et si in aliquo deficiant, licet sint valida, non sunt tamen reservata.

80 Hinc non sunt reservata dd. quinque vota, sed dispensabilia ab Episcopo, vel Confessariis Regularibus, si non sint vota proprie dicta, idest promissiones vere factæ Deo; Sic non sunt reservata vota, quæ sæpius emittuntur a puellis, & aliis promittentibus non Deo, sed B. Virgini Mariæ, vel aliquibus Sanctis reservare in suum honorem perpetuam Castitatem, assumere peregrinationem Compostellanam, Romanam, & hujusmodi.

81 Item non sunt reservata dicta vota, si non sint omnino perfecta, ut est votum Castitatis imperfectum, nempe Castitatis solum temporalis, ut ad decem annos, Votum Castitatis Conjugalis, non nubendi, non petendi debitum, non fornicandi, & hujusmodi.

82 Item non sunt reservata dd. Vota, si non sint omnino certa; Unde quotiescumque adest dubium de eorum valore, sive dubium sit Juris, sive Facti, tunc possunt dispensari ab Episcopo, vel Confessariis Regularibus.

83 Item non sunt reservata dd. Vota, si non sint omnino determinata; Unde reservatum non est votum alternativum, seu disjunctivum, cujus altera pars reservata non est.

84 Item reservata non sunt dd. Vota, si non sint omnino absoluta. Unde reservata non sunt Vota conditionata pœnalia.

85 Nec Vota proprie conditionata sub conditione de futuro accidentaria, non a natura vel jure ipsis Votis annexa.

86 Dicta vota conditionata evadere reservata post impletam conditionem defendunt utre probabiliter multi graves Doctores.

87 At vero nec esse reservata post impletam conditionem sustinent probabilius alii plures, ad n. 88.

89 Quinimmo addit Diana cum aliis, etiamsi aliquod tale votum post impletam conditionem fuisset confirmatum, non ideo fore reservatum.

90 Sola tamen illa Vota conditionata non sunt reservata, quæ facta sunt sub conditione mere voluntarie adjecta, mereque de futuro accidentaria; Vota autem conditionata generatim, naturaliterque, aut ex dispositione juris ipsis Votis annexa, non obstante tali conditione adhuc sunt reservata.

91 Non sunt reservata dd. quinque Vota quoad circumstantias, & qualitates aliquas accidentales a Vovente Voto reservato adjectas.

92 Votum absolutum omnimodæ Castitatis emissum ab uno Conjuge post consummatum Matrimonium absque alterius licentia non est reservatum.

93 Si autem sit d. Votum emissum ab uno conjuge cum consensu approbativo alterius conjugis renunciantis juri suo, aut ab utroque conjuge mutuo consensu per modum contractus, & conventionis irrevocabilis, est reservatum.

94 Votum servandi perpetuam Virginitatem non est reservatum, si vovens cognovit differentiam inter virginitatem, & castitatem, & solum dixit Voveo Virginitatem perpetuam.

95 Si vero dubitet vovens an emiserit Votum partiale, aut totale Castitatis, tunc non erit reservatum.

96 Cum quis, vel quæ voto continentiæ jam emisso nulla obtenta dispensatione culpabiliter contrahit Matrimonium, tale votum est dispensabile per Episcopum, & Confessarios Regulares solum quoad petendum debitum, & remanet firmum quoad alia.

97 Cum quis, vel quæ ante contractum Matrimonium perpetuam Castitatem, vel Religionem perfecte vovit, tale Votum est reservatum jure ordinario Summo Pontifici.

98 Episcopus autem potest in simili voto dispensare ratione gravis, & urgentis necessitatis, & impossibilis recursus ad Papam, & cum periculum est in mora.

99 Assignantur graves, ac urgentes, & sufficientes necessitates ad sic dispensandum.

100 Posse in simili gravi, & urgente necessitate sic dispensare etiam Confessarios Regulares defendunt graves Doctores.

101 At vero communior, & probabilior sententia docet contrarium.

102 Episcopus in simili necessitatis casu dispensare potest, quamvis Legatus Pontificius in Provincia sit.

103 Si autem Legatus Apostolicus specialem commissionem, & facultatem habeat dispensandi in Votis reservatis, vel Lege Pontificia, aut absolvendi a Censuris Papæ reservatis, tunc dispensare in ipsis non potest Episcopus.

104 Votum Sacros Ordines suscipiendi non est reservatum.

105 Votum Religionis ad hoc ut sit reservatum, debet esse absolutum, & perfectum Religionis a Sede Apostolica approbatæ.

106 Votum ingrediendi Religionem S. Joannis Hierosolymitani est vere reservatum.

107 Votum autem ingrediendi alias Religiones Militares, ut Equitum S. Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ, & hujusmodi non est reservatum, sed potest dispensari & commutari.

108 Votum ingrediendi Religionem strictiorem non est reservatum quo ad circumstantiam strictioris. Unde potest cum justa causa dispensari ab Episcopo, & Confessariis Regularibus, ut in alium etiam laxiorem ingrediatur.

109 Tale autem votum nequit postea irritari a Superiori Regulari.

110 Votum perseverandi in Religione non est reservatum.

111 Qui vovit ingredi Religionem, si nequeat continentiam servare, nec detur recursus ad Papam, vel Delegatum, & adsit periculum in mora, potest ratione hujus gravis, & urgentis causæ dispensari ab Episcopo in dicto voto.

112 Vota trium dictarum peregrinationum non sunt reservata, nisi edita sint devotionis causa; Si vero quando quis aliquam ex dd. peregrinationibus vovit, alium finem expresse non cogitavit, præsumendum est vovisse devotionis causa, adeoque esse reservatum.

113 Materia subrogata pro voto reservato potest ex justa causa dispensari, vel commutari ab Episcopo & Confessariis Regularibus.

114 Assignatur, in quo Confessarii Regulares conveniant cum Episcopis quo ad dispensationem Votorum, & in quo differant ab eis.

115 Commutatio voti quid sit?

116 Talis Voti commutatio potest fieri vel in opus melius, vel æquale, vel minus bonum.

117 Commutatio Voti in opus manifeste, & evidenter melius potest fieri etiam ab ipso Vovente propria auctoritate absque ulla causa.

118 Commutatio Voti in opus æquale non potest fieri propria voventis auctoritate, sed debet fieri auctoritate Papæ, Episcopi, vel alterius jurisdictionem habentis.

119 Commutatio in opus minus bonum nullimode potest fieri propria voventis auctoritate, sed necessario fieri debet per habentem jurisdictionem Ecclesiasticam ordinariam, vel delegatam.

120 Quicumque possunt jure ordinario, vel delegato in Votis dispensare, possunt etiam illa commutare.

121 An non e contra.

122 Habentes facultatem commutandi Vota possunt illa commutare, etiamsi essent jurata.

123 Item commutare possunt etiam Vota in favorem tertii facta, & nondum acceptata.

124 Non possunt tamen commutare Vota in favorem tertii facta, & jam acceptata.

125 Dantur autem aliqui casus, in quibus possunt commutari, immo & relaxari a Papa, & interdum ab Episcopis, & aliisque Prælatis jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus Vota in favorem tertii facta & jam acceptata, & signanter cum bonum commune id exigit.

126 Confessarii privilegiati, & Regulares possunt commutare Votum de non petenda commutatione, & dispensatione Votorum.

127 Item commutare possunt etiam vota Castitatis, Religionis, ac trium peregrinationum, quando non sunt vota proprie dicta omnino perfecta, omnino certa, omnino determinata, omnino absoluta, & quando sunt conditionata, & pœnalia.

128 Votorum commutatio fieri potest etiam extra Confessionem; Immo etiam cum absentibus.

129 An commutatio votorum fieri possit etiam a Confessario, qui non audit Confessionem Pœnitentis, & cui Pœnitens nullatenus vult confiteri? remissive.

130 Ad

130 *Ad commutationem Voti in aliud manifeste melius nulla requiritur causa, sed sufficit sola voluntas Voventis.*

131 *Ad commutationem Voti in aliud opus non melius, sed solum æquale, vel quasi æquale requiritur aliqua causa, sed sufficit modica. Unde commutare Votum in aliud opus, vel quasi æquale, & non notabiliter minus absque omni causa, est quidem validum, sed venialiter illicitum.*

132 *Ad commutationem Voti in aliud opus notabiliter minus requiritur necessaria aliqua causa gravis. Unde commutare Votum in aliud opus notabiliter minus sine justa gravi causa, nedum est moraliter illicitum, sed probabilius etiam invalidum.*

133 *In commutatione facienda tria præcipue attendenda sunt, quæ assignantur.*

134 *Generaliter loquendo nisi circumstantiæ, & causæ aliud exigant, commutari debet Votum reale in reale, personale in personale, mixtum in mixtum, perpetuum in perpetuum, & temporale in temporale.*

135 *Item generaliter loquendo in commutatione Voti non est attendenda sola materia promissa, sed etiam finis promissionis, nec sola excellentia Virtutis in materia subroganda, sed attendi debet id quod magis ad Dei honorem, & cultum, ac ad Voventis salutem conducit.*

136 *Specialiter, ac particulariter loquendo, assignatur in quid Votum simplex, & absolutum, ac perfectum Castitatis perpetuæ, vel Religionis ingrediendæ ad effectum Matrimonii contrahendi soleat a pontifice, vel ejus Delegato commutari? & in quid possit dictum Votum commutari a Confessariis Privilegiatis, & Regularibus, quando non est perfectum, & absolutum.*

137 *Assignatur in quid soleat commutari Votum Religionis ingrediendæ, si non petatur commutatio ad effectum Matrimonii contrahendi.*

138 *Non potest quis tale Votum commutare in susceptionem Episcopatus.*

139 *Votum ingrediendi Religionem strictiorem potest justa de causa commutari a Confessariis privilegiatis, & Regularibus in laxiorem, servata debita æqualitate, & proportione.*

140 *Assignatur in quid possit commutari Votum suscipiendi Sacerdotium.*

141 *Assignatur in quid possit commutari Votum non contrahendi Matrimonium.*

142 *Assignatur in quid possit commutari Votum peregrinationis pedestris, vel Equestris, ad. n. 144.*

145 *Quid si voto peregrinationis, V.G. ad Sacram Lauretanam Ecclesiam unitum sit etiam Votum de elargiendo dictæ Ecclesiæ Lampadem, & hujusmodi?*

146 *Assignatur in quid commutari possint expensæ, quas voventi erat in peregrinatione facturus.*

147 *Assignatur in quid commutari possint labores, incommoda, & pericula peregrinationis.*

148 *In commutatione Voti peregrinationis semper addi debent Confessiones, & Communiones, & visitationes Ecclesiarum, seu Altarium illorum Sanctorum, ad quos erat peregrinatio ex Voto directa.*

149 *Assignatur in quid commutari possit Votum jejunandi in perpetuum omnibus Sabbatis &c.*

150 *Item in quid commutari possit Votum jejunandi semel in pane, & aqua.*

151 *Item in quid commutari possit votum elargiendi talem eleemosynam pauperibus.*

152 *Ex adductis exemplis commutationum potest prudens Confessarius colligere modum faciendi alias similes commutationes: Dummodo semper attendat ad Personarum conditionem, sexum, dispositionem, & hujusmodi, ratione quorum pro eodem Voto minor subroganda est peregrinatio, V. G. debili, ac seni, quam viro robusto, ac juveni; minor eleemosyna pauperi, quam diviti, & hujusmodi.*

153 *Quæcumque autem Vota exceptis realibus a tertio acceptatis commutari possunt in Professionem Religiosam; Immo per ipsam penitus extinguuntur.*

154 *Facta commutatione Voti liberum est Voventi, aut prius Votum exequi, aut opus, in quod prius Votum commutatum est. Immo etiam ejusdem operis novam commutationem ob rationabilem causam petere, & obtinere poterit. Et si pluries commutatio facta sit, poterit quodlibet opus substitutum eligere, vel ad Votum redire.*

155 *Facta commutatione Voti, si opus subrogatum fiat postea impossibile, vel inutile, etsi per culpam Voventis, Vovens omnino liberatur, neque tenetur redire, & exequi prius Votum suum.*

156 *Qui commutare potest Votum, potest & pœnam ratione Voti transgressi debitam commutare.*

157 *Habens potestatem ordinariam, vel delegatam ad Vota commutanda, tenetur ipsa commutare, si ad id juste rogetur.*

158 *Hactenus dicta de Votis currunt salva proportione etiam de juramentis.*

159 *Alia ad rem, remissive.*

160 *Subnectuntur Supplementa Auctor, ad n. 166.*

Votorum obligatio cessat, seu tollitur generatim lo- 1
quendo quatuor præcipue modis. Videlicet per extinctionem, per Irritationem, per Dispensationem, & per Commutationem. *Sic in re Communis Doctorum.* Votorum obligatio cessat, & expirat, seu tollitur *per Extinctionem*; Primo quando cessat causa finalis, & principalis Voti, cessante enim fine principali Voti, cessat ipsius Voti obligatio. *Com. cap. Cum cessante 60. de appellat.* Unde si quis v. g. voveat dare quotidie Francisco 2
pauperi obolum pro sublevanda ejus inopia, & Franciscus interim evadat dives, aut non amplius egeat tali obolo, cessat, seu expirat dictum Votum, cum cesset finis totalis dicti voti. Item si quis voveat Lauretanam peregrinationem ad obtinendam valetudinem sui Filii, & interim Filius moriatur, extinguitur penitus ejus Votum, & sic de similibus.

Secundo cessat, & extinguitur totaliter obligatio voti, 3
quando non impletur conditio apposita. *Communis.* Unde qui vovit v. g. jejunium, eleemosynam, & hujusmodi, si talem Dignitatem, si tale Beneficium obtinuerit, hoc non obtento, ad Votum non tenetur; Actus enim sub conditione celebratus, conditione non impleta, nullum operatur effectum; *arg. §. sub conditione 4. Instit. de verbor. oblig. & l. Unica §. Sin autem, Cod. de caducitat. tollend.* Suspenditur enim ejus valor usque ad eventum conditionis, *l. Is cui, ff. de action. & obligat. l. Legata sub conditione, ff. de condiction. & demonstrat.* & ratio est quia actus agentium non operantur ultra intentionem, & voluntatem eorum, *l. Omnis 19. ff. de rebus creditis, Si certum petatur, & de condictione.*

Tertio cessat, & extinguitur obligatio voti quando ma- 4
teria ex possibili fit impossibilis, ex licita illicita, ex bona indifferens, aut majoris boni impeditiva. *Communis,* per text. *in l. Pluribus 140. §. 2. ff. de verb. obligation.* ibi: *Et si placeat extingui obligationem, si in eum casum inciderit, a quo incipere non potest, & l. Impossibilium 185. ff. de Regul. Jur.* ibi: *Impossibilium nulla est obligatio, & cap. Nemo potest 6. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Nemo potest ad impossibilia obligari.* De Jure etiam illud tantum possibile, & fieri posse censetur, quod licite fieri potest, *Cap. Fraternitatis 15. caus. 12. q. 2.* juncta Glossa *ib. verb. Quod potest.* Immo votum conceptum de re impos- 5
sibili, aut illicita non obligat, etiamsi postea fiat possibilis, aut licita, textu expresso *in l. Quod initio 29. de Regul. juris, cap. Non firmatur 18. de Regul. juris in 6.* ibi: *Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit.*

Quarto cessat, & extinguitur obligatio quando postea 6
tam notabilis rerum mutatio accidit, vel specialis, vel inopinatus casus occurrit, ut rationabiliter præsumi possit voventis intentionem, ad ejusmodi eventum, sive casum specialem non se extendisse, sed exceptum fuisse, si in mentem venisset, ut de eo interrogatus fuisset. Actus enim agentium non operantur ultra intentionem & voluntatem eorum; *l. Non omnis 19. ff. de rebus creditis, Si certum petatur, & de condictione,* sic Communis Doctorum, *arg. Cap. In generali concessione 71. de Regul. juris in 6. l. Alumnos 1. C. Quæ res pignori obligari possunt,* cum similibus. Unde qui vovit certa jejunia &c. superveniente postea gravi, & incurabili infirmitate, senectute, &c. non obligatur ad impletionem voti, quia sicuti gravis, & incurabilis infirmitas, & senectus excusat ab obligatione præcepti Ecclesiastici de jejunio, ita etiam excusat ab observatione jejunii promissi. Item qui vovit magnam eleemosinam, Ecclesiam, seu Altare ædificare, superveniente postea inopinata gravi depauperatione, non obligatur ad votum durante tali paupertate, cum adimpletio voti pro tunc sit moraliter impossibilis; Obligaretur autem ad dictum votum, si postea ad meliorem fortunam rediret, *Cap. Quod super 8. §. Unde credimus distinguendum, de Voto.* Et id etiam in civilibus debitis observandum esse expresse statuitur *in §. Ultimo Instit. de actionibus, l. Is qui 4. & l. Qui bonis suis 6. ff. de cessione bonorum,* cum similibus.

Quinto cessat, & extinguitur obligatio voti, quando 7
est jam elapsum tempus, quod Vovens determinavit ob specialem devotionem, seu circumstantiam talis temporis, & sic illud determinavit causa obligationis restringendæ, & finiendæ. Vide *supra art. 1. n. 57.* Secus autem quando determinavit tempus, non intuitu ad ipsum tempus, nec ob specialem devotionem, seu circumstantiam talis temporis, sed solum ratione ipsius voti adimplendi. Vide *ib. n. 38.*

Sexto cessat, & extinguitur ipso jure omne Votum 8
sive reale, sive personale, sive in sæculo, sive in Novitiatu emissum etiam reservatum Summo Pontifici, eo ipso quod quis in Religione approbata solemnem Professionem emittit, quamvis Vovens nullam habeat tunc intentionem illud commutandi, & de hoc nihil penitus cogitet. Habetur clare *ex cap. Scripturæ 4. de voto,* & sic tenent Sanchez *lib. 5. moral. cap. 5. n. 38. & seq.*

Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1910. *& seq.* Pirhing *l.* 3. *Decret. tit.* 34. *n.* 27. *& seq.* & ipso teste alii communiter.

9 Non extinguuntur tamen per Professionem Religiosam Vota realia a tertio acceptata, quia acceptatio facit ea transire in contractum, per quem jus parti acquiritur. Unde non est Deo gratum obsequium, si quid ei promittitur cum præjudicio juris alterius, seu injuria erga alium ob quam causam talia Vota neque per commutationem, vel dispensationem ordinarie relaxari possunt. *Communis.*

10 Irritatio Voti (quæ est secundus modus, per quam tollitur obligatio votorum) est ablatio obligationis ejusdem facta per Personam facultatem dominativam in Voventem, vel in materiam voti habentem. *Est in re Communis.*

11 Irritatio differt a dispensatione, quia irritatio est ablatio obligationis Voti facta nomine proprio per potestatem dominativam; Dispensatio vero est ablatio obligationis voti facta nomine alieno per potestatem jurisdictionis, in quantum scilicet nomine Dei, qui potestatem jurisdictionis dat quibusdam Personis Ecclesiasticis ad tollendam cum justa causa voti obligationem, ea jurisdictione tales Personæ ad id utuntur. Item quia Irritatio fieri potest etiam a Persona Laicali, Dispensatio vero solum a Persona Ecclesiastica. Item quia irritatio sine justa causa est quidem illicita, sed tamen valida, cum fiat ratione Dominii, & nomine proprio; Vota enim emittuntur cum tacita conditione consensus Personæ habentis in voventem, aut in rem votam dominium; Dispensatio autem sine justa causa, nedum est illicita, sed etiam invalida, cum fiat solum ratione jurisdictionis, & nomine Dei, qui non approbat solutionem Voti sine justa causa factam. Vide *infra n.* 59.

12 Irritatio, & Dispensatio differunt a Commutatione, quia irritatio, & Dispensatio pura, & propria tollunt penitus omnem obligationem directe, vel indirecte profectam ex voto; Commutatio vero non tollit omnem obligationem, sed relinquit obligationem faciendi aliquid loco illius, quod remissum fuit, ut patet ex infra dicendis de commutatione. Dicitur autem notanter Dispensatio *pura & propria* ad distinctionem Dispensationum Matrimonialium, aliarumque similium, quæ vel a Dataria, aut a Pœnitentiaria Romana solent expediri, quia istæ non sunt puræ dispensationes, sed mixtæ cum Commutatione, & valde operosæ, ut eas legenti patet.

13 Irritatio est duplex, directa, & indirecta. Irritatio *directa* est illa, quæ fit per Personam habentem potestatem dominativam in voluntatem Voventis; Irritatio vero *indirecta* est illa, quæ fit per Personam habentem potestatem, seu jurisdictionem non in voluntatem Voventis, sed solum in materiam Voti. Sic *in re Communis Doctorum.*

14 Unde vota directe irritare est, Personam habentem Potestatem Divinativam in voluntatem Voventis velle, & pronunciare, ut illius Vota nulla taliter sint, ut nullo unquam casu eorum obligatio possit reviviscat. Vota enim directe irritata nunquam reviviscunt, quia sunt extincta in radice. Irritare autem Vota indirecte nihil aliud est, quam Personam habentem potestatem in materia voti, ejus obligationem suspendere (in quantum suo juri præjudicatur) donec desinat ipsi præjudicium afferre. Nemo enim potest aliter promittere aliquid in præjudicium tertii. Unde vota indirecte tantum irritata reviviscunt, quando desinunt præjudicium afferre: Sicque eorum obligatio non est in perpetuum ablata, sed solum ad tempus suspensa. Vide *infra n.* 56.

15 Vota directe irritare possunt omnes, & soli illi, qui habent potestatem Dominativam in voluntatem voventium. *Communis, argum. cap. Puella* 20. *quæst.* 2. *cap. Mulier* 14. *caus.* 31. *quæst.* 1. *cap. Manifestum est* 11. *caus.* 33. *quæst.* 5. *cap. Si quis* 2. *de Regularibus cum similibus.*

16 Hinc Pater potest irritare directe omnia Vota etiam Castitatis, & Religionis a Filiis impuberibus emissa. *Communis*, per text. *in cap.* 30. *Numeri*, *cap. Puella* 2. *caus.* 10. *quæst.* 2. ibi: „ Puella si ante 12. annos ætatis sponte sua sacrum sibi velamen assumpserit, possunt statim „ Parentes ejus, vel tutores id factum irritum facere, si „ voluerint. At si annum & diem dissimulando consenserint, ulterius nec ipsi nec ipsa mutare hoc poterunt, *cap. Mulier* 14. *caus.* 14. *caus.* 32. *quæst.* 2. *cap.* 32. *q.* 2. *cap. Manifestum est* 11. *caus.* 33. *qu.* 5. *cap. Si quis* 2. *de Regularibus*, cum similibus. (a) Et ratio est quia Filii impuberes in illa tenera ætate ob rationis, judicii, & discretionis imbecillitatem Patris voluntate, & auctoritate de ipso jure naturæ regendi sunt, adeoque in omnibus eorum Votis, juramentis, pactis, ac promissionibus quibuscumque semper intelligenda est tacita hæc conditio; *Si pater consentiat, aut non contradicat.*

Pater potest irritare directe quodcunque Votum Filii 17
impuberis in ipsa impubertate editum, non solum durante impubertate, sed etiam postea quocunque tempore pubertatis. Dummodo Filius factus pubes illud votum non confirmaverit, aut ratificaverit. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 34. *n.* 13. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1980. Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in* 2. *præcept. Decalog. cap.* 2. *num.* 21. testans de communi cum Navarr. Lessio, Sanchez, Gobat, & aliis contra Sotum, & paucos alios. Et ratio est, quia potestas irritativa fundatur in imperfectione ætatis, ac judicii; sub qua fuit Votum ab initio emissum, adeoque cum dictum votum ab initio fuerit infirmum, & irritabile, manet tale donec novam aliam firmitatem per confirmationem, seu ratificationem tempore pubertatis acquirat, *argum. cap. Non firmatur* 18. *de Regulis juris in* 6. ibi; *Non firmatur tractu temporis quod de jure ab initio non subsistit.*

Ut autem confirmatio, seu ratificatio, voti in pubertate 18
facta novam, & veram obligationem inducat, ita ut a Patre amplius irritari non possit, tria requiruntur. Primum, ut pubes ratificans, seu confirmans votum prius a se in impubertate editum, infirmum fuisse, debile ac irritabile. Secundum, ut pubes velit de novo se obligare firmiter perinde, ac si nunquam se obligasset. Tertium, ut pubes ita dispositus voce, vel saltem mente votum infirmum, ac debile repetat, aut certe approbet: alioquin nisi hæc tria concurrant, manebit præteritum ejus votum prorsus eo modo, quo antea erat, & ipsa confirmatio, seu ratificatio dicetur sola ejusdem præteriti voti repetitio, quæ novam obligationem non inducit, sed votum, uti erat prius, relinquit, cum similis renovatio, seu repetitio nihil aliud sit, quam prius vinculum, uti erat, approbare, & non de novo inducere, & suscipere. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 22. Tambur. *lib.* 3. *cap.* 18. *n.* 35. *de obligatione Voti*, Felix Potestas *loc. cit. num* 1984. testans, Gobat *de votis cap.* 6. *num.* 176. ubi affert ad singularem casum merito ibi legendum.

Si quis vero immemor sui voti infirmi, debilis, & ir- 19
ritabilis v. g. Castitatis perpetuæ in impubertate editi, votum Castitatis perpetuæ post pubertatem emittat, tunc tale votum erit omnino firmum, & reservatum, nec a Patre irritari poterit, quia est Votum omnino a priori distinctum, & independens ab illo, cum pro tempore, quo vovens emittit posterius, nullimode recordetur prioris. *Communis.*

In defectu Patris Vota Filii impuberis, seu Pupilli po- 20
test directe irritare Tutor, quia respectu Pupilli loco Patris succedit. *Communis*. Et in defectu Patris, & Tutoris vota Filii impuberis potest directe irritare Mater, etiamsi Tutrix non sit, quia in defectu Patris, Tutoris, ac Ascendentium ad Matrem ipso jure naturæ hæc cura
spectit, ut Filium loco Patris gubernet, eique loco Tu- 21
toris sit, quando alius non est, qui imbecillitati impuberis consulat. Suarez *de Voto lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 22. Henno *tom.* 1. *tractat. in Decalog. disput.* 2. *quæst.* 4. *conclus.* 2. *resolut.* 8. Layman *lib* 4. *tractat.* 4. *cap.* 7. *n.* 10. Sanchez *lib.* 5. *moral. cap.* 35. *num.* 81. Busemb. *lib.* 3. *part.* 1. *cap.* 3. *dub.* 6. *art.* 1. *num.* 1. Sporer *loc. cit. num.* 24. & alii. Quamvis tamen plures alii non improbabiliter velint non posse Matrem directe irritare vota Filii impuberis, nisi sit Tutrix; Unde recte ait Henno *loc. cit.* quod Mater tutius ageret, si tunc postularet a Judice designari Filiorum Tutrix.

Vota Religiosorum Professorum directe irritare possunt 22
præter Papam Superiores, Generales, Provinciales, & Locales. *Communis* per text. *in c. Puella* 2. *caus.* 20. *qu.* 4. *c. Mulier* 14. *caus.* 33. *q.* 2. *cap. Monacho* 2. *ead. caus.* 2. *q.* 4. *c. Manifestum est* 11. *caus.* 33. *q.* 5. *Si quis* 2. *de Regular.* cum similibus. Et ratio est, quia cum Religiosi non habeant, nec velle, nec nolle, & omnino dependeant a voluntate suorum Superiorum, ut expresse habetur *in c. Si Religiosus* 27. *de Elect. in* 6. *c. Religiosus* 2. *de Testamentis in* 6. *c. Religiosi* 5. *de sepulturis in* 6. in omnibus eorum Votis, ac promissionibus quibuscumque ex communi sensu, & usu Ecclesiæ, ac interpretatione juris intelligitur semper tacita conditio: *Nisi Superior contradixerit*. Unde *in cit. c. Monacho* 2. *caus.* 20. *q.* 4. expresse dicitur: *Monacho non licet Votum vovere sine consensu Abbatis sui; si autem voverit, frangendum erit.*

Id etiam extenditur probabiliter ad Abbatissas, Prioris- 23
sas, seu Superiorissas Monialium, nam his etiam subditæ vovent Obedientiam. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 9. Sporer *loc. cit. num.* 16. Suarez *lib.* 6. *de voto cap.* 7. *n.* 19. Busembaum *l. c. n.* 2. Felix Potestas *tom.* 1. *p.* 1. *n.* 1969. & alii plures.

Non possunt tamen Superiores Regulares irritare vota 24
sub-

(a) Nota. En verba, quæ habentur *caus.* 20. *q.* 2. *can. puella*: *Puella si ante* 12. *annos ætatis sponte sua sacrum sibi velamen assumpserit, possint statim parentes ejus, vel Tutores id factum irritum facere, si voluerint. At si annum, & diem dissimulando consenserint, ulterius nec ipsi, nec ipsa mutare hoc poterunt.*

subditorum transeundi ad Religionem strictiorem, quia quo ad hunc transitum Religiosi sunt subditi tantum Summo Pontifici, cum talis transitus sit eis etiam invitis suis Superioribus de jure concessus, textu expresso *in capit. Licet 18. de Regularibus*; *sic Communis Doctorum*.

25 Nec Prælatus inferior potest directe irritare votum subditi a Prælato majore ratificatum. *Communis, arg. cap. Inferior 4. dist. 21. cap. Cum inferior 16. de majorit. & obedient. Clement. Ne Romani, de elect.* Bene tamen e contra votum ex licentia Superioris subordinati emissum directe irritari potest a Superiore majore, cum subditus, & Superior subordinatus teneatur se semper conformare voluntatis Superioris majoris.

26 Nec possunt Superiores Regulares directe irritare vota Novitiorum tam personalia, quam realia, sive ipso Novitiatu, sive antea emissa. *Communis*. Et ratio est, quia Novitii nondum per votum Obedientiæ sunt subjecti potestati dominativæ Superiorum quo ad voluntatem, & actiones suas, sed absolute sunt sui juris. Unde Superiores possunt solum dictorum Novitiorum vota irritare indirecte, vel potius suspendere, quatenus eorum gubernationi, & exercitiis probationis, pro quibus se dictis Superioribus sponte subjiciunt, impedimento, & præjudicio sunt.

27 Hinc si Novitii a Religione egrediantur, reviviscit obligatio dictorum suorum Votorum cum per dictam irritationem indirectam non fuerint extincta, sed solum pro interim suspensa; Si vero professionem solemnem emittant, omnia eorum vota personalia, sive in sæculo, sive in Novitiatu emissa penitus extinguuntur, juxta dicta *supra n. 5.* & realia, sicut alia debita ad hæredes transeunt, præsertim si fuerint a tertio jam acceptata, cum acceptatio faciat ea transire in contractum, per quem jus parti acquiritur. Unde ipsa vota realia a tertio acceptata non extinguuntur per Professionem Religionis, juxta dicta *supra n. 6.* & tenent Pirrhing *lib. 4. Decretal. tit. 34. n. 28.* & alii passim.

28 Qui habet facultatem irritandi Vota directe per potestatem dominativam in ipsam Personam, vel voluntatem voventis, ut Superior respectu Religiosi, Pater respectu filii, Tutor respectu Pupilli, potest valide irritare dicta vota, quamvis de ejus licentia, & approbatione fuerint emissa. *Communis*. Et ratio est, quia dando licentiam præsenti consensu non censetur se privasse jure suo & potestate plena dominativa in ipsam Personam, vel voluntatem voventis, cujus vota semper habent annexam conditionem: *Si Superior non contradixerit*.

29 Immo qui habet facultatem irritandi vota directe per dictam potestatem dominativam in Personam, vel voluntatem voventis, potest adhuc valide irritare ejus vota, quamvis licentiam vovendi concesserit cum expressa promissione non revocandi, neque irritandi dicta Vota permissa, vel quomodolibet approbata, teste Sporer *loc. cit. n. 30.* Et ratio est, quia, ut dicit ipse Sporer, Superior, vel Pater, aut Tutor etiam per illam promissionem non se abdicavit, immo non potuit se addicare sua potestate, quam a natura, vel jure communi habet in Religiosum, vel filium, aut Pupillum, adeoque non obstante etiam illa promissione, adhuc valide irritare poterit: Secus autem est dicendum ut infra patebit, de iis, qui indirecte tantum, ac ratione materiæ possunt irritare Vota aliorum.

30 Vota emissa de licentia antecessoris Superioris, Tutoris &c. possunt directe irritari a Successore habente æqualem potestatem, quamvis licentia ab antecessore concessa fuerit cum promissione revocandi. *Communis*. Et ratio est, quia antecessor non potuit sui æqualis Successoris juri præjudicare, cum par in parem non habeat imperium; *cap. Innotuit 20. de election. §. Quamvis, c. Exiit 3. de verb. significat. in 6. §. Ceterum sanctæ memoriæ*.

31 Vota Uxoris posse directe irritari a Marito, sicuti directe irritari possunt Vota Religiosorum a suis Superioribus, Vota Filiorum impuberum a suis Patribus, & vota Pupillorum a suis Tutoribus vere probabiliter defendunt Sotus, Rolella, Angles, Aragonius, aliisque citatis Sanchez *lib. 4. moral. cap. 34. n. 3.* Et id probabile etiam censent Bonacin. Lessius, & Tambur. & alii. Et ratio est, quia voluntas Uxoris videtur esse plene subjecta dominio mariti secundum Apostolum ad Ephesios *cap. 5. n. 22.* ibi: *Mulieres viris suis subditæ sunt, sicut Domino, quia vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ*; & ad rem favet Lex illa *Numer. cap. 30.*, ibi: „ Uxor „ in Domo Viri sui cum se voto obstrinxerit, vel jura„ mento, si audierit Vir ejus, & tacuerit, nec contra„ dixerit sponsioni, reddet quodcunque promiserat; sin autem exemplo contradixerit.

32 At vero communior & probabilior est sententia contraria, quam defendunt Innocentius *in cap. Scripturæ, de Voto*, Suarez *lib. 6. de Voto, cap. 4.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 7. num. 12.* Reiffenstuel *lib. 2. Decret. tit. 34. num. 17.* La Croix *lib. 3. part. 1. num. 493.* cum Sanct. Antonin. Navarr. Azorio, Valent. Lessio, Bonacin. Castropal. Illsung & aliis ibi citatis, Sporer *loc. cit. num. 27.* vocans hanc communem. Et ratio est quia nullo jure probari potest quod Uxores simpliciter, & absolute in omnibus subjectæ sint maritis, uti subditi Religiosi suis Superioribus, & Filii impuberes Parentibus, ac Pupilli Tutoribus, sed solum in his, quæ concernunt, & tangunt usum Matrimonii, educationem prolis, & administrationem familiæ, uti recte observant Doctores citati in hoc sensu intelligentes allatos Scripturæ textus pro alia sententia. Nec enim dicendum est, Uxores subjici Maritis Jure naturali, aut gentium, quasi voluntas Filiorum impuberum subjecta est eorum Patribus, & voluntas Pupillorum suis Tutoribus, quia Uxores longe majorem rationis discretionem obtinent, quam impuberes; alioquin si ipsæ non essent uxoratæ, semper Tutoribus essent subjiciendæ quasi perpetuo impuberes, quod non est dicendum. Non dicendum est ipsas sic subjici suis Maritis Jure positivo, cum nullum tale Jus reperiatur; Unde Mariti non possunt irritare Vota Uxorum directe, sed solummodo indirecte ut infra dicetur.

Domini nequeunt vota servorum irritare per se directe, sed solum indirecte, & per accidens, quatenus obligationi servitutis, & famulatus, ac Juri quod in servis habent ipsi Domini, officiunt & præjudicant, uti infra patebit. *Sic in re communis Doctorum*. 33

Papa nequit directe irritare vota Christianorum. Sanchez *lib. 4. moral. cap. 34. num. 17.* Castropal. *d. 2. part. 2. n. 2.* Leander *de Voto tract. 1. disput. 16. §. 2. q. 8.* Layman *lib. 4. tract. 4. num. 8.* cum aliis ibi citatis, La Croix *lib. 3. part. 1. nu. 484.* & ipso teste alii communiter. Et ratio est, quia Papa non habet potestatem Dominativam in omnes Christianos, cum hæc non sit ei necessaria ad Ecclesiæ Catholicæ gubernationem, sed ei sufficit potestas suprema Jurisdictionis media qua pro exigentia Ecclesiæ regiminis potest vota fidelium dispensare, vel commutare, seu eorum executionem impedire per potestatem præceptivam, aut saltem valorem votorum impedire antequam fiant, alioquin nullus homo posset se obligare alteri homini, nisi sub conditione: *Si Papa consenserit*, quod non est dicendum; Unde Papa potest solum ipsa vota Christianorum irritare indirecte ratione materiæ, ut infra dicetur. 34

Neque Papa potest directe irritare vota Clericorum Sæcularium, quia neque in illis habet potestatem dominativam, sed solum indirecte, quatenus Ecclesiæ bona, cujus ille supremam Jurisdictionem habet ac curam gerit, præjudicium adferre possunt, uti infra patebit. *Communis*. 35

Potest tamen Papa directe irritare vota Religiosorum, & Monialium. *Communis*. Et ratio est, quia Papa est omnium caput, & Regularium omnium etiam Prælatorum Generalis, ac Supremus Prælatus, & Superior, cui principaliter Religiosæ Obedientiæ Professio concipitur, & nomine, ac concessione illius a Superioribus Regularibus acceptatur, adeoque cum sic potestatem dominativam habeat in omnes Religiosos, poterit directe eorum vota irritare. 36

Vota indirecte irritare possunt omnes, qui ipsa possunt irritare directe. *Communis*; Cui enim licet quod est plus, licet utique quod est minus, textu expresso *in cap. Cui licet 53. de Regul. Jur. in 6.* & plus semper in se continet quod est minus, *Regul. Jur. in 6.* & plus semper continet quod est minus, *cap. Plus 35. de Regul. Juris in 6. leg. In eo quod plus 110. ff. de Regul. Juris*. Ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur, textu expresso *in c. Ex part. 27. de decimis*. 37

Unde Papa potest irritare indirecte, nedum vota Religiosorum, & Monialium, & Clericorum Sæcularium circa res Ecclesiasticas, & circa concernentia ad illas, sed etiam vota aliorum omnium Christifidelium ratione materiæ, quatenus potest per potestatem præceptivam votorum executionem impedire in quantum Ecclesiæ, cujus ille supremam habet Jurisdictionem, & curam gerit, præjudicium adferre possunt. *Communis*. 38

Episcopi, aliique Ecclesiastici Prælati possunt indirecte irritare Vota suorum subditorum, quando materia illis præjudicat in eorum Regimine, gubernatione, & administratione. *Communis*. 39

Superiores, & Superiorissæ Regulares possunt indirecte irritare Vota simplicia Religiosarum præjudicantia suæ Jurisdictioni, Regimini, ac disciplinæ Regulari. *Communis*. Immo nedum Religiosorum Professorum, sed etiam Novitiorum Vota indirecte irritare in iis, quæ eorum gubernationi, & exercitii probationis, seu Novitiatus adversantur. *Communis*. 40

Pater indirecte irritare potest Vota Filiorum puberum etiam post pubertatem emissa, quatenus præjudicant liberæ Patris potestati in libera, & expedita familiæ rerumque suarum administratione. Non sic autem Vota Filiorum puberum, quæ potestati, & gubernationi paternæ non præjudicant ullo modo, quamvis dicti Filii puberes sint adhuc sub patria potestate. Unde licet Pater possit irritare vota filiorum de longis peregrinationibus, de multis jejuniis, de dando eleemosynam ex bonis paternis &c. ex quibus oriri potest præjudicium paternæ potestati in familiæ regimine, & rerum suarum administratio- 41

tionem; Non tamen irritare potest Filiorum puberum Religionis, Castitatis, Sacrorum Ordinum, Confessionis, & Communionis menstruæ, nec vota de dando eleemosynam de suis bonis castrensibus, ac quasi castrensibus, si quæ habeant. *Communis*.

43 In defectu Patris potest vota Filiorum puberum indirecte irritare Curator: Curator enim loco Patris succedit; Unde potest vota Minorennum concernentia bona temporalia, vel præjudicantia administrationi suæ irritare. *Communis*.

44 In defectu Patris, vel Curatoris potest vota Filiorum puberum indirecte irritare Mater, quamvis ipsa non institueretur Curatrix, quia in defectu Patris, Curatoris, ac Ascendentium, ad Matrem ipso Jure naturæ hæc cura spectat, ut Filios loco Patris, ac Curatoris gubernet, adeoque ipsa sicuti Curator indirecte irritare poterit vota realia Filiorum puberum suæ gubernationi præjudicantia. Tambur. *lib.* 3. *cap.* 16. §. 3. *num.* 23. Henno *tom.* 1. *disput.* 2. *in Decalog. q.* 3. *art.* 4. *concl.* 2. *resolut.* 8. Sporer *loco citat. numer.* 24. Bosemb. *loc. citat. art.* 2. *numer.* 1. & alii contra alios volentes non improbabiliter non posse Matrem indirecte irritare vota Filiorum puberum, nisi instituta sit eorum Curatrix; Unde recte ait Henno *loc. cit.* quod Mater tutius ageret, si tunc postularet a Judice designari Filiorum puberum Curatrix.

45 Maritus potest indirecte irritare Uxoris Vota, quæ ratione materiæ præjudicant familiæ, proli, debito conjugali, aut rei domesticæ. *Communis ac certa, argument. cap. si dicat* 1. *cap. Mulier* 3. *cap. Quod Deo* 4. *caus.* 33. *quæst.* 5. cum similibus. Et ratio est, quia mulier subjecta est potestati Mariti in debito conjugali, sicuti etiam in iis, quæ rectam familiæ gubernationem, & rei domesticæ administrationem concernunt, juxta illud ad *Ephesios* 5. ibi: *Mulieres viris suis subjectæ sint sicut Domino*, & concordat *cap. Mulierum* 17. & *cap. Adam* 18. *caus.*
46 33. *q.* 5. cum similibus. Dummodo tamen talia Vota fuerint ab Uxore tempore Matrimonii emissa, quia Vota ante illud edita potest quidem Maritus suspendere, si rectæ familiæ gubernationi, ac rei domesticæ administrationi
47 præjudicent, non tamen penitus irritare. *Communis*. Item nec potest Maritus irritare Vota illa ab Uxore etiam tempore Matrimonii edita, quæ supradictis nullum præjudicium adferunt, ut sunt Vota non ludendi, Sacramenta frequentandi, moderate jejunandi, eleemosynas de bonis Paraphernalibus faciendi &c. *Communis*. Vide verb. *Maritus n.* 3. 4. & 5.

48 Uxor potest indirecte irritare Vota sui Mariti Juri Matrimoniali, & mutuæ cohabitationi præjudicialia, verb. grat. abstinentiam immoderatam, preces continuas, longam peregrinationem; Nisi tamen esset peregrinatio Hierosolymitana in subsidium Terræ Sanctæ, quæ expresse excipitur *in cap. Ex multa* 9. *de Voto*. Item Uxor potest irritare Votum Mariti de suscipiendo Habitu Eremitæ, seu Tertii Ordinis alicujus Religionis, & hujusmodi, quia illa, & similia impediunt, vel retrahunt Uxorem a debiti petitione. *Communis*. Et ratio est, quia Uxor in his potestatem habet in Maritum, juxta illud Apost. 1. *ad Corinth. cap.* 7. ibi: *Vir potestatem sui corporis non habet, sed Uxor*.

49 Si Maritus, & Uxor ex mutuo consensu emittant Votum continentiæ, non potest amplius nec mutua, nec alterius conjugis contradictione irritari. *Communis*, per clarum textum *in cap. Quod Deo* 4. *caus.* 33. *q.* 5. ubi ex verbis S. Augustini sic expresse habetur *Quod Deo pari consensu voveratis, perseveranter usque in finem reddere debuisti, a quo proposito, si ille lapsus est, tu saltem instantissime persevera*. Et ratio est, quia sic uterque in ordine ad debiti petitionem, aut redditionem Juri suo cessit, cui Juri uterque potuit libere cedere, cum liberum sit unicuique Juri suo renunciare, textu expresso *in cap. Si de terra* 6. *de privileg.* & *l. Si de terra* 6. *de privileg.* & *l. Si quis in conscribendo* 29. *Cod. de pactis*. Unde in tali casu solum per legitimam Superioris dispensationem ad debiti petitionem & redditionem restitui possunt in casu urgentis necessitatis.

50 Domini irritare possunt indirecte solum illa servorum Vota, quæ præjudicant obligationi servitutis & famulatus, ac Juri, quod in ipsos servos Domini habent; non autem alia, quæ nullatenus eorum obsequio, famulatui, aut Juri officiunt, uti sunt Vota servandi Castitatem, frequentandi Sacramenta, eleemosynas de proprio peculio faciendi, & hujusmodi. *Communis*. Et ratio est, quia præcise in rebus servitium ac obsequium concernentibus Do-
51 minæ dominantur servis, & ancillis. Vota servorum edita ante servitutem, seu durante servitute, implenda tamen seu implebilia post seu durante servitute, suspenduntur quidem durante servitute, & finita servitute, sine dubio convalescunt, & servata sunt; Unde a Dominis irritari non possunt. *Communis*.

Ad Voti irritationem validam nulla requiritur causa, ad 52
licitam autem aliqua justa causa requiritur. *Communis*. Et ratio primæ partis est, quia in Voto inferioris intelligitur semper tacita conditio, *si Superior consenserit*; unde ubi ille dissentit, Votum evanescit. Ratio vero secundæ partis conclusionis est quia unusquisque tenetur uti potestate sibi concessa ad Dei gloriam; Dei autem gloria postulat, ut votum non irritetur sine justa aliqua causa; cum Deus sit per Votum illud colendus, adeoque &c. Unde si sine ulla penitus causa (quæ etiamsi levis (a) posset sufficere) irritatur Votum, tam Superior irritans quam inferior irritationem exigens peccant ad minus venialiter, quia auferunt Deo cultum per illud Votum ipsi exhiben-
dum. Si autem Superior Votum cum sua licentia aut ap- 53
probatione ab inferiore emissum sine ulla justa causa irritet, tam ipse, quam inferior talem irritationem postulans peccat graviter & maxime si precesserit promissio non revocandi. Colligitur clare ex *Numer.* 30. ubi de Viro, qui taciturnitate sua Voto Uxoris consensum dat, & postea contradicit, seu illud irritat, expresse dicitur, quod *portabit ipse iniquitatem ejus*, idest, ut explicant Lyranus, Abulensis, Oleaster, & alii, *pœnam iniquitatis*, per quam intelligitur peccatum grave, cum veniale non soleat venire nomine iniquitatis.

Vota per se directe irritata per potestatem videlicet do- 55
minativam in ipsam voluntatem Voventis, ut Vota Religiosi irritata a Prælato, Voto Filii impuberis irritata a Patre, Vota Pupilli irritata a Tutore non reviviscunt, postquam Vovens a potestate Irritantis liberatus est; Sunt enim talia Vota extincta in radice, ut dictum est *supra n.* 14. *Sic Communis Doctorum*. Vota autem irritata solum indirecte ratione materiæ, uti sunt Vota Novitii, Filii impuberis, Minorennis, Uxoris, Servi irritata Prælato, Patre, Curatore, Marito, Domino &c. manente re integra, omnino reviviscunt, postquam Vovens a potestate irritantis liberatus est. Sic Innocentius *in Cap. Scripturæ, de Voto*, Suarez. *lib.* 6. *de Voto cap.* 1. *n.* 4. & *cap.* 4. *n.* 17. Rosella verb. *Votum* 2. *n.* 13. Valentia *t.* 3. *disp.* 6. *q.* 6. *difficul.* 4. Lessius *l.* 2. *c.* 40. *dub.* 10. *n.* 81. Laymann *loc. cit. cap.* 7. *n.* 19. Bosemb. *loc. cit. art.* 2. *n.* 8. Felix Potest. *loc. cit. num.* 1973. Sporer *loc. cit. num.* 35. & alii plures contra Panormitan. Cajetan. Aragon. Sil-
vestrum, Navarrum, & alios. Et ratio nostræ conclu- 56
sionis est, quia Vota indirecte irritare, ut dictum est *supra n.* 14. nihil aliud est, quam Personam habentem potestatem in materiam Voti, ejus obligationem suspendere (in quantum suo Juri præjudicatur) donec desinat ipsi præjudicium afferre; ergo postquam Vovens a potestate talis Personæ irritantis liberatus est, ejus vota indirecte solum irritata quo ad obligationem reviviscunt, cum eorum obligatio non sit in perpetuum ablata, sed solum ad tempus suspensa, durante nimirum subjectione, & obligatione Voventis ad certa obsequia præstanda dictæ Personæ irritanti, adeoque cessante hac obligatione, Vota ejus antea impedita, seu suspensa, omnino reviviscunt, cum cessante ratione, & causa Legis, vel obligationis, cesset Lex, seu obligatio ipsa, *leg. Adigere* 6. §. 1. *ff. de Jurepatron.* & cessante causa cesset effectus; *cap. Cum cessante* 60. *de Appellat.*

Tum quia nostra conclusio deducitur clare ex *cap. Qui-* 57
dam 4. *de conversione conjugator.* ubi habetur, Maritum, qui invita Uxore Religionem professus, & ab ea revocatus fuerat, postea Uxore mortua ad Religionem quidem compellendum non esse, quia Professio irrita fuit repugnante Uxore, nihilominus a debito petendo, & secundis nuptiis arcendum esse; quia nimirum in Professione Religionis, etsi alias defectu consensus Uxoris irrita, Votum continentiæ virtualiter seorsim obligans manebat, ibi: *Ulterius vero non poterit Uxorem accipere, promisit enim se non exigere debitum, quod in ejus potestate erat, & immo quoad Votum* (scilicet continentiæ) *tenuit*. Unde Glossa *ib. verb. Non exigere* sic expresse habet: *Quia quantum ad continentiam servandam satis solemnizavit ipsum Votum per suam Professionem*, idipsum habetur *in cap. Placet* 21. *eod.* Uxore, quæ ignorante Marito ab ipsa credito mortuo Religionem professa, & ab ea revocata fuit a Marito, postea domum reversa, & a Summo Pontifice declarata fuit obligata ad Votum continentiæ post obitum Mariti, ibi: *Quantum ad ipsam tenuit Votum, quod post viri obitum tenere non desiit, cum ad eum casum, a quo poterat efficax habere principium, pervenisse noscatur*. Unde sic dicendum est de similibus, ut si v. gr. Novitius voveat omni tempore vitæ suæ quotidie invisere Sacellum B. Mariæ Virginis erectum in Cathedrali, Filius pubes, ac Minorennis quotide reficere quinque pauperes, Uxor jejunare

(a) Nota, S. Thom. 2. 2. q. 88. art. 12. inquit: *Omnis dispensatio petita a Prælato, debet fieri in honorem Christi, in cujus persona dispensat, & ad utilitatem Ecclesiæ, quæ est ejus Corpus*. Atque hinc vide, num levis causa sufficiat ad irritanda vota. Cederet ne id in honorem Christi, & in ædificationem Ecclesiæ?

ter in qualibet hebdomada, servus, vel Ancilla abstinere ab operibus servilibus die Sancti sui nominis, postquam dicti Voventes a potestate Irritantis liberati fuerint, redibit obligatio sui respectivi Voti *Cum ad eum casum, a quo poterat efficax habere principium, pervenisse noscatur*, ut expresse dicitur *in cit. cap. Placet* 12. *de Voto, & Voti redemptione*.

58 Dispensatio Voti (quæ est tertius modus, per quem tollitur obligatio Votorum) est ablatio, seu remissio talis obligationis ejusdem ob justam, & rationabilem causam facta ab habente spiritualem Jurisdictionem in Voventem. *Est in re Communis*.

59 Ex qua definitione, ut vides, clare patet, quod ad Dispensationem necessario requiritur aliqua justa, & rationabilis causa; alias Dispensatio sine justa, & rationabili causa a quocunque Superiore facta, esset potius dissipatio, quam Dispensatio; & sic non solum erit illicita, sed etiam invalida, ut testibus Sporer *loc. cit. sect.* 3. *n.* 38. & Reiffenstuel *loc. cit. num.* 20. tenent omnes Doctores. Et ratio est, quia ubi non adest justa, & rationabilis causa Dispensationis, deest Potestas & Jurisdictio dispensandi; Potestas autem, & Jurisdictio dispensandi in Votis concessa a Deo Ecclesiæ, seu Prælatis Ecclesiasticis est solum cum justa, & rationabili causa, cum data sit *in ædificationem, & non in destructionem*, ut dicit Apostolus 2. *ad Corinth. capit.* 10. *numer.* 8. *& capit.* 13. *num.* 10. ubi vero deest conditio, sub qua datur dispensandi potestas, deficit ipsa potestas, consequenter & ipsa dispensatio; *arg. l. si quis sub conditione* 8. *ff. Si quis omissa causa*. Unde hæc specialis inter alias intercedit differentia inter Dispensationem, & Irritationem, quod irritatio, cum nomine, & auctoritate propria fiat, est valida, quamvis nulla rationabilis & justa causa Votum irritandi adsit; dispensatio autem sine rationabili & justa causa est invalida, quia fit nomine alterius, & quidem Superioris potestatem sine justa ac rationabili causa dispensandi nunquam concedentis, adeoque dispensatio sine justa, & rationabili causa a quocumque Superiore facta, non solum est illicita, sed etiam invalida, quippe excedens potestatem homini collatam a Deo. Vide *supra n.* 11.

60 Præcipuæ, justæ, & rationabiles causæ dispensandi in Votis sunt quatuor sequentes, ad quas ceteræ aliæ commode reduci possunt. Prima scilicet est imperfecta deliberatio, seu imperfectio actus vovendi, ob quam dispensari potest in Votis illorum, qui ea emittunt adhuc in tenera ætate, præsertim ante pubertatem, *cap. Venientes* 2. *de Voto*, ibi: *Nos autem ipsum a Voto, quod in ætate tenera facilitate potius quam ex arbitrio discretionis promisit, absolvimus*. Item ob eamdem causam dispensari potest in Votis illorum, qui in ira, tristitia, mœrore, metu, aut alia mentis perturbatione oppressi imprudenter Vota emiserunt, quo etiam spectat facilitas, seu levitas vovendi præsertim in feminis.

61 Secunda justa, & rationabilis causa dispensandi est damnum spirituale, vel temporale occasione Voti proveniens, ut si Votum spectata qualitate Personæ, ac naturæ fragilitate periculum majoris ruinæ adferret Voventi, & e contra dispensatio ad spiritualem profectum magis celsura videtur: Si juste ac rationabiliter dispensatur Votum continentiæ, seu non petendi debitum in Persona conjugata, Votum Castitatis in Persona ad carnis lapsum valde proclivi, ac fragili, & hujusmodi, cum ab ipsis prudenter timeatur Votum sæpissime esse violandum. Item rationabiliter dispensatur cum eo, qui ratione Voti multis scrupulis, & anxietatibus cruciatur, & divexatur. Item juste dispensatur cum illo, qui ex observatione Voti notabile damnum patitur in sanitate corporis. Item legitime dispensatur in illis Votis, quorum executio adfert Voventi, vel suis grave aliquod damnum in bonis temporalibus, v. gr. si quis non valde dives voverit copiosas eleemosynas, longas peregrinationes aliaque similia notabiliter gravantia, & lædentia se, vel suam familiam, *arg. cap. De peregrinationis Votis* 4. *& cap. Magnæ* 7. *de Voto & Voti*.

62 Tertia justa, & rationabilis causa dispensandi est notabilis, & valde magna difficultas exequendi Votum, præsertim superveniens, vel ante non prævisa, ut concedunt omnes. Immo non solum ea, quæ prius incognita supervenit, sed etiam ea, quæ prius jam fuit prævisa, semper enim multo difficilior apparet res, dum illius instat executio, quam dum remote, & a longe prævidetur. Unde recte ad propositum exclamat Tamburinus *lib.* 3. *in Decalog. capit. cap.* 16. §. 3. *n.* 22. *O quoties dum mente, & cogitatione tamen prælitamur, in quæque magna assurgimus, in quæcumque pericula ruimus, ad quorum tamen primum occursum trepidamus, & terga etiam volentes vertimus*. Sic tamen Abbas *in cap. Non est* 5. *n.* 6. *de Voto*, Sporer, *loc. cit. n.* 40. Reiff. *loc. cit. n.* 23. Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 45. *n.* 41. & alii.

63 Quarta justa, & rationabilis causa dispensandi est bonum commune, præsertim Ecclesiæ, vel Reipublicæ. Sic cum unico Herede alicujus Regni, vel Ducatus juste, & rationabiliter dispensatur in Voto Castitatis, & Religionis, ut inde nubere possit, si prævideatur ita proficuum esse Reipublicæ, quæ alias ob successionem in Regnum, vel Ducatum plurimis subjaceret incommodis, concuteretur bellis, vexaretur perturbationibus, depauperaretur prædationibus, & hujusmodi. Item juste, ac rationabiliter dispensatur in Voto illius, qui longam vovit peregrinationem, quem tamen multum expedit Reipublicæ, aut Familiæ præsto esse, *Communis, arg. cap. De peregrinationis Votis* 5. *cap. Magnæ* 7. *& cap. Ex multa* 9. *de Voto, & Voti redemptione*.

64 Ad dispensandum in Votis tria præcipue attendenda sunt, ut monet Innocentius III. *in cap. Magnæ* 7. *de Voto, & Voti redemptione*, nempe: *Quid liceat secundum æquitatem, quid deceat secundum honestatem, & quid expediat secundum utilitatem*. Hinc quo majus & excellentius Votum est, ut castitatis perpetuæ, Religionis, Peregrinationis ad loca sancta, & hujusmodi, eo major causa requiritur ad dispensationem; & ubi causa non appareat ita sufficiens ad omnino dispensandum, admiscenda est aliqua commutatio, subrogando nempe aliquod pium opus, quo Voti gravitas prudenter dispensantis judicio compensetur. Immo quamvis appareat causa sufficiens ad dispensationem, consultum est, semper aliquam commutationem admiscere exemplo Summorum Pontificum, ut patet *in cap. Venientes* 2. *cap. Magnæ* 7. *cap. Quod super* 8. *& cap. Ex multa* 9. *de Voto, & Voti redemptione*.

65 Si Dispensatio data sit cum bona fide, & postea inveniatur data sine sufficienti causa; aut si data cum dubia, & deinde inveniatur data sine causa, satis probabile est, quod maneat valida. Sic cum aliis Lessius *part.* 2. *de Instit. cap.* 4. *dub.* 17. Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 44. *n.* 10. Sporer *loc. c. n.* 45. Azorius, Tamb. aliique cum Illsung. apud La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 541. quamvis ipse dicat, quod alii cum Castrop. probabilius teneant non valere. Et ratio probabilis nostræ sententiæ est, quia spectat ad Dei benignitatem approbare, & ratum habere quod bona fide concessum, & acceptatum fuit, quamvis revera nulliter tunc egerit dispensans. Hoc enim est privilegium bonæ fidei, *arg. leg. Barbarius* 3. *ff. de Offic. Prætor.* & suavitati regiminis Ecclesiæ conformius, & humanius. *Hoc enim humanius est*, ut de simili dicitur *in c. l. Barbarius*.

66 Dispensans scienter sine justa causa, sicuti & scienter petens, ac acceptans hujusmodi dispensationem, peccat mortaliter pro ratione materiæ. *Communis*. Utraque enim sibi arrogat in re gravi Jus, quod non habet; & ipsa esset potius dissipatio, quam dispensatio, cum potestas, dispensandi data sit in *ædificationem*, & non in *destructionem*, ut dicit Apostol. 2. *ad Corinth. cap.* 10. *n.* 8. *& cap.* 13. *n.* 10.

67 Interveniente justa, ac rationabili dispensandi causa, Superior, vel quivis dispensandi facultate præditus, si rogetur, tenetur sub gravi in Votis dispensare. *Communis*. Et ratio est, quia potestas dispensandi est ipsis concessa ad bonum subditorum, & Reipublicæ; Unde eam sine causa denegantes subditis, & Reipublicæ gravem injuriam inferunt, & fiunt causa culpabilis damnorum, vel peccatorum ex negata debita dispensatione secuturum. Dispensationem enim esse debitam, quando est necessaria ad commune bonum, vel evitandum publicum scandalum, & ad reparandum grave damnum spirituale, vel corporale Voventis ad procurandum majus bonum ex dispensatione proventurum, & hujusmodi, satis colligitur ex *cap. Ponderet* 14. *cap. Et purgabit* 15. *cap. Quia sanctitas* 16. *cap. Quid est* 17. *cap. Cum exaudiero* 19. *cap. Contumaces* 21. *cap. Si quis Presbyter* 22. *cap. Bene valet* 23. *cap. Sacerdos quidem* 24. *& cap. Ut constitueretur* 25. *dist.* 50. *cap. Exposuisti* 23. *de Præbend.* cum similibus.

68 Papa ex justa, & rationabili causa dispensare potest in quolibet Voto, tam simplici quam solemni, non solum edito in susceptione Sacri Ordinis, sed etiam in Professione Religiosa. *Communis*, per verba Christi *Matth. cap.* 16. *num.* 19. *Quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cœlis*. Et de facto Alexander III. dispensavit cum Nicolao Justiniano Monacho ad nubendum, & Celestinus III. dispensavit cum Constantia Moniali Professa Filia Rogerii Siciliæ Regis, ut nuberet Henrico VI. & Gregorius XIII. dispensavit cum fratre Cardinalis Jojosæ Gallo Sacerdote professo & Provinciali Ordinis Cappuccinorum, ut ex aliis refert Fagnanus *lib.* 3. *Decretal. in cap. Cum ad Monasterium* 6. *de statu Monachor. n.* 66. testans etiam cum Ramiro Rege Aragonum dispensatum fuisse, ut relicta Religione, & Episcopatu, acciperet uxorem, & Regnum; & alii plures similiter dispensarunt cum aliis pluribus. Unde Justus Redn. *tom.* 2. *Operis Canonico Politici* refert, quod Juditta fuit Monialis Ratisbonensis, & dein trium Regum conjux, scilicet Bretislai Bœmiæ, Meslcani Poloniæ, & Petri Hungariæ. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 3. *num.* 3. *&* 4.

69 Episcopi dispensare possunt potestate ordinaria in cunctis Votis suorum subditorum Diœcesanorum exceptis specialiter reservatis Summo Pontifici. *Communis*: Episcopi enim succedunt Apostolis, quibus dictum est a Christo *Matth. cap.* 18. *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cœlis*.

Item in dictis Votis potest Sede vacante dispensare Capitulum, seu Vicarius Capitularis, cum Sede Vacante succedat in Jurisdictione ordinaria Episcopi, *cap. His quæ* 11. *cap. cum olim* 14. *de Majoritat.*, *& obedient. cap. Si Episcopus* 3. *& c. Ecclesiæ Cathedrali* 4. *de supplend. neglig. Prælator. in* 6. *cap. Cum nullus* 3. *de temporibus Ordinat. in* 6. *cap. Episcopali Sede unic. de majoritat. & obedient. in* 6. *cap. Si Capitulum* 1. *de institutionibus in* 6. *Clementin. Multorum querela* 1. *de Hæreticis*, cum similibus, & sic tenet *Communis Doctorum*.

71 Legati, seu Nuncii Apostolici dispensare possunt in dictis Votis cum subditis Provinciæ sibi commissæ; *Communis*; Habent enim in ipsis Ecclesiasticam jurisdictionem, a qua promanat talis facultas sic dispensandi.

72 Item in dictis Votis dispensare possunt cum suis subditis omnes Prælati, qui habent jurisdictionem in Foro externo, vel Privilegium; *Communis*.

73 Archiepiscopi, seu Metropolitani possunt quidem dispensare in Votis suorum suffraganeorum, sed non cum subditis eorumdem suffraganeorum, nisi per appellationem ad ipsos fuerit habitus recursus in casu, quo Episcopi talem dispensationem injuste denegarent; *Communis Doctorum*, quorum aliqui, ut Avila *par.* 7. *de Censuris disp.* 10. *dub.* 8. *conclus.* 1. *notand.* 2. Henriquez *lib.* 4. *de Irregular. cap.* 18. *n.* 3., & alii non improbabiliter id extendunt ad tempus, quo illorum Diœceses visitant; *arg. cap. ultim. de Censibus in* 6 & Concil. Trid. *sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.* quamvis alii, teste Layman *l. c. cap.* 8. *n.* 7. rectius id negent, cum in *dict. cap. ultim. de Censibus* statuatur solum, quod Archiepiscopus, dum visitat, possit eorum Confessiones audire, & absolvere, & nihil disponat de dispositione in eorum Votis.

74 Prælati Regulares Religionum exemptarum dispensare possunt in omnibus dictis Votis cum suis subditis, & cum Novitiis circa Vota, quæ in seculo, vel Novitiatu emiserunt; *Communis*, Habent enim in ipsis plenam Ecclesiasticam Jurisdictionem; Et hoc Salmanticenses, & plures alii intelligunt etiam de Superioribus Localibus, cum respectu suorum subditorum habeant Jurisdictionem ordinariam in foro interno, & externo.

75 Non sic autem Prælati Religionum non exemptarum, nisi id eis, vel ex consuetudine, vel Episcopi licentia, seu commissione concessum sit. *Communis*, teste *Sporer l. c. n.* 52.

76 Nec etiam in ipsis Votis dispensare possunt Abbatissæ, vel Superiorissæ Monialium, quæ licet possint suarum subditarum Vota irritare, eo quod in illas habeant potestatem Dominativam vi Voti Obedientiæ, ex dictis *supra n.* 23. non possunt tamen in earum Votis dispensare, cum facultas sic dispensandi promanet ex jurisdictione spirituali, qua de facto carent Abbatissæ, seu Superiorissæ Monialium. Sporer *loc. c. n.* 52. Felix Potest *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1696. *Busemb. l. c. dub.* 8. *respons.* 2. cum Suarez, & Lessio ibi citatis, & alii passim.

77 Confessarii Regulares approbati Ordinum Mendicantium ac in eorum Privilegiis communicantium possunt dispensare in omnibus Votis, in quibus Jure ordinario possunt dispensare Episcopi. Unde Confessarii Regulares dispensare possunt in omnibus Votis, exceptis quinque mox adducendis Papæ reservatis. *Communis*, & expresse habetur ex pluribus Privilegiis Summorum Pontificum ut Innocentii VIII. Eugenii IV. Martini V. Pauli III. Gregorii XIII. S. Pii V. ac aliorum, ut videre est in Compendiis Privilegiorum, Dominicanorum, Minorum, Augustinianorum, Carmelitarum, Societatis Jesu, ac aliorum Regularium.

78 Vota reservata Summo Pontifici sunt quinque sequentia, nempe Votum Religionis ab Ecclesia approbatæ; Votum Castitatis integræ, & perpetuæ: Votum peregrinationis Hierosolymitanæ ad Sanctum Sepulcrum, Votum peregrinationis Romanæ ad limina Apostolorum Petri & Pauli, & Votum peregrinationis Compostellanæ ad Sanctum Jacobum devotionis causa. *Communis*, *arg. Extravagant. Etsi Dominici* 5. *de pœnitentiis & remissionibus*, ubi sub pœna Excommunicationis prohibetur, ne quis sine speciali licentia Papæ, in aliquo dictorum quinque Votorum dispenset.

79 Reservatio dictorum quinque Votorum, cum sit odiosa, utpote ordinariam potestatem restringens, est omnino stricte interpretanda; *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. juris in* 6. ibi: *Odia restringi, favores convenit ampliari*. Unde talis reservatio est intelligenda solum de Votis proprie dictis perfectis, determinatis, absolutis, & quidem præcise quo ad substantiam, non autem qualitates, & circumstantias, eorum. Et si in aliquo deficiant, licite sint valida, non sunt tamen reservata. *Sic Doctores communiter*.

80 Hinc non sunt reservata dicta quinque Vota, sed dispensabilia ab Episcopo, vel Confessariis Regularibus, si non sint Vota proprie dicta, idest promissiones veræ factæ Deo: sic non sunt reservata Vota, quæ sæpe sæpius emittuntur a puellis, & aliis promittentibus non Deo, sed Beatæ Virgini Mariæ, vel aliquibus Sanctis servare in suum honorem perpetuam castitatem, assumere peregrinationem Romanam, Compostellanam, & hujusmodi sine intentione, & reflexione obligandi se Deo. Tales enim promissiones non sunt Vota proprie dicta, cum Vota proprie dicta sint solum promissiones factæ Deo. Secus autem esset dicendum, si id specialiter in honorem B. Mariæ Virginis, vel alicujus Sancti voverent Deo; Unde caute in his procedere debent Confessarii, & diligenter sic voventes interrogare de vera sua intentione, & reflexione in actu similium promissionum. Et si asserant, nihil tunc cogitasse de Deo, vel cogitasse quidem tunc etiam de Deo, sed non cogitasse de promissione facienda ipsi, sed soli ejus Matri, aut tali Sancto, tunc censendi sunt sic Voventes non fecisse Votum proprie dictum, & consequenter nec reservatum. Gobat *tom.* 3. *caus. X. n.* 327. Sporer *loc. cit. n.* 58. & alii. Si autem dubium sit, an tales intenderint tunc se obligasse ipsi Deo, an solum B. Mariæ Virgini, aut tali Sancto, tunc censendi sunt fecisse verum Votum ipsi Deo, adeoque reservatum: In dubio enim præsumendum est pro actus perfectione potius, quam pro defectu; & in similibus solet adesse intentio saltem implicita se obligandi Deo in honorem B. Mariæ Virginis, vel talis Sancti. Gobat *t.* 3. *caus.* 1. *n.* 21. Sporer *l. c. n.* 58. & alii.

Item non sunt reservata dicta Vota Summo Pontifici, 81
sed dispensabilia ab Episcopo, vel Confessariis Regularibus, si non sint omnino perfecta, uti est Votum Castitatis imperfectum, nempe Castitatis solum temporalis, ut ad decem annos, Votum castitatis conjugalis, Non nubendi, Non petendi Debitum, Non fornicandi, & hujusmodi, quia per Votum castitatis reservatum intelligitur sola castitas perfecta, & perpetua; ut tenent Doctores communiter; *arg. capit. Odia* 15. *de Regul. juris in* 6. Item reservata non sunt Vota castitatis, & Religionis ex metu etiam levi incusso emissa; ex gravi enim metu emissa non indigent dispensatione, sed per se irrita sunt. *Sic Communis Doctorum*, *argum. cap. Veniens* 5. *Qui Clerici, vel voventes*, & ratio est quia talia Vota non sunt omnino perfecta, cum voventes principaliter ea non emiserint amore virtutis, nec principali intentione obsequium præstandi Deo, sed evitandi, & declinandi id, quod timuerunt ab injuste extorquentibus dicta Vota. Tum quia non est præsumendum, voluisse Pontificem sibi reservare Vota, quæ alias debent esse facilis dispensationis tum ob imperfectionem consensus voventium, tum in odium injuste illa extorquentium, ne videatur velle fovere iniquitatem, & injuriam illorum, uti esset, si Vota ex metu injuste incusso emissa reservaret.

Item non sunt reservata dicta Vota, sed dispensabilia 82
ut supra, si non sint omnino certa. Unde quotiescumque adest dubium de eorum valore, sive dubium sit *Juris*, ut si dubium sit, an sint vere Vota, an vere reservata? sive dubium sit *Facti*, ut si dubium sit, an adfuerint in ipsis vera promissio, plena deliberatio, sufficiens intentio, & alia ad Voti, & reservationis rationem necessario requisita, tunc dicta Vota, sive sint castitatis perpetuæ, sive Religionis approbatæ, sive trium præfatarum Peregrinationum, non sunt Papæ reservata, sed ab Episcopo, vel Confessariis Regularibus dispensabilia, *Communis*, *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris*. Et ratio est, quia reservatio, cum sit odiosa, & gravis, restringenda est ad casus omnino certos, plene voluntarios, & graviores: Tum quia semper in dubiis benigniora præferenda sunt; *leg. Semper* 56. *de Regul. Juris*. Et in re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus justius, quam tutius; *l. Ea quæ* 192. *ff. eod.* Et in ambiguis rebus humaniorum sententiam sequi oportet, *l. si fuerit* 10. *ff. de rebus dubiis*.

Item reservata non sunt dicta vota, sed ut supra di- 83
spensabilia, si non sint omnino determinata; Unde reservatum non est votum alternativum, seu disjunctivum, cujus altera pars reservata non est, ut si quis voveat, vel castitatem perpetuam, vel perpetuum jejunium, Peregrinationem Romanam, vel eleemosynam centum Florenorum. *Communis*, *arg. cap. In alternativis* 70. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *In alternativis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri*, *& l. In eo quod plus* 110. *ff. de Regul. Juris* §. 3. ibi: *Ubi verba conjuncta non sunt, sufficit alterum esse factum*. Et id verum est etiamsi progressu temporis altera pars non reservata impossibilis fiat, & sic vovens determinate obligetur ad partem reservatam, quia id non provenit ex intentione voventis, sed eventu per accidens, adeoque adhuc manet ut supra dispensabile. Si autem utraque pars esset reservata, ut si quis voveat perpetuam castitatem vel Peregrinationem Hierosolymitanam tunc votum esset reservatum, ut tenet Communis Doctorum teste La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *n.* 548. Vide verb. *Jubilæum art.* 2. *n.* 42. *&* 43.

Item reservata non sunt dicta vota, sed ut supra dispen- 84
sabilia, si non sint omnino absoluta; Unde reservata non sunt vota conditionata pœnalia, ut si quis voveat castitatem perpetuam, Religionem approbatam &c. si se inebriaverit, vitiose luserit, si furatus fuerit, & hujusmodi: Tunc enim non solum ante, sed etiam post admissam culpam sunt ut supra dispensabilia dicta vota; Sic Doctores communiter contra paucos, teste La Croix *loc. cit. num.* 546. Sporer *loc. citat. numer.* 63. Et ratio

est, quia talia vota valde deficiunt a natura perfecti voti: Nam sic voventes proprie non eligunt castitatem perpetuam, Religionem approbatam, & hujusmodi sed potius metu obligationis servandi castitatem perpetuam ingrediendi Religionem, volunt se petere ab inebriatione, a vitioso ludo, a furto &c. adeoque directe potius vovent se non inebriare, vitiose non ludere, non furari, & castitatem, ac Religionem velut pœnam refugiunt; Talia enim vota pœnalia non tendunt in rem promissam directa voluntate primario, & per sese affectu, & amore honestatis illius, sed solum tendunt in ipsam tamquam sibi pœnosam, & afflictivam cum aliqua aversione animi, ut seu timore incurrendi obligationem, præstandi rem promissam, idest servandi castitatem perpetuam, ingrediendi Religionem &c. retrahantur voventes ab inebriatione, vitioso ludo, furto, & similibus.

85 Sic etiam reservata non sunt dicta vota, sed ut supra dispensabilia, si sint proprie conditionata sub conditione de futuro accidentaria, non a natura, vel jure ipsis votis annexa Ut si quis voveat Religionem, perpetuam castitatem &c. si convaluerit, si a naufragio evaserit, si talem intentum Beneficium, vel Officium obtinuerit, & hujusmodi; Tunc enim ante dicta vota tenent Doctores communiter, quia non sunt vota simpliciter, nec de facto obligantia, sed sub conditione pendente in futurum: Conditionale enim nihil ponit in esse, nisi purificata conditione, & actus sub conditione celebratus, conditione non impleta, nullum operatur effectum, *arg. §. sub conditione 4. Institut. de verb. obligation. & leg. unica §. Sin autem Cod. de caducitat. tollend.* Suspenditur enim ejus valor usque ad eventum conditionis; *leg. 1. cui ff. de Actionibus, & obligationibus, leg. Legata sub conditione ff. de conditione & demonstrat.*

86 An autem post impletam conditionem dicta vota evadant reservata, nec sint amplius ut supra dispensabilia; valde controvertunt Doctores: Layman enim *lib. 4. tract. 4. cap. 8. num.* 10. Herinex *disp. 4. de Voto q. 6. n. 62.* Reiffenst. *Theol. moral. tract. 5. dist. 3. n. 36.* cum pluribus aliis tenent, post impletam conditionem dicta vota esse reservata, nec amplius esse ab Episcopo, & Confessariis Regularibus dispensabilia, quia Vota conditionata, sicuti quicumque alii contractus, ac promissiones factæ sub conditione, ipsa conditione eveniente seu adimpleta, transeunt in absoluta, ac omnino perficiuntur ac si sine conditione facta fuissent, *leg. Potior 11. ff. Qui potiores in pignore*.

87 E contra tamen Sanchez *lib. 4. Moral. cap. 40. numer.* 91. cum Styro, Ledesma, Suarez & aliis constanter propugnant dicta Vota, nec etiam post adimpletam conditionem esse reservata, sed adhuc sicuti prius esse dispensabilia ab Episcopo, & Confessariis Regularibus. Sic tenent etiam Antonius Gomez *in Bulla Cruciatæ clausula 10. n.* 93. Toletus *lib. 4. Summæ cap. 18. num.* 11. Reiffenstuel *lib. 3. Decret. tit. 34. n. 33. & seq.* recedens a priori sententia, *quam in sua Theolog. moral. l. c.* reputaverat probabiliorem; & hanc valde probabilem, & in praxi tutam censet Sporer *loc. cit. n. 66.* & esse frequentissima praxi Virorum sapientissimorum receptam testatur Gomez *l. cit.* & Reiff. *cit. t. 34. n. 33.* Immo sic tenere alios communiter cum Franc. Bella gamba *de Jubilæo part. 3. sect. 23. q. 2.* testatur la Croix *lib. 3. p. 1. n.* 545. Et ratio vere efficax est quia hujusmodi vota conditionata oriuntur ab imperfecto consensu, utpote dependente a futuro eventu conditionis. Adventus autem conditionis non facit, quin revera consensus fuerit imperfectus, nec ejus naturam mutare potest, cum nulla nova voluntas accedat; adeoque cum retineant semper primævam imperfectionem, etiam adimpleta conditione tamquam Vota imperfecte voluntariæ, erunt utpote non reservata, cum reservatio tamquam odiosa sit restringenda ad sola Vota perfecte & plene voluntaria; *argum. cap. Odia 16. de Regul. Juris in 6.* (a).

88 Tum quia vota pœnalia etiam post impletam conditionem non sunt reservata cum non sint perfecta, ex quo non fiant amore virtutis, seu materiæ promissæ, nec amore obsequium præstandi Deo, sed magis cum animi aversione, aut timore obligationis contrahendæ mens retrahatur ab illo vitio, verb. g. se inebriandi, vitiose ludendi, jurandi, & hujusmodi, juxta dicta *supra n.* 84. quod concedunt etiam ipsimet Adversarii: ergo ob eamdem rationem, nec vota conditionata sub conditione de futuro accidentali erunt reservata, cum ubi eadem est ratio, eadem sit juris dispositio; *leg. Ideo 27. ff. de Legibus, l. Illud 32. ff. Ad Legem Aquiliam, & cap. Inter corporalia, de translation. Episcop.* Tum etiam quia vota pœnalia sunt magis perfecta, quam vota sub alia conditione v. gr. recuperandæ sanitatis, evadendi naufragium, obtinendi illud Officium, & hujusmodi, adeoque si vota pœnalia etiam post impletam conditionem sunt dispensabilia ab Episcopo & Confessariis Regularibus, a fortiori post impletam conditionem erunt ut supra dispensabilia alia vota conditionalia, quia cui licet quod est plus, licet utique quod est minus, textu expresso *in cap. Cui licet 53. de Regul. juris in 6.* & *Ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur*, textu expresso *in cap. Ex parte 27. de Decimis*. Quod autem vota pœnalia sint magis perfecta, quam alia dicta vota conditionalia, clare patet, quia ordinarie fiunt principaliter amore alicujus certæ virtutis, & odio alicujus certi vitii, sicque jam principaliter intentione placendi Deo, ac ipsum non offendendi, ut patet in eo, qui vovet perpetuam Castitatem, Religionem approbatam &c. si se inebriaverit, si vitiose luserit, si furatus fuerit, & hujusmodi juxta dicta *supra n.* 84. E contra autem dicta alia vota conditionata ordinarie non fiunt principaliter, nec amore alicujus certæ virtutis, nec odio alicujus certi vitii, sicque nec principaliter intentione placendi Deo, ac ipsum non offendendi, sed amore consequendi, aliquod bonum temporale, verb. grat. sanitatem, Officium aliquod, vel Beneficium &c. vel evadendi aliquod temporale malum, ut naufragium, tempestatem, hoc, vel illud periculum, sicque valde imperfecte, & consequenter vota pœnalia sunt magis perfecta quam dicta alia vota conditionalia, adeoque &c. Vide dict. verb. *Jubilæum art. 2. n.* 41.

89 Quinnimo addit cum aliis Diana *part. 6. tract. 8. resolut.* 3. apud La Croix *l. c. n.* 545 etiamsi aliquod tale votum conditionatum post impletam conditionem fuisset confirmatum, non ideo fore reservatum, quia confirmatio semper cadit super idem votum a principio conditionale, nisi nunc esset emissum independenter a primo voto. Vide dicta *supra n. 17. & 18.* & dict. verb. *Jubilæum art. 2. n.* 41.

90 Notanter autem *supra numer.* 86. fuit conclusum, quod dicta vota non sunt reservata, *si sint proprie conditionata sub conditione de futuro accidentaria, non a natura vel jure ipsis votis annexa*, quia sola illa vota conditionata non sunt reservata, quæ facta sunt sub conditione mere voluntarie adjecta, mereque de futuro accidentaria, ut sunt vota *supra d. num.* 85. assignata; Vota autem conditionata conditione generatim, naturaliterve, aut ex dispositione juris ipsis votis annexa, non obstante tali conditione, adhuc remanent reservata, nec possunt a Confessariis privilegiatis dispensari. Sic votum Castitatis perpetuæ ab impubere editum, quamvis sit editum cum hac tacita, & naturaliter annexa conditione: *Si Pater consenserit*, non potest a Confessariis privilegiatis dispensari, nec commutari, quamvis possit illud irritare suus Pater, & in ejus defectu ipsius Tutor, juxta dicta *supra a num.* 16. Item Vota solemnia, & substantialia Religionis sunt reservata, nec possunt a Superioribus, & Confessariis privilegiatis dispensari, quamvis habeant a jure annexam tacitam conditionem, qua Papa possit illa dissolvere. Sic recte Gobat *tom. 2. de Voto n. 225. & 226.*

91 Non sunt reservata dicta quinque Vota quoad circumstantias, vel qualitates aliquas accidentales a Vovente voto reservato adjectas; Unde si quis voverit pedestre peregrinari Compostellam, mendicando peregrinari Romam, seu voverit strictiorem Religionem, potest Episcopus, & Confessarius Regularis ex justa causa dispensare, ut equester, vel non mendicando, peregrinetur, & ut aliam Religionem etiam laxiorem ingrediatur. Herinex *disp. 4. de Voto quæst.* La Croix *lib. 3. part. 1. n.* 550. cum Azorio, Sanchez, Castropal. Lessio, Illung. Bellegamb. & aliis ibi citatis, Sporer *loc. cit. num.* 67. Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. tit. 34. num.* 36. & ipso teste alii communiter. Et ratio est, quia sola substantia Voti censetur reservata, *arg. cit. cap. Odia 15. de Regul. Juris in 6.*

92 Circa Votum Castitatis est specialiter advertendum, quod Votum absolutum omnimodæ Castitatis emissum, ab uno conjuge post consummatum Matrimonium absque alterius licentia non est reservatum, quia non est perfectæ, & omnimodæ Castitatis, cum adhuc teneatur reddere debitum. *Communis*. Si autem sit dictum Votum emissum ab uno Conjuge cum consensu approbativo alterius Conjugis renunciantis Juri suo, aut ab utroque Conjuge mutuo consensu per modum contractus, & conventionis irrevocabilis, est reservatum Summo Pontifici, cum sit Votum continentiæ perpetuæ, ac integræ, & omnimodæ; Unde non potest ab Episcopo dispensari, nisi in aliquo casu gravis, & urgentis necessitatis. *Communis*.

93 Votum servandi perpetuam virginitatem non est reservatum, si Vovens cognovit differentiam inter Virgini-

(a) Nota. Auctor Summæ Alexandrinæ, aliique viri docti confidenter pronunciant: *Si conditio impleta sit, ad Romanum Pontificem confugiendum esse, in quinque votis, ut impetraretur dispensatio*; nam illi absolute vovere illa conditione, eaque posita, Deo per hujusmodi votum sunt revera obligati; neque dici jure possunt imperfecte voluntaria hujusmodi vota, quæ passim majori animi fervore, ac maturiori cum deliberatione fiunt.

ginitatem, & Castitatem, & solum dixit: *Voveo virginitatem perpetuam*. Tunc enim est tantum Votum Castitatis partiale, quia censetur vovisse tantum se abstinere a primo actu, quo perditur virginitas, & non ab omni actu, quo violari potest Castitas: Castitas enim violari potest tactibus, & osculis impudicis, ac omni morosa complacentia, absque eo quod violetur virginalis, ac corporalis integritas. Si autem Vovens non cognovit dictam differentiam, uti communiter non agnoscunt juvenes, & puellæ, & dixit absolute: *Voveo virginitatem perpetuam*, est reservatum. Tunc enim est Votum Castitatis totale; cum pro eadem re in tali casu sumatur Virginitas, & Castitas, Moya *tom.* 2. *distinct.* 1. *qu.* 2. *n.* 7. La Croix *loc. cit. n.* 561. & in hoc sensu alii passim recte consulentes in similibus casibus esse diligenter explorandam intentionem, & cognitionem Voventium. Si vero dubitet Vovens, an emiserit Votum partiale, aut totale Castitatis, tunc non erit Votum reservatum, per dicta *supra num.* 82. de Voto dubio quoad ejus valorem, & *n.* 83. de Voto alternativo, cum in tali casu sit tantum certitudo pro Voto partiali, aut totali: sicque tale Votum disjunctivum relinquat Voventi libertatem eligendi quod volet, per *Regulam* 70. *de Reg. Juris in* 6. ibi adductam.

96 Cum quis, vel quæ voto continentiæ jam emisso nulla obtenta dispensatione, culpabiliter contrahit Matrimonium, tale Votum est dispensabile per Episcopum, ac Confessarios Regulares solum quo ad petendum debitum, ac remanet firmum quo ad alia, sicque talis Vovens tenetur adhuc ad non se polluendum, non fornicandum, & ad servandam Castitatem, altero conjuge mortuo. *Communis*.

97 Cum quis, vel quæ ante contractum Matrimonium perpetuam Castitatem, vel Religionem perfecte vovit, tale votum est reservatum Jure ordinario Summo Pontifici.
98 *Communis*. Episcopus autem potest in simili voto dispensare ratione gravis, & urgentis necessitatis, & impossibilis recursus ad Papam, & cum periculum est in mora. Sanchez *lib.* 8. *moral. d.* 10. *num.* 22. Navarr. *in Manual. c.* 12. *n.* 76. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 8. *n.* 16. Sporer *l. c. n.* 74. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 37. testans de communissima aliorum, *arg. cap. Quoniam* 13. *caus.* 1. *qu.* 7. *dist.* 1. *capit. Omnes* 3. *de Feriis*, *cap. Consuluisti* 3. *de celebr. Missar. c. Consilium* 2. *de observ. jejunior.* ubi expresse dicitur: *Cum non subjaceat Legi necessitas*, *cap. Sicut* 15. *de consecr. dist.* 1. ibi: *Necessitas non habet Legem*, *cap. quod non est* 3. *de Reg. Jur.* ibi: *Quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum*. Et ratio est, quia non est præsumendum, nec ullo modo credendum, quod Papa in tali casu necessitatis velit privative quoad Ordinarios sibi reservare cum dispendio boni communis animarum potestatem a Christo Domino in bonum commune ipsarum animarum concessam: Hoc enim non esset consonum fini ejusdem reservationis, qui est ad evitanda scandala, pericula, & peccata, non autem ut eisdem irretiantur, & esse contra suavem, & providam gubernationem Ecclesiæ, quæ potestatem suam gerere debet non in destructionem, sed in ædificationem animarum, juxta illud Apost. *ad Corinth.* 2. *c.* 10. *num.* 8. & *cap.* 13. *num.* 10.

99 Gravis autem, & urgens, ac sufficiens necessitas sic dispensandi in Voto Castitatis est, si ex dilatione Matrimonii usque ad responsum Pontificis ex parte Voventis, seu inter contracturos urgeat periculum incontinentiæ, scandali, vel alterius gravis mali. Si Matrimonium differri nequeat sine gravi Sponsi, vel Sponsæ, aut eorum familiæ dedecore, si puella deflorata, prolesque nascenda infamanda sit, præsertim si deflorator sit morti proximus, & nisi puellam defloratam, ac gravidam ducat, nascenda sit proles illegitima, & orituræ timeantur graves discordiæ inter cognatos, & his similia, de quibus late Doctores, & præcipue Sanch. *lib.* 2. *de Matrimonio disp.* 40.

100 Posse in simili gravi, & urgenti necessitate sic dispensare etiam Confessarios Regulares, tenent Henricx *d.* 4. *de voto qu.* 6. *num.* 69. cum Bassæo, & aliis ibi citatis, Crouleers *in cap.* 7. *Reg. S. Francisci Lect.* 29. Alvilez *de privil. Regul. sect.* 3. *cap.* 5. §. 3. Chassaing *de Privil. reg. tract.* 1. *cap.* 5. *proposit.* 2. cum Casarubio, Lessio, Cordoba, & aliis ibi citatis, Leander, & alii apud Moyam *tom.* 2. *d.* 1. *qu.* 1. *a num.* 17. Reiffenstuel *lib.* 3. *decret. tit.* 34. *num.* 40. & *seq.* ubi id probat hoc sequenti non spernendo fundamento. Juxta communem etiam Adversariorum possunt Confessarii Mendicantes dispensare in omnibus Votis in quibus Jure ordinario dispensare potest Episcopus; Atqui hic potest Jure ordinario urgente necessitate dispensare in Votis alias reservatis ergo &c. Majorem concedunt Adversarii, patetque clare ex Privilegiis: Minor probatur, quia Episcopus urgente necessitate, vel dispensat ratione Officii, vel ideo quod in tali casu non censeatur reservatum, vel vi universalis consuetudinis, per quam constat Episcopum urgente necessitate posse dispensare: Quocumque tandem modo dispenset, Jure ordinario dispensat, & quidem si primo, & secundo modo, non est dubium; si tertio modo, vi consuetudinis nempe, inde patet, quia consuetudo dat Jurisdictionem ordinariam, prout pluribus demonstrat Sanchez *lib.* 8. *de Matrim. disp.* 1. & diximus *in lib.* 1. *Decr. tit.* 29. *de Offic. & potest. Judicis Delegati num.* 11. *argum. l. More majorum & l. Et quia*, *ff. de Jurisd. omnium*. Confirmatur: Jurisdictio, & Potestas, qua Episcopi urgente necessitate in Votis dispensant, non est delegata, ergo ordinaria. Probatur antecedens: Jurisdictio delegata est, quæ nec ex Lege, nec ratione Officii, nec ex consuetudine, sed ex speciali commissione alterius competit, uti cum communi dictum est *cit. l.* 1. *Decr. tit.* 26. *de Offic. & potest. Judic. Delegat. num.* 12. Atqui nullibi in toto Jure hæc specialis commissio Episcopis tamquam delegatis facta ostendi potest, ergo cum nihilominus dispensent, Jurisdictione, seu Jure ordinario dispensare censendi sunt. Hactenus ille, & quidem vere probabiliter.

At vero contrarium docet teste La Croix *lib.* 3. *par.* 101
1. *num.* 563. communissima cum Suarez, Sanchez, Barbosa, Henriq., Laym. Rodriquez, Fagundez, Miranda, Lezana, Castrop. Tamburin. *lib.* 3. *cap.* 16. §. 4. *n.* 49. Burgaber *centur.* 3. *cas.* 32. Moya *loc. cit. num.* 22. Sporer *l. c. num.* 55. & 74. Henno *t.* 1. *tract.* 4. *in decal. log. disp.* 1. *qu.* 3. *de Voto art.* 3. *Petes* 4. quia omnes Doctores antiqui concedentes Episcopis ex præsumpta licentia Papæ hanc potestatem extraordinariam, negant reliquis Confessariis, & Mendicantibus pro tempore Jubilæi. Hinc in Bullis Jubilæi, & Privilegiis Mendicantium expresse solent excipi Vota illa: Privilegia enim Regularium Mendicantium, quod possint dispensare in votis, in quibus possunt Episcopi, intelligi debent de iis solis votis, in quibus dispensare possunt Episcopi Jure ordinario, ideoque proprie Episcopales sunt; non autem de iis, qui per se Papales sunt, & tantum per accidens ratione urgentis necessitatis, & moralis impotentiæ adeundi Pontificem, ac Episcopum tamquam ordinarium post Pontificem Pastorem devolvuntur. Sicque talis Potestas dispensandi fundatur in Jurisdictione Ordinaria, quam habent Episcopi, & non Mendicantes.

Episcopus in simili necessitatis casu dispensare potest, 102
quamvis Legatus Pontificius in Provincia sit. Suarez *lib.* 6. *capitulo* 26. *num.* 10. Sanchez *libr.* 8. *de Matrimon. disput.* 9. *numer.* 25. & *lib.* 4. *moral. cap.* 40. *numer.* 38. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *Cap.* 8. *num.* 17. Sporer *loc. cit. n.* 72. & alii contra Aragonium, Rodriquez, & alios. Et ratio est, quia Legatus Papæ, quamvis a Latere sit, ordinario Jure non habet majorem dispensandi potestatem, quam Episcopus; adeoque potest Vovens in tali necessitatis casu pro obtinenda dispensatione in Voto reservato adire libere quem maluerit, Episcopum nempe, vel Legatum Apostolicum.

Si autem Legatus Apostolicus specialem commissionem, 103
& facultatem habeat dispensandi in Votis reservatis, vel Lege Pontificia, aut absolvendi a Censuris Papæ reservatis, tunc dispensare in ipsis non potest Episcopus. Et ratio est, quia Episcopus in dictis casibus dispensare, aut absolvere potest solum ratione urgentis necessitatis, quæ ratio cessat, si adiri possit aliquis speciali præditus ad id facultate, cum cessante causa cesset effectus, *cap. Cum cessante* 60. *de appellat.* & cessante ratione, & causa Legis cessat ipsa Lex, *l. Adigere* 6. §. 2. *ff. de jurepatron.* Ratio enim Legis est anima Legis: *l. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnat.* Sic tenent Navarr. *in Manual. cap.* 27. *num.* 90. Sanchez *cit. disp.* 9. *num.* 45. & *cit. cap.* 40. *num.* 38. Lessius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 13. *num.* 106. Suarez *cit. Cap.* 26. *num.* 15. Layman *l. c. num.* 17. *vers. Posterior vero*, Sporer *loc. c. n.* 72. & alii contra Henriquez, Avilam, & alios.

Votum Sacros Ordines suscipiendi non est reservatum, 104
quia est tantum Votum vovendi Castitatem, & necdum Castitatis, adeoque dispensari potest ab Episcopo, & Confessariis Regularibus, Henriquez, Sa. Azor. Suarez, Less. Sanchez, Castrop. Diana, Illsung. Bellegamb. citati, & secuta La Croix *l. c. n.* 552. & alii passim.

Circa Votum Religionis est specialiter advertendum, 105
quod ut sit reservatum, debet esse absolutum, & perfectum Religionis a Sede Apostolica approbatæ, adeoque Votum Religionis ab Ecclesia non approbatæ non est reservatum. *Communis*.

Votum ingrediendi Religionem S. Joannis Hierosolymi- 106
tani est vere reservatum, quia ipsa est vera Religio, in qua emittuntur tria Vota solemnia Paupertatis, Castitatis perfectæ, & Obedientiæ. *Communis*.

Votum autem ingrediendi alias Religiones Militares, ut 107
Equitum S. Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ, & hujusmodi, non est reservatum, sed potest dispensari, & commutari: Et ratio est, quia de illis est dubium an sint veræ Religiones, & dd. Equites emittunt Votum Castitatis imperfectæ, videlicet solum Conjugalis. *Communis*.

Votum ingrediendi Religionem strictiorem non est re- 108
servatum quo ad circumstantiam *strictioris*. Unde potest cum justa causa dispensari ab Episcopo, vel Confessariis Regularibus, ut aliam etiam laxiorem ingrediatur. *Communis*, per dicta *supra num.* 91. Tale autem Votum ne- 109
quit postea irritari a Superiore Regulari, quia Religiosus quo ad hoc subjacet soli Summo Pontifici, textu

ex-

expresso *in cap. Licet 18. de Regularibus*. Vide *supra numer*, 23.

110 Votum perseverandi in Religione probabiliter non est reservatum, quia non est religionis in se, sed circumstantiæ, quæ non reservatur. Unde si qui sic vovit, experiatur in Novitiatu illum statum non sibi convenire, poterit ejus Votum dispensari, vel commutari. Sic la Croix *l. c. num.* 569. *cum* Sanchez, Fagundez, Mald. Diana, Trullench. Bellegamb. & Lessio ibi citatis, & alii plures.

111 Qui vovit ingredi religionem, si nequeat continentiam servare, nec detur recursus ad Papam, vel Delegatum, & adsit periculum in mora, potest ratione hujus gravis, & urgentis caussæ dispensari ab Episcopo in voto ingrediendi religionem; Sic expresse La Croix *l. c. num.* 567. se referens *ad numer.* 563. ubi testatur sic tenere Sanchez, Lessium, Garciam, Ledesm. Dianam, Pasqualig. Silvester. Navarr. Henriq. Valer. Sa, Suarez, Laym. Castrop. aliosque cum Cardena *in* 1. *Crisi d.* 79. *n.* 17. Vid. *supra num.* 98. & 99.

112 Circa Votum trium Peregrinationum, nempe Hierosolymitanæ, Romanæ, & Compostellanæ, est specialiter advertendum, quod non sunt reservata, nisi emissa sint devotionis caussa. Unde si edita sint ob alium finem v. gr. ad impetrandam absolutionem ab aliquo peccato, ad osculandos pedes Pontificis, & hujusmodi, dispensari possunt ab Episcopo, & a Confessariis regularibus. Si vero quando quis aliquam ex dictis Peregrinationibus vovit, alium finem expresse non cogitavit, præsumendum est vovisse devotionis caussa, adeoque esse reservatum, Felix Potestas *tom.* 1. *p.* 2. *num.* 2007. La Croix *l. c. num.* 570. cum Tamburin. & Illsung ibi allegatis.

113 Materia subrogata pro Voto reservato potest ex justa, & rationabili caussa dispensari, vel commutari ab Episcopo, & Confessariis regularibus. Unde si Papa commutaverit v. gr. Votum perpetuæ Continentiæ in perpetuum jejunium, tunc perpetuum jejunium potest dispensari, vel commutari, cum reservatio prioris Voti, utpote odiosa, non debeat extendi materiam subrogatam. Nec obstat, quod subrogatum sapiat naturam ejus, cujus loco subrogatur, *cap. Ecclesia* 3. *Ut lite pendente*, cum similibus, quia hoc valet solum in favorabilibus, & non in odiosis, ut in hoc casu *argum. c. Odia* 15. *de reg. Juris in* 6. Sic Communis Theologorum recte tamen monentium, quod petens Dispensationem, vel Commutationem materiæ subrogatæ Voto reservato debeat explicare ipsum Votum, ut Dispensans, vel Commutans gravitatem vinculi cognoscat, ne plus æque temere de tali materia remittat.

114 Quo ad Dispensationes Votorum Episcopi, & Confessarii regulares in quibusdam conveniunt, & in quibusdam differunt: Conveniunt in hoc, quod utrique possunt Vota dispensare, vel commutare etiam extra Sacramentum Confessionis, immo etiam cum absentibus; Nullo enim Jure horum facultas reperitur restricta ad solum Forum Sacramentale, ut recte notant Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 43. Sporer *loc. cit. num.* 79. La Croix *lib.* 3. *p.* 2. *num.* 507. cum Tamburin. & Bellegamb. ibi citatis, & alii. Vide verb. *Jubilæum art.* 2. *a num.* 64. *ad* 67. Differunt autem in hoc, quod Episcopi possunt suam potestatem dispensandi, vel commutandi Vota aliis delegare, quia in ipsis hæc potestas est ordinaria; Confessarii Regulares vero id non possunt, quia sunt Delegati ex privilegio, & Delegatus non potest subdelegare, nisi in delegatione exprimatur, *cap. Quoniam* 43. §. *Ceterum*, *de Officio Delegati*. Item differunt in hoc, quod Episcopi dispensare possunt in quinque Votis, cum urget necessitas, ac magna caussa, & impossibilis est recursus ad Papam, & periculum est in mora. Confessarii regulares autem id non possunt juxta communiorem sententiam traditam *supra num.* 101. E contra tamen Confessarii regulares suam dispensandi in Votis facultatem exercere possunt circa omnes Fideles ad ipsos undecunque venientes, quia ipsi agunt nomine Summi Pontificis totum Orbem pro sua Diœcesi habentis. Episcopi autem non possunt se extendere extra suos Diœcesanos, quia agunt per suam Jurisdictionem in sola sua Diœcesi restrictam.

115 Commutatio Voti (quæ est quartus modus, per quem tollitur obligatio Votorum) est translatio obligationis a materia Voti prius facti in aliam materiam priori subrogandam. *Est in re Communis*, *argum. Cap. De peregrinationis Votis* 1. *cap. Scripturæ* 4. *cap. Magnæ* 7. *cap. Quod super* 8. *cap. Ex multa* 9. *de Voto*, & *Voti redemptione*.

116 Talis Voti commutatio fieri potest, vel in opus melius, vel minus bonum. *Communis ac certa*, & clare patet ex infra dicendis.

117 Commutatio Voti in opus manifeste, & evidenter melius potest fieri etiam ab ipso vovente proprio arbitrio, & auctoritate absque ulla caussa. Sic jam Communis, & hodie receptissima Doctorum, testibus Reiffenst. *tit. libr.* 3. *Decret. tit.* 34. *num.* 45. Sporer *l. c. num.* 81. Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 49. *num.* 4. Suarez *lib.* 9. *de Voto cap.* 18. Less. *lib.* 3. *cap.* 40. *num.* 101. contra varios graves antiquos Doctores volentes ad id requiri Superioris auctoritatem. Et nostra conclusio desumitur clare ex *cap. Pervenit* 3. *de Jurejurando*, ubi exprese sic habetur: *Non enim propositum, aut promissum infringit qui in melius illud commutat* & *ex cap. Scripturæ* 8. *de Voto*, & *Voti redemptione*, ibi: *Reus fracti Voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequium in perpetuam nofcitur religionis observantiam commutare*, ubi ut clare patet, nulla requiritur auctoritas Superioris, nec ulla justa caussa, unde sufficit propria Voventis auctoritas, ac arbitrium. Excipiuntur autem quinque supradicta Vota Papæ reservata, quæ sine auctoritate Pontificis etiam in melius commutari non possunt in Religiosam Professionem, *arg. cit. Cap. Scripturæ* 4. *de Voto*, & *Voti redemptione*. Item excipiuntur Vota in favorem tertii emissa & jam acceptata, ut infra patebit.

Commutatio Voti in opus æquale, seu æqualiter bonum non potest fieri propria Voventis auctoritate, & arbitrio, sed debet fieri auctoritate Papæ, Episcopi, vel alterius Jurisdictionem habentis. Sic communior, & sine dubio probabilior Doctorum sententia cum Sanchez *l. c. num.* 12. Sporer *l. c. num.* 82. Reiffenst. *l. c. num.* 45. & alii passim, *arg. cap. De peregrinationis Votis* 1. *de Voto*, & *Voti redemptione*. Eo enim ipso, quod hæc materia sit Voto promissa, habet honestatem objectivam Virtutis Religionis, jamque censetur melior, quam altera libera secundum se tantum æqualis, adeoque nequit commutari in opus æquale, nisi ab habente Jurisdictionem, cum hic non adsit ratio interpretationis Divinæ Voluntatis, quod velit illud omnino æquale acceptare, sicuti adest in commutatione Voti in melius. Unde si occurrat caussa ita commutandi unum Votum in aliud, eam cognoscere spectat ad Superiorem. Contraria tamen opinio defenditur tanquam vere probabilis a Diana *p.* 3. *tract.* 11. *resol.* 48. cum pluribus ibi citatis a Tamburin. *lib.* 4. *decalog. cap.* 17. §. 5. *n.* 14. Sporer *l. c. n.* 83. & a multis aliis apud Castrop. *d.* 2. *p.* 15. *n.* 4. 118

Commutatio voti in opus minus bonum nullimode potest fieri propria voventis auctoritate & arbitrio, sed necessario fieri debet per habentem Jurisdictionem Ecclesiasticam ordinariam, vel Delegatam. *Communis*. Et ratio est clara, Commutatio voti in opus notabiliter minus bonum non potest fieri, nisi per habentem potestatem etiam dispensandi, quia tunc remittitur partialis obligatio voti, quæ utique est partialis dispensatio, adeoque &c. 119

Quicunque possunt Jure ordinario, vel Delegato in votis dispensare, possunt etiam illa commutare; At non e contra; Sic jam fere Communis: & recepta sententia Doctorum cum Suarez *lib.* 7. *de Voto cap.* 12. *num.* 10. Layman *loc. cit. num.* 20. Sporer *l. c. num.* 85. Henno *l. c. qu.* 3. §. 4. *concl.* 2. Reiffenstuel *l. c. num.* 46. & aliis modernis passim contra Navarr., Silvester Azorium, Sanchez, & alios negantes posse commutare vota eos, qui in illis possunt dispensare solo Jure Delegato, uti sunt Confessarii approbati Ordinum Mendicantium, & in eorum Privilegiis communicantium. Et ratio nostræ conclusionis, quod nempe etiam dicti Confessarii regulares possunt illa vota commutare, clara est, quia ut expresse habetur *in cap. Ex parte* 27. *de Decimis*: *Ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur*, & ut etiam exprese habetur *in cap. Cui licet* 53. *de regul. Juris in* 6. *Cui licet, quod est plus, licet utique quod est minus*; Atqui potens dispensare, potest totam Voti obligationem tollere, quod est plus, & majus, ergo a fortiori poterit illam voti obligationem in aliam commutare rem, quod est minus; qui enim potest remittere totum, potest & partem; adeoque Confessarii regulares possunt commutare proportionaliter illa Vota, in quibus possunt dispensare. 120

Secunda autem pars conclusionis, nempe quod nequeant e contra in votis dispensare quicumque illa possunt commutare, de se patet, & admittitur communiter, quia cui conceditur minus, non conceditur majus, ut a sensu contrario colligitur ex juribus adductis, Minus autem est votum commutare, quam in voto dispensare, ut exprese dicit S. Thomas 2. 2. *qu.* 88. *art.* 10. & liquet ex dictis. Unde in Bulla Cruciatæ datur facultas Vota commutandi, ut notant Bullæ expositores, non tamen dispensandi. 121

Habentes facultatem commutandi vota possunt illa commutare, etiamsi essent jurata. Vide verb. *Jubilæum art.* 2. *n.* 35. 122

Item commutare possunt etiam vota in favorem tertii facta & nondum acceptata. Vide *ib. n.* 37. 123

Non possunt tamen commutare vota in favorem tertii facta, & jam acceptata. Vide *ib. n.* 37. & verb. *Juramentum art.* 3. *n.* 53. 124

Dantur autem aliqui casus, in quibus possunt commutari, & immo & relaxari a Papa, & interdum ab Episcopis, aliisque Prælatis jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus Vota in favorem tertii facta & jam acceptata, & signanter cum bonum commune id exigit, quia bonum commune prævalet bono particulari, seu privato per vulgaria juris *in cap. Bonæ memoriæ* 3. *de postulatione Prælat. cap. Sciat caus.* 7. *quæst.* 1. *l. Actione* 65. §. 5. *ff. Pro socio Novella* 39. *cap.* 1. *vers. Ea enim*, 125

cum

enim similibus. Vide verb. *Juramentum artic. 3. numero 4.*

126 Confessarii privilegiati, & Regulares possunt commutare votum de non petenda commutatione, aut dispensatione Votorum. Vide dict. verb. *Jubilæum art. 2. numer. 39.*

127 Item commutare possunt etiam vota Castitatis, religionis, ac trium Peregrinationum, Hierosolymitanæ scilicet, Romanæ, ac Compostellanæ, quando non sunt vota proprie dicta, omnino perfecta, omnino certa, omnino determinata, omnino absoluta, & quando sunt conditionata, & pœnalia. Vide *supra num. 80. ad 91.* dicta de votorum dispensatione, & discurre proportionaliter de eorum commutatione, & vide etiam verb. *Jubilæum art. 2. a n. 40. ad 49.* & discurre hic pariformiter.

128 Votorum commutatio fieri potest etiam extra Confessionem; Immo etiam cum absentibus. Vide *supra n. 114.* & dict. verb. *Jubilæum art. 2. n. 64. & 65.*

129 An autem commutatio Votorum fieri possit etiam a Confessario, qui non audit Confessionem Pœnitentis, & cui Pœnitens nullatenus vult confiteri? Vide d. verb. *Jubilæum art. 2. n. 56. & 57.*

130 Ad commutationem voti in aliud opus manifeste melius nulla requiritur caussa, sed sufficit sola voluntas Voventis; Unde commutare votum in manifeste melius validum, licitum, & meritorium est. *Communis.*

131 Ad commutationem voti in aliud opus non melius sed solum æquale, vel quasi æquale, requiritur aliqua caussa; sed sufficit modica. Unde commutare votum in aliud opus æquale, vel quasi æquale, & non notabiliter minus absque omni caussa est quidem validum, sed venialiter illicitum, quia est abusus potestatis, quamvis in re levi. *Communis.* (a)

132 Ad commutationem voti in aliud opus notabiliter minus requiritur necessario caussa gravis, ut est imperfecta deliberatio voventis; Difficultas exequendi; Damnum spirituale, vel corporale; majus bonum speratum, & hujusmodi; Unde commutare votum in aliud opus notabiliter minus absque justa gravi caussa, nedum est graviter, seu moraliter illicitum, cum sit abusus potestatis in re gravi, ut concedunt omnes, sed probabilius est etiam invalidum, quia taliter commutans excedit suam potestatem, cum illam non habeat, nisi ut commutet in æquale, vel si minus, ratione potestatis dispensandi, non nisi ex justa gravi caussa juxta dicta de dispensatione *supra num. 59. Sic* communior, & probabilior Doctorum sententia cum Suarez, Navarr., & Azor, Castrop. Illsung La Croix *loc. cit. n. 526.* & ipso teste multi alii, Henno *loc. cit.* aliique plures; quamvis non desint graves Doctores, uti Sanchez, Diana, Tambur. Bellegamb. Sporer *l. cit. num. 120.* & alii vere probabiliter defendentes, quod talis commutatio in notabiliter minus sit quidem graviter illicita, sed tamen adhuc valida, & sit solum obligatio supplendi id, quod deest ad æqualitatem materiæ subrogatæ ad materiam Voti, uti fit in contractibus permutationis, aut venditionis, qui non annullantur ex inæqualitate rei vel pretii, sed remanet solum onus supplendi id, quod ad æqualitatem deest. At quamvis sit vere probabilis hæc sententia propter hanc paritatem, negatur tamen omnimoda paritas, quia commutatio inæqualis in dictis contractibus validatur a jure ad vitandas lites; Non sic autem commutatio notabiliter inæqualis in Votis validatur a Deo, cum ipse non det facultatem Ministro excedenti notabiliter suam potestatem, quæ data est *in ædificationem, & non in destructionem,* ut expresse dicit Apostolus 2. *ad Corinth. cap. 16. num. 8. & cap. 13. num. 10.* Ubi autem deest conditio, sub qua datur commutandi potestas, deficit ipsa potestas, consequenter & ipsa commutatio, *arg. leg. Si quis sub conditione 8. ff. Si quis omissa caussa.* Vide *supra n. 59.*

133 Pro praxi observanda in facienda commutatione Votorum non potest tradi una, & certa regula pro omnibus. Unde commutans debet prudenter tria præcipue attendere, juxta id, quod statuit Innocentius III. *in cap. Magnæ devotionis 7. de voto §. Et quidem,* ibi; *Et quidem tria præcipue duximus in hoc negotio attendenda. Quid liceat secundum æquitatem, quid deceat secundum honestatem, & quid expediat secundum utilitatem.*

134 Generaliter loquendo nisi circumstantiæ, & caussæ aliud exigant, commutari debet votum reale in reale, personale, in personale mixtum in mixtum, perpetuum in perpetuum, temporale in temporale, ut sic, quantum fieri potest, magis servetur æqualitas, & proportio, ut communiter tradunt Doctores.

135 Item generaliter loquendo in commutatione voti non est attendenda sola materia promissa, sed etiam finis promissionis, nec sola excellentia virtutis in materia subroganda, sed attendi debet id, quod magis ad Dei honorem, & cultum, ac ad voventis salutem conducit, diligenter consideratis omnibus circumstantiis personarum, locorum, & temporum. Unde si quis verbi gratia voverit flagellationem, seu disciplinam ad edomandam carnem Spiritui rebellantem, melius commutabitur tale Votum in jejunium, quam in Orationem, cum magis conducat ad finem intentum edomandæ carnis rebellis jejunium, quam Oratio. Licet enim Oratio sit excellentioris virtutis in se, non tamen in tali casu cum respectu ad finem, & salutem voventis, cum jejunium respectu ipsius sit aptius ad edomandam rebellem ejus carnem, & sic ad retrahendum ipsum a Dei offensa. Et sic de similibus, ut notant communiter Doctores recte addentes, quod consultius sit Vota personalia commutare in Sacramentorum frequentiam, cum Sacramenta efficacius, & facilius conducant ad salutem voventis, quam cetera opera.

Specialiter, ac particulariter loquendo votum simplex, 136
& absolutum, ac perfectum Castitatis perpetuæ, vel Religionis ingrediendæ ad effectum Matrimonii contrahendi solet a Pontifice, aut ejus Delegato commutari in perpetuum jejunium certi diei, v. g. Feriæ sextæ, & vigiliæ S. Fundatoris illius Religionis cum competenti aliqua eleemosyna, ac alio bono opere singulis annis, aut in Confessionem & Communionem bis in mense, sed sine dubio cum admixta dispensatione, cum Votum absolutum Religionis, & Castitatis perpetuæ nunquam possit proprie commutari, ex quo aliud omne opus subrogandum minus sit, adeoque semper est admiscenda Dispensatio, ut recte notant Sanchez *lib. 4. moral. cap. 56. n. 41.* Sporer *loc. cit. num. 127.* Felix Potest. *tom. 1. part. 2. num. 1639.* Gobat *tom. 2. tract. 3. cap. 41. num. 319.* & alii passim docentes posse in similia commutari a Confessariis privilegiatis, quando votum non est perfectum, & absolutum.

Votum Religionis ingrediendæ, si non petatur com- 137
mutatio ad effectum Matrimonii contrahendi, solet com-
mutari in statum Sacerdotalem, & jejunia illius Religio-
nis, ac aliquas eleemosynas singulis annis in honorem
Sancti Fundatoris illius Religionis. Non potest tamen 138
quis tale votum commutare simpliciter in susceptionem
Episcopatus, quia licet status Episcopalis secundum se sit
perfectior, non efficit tamen hominem perfectiorem,
quam Religio, licet perfectiorem esse supponat. Unde *in
c. Per tuas 10. de Voto*, qui vovit Religionem ingredi,
& voto non adimpleto susceperat Episcopatum, cogitur
Episcopatum resignare, & Religionem ingredi, ibi: *Con-
sulimus, ut si tuam sanare desideras conscientiam, regimen
resignes Ecclesiæ memoratæ, ac reddas Altissimo Vota
tua.* Votum autem ingrediendi Religionem strictiorem 139
potest justa de caussa commutari a Confessariis privilegia-
tis, & Regularibus in laxiorem, servata debita æquali-
tate, & proportione. *Sic Viva de Jubilæo qu. 12. n. 11.*
cum Lessio, Bonac. & Sanchez ibi citatis, Leander *de
Voto tract. 1. disp. 28. num. 50.* Gobat *tom. 2. tract. 3.
cap. 41. numer. 319.* & alii. Vide *supra numer. 91.
& 108.*

Votum suscipiendi Sacerdotium commutari potest in 140
quotidianam recitationem Officii B. M. V. vel septem Psalmorum Pœnitentialium cum Litaniis Sanctorum, & in procuranda celebratione Sacri semel in quolibet mense, & in Confessionem, ac Communionem bis singulis mensibus, & in votum Castitatis in statu Laicali, & si nolit Castitatem servare, in perpetuum jejunium singulis sextis Feriis, vel Sabbatis.

Votum non contrahendi Matrimonium potest commu- 141
tari in Confessionem, & Communionem semel singulis mensibus, in perpetuum jejunium unius diei singulorum mensium, in quotidianam recitationem Litaniarum B. Mariæ Virginis, vel in procuranda quotannis celebratione octo, vel decem Missarum, quamvis Sanchez *loc. cit. num. 42.* Gobat *loc. cit. cap. 42. n. 325.* & quidam alii dicant posse commutari in Confessionem singulis mensibus biennio, aut triennio faciendam. Itemque in novem Sacra extra ordinem facienda.

Votum Peregrinationis pedestris ita commutari potest, 142
ut labor itineris compensetur totidem dierum jejunio. Peregrinationis vero equestris quatuor dierum iter compensetur unius diei jejunio una cum erogatione in pauperes omnium illarum expensarum, quas Vovens juxta sui status conditionem eundo, commorando, & redeundo esset facturus. *Sic Communis* quoad expensas, quas esset Vovens facturus eundo, & commorando, & communior,

(a) Nota. Facultas dispensandi, & commutandi vota in ædificationem, non in destructionem Prælatis Ecclesiæ concessa est. Atqui sine ulla caussa, vel ex levi non *modica*, vota commutet, vel dissolvat, ac potestate in ædificationem non utitur. Rursus: ubi caussa nulla est, dubitari jure meritoque potest, num adsit in Prælato dispensandi, & commutandi potestas, agitur enim de facta Deo promissione, quæ acceptata præsumitur, cujus obligationis solutio, non aliud videtur, quam declaratio, quod in data circumstantia cesset obligatio, aut sese homo obligare non voluerit.

hior, ac verior Doctorum sententia quoad expensas, quas esset facturus redeundo. Gobat *tom. 2. tract. 3. cap. 39. num. 30.* Sanchez *de Voto cap. 36. num. 11.* cum multis ibi citatis, Leander *de voto disp. 18. qu. 47.* Bardus, & alii ibi allegati; Suarez *lib. 6. cap. 19. num. 10.*, & alii plures per expressum textum *in cap. Magnæ devotionis 7. de Voto, & Voti redemptione*, ubi in simili Voti commutatione Summus Pontifex vult habendam esse rationem laboris, & expensarum, non solum pro accessu, & mora, sed etiam pro regressu, ibi: *Tibi pro te, & famulis tuis licentiam concedimus Votum Peregrinationis taliter commutare, ut expensas, quas fueras in eundo, morando, & redeundo facturus, alicui Religioso committas in necessarios usus terræ illius* (nempe Sanctæ, ad quam Trecentis Episcopus, de quo ibi est sermo, Peregrinationem voverat) *sine diminutione qualibet transferendas .... laborem etiam laboribus recompenses solicitius instando vigiliis, devotius vacans Orationibus, & in jejuniis fortius te exercens*.

143 Henriquez autem *lib. 7. cap. 3.* Rodriquez *tom. 1. cap. 100.* Grassius *lib. 2. c. 30. num. 9.* Felix Potell. *t. 1. p. 2. a n. 1650.* & alii negant in tali commutatione computandas esse expensas; quas Vovens esset facturus in regressu, & dicunt non obstare allatum Textum, quia ideo in illo casu voluit Pontifex habendam esse rationem etiam expensarum regressus, quia tunc agebatur de summa indigentia eleemosynarum pro liberatione Terræ Sanctæ ab Infidelium manibus, ita ut ad talem finem etiam Cruciatam indixerit; Unde sicuti casus, & circumstantiæ illius Textus non habent locum in aliis casibus Peregrinationis, ita non faciunt, ut eadem dispositio particularis extendatur ad alios casus generaliter: A diversis enim non fit illatio, nec in ipsis est facienda extensio de casu in casum; *leg. Sed si aute 17. ff. de except. l. Papinianus 24. ff. de Minoribus, leg Si Maritus 10. in fine, Cod. de donat. inter virum, & uxorem, Cap. Ad audientiam 12. de Decimis*, cum similibus. Quæ opinio est probabilis, & tuta, uti etiam tutam vocat Gobat *loc. cit.* quamvis non esse tutam contendat Suarez *cit. lib. 9. cap. 19. numer. 10.*

144 In simili autem commutatione sunt semper deducendæ expensæ, quas tunc Vovens erat domi facturus, cum illæ nullimode includantur in Voto. *Sic Doctores Communiter*.

145 Si voto Peregrinationis v. gr. ad Sacram Lauretanam Ecclesiam unitum sit etiam Votum de elargiendo dictæ Ecclesiæ Lampadem centum aureorum, & illa Lampas fuerit jam a Rectore seu Procuratore nomine dictæ Lauretanæ Ecclesiæ acceptata, dictum Votum de elargienda tali Lampade nequit commutari per dicta *super n. 124.* & sub verb. *Jubilæum art. 2. num. 37.*, & sub verb. *Juramentum art. 3. num. 33.* Unde dicta Lampas debet ad præfatam Lauretanam Ecclesiam transmitti; sed expensis commutationis dictæ Peregrinationis, ut scilicet ab expensis, quas esset Vovens in ipsa peregrinatione facturus, & ratione commutationis in pauperes erogandis tantum detrahat, quantum sufficit pro transmissione lampadis; Si autem Votum de elargienda dicta Lampade nondum fuerit acceptatum, tunc posset commutari, & Lampas alteri Ecclesiæ elargiri, seu in alia opera pia, aliqua rationabili causa existente, converti, per dicta *supra n. 123.* & sub verb. *Jubilæum art. 2. num. 36.*

146 Expensæ, quas Vovens erat in Peregrinatione facturus, possunt commutari in totidem eleemosynas elargiendas Ecclesiis, pauperibus, aut in alia pia opera applicandis: Non enim necesse est, quo erat peregrinaturus, quamvis hoc esset consultius, si commodè fieri posset. *Communis*.

147 Labores, incommoda, & pericula peregrinationis commutari debent in opera pia, puta in jejunia, Orationes, ac vigilias, juxta text. *in cap. Magnæ devotionis 7. de Voto* allata *supra n. 142.*

148 In commutatione Voti peregrinationis semper addi debent Confessiones, & Communiones, & Visitationes Ecclesiarum, seu Altarium illorum Sanctorum, ad quos erat peregrinatio ex Voto directa, ut monent *Doctores Communiter*.

149 Votum jejunandi in perpetuum omnibus Sabbatis commutari potest in recitationem Rosarii cum moderata eleemosyna facienda dictis omnibus Sabbatis, vel in Confessionem, & Communionem bis in singulis mensibus.

150 Votum jejunandi semel in pane, & aqua commutari potest in unam Confessionem, & Communionem, aut in recitationem Rosarii cum verberatione corporis, seu aliqua eleemosyna competente statui, & conditioni Voventis.

151 Votum elargiendi talem eleemosynam pauperibus commutari potest in servitium Hospitalis tot diebus sufficientibus judicio prudentis Confessarii ad compensandam eleemosynam. Sic e converso Votum serviendi Hospitali tot diebus commutari potest in correspondentes eleemosynas ipsi Hospitali elargiendas. Et hæc pro exemplari sufficiant. Poterit enim prudens Confessarius ex istis colli- 152
gere alias similes commutationes faciendas: dummodo semper attendat ad Personarum conditionem, sexum, dispositionem, & hujusmodi, ratione quorum pro eodem Voto minor subroganda est peregrinatio, v. g. debili, ac seni, quam viro robusto, ac juveni; minor eleemosyna pauperi, quam diviti; pauciora jejunia debilia, ac laboranti, quam otioso, ac benevalenti, & sic de similibus.

153 Quæcumque autem Vota, exceptis realibus a tertio acceptatis, commutari possunt in Professionem Religiosam; immo per ipsam penitus extinguuntur. Vide *supra n. 8. & 9.*

154 Facta commutatione Voti liberum forte est Voventi, aut prius votum exequi, aut opus, in quod prius votum commutatum est; Immo etiam ejusdem operis novam commutationem ob rationabilem caussam petere, & obtinere poterit. Et si pluries commutatio facta sit, poterit quolibet opus substitutum eligere, vel ad votum redire. *Communis*. Et ratio est, quia commutatio facta est in favorem voventis; quisquis autem favori, ac Juri suo renunciare potest; *cap. si de terra 6. de privileg., & l. si quis in conscribendo 29. Cod. de pactis*. Et quilibet renunciare potest ei, quod pro se noscitur introductum, textu expresso *in cap. Ad Apostolicam 16. de Regularibus: Et quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*, ut expresse habetur *in c. Quod ob gratiam 61. de Reg. Juris in 6.*

155 Facta Commutatione voti, si opus subrogatum fiat postea impossibile, vel inutile, etsi per culpam voventis, vovens omnino liberatur, neque tenetur redire, & exequi prius votum suum; Quippe quod per legitimam commutationem jam extinctum est: obligatio enim semel extincta non reviviscit; *leg. Qui res 98. ff. de solutionibus*. Peccavit tamen vovens, si ejus culpa opus subrogatum factum sit impossibile; Unde si votum v. g. dandi certam eleemosynam commutatum sit in aliquod certum jejunium, sive ob justam caussam excusantem, sive ex caussa culpabiliter contracta nequeat a Vovente adimpleri; Immo etiam culpabiliter jejunare negligat, atque peccet, non tenetur redire, & exequi votam eleemosynam. *Communis*.

156 Qui commutare potest votum, potest, *& pœnam ratione* voti transgressi debitam commutare. Unde si quis verb. gr. voverit se non lusurum, aut se non inebriaturum, vel in pœnam jejunaturum, & interea sæpius transgrediendo pœnæ obligationem ex voto incurrerit, nec persolverit, Confessarius privilegiatus poterit ob justam caussam, non solum commutare votum quoad Obligationem facti, & pœnæ in futurum, sed etiam poterit commutare obligationem pœnarum pro præteritis transgressionibus incursarum. Sic Sanchez *lib. 4. moral. c. 52. num. 10., & cap. 56. num. 33.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 8. num. 20.* Suarez *lib. 6. de Voto cap. 20. num. 18.* Sporer *loc. cit. num. 132.* Henno *tom. 1. tract. in Decalog. disp. 2. quæst. 3. §. 5. vers. Petes sextò*; & alii plures contra Navarr., & alios. Et ratio est, quia Votum magis obligat ad materiam directè promissam, quam ad pœnam, adeoque Confessarius potens commutare votum quoad materiam directè promissam, poterit, & commutare quoad pœnam: *Cui enim licet quod est plus, licet utique quod est minus*, textu expresso *in Cap. Cui licet 13. de Regul. Juris in 6., & ubi majus conceditur, minus concessum esse videatur*, ut expresse habetur *in c. Ex part. 27. de Decimis*.

157 Habens potestatem ordinariam, vel delegatam ad vota commutanda, tenetur ipsa commutare, cum ob rationabilem caussam ad id requiritur. *Communis*. Et ratio est, quia nisi justam caussam habeat talem commutationem denegandi, censetur infidelis Minister, cum recipiendo dictam facultatem se implicite obligaverit ad ejus usum, ubi requireretur, & justa adesset caussa. Vide *supra numero 67.*

158 Hactenus dicta de Votis currunt salva proportione etiam de Juramentis. Vide verb. *Juramentum art. 3. per tot.*

159 Alia ad rem: Vide verb. *Jubilæum art. 2.*, & verb. *Impedimenta Matrimonii art. 3.* verb. *Votum*, *Notas Rom. Th. ad art. 3. n. 159.* (a)

Additio ex Auctore.

160 Votorum commutatio (Religionis & Castitatis exceptis) in alia pia, & salutaria opera facienda a Confessariis conceditur in Jubilæo universali; Bened. XIV. t. 1. Constit. inc. *Lætiora Apostolicæ servitutis* §. 4., & Constitut. 110. incip. *In suprema* §. 4. Vota simplicia, exce-

---

(a) Nota. Circa Votorum irritationem, dispensationem, & commutationem vide quæ de privilegiis Regularium alibi adnotata sunt.

exceptis Religionis, Castitatis, ac Ultramarino, & Visi-
161 tationis Liminum Apostolorum, in alia pia opera rite
commutari possunt per Confessarium electum ex appro-
batis ab Ordinario loci in vim Bullæ Cruciatæ. Idem
Const. 86. incip. *Quoniam* §. 8.
162 * Vota tamen simplicia etiam Castitatis, & Religio-
nis, ac Sacrarum Peregrinationum dispensando commutare
potest Major Pœnitentiarius Romanus. Idem Const. 95.
tom. 1. Bull. incip. *Pastor bonus* §. 29.
163 Vota simplicia in Congregatione Missionis emissa a ne-
mine quacumque causa, & occasione dissolvi possunt,
præterquam a Romano Pontifice, aut a Superiore Gene-
rali Congregationis in actu dimissionis tantum: Idem
Const. 63. incip. *Quo magis*. Vota simplicia quæ in Socie-
164 tate Jesu post biennium probationis emittuntur, Benefi-
ciorum vacationem non inducunt: Quamvis in Congre-
gatione quinta Generali ipsius Societatis *Canone* 1. 19.
165 statutum fuerit, ut qui Societati nomen dederit, exple-
to biennio, antequam Vota simplicia emittat, Ecclesia-
stica Beneficia dimittere debeat: Quo casu hujusmodi
Beneficia, si minus propter renunciationem vacare intel-
166 ligantur; Idem Const. 25. incip. *Ex quo* §. *denique*, ex
Suarez, Pellizario, Rigati, Pitono, & aliis.
167 Ad complementum, juvat hic adjicere decretum Sum-
mi Pontificis Benedicti XIV. prævio consilio particularis Congregationis ab ipso deputatæ Cardinalium de Gentilibus, Cavalchini, Tamburini, & Besotii, nec non Archiepiscopi Damasceni, Congregationis Episcoporum, & Regularium, atque ejusdem Congregationis particularis Secretarii, super dubio, an vota, quæ a Conversis Cisterciensibus emittuntur, simplicia sint, vel solemnia?

Delata ad Pœnitentiariæ Apostolicæ Signaturam controversia de votis, quæ in Professione a Conversis Cisterciensibus emittuntur, an simplicia sint, vel solemnia, eadem a dubii definitione se abstinuit, eo potissimum sub obtentu, quod de ea agendum esset in Congregatione Episcoporum, & Regularium, cui jam exhibita fuerint suffragia Patrum Generalis, & Procuratoris Generalis Ordinis Cisterciensis. Sed, cum nec ab hac ullum usque adhuc judicium prodiisset, opportunum, & congruum fore reputantes, si rem totam ad Nos avocaremus, in Congregatione particulari coram nobis habenda discutiendam; supradictos Cardinalium, & Secretarii Congregationum deputavimus: quæ habita coram Nobis die 16. currentis mensis Martii, unanimi censuit suffragio, vota a Conversis Cisterciensibus in Professione emissa, non esse simplicia, sed solemnia.

Et sane, si in ipso Familiæ Cisterciensis exordio, quod sæculo undecimo contigit, Monachis Conversi adjuncti fuerunt, ut Monachi in Claustro solitudini, & contemplationi vacarent, & conversi domos illas regerent, in quibus usui hominum necessitati parabantur, & sic de conversis statutum est: Eosque dixerunt, se conversos laicos barbatos licentia Episcopi sui suscepturos, eosque in vita sua, & in morte, excepto Monachatu, ut semetipsos: uti legitur in exordio Cisterciensis Cœnobii Tom. 1. Bibliothecæ Patrum Cisterciensium Tissier, autumantis, citatum Opusculum esse S. Stephani Abbatis Cisterciensis.

Si, coacto secundo Lateranensi Concilio anno 1139. sub Pontifice Innocentio II. statutum est, nulla futura Matrimonia, quæ post Professionem fierent a Conversis, si hoc ipsum confirmatum fuit in Concilio Rhemensi, habito sub Eugenio Papa III., qui in minoribus fuerat Abbas Sanctorum Vincentii, & Anastasii Romæ ad Aquas Salvias, Sanctique Bernardi discipulus; si Pontifex Alexander hujus nominis III. in sua Decretali, quæ incipit: *Non est Vobis*, sub tit. de Regularibus æquali erga Abbatem obedientiæ jugo respondit esse subjectos tum Monachos, tum conversos Ordinis Cisterciensis, suadent hæc omnia, quod vota a Conversis Cisterciensibus in professione emissa non simplicia sunt, sed solemnia: quod etiam fuit animadversum a Mabillonio, Monachorum Institutorum peritissimo, in sua præfatione in part. 2. sæculi sexti Ordinis Sancti Benedicti §. IX.

Nec, ut ab hoc sensu quis recederet, quidquam prodesse poterant verba, quæ a Conversis Cisterciensibus in Professione emittuntur: Pater, promitto tibi obedientiam de bono usque ad mortem: Præterquam quod enim compertum est, quinque prioribus Ecclesiæ sæculis nullam in emittenda Professione verborum formam fuisse præscriptam, & quod nec etiam juxta præsentem disciplinam unius Instituti Regularis Professio concordat in verbis cum Professione alterius Instituti; cum alumni Sancti Benedicti committant stabilitatem loci, conversionem morum, atque obedientiam secundum Regulam Sancti Benedicti; alumni Sancti Dominici voveant obedientiam secundum regulam Sancti Augustini; alumni Sancti Brunonis suorum morum conversionem promittant; quæ promissio æquipollere videtur promissioni conversorum Cisterciensium, obedientiæ de bono usque ad mortem.

Vis in eo consistere visa est, quod ad effectum, de quo agitur, nedum verborum, sed cæterorum quoque extrinsecorum circumstantiarum ratio habenda est. Cumque in Libro antiquarum definitionum Ordinis Cisterciensis dist. 24. c. 1. tit. de Receptione, & Professione conversorum, legatur, quod post expletum Novitiatus annum, Conversus, ad Capitulum Monachorum accedens, prostratus primo veniam petit, & deinde surgens ad imperium Abbatis, & interrogatus, spondeat stabilitatem suam, post quæ Abbas dicat. Det tibi Deus perseverantiam: omnesque respondeant: amen: quodque omni proprietate relicta, suorumque bonorum facta, prout libuerit, & maxime favore pauperum, distributione, flexis genibus jungat manus, easque ponat inter manus Abbatis, eique promittat obedientiam de bono usque ad mortem, Abbasque respondeat: respondentibus omnibus, tamen, quæ omnia quoque legunt in Rituali Cisterciensium libr. 6. de Ritu suscipiendi Fratres capit. 6. sub titulo de Receptione, & Professione Conversorum.

Accessus ad Capitulum, non tempore Novitiatus, sed post Novitiatum expletum per integrum annum, promissio stabilitatis post interrogationem de ea factam, & ejusdem acceptatio facta ab Abbate, cujus est Professionem admittere, solemnis proprietatis abdicatio, genuflectio ante Abbatem, & cætera solemnia, quæ comitantur professionem obedientiæ de bono usque ad mortem, æternæ vitæ precatio, memoratæ obedientiæ correspondens, satis innuunt, Professionem esse solemnem, in eaque impliciter, & virtualiter contineri vota Castitatis, Paupertatis, & obedientiæ quæ utpote juncta Professioni Regulari, non simplicia sunt, sed solemnia, juxta responsum Bonifacii VIII. in cap. unic. de voto, & voti redemptione, in sexto.

Unanime intersessentium Congregationi suffragium pro solemnitate votorum, quæ a Conversis Cisterciensibus in Promissione emittuntur, fuit a nobis in ipsa Congregatione oretenus approbatum. Hoc ipsum a nobis præsenti nostro Decreto confirmatur, quod nostro sigillo munitum Archiepiscopo Damasceno Congregationis Episcoporum, & Regularium, & particularis Congregationis Secretario, manibus nostris consignamus, demandantes, ut illud referat inter Acta Congregationis Episcoporum, & Regularium, & Decreti exemplar ad Pœnitentiariam Apostolicam, & Congregationem Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, inter sua Acta approbandum, transmittat: ut unanimis in posterum sit sententia de solemnitate votorum, quæ a conversis Cisterciensibus emittuntur.

Datum ex Palatio Apostolico Quirinali hac die 21. Martii 1747.

VOTUM PRO ELECTIONE.

Vide verb. *Electio art. 3., & 4. fere per tot.*

VOTUM PROUT EST IMPEDIMENTUM MATRIMONII.

Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art. 1. a num. 23. ad 26.*

USUCAPIO.

Vide verb. *Præscriptio*.

USURA.

SUMMARIUM.

1 *Usura varie accipitur.*
2 *Usura capta pro conventione, seu contractu usurario quid sit? & quid sit usura capta pro lucro quod ex contractu usurario acquiritur.*
3 *Usura dividitur primo in mentalem, & realem, & quæ utraque sit?*
4 *Secundo dividitur in expressam, seu manifestam, & in tacitam, seu palliatam, & quæ utraque sit?*
5 *Tertio dividitur in lucratoriam, compensatoriam, & punitoriam, & quæ singulæ sint.*
6 *Usura proprie dicta, seu lucratoria, est prohibita, non solum jure positivo Divino, & Ecclesiastico, sed etiam jure naturali. Et ostenditur, quod sit prohibita Jure Divino.*
7 *Item quod sit prohibita etiam Jure Canonico.*
8 *Item quod sit prohibita etiam jure naturali.*
9 *Adducitur, & solvitur duplex instantia ex Scriptura* ad n. 11.
12 *Usura usurarum lucratoria est prohibita etiam de Jure Civili.*
13 *Quid sit Usura usurarum?*
14 *Usura vero secundum se non est jure Cæsareo, seu Civili communi prohibita, nisi sit in maxima quantitate.*

15 Usura enim in maxima quantitate est prohibita etiam Jure Civili communi.

16 Assignatur quæ sit permissa, & quæ reprobata quantitas adductis ad id quatuor versiculis.

17 At vero omnes supra n. 14. allegatæ Leges Civiles permittentes, & approbantes Usuras contra Jus Divinum, & naturale, correctæ, & abrogatæ sunt per Jus Canonicum.

18 Hinc nullus Princeps, quamvis Supremus, sive Sæcularis, sive Ecclesiasticus, & neque Papa condere potest legem, quâ usuræ reddantur licitæ.

19 Immo nedum non possunt dicti Principes permittere tamquam licitas usuras, sed tenentur eas prohibere etiam Judæis in suis Ditionibus degentibus, & contravenientes punire.

20 Post enim Legem Evangelicam non possunt Judæi fœnerare cum alienigenis modo, quo ipsis permittebatur in Lege veteri.

21 Usura compensatoria, seu restauratoria est licita ratione damni emergentis, lucri cessantis, & periculi perdendæ sortis.

22 Usura punitoria, seu moratoria est licita, & quare?

23 Mutuans accepto pignore à Mutuatario cum pacto, ut interim fructus pignoris lucretur, nisi adsit alius justus titulus, committit usuram, & tenetur tales fructus perceptos ex pignore computare in sortem.

24 Dantur tamen aliqui justi tituli percipiendi fructus ex pignore sine diminutione sortis.

25 Pactum Antichreseos quid sit? & an sit illicitum, & usurarium?

26 Pactum Legis Commissoriæ quid sit? & an sit illicitum, & usurarium?

27 Usuræ neque possunt exigi, & accipi ob favorem causæ piæ, vel ob aliud opus bonum, neque ad id dari potest aliqua dispensatio.

28 Unde nec quidem, ut redimantur captivi, vel ut alantur pauperes, aut ædificentur, & restaurentur Ecclesiæ, permitti potest facultas dandi pecunias ad usuras.

29 Sunt tamen liciti, nec sunt usurarii Montes Pietatis.

30 Mutuare cum pacto conferendi aliquid supra sortem, non tanquam debitum Justitiæ, sed tantum amicitiæ, & gratitudinis est usura.

31 Mutuans non potest licite aliquid supra sortem exigere, ex quo se obliget ad non repetendam sortem, usque ad certum tempus.

32 Mutuans non potest licite aliquid supra sortem exigere a Mutuatario pro sola carentia pecuniæ, quam ei æqualiter, numeratam mutuavit.

33 Mutuare ea intentione, ut acquiratur aliquid ex mutuo tamquam debitum ex Justitia, etsi id minus principaliter intendatur, est usura mentalis.

34 Non est tamen usura, cum quis dat mutuum, & sine ulla pactione secundario tantum inde aliquid intendit, & sperat. Immo neque est vera & propria usura, quamvis Mutuator mente intenderit tale lucrum primario, & principaliter, ut infra sub n. 85.

35 Adducitur & solvitur instantia.

36 An sit usura, si Mutuans excitet, moneat, seu roget Mutuatarium, ut intuitu mutui illi præstet aliquam gratuitam remunerationem, seu aliquid præter sortem ex gratitudine liberaliter, & voluntarie ei præstet?

37 Si Mutuatarius mere gratis, & liberaliter det aliquid ultra sortem; Mutuator autem mala fide accipiat tamquam debitum ratione mutui, est quidem usura mentalis, inchoata, sed non perfecta, nec restitutioni obnoxia.

38 Quid si Mutuatarius det aliquid ultra sortem tamquam ex debito ratione mutui, & Mutuator accipiat bona fide tamquam sibi gratis, & mere liberaliter donatum?

39 Quid si dubium sit, an Mutuatarius dederit illud auctarium gratis, & mere liberaliter, vel an tamquam ex debito ratione mutui.

40 Si Mutuatarius det aliquid ultra sortem, eo quia timet, se alia vice cum indigebit non accepturum mutuum, vel ne videatur, aut vocetur ingratus, tunc mutuans probabilius tenetur ad restitutionem.

41 Contraria tamen sententia est etiam vere probabilis.

42 Usura est, si Mutuans det mutuum Mutuatario cum pacto, ut remittat obligationem restituendi, non solum bona fortunæ, sed etiam famam, quam antea injuste læserat.

43 Item usura est si mutuet cum pacto ut Mutuatarius abstineat ab actione injuriarum, quam contra ipsum juste intentare posset.

44 Usura vera est quidquid pretio æstimabile pacto expresso, vel tacito exigitur, & recipitur vi mutui per se tamquam debitum ex justitia, seu tamquam pretium mutui. Unde Mutans cum pacto, ut Mutuatarius ei vendat res suas etiam justo pretio; vel ut emat res ab ipso; vel ut utatur ejus Molendino, seu frequentet ejus Officinam, vel ut patrocinetur suæ causæ; vel ut conducat ejus prædium; vel ut restituat in alio loco, vel ut restituat partem in pecunia, partem in mercibus; vel ut eum eximat a Gabellis, seu Tributis; vel ut ei præstet munus a lingua, a manu, ab obsequio, & his similia, committit usuram.

45 Item usura est mutuare cum pacto, ut Mutuatarius teneatur fidejubere pro Mutuante, vel suis.

46 Mutuare frumentum, vel vinum de præsenti, quo minus valet, cum pacto ut restituatur in eadem quantitate pro tempore, quo providetur certo, vel quasi certo pluris valiturum est usura.

47 Non est tamen usura, si sit æquale dubium, an tempore restitutionis sit valiturum pluris, vel minus.

48 Sic pariformiter est dicendum de pecunia mutuata cum pacto, ut restituatur in eadem omnino specie, & numero pro tali tempore.

49 Excipe tamen, nisi ipse Mutuator talem pecuniam, tale vinum, tale frumentum, & hujusmodi servaturus esset usque ad illud tempus, quo pluris distrahere potuisset.

50 Contractus ille, qui vulgo dicitur a godere, quo scilicet aliquis dat sufficientem pecuniam alteri, ut ipse quandiu utitur dicta pecunia, cedat illi domum vel alteram rem fructiferam interim fruendam, quomodo possit ab usura excusari?

51 Qui recusat mutuare pecuniam, sed ipsam tradit indigenti dicendo, quod emit ab ipso suas Vaccas, & easdem ei locat pro pensione annua ei solvenda, excusatur communiter ab usura, si ille alter de facto habeat dictas Vaccas utiles, & serventur conditiones requisitæ ad contractum justæ locationis; secus vero non.

52 Ab usura excusatur, qui a se mutuum petenti tradit pecuniam dicendo, quod tali pecunia conducit suas operas ad futuram messem, vel vindemiam.

53 Ementes res minori pretio, quam valeant, quando excusentur ab usura, & restitutione; vel non?

54 Ementes Chirographa, & aliena credita minori pretio, quam valeant, quando excusentur ab usura & restitutione, vel non?

55 Emere rem sine justo titulo infra pretium infimum ob solam anticipatam solutionem est usura.

56 Item usura est rem plus justo pretio, idest supra pretium summum vendere sine justo titulo ob solam dilatam solutionem.

57 Venditores quando excusentur ab usura, restitutione, vel non?

58 Contractus Mohatra est usurarius.

59 An mutuans possit ex contractu usurarie celebrato percipere, & retinere lucrum, quod ex alio justo contractu (quem celebrasset, si scivisset) recipere, & retinere potuisset? ad n. 62.

63 Contractus vulgo dictus trium contractuum an sit usurarius, vel non?

64 Notarii, seu Tabelliones scienter conficientes instrumenta usuraria, testes ipsa subscribentes, consulentes, ac persuadentes ad usuras exigendas, dantes scienter pecuniam usurario ad exigendas usuras, Judices, & Domini compellentes ad solvendas usuras, vel impedientes quominus solutæ usuræ repetantur, aut restituantur, omnes Ministri principales usurarii ad usuras concurrentes, ut negotiorum gestores, proxenetæ, factores, correspondentes, & hujusmodi, & denique omnes efficaciter cooperantes ad usuras exigendas, & solvendas peccant mortaliter contra Justitiam, & ad restitutionem obligantur, etiam quisque in solidum defectu aliorum.

65 Mutuatarius, qui absque justa causa ab usurario etiam parato petit mutuum sub Usuris, peccat mortaliter peccato scandali.

66 Non peccat autem Mutuatarius, si ab usurario petat mutuum ob aliquam justam causam, non solum necessitatis, sed etiam veræ, & evidentis utilitatis.

67 Mutuatarius non peccat post acceptum jam mutuum sub usuris, usuram solvendo, si non possit sine gravi incommodo solutionem denegare.

68 Non tenetur tamen Mutuatarius solvere veras usuras lucratorias, etiamsi eas solvere promiserit, nisi sub juramento ad eas eas solvendas se obligaverit.

69 Mutuator autem cogi potest, ut dictum juramentum, & per consequens etiam usurarum solutionem remittat.

70 Et in casu quo Mutuatarius vi juramenti dictas lucratorias usuras jam solverit, potest illas in judicio petere, debetque Mutuator ad eas Mutuatario denuo restituendas compelli.

71 Et dato, quod Mutuatarius etiam jurasset se non repetiturum usuras solutas, nihilominus Mutuator compelli potest, ut vel juramentum remittat, vel ab usuræ exactione desistat, vel poterit non obstante hujusmodi ju-

ra-

ramento per Judicem ex Officio compelli ad restituendas Usuras jam solutas.

72 *Mutuatarius quamvis non teneatur solvere veras Usuras lucratorias, tenetur tamen solvere Usuras compensatorias, & punitorias.*

73 *Usurarius non acquirit dominium Usurarum, seu rerum per Usuram acceptarum, nisi res usu consumptibiles ita commixtæ sint cum rebus ipsius propriis, ut nullo modo discerni possint.*

74 *Si tamen prædictæ res per Usuram acceptæ ita commixtæ sint cum rebus propriis, & nullo modo discerni possint, tunc Usurarius acquirit quidem earum dominium ratione commixtionis, seu confusionis, vel specificationis, sed ita debile, & infirmum, ut teneatur ad restitutionem in æquivalenti ratione injustæ acceptionis.*

75 *Hinc Usurarius tenetur restituere omnia acquisita per usuras usque ad æqualitatem damni illati. primo scilicet ipsasmet in res in individuo, vel in se adhuc discernibiliter existentes, vel in æquivalenti, si commixtæ cum suis indiscernibiliter existant. Secundo si res per usuram accepta erat secundum se fructifera, tenetur restituere una cum illa etiam omnes fructus ex ipsa perceptos, detractis expensis, & æstimatione laboris, ac industriæ. Immo tenetur usurarius restituere ipsos fructus ex re usuraria acquisita perceptos, quamvis Mutuatarius per negligentiam suam illos fructus non percepisset, si rem suam habuisset, detractis tamen, ut supra, expensis, & æstimatione laboris ac industriæ. Insuper tenetur usurarius restituere etiam fructus, quos ipse per incuriam non percepit, attamen percepisset Mutuatarius. Nullos tamen fructus tenetur restituere usurarius, si ex re usuraria accepta, nec ipse fructus aliquos percepit, nec Mutuatarius per similem negligentiam fuisset percepturus.*

76 *Si autem res per usuram accepta non erat secundum se fructifera, & detentione ipsius nullum emergat damnum, vel lucrum cesset Mutuatario, fructus ex illa percepti fiunt quo ad dominium ejusdem usurarii, nec restituendi sunt mutuatario.*

77 *Hinc res ipsæ, quas usurarius sibi emit v. g. pecunia usuraria, quamvis non permixtæ nec confusæ cum rebus propriis ipsius Usurarii transeunt in ejus dominium.*

78 *Item si Usurarius res per usuram acquisitas vendat, pretium illarum quoad dominium sibi acquirit, & non Mutuatario, remanente semper tamen obligatione restituendi in æquivalenti, & damna inde secuta mutuatario compensandi.*

79 *Etiam Judæi tenentur restituere usuras extortas a Christianis, & ad id compellendi sunt per Principes, & Potestates seculares.*

80 *Obligatio restituendi usuras transit ad hæredes Usurariorum, non tantum suos, sed etiam extraneos.*

81 *Non tenentur tamen Hæredes restituere ultra vires Hæreditatis.*

82 *Tenentur vero Hæredes Usurarii restituere, quamvis res usuraria ad eos in natura non devenerit, nec per illam Hæreditas illorum fuerit aucta.*

83 *Restitutio ab Usurario, seu ejus Hæredibus facienda est illis, a quibus usuræ extortæ fuerunt, vel eorum Hæredibus, si extent; vel si non extent, seu non sint superstites, pauperibus.*

84 *Paupertas usurarium, & Hæredes illius excusat a restitutione, donec ad pinguiorem fortunam pervenerint.*

85 *Ad restitutionem obligat, nedum usura realis, sed etiam mentalis, si aliquod intentum lucrum ratione mutui sit subsecutum.*

86 *Si autem mutuatarius omnino gratis, & ex mera gratitudine, ac liberalitate aliquid dederit ultra sortem, nulla est obligatio id restituendi, quamvis Mutuator mente intenderit tale lucrum primario, ac principaliter mutuatarii gratitudinem, ac liberalitatem tale lucrum sperasset.*

87 *Per usuram mentalem quid vere, & proprie intelligatur.*

88 *Usurarii, ultra supra recensitam obligationem restitutionis, subjacent etiam variis pœnis contra ipsos tam in Jure Civili, quam in Jure Canonico statutis; & prima eorum pœna est, quod usurarii manifesti, seu notorii sunt ipso Jure infames.*

83 *Secunda pœna est, quod usurarii notorii, seu manifesti, si Clerici sint, & moniti non desistant, ab Officio, & Beneficio sint suspendendi, ac deponendi, & a fortiori Clerici usurarii manifesti repellendi sunt a Sacris Ordinibus suscipiendis, & ab Officiis, & Beneficiis obtinendis.*

90 *Tertia pœna est, quod usurarii notorii, & manifesti, si Laici sint, excommunicari debent usquedum debite satisfecerint; & ipso facto Irregulares existunt.*

91 *Quarta pœna est, quod non admittantur ad Communionem Altaris.*

92 *Quinta pœna est, quod eorum oblationes non possint recipi.*

93 *Sexta pœna est, quod eorum Testamentis nullus possit interesse, & quod talia Testamenta sint ipso jure irrita, nisi ante mortem restituerint per usuram acquisita, vel de eorum restitutione idoneam cautionem dederint.*

94 *Septima pœna est, ut nullus eos ad Confessionem admittat, aut absolvat etiam ab aliis peccatis, antequam vel restituant usuras, vel de satisfaciendo pro viribus suarum facultatum prædicto modo cautionem præstent.*

95 *Octava pœna est, quod si in eo peccato decesserint, careant Ecclesiastica sepultura, & qui eos ad Ecclesiasticam sepulturam admittere præsumpserint, sint suspensi, & ipso facto excommunicati.*

96 *Insuper præcipitur sub variis pœnis hic assignatis Dominis Terrarum, & Universitatibus, ne permittant alienigenas in Terris suis conducere domos ad exercendas usuras, vel conductas habere, & ne quis eis ad hoc domos locet.*

97 *Præterea Officiales Communitatum facientes, aut dictantes, vel scribentes statuta super usuris solvendis non repetendis, vel non restituendis, vel judicantes secundum illa, vel non delentes illa si possint intra tres menses de libris Communitatum, vel ea servantes, sunt excommunicati.*

98 *Usurarii præter supra dictas pœnas a jure statutas, etiam aliis pœnis arbitrariis, & extraordinariis puniri possunt a Judice tam Ecclesiastico, quam seculari.*

97 *Ut usurarii incurrant supradictas pœnas, debent esse manifesti, seu notorii Jure, vel Facto. Et qui sint tales usurarii?*

100 *Judex criminum usurariorum quoad Censuras, & privationes Ecclesiasticorum Beneficiorum est solus Ecclesiasticus.*

101 *Judex autem criminum usurariorum quoad alias pœnas potest esse, tam Laicus, quam Ecclesiasticus, & datur locus præventioni, tam in quæstione Juris, quam in quæstione Facti.*

102 *Alia ad rem, remissive.*

103 *Tandem etiam ad propositum sub oculis ponitur Encyclica Benedicti XIV.*

140 *Subnectuntur Supplementa Auctoris, ad n. 113.*

Usura dicitur ab *usu*, sicuti cultura dicitur a *cultu*; unde 1
in hoc sensu Cicero in Verrem dixit; *Cur Piratis lucis usuram tam diuturnam dedisti*. Sicque Usura in genere significat usum alicujus rei. Item usura sæpe accipitur pro incremento, seu lucro, & commodo, seu fructu ex rei usu proveniente, teste eodem Cicerone, qui l. de *senectute* sic expresse dicit; *Terra nunquam sine fructu reddit quod accipit*, ubi fructus usura sumitur, seu incrementum, & lucrum, quod ex semine sibi mandato reddit, usuram appellat. Ad nostrum autem propositum usura sumitur vel pro conventione, seu contractu usurario, vel pro lucro, quod conventione, seu contractu acquiritur, quod etiam fœnus appellatur a *Fœtu*, quasi sit fœtus, seu partus, aut genitura pecuniæ, vel alterius rei pretio æstimabilis mutuo datæ.

Usura capta pro conventione, seu contractu usurario 2
definitur, quod sit mutuatio cum pacto expresso, vel tacito accipiendi lucrum aliquod temporale ultra sortem ratione mutui. Usura autem capta pro lucro, quod ex contractu usurario acquiritur, definitur, quod sit lucrum immediate ex mutuo proveniens tamquam debitum, idest incrementum, quod vi mutui intenditur, & accipitur tamquam debitum supra id, quod mutuo datum est. Sic tradunt Doctores communiter, *arg. c. Si feneraveris 1. cap. Putant 2. c. Plerique 3. & c. Usura 4. caus. 14. q. 3.*

Usura dividitur primo in mentalem, & realem. Usura 3
mentalis est, qua lucrum ex mutuo intenditur tamquam debitum, licet de eo nullum interveniat pactum, *arg. c. Consuluit 10. de usuris*. Vide *infra n. 86*. Usura realis est, cum quis mutuat cum pacto expresso, vel tacito accipiendi ultra sortem lucrum ex mutuo. *Sic in re Communis Doctorum.*

Secundo dividitur usura in expressam, seu manifestam, 4
& tacitam, seu palliatam. Usura expressa, seu manifesta, & formaliter exigitur pretium pro mutuo, & cum quis mutuat centum eo expresso pacto, ut sibi reddantur centum, & quinque, & hujusmodi. Usura tacita, seu palliata, & virtualis est, quæ non committitur vi contractus mutui formalis, & expressi, sed alterius contractus nomine, ac specie veluti pallio contecti, & occultati, ut dum præcise ob anticipatam, aut dilatam solutionem aliquid de justo pretio detrahitur, aut supra justum pretium exigitur, *arg. c. In Civitate tua 6. de usuris*.

Tertio dividitur usura in lucratoriam, compensatoriam, 5
& punitoriam. Usura lucratoria (de qua tamquam propria usura ex professo agunt Theologi, & erit hic sermo) est quæ continet aliquod lucrum temporale, causa, & nomine solius mutui principaliter exactum. Usura compensatoria, seu restauratoria est, qua ex pacto exigitur aliquid supra sortem ratione justi interesse, seu damni emergentis, vel lucri cessantis, quod patitur mutuans, aut ratione periculi, & incommodi, quod probabiliter passurus est in mutuo recuperando. Et hæc usura, ut infra videbitur, est licita. Usura punitoria,

seu moratoria est, quæ ex pacto imponitur v. g. pecuniaria ultra sortem præstanda, si mutuarius in reddendo mutuum tempore convento fuerit culpabiliter morosus; & hæc etiam, ut infra videbitur, licita.

6 Usura proprie dicta, seu lucratoria est prohibita, non solum jure positivo, Divino, & Ecclesiastico, sed etiam jure naturali. *Est communis inter Catholicos*. Et quidem de jure Divino constat ex pluribus locis Sacræ Scripturæ, & signanter ex *Levit.* 23., ibi: *Non accipies a fratre tuo Usuras, nec amplius, quam dedisti .... pecuniam tuam non dabis ei ad Usuram, & frugum superabundantiam non exigens*. *Deuteron.* 23., ibi: *Non fænerabis fratri tuo ad usuram pecuniam*. *Psalm.* 14. ubi introducendus in Tabernaculum Domini dicitur, *qui pecuniam suam non dedit ad Usuram*; sicque e contrario excludendus qui dederit ad usuram. *Psalm.* 54. ubi inter iniquitates, quæ enumerantur, dicitur, *Et non defecit de plateis usura, & dolus*. *Ezechiel.* 18. ubi vita æterna præmiandus dicitur qui *ad usuram non commodaverit, & amplius non acceperit*; & e contra dicitur esse morte æterna puniendum *ad Usuram dantem, & amplius accipientem*. Et *Lucæ* 6. ipsemet Christus Dominus ait: *Mutuum date nihil inde sperantes*, scilicet ultra sortem, quæ verba Papa Urbanus III. *in cap. Consuluit* 10. *de Usuris* adfert ad probandum, usuram jure Divino esse prohibitam. Unde *in cap. Super eo* 4. *de usuris* expresse dicitur, quod *Usurarum crimen utriusque Testamenti pagina detestetur*, & concordat *cap. Quia in omnibus* 5. *eodem*, ibi: *Et qualiter utriusque testamenti pagina condemnentur, nequaquam attendunt*.

7 Et quod Usura prohibita sit etiam jure Canonico, habetur expresse *ex cap. Quoniam* 2. *distinct.* 47. *cap. Si fæneraveris* 1. *cap. Putant* 2. *cap. Plerique* 3., *& cap. usura* 4. *caus.* 14. *q.* 3. *cap. Ministri* 2. *cap. Si quis* 4. *cap. Nullus* 6. *cap. De hoc* 7., *& c. Si quis usuram* 10. *caus.* 14. *qu.* 4., *& ex toto titulo de usuris, tam quinti, quam sexti Decretalium, & ex Clementin. unic. de usuris*, §. *Sane*, ibi: *Sane si quis in illum errorem inciderit, ut pertinaciter affirmare præsumat exercere usuras non esse peccatum, decernimus eum velut Hæreticum puniendum*.

8 Quod autem usura prohibita sit etiam Jure naturali ostenditur ratione. Contra Legem naturalem, seu Jus naturæ, est fructus percipere ex re non sua, sed aliena, cum fructus rei ex natura sua pertineant ad Dominum ejusdem rei: Atqui si ex mutuo usura perciperetur, perciperentur fructus ex re aliena, ergo usura est contra Jus naturale, seu de Jure naturali prohibita. Major est nota ipso naturæ lumine. Minor probatur, per mutuum dominium rei mutuatæ transfertur in mutuatarium: Mutuum enim ideo appellatur, quia de meo fit tuum, textu expresso in *l. Mutuum* 2. §. 2. *ff. de rebus creditis*, *si certum petatur*, ibi: *Appellata est autem mutui datio ab eo, quod de meo tuum fit*. *Et Institut. quibus modis recontrahitur obligatio in princ.*, ibi: *Inde etiam dictum est mutuum, quia ita a me tibi datur, ut ex meo tuum fiat*, ergo si percipiatur fructus seu lucrum a Mutuante ex re mutuata, percipiuntur ex re aliena, adeoque &c.

9 Nec contra id, quod hactenus dictum est, usuram scilicet esse illicitam, & prohibitam Jure Divino, ac naturali objici valet illud *Deuteronomii capit.* 23. *Non fænerabis fratri tuo ad usuram &c. sed alieno*. Nec illud *Lucæ cap.* 19. *Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut ego veniens cum usuris, utique exegissem illam?* Non valet, inquam, ad illud Deuteronomii respondetur cum variis Sacris Patribus, & Doctoribus, ibi solum permissas fuisse, idest non specialiter punitas fuisse usuras erga alienos tamquam malum ad majus malum vitandum, ne scilicet Judæi a se invicem usuras acciperent propter avaritiam, cui nimis dediti erant. Sic inter alios respondet S. Thomas 2. 2. *qu.* 87. *art.* 1. *ad* 2., ibi: *Quod autem ab extraneis usuram acciperent, non fuit eis concessum quasi licitum, sed permissum ad majus malum vitandum, ne scilicet a Judæis Deum colentibus usuras acciperent propter avaritiam, cui dediti erant, ut habetur Isaiæ* 56. Et idem etiam habetur 2. 2. *qu.* 105. *art.* 3. *ad* 3., ibi: *Accipere Usuras ab alienis non erat secundum intentionem Legis, sed ex quadam permissione propter pronitatem Judæorum ad avaritiam, & ut magis pacifice se haberent ad extraneos, a quibus lucrabantur*. Et idem jam scripserat meus Alexander Alensis *part.* 3. *quæst.* 86. *membr.* 4. *art.* 2., ibi: *Nunquam fuit Judæis licitum fænerare alieno, sed permissum fuit illis, sicut dare libellum repudii propter duritiam cordis sui. Peccabant tamen mortaliter fænerando alieno, sed permittebatur eis duplici de caussa, scilicet, ne facerent pejus, idest ne fænerarentur fratribus, & quia duri erant, & paulatim trahendi ad perfectionem*. Et sic varii alii dicentes, id permissum fuisse, seu toleratum fuisse, sicuti apud Christianos in quibusdam locis permittuntur meretrices, quia non puniuntur qui cum eis scortantur, & sicuti *in eodem cap.* 23. *Deuteronomii* dicitur: *Non erit Meretrix de filiabus Israel*, non quod meretrices alienigenæ approbentur, sed quod non puniantur Lege ista, sicuti Meretrices Israelitæ.

Aut cum variis aliis respondetur id, Deum tunc permisisse Judæis, non vi mutui, sed vi donationis, transferendo scilicet tamquam supremus omnium Dominus rerum dominium ab extraneis in Judæos, sicut *Exodi* 12. donavit ipsis Ægyptiorum spolia, quæ commodato acceperant. Sicuti enim potest Princeps temporalis in pœnam delictorum alicujus per Justitiam vindicativam ipsum bonis suis, vel in toto, vel in parte privare, eorumque, Jus, & dominium in alium benemerentem conferre, ita Deus tamquam supremus Dominus universorum poterit a fortiori hoc præstare adversus sui nominis hostes, jusque illud, & dominium suis fidelibus sectatoribus in præmium, & retributionem conferre. Et quod de facto tunc Deus id fecerit, colligitur clare ex *Deuteron.* 28. ubi Moyses contra populum Israel non servantem Legem ait: *Advena fænerabit tibi, & tu non fænerabis ei*, quod intelligendum est in pœnam non servatæ Legis. Sicque cum *in dicto cap.* 23. *Deuteronomii* dixit. *Non fænerabis fratri tuo ad usuram &c. sed alieno* debet pari ratione intelligi in pœnam ejusdem alieni, eo quod legem non servaret, adeoque illud lucrum non approbavit Deus, ut fænus est, sed induxit, ut pœnam delicti, cum non approbaverit cum fratribus legem servantibus, sed solum cum exteris legem transgredientibus. Sic S. Ambrosius *lib. de Tobia c.* 15. *num.* 5. relatus *in cap. Ab illo* 12. *caus.* 14. *qu.* 4. Pirhing *loc. cit. num.* 9. Sporer *loc. cit. num.* 111. Reiffenstuel *loc. c. num.* 24. Pontas *tom.* 3. *verb. Usura cas.* 7. Tirinus *Commentar. in d. cap.* 23. *Deuteronomii vers.* 19. Molina *tom.* 2. *disp.* 305. *n.* 18. plures alios afferens pro utraque responsione.

Ad illud autem *Lucæ* 19. respondetur, quod ibi per usuram intelligitur lucrum licitum ex negotiatione: Dare enim ad mensam, non est dare mutuum, ex quo solo vetita usura oritur; sed est dare mercatoribus ad negotiandum, utpote ad contractum societatis *a banco*, in quo dominium pecuniæ manet penes sic negotiantem, & tam lucrum ex ea perceptum, quam penes sic negotiantem, & tam lucrum ex ea perceptum, quam periculum ad eumdem spectat, quod non currit in mutuo. Unde ibi usura accipitur metaphorice, ut nempe bonis a Deo acceptis augeamus, & multiplicemus merita, & bona spiritualia ad nostram æternam utilitatem; voluit enim ibi Christus suis fidelibus sectatoribus ostendere, quod sicut homines terrestres cum tanta sollicitudine utuntur bonis temporalibus ad lucrum transitorium, ita & illi cum majori sollicitudine debeant uti temporalibus ad lucrum æternum. Sic S. Thomas *loc. cit. art.* 1. Pirhing *loc. citat.* Molina *loc. cit.* & alii passim. 11

Usura usurarum lucratoria est prohibita etiam de Jure Civili. *Communis* per clarissimos textus „ in l. Placuit „ 29. ff. de usuris, l. Improbum fœnus 20. Cod. Ex „ quibus causis infamia irrogatur, *ibi*; Improbum fœnus „ exercentibus, & usuras usurarum illicite exigentibus „ infamiæ macula irroganda est, leg. Nullo modo 28. „ Cod. de Usuris, ibi: Ut nullo modo usuræ usurarum a „ debitoribus exigantur, & veteribus quidem Legibus „ constitutum fuerat, sed non perfectissime cautum. Si „ enim usuras in sortem redigere fuerat concessum, & „ totius Summæ usuras stipulare, quæ differentia erat „ debitoribus, a quibus revera usurarum usuræ exigebantur? Hoc certe erat non rebus, sed verbis tantummodo Legem ponere. Quapropter hac apertissima Lege definimus nullo modo licere cuiquam usuras præteriti „ temporis, vel futuri in sortem redigere, & earum „ usuras stipulari, sed etsi hoc fuerit subsecutum, usuras quidem semper usuras manere, & nullum usurarum aliarum incrementum sentire. Sorti autem antiquæ tantummodo incrementum usurarum accedere, l. „ Sancimus 3. Cod. de Usuris rei judicatæ, *ibi*: Cum „ enim jam constituimus usurarum usuras penitus esse „ delendas, nullum casum relinquimus, ex quo hujusmodi machinatio possit induci. 12

Usura autem usurarum est, quæ ex usura, seu lucro usurario non soluto, se nova sorte exigitur, ut dum quia v. g. mille scuta pro quinquaginta annuatim solvendis in mutuum dat, & de istis quinquaginta scutis debito tempore non solutis, seu Summa Capitali præter priorem novas usuras verb. gr. duo scuta cum dimidio annuatim exigit. 13

Usura vero secundum se non est Jure Cæsareo, seu Civili communi prohibita, nisi sit in maxima quantitate, ut habetur clare in *l. Placuit* 29., *& l. Quod in stipulatione* 31. *ff. de Usuris l. Lecta* 42. *ff. de rebus creditis*, ubi non solum permittuntur ut minora mala, sed approbantur usuræ ut licitæ, „ l. Si interrogatione 1. Cod. de „ usuris, *ubi expresse habetur*. Si interrogatione præcedente promissio usurarum recte facta probetur, licet „ instrumento conscripta non sit, tamen optimo Jure „ debentur, l. Quamvis 8. Cod. eod. “ ubi denegatur actio ad repetitionem usurarum jam solutarum, *l. Eos qui* 26. *Cod. eodem* ubi excepta præscriptione triginta, vel quadraginta annorum conceditur actio ad exigendas usuras promissas. 14

Dictum fuit tamen notanter. *Nisi sit in maxima quantitate*, 15

tate, quia in hac quantitate usura est prohibita etiam Jure Civili Communi per *cit. l. Eos qui 26. Cod. de usuris, & l. Placuit 29. ff. eodem* Quænam autem sit determinata quantitas, quæ a Jure Civili approbetur, quæve reprobetur, declaratur in eadem *l. Eos 26. §. Super usurarum, Cod. de usuris*, diversimode juxta diversitatem personarum abrogata veteri & gravissima dispositione. Conceditur igitur illustribus personis posse in contractu mutui stipulari ad *Trientem*, idest ad tertiam partem Centesimæ usurarum. Nomine autem tertiæ partis *Centesimæ* usurarum venit lucrum ut quatuor pro centenario singulis annis; Pro cujus rei notitia est advertendum, quod in Jure illa dicitur *Centesima*, eo quia singulo mense persolvenda erat pars correspondens *Centesimæ* parti sortis; Hinc tertia par *Centesimæ* usurarum erat numerus ut quatuor, cum hic numerus sit tertia pars numeri duodecimi; In trajectitiis contractibus, scilicet pro re seu pecunia trajectitia, quæ mutuo datur mercatoribus trajectitia, seu asturis trans mare cum periculo creditorum, seu mutuantium, si naves pareant, conceditur *Centesima* usurarum Mercatoribus, sive negotiatoribus conceditur posse recipere lucrum ex mutuo usque ad Bessem *Centesimæ* usurarum, idest ad duas partes *Centesimæ*, nempe octo. Ceterjs autem omnibus conceditur posse in contractu mutui stipulari ad *Semissem*, idest ad id dimidium *Centesimæ*, quod est sex pro quolibet Centenario singulis annis. Sic habetur ex *cit. l. Eos qui 26. Cod. de usuris*, ubi vetatur extensio ad ulteriorem quantitatem.

16 Supradicta autem omnia ad faciliorem memoriæ retentionem quatuor sequentibus carminibus traduntur a Glossa *in cit. l. Eos qui 26. Cod. de Usuris*, *ibi*:

Discant illustres stipulari posse Trientes.
Et Mercatores sibi possint quærere Besses.
Quærere semisses possint communiter omnes.
In trajectitiis vires centesima sumit.

17 At vero omnes supra *num.* 14. allegatæ Leges Civiles permittentes, & approbantes usuras contra Jus Divinum, & naturale, correctæ, & abrogatæ sunt per Jus Canonicum, ut clare patet ex toto Titulo de usuris, tam quinti, quam sexti Decretalium, & expresse, ac specialiter ex *Clement. Unic. de usuris*, uti sub pœna Excommunicationis reprobantur quæcunque statuta *in offensa Dei, & proximi, & contra Jura Divina pariter, & humana Usurarum approbantia quodammodo pravitatem*. Quinimmo subditur *ibidem §. Sane*, quod pertinaciter asserens exercere usuras non esse peccatum sit puniendus ut Hæreticus, ibi: *Sane si quis in illum errorem inciderit, & pertinaciter affirmare præsumat, exercere usuras non esse peccatum, decernimus eum velut Hæreticum puniendum.*

18 Hinc nullus Princeps, quamvis supremus, sive sæcularis sive Ecclesiasticus, & neque Papa condere potest Legem qua usuræ reddantur licitæ, *Communis ac certa*. Et ratio est clara, quia usuræ sunt a Jure Divino, ac naturali prohibitæ, ut probatum est *supra num. 6. & 8.* adeoque non possunt ulla Lege humana, neque Pontificia permitti, ut licitæ; Cum inferior non possit dispensare in Lege Superioris, *arg. cap. Inferior 4. distinct. 21. cap. Cum inferior 16. de Majoritat. & Obedient. Clement. Ne Romani 2. de elect.* unde ipsemet Pontifex *cap. Super eo 4. de usuris* expresse dicit, super usuris nullam posse dari dispensationem, ibi: *Cum usurarum Crimen utriusque Testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam posse fieri non videmus*. Et quod id nequeant Principes sæculares, quamvis Supremi, stat manifestum, quia ipsi ultraquam quod nequeant quidquam statuere contra Legem Divinam, etiam Legi Pontificiæ nihil contrarium concedere valeant, sed eidem necessario obedire tenentur in his, quæ continent peccatum; *c. Lege Imperator 1. 2. c. Certum est 3. c. Constitutiones 4. c. Suscipitis 6. dist. 10. c. si quis 2. c. Solitæ 6. de majoritat. & obedient.* cum similibus, adeoque &c.

19 Immo nedum non possunt Principes, sive sæculares, sive Ecclesiastici permittere tamquam licitas usuras, sed tenentur eas prohibere etiam Judæis in suis Ditionibus degentibus, & contravenientes punire. *Communis* per text. *in cap. Post miserabilem 12. & cap. Quanto amplius 18. de Usuris*. Et ratio est, quia usuræ, ut *supra num. 6. & 8.* ostensum est, sunt contra jus naturale, & Divinum; Principes autem sive sæculares, sive Ecclesiastici debent omnibus degentibus in suis Ditionibus prohibere id, quod est contra Jus naturale, & Divinum; adeo-
20 que &c. Tum quia post Legem Evangelicam non possunt Judæi fœnerare cum alienigenis modo, ut ipsis permittebatur in Lege veteri, quia talis concessio, ut *supra n. 10.* dictum est, erat pro illo tempore in pœnam alienigenarum non ambulantium in Lege Domini, & in retributionem populi sui sequentis vestigia ejus: Ratio autem talis concessionis post Legem Evangelicam cessat, cum populus hebræus a Deo prius dilectus, factus fuerit ei inimicus, & alienigenæ gentes factæ ipsi familiares, & suus dilectus populus. Tum etiam quia Principes tam Sæculares, quam Ecclesiastici possunt, & debent punire, & de facto juste puniunt Judæos in suis Ditionibus homicidia, furta, aliaque similia crimina perniciosa Reipublicæ perpetrantes, adeoque etiam punire possunt, & debent, eosdem dictas Usuras contra Jus naturale, & Divinum, & eidem Reipublicæ noxias committentes, cum eisdem Juribus, & ex eisdem motivis prohibeantur usuræ, ac enumerata delicta.

21 Usura compensatoria, seu restauratoria, (de qua *supra num. 5.*) est licita ex triplici præcipue titulo, scilicet titulo damni emergentis, titulo lucri cessantis, & titulo periculi perdendæ sortis. Vide verb. *Mutuum a num. 33. ad 37.*

22 Usura punitoria, seu moratoria (de qua *supra n. 5.*) est licita, Vide dict. *Mutuum n. 30.*

23 Mutuans accepto pignore a Mutuatario, cum pacto, ut interim fructus pignoris lucretur, nisi adsit alius justus titulus, committit usuram, & tenetur tales fructus perceptos ex pignore computare in sortem. Vide d. verb. *Mutuum num. 44.*

24 Dantur tamen aliqui justi tituli percipiendi fructus ex pignore sine diminutione sortis. Vide dict. verb. *Mutuum a n. 45. ad 48.*

25 Pactum Antichriseos quid sit, & an sit illicitum, & usurarium? Vide verb. *Hypotheca a n. 32. ad 33.*

26 Pactum Legis Commissoriæ quid sit, & an illicitum, usurarium? Vide *ibid. num. 34. & 35.*

27 Usuræ neque possunt exigi, & accipi ob favorem causæ piæ, vel ob aliud opus bonum, neque ad id dari potest aliqua Dispensatio. *Communis*, textu expresso *in c. Super eo 4. de usuris*. Cum enim ibi Archiepiscopus Panormitanus quæsivisset a Papa Alex. III. An possit per Dispensationem pecunia recipi ad usuram, ut per illam pauperes, qui in Saracenorum captivitate detinentur, possint liberari, sic respondidit Summus Pontifex: *Respondemus, quod cum usurarium crimen utriusque Testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam posse fieri non videmus, quia cum Scriptura Sacra prohibeat pro alterius vita mentiri, multo magis prohibendus est quis, ne etiam pro redimenda vita captivi usurarum crimine involvatur.*

28 Unde ne quidem, ut redimantur captivi, ut alantur pauperes, aut ut ædificentur, & restaurentur Ecclesiæ permitti potest facultas dandi pecunias ad usuras, nempe ut illa pecunia usuraria a fœnerante talia, vel similia opera pia peragantur, ut clare habetur *ex cit. cap. Super eo 4. de Usuris*. Et ratio est, quia nulla Dispensatio fieri potest in eo, quod utroque testamento est prohibitum, uti sunt vere prohibitæ usuræ, per expressum textum *in cap. Quia in omnibus 3. & cit. cap. super eo 4. de usuris*. Tam quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona, *Epist. ad Romanos cap. 3.* Glossa *in cap. Super eo verb. Dispensationem*, cum pluribus Juribus ibi adductis: Nec sunt faciendæ eleemosynæ de fœnore, & usuris, *capitul. Non putandis 27. caus. 1. q. 1. cap. Nolite 1. caus. 14. q. 5.* Nec auferendum est aliquid Divitibus, ut detur pauperibus, *cap. Forte 3. eodem caus. 4. & q. 5.* Tum etiam quia non licet pro vita alterius servanda mentiri, *c. Ne quis 14. cap. Si quis 17. cap. 2. q. 2.* adeoque multo minus licet usuras exercere ob utilitatem proximi, quia hoc multo gravius est peccatum, quam mendacium, *cit. cap. Super eo 4. de usuris.*

29 Sunt tamen liciti, nec sunt usurarii Montes Pietatis. Vide verb. *Montes pietatis per tot.*

30 Mutuare cum pacto conferendi aliquid supra sortem, non tamquam debitum justitiæ, sed tantum amicitiæ, & gratitudinis, est usura. Vide verb. *Mutuum nu. 24.* ubi datur ad hoc propositio damnata ab Innoc. XI.

31 Mutuans non potest licite aliquid supra sortem exigere, ex quo se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus. Vide d. verb. *Mutuum n. 25.* ubi ad id affertur propositio damnata ab Alexandro VII.

32 Mutuans non potest licite aliquid supra sortem exigere Mutuatario pro sola carentia pecuniæ quam ei actualiter numeratam mutuavit. Vide d. verb. *Mutuum num. 26.* ubi adducitur ad id alia propositio damnata ab Innocentio XI.

33 Mutuare intentione, ut acquiratur aliquid ex mutuo tamquam debitum ex justitia, & si id minus principaliter intendatur, est usura mentalis. Vide dict. verb. *Mutuum num. 23.*

34 Non est tamen usura, cum quis dat mutuum, & sine ulla pactione, secundario tantum inde aliquid intendit, & sperat, item daturus mutuum, quamvis sciret se id, quod sperat, non obtenturum. Glossa *in cap. Consuluit 10. verb. Sperantes, de usur.* Barbosa *in cit. c. Consuluit n. 6.* Navarr. *in Manual. cap. 17. num. 209.* & alii passim, *arg. c. Si Officia 2. dist. 59. & c. Quid proderit 7. dist. 61.* Et ratio est, quia cum Mutuatarius aliquid possit dare, immo ex *Antidorali* obligatione Mutuatori obligatus sit, utique poterit hic aliquid etiam saltem secundario sperare, & intendere; Licite enim potest sperari, quod licite potest acceptari.

35 Nec valet objicere illud Christi Domini *Lucæ 6. Mutuum date, nihil inde sperantes*. Nec illud Canonis *Con-*

suluit

sulvit 10. de usuris, ubi Pontifex respondit illum qui mutuat, alias non mutuaturus eo proposito, ut licet omni conventione cessante, plus tamen sorte recipiat pro ejusmodi lucri intentione, judicandum esse male agere, & efficaciter ad restitutionem inducendum. Non valet, inquam, quia illud *Lucæ 6.* intelligi debet uti consilium, quatenus excludit spem beneficii ex gratitudine a mutuatario accipiendi, præceptum autem est, quatenus excludit spem lucri accipiendi, & præstandi tamquam ex debito, cum sic sit vera usura mentalis. Et illud dicti Canonis *Consuluit* intelligi debet de eo, qui mutuum dat cum intentione lucri, seu pretii recipiendi ex mutuo, tamquam ex debito Justitiæ, qui utique censeri debet verus usurarius mentalis. Non autem de eo, qui mutuum dat cum intentione recipiendi aliquam compensationem ex sola, & libera gratitudine. Unde notant communiter Doctores, quod non sit usura, si quis mutuum det Principi, vel Episcopo ea intentione, & spe ut ab eo Officium, vel Beneficium sibi, vel suis ex libera gratitudine obtineat, cum nullum pactum, nec tacitum, nec expressum intercedat, sed mera spes voluntariæ, & liberæ gratitudinis.

36 An autem sit usura, si mutuans excitet, & moneat, seu roget Mutuatarium, ut intuitu mutui illi præstet aliquam gratuitam remunerationem, seu aliquid præter sortem ex gratitudine liberaliter, & voluntarie ei præstet? Variant Doctores. Negant enim Molina, Bonacina, Salonius, & alii cum Diana *part. 1. tract. 8. de contractibus resolut. 62.* Lugo *disp. 25. de Justit. sect. 4. num. 30.* Reiffenstuel *loc. cit. numer. 96.* Sporer *loc. cit. num. 33.* testans de communi aliorum quia dicunt ejusmodi gratitudinem intendens, & petens, rem licitam, & honestam intendit, & petit, cum reipsa non intercedat verum pactum, nec coactio, sed tantum petatur compensatio Antidoralis, ad quam quivis beneficium aliquod accipiens ex jure naturæ tenetur. At vero licet prædicta opinio sit probabilis, probalior tamen est sententia Scoti *in 4. dist. 15. quæst. 2. §. De secundo articulo*, Richardi, Cajetani, Joannis Medinæ, & Angeles apud Lugo *loc. c.* affirmantium, & docentium esse Usuram; *arg. c. Sicut 4. caus. 1. q. 2.* ubi ex verbis Sancti Gregorii dicitur: *Oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non ex ambientis petitione processit*; ergo a contrario sensu si petitur, non excluditur omnis culpa. Et sic etiam Viva *in proposition. 42. ex damnatis ab Innocentio XI. n. 12.* & alii plures. Et ratio est, quia illa excitatio, monitio, seu rogatio videtur esse quoddam pactum implicitum, si antecedat mutuum; & si subsequatur mutuum, Mutuatarius non videtur sponte dare, sed subore, vel necessitate compulsus, cum metu injusto induci soleat ad remunerandum timens, ne sibi injusta nota ingratitudinis inuratur.

37 Si Mutuatarius mere gratis, & liberaliter det aliquid ultra sortem. Mutuator autem mala fide accipiat tamquam debitum ratione mutui, est quidem usura mentalis inchoata, sed non perfecta, nec restitutioni obnoxia. Sic Scotus *in 4. dist. 15. quæst. 2. art. 2.* Lessius *lib. 2. cap. 20. dub. 6.* Molina *loc. cit. disp. 306.* Amicus *disp. 20. sect. 5.* Sporer *loc. cit. num. 79.* Viva *loc. cit. sub numer. 10.* Lugo *loc. cit. 33.* appellans hanc communem, & veram sententiam. Et ratio est, quia ex parte Mutuatarii donantis fuit voluntas libera, & sufficiens ad transferendum dominium accedente acceptatione quamvis peccaminosa ex parte Mutuatoris accipientis; Nec autem acceptatio, & potest poni formalis, quando cognoscitur talis animus Mutuatarii non retractatus, ita ut tunc dominium transferatur, & posita fuit virtualis, quando Mutuator accepit auctarium, quia licet putaverit illud non dari gratis, voluit tamen sibi accipere omni meliori modo, quod poterat. Nec obstat *cit. cap. Consuluit 10. de usuris*, ubi Pontifex dicit, usurarium mentalem cogendum esse ad restitutionem. Nam ibi solum est sermo de casu, quo Mutuatarius non dederit auctarium gratis, & mere liberaliter, & quandiu de hanc voluntate dantis non constat.

38 E contra si Mutuatarius det aliquid ultra sortem tamquam ex debito ratione mutui, & Mutuator accipiat bona fide tamquam sibi gratis, & mere liberaliter donatum, est quidem usura materialis, cum datio utpote involuntaria absque animo donandi non fuerit sufficiens ad transferendum dominium, at non est usura formalis completa, nec obnoxia restitutioni, si lucrum sic bona fide acceptum sit etiam bona fide consumptum, nec inde Mutuator factus sit ditior: Si autem cesset bona fides Mutuatoris, ex quo expost cognoscat Mutuatarium, non gratis, & liberaliter, sed tamquam ex debito ratione mutui dedisse illud auctarium, tunc evadit usura formalis restitutioni obnoxia, quia cessante bona fide, & tali veritate comperta, jam deest Mutuatori justus titulus retinendi illud auctarium, adeoque illud restituere debet, & si bona fide consumpsit, restituere tenetur id, in quo inde factus est ditior; & si in nullo sit inde factus ditior, rursus nihil restituere tenebitur, juxta dicta de restitutione facienda a possessore bonæ fidei sub verb. *Possessor bonæ, & malæ fidei*. Sic Doctores supracitati, & alii passim.

39 Si dubium sit, an Mutuatarius dederit illud auctarium gratis, & mere liberaliter, vel an tamquam ex debito ratione mutui? debet fieri sufficiens inquisitio de intentione dantis, & si percipiatur dedisse gratis, & mere liberaliter, potest retineri illud auctarium; & e contra restitui debet, si percipiatur illud dedisse tamquam ex debito ratione mutui. Si autem Mutuatario jam mortuo, seu alias ejus intentio interpellari non possit, resolvendum est ex circumstantiis, nempe quod dederit gratis, & mere liberaliter, si mutuatarius erat dives, liberalis, magnificus, & beneficus, si dederit hilariter, & hujusmodi; & aliunde Mutuator nec explicite, nec implicite aliquid petierit; & tunc ipse Mutuator non tenebitur ad restitutionem. Et e contra, quod dederit tamquam ex debito ratione Mutui, si Mutuatarius erat inops, parcus, avarus, si mœste, & moleste dederit, & hujusmodi, & tunc Mutuator tenebitur ad restitutionem. Et tandem si omnibus attentis, adhuc restet dubium mere negativum, tenebitur Mutuator ad restitutionem; & si dubium fuerit positivum ob rationes utrinque probabiles, ac conjecturas, & circumstantias utrinque rationabiles, ac verosimiles, non tenebitur probabiliter Mutuator ad restituendum illud auctarium sic acceptum. *Sic* Sporer *loc. cit. num. 80.* Lugo *loc. cit. num. 32.* Viva *loc. cit. sub n. 10. vers. ad primum*; La Croix *lib. 3. part. 2. num. 922.* & alii contra alios. Et ratio a pari est de eo, qui cœpit possidere rem aliquam bona fide, & deinde superveniens dubium, an ea res sit aliena, superare non potest; In tali enim dubio melior est conditio possidentis, per claros text. *in l. Nemo 129. §. 2. ff. de Regul. Juris, l. In pari causa 128. ff. eodem Quod autem 5. de jurepatronat. c. in pari 65. de Regulis Juris in 6.*

Si Mutuatarius det aliquid ultra sortem, eo quia timet se alia vice, cum indigebit, non acceptum mutuum, vel ne videatur, aut vocetur ingratus, tunc mutuans probabilius tenetur ad restitutionem. Sic Cajetanus, Molina, Navarra, Navarrus, S. Antonius, Angles, Diana, & plures alii, quos affert Salas *dub. 6. num. 1.* Lugo *l. c. n. 34.* pro hac sententia, quamvis teneant sententiam contrariam. Sic etiam Viva *l. c. n. 10. in fine*, dicens contrariam sententiam solum speculative esse probabilem, non tamen practice, & sic alii plures. Et ratio est, quia cum Mutuatarius solvit auctarium ob dictum metum fere semper putat injustum metum gravem sibi incuti, & idcirco non gratis, & mere liberaliter, sed coacte ductus tali injusto metu; & adeoque cum talis datio fuerit secundum quid involuntaria absque animo donandi, & insufficiens ad transferendum dominium, tenebitur mutuans ad restitutionem; Non sic autem si metus fuisset levis, nec causam dedisset tali dationi, quia tunc tale auctarium censetur gratis, & mere liberaliter datum, sicque retineri posset a Mutuatore. 40

Contraria autem sententia est vere probabilis, eamque defendunt Sporer *loc. citat. numer. 81.* Salas *loco citat. numer. 3.* Lugo *loc. citat. numer. 35.* cum multis aliis ibi citatis dicentibus, non committi usuram, nisi detur, vel accipiatur ut pretium mutui, vel tamquam debitum ex justitia, quibus favet etiam La Croix *l. c. n. 923.* Et ratio est, quia Mutuatarius dando ex tali timore, non dedit ut pretium mutui, sed ut motivum habendi benevolentiam mutuantis, cum quilibet ex gratitudine donans inducatur ad donandum metu, ne notam subeat ingrati, & tamen liberaliter donat, quamvis donatio non sit ita spontanea ac si ex affectu benevolentiæ procederet. Tum quia sicuti non est simonia, quando nullo prævio pacto confertur Beneficium famulo ab Episcopo timente, ne alioquin famulus tædio affectus ab ejus obsequio discedat, nec famulus, licet hoc sciat, simoniace accipit Beneficium, quia revera nullum ibi intervenit pretium, sed solum conciliatio novæ benevolentiæ, ita nec intervenit usura in hoc casu. 41

Usura est, si Mutuans det mutuum Mutuatario cum pacto, ut ei remittat obligationem restituendi, non solum bona fortunæ, sed etiam famam, quam antea injuste læserat. Lessius *lib. 2. c. 20. dub. 7.* Lugo *l. c. n. 37.* Sporer *l. c. n. 85.* Layman *lib. 3. tract. 4. cap. 85. num. 2.* & alii passim. Et ratio est clara, quia talis obligatio est Mutuatario onerosa, & molesta, sicque ejus condonatio est pretio æstimabilis, adeoque &c. 42

Item usura est, si mutuet cum pacto, ut Mutuatarius abstineat ab actione injuriarum, quam contra ipsum juste intentare posset: Cessio enim talis Juris intentandi actionem injuriarum, & exigendi satisfactionem a Judice est vere pretio æstimabilis, adeoque &c. Sic quamvis possit mutuans mutuare suo inimico, a quo timet vindictam cum pacto; ut desistat a vindicta injusta, vel injusto modo intentata, verbi gratia propria authoritate, seu ut desistat ab odio, ab inimicitia, & hujusmodi, cum sic petat, quod inimicus ei antea debet, sive ex Caritate, sive ex justitia, & sic non imponat ei novam obligationem, novumque gravamen, non potest sic mutuare pacto, ut desistat a vindicta, seu satisfactione justa, quam potest exigere ab Auctoritate publica, seu Judice, cum sic imponat illi novum gravamen vere pretio æstimabile. Sic supracitati Doctores, & alii fere communiter. 43

Usu-

44 Usura vero est quidquid pretio æstimabile pacto expresso, vel tacito exigitur, & recipitur vi mutui per se tamquam debitum ex justitia, seu tamquam pretium mutui. Unde mutuans cum pacto, ut mutuatarius ei vendat res suas etiam justo pretio, vel ut emat res ab ipso, vel ut utatur ejus Molendino, seu frequentet ejus Officinam, vel ut patrocinetur suæ causæ, vel ut conducat ejus prædium, vel ut restituat in alio loco, vel ut restituat partem in pecunia partem in mercibus; vel ut eum eximat a gabellis, vectigalibus, seu tributis, vel ut ei præstet munus a lingua, & manu, ab obsequio, & his similia, committit usuram, quia obligatio Civilis quoad omnia adimplenda est pretio æstimabilis, cum sic imponatur mutuatario onus aliunde indebitum, & privetur sua libertate. *Communis*.

45 Item usura est mutuare cum pacto, ut Mutuatarius teneatur fidejubere pro Mutuante, vel suis. Vide verb. *Mutuum num*, 28.

46 Mutuare frumentum, vel Vinum de præsenti, quo minus valet cum pacto, ut restituatur in eadem quantitate pro tempore, quo prævidetur certo, vel quasi certo plurius valiturum, est usura. Vide d. verb. *Mutuum num*. 29.

47 Non est tamen usura, si sit æquale dubium, an pro tempore restitutionis sit valiturum pluris, vel minoris? Vide *ibid*. *n*. 30.

48 Sic pariformiter est dicendum de pecunia mutuata cum pacto, ut restituatur in eadem omnino specie, & numero pro tali certo tempore. Vide *ib*. *n*. 31.

49 Excipe tamen, nisi ipse Mutuator talem pecuniam, tale vinum, tale frumentum &c. servaturus esset usque ad illud tempus, quo pluris distrahere potuisset. Vide *ibid*. *num*. 32.

50 Contractus ille, qui vulgo dicitur *a godere*, quo scilicet aliquis dat sufficientem pecuniam alteri, ut ipse quamdiu utitur dicta pecunia, cedat illi domum, vel aliam fructiferam rem interim fruendam, quomodo possit ab usura excusari? Vide *ib*. *n*. 59.

51 Qui recusat mutuare pecuniam, sed ipsam tradit indigenti dicendo, quod emit ab ipso suas vaccas, & easdem ei locat pro pensione annua ei solvenda, excusatur communiter ab usura, si ille alter de facto habeat dictas vaccas utiles, & serventur conditiones requisitæ ad contractum justæ locationis; Secus vero non. Vide *ibidem num*. 50.

52 Ab usura excusatur, qui a se mutuum petenti tradit pecuniam dicendo, quod tali pecunia conducit suas operas ad futuram Messem, seu Vindemiam. Vide *ibid*. *numer*. 51.

53 Ementes res minori pretio, quam valeant, quando excusentur ab usura, & restitutione, vel non? Vide verb. *Emptio art*. 2. *per tot*.

54 Ementes Chirographa, & aliena credita minori pretio, quam valeant, quando excusentur ab usura, & restitutione, vel non? Vide *ib*. *a n*. 19. *ad* 28.

55 Emere rem sine justo titulo infra pretium infimum ob solam anticipatam solutionem est usura. Vide *ibid*. *numer*. 28.

56 Item usura est rem plus justo pretio, idest supra pretium summum vendere sine justo titulo ob solam dilatam solutionem. Vide verb. *Emptio art*. 3. *a n*. 1.

67 Venditores quando excusentur ab usura, & restitutione, vel non? Vide *ib*. *per tot*.

58 Contractus *Mohatra* est usurarius. Vide *ib*. *n*. 56.

59 An Mutuans possit ex contractu usurario celebrato percipere, & retinere lucrum, quod ex alio justo contractu (quem celebrasset, si scivisset) recipere, & retinere potuisset? Variant Doctores. Aliqui enim putant posse illum tale lucrum percipere, & retinere, etiamsi mala fide dictum contractum usurarium celebraverit. Sic Verricelli apud La Croix *lib*. 3. *p*. 2. *num*. 924. quod tamen ipso teste merito negant Tambur, *lib*. 8. *tract*. 3. *c*. 8. §. 3. *n*. 23. & *Sporer l*. *c*. *n*. 106. Alii generaliter tenent posse sic Mutuantem tale lucrum percipere, & retinere, si bona fide dictum contractum usurarium celebravit. Sic Sa verb. *Usura n*. 8. expresse dicens: *Qui facit contractum Usurarium bona fide credens justum, potest tantum lucri retinere, quantum acquisivisset alioquin per contractum licitum*. Et sequuntur Tannerus 2. 2. *disp*. 4. *q*. 7. *n*. 99. Diana *p*. 1. *tract*. 8. *resolut*. 47. Alii defendunt posse dictum sic bona fide Mutantem retinere tale lucrum, si mutuando intenderit, & expresserit se velle contrahere omni meliori modo. Ita cum aliis Lessius *lib*. 2. *cap*. 20. *dub*. 12. *Sporer l*. *c*. *n*. 106. dicens id probabilissime esse licitum. Alii docent tale lucrum posse recipi, & retineri saltem si mutuans sciverit illum alium modum juste contrahendi, & Mutuatarius etiam censeatur consensisse; Secus autem non. Ita Lugo *disp*. 25. *sect*. 9. *num*, 182. *& seq*. Sporer *l*. *c*. *n*. 106. dicens, quod sic optime sentiat Lugo, quibus duabus ultimis sententiis favet La Croix *c*. *lib*. 3. *p*. 2. *n*. 144. *&* 924. cum aliis allegatis. Et ratio inter alias istorum est, quia sic Mutuans, ac contrahens bona fide, intendens interim, & exprimens se velle celebrare contractum omni meliori modo, habet veram voluntatem celebrandi contractum, qui licite fieri possit; ergo tunc virtualiter illum celebrat, maxime, si tunc sciat illum modum juste contrahendi, & Mutuatarius etiam censeatur consentire uti rationabiliter consentire censendus est, cum rationabiliter debeat potius consentire in contractum justum, & justo titulo celebratum, quam in contractum injustum, & celebratum titulo injusto: adeoque cum adsit sufficiens utriusque voluntas cum titulo justo implicite saltem contento, jam adest totum id, quod necessarium est ad jure contrahendum, & lucrandum, adeoque &c.

60 Alii tandem sustinent, quod regulariter loquendo non possit sic Mutuans in resolutione contractus usurarii quamvis bona fide initi tantum retinere, quantum in alio contractu justo v. g. Emptionis, Census, Societatis, & hujusmodi acquisivisset. Sic expresse Sapientissimus Rossignolus *tract*. *de Contractibus contr*. 3. *de Mutuo*, *& Usuris disquisit*. 6. §. 6. *n*. 2. *& seq*. & alii. Et ratio inter alias est, quia Contractus secundum se usurarius est ipso jure nullus ex dictis *supra a num*. 6. ergo nullum potest parere interesse: Contractus enim nullus perinde est ac si non esset contractus, cum paria sint non esse, & nullum esse, *arg*. *l*. *Duo sunt Titii*, *ff*. *de Testamentaria tutela*, & idem sit aliquid non esse factum, & nulliter factum, *leg*. *si se non obtulit* 4. §. 6. *ff*. *de re judicata*, Quod autem nullum est, nullum producit effectum, *c*. *Illud* 9. *de supplicaton*. Et non entis nulli possunt esse fructus, nullæque qualitates, *arg*. *l*. *Ejus qui in Provincia*, *ff*. *de rebus creditis*, *si certum petatur*, *lib*. 1. *&* 2. *de Ususfructu*, adeoque &c.

61 Nec valet dicere, quod quamvis non subsistat dictus contractus usurarius in ratione contractus talis, sub qua expresse fuit celebratus, subsistat tamen in ratione alterius contractus liciti implicite voliti ab ipso contrahente, quandoquidem si scivisset contractum juxta talem modum non esse validum, alio modo valido contraxisset. Non valet, inquam, quia hoc modo aperiretur via infinitis usuris, panderetur enim aditus cuicunque usurario, & invalide contrahenti aliquid ex Contractu usurario, & invalido, ac infructifero lucrandi, cum semper posset dicere, si scivissem, alio modo licito contraxissem.

62 Hinc quamvis non sit improbabilis sententia Lessii, Lugonis, & Sporer *sub n*. 59. adducta, in praxi tamen non est facile concedenda, ut dicit ipsemmet Sporer *l*. *c*. *n*. 105. sic expresse habens: *Id in praxi non facile concedendum approbant omnes etiam citandi*, *& simpliciter non licere supponere videntur Doctores communiter*. Tum quia, ut testatur dictus Pater Rossignolus *cit*. §. 6. *in fine*, ita pluries fuit judicatum in Excellentissimis Mediolani, & Taurini Senatibus in contractibus censualibus, aliisque invalidis, vel ex defectu solemnitatis requisitæ, vel ex quolibet alio capite, qui Senatus coegerunt vel fructus ex talibus contractibus invalidis perceptos restituere, vel computare in sortem. Hæc ille.

63 Contractus vulgo dictus trium Contractuum an sit usurarius, vel non? Vide verb. *Societas*; *seu societatis contractus a n*. 3. *ad* 11.

64 Notarii, seu Tabelliones conficientes instrumenta usuraria per modum contractus liciti suppressa usura; Itemque Testes subscribentes peccant mortaliter contra Justitiam, & ad restitutionem obligantur saltem secundo loco, si usurarius non possit, aut non velit; Sic etiam consulentes, & persuadentes ad usuras exigendas; Item scienter dantes pecuniam usurario ad exigendas usuras, Item Judices, & Domini compellentes ad solvendas usuras, vel impedientes quo minus solutæ usuræ repetantur, vel restituantur, in quos est excommunicatio latæ sententiæ *in Clement*. *Ex gravi unic*. *de Usuris*, Item omnes Ministri principales usurarii ad usuras concurrentes, ut negotiorum gestores, proxenetæ, factores, correspondentes, & hujusmodi. Item denique omnes efficaciter cooperantes ad usuras exigendas, & solvendas peccant mortaliter contra Justitiam, & ad restitutionem obligantur, etiam quisque in solidum in defectu aliorum. *Sic Doctores communiter*. Et colligitur ex *cit*. *Clement*. *Ex gravi unic*. *de usuris*, Concil. Mediolanens. 1. *Tit*. *de Usuris*, ibi: *Tabelliones*, *qui instrumenta confecerint*, *proxenetæ*, *usurarum*, *aut libri participes*, *Ministrique omnes horum scelerum*, *& pœnis a Jure statutis*, *& Ecclesiasticis Censuris puniantur*. Item ex Concilio Rhemensi habito anno 1583. a Ludovico Cardinali Guisio, & a Papa Gregorio XIII. approbato *Tit*. *de Fœnore* §. ibi: *Actuarii*, *seu Notarii usurarum*, *proxenetæ*, *omnesque qui contractibus usurariis aliquam operam*, *vel consensum præbent*, *ejusdem criminis censeantur esse participes*. Immo de Notariis, seu Tabellionibus insuper rigidissima pœna habetur in Jure statuta, *l*. *Jubemus* 15. §. 3. *C*. *de Sacrosanctis Ecclesiis*, ibi: His Tabellionibus, qui hujusmodi contractuum vetitorum ausi fuerint instrumenta conscribere, irrevocabilis exilii animadversione plectendis.

65 Mutuatarius, qui absque justa causa ab usurario etiam parato petit mutuum sub usuris, peccat mortaliter peccato Scandali. *Communis*. Præbere enim sine justa causa alteri occasionem peccati mortalis, seu ruinæ spiritualis est peccatum mortale scandali.

Non

66 Non peccat autem Mutuatarius, si ab usurario petat mutuum ob aliquam justam causam non solum necessitatis, sed etiam veræ, & evidentis utilitatis. *Communis*. Et ratio est, quia Mutuatarius potest uti Jure suo petendo id, quo indiget, & quod alter sine peccato facere potest. Quod autem alter non sit facturus sine peccato, non sequitur ex petitione Mutuatarii, sed ex spontanea malitia mutuatoris.

67 Mutuatarius non peccat post acceptum jam mutuum sub usuris usuram solvendo, si non possit sine gravi incommodo solutionem denegare. *Communis*.

68 Non tenetur tamen Mutuatarius solvere veras usuras lucratorias, etiamsi eas solvere promiserit, nisi sibi juramento ad eas solvendas se obligaverit. *Communis*, textu expresso *in cap. Debitores 6. de Jurejurando*, ibi: „ Debitores ad solvendas usuras, in quibus se obligaverant, „ cogi non debent. Si vero de ipsarum solutione ju„ raverint, cogendi sunt domi.. reddere juramen„ tum.

69 Mutuator autem cogi potest, ut dictum juramentum, & per consequens etiam usurarum solutionem remittat. *Communis*, textu expresso *in cap. 1. de Jurejurando*, ibi: „ Mandamus quatenus Creditores ad juramenta super usu„ ris sibi præstita relaxanda Ecclesiastica districtione co„ gatis.

70 Et in casu, quo Mutuatarius vi juramenti dictas lucratorias usuras jam solverit, potest illas in judicio repetere, debetque Mutuator ad eas Mutuatario denuo restituendas compelli. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Debitores 6. de Jurejurando*: ibi: „ Et cum usuræ solutæ fuerint, Creditores ad eas restituendas sunt Ecclesia„ stica severitate (si necesse fuerit) compellendi.

71 Et dato, quod mutuatarius etiam juraret se non repetiturum usuras solutas, nihilominus Mutuator compelli potest, ut vel juramentum remittat, vel ab usurarum exactione desistat, vel poterit, non obstante hujusmodi Juramento, per Judicem ex Officio compelli ad restituendas usuras jam solutas. *Communis*, textu expresso *in cap. Tua dudum 13. de usuris*, ibi: „ Nos igitur responde„ mus, ut usurarios ipsos modo prædicto per Censuram „ Ecclesiasticam, appellatione remota, compellas ante „ usurarum solutionem ab earum exactione desistere, vel „ restituere ipsas, postquam fuerint persolutæ, ne de do„ lo, & fraude contingat eos commodum reportare " juncto ejus Summario ibi dicente: „ Non obstante Jura„ mento de non repetendis usuris per Debitorem præsti„ to, potest Judex ex Officio suo usurarium ad restituen„ das usuras compellere.

72 Fuit *supra n. 68.* notanter dictum non teneri Mutuatarium solvere *veras usuras lucratorias*, quia ad solvendas usuras compensatorias, seu reliancatorias, & usuras punitorias, seu moratorias tenetur in utroque Foro, cum ex dictis *supra n. 21. & 22.* illæ sint omnino licitæ & consequenter debitæ.

73 Usurarius non acquirit dominium usurarum, seu rerum per usuram acceptarum, nisi res usu consumptibiles, seu functionem recipientes, ut pecunia, frumentum, vinum, & hujusmodi ita commixtæ sint cum rebus ipsius propriis, ut nullo modo discerni possint. Ita S. Thomas 2. 2. *qu. 68. art. 3. ad 3.* Covarruv. *lib. 3. variar. resolut. c. 6. n. 2.* Layman *lib. 3. tract. 4. cap. 16. n. 7.* Silvester *verb. Usura 4. 1.* Sporer *l. c. n. 17.* testans de communiori, & sibi vera omnino sententia DD. plurimorum, quos congerunt, & sequuntur Molina, Lessius, & Tamburin. *ibi citatis*; Reiffenstuel *l. c. n. 167.* testans de communi aliorum contra Glossam *in c. Si quis Usuram 14. q. 4.* & quosdam alios. Et ratio est, quia ad acquirendum rerum dominium requiritur aliquis justus, & sufficiens titulus, ut concedunt omnes etiam adversarii, sed hic nullus adest justus titulus, ergo &c. Probatur Minor: talis justus, & sufficiens titulus transferendi dominium in usurarum Mutuatorem non posset esse nisi ipsa datio, seu solutio Mutuatarii simpliciter voluntaria, etsi cum admixto involuntario secundum quid, prout assignant ipsi adversarii, atqui ipsa datio non est sufficiens ad transferendum dominium, quia licet illa solutio esset voluntaria simpliciter, & solum mixte involuntaria, seu secundum quid, ut dicunt adversarii, esset tamen solum voluntaria quo ad traditionem, non vero quo ad translationem dominii; nam Mutuatarius usuras tradens non præsumitur velle conferre majus Juris mutuanti, quam debeat, & ipsi de Jure competat, sed ipsas ei intendit tradere eo modo, quo ipsi debentur: cum ergo ei nullo justo titulo ad validam Dominii translationem requisito debeantur, se potius ipsas nullatenus exigere possit, & si jam sic receperit, seu exegerit, restituere teneatur, per text. express. *in c. Cum tu 5. c. Tua 9. cap. Consuluit 10. c. Quam perniciosum 11. c. Post miserabilem 12. c. Tua dum 13. & c. Quia frustra 14. de Usuris*, *c. 1. & 6. de Jurejur.* cum similibus, sequitur manifeste, quod in ordine ad talem translationem Dominii illa solutio, seu traditio Mutuatarii sit insufficiens, per text. in *l. Nunquam 31. ff. de adquirendo rerum dominio*, ibi: *Nunquam nuda traditio transfert dominium, sed ita si venditio, aut aliqua justa causa præcesserit, propter quam traditio sequeretur*.

Si tamen supradictæ res per usuram acceptæ ita commixtæ sint cum rebus propriis, ut nullo modo discerni possint, tunc usurarius acquirit quidem earum dominium ratione commixtionis, seu confusionis, vel specificationis, sed ita debile, & infirmum, ut teneatur ad restitutionem, seu compensationem in æquivalenti ratione injustæ acceptionis. Sic Sporer *l. c. num. 115.* Lugo *disp. 25. sect. 11. num. 206.* cum S. Thoma, & pluribus aliis ibi citatis, Reiffenstuel *loc. cit. num. 166.* testans hanc esse communem, & certam per text. *in §. Si duorum 27. & §. Quod si frumentum 28. Instit. de rerum divisione: & adquirendo ipsarum dominio: l. Si alieni 78. ff. de solutionibus* ibi: „ Si alieni nummi inscio, vel invito Do„ mino soluti sunt, manent ejus, cujus fuerunt; si mixti „ essent, ita ut discerni non possent, ejus fieri, qui ac„ cepit, in libris Gaii scriptum est. " Et ratio est, quia dicta admixtio, seu confusio per citata Jura, sicut & specificatio per text. *in §. 25. Inst. de rerum divis.* est justus titulus acquirendi rerum dominium, nec vitiatur per aliquem specialem modum, quo acquiratur res, quæ per d. admixtionem, seu confusionem, vel specificationem acquiritur; semper enim supponitur res esse aliena quæ confunditur, seu commiscetur, sive ergo illa res sit per actionem furtivam, sive per usurariam acquisita, dum ita commiscetur, seu confunditur cum propriis, ut discerni, seu separari ab ipsis nullo modo possit, non est eadem res in individuo restituenda, cum sic transierit in dominium commiscentis, seu specificantis; sed bene in æquivalenti, ratione injustæ acceptionis, sicuti quando res alterius jam est consumpta. 74

Hinc Usurarius tenetur restituere omnia acquisita per 75 usuris usque ad æqualitatem damni illati. Nempe primo ipsasmet res in individuo, vel in se adhuc discernibiliter existentes, vel in æquivalenti, si commixtæ cum suis indiscernibiliter existant, cum per injustitiam eas acceperit. *Secundo* si res per usuram accepta erat secundum se fructifera, tenetur restituere una cum illa etiam omnes fructus ex ipsa perceptos, detractis expensis, & æstimatione laboris, ac industriæ, cum tales fructus ad Mutuatarium tamquam Dominum rei pertineant; §. *Si quis a non Domino 35. Institut. de rerum divisione*. Immo usurarius tenetur restituere ipsos fructus ex re usuraria acquisita perceptos, quamvis Dominus, seu Mutuatarius per negligentiam suam illos fructus non percepisset, si rem suam habuisset, detractis tamen ut supra expensis, & æstimatione laboris, ac industriæ. Et ratio est, quia omnis res de se fructifera suo Domino fructificat, *tit. 6. Si quis a non Domino 35. Institut. de rerum divisione*. Insuper tenetur usurarius restituere etiam fructus, quos ipse per incuriam non percepit, attamen percepisset Mutuatarius, si rem suam de se fructiferam habuisset. Et ratio est, quia ipse usurarius per injustam acceptionem & detentionem fuit iniqua causa amissionis fructuum, quos percepisset Mutuatarius, si ille rem usurariam non detinuisset; Nullos tamen fructus restituere tenetur usurarius, si ex re usuraria accepta nec ipse fructus aliquos percepit, nec Mutuatarius propter similem negligentiam fuisset percepturus. Et ratio est, quia nec ipse usurarius in data hypothesi e fructibus rei usurariæ factus est ditior, cum nullos ex ipsa perceperit; nec quo ad ipsas damnum aliquod intulit Mutuatario, cum, ut supponitur, nullos fructus fuisset ex ipsa percepturus.

Si autem res per Usuram accepta non erat secundum 76 se fructifera, & ex detentione ipsius nullum emergat damnum, vel lucrum cesset Mutuatario, fructus ex illa percepti sunt, quoad dominium, ejusdem Usurarii, nec restituendi sunt Mutuatario. *Communis*, per clarum textum *in leg. Qui aliena 8. Cod. Si quis alteri, vel sibi*, ibi: *Qui aliena pecunia comparat, non ei, cujus nummi fuerunt, sed sibi tam actionem empti, quam dominium, si ei fuerit tradita possessio, quærit*. Et ratio est, quia quando res non est secundum se fructifera, fructus, qui ex ipsa percipiuntur, non sunt fructus rei, sed solius industriæ, & Personæ, adeoque non Domino rei, sed Personæ applicanti industriam cedere debent. Hinc res ipsæ, quas usurarius sibi emit; verb. grat. pecunia usuraria, quamvis non permixtæ, nec confusæ cum rebus propriis 77 ipsius usurarii, transeunt in dominium usurarii, ut concedunt communiter Doctores, etiam illi, qui negant dominium usurarum acquiri ab usurario. Et ratio est, quia res per pecuniam usurariam emptæ non sunt fructus pecuniæ, utpote ex se sterilis, sed sunt fructus industriæ, seu voluntariæ emptionis, & negotiationis susceptæ; quæ emptio seu negotiatio, cum sit tota ipsius usurarii, ideo ipsæ res emptæ in ipsius usurarii dominium transeunt, ut clare habetur ex citat. *leg. Qui aliena 8. Cod. Si quis alteri, vel sibi*. Quare etiam fur, id quod ex re furtiva negotiando acquirit, sibi, non Domino acquirit, *leg. Qui vas 48. §. 7. ff. de furtis*. Item Depositarius id quod ex re deposita negotiando acquirit, sibi, non deponenti, acquirit, *leg. Si ex pecunia 6. Cod. de rei vindicatione*. Item Uxor id, quod ex re Mariti defuncti ad Filium pertinente negotiando acquirit, sibi, non Filio acquirit, *leg. Si pecunia 1. Cod. si quis alteri, vel sibi*.

Item si usurarius res per usuram acquisitas vendat, 78 pre-

pretium illorum quo ad dominium sibi acquirit, & non Mutuatario, sicuti fur vendens res furtivas, earum pretium quo ad dominium sibi, & non Domino acquirit. Remanente semper tamen obligatione restituendi pro re usuraria, vel furtiva in æquivalenti, & damna inde secuta Mutuatario, vel Domino compensandi. *Communis*, per clarum textum *in leg. Qui vas argenteum 48. ff. de Furtis. §. 7.* ibi: *Cum fur rem furtivam vendidisset, eique nummos pretii Dominus rei per vim extorsit, furtum eum nummorum fecisse recte responsum est. Idem etiam vi bonorum raptorum actione tenebitur: Quod enim ex re furtiva redigitur, furtivum non esse nemini dubium est; nummus ergo hic, qui redactus est ex pretio rei furtivæ, non est furtivus.*

79 Etiam Judæi tenentur restituere usuras extortas a Christianis, & ad id compellendi sunt per subtractionem communionis Christianorum, vel alias per Principes, & Potestates sæculares. *Communis*, per textus expressos *in cap. Post miserabilem 12. & cap. Quanto amplius 18. de usuris*. Vide *supra num.* 9. 10. 11. 19. & 20.

80 Obligatio restituendi usuras transit ad heredes usurariorum, non tantum suos, sed etiam extraneos. *Communis*, textu expresso *in cap. Tua nos 9. de usuris*, ibi: „ Respondemus, quod Filii ad restituendas usuras ea sunt „ districtione cogendi, quam parentes sui, si vive„ rent, cogerentur. Idipsum etiam contra heredes ex„ traneos credimus exercendum.

81 Non tenentur tamen heredes restituere ultra vires hereditatis, *Communis*, *argument. cap. In litteris 5. de Raptoribus*, ibi: *Heredes ejus moneas, & compellas, ut his, quibus ille per incendium, vel alio modo damna contra Justitiam irrogaverat, juxta facultates suas* (idest defuncti, ut ibidem recte advertit Glossa verb. *Facultas*) *condigne satisfaciant*, & concordat *l. Ex qua 149. ff. de Reg. Juris*, ibi: *Ex qua Persona quis lucrum capit, ejus factum præstare debet.*

82 Tenentur vero heredes usurarii restituere, quamvis res usuraria ad eos in natura non devenerit, nec per illam hereditas illorum fuerit aucta. Sic Engel *lib. 5. Decret. tit. 19. de usuris §. 3. num.* 3. Reiffenstuel *ibid. n.* 175. Canisius *ib. cap. 7. n.* 4. & alii. Et ratio est, quia heredes ad exonerationem conscientiæ tenentur pro viribus hereditatis satisfacere omnibus illis, quibus per defunctum aliquod damnum illatum est, etiamsi ex tali damno hereditas aucta non sit, *argument. cap. Parochiano tuo 14. de sepulturis*, juncta Gloss. *ib. verb. Sed ejus heres, & cap. In litteris 5. de Raptoribus* cum Gloss. *ib. verb. Heredes*.

83 Restitutio ab usurario, seu ejus heredibus facienda est illis, a quibus usuræ extortæ fuerunt, vel eorum heredibus, si extent, vel si non extent, seu non sint superstites, pauperibus. *Communis*, textu expresso *in c. Cum tu 5. de usuris*, ibi: „ Cogendi sunt per pœnam, quam „ statuimus in concilio, eas his, a quibus extorserunt, „ vel eorum heredibus restituere, vel (his non superstiti„ tibus) pauperibus erogare.

84 Paupertas usurarium, & heredes illius excusat a restitutione, donec ad pinguiorem fortunam pervenerint. *Communis*, per text. *in leg. Nam is 6. ff. de dolo malo*, ibi: „ Nam is nullam videtur actionem habere, cui pro„ pter inopiam adversarii inanis actio est, & citat. cap. „ Cum tu 5. de usuris, ibi: „ Dummodo in facultatibus „ habeant, unde ipsi possint eas restituere ... Illi autem, „ qui non habent in facultatibus, unde usuras valeant „ restituere, non debent ulla pœna mulctari, cum eos „ nota paupertas evidenter excuset.

85 Ad restitutionem obligat, nedum usura realis, sed etiam mentalis, si aliquod intentum lucrum ratione mutui sit subsecutum. Unde Mutuator, qui intendens lucrum recipere vi mutui, licet sine pacto externo, contrahit usuram mentalem, si inde aliquid accipiat ultra sortem, quod Mutuatarius non gratis, nec ex mera liberalitate, sed tamquam debitum ratione mutui dedit, tenetur etiam in Foro conscientiæ ad ejus restitutionem. *Communis*, textu expresso *in cap. Consuluit 10. de Usuris*, ibi: „ Hu„ jusmodi homines pro intentione lucri, quam habent „ (cum omnis usura, & superabundantia prohibeatur in „ Lege) judicandi sunt male agere, & ad ea, quæ taliter „ sunt accepta, restituenda, in animarum judicio effica„ citer inducendi.

86 Si autem Mutuatarius omnino gratis, & ex mera gratitudine, ac liberalitate aliquid dederit ultra sortem, nulla est obligatio id restituendi, quamvis Mutuator mente intenderit tale lucrum primario, & principaliter, ita ut non fuisset mutuaturus, nisi ob perfectam Mutuatarii gratitudinem, ac liberalitatem tale lucrum sperasset. Licet enim non velle mutuum dare nisi iis, quos sperat fore gratos, possit spectare ad avaritiam, non tamen spectat ad usuram, cum sic nihil intendatur, neque recipiatur ratione mutui, sed omnino gratis, & ex mera gratitudine, ac liberalitate, seu benevolentia Mutuatarii, adeoque non interveniat vera, & propria usura mentalis. Sic Pirhing *lib. 5. Decretal. tit. 19. num.* 133. cum Navarro, Molina, Azorio, Lessio, Card. de Lugo ibi citatis, & alii communiter, Reiffenstuel *ib. n.* 178, testans & ipse de communi aliorum. Sporer *loc. cit. n.* 177. & alii passim.

Advertendum est hic ad uberiorem usuræ mentalis in- 87
telligentiam, quod pro usura mentali non intelligitur nudum propositum, seu sola voluntas usuras accipiendi, vel exigendi, prout præscindit ab omni actu externo, (tale enim propositum potius est, & dicitur usura interna, quam usura mentalis) sed intelligitur, & accipitur pro actu externo quo mutuum datur cum spe, & intentione accipiendi lucrum ex mutuo, quamvis sine ullo pacto externo, *argum. cap. Consuluit 10. de usuris*.

Usurarii ultra supra recensitam obligationem restitutio- 88
nis subjacent etiam variis pœnis contra ipsos, tum in Jure Civili, tum in Jure Canonico statutis. Prima igitur eorum pœna est, quod usurarii manifesti, seu notorii sunt ipso jure infames, *cap. Infames 2. 3. porro in fine caus. 3. q. 7. c. Dilectus 13. de excessib. Prælator. c. Improbum 20. Cod. Ex quibus causis infamia irrogatur*.

Secunda pœna est, quod usurarii notorii, seu manife- 89
sti, si Clerici sint, & moniti non desistant, ab Officio, & Beneficio sint suspendendi, ac deponendi, *cap. Episcopus 1. cap. Quoniam 2. & cap. Si quis 5. dist. 47. cap. Si quis 4. & cap. Quoniam 8. caus. 14. q. 4. cap. Præterea 7. de usuris, cap. Inter dilectos 11. de excessibus Prælator.* Et a fortiori Clerici usurarii manifesti repellendi sunt a Sacris Ordinibus suscipiendis, & ab Officiis, & Beneficiis obtinendis, *cap. De Petro 4. dist. 47.* & omnibus citatis juribus, quibus statuitur tales Clericos privandos esse Officiis, & Beneficiis obtentis, adeoque multo magis repellendos ab obtinendis. Tum quia tales manifesti usurarii sunt infames per Jura citata *supra num.* 87. Infamibus autem Portæ Dignitatum patere non debent, textu expresso *in c. Infamibus 87. de Reg. Juris in 6.* ibi: *Infamibus portæ non pateant Dignitatum.*

Tertia pœna est, quod usurarii notorii, seu manifesti, 90
si Laici sint, excommunicati debent usquedum debite satisfecerint, *cap. Præterea 7. de usuris*, & ipso facto irregulares existunt, *cap. Maritum 2. dist. 33. cap. Seditionarios 8. dist. 46.*

Quarta pœna est, quod usurarii notorii, seu manifesti 91
non admittantur ad communionem Altaris, idest ad perceptionem Sacramenti Eucharistiæ, textu expresso *in c. Quia in omnibus 3. de usuris*, ibi: *Constituimus, quod usurarii manifesti nec ad Communionem admittantur Altaris.*

Quinta pœna est, quod manifestorum usurariorum ob- 92
lationes non possint recipi, textu expresso *in citat. cap. Quia in omnibus 3. de usuris*, ibi: *Sed nec oblationes eorum quisquam accipiat*. Usurarii enim æquiparantur Raptoribus, *cap. Si quis 10. caus. 14. quæst. 4.* & oblationes raptorum non sunt recipiendæ ab Ecclesia, *cap. Minor 8. caus. 17. quæst. 4. cap. De viro 17. caus. 12. q. 2.* cum Deus *sit odio habens rapinam in holocausto*, ut expresse habetur *Isaiæ cap. 61. num. 8.*

Sexta pœna est, quod Testamentis manifestorum usura- 93
riorum nullus possit interesse, & quod ipsorum Testamenta sint ipso Jure irrita, nisi ante mortem restituerint, quæ per usuras acquisita sunt, vel de eorum restitutione idoneam cautionem (per pignora videlicet, ut Fidejussores) dederint, textu expresso *in c. Quamquam 2. de usuris in 6.*

Septima pœna est, ut nullus usurarios manifestos, seu 94
notorios ad Confessionem admittat, aut illos absolvat (etiam ab aliis peccatis) antequam vel restituant usuras, vel de satisfaciendo pro viribus suarum facultatum prædicto modo cautionem præstent, *cit. cap. Quamquam 2. de usuris in 6.*

Octava pœna est, quod si usurarii manifesti, seu noto- 95
rii in eo peccato decesserint, Christiana, & Ecclesiastica careant sepultura, *cap. Quia in omnibus 3. de usuris, & cit. cap. Quamquam 2. de usuris in 6.* ubi etiam additur, quod omnes Religiosi, & alii, qui manifestos usurarios ad Ecclesiasticam sepulturam admittere ausi fuerint, pœnam in Decreto Lateranensis Concilii contra usurarios edito promulgatam incurrant, nempe pœnam Suspensionis statutam *in cap. Quia in omnibus 3. de usuris*. Et postea in Concilio Lugdunen. relato *in Clementina 1. de sepulturis* statutum fuit, ut qui usurarios manifestos scienter sepelire præsumunt, ipso facto sint excommunicati, nec absolvantur nisi prius ad arbitrium Diœcesani Episcopi competenter satisfactionem exhibuerint.

Insuper præcipitur omnibus Dominis Locorum, & uni- 96
versitatibus, ne permittant alienigenas in Terris suis conducere Domos ad exercendas usuras, vel conductas habere, & nequis eis ad hoc Domos locet. Qui contrafecerint, si sint Ecclesiastici Majores, ut Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi, *Suspensionis*; Si vero sint Minores Personæ singulares, Excommunicationis; Si Collegium, vel Universitas, Interdicti sententiam ipso facto incurrant. Et si per mensem in ea persistierint, ipsorum Terræ sint interdictæ, dum ibi dicti usurarii habitant; Si vero sint Laici, debent ab Ordinario per Censuram Ecclesiasticam compelli ad cessandum ab hujusmodi excessu, textu expresso *in c. usurarum voraginem 1. de usuris in 6.*

Præterea Officiales Communitatem facientes, aut 97

distantes, vel scribentes statuta super usuris solvendis non repetendis, vel non restituendis, vel judicantes secundum illa, vel non delentes illa si possunt intra tres menses de libris Communitatum, vel illa servantes, sunt excommunicati, textu expresso *in Clementina; Ex gravi* [illegible] *de usuris*.

98 Usurarii præter supradictas pœnas a Jure statutas, etiam aliis pœnis arbitrariis, & extraordinariis puniri possunt a Judice tam Ecclesiastico, quam Sæculari, præsertim vero pecuniaria, ut in eo, in quo peccarunt, mulctentur. Teolosan. *lib.* 3. *de usura cap. ultim. n.* 4. *&* 7. Pirhing *loco citat. num.* 172. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 188. notantes, quod juxta Constitutiones Imperii mulctantur usurarii amissione quartæ partis de sorte principali. Sic etiam Gail. *lib*, 2. *observat.* 4. *num.* 1. Vel etiam publicatione bonorum, ut notant Tholosan. *loco cit. n.* 8. Pirhing *loc. cit. n*, 172. & alii.

99 Ut usurarii incurrant supradictas pœnas, debent esse manifesti, seu notorii Jure, vel Facto. Illi autem sunt usurarii manifesti, & notorii Jure, seu notorietate Juris, qui Judicio hoc crimen confessi sunt, aut de illo fuerunt convicti, & condemnati, *argument. cap. Quæsitum est* 10. *de cohabitat. Clericor. & mulierum*, ibi: *Notorium per sententiam, seu per Confessionem factam in Jure*. Illi vero sunt usurarii manifesti, & notorii Facto, seu notorietate Facti, qui ita palam, & evidenter exercent usuras, ut nulla tergiversatione id negare, & celare valeant, *argum. cit. cap. Quæsitum est*, ibi: *Aut per evidentiam rei, quæ tergiversatione aliqua celari non possit*, *& cap. Olim* 24. *de verb. signific.* ibi; *Aut evidentia rei, quæ nulla possit tergiversatione celari*.

100 Judex criminum usurariorum quoad Censuras, & privationes Ecclesiasticorum Beneficiorum est solus Ecclesiasticus. *Communis, argument. cap. Decernimus* 2. *cap. Qualiter, & quando* 17. *de Judiciis, cap. Nullus Judicum* 2. *de Foro competenti, cap. Lator* 5. *& cap. Caussam quæ inter* 7. *Qui Filii sint legitimi*, cum similibus. Et ratio est, quia ille est Judex quo ad Censuras, & privationes Ecclesiasticorum Beneficiorum, ad quem spectat imponere dictas pœnas; sed id spectat ad solum Judicem Ecclesiasticum, cum potestas ferendi Censuras sit solummodo Ecclesiastica, & residens solummodo penes Ecclesiam, juxta illud *Matth.* 16. *Quæcunque alligaveritis super terram &c. & si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus*, hoc est a Fidelium communione segregatus, ut explicant omnes, uti etiam ad solum Judicem Ecclesiasticum spectat imponere privationem Ecclesiasticorum Beneficiorum, *argument. citat. Juribus*; ergo &c.

101 Judex autem criminum usurariorum quoad alias pœnas potest esse tam Laicus, quam Ecclesiasticus, & datur locus præventioni, non solum quando est quæstio *Facti*, seu quando crimen liquido usurarium est, sed etiam quando est quæstio *Juris*, seu quando disceptatur, an hic, vel ille contractus usurarius sit, nec ne? *Est Communis*, quo ad primam partem, nempe quo ad casum, in quo est sola quæstio *Facti*, cum hic omnes concedant esse crimen mixti Fori, idest tam Sæcularis, quam Ecclesiastici; & patet clare *ex cap. Post miserabilem* 12. *de usuris*. Quo ad secundam vero partem, nempe quando est quæstio *Juris*, defenditur a Farinacio *Prax. Crimin. quæst.* 8. *num.* 140. *concl.* 4. a Menochio *de Arbitrar. Judic. casu* 398. *num.* 4. Molina *tractat.* 2. *disput.* 333. *in princip.* Covarr. *lib.* 3. *variar. resolut. cap.* 3. *numer.* 1. Silvestro verb. *usura* 9. *in princip.* Canisio *tractat. de usuris cap.* 9. *numer.* 4. Rosignol. *contract.* 3. *de Mutuo, & usuris prænot.* 16. *num.* 2. Pirhing *lib.* 5. *Decret. tit.* 19. *num.* 142. Reiffenstuel *ibid. numer.* 193. *& sequent.* & aliis pluribus contra Glossam *in cap. Cum sit* 4. *verb. Malefactores, de Foro competent.* Clarum verb. *usura num.* 8. & nonnullos alios volentes cognitionem quæstionis *Juris* de hoc crimine soli Judici Ecclesiastico competere. Et ratio nostræ conclusionis est, quia crimen usuræ, non solum est prohibitum Jure Ecclesiastico, seu Canonico, sed jure Divino, & naturali, ut patet ex dictis *supra a num.* 6. Nec plus spiritualitatis in se habet, quam homicidium, furtum, adulterium, & similia delicta, quæ sunt contra Justitiam, & prohibita Lege Divina, & naturali; Atqui de his criminibus potest cognoscere, & de facto teste experientia, quotidiana cognoscit Judex Sæcularis inter Laicos, ergo etiam de crimine usuræ. Tum quia, ut fuit dictum *supra num.* 15. usura si sit in maxima quantitate est prohibita etiam Jure Civili, ut patet ex *leg. Eos Qui* 26. *Cod. de usuris, & leg. Placuit* 29. *ff. eodem* adeoque &c. Tum etiam quia in Jure Canonico nullibi invenitur interdicta Judici Laico cognitio usuræ in casu quæstionis *Juris*, sed positive conceditur *in cap. Post miserabilem* 12. *de usuris*, ubi sine distinctione inter quæstionem *Juris*, & *Facti* conceditur Potestati sæculari facultas cognoscendi, & judicandi usuras; Ubi autem Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *cap. Quia circa* 22. *de Privileg. leg. De pretio* 8. *ff. de publicana in rem actione, leg. Non distinguemus* 32. *ff. de recept. arbitr. leg. Præses* 3. *ff. de Offic. Præsidis*; adeoque &c.

102 Ad exterminandas usuras plura declaravit Benedictus
XIV. tom. 1. Constitut. 143. incipient. *Vix pervenit*. Et 103
primo, omne lucrum ex mutuo ratione mutui, usurarium, & illicitum esse. Secundo, ad usuræ labem pur- 104
gandam nullum accersiri posse subsidium, vel ex eo quod
id lucrum non excessivum & nimium, sed moderatum,
non magnum, sed exiguum sit; Vel ex eo quod is, a
quo id lucrum solius caussa mutui deponitur, non pauper, sed dives existat, nec datam sibi mutuo summam
relicturus otiosam, sed ad fortunas suas amplificandas,
vel novis coemendis prædiis, vel quæstuosis agitandis necessariis utilissime sit impensurus. Tertio quamquam una 105
cum mutui contractu possint quandoque alii tituli ut
ajunt, forte concurrere ipsi mutuo extrinseci, e quibus
justa oriatur caussa aliquid ultra sortem ex mutuo debitum exigendi; attamen falso, & temere affirmari dicit
ejusmodi titulos semper reperiri, ac ubique præsto esse,
ita ut illorum ratione, quotiescumque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicumque creditur, toties
semper liceat auctarium moderatum, ultra sortem inte- 106
gram, salvamque recipere; Alia præterea edixit, atque
in contractibus servanda enixe commendavit, uti patet
in ipsa Constitutione mox hic afferenda, ubi *a num.* 9. 107
ad 12. insuper refelluntur Judæi sibi dictitantes licitum
esse, usuras a Christianis inter quos degunt exigere: *Et* 108
ibidem numer. 19. ubi quod Principes tenentur usuras
prohibere etiam Judæis in suis Ditionibus degentibus, &
contravenientes puniri, ut qui ad legis Divinæ, & naturalis observantiam nequeunt reduci virtutis amore, ab
ejus transgressione absterreantur saltem formidine pœnæ,
uti ad id teneri Principes Christianos suis Edictis, & E- 109
piscopos suis Constitutionibus, quibus severe prohibeantur Judæi Christianorum loca incolentes, ne ratione
mutui quidquam a Christianis extorqueant, & certa simul præscribatur quantitas lucri, ultra quam nihil impune exigere possint ex aliis contractibus cum Christianis 110
initis recte, & erudite suo more pluribus adductis docet.
Item Benedictus *de Synodo Diœcesana lib.* 7. *cap.* 47. *n.* 12. *&* 13. concludens ita nuperrime statuisse Episcopum Pisaurienlem *in sua Diœcesana Synodo habita* 1742. *tit.* 4. *numer.* 17. cujus exemplum poterunt alii Episcopi imitari.

Sed operæ pretium est integram afferre ipsam Constitu- 111
tionem, quam in forma Encyclicæ ad omnes Ordinarios Italiæ direxit Pontifex, ut sequitur.

BENEDICTUS PAPA XIV.

VIX pervenit ad aures nostras, ob novam controversiam (nempe an quidam contractus validus judicari debeat) nonnullas per Italiam disseminari sententias, quæ sanæ doctrinæ haud consentaneæ viderentur, cum statim nostri Apostolici muneris partem esse duximus, opportunum afferre remedium, ne malum ejusmodi temporis diuturnitate, ac silentio, vires magis acquireret, aditumque ipsi intercluderet, ne latius serperet, & incolumes adhuc Italiæ Civitates labefactaret.

Quapropter eam rationem consiliumque suscepimus, quo Sedes Apostolica semper uti consuevit: Quippe rem totam explicavimus nonnullis ex Venerabilibus Fratribus, Nostris S. R. E. Cardinalibus, qui Sacræ Theologiæ scientia, & Canonicæ Disciplinæ studio ac peritia plurimum commendantur: Accivimus etiam plures Regulares in utraque facultate præstantes, quorum aliquos ex Monachis, alios ex Ordine Mendicantium, alios demum ex Clericis Regularibus selegimus. Præsulem quoque juris utriusque laurea præditum; & in Foro diu versatum adhibuimus. Diem quartam indiximus Julii, qui nuper præteriit, ut coram Nobis illi omnes convenirent, quibus naturam totius negotii declaravimus, quod illis antea cognitum perspectumque deprehendimus.

Post hæc præcepimus, ut omni partium studio, omnique cupiditate soluti, rem totam accurate perpenderent; suasque opiniones scripto exararent, non tamen expetivimus ab ipsis, ut judicium ferrent de contractu, qui controversiæ caussam initio præbuerat, cum plura documenta non suppeterent, quæ necessario ad id requirebantur; Sed ut certam de usuris doctrinam constituerent, qui non mediocre detrimentum inferre videbantur quæ nuper in vulgus spargi cœperunt. Jussa fecerunt universi; nam suas sententias palam declararunt in duabus Congregationibus, quarum prima coram Nobis habita est die 18. Julii, altera vero die prima Augusti, qui menses nuper elapsi sunt; ac demum easdem sententias Congregationis Secretario scriptas tradiderunt.

Porro hæc unanimi consensu probaverunt.

I. Peccati genus illud, quod usura vocatur, quodque in contractu mutui propriam suam sedem & locum habet, in eo est repositum, quod quis ex ipsomet mutuo, quod suapte natura tantumdem duntaxat reddi postulat, quantum receptum est, plus sibi reddi velit, quam est receptum; ideoque ultra sortem, lucrum aliquod ipsius ratione mutui, sibi deberi contendat. Omne

pro-

propterea hujusmodi lucrum, quod sortem superet, illicitum, & usurarium est.

II. Neque vero ad istam labem purgandam, ullum arcessiri subsidium poterit, vel ex eo, quod id lucrum non excedens & nimium, sed moderatum; non magnum, sed exiguum sit; vel ex eo, quod is, a quo id lucrum solius causa mutui deposcitur, non pauper, sed dives existat, nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed ad fortunas suas amplificandas, vel novis coëmendis prædiis, vel quæstuosis agitandis negotiis, utilissime sit impensurus. Contra mutui siquidem legem, quæ necessario in dati atque redditi æqualitate versatur, agere ille convincitur quisquis eadem æqualitate semel posita, plus aliquid a quolibet, vi mutui ipsius, cui per æquale jam satis est factum, exigere adhuc non veretur; proindeque si acceperit, restituendo erit obnoxius ex ejus obligatione Justitiæ, quam commutativam appellant, & cujus est in humanis contractibus æqualitatem cujusque propriam & sancte servare, & non servatam exacte reparare.

III. Per hæc autem nequaquam negatur, posse quandoque una cum mutui contractu quosdam alios, ut ajunt, titulos, eosdemque ipsimet universim naturæ mutui minime innatos, & intrinsecos, forte concurrere, ex quibus justa omnino legitimaque causa consurgat quiddam amplius supra sortem ex mutuo debitam rite exigendi. Neque item negatur posse multoties pecuniam ab unoquoque suam, per alios diversæ prorsus naturæ a mutui natura contractus, recte collocari & impendi, sive ad proventus sibi annuos conquirendos, sive etiam ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam, honestaque indidem lucra percipienda.

IV. Quemadmodum vero in tot ejusmodi diversis contractuum generibus, si sua cujusque non servatur æqualitas, quidquid plus justo recipitur, si minus ad usuram (eo quod omne mutuum tam apertum quam palliatum absit) at certe ad aliam veram injustitiam, restituendi onus pariter afferentem, spectare compertum est. Ita si rite omnia peragantur, & ad Justitiæ libram exigantur, dubitandum non est, quin multiplex in iisdem contractibus licitus modus & ratio suppetat humana commercia & fructuosam ipsam negotiationem ad publicum commodum conservandi ac frequentandi. Absit enim a Christianorum animis, ut per usuras, aut similes alienas injurias florere posse lucrosa commercia existiment, cum contra ex ipso Oraculo Divino discamus, quod *Justitia elevat gentem, miseros autem facit populus peccatum*. (Prov. 14. 34.

V. Sed illud diligenter animadvertendum, est, falso sibi quemquam, & nonnisi temere persuasurum, reperiri semper, ac præsto ubique esse, vel una cum mutuo titulos legitimos, vel secluso etiam mutuo, contractus alios justos, quorum vel titulorum, vel contractuum præsidio, quotiescumque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicumque creditur, toties semper liceat auctarium moderatum, ultra sortem integram salvamque, recipere. Ita si quis senserit, non modo divinis Documentis, & Catholicæ Ecclesiæ de usura judicio, sed ipsi etiam humano communi sensui ac naturali rationi procul dubio adversabitur. Neminem enim id saltem latere potest, quod multis in casibus tenetur homo, simplici ac nudo mutuo alteri succurrere, ipso præsertim Christo Domino edocente: *Volenti mutuari a te ne avertaris* (Matth. 5. 42.); & quod similiter multis in circumstantiis, præter unum mutuum, alteri nulli vero, justoque contractui locus esse possit. Quisquis igitur suæ conscientiæ consultum velit, inquirat prius diligenter oportet, verene mutuo justus alius titulus, verene justus alter a mutuo contractus occurrat, quorum beneficio, quod quærit lucrum, omnis labis expers & immune reddatur.

His verbis complectuntur, & explicant sententias suas Cardinales, ac Theologi, & Viri Canonum peritissimi, quorum consilium in hoc gravissimo negotio postulavimus; Nos quoque privatum studium nostrum conferre in eandem caussam non prætermisimus, antequam Congregationes haberent, & quo tempore habebantur, & ipsis etiam peractis; Nam præstantium Virorum suffragia, quæ modo commemoravimus, diligentissime percurrimus. Cum hæc ita sint, adprobamus, & confirmamus quæcumque in sententiis superius expositis continentur, cum Scriptores plane omnes, Theologiæ, & Canonum Professores, plura Sacrarum Litterarum testimonia, Pontificum Prædecessorum nostrorum Decreta, Conciliorum, & Patrum auctoritas, ad easdem sententias comprobandas pene conspirare videantur. Insuper apertissime cognovimus Auctores, quibus contrariæ Sententiæ referri debent, & eos pariter qui illas fovent, ac tuentur, aut illis ansam, seu occasionem præbere videntur: Neque ignoramus quanta sapientia, & gravitate defensionem veritatis susceperint Theologi finitimis illis Regionibus, ubi controversiæ ejusmodi principium habuerunt. Quare has litteras Encyclicas dedimus universis Italiæ Episcopis, & Ordinariis, ut hæc Tibi, Venerabilis Frater, & cæteris omnibus innotescerent; ut quoties Synodo celebrare, ad Populum verba facere, eumque Sacris doctrinis instruere contigerit, nihil omnino alienum proferatur ab iis sententiis, quas superius recensuimus. Admonemus etiam vehementer, omnem sollicitudinem impendere, ne quis in vestris Diœcesibus audeat Literis, aut Sermonibus contrarium docere: Si quis autem parere detrectaverit, illum obnoxium, & subjectum declaramus pœnis per Sacros Canones in eos propositis, qui mandata Apostolica contempserint, ac violaverint.

De contractu autem, qui novas has controversias excitavit, nihil in præsentia statuimus; Nihil etiam decernimus modo de aliis contractibus, pro quibus Theologi, & Canonum Interpretes in diversas abeunt Sententias; Attamen Pietatis vestræ Studium ac Religionem inflammandam existimamus, ut hæc, quæ subjicimus, executioni demandetis.

Primum gravissimis verbis Populis vestris ostendite, usuræ labem ac vitium a Divinis Litteris vehementer improbari; Illud quidem varias formas atque species induere, ut Fideles Christi Sanguine restitutos in libertatem, & gratiam, rursus in extremam ruinam præcipites impellat; Quocirca si pecuniam suam collocare velint, diligenter caveant, ne cupiditate omnium malorum fonte rapiantur, sed potius ab illis, qui doctrinæ ac virtutis gloria supra ceteros efferuntur, consilium exposcant.

Secundo loco, qui viribus suis ac sapientia ita confidunt, ut responsum ferre de iis quæstionibus non dubitent (quæ tamen haud exiguam Sacræ Theologiæ, & Canonum scientiam requirunt) ab extremis, quæ semper vitiosa sunt, longe se abstineant: Etenim aliqui tanta severitate de iis rebus judicant ut quamlibet utilitatem ex pecunia desumptam accusent tamquam illicitam, & cum usura conjunctam: Contra vero nonnulli indulgentes adeo, remissique sunt, ut quodcumque emolumentum ab usuræ turpitudine liberum existiment. Suis privatis opinionibus ne nimis adhæreant, sed priusquam responsum reddant, plures Scriptores examinent, qui magis inter ceteros prædicantur; Deinde eas partes suscipiant, quas cum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent. Quod si disputatio insurgat, dum contractus aliquis in examen adducitur, nullæ omnino contumeliæ in eos confingantur qui contrariam sententiam sequuntur, neque istam gravibus censuris notandam asserant, si præsertim ratione, & præstantium Virorum testimoniis minime careat; Siquidem convicia, atque injuriæ vinculum Christianæ caritatis infringunt, & gravissimam Populo offensionem, & scandalum præferunt.

Tertio loco, qui ab omni usuræ labe se immunes, & integros præstare volunt, suamque pecuniam ita alteri dare, ut fructum legitimum solummodo percipiant, admonendi sunt, ut contractum instituendum antea declarent, & conditiones inserendas explicent, & quem fructum ex eadem pecunia postulent: Hæc magnopere conferunt non modo ad animi sollicitudinem, & scrupulos evitandos, sed ad ipsum contractum in Foro externo comprobandum: Hæc etiam aditum intercludunt disputationibus, quæ non semel concitandæ sunt ut clare pateat, utrum pecunia, quæ rite data alteri esse videtur, revera tamen palliatam usuram contineat.

Quarto loco vos hortamur, ne aditum relinquatis ineptis illorum sermonibus, qui dictitant, de usuris hoc tempore quæstionem institui, quæ solo nomine continetur, cum ex pecunia, quæ qualibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimum comparetur. Etenim quam falsum id sit, & a veritate alienum, plane deprehendimus, si perpendamus, naturam unius contractus ab alterius natura prorsus diversam & sejunctam esse; Et ea pariter discrepare magnopere inter se, quæ a diversis inter se contractibus consequuntur. Revera discrimen apertissimum intercedit fructum inter, qui jure licito ex pecunia desumitur, ideoque potest in utroque Foro retineri, ac fructum, qui ex pecunia illicite conciliatur; ideoque Fori utriusque judicio restituendus decernitur. Constat igitur haud inanem de usuris quæstionem hoc tempore proponi ob eam caussam, quod ut plurimum ex pecunia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

Hæc potissimum vobis indicanda censuimus sperantes fore, ut mandetes executioni quæcumque per has Litteras a Nobis præscribuntur; Opportunis quoque remediis consulenteis, uti confidimus, si forte ob hanc novam de usuris controversiam in Diœcesi vestra turbæ concitentur, vel corruptelæ ad labefactandum sanæ doctrinæ candorem, & puritatem inducantur. Postremo vobis, & Gregi curæ vestræ concredito, Apostolicam Benedictionem impartimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die prima Novemb. 1745. Pontificatus Nostri anno sexto.

113 Alia ad rem; vide verb. *Commodatum*, verb. *Contractus*, verb. *Depositum*; verb. *Emptio, Venditio*, verb. *Hebræus*; verb. *Hypotheca*, verb. *Mutuum*.

Novæ additiones ex aliena manu.

1 PRohibitio usurarum an sit juris divini, an humani tantum, & an sit juris divini naturalis, an juris divini revelati tantum, expendere non est hujus loci.

2 Illud hic haud est prætereundum, quod non solum ex mutuo, sed & ex quocumque alio credito mere pecuniario, regulariter vetitum est, quidquam ultra sortem accipere, non concurrentibus notissimis requisitis: *Castrensis in L. 3. ff. de eo, quod certo loco*.

3 Quod vero attinet ad primum requisitum repositum in interpellatione debitoris, supplere ipsum solet conventio interesse ratione lucri cessantis, & damni emergentis, ut respondit *Rota in Romana Pecuniaria* 20. *Mart.* 1747. §. 4., & in confirmatoria 9. *Februar.* 1748. §. 12. *coram Eminentiss. Bussio*.

4 Quod concernit alterum requisitum constitutum in solito negotiandi, ipsum probatione non indiget, ubi agitur de Mercatoribus, Argentariis &c. ut respondit idem Tribunal Rotæ *in dict. Romana Pecuniaria* 20. *Mart.* 1747. §. 4., & in confirmatoria 9. *Decembr.* 1748. §. 12. *coram Eminentissimo Bussio*. Confert etiam idem Sacrum Tribunal *in Mediolanen.*, *seu Lauden. Pecuniaria* 25. *Apr.* 1749. §. 11. *cor. Illustr. Caprar. Aim. Ud. Gubernatore*.

5 Quoad tertium demum requisitum promptæ occasionis, opinio Rotæ est, quod ad ipsum probandum non sufficiat affluentia negotiorum, quæ in magnis Civitatibus esse solet, sed probanda est individua occasio, eaque in actu proximo, quæ ob non exactum creditum ad exitum perduci nequivit, exindeque Creditori vel certum damnum emerserit, vel certum lucrum cessaverit; Vide decisiones in *Melevitana Pecuniaria* 11. *Februar.* 1718. §. *Quandoquidem*, & *sequent.*, & confirmatoria *coram Lancett. dec.* 1181. *num.* 11. ubi tanquam vaga, & generalis re-
6 jecta fuit occasio investiendi pecunias super quadam massa frumentaria erecta in Insula Melitæ; & *in Romana pecuniar.* 16. *Mart.* 1747. §. 5., *& plur. sequent.* & in confirmatoria 11. *Februar.* 1748. §. 13. *& sequent. coram Eminentissimo Bussio*, ubi probatum non fuit diiudicatum
7 tertium hoc requisitum ex hoc, quod Creditor esset Argentarius, æs alienum interim contraxisset, & litteras cambii trahere insuper potuisset.

8 In allegata vero supra *Mediolanen. seu Lauden. Pecuniaria* constare ex eo existimatum fuit de hoc tertio requisito, quod de præciso tempore contractus in Civitate Mediolani duæ publicæ Ædes præmissis publicis edictis pecunias sub titulo, & contractu subventionis recipiebant ab omnibus deferentibus cum interesse liberarum quatuor in singula centum ut *ex §. 14. ejusdem*.

A P P E N D I X,

Ad Verb. U S U R A.

8 Inter quæsita proposita Sacræ Congregationis de Propaganda Fide a Missionariis Sinarum nonnulla reperiuntur ad usuram spectantia, quæ hic traduntur cum responsionibus Patrum Qualificatorum S. Officii, quibus ab eadem Sac. Congregatione demandata fuerunt, ut votum suum aperirent. Eorum responsa approbata fuerunt in Congregatione generali die XII. Septembris 1645. Porro Quæsita, & Responsa sunt sequentia, prout impressa reperiuntur Typis ejusdem S. Congr.

,, In prætato Regno lege stabilitum est, ut in mutuo ,, triginta pro centum accipiatur absque respectu lucri ,, cessantis, aut damni emergentis. Quæritur utrum Chi,, nensibus sit licitum pro pecuniarum suarum mutuo, li,, cet non interveniat lucrum cessans, aut damnum emer,, gens, prædictam pro centum, triginta quantitatem Re,, gni lege taxatam, accipere; Et caussa dubitationis est, ,, quia in recuperanda pecunia est aliquod periculum, sci,, licet, quod qui accipit mutuatum fugiat, vel quod tar,, det in solvendo, vel quod necessarium sit coram Judice ,, repetere, vel propter alia hujusmodi.

,, Censuerunt ratione mutui immediate, & precise ni,, hil esse accipiendum ultra sortem principalem; si vero ,, aliquid accipiant ratione periculi probabiliter imminen,, tis, prout in casu, non esse inquietandos, dummodo ,, habeatur ratio qualitatis periculi, & probabilitatis ejus,, dem, ac servata proportione inter periculum, & id ,, quod accipitur.

,, In universo Chinarum Regno Domus publicas Usu,, ris deputatas reperiri res est usitata, in quibus Usura,, rii publici, facta sub pignorum cautione, pecuniam ,, suam, sumpto lucro, ad usuram dare solent, ea ta,, men conditione, ut pro uno Ducato singulis Men,, sibus tantum quid accipiant, & si tantis elapsis annis ,, pignorum Dominus pro iisdem recuperandis pignori,, bus, soluta principali pecunia cum lucro non redierit, ,, Actionem, & Dominium, quod habebat in suis pigno,, ribus illico amittant. Istæ autem Domus, Reipublicæ ,, necessariæ sunt, & quamvis Usurarii vitam usurariam ,, dimittere velint, a non desistendo a prædictis usuris, ,, Judicis auctoritate compelluntur. Quæritur utrum, si ,, hujusmodi Usurarii converti velint ad fidem, possint ,, baptizari manendo in suo statu Usurario propter cau,, sam supradictam; vel quidnam in tali casu agen,, dum sit.

,, Censuerunt Chinenses in statu Usurario permanen,, tes, baptizari non posse; si vero Judicis auctoritate ,, compelluntur ad proprias pecunias mutuandas, posse ,, aliquid accipere, etiam recepto pignore ultra sortem ,, principalem, tum ratione oneris, quod subire cogun,, tur, tum ratione curæ in custodia pignorum, lucri ,, quoque cessantis, & damni emergentis; tempore au,, tem præstituto, si ex venditione pignorum aliquid su,, persit sorti principali, & lucro ex causis prædictis ,, juste acquisito, Domino pignoris esse restituendum.

,, Utrum prædictorum Usurariorum filii, si quando in ,, hæreditatibus eorum succedunt, jam Christiani exi,, stunt, teneantur ad restitutionem eorum, quæ pater ,, ex Usuris accepit, in toto vel in parte, juxta male ,, acceptorum excessum, & si hujusmodi Usurariorum ,, filii hæredes, jam Christiani, a Republica, vel a ,, Judice compellantur ad publicas Usurarum Domus pa,, trum aperiendas, & sustentandas; quid in hoc ca,, su Ministri Evangelii pro sanandis istorum conscien,, tiis facere debent?

,, Censuerunt, Filios hæredes Usurariorum teneri, a ,, Patribus ex Usuris illicite acquisita restituere, certis ,, quidem Dominis, si certi sunt, sin minus juxta regu,, las a Doctoribus traditas; Actualem vero restitutio,, nem a doctis, piis, & prudentibus Viris esse diri,, gendam. Quoad secundam partem hujus dubitatio,, nis, jam responsum est in proxime superiori resolu,, tione.

U S U S F R U C T U S, U S U S.

S U M M A R I U M.

1 *Quid sit ususfructus?*
2 *Quid sit usus?*
3 *Minus Juris est in usu, quam in usufructu.*
4 *Assignatur differentia inter usurarium, & usufructuarium.*
4 *Assignatur differentia inter usurarium, & usufructuarium.*
5 *Ususfructus proprie nequit constitui inrebus unico usu consumptibilibus.*
6 *Quasi ususfructus tamen etiam in his constitui potest.*
7 *Usus generatim loquendo est duplex, usus* Facti, *& usus* Juris, *& quid sit uterque?*
8 *Datur alius quoque usus quasi Juris permissivi, vel potius usus Facti simplex, & quid sit?*
9 *Hic usus simplex Facti potest separari, & de facto separatur a dominio rei etiam unico usu consumptibilis.*
10 *Affertur, & solvitur notabilis instantia.*
11 *Ususfructus bonorum Adventitiorum Filii pertinent ad Patrem.*
12 *Vivente tamen Avo paterno bona Adventitia Nepotum quoad usumfructum non pertinent ad Patrem, sed ad ipsum Avum paternum.*
13 *Ususfructus Hæreditatis relictæ Filio, sive a Matre, sive ab alio sub Lege, ut in ea nihil Juris acquirat Pater, non spectat ad ipsum Patrem, sed pleno Jure ad Filium.*
14 *Pater non acquirit usufructum in Hæreditate adita a Filio contra voluntatem ipsius Patris.*
15 *Ususfructus in bonis Adventitiis Filii per Professionem Patris transit in Monasterium (si sit capax Successionis) quo usque Pater vixerit.*
16 *Per Professionem Filii in Religione Pater non amittit usumfructum in bonis Adventitiis ejusdem Filii, sed eum retinet quousque ipse pater vixerit.*
17 *Ob delictum enorme Filii, per quod solvitur patria potestas, Pater non amittit usumfructum in bonis Adventitiis ejusdem.*
18 *Pater ob transitum ad secundas nuptias de jure communi non privatur usufructu bonorum Adventitiorum Filiorum prioris Matrimonii.*
19 *Pater potest usumfructum bonorum adventitiorum Filii eidem remittere.*
20 *Et talis remissio nequit revocari, nec in via, nec in morte remittentis.*
21 *Ususfructus bonorum dotalium pertinet totaliter ad Maritum, quandiu Matrimonium consistit.*
22 *Ad quem spectet, & transeat ususfructus Dotis, cum solvitur, vel separatur Matrimonium.*

23 *Ususfru-*

23 *Ususfructus rei potest esse materia Dotis, seu tradi in Dotem.*

24 *Si Uxor fuerit proprietaria, & dederit in dotem solum usumfructum, retenta sibi proprietate, soluto Matrimonio, ille usufructus immediate, & ipso jure redit ad uxorem tamquam Dominam proprietatis.*

25 *Si vero illum concesserit in Dotem aliquis extraneus, sibi retenta proprietate, non redit ipse, soluto Matrimonio, ad uxorem, sed ad dictum Proprietarium.*

26 *Quomodo in tali hypothesi sit consulendum eidem uxori, ne post Matrimonium remaneat indotata?*

27 *Usufructuarius percipere potest ex re fructifera omnes fructus, etiam pensiones, redditus ex ædificiis, ex arcis, & hujusmodi.*

28 *Item si apes in eo fundo sint, ad usufructuarium pertinent earum fructus.*

29 *Item si in eo fundo sint lapidicinæ, cretifodinæ, arenifodinæ, & hujusmodi, potest usufructuarius eruere lapides, arenas, metalla &c. ita tamen ut agriculturæ nihil obste.*

30 *Item ad usufructuarium, spectat quo ad usumfructum incrementum alluvionis, si sit latens; si vero sit patens, spectat ad Dominum Proprietarium.*

31 *Item ad usufructuarium spectant venationes, & piscationes.*

32 *Usufructuarius potest fructus, vel utilitates rei fructiferæ alteri donare, locare, vendere, concedere etiam invito Domino, & Proprietario rei; Dummodo tamen usufructus, seu ipsum jus percipiendi fructus semper maneat penes ipsum usufructuarium.*

33 *Non potest tamen ipsum usumfructum formalem transferre in alium extraneum a Proprietario, ita ut ipse extraneus sit formaliter proprio nomine usufructuarius.*

34 *Usufructuarius tenetur rem proprietatis diligenter conservare, & ea tantum ratione uti, qua diligens, & bonus aliquis Paterfamilias propriis suis domesticis rebus uteretur.*

35 *Unde non licet usufructuario arbores frugiferas succidere, neque Villam in fundo diruere, nec quicquam facere in perniciem proprietatis.*

36 *Item non licet ei immutare id, quod alicujus prædii decorandi causa, vel meræ voluptatis gratia positum est.*

37 *Potest tamen usufructuarius immutare alicujus fundi qualitatem, si ipsa decorandi prædii, vel voluptatis gratia non fuerit posita, & ex tali immutatione melioretur proprietas.*

38 *Quamvis usufructuarius non possit arbores frugiferas succidere, potest tamen eas, ac alias mortuas sibi applicare; Dummodo totidem alias in earum locum substituat.*

39 *Si autem magna quantitas arborum ex sylva vi, & impetu ventorum dejiciatur, tum ipsæ arbores debentur Proprietario suis sumptibus exportandæ sine ullo incommodo usufructuarii.*

40 *Usufructuarius ædium quid possit in ipsis facere, vel non?*

41 *Usufructuarius, cui legatus est usufructus specialiter alicujus Domus, si ipsa incendio casuali, vel alias consumpta fuerit, nequit sibi vendicare ejus ligna, & cæmenta, nec disponere de ipso solo, in quo erat constructa.*

42 *Id tamen posset, si ei legatus esset usufructus universitatis bonorum.*

43 *Idem quoque dicendum est de usufructuario, cui legatus est usufructus fundi ruralis, in quo constructa sit Villa seu Domus, & ex aliquo casu destruatur.*

44 *Usufructuarius tenetur suis sumptibus ædificia reficere, quoad usque sarta tecta habeat: At vero si qua vetustate corruerent, non teneretur illas suis impensis reficere, poterit illud Juridice a Proprietario repetere.*

45 *Usufructuarius, cui legatus est usufructus certi Gregis ad determinatum tempus, tenetur dicto tempore elapso eumdem Vervecum numerum Proprietario restituere, & in loco capitum defunctorum totidem alia capita supplere.*

46 *Si vero usufructus totus vere esset constitutus in quibusdam solis singularibus animalibus, quæ non possent alia producere, ut multi, seu in uno duntaxat equo, tunc usufructuarius teneretur solum ad reddendum, quod, elapso tali tempore, superstes esset, nec obligaretur ad id, quod citra ejus culpam interiisset.*

47 *Usufructuarius percipit fructus pendentes jam maturos a Testatore defuncto non collectos.*

48 *Ad Usufructuarii Hæredes spectant ligna reperta jam succisa in Sylva cædua, sicuti, & frumenta jam demissa, ac alia hujusmodi jam succisa, & adhuc in fundo usufructus existentia. Ad Proprietarium autem spectant solum ea, quæ adhuc remanent succidenda die decessus ipsius usufructuarii.*

49 *Si Ususfructus sit relictus pluribus usufructuariis conjunctim, uno eorum decedente, ejus portio accrescit aliis, & non revertitur ad Proprietarium.*

50 *Usufructuarii Hæres non tenetur restituere Proprietario fructus, quos defunctus collegerat, antequam essent maturi.*

51 *Usufructuarius potest interrumpere locationem factam a Proprietario.*

52 *Hæres, seu Legatarius Testatoris tenetur præstare usufructuario viam, & transitum necessarium ad utendum suo usufructu.*

53 *Usufructuarius tenetur ad sustinenda, & solvenda omnia onera rerum, quarum usufructu gaudet.*

54 *Dominus, seu Proprietarius nihil potest, nec addere, nec minuere, aut mutare in locis, aut rebus obnoxiis usufructui.*

55 *Dominus, aut Proprietarius, seu quisquis alius, ad quem spectat fundus usufructus, de jure potest exigere ab usufructuario quascunque cautiones necessarias ad conservationem prædicti fundi, & integram restitutionem finito tempore usufructus; & usufructuarius tenetur dictas cautiones ei præstare, nisi vi tituli sui ab hoc onere eximatur.*

56 *Et a fortiori idonea cautio exigi potest, & præstare debet in quasi usufructu earum rerum, quæ usu consumuntur.*

57 *Ususfructus finitur: Primo cessione mutua.*

58 *Secundo si res usuifructui obnoxia tota pereat.*

59 *Tertio conditionis eventu, quando jus usufructui fruendi intra limites illius conditionis totum continetur.*

60 *Quarto cum finitum est tempus, ad quod ususfructus fuit concessus.*

61 *Quinto cum Testator rem usuifructui obnoxiam in Testamento relictam ante mortem nihil quidquam mutato suo Testamento, immutat.*

62 *Sexto morte tum naturali, tum Civili usufructuarii.*

63 *Si usufructuarius fiat Religiosus, & Professionem emittat in Religione incapaci bonorum stabilium in communi, tunc ususfructus extinguitur, & consolidatur cum proprietate Domini.*

64 *Si autem professionem emittat in Monasterio capaci bonorum stabilium in communi, tunc ususfructus devolvitur ad Monasterium, quo contemplatione Monachi frui poterit, quandiu is vivit.*

65 *Alia ad rem, remissive.*

Ususfructus est jus alienis rebus utendi, fruendi, salva rerum substantia; *Communis*, textu expresso ,, in l. ,, Ususfructus 1. ff. de usufructu, & Instit. eod. tit. Usus autem est Jus utendi tantum rebus alienis, salva earum substant; *Communis*, per textus ,, in l. Cui usus 2. ff. de ,, Usu, & habitatione, & Instit. eod. tit. §. 1. & seq. 1 2

Unde minus Juris est in Usu, quam in Usufructu: Cui enim Usus alicujus rei legatus est, uti quidem potest, frui vero eadem non potest, textu expresso ,, in c. l. Cui ,, Usus 2. ff. de usu, & habitatione, ibi: Cui Usus relictus est, uti potest, frui non potest, & Instit. eod. tit. ,, §. 1. ibi: Minus autem Juris est in usu, quam in Usufructu, nam is, qui fundi nudum habet Usum nihil ulterius habere intelligitur, quam oleribus, pomis, floribus, fœno, stramentis, & lignis ad usum quotidianum ,, utatur. In eoque fundo hactenus ei morari licet, ut ,, neque Dominio fundi molestus sit, neque iis, per quos ,, opera rustica fiunt, impedimento, nec ulli alii Jus, ,, quod habet, aut locare, aut vendere, aut gratis concedere potest; cum is, qui Usumfructum habet, possit hæc ,, omnia facere. 3

Ubi, ut vides, in hoc potissimum differt Usuarius ab Usufructuario, quod Usuarius habet tantum jus utendi re aliena, & percipiendi solos fructus necessarios ad suum, suæque familiæ, & hospitum victum, seu Usum quotidianum, non tamen potest omnes fructus percipere, eosque suo arbitratu vendere, seu alienare: Usufructuarius autem habet jus utendi re aliena, & percipiendi omnes ejus fructus, eosque suo pleno arbitrio vendere, donare, & quocumque modo alienare. Hinc ille, cui usus dumtaxat horti relictus est, potest quidem in ipso deambulare, poma, olera, & alia, quæ ibi nascuntur ad suum, suæque familiæ, & hospitum victum, seu usum quotidianum accipere; non tamen potest omnes fructus percipere, & eos pro suo arbitrio vendere, donare, seu alienare, sicuti potest is, cui ususfructus horti relictus est. Similiter ille, cui relictus est solus usus Vaccarum, & ovium, potest quidem illis uti ad arandum, stercorandum, & hujusmodi; non tamen potest percipere illarum fœtus, vel lanam, neque lac, nisi in modica quantitate, & quatenus ad victum quotidianum indiget, nec ullimode potest alienare, uti totaliter potest ille, cui relictus est ususfructus, ut clare patet ex adductis Juribus, & ,, tot. tit. ff. & Institut. de Usu, & habitatione, ubi va- ,, ria exempla ad id afferuntur, & concordat tot. tit. ff. & ,, Institut. de Usufructu. Vid. verb. Dominium art. 1. n. 12. 4

Ususfructus proprie nequit constitui in rebus unico usu consumptibilibus; Vide dict. verb. *Domi-* 5

num

mum art. 1. *num.* 13. Quasi ususfructus tamen etiam in his constitui potest: Vid. *ibid. num.* 14. & hic *infra numer.* 56.

7 Usus generatim loquendo est duplex, scilicet usus *Facti*, & usus *Juris*; Vide *ibid. num.* 15. & 16. ubi ostenditur quid sit uterque.

8 Datur alius quoque usus quasi Juris permissivi, vel potius usus Facti simplex ac licitus omnino dependens a voluntate Domini Proprietarii; Vide *ibid. num.* 17.

9 Hic usus simplex Facti potest separari, & de facto separatur a dominio rei etiam unico usu consumptibilis; Vid. 16. *num.* 18.

10 Affertur, & solvitur notabilis instantia; Vide *ibid. n.* 19. & 20.

11 Ususfructus bonorum adventitiorum Filii pertinent ad Patrem; *l. Res quæ* 1. *Cod. de bonis maternis*, *l. Cum oportet* 6. & *leg. Cum non solum* 8. *Cod. de bonis, quæ liberis*, & §. 1. *Instit. Per quas personas*.

12 Vivente tamen Avo paterno bona adventitia Nepotum quoad Usumfructum non pertinent ad Patrem, sed ad ipsum Avum paternum, ut clare evincitur ex *citat. l. cum oportet in princip. Cod. de bonis, quæ liberis*. Et ratio est, quia fundamentum, & radix acquisitionis talis Ususfructus est patria potestas: In hoc autem casu patria potestas saltem in actu non residet apud Patrem, cum & ipse sit sub potestate Patris sui, qui est Avus respectu Nepotum ex Filio, adeoque Ususfructus bonorum adventitiorum Nepotum pertinet ad ipsum Avum, non ad Patrem.

13 Ususfructus hæreditatis relictæ Filio, sive a Matre, sive ab alio sub hac Lege, ut in ea nihil Juris acquirat Pater, non spectat ad ipsum Patrem, sed pleno Jure ad Filium, sic expresse evincitur ex *Authent. Excipitur Cod. de bonis, quæ liberis*. Et ratio est, quia unusquisque potest rebus suis imponere quamlibet Legem sibi benevisam, dummodo Juri, us non obsistat. Talis autem hic imposita Lex non obsistit Juribus concedentibus Patri usumfructum in bonis adventitiis Filiorum, quia talia Jura non sunt prohibitiva, adeo ut excludant pacta, & Leges, quæ a voluntate Testatorum apponi possunt, sed est solum dispositiva, ut ususfructus, quando aliquid a Testatore non fuit appositum, acquiratur Patri.

14 Pater non acquirit usumfructum in hæreditate adita a Filio contra voluntatem ipsius Patris; sic clare habetur ex *l. cum non solum* 8. *in princip.* §. 1. *vers. Sive e contrario ff. de bonis, quæ liberis*. Et ratio est, quia omnium dissonum rationi videtur, quod Pater commodum, & usumfructum earum rerum acquirat, quarum acquisitioni ipse resistit, *arg. cap. Ex eo* 38. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Ex eo non debet quis fructum consequi, quod nisus extitit impugnare l. Papinianus* 8. §. 14. *ff. de inofficioso Testam.* cum similibus.

15 Ususfructus in bonis adventitiis Filii per Professionem Patris transit in Monasterium (si sit capax successionis) quousque Pater vixerit; Sic communius Doctores tum Jurisitæ, tum Theologi, per textum *in Authentica Ingressi Cod. de sacrosanct. Ecclesiis*, ubi habetur, quod ingrediens, & profitens Religionem se, suaque Jura, & bona dedicat Deo; Cum ergo Pater quod vixerit, habeat Jus ad usumfructum in bonis adventitiis Filii, ex allatis Juribus *supra n.* 11. si ipsum ante Professionem non renunciaverit, transfert secum ad Religionem, seu Monasterium, si sit capax successionis. Si autem Religio, seu Monasterium sit incapax successionis, tunc ususfructus extinguitur, & cum proprietate Filii, seu Domini consolidatur; Vide *infra n.* 63. & 64.

16 Per Professionem Filii in Religione Pater non amittit usumfructum in bonis adventitiis ejusdem Filii, sed eum retinet, quousque ipse Pater vixerit; Sic Doctores fere communiter contra paucos. Et ratio est, quia per mortem naturalem Filii, cujus erant bona adventitia, non extinguitur in Patre Jus ususfructus, per text. *in l. Si Patri suo* 3. *Cod. de usufructu* §. 1. ibi: *Usufructuario autem superstite, licet Dominus proprietatis rebus humanis eximatur, jus utendi, fruendi non tollitur*, adeoque neque dictum Jus ususfructus in Patre extinguitur per mortem civilem Filii Religionem profitentis.

17 Ob delictum enorme filii, per quod solvitur patria potestas, Pater non amittit Usumfructum in bonis adventitiis ejusdem; Sic Molina *tom.* 1. *de Justitia tract.* 2. *disp.* 9. *vers. Ab hac Regula*, & *disp.* 229. *vers. Tertius modus*, Castrop. *p.* 1. *tract.* 4. *disp.* 5. *punct.* 10. *n.* 18. Sanchez *in summa lib.* 2. *cap.* 16. *n.* 29. & alii plures. Et ratio est, quia in confiscatione bonorum adventitiorum Filii non venit Ususfructus jam ante perfecte acquisitus a Patre, cum ob iniquitatem Filii non debeat Pater Jure suo, quod perfecte quæsivit, privari. Peccata enim suos debent tenere Auctores; *leg. Sancimus* 22. *Cod. de pœnis*, *cap. Quæsivit* 2. *de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*. Nec debet aliquis alterius odio prægravari; *capit. Non debet* 22. *de Regul. Juris in* 6. *leg. Non debet* 74. *ff. de Regul. Juris*. Et rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit; *cap. Cognoscentes* 2. *de Constitutionibus*.

Pater ob transitum ad secundas nuptias de Jure com- 18
muni non privatur Usufructu bonorum adventitiorum filiorum prioris Matrimonii; Vide verb. *Pater numer.* 6. & 7.

Pater potest usumfructum bonorum adventitiorum Filii 19
eidem remittere; *Communis*, per text. *in leg. Cum oportet* 6. §. 2. *vers. Sin autem rei Cod. de bonis, quæ liberis*. Et talis remissio nequit revocari, nec in vita nec
in morte remittentis, *arg. cit. leg. Cum oportet*: Sic Do- 20
ctores magis communiter contra aliquos volentes, talem remissionem posse revocari vivente Patre donante, seu remittente, & solum confirmari morte ipsius Patris donantis, seu remittentis, per text. *in leg. Donationes* 25. *Cod. de donationibus inter virum, & uxorem*. Et ratio nostræ conclusionis est, quia illa remissio non est vere, & proprie donatio, cum non sit de re, quæ est sub plena potestate, & dominio ejusdem Patris; *citata autem lex Donationis* procedit solum de veris, & propriis donationibus inter Patrem, & filium, inter Maritum, & uxorem, quæ speciali Jure interdicuntur ob rationes ibi allatas, qualis, ut diximus, non est illa remissio ususfructus, cum ipsa proprie dicenda sit consolidatio ejusdem cum proprietate competente ipsi filio.

Ususfructus bonorum dotalium pertinet totaliter ad Ma- 21
ritum, quamdiu Matrimonium consistit, textu expresso *in leg. Dotis fructum* 7. *ff. de Jure Dotium*, ibi: *Dotis fructum ad Maritum pertinere debere æquitas suggerit: cum enim ipse onera Matrimonii subeat, æquum est etiam fructus percipere*.

Ad quem autem spectet, & transeat usus fructus do- 22
tis, cum solvitur, vel separatur Matrimonium; Vide verb. *Dos art.* 1. & *art.* 3. & discurre pariformiter, sicut ibi.

Ususfructus rei potest esse materia Dotis, seu tradi in 23
dotem; Sic expresse habetur *ex leg. Dotis fructum* 7. §. 2. *leg. Si Ususfructus* 66. *ff. de Jure dotium*; *leg. Usufructu* 57. *ff. soluto Matrimonio*, *leg. Si socrus* 18. & *l. Pro oneribus* 20. *Cod. de Jure dotium*. Et ratio clara est, quia Ususfructus ipse potissimum potest deservire ad sustinenda onera Matrimonii.

Si Uxor fuerit proprietaria, & dederit in dotem so- 24
lum Usumfructum, retenta sibi proprietate, soluto Matrimonio, ille Ususfructus immediate, & ipso Jure redit ad Uxorem tamquam Dominam proprietatis; Colligitur clare *ex citat. leg. Si Ususfructus* 66. *ff. de Jure dotium*, ubi dicitur: quod ususfructus concessus in dotem ab alio Domino proprietatis, post divortium non revertatur ad uxorem, utpote non Dominam proprietatis, sed ad ipsum Dominum Proprietatis: ergo cum in nostro casu ipsa uxor fuerit Domina proprietatis, ususfructus, dissoluto Matrimonio, illi convertitur ad ipsam, & consolidatur cum proprietate.

Si vero illum usumfructum concesserit in dotem ali- 25
quis extraneus, sibi retenta proprietate, non redit ipse, soluto Matrimonio, ad uxorem, sed ad dictum Proprietarium, textu expresso „ in c. l. Si Ususfructus 66. ff. de „ dotium, ibi: Quoniam diximus, Usumfructum a Fru„ ctuario cedi non posse, nisi Domino proprietatis, & „ si extraneo cedatur, idest ei, qui proprietatem non ha„ beat, nihil ad eum transire, sed Dominum proprieta-
„ tis reversurum Usumfructum. " Quomodo, autem in 26
tali hypothesi sit consulendum eidem uxori, ne, post solutum Matrimonium indotata remaneat? habetur „ in cit. „ leg. Ususfructus 66. ff. de Jure dotium, & in leg. Usu„ fructu 57. ff. Soluto Matrimonio; Vide *ibi*.

Usufructuarius fructus omnes ex re fructifera percipe- 27
re potest, etiam pensiones, ac redditus ex ædificiis, ex areis, & hujusmodi, textu expresso „ in leg. Usufructu „ legato 7. ff. de Usufructu, ibi: Usufructu legato omnis „ fructus rei ad Fructuarium pertinet, & ibidem §. 1. „ subjungitur: Quicunque redditus est, ad Usufructua„ rium pertinet, quæcumque obventiones sunt ex ædi„ ficiis, ex areis, & ceteris, quæcumque ædium sunt, „ & concordat leg. Item 9. ff. eod. ibi: Item si fundi „ Ususfructus sit legatus, quidquid in fundo nascitur, „ quidquid inde percipi potest, ipsius fructus est. Et idem „ habetur in leg. Arbores 59. §. 1. ff. eodem.

Item si apes in eo fundo sint, ad usufructuarium per- 28
tinent earum fructus, textu expresso „ in c. l. Item §. 1. „ ibi: Et si apes in eo fundo sint, earum quoque usus „ fructus ad eum pertinet.

Item si in eo fundo sint lapidicinæ, cretifodinæ, are- 29
nifodinæ, & hujusmodi, potest usufructuarius eruere lapides, areneas, metalla &c. ita tamen ut agriculturæ nil obsit, textu expresso „ in c. l. Item §. 2. ibi: Sed & si „ lapidicinas habeat, & lapidem cædere velit, vel creti„ fodinas habeat, vel areneas omnibus his usurum Sabi„ nus ait quasi bonum Patremfamilias; Quam sententiam „ puto veram; Et ibidem §. 3. subditur: Sed si hæc me„ talla post Usumfructum legatum sint inventa, cum to„ tius agri relinquatur Ususfructus, non partium conti„ neantur Legato. Et idem expressius habetur in leg. Si „ cujus rei 13. §. 5. ff. eod. ibi: Inde quæsitum est, an „ lapidicinas, vel cretifodinas, vel arenifodinas ipse in-

„ sti-

„ stituere possit. Et ergo puto etiam ipsum instituere posse, si non agri partem necessariam huic rei occupaturus est. Proinde venas quoque lapidicinarum & hujusmodi metallorum inquirere poterit .... & ceterorum fodinas, vel quas Paterfamilias instituit, exercere poterit, vel ipse instituere, si nihil agriculturæ nocebit.

30 Item ad usufructuarium spectat quoad usumfructum incrementum alluvionis, si sit latens; Si vero sit patens, ad Dominum Proprietarium, textu expresso *in cit. leg. Item §. 4. ibi: Huic vicinus tractatus est, qui solet in eo quod accessit, tractari, & placuit alluvionis quoque Usumfructum ad Fructuarium pertinere; sed si Insula juxta fundum in flumine nata sit, ejus Usumfructum ad Fructuarium non pertinere Pegasus scribit, licet proprietati accedat: esse enim veluti proprium fundum, cujus Ususfructus ad te non pertineat. Quæ sententia non est sine ratione, nam ubi latitat incrementum, & usus fructus augetur; ubi autem apparet separatum, Fructuario non accedit*; Vide verb. *Dominium art. 3. a n. 46. ad 50.*

31 Item ad usufructuarium spectant venationes, & piscationes, textu expresso *in c. l. Item §. 5.* ibi: *Aucupionum quoque, & venationum redditum Cassius ait l. 8. Juris Civilis ad Fructuarium pertinere: ergo & piscationum.*

32 Usufructuarius potest fructus, vel utilitates rei fructiferæ alteri donare, locare, vendere, concedere, etiam invito Domino, seu Proprietario rei; Dummodo tamen ususfructus, seu ipsum Jus percipiendi fructus semper maneat penes ipsum usumfructuarium, cujus nomine alter fructus percipere potest; Sic habetur ex *leg. Arboribus 12. §. 2. ff. de Ususfructus*, & de Communi testatur Sporer *t. 2. tract. 6. in complement. VII. Præcept. Decalog. cap. 1. sect. 1, n. 22.* Layman *lib. 3. tract. 1. cap. 6. n. 4.* & alii.

33 Notanter autem dicitur: *Dummodo tamen Ususfructus, seu Jus percipiendi fructus semper maneat penes ipsum Usufructuarium* &c. quia non potest ipsum usumfructum formalem transferre in alium extraneum a Proprietario, ita ut ipse extraneus sit formaliter proprio nomine usufructuarius, per textum *in §. Finitur autem 3. Institut. de Usufructu*, ibi: *Nam cedendo extraneo nihil agitur*, & *in l. si Ususfructus 66. de Jure dotium*, ibi: „ Quoniam diximus, Usumfructum a Fructuario cedi non posse, nisi Domino Proprietario, & si extraneo cedatur, idest ei, qui Proprietatem non habeat, nihil ad eum transire, sed ad Dominum proprietatis reversurum Usumfructum.

34 Usufructuarius tenetur rem proprietatis diligenter conservare, & ea tantum ratione uti, qua bonus, ac diligens aliquis Pater familias propriis suis domesticis rebus uteretur; *leg. Sed cum Fructuarius 65. ff. de Usufructu*, ibi: *Debet enim omne, quod diligens Paterfamilias in domo sua facit, & ipse facere*. Nullimode enim potest ipsum rem proprietatis deteriorare, textu expresso *in leg. Si cujus rei 13. §. 4. ff. de Usufructu*, ibi: *Fructuarius causam proprietatis deteriorem facere non debet, meliorem facere potest*; & patet ex ipsamet definitione ususfructus tradita *supra num. 1.* per præcisa hæc verba: *ususfructus est Jus alienis rebus utendi, fruendi, salva rerum substantia, leg. ususfructus 1. ff. de usufructu, & Institut. eod. tit.*

35 Unde non licet usufructuario arbores frugiferas succidere, neque Villam in fundo diruere, nec quicquam facere in perniciem proprietatis, textu expresso *in leg. Si cujus rei 13. §. 4. ff. De Ususfructus*, ibi: „ Non debet neque arbores frugiferas excidere, neque Villam diruere, nec quidquam facere in perniciem proprietatis.

36 Item non licet immutare id, quod alicujus prædii decorandi causa, vel meræ voluptatis gratia positum est, sicque nequit cujusdam aditus arbores succidere sub prætextu pinguioris redditus promovendi, ibidem sementem frumenti faciendo, vel vineam instituendo, textu expresso *in c. l. Si cujus rei §. 4.* ibi: „ Et si forte voluptuarium fuit prædium, viridaria, vel gestationes, vel deambulationes arboribus infructuosis opacas, atque amœnas habens, non debebit dejicere, ut forte hortos olitorios faciat, vel aliud quid, quod ad redditum spectat.

37 Potest tamen usufructuarius immutare alicujus fundi qualitatem, si ipsa decorandi prædii, vel voluptatis gratia non fuerit posita, & ex tali immutatione, v. g. de sylva in vineam, in agrum, in pratum, & hujusmodi melioretur evidenter proprietas, textu expresso ibi: *in c. l. Si cujus rei §. 5.* ibi: „ Et si forte in hoc, quod instituit, plus redditus sit, quam in vineis, vel arbustis, vel olivetis, quæ fuerunt, forsitan hæc dejicere poterit, siquidem ei permittitur meliorare proprietatem.

38 Quamvis usufructuarius non possit arbores fructiferas succidere, potest tamen eas, ac alias mortuas sibi applicare, Dummodo totidem alias in earum locum substituat, textu expresso *in leg. Agri 18. ff. de Usufructu*, ibi: „ Agri fructu legato, in locum demortuarum arborum, aliæ substituendæ sunt & priores ad Fructuarium pertinent.

39 Si autem magna quantitas arborum ex Sylva vi ventorum seu violento tempestatis impetu dejiciatur, tunc ipsæ arbores utpote notabiliter partem fundi efficientes, debentur Proprietario suis sumptibus exportandæ sine ullo incommodo usufructuarii; Colligitur *ex leg. Proculus 19. §. 1. ff. de Usufructu*, ibi: *Si arbores vento dejectas Dominus non tollat, per quod incommodior (is) sit Ususfructus vel iter, suis actionibus Usufructuario cum eo experiendum*, & concordat etiam *l. Arboribus evulsis 12. ff. eod.* ubi usufructuario conceditur solum facultas adhibendi ex dictis evulsis arboribus quot ad refectionem ædificii usufructui obnoxii, & merum suum usum (si non habet unde utatur ligno) sunt necessariæ, ibi: , Arboribus evulsis, vel vi ventorum dejectis usque ad Usum suum & Villæ posse Usufructuarium ferre. Labeo ait; Nec materia eum pro ligno usurum, si habeat, unde utatur ligno. Quam sententiam puto veram, alioquin, & si totus ager sit hunc casum passus, omnes arbores auferret Fructuarius; Materiam tamen ipsam succidere, quantum ad Villæ refectionem putat posse. Quemadmodum calcem, inquit, coquere, vel arenam fodere aliudve quid ædificio necessarium sumere.

Usufructuarius ædium, quamvis possit fenestras ad lumen necessarias aperire, colores, & picturas, & marmora immittere, & quidquid ad Domus ornatum conducit, facere, non tamen potest dictas transformare, vel conjungere, aut separare, nec aditus, porticusve vertere, vel refugia aperire, vel atrium mutare, vel viridaria ad alium modum convertere; excolere enim, quod invenit, potest, qualitate ædium non immutata. Idem nequit ædificium altius tollere, nec Domum per cœnacula, & diversoria dividere, &c. textu expresso *in c. l. Si cujus rei 13. §. 7. & 8. ff. de usufructu.* 40

Usufructuarius, cui legatus est ususfructus specialiter alicujus domus, si ipsa incendio casuali, vel alias consumpta fuerit, nequit sibi vindicare ligna, & cœmenta, quæ de eadem derelicta sunt, nec disponere potest de ipso solo, in quo Domus erat constructa, textu expresso *in leg. Quotiens 34. §. 2. ff. de Usufructu*, ibi: „ Si ædes incensæ fuerint, Ususfructus specialiter ædium legatus peti non potest; & concordat §. Finitur autem 3. Instit. de usufructu; ibi: Eo amplius constat, si ædes incendio consumptæ fuerint, vel etiam terræmotu, vel vitio suo corruerint, extingui usumfructum, & ne areæ quidem usumfructum deberi, & l. Repeti potest 5. §. 2. ff. Quibus modis ususfructus amittitur, ibi: Certissimum est, exustis ædibus nec cæmentorum usumfructum deberi. " Et ratio clara est, quia cum talis ususfructus sit specialiter constitutus in dicta Domo, eo ipso quod Domus perit, ipse prorsus dissolvitur, neque ullum effectum consequitur, nec quantum ad ligna, ac cæmenta, nec quantum ad ipsum solum Domus. „ Est enim, ut expresse habetur in l. Est enim 2. ff. de usufructu, ibi: Est enim ususfructus Jus in corpore, quo sublato & ipsum tolli necesse est. 41

Si autem ei legatus esset usufructui universitatis bonorum tunc usufructuarius posset Jus suum vindicare tum in ipso solo, in quo constructa erat Domus consumpta, tum etiam in ipsis lignis, ac cœmentis superstitibus tamquam in rebus, quæ venirent in partem prædictæ universitatis bonorum, textu expresso *in c. l. Quotiens 34. §. 2. ff. de usufructu*, ibi: „ Si universorum bonorum, ac singularium rerum ususfructus legetur, hactenus interesse puto, quod si ædes incensæ fuerint, ususfructus specialiter ædium legatus peti non potest; bonorum autem usufructu legato, areæ ususfructus peti poterit, quoniam qui bonorum suorum usumfructum legat, non solum eorum, quæ in specie sunt, sed & substantiæ omnis usumfructum legare videtur, in substantia autem bonorum etiam area est. 42

Idem quoque dicendum est de usufructuario, cui legatus est ususfructus fundi ruralis, in quo constructa sit Villa, seu Domus, & ex aliquo casu destruatur; Tunc enim usufructuarius Jus suum conservabit in ipsa area, quæ relinquetur, cum sit quædam quasi accessio, atque in partem veniat universi prædicti boni, textu expresso „ in leg. Fundi 8. ff. Quibus modis Ususfructus amittitur, ibi: Fundi Usufructu legato, si Villa diruta sit, Ususfructus non extinguetur (quia Villa fundi accessio est) non magis quam si arbores deciderint. Et concordat leg. Sed & eo 9. ff. eod. ibi: Sed eo quoque solo, in quo fuit Villa, uti frui potero. 43

Usufructuarius tenetur suis sumptibus ædificia reficere quo ad usque sarta tecta habeat: At vero si qua vetustate corruerent, non teneretur ille suis impensis reficere. Immo si quid ultra quam impendi debeat, impenderit, poterit illud juridice a Proprietario repetere; *l. Usufructu 7. §. 2. ff. de usufructu*, ibi: „ Quoniam igitur omnis fructus rei ad eum pertinet, reficere quoque eum ædes per Arbitrum cogi Celsus scribit lib. 18. Digestorum. Hactenus tamen ut sarta tecta habeat. *Si* qua tamen vetustate corruissent, neutrum cogi reficere. Et l. Eum ad quem 7. Cod. de usufructu & habitatione, ibi: Eum, ad quem ususfructus pertinet, sarta tecta suis sumptibus præstare debere explorati juris est. Proinde si quid ultra quam impendi debet erogatum potes docere, solemniter repetes. 44

Usufructuarius, cui legatus est ususfructus Gregis, v. gr. mille vervecum ad certum tempus, tenetur dicto tempore elapso eumdem Vervecum numerum Proprietario consignare, & in locum capitum defunctorum totidem 45

dem alia capita supplere, textu expresso „ in leg. Vetus fuit 68. ff. de usufructu, ibi: Plane si Gregis, vel Armenti sit usus fructus legatus, debebit ex adgnatis Gregem supplere, idest in locum capitum defunctorum. Et concordat leg. Quid ergo 7. §. 2. ff. eod. ibi: Si decesserit foetus, periculum erit Fructuarii, non Proprietarii, & necesse habebit alios foetus submittere. Unde Gajus Cassius lib. 8. scribit, carnem foetus demortui ad Fructuarium pertinere.

46 Si vere ususfructus totus esset constitutus in quibusdam solis singularibus animalibus, quæ non possent alia producere, ut muli, seu in uno duntaxat equo, tunc usufructuarius teneretur solum ad reddendum, quod elapso tali tempore superstes adesset, nec obligaretur ad id, quod citra illius culpam interiisset, supplendum, cit. l. quid ergo §. 3. ibi; „ Sed quod dicitur debere eum submittere totiès verum est, quoties Gregis, vel Armenti, vel Equitis, idest universitatis ususfructus legatus est; Ceterum singulorum Capitum nihil supplebit.

47 Usufructuarius incipit usum capere a momento, quo testator mortuus est; Unde si Testator reliquerit pendentes fructus jam maturos, eos percipit usufructuarius, textu expresso „ in l. Si pendentes 27. ff. de usufructu, ibi: Si pendentes fructus jam maturos reliquisset Testator, Fructuarius eos feret, si die legati cedente adhuc pendentes deprehendisset, nam & stantes fructus ad Fructuarium pertinent.

48 Ad usufructuarii heredes spectant ligna reperta jam succisa in Sylva cædua, sicuti & frumenta jam demessa ac alia hujusmodi jam succisa, & adhuc in fundo ususfructus existentia. Ad Proprietarium autem spectant solum ea, quæ adhuc remanent succidenda, vel demetienda die decessus ipsius usufructuarii, textu expresso „ in l. Si Fructuarius 13. ff. Quibus modis fructus amittitur, ibi: Si fructuarius messem fecit, & decessit, stipulam, quæ in messe jacet, heredis ejus esse, Labeo ait, spicam, quæ terra teneatur Domini fundi esse, fructumque percipi, spica, aut foeno cæso, aut uva adempta, aut excussa olea quamvis nondum tritum frumentum, aut oleum, factum, vel vindemia coacta sit. Sed ut verum est, quod de olea, excussa scripsit, ita aliter observandum de ea olea, quæ per se deciderit, Julianus ait. Fructuarii fructus tunc fieri, cum eos perceperit bonæ fidei autem possessoris mox quam a solo separati sint. Et concordat l. In singulos 8. de annuis legatis, ibi: Cum fructuarius etiamsi maturis fructibus, nondum tamen perceptis, decesserit, heredi suo eos fructus non relinquet.

49 Si ususfructus sit relictus pluribus usufructuariis conjunctim unoeorum decedente, ejus portio accrescit aliis, & non revertitur ad Proprietarium, textu expresso „ in l. Quoties 1. ff. de Usufructu decrescendo, ibi; Quoties Ususfructus legatus est, ita inter Fructuarios est jus adcrescendi, si conjunctim sit ususfructus relictus. Et concordat l. Si mulieri 8. ff. eod. ibi; Si mulieri cum liberis suis ususfructus legetur, amissis liberis, ea usumfructum habet, sed & matre mortua liberi ejus nihilominus habent Jura adcrescendi. E contra autem si ususfructus sit relictus pluribus non conjunctim, sed separatim assignata cuique sua distincta portione, textu expresso „ in c. l. Quoties, ibi: Ceterum si separatim unicuique partis rei ususfructus sit relictus, sine dubio jus adcrescendi cessat.

50 Usufructuarii hæres non tenetur restituere Proprietario fructus, quos defunctus collegerat, antequam essent maturi, textu expresso „ in l. Si absente 48. §. 1. ff. de usufructu, ibi; Silvam cæduam etiamsi intempestive cæsa, sit in fructu esse constat, sicut olea immatura lectas Item fœnum immaturum cæsum in fructu est; Et concordat l. in fructu 43. ff. de usu, & usufructu, ibi: In fructu id esse intelligitur, quod ad usum hominis inductum est; neque enim maturitas naturalis hic spectanda est, sed id tempus, quo magis Colono, Dominove eum fructum tollere expedit

51 Usufructuarius potest interrumpere locationem factam a Proprietario, textu expresso „ in l. Arbores 59. §. 1. ff. de usufructu, ibi: Quidquid in fundo nascitur, quidquid inde percipitur, ad Fructuarium pertinent, pensionesquoque jam antea locatorum agrorum, si ipsæ quoque specialiter comprehensæ sint, sed & ad exemplum venditionis, nisi fuerint specialiter exceptæ, potest usufructuarius conductorem expellere.

52 Heres, seu Legatarius Testatoris tenetur præstare usufructuario viam, & transitum necessarium ad utendum suo usufructu, textu expresso „ in l. In fundo 1. §. 1. ff. Si ususfructus petatur, ibi; Ususfructus legatus adminiculis eget, sine qui uti frui quis non potest, & ideo si ususfructus legetur, necesse est tamen, ut sequatur ad eum aditus. Et ib. §. 2. subjungitur: Sed si ususfructus sit legatus ad quem aditus non est per hereditarium fundum, ex Testamento utique agendo Fructuarius consequetur, ut cum aditu sibi præstetur ususfructus. Et ib. §. 3. additur. Utrum autem aditus tantum & iter, an vero & via debeatur Fructuario legato ei usufructu, Pomponius l. 5. dubitat, & recte putat, prout Ususfructus perceptio desiderat hoc ei præstandum. Et concordat l. Damna 15. §. 1. ff. de usu, & usufructu, ibi: Si Fructuarius ad fundum aliunde viam non habeat, quam per illum fundum, qui legatus est, an Fructuario servitus debeatur? Respondit: Quemadmodum si in hereditate esset fundus, per quem Fructuario potest præstari via, secundum voluntatem defuncti videtur id exigere ab herede. Ita & in hac specie non aliter concedendum esse Legatario fundum vindicare nisi prius Jus transeundi usufructuario præstet.

53 Usufructuarius tenetur ad sustinenda, & solvenda omnia onera rerum, quarum usufructu gaudet, uti sunt tributa publica, vectigalia, census, pensiones, omnesque aliæ obligationes, etiamsi prædicta omnia post institutum usumfructum supervenissent. *Communis*, per textum expressum „ in l. Si pendentes 27. §. 3. & 4. ff. de usufructu, & l. Quæro 28. ff. de usu, & usufructu. Et ratio clara est, quia secundum naturam est, quod qui sentit commodum, sentiat & onus, per text. *in l. secundum naturam 10. ff. de Regul. Jur. & cap. Qui sentit 55. de Regulis Juris in 6.*

54 Dominus, seu proprietarius nihil potest nec addere, nec mutare, aut mutare in locis, aut in rebus obnoxiis usufructui, idest neque inutile aliquod ædificium demoliri, aut altius tollere, aut Sylvam quamdam excidere, nisi de consensu expresso usufructuarii, etiamsi per id fundus ususfructus reddetur evidenter melior. *Communis*, per textus expressos in variis Legibus, & signanter *in leg. Usufructu, legato 7. §. 1. de usufructu, leg. Sed si 11 §. 7. ff. eod. leg. Si ab hærede 2. ff. Si ususfructus petatur.*

55 Dominus seu Proprietarius, aut quisquis alius, ad quem spectat fundus usustructus, de Jure potest exigere ab Usufructuario qualcumque cautiones necessarias ad conservationem prædicti fundi, & integram restitutionem finito tempore ususfructus, & Usufructuarius tenetur dictas cautiones ei præstare, nisi vi tituli sub ab hoc onere eximatur, *Communis*, per claros textus *in l. cujus rei 14. ff. de Usufructu, l. Si cujus 1. ff. Usufructuarius quemadmodum caveat, l. De die 8. 4. ff. Qui satis dare coguntur, l. Si Ususfructus 1. & l. Usufructu 4. Cod. de Usufructu*, cum similibus.

56 Et a fortiori idonea cautio exigi potest, & præstari debet in quasi usufructu earum rerum, quæ usu consumuntur, ut expresse habetur *in l. Sed de pecunia 2. l. Ergo cautio 4. l. Hoc Senatus consultum 5. l. Si vini, olei 7. l. Tribus 8. ff. de usufructu earum rerum quæ usu consumuntur, & in cap. Cum constat 8. de pignoribus.* Quamvis enim in rebus usu consumptibilibus (uti sunt vinum, frumentum, oleum, vestimenta, quibus proxima est pecunia numerata, namque ipso usu assidua permutatione quodammodo extinguitur, ut expresse habetur *in §. Constituitur 2. Instit. de usufructu*, & consumuntur si non in sua entitate, saltem in dominio) non possit proprie constitui ususfructus, cum sit impossibilis earum usus, salva manente rei substantia, ex quo talis usus in consumptione consistat. Quasi Usumfructum tamen etiam in his constitui posse utilitatis gratia statutum est *in l. senatus censuit 1. & l. Sed de pecunia 2. cum aliis tit. ff. De usufructu earum, rerum, quæ usu consumuntur, & cit. §. Constituitur 2. Instit. de usufructu.* Ea tamen conditione, ut si legetur alicui Ususfructus omnium bonorum, aut quorumdam, quæ usu consumuntur, bona usu consumptibilia tradantur æstimata, & acquiratur ab Usufructuario eorum dominium cum obligatione reddendi æstimationem, translato tempore Ususfructus, præstita ad id idonea cautione, ut patet in supra citatis Juribus. Vide verb. *Dominum art. 1. n. 13. & 14.*

57 Ususfructus finitur variis modis. Primo cessione mutua, utpote si aut usufructuarius cedat usumfructum Proprietario, aut Proprietarius proprietatem rei transferat in usufructuarium textu expresso „ in §. Finitur 2. Instit. de usufructu, ibi; Item finitur ususfructus si Domino Proprietatis ab usufructuario cedatur, vel ex contrario si usufructuarius Proprietatem rei adquisierit, quæ res consolidatio appellatur.

58 Secundo finitur ususfructus si res usufructui obnoxia tota pereat, v. gr. tota Domus sit casuali incendio combusta, & hujusmodi; tunc enim non remanet ususfructus, nec quantum ad locum, in quo ipsa domus constructa erat, nec quantum ad ligna, & cæmenta, aliasque res, ex quibus erat composita; l. Quantitas 34. §. 2. ff. de Quibus modis ususfructus amittitur, & §. Finitur autem 3. Instit. de usufructu, cum similibus. Vide supra n. 41. 42. & 43. & observa ut ibi.

59 Tertio finitur ususfructus conditionis eventu, quando Jus Usufructu fruendi intra limites illius conditionis totum continetur, textu expresso „ in l. Si sub conditione 16. ff. Quibus modis ususfructus, vel usus amittitur, ibi: Si sub conditione mihi legatus sit usus, medioque tempore sit penes heredem, potest heres usumfructum alii legare. Quæ res facit, ut conditio extiterit mei legati, ususfructus ab herede relictus finiatur.

60 Quarto finitur, cum finitum est tempus, ad quod Ususfructus alteri legatur, seu concessus est, „ l. Ambiguitatem 12. Cod. de usufructu, leg. Sicut in annos 3. ff. Quibus modis usufructuarius, vel usus amittitur, cum similibus.

Quin-

61 Quinto finitur, cum Testator rem usufructui obnoxiam
in Testamento relictam ante mortem nihil quidquam mutato
suo Testamento immutat, ut si aliqui reliquerit usumfructum
certi agri, & postea ipsum agrum in ædificium
immutet, seu in eo ædificium construat, & hujusmodi:
1 Tunc enim talis immutatio aperte designat ipsius voluntatis
immutationem, & legatum proinde penitus extinguit,
cum legatum illud totum pertineret ad agrum,
qui non amplius extat. Sic expresse habetur *in l. Repeti 5. §. 3. ff. Quibus modis usus fructus, vel usus amittitur*, ibi: *Si areæ sit ususfructus legatus, & in ea ædificium sit positum, rem mutari, & usumfructum extingui constat*. Et concordat *l. Quid tamen 10. §. ff. eod.* ibi: *Certæ Silvæ usufructu legato, si silva cæsa illic sationes fuerint factæ sine dubio ususfructus extinguitur*.

62 Sexto finitur morte, tum naturali, tum civili Usufructuarii, *Communis*, per text. *in §. Finitur autem 3. Inst. de usufructu, leg. Sicut 3. §. ff. Quibus modis ususfructus, vel usus amittitur, l. Si Patri 2. & l. Corruptionem ususfructus 16. §. 1. & 2. Cod. de usufructu & habitatione*, cum similibus.

63 Si usufructuarius fiat Religiosus, & Professionem emittat in Religione incapaci bonorum stabilium in communi, tunc ususfructus extinguitur, & consolidatur cum proprietate Domini. Sic communis DD. sententia cum Layman *lib. 3. tract. 1. cap. 6. num. 6. vers. Dico secundo*, Sporer *loc. cit. num. 24.* Sanchez *lib. 7. moral. c. 13. num. 53.* Azor. *tom. 2. lib. 2. cap. 22. quæst. 4.* Molina *tom. 1. tract. 2. disp. 9.* & aliis. Et ratio est, quia ususfructus est Jus personale, quod una cum persona extinguitur, sive per mortem naturalem, sive per mortem Civilem, qua Persona fit omnino incapax ususfructus, *arg. §. Finitur 3. Instit. de usufructu*. Atqui per Professionem in Religione incapaci bonorum stabilium in communi Persona Professa fit omnino incapax ususfructus tam in propria Persona, quam in communi, ut de se patet; ergo &c.

64 Si autem usufructuarius fiat Religiosus, & Professionem emittat in Monasterio capaci bonorum stabilium in communi, tunc ususfructus devolvitur ad Monasterium, quo contemplatione Monachi frui poterit, quandiu is vivit; Sic tenent Sanchez *loc. cit. n. 47.* Sporer *l. c. n. 24.* Layman *loc. cit. vers. Sed de aliis*, Molina *loc. c. disp. 9.* & alii passim, *arg. Authent. Ingressi, Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*. Et ratio est, quia per Professionem in Monasterio capaci bonorum stabilium Persona retinet adhuc capacitatem ususfructus pro Monasterio, cum in cit. *Authent. Ingressi, & Authent. de Monachis, §. Illud quoque* expresse dicatur, quod bona una cum Persona, seu tamquam accessoria Personæ tradi debeant Monasterio.

65 Alia ad rem; Vide verb. *Bona, Dominium, Maritus, Melioramenta, Pater, Uxor*.

Novæ Additiones ex aliena manu.

1 POsse Patri in bonis adventitiis Filii prohiberi usumfru-
2 ctum, res est incontroversa. An autem sufficiat tacita
prohibitio, & ex quibus colligi queat? Vide si lubet
*Andreol. controvers. 224. n. 3. Cardinal. de Luc. Potest.
part. 1. cap. 3. num. 38. Castil. de usufruct. cap. 3. num.
36. & seq.*
3 Hic vero expendendum est, an prohibito usufructu Patri,
nihilominus competat ei administratio horum bono-
4 rum, si Filius ætatis defectu sib i rei? A Justiniano in
Novell. 117. cap. 1. §. 1. constitutum est, quod Testatori
vel Donatori liceat destinare Administratorem, &
hac destinatione non facta Judici deferatur potestas Administratorem
destinandi. Sed in controversia remanet,
an non huic Curatori Judiciali præferendus sit Pater?
5 Nihil sane de eo disposuit Justinianus, qui fortassis
prævidit, Patrem adempto sibi usufructu onus Admini-
6 strationis sponte declinaturum. Interim si Pater velit administrare,
hunc admittendum esse reor, cum satis sit
quod remotus a lege haud sit, nec privatio ususfructus
7 privationem contineat administrationis, *ad Text. in l. fin.
in princip. Cod. de Curator. Furios. & in leg. fin. §. 1.
Cod. de bon. quæ liberis*.
8 Aliud vero erit, si Testator Patri administrationem quoque ademisset, ut firmant Hartman. *Pistor. lib. 4. qu. 11. num. 13. Carpzov. Jurisprud. Forens. part. 2. Constit. 10. defin. 11.* Adde *Castil. de Usufructu cap. 3. num. 59. & sequent.*

UTENSILIA.

SUMMARIUM.

1 *Utensilia Sacra pro Missa quotidiana taxata fuerunt ad rationem Scutorum quatuor pro quolibet anno.*

2 *Parochi non tenentur subministrare Cappellanis, seu Presbyteris in suis Ecclesiis celebrare volentibus paramenta, aut alia necessaria.*

3 *Utensilia Sacra non tenetur Rector Ecclesiæ subministrare illis Sacerdotibus, qui in eadem celebrant ex obligatione Beneficii, seu Cappellaniæ; Quatenus vero permittat, seu recipiat Missas adventitias in sua Ecclesia celebrari, tenetur ad dictam subministrationem. Non potest tamen cogi ad admittendas Missas adventitias, nisi solutis Sacris Utensilibus.*

4 *Administratores Ecclesiarum nullos redditus habentium pro expensis manutensionis Ecclesiæ, Altarium, Inservientium, paramentorum, luminum, vini, Hostiæ, & similium quam portionem eleemosynarum pro Missis celebrandis ad id retinere possint.*

5 *Portio illa necessaria pro expensis dictæ manutensionis nullo modo est detrahenda ex Missa communi eleemosynæ cujuslibet Sacerdotis celebrantis, & in facti contingentia fuit novissime permissum accipere obolum unum pro qualibet Missa manuali, ad numer. 6.*

7 *Potest Episcopus adstringere Cappellanos, & Beneficiatos (non Censuris) ad providendum de proprio paramenta.*

8 *Manutentio, & provisio de necessariis pro Altaribus de Jurepatronatus spectat ratione legitimæ consuetudinis ad Ecclesiam, quando Patroni nunquam fuerunt ad id coacti, nec Cappellani stante redditus tenuitate possunt eidem manutentioni concurrere, ad num. 9.*

10 *Si tamen Ecclesia non sit consueverit dictam manutentionem, & provisionem de Sacris Utensilibus præstare, tunc ad id cogendi sunt Patroni sub pœna caducitatis Jurispatronatus.*

11 *Etiamsi in fundatione fuerit sufficiens Dos assignata, & deinde tractu temporis fuerit diminuta, seu penitus consumpta.*

12 *Patronus tenetur ad omnia onera Altaris, seu Capellæ, aut Ecclesiæ inter quæ onera venit obligatio Cappellam, seu Ecclesiam restaurandi, ac etiam a fundamentis reædificandi, si aut collapsa fuerit, aut ruinam minetur, & ipsam sufficienter dotandi, seu de omnibus necessariis providendi.*

13 *Si vero Patronus assignavit dotem ita abundantem, ut sufficiat & pro sustentatione Cappellani, & pro reparatione, ac manutentione Cappellæ, tunc nisi adsit contraria consuetudo, aut certa distincta portio redituum assignata pro tali manutentione, ac provisione necessariorum, tenebitur Cappellanus, seu Beneficiatus ad ipsam manutenendam, seu providendam de omnibus necessariis.*

14 *Et dato quod nec Patronus, nec Rector Beneficii, seu Ecclesiæ possint necessaria ministrare, & aliter necessitati provideri nequeat, tunc potest converti in talem necessitatem pecunia, seu eleemosyna destinata pro celebrandis Missis, sed omnino celebrandæ adhuc sunt tot Missæ, quot præscriptæ fuerint a Fundatoribus, aut Offerentibus eleemosynas, vel adeunda est Sedes Apostolica pro provisione.*

15 *Si autem agatur de Beneficiato Parocho, & Ecclesia Parochiali, & nec Parochus, nec Patronus possint Ecclesiam reparare, ac de Utensilibus, & aliis necessariis ipsam providere, tunc compelli ad id possunt Parochiani.*

UTensilia Sacra pro Missa quotidiana taxata fuerunt a 1
Sacra Congregatione Concilii ad rationem Scutorum
quatuor pro quolibet anno; Sic testatur Monacell. *tom.
4. supplement. ad 3. tom. num. 181.* ibi sic præcise habet:
Quo ad contributionem pro Utensilibus Sacristiæ Sacra
Congr. Concil. in una Romana Legati Missarum pro Archiconfraternitate
S. Mariæ de Planctu sub die 26. Martii
1679. ita rescripsit: *Taxandam esse eleemosynam ad rationem
eleemosynæ manualis in urbe currentis, detractis
tamen ex iisdem introitibus hæreditariis scutis quatuor pro
singula Missa ratione Sac. Supellectilium pro hujus Missæ
celebratione*. Legatum autem conceptum erat his verbis;
*Di far celebrare tante Messe l' anno, quante ne comporteranno
li frutti della sua Eredità, Lib. 39. Decretum
fol. 109.*

Parochi non tenentur subministrare Capellanis, seu Pres- 2
byteris in suis Ecclesiis Parochialibus celebrare volentibus
paramenta, & alia necessaria. Nec ad id possunt per
Episcopos cogi, sed tantum hortari; *Sacra Cong. Episcop.
& Regul. in Montisfati 15. Maji 1699.* non obstante solito,
Sac. Congreg. Rit. in Egitanien. 10. Jun. 1602. confirmata
in Sarnen. 31. Maji 1698. apud Monacell. *tom. 1.
tit. 10. form. 18. n. 6.*

Utensilia Sacra non tenetur Rector Ecclesiæ submini- 3
strare aliis Sacerdotibus, qui in eadem celebrant ex obligatione
Beneficii, seu Capellaniæ: Quatenus vero permittat,
seu recipiat Missas adventitias in sua Ecclesia celebrari,
tenetur ad dictam subministrationem; Non potest
tamen cogi ad admittendas Missas adventitias, nisi solutis
Sacris Utensilibus, *Sacra Congregatio Concilii in*

Derthonen. 7. *Jul.* 1726. *ad* 11. *dub.* apud Ursayam *in* 2. *Miscellan. Sacro, & profano lib. V. n.* 67. Vide ipsum *t.* 7. *p.* 1. *discept.* 14. *per tot.*

4 Ad dubium, an permittendum sit Administratoribus Ecclesiarum, ut retineant aliquam eleemosynarum portionem pro expensis manutentionis Ecclesiæ, Altarium, Inservientium, paramentorum, luminum, vini, Hostiæ & similium; habetur responsio Sacræ Congreg. Conc. in ejusdem Declarationibus confirmatis ab Innocentio XI. Constitut. incip. *Nuper a Congregatione*: ubi ad septimum expresse respondit: *Permittendum non esse, ut Ecclesiæ, & loca pia, seu illorum Administratores ex eleemosynis Missarum celebrandarum ullam utcumque minimam portionem retineant ratione expensarum, quas subeunt in Missarum celebratione, nisi cum Ecclesiæ, & loca pia alios non habent redditus, quos in usum earumdem expensarum erogare licite possint; & tunc quam portionem retinebunt, nullatenus debere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet tantum Missæ sacrificio necessario sunt subeundæ, & nihilominus eo etiam casu curandum esse; ut ex pecuniis, quæ supersunt, expensis ut supra deductis, absolute tot Missæ celebrentur, quot præscriptæ fuerint ab Offerentibus eleemosynas.*

5 Unde portio illa necessaria pro expensis manutentionis ut supra nullo modo est detrahenda ex Massa Communi eleemosynarum manualium Missarum celebrandarum, sed ex eleemosyna cujuslibet Sacerdotis celebrantis, ut patet ex sequenti declaratione Clementis XI. qui quamvis de anno 1721. noluerit concedere, ut ex numero Missarum relictarum Altari privilegiato Archiconfraternitatis SS. Sacramenti, & quinque Plagarum in Ecclesia S. Laurentii in Damaso, & ad faciendam rem gratam dictæ Archiconfraternitati applicare fecerit Missas 40. pro illis, quæ a Sacrista ejusdem Confraternitatis celebratæ non fuerant ex titulo dictæ detractionis: tamen ad repetitas preces eidem Summo Pontifici porrectas idem hanc gratiam concessit d. Archiconfraternitati, ut posset pro se retinere obolum unum ex eleemosyna Sacerdotis pro dictis expensis Sacristiæ, & Sacrorum Utensilium, ut refertur in Visitatione sacra *die* 1. *Septembris* 1721. a Cardinal. Zondadario §. 6. [illegible] „ Quo ad Missas adventitias satis provisum „ ex vivæ vocis Oraculo S. M. Clementis XI. habito „ a R. P. D. Secretario hujus Sacræ Congreg. mediante „ facultate concessa Confratribus retinendi pro Utensili„ bus obolum unum pro quolibet Missa manuali, quod in „ posterum servari mandavit.

6 Cumque [illegible] esset ortum dubium circa intelligentiam dictorum verborum, illud penitus sublatum fuit mediante declaratione R. P. D. Pallavicini dignissimi Secretarii Sacræ Congreg. Visitationis Apostolicæ sequentis tenoris. „ Il Bajocco si deve detrarre dall' elemosina del Sa„ cerdote e non dalla Massa commune dell' elemosine, co„ me malamente facevano prima, e gli fu proibito, e „ con l' Autorità del Papa si applicorno altrettante Mes„ se di una Religione agli oblighi, che erano rimasti non „ sodisfatti „. Sic refert ad litteram D. Ursaya *tom.* 5. *part.* 2. *disceptat.* 16. *a num.* 17. *ad* 21. ubi dicit ita constare ex Biletto ejusdem sibi uti Priori d. Archiconfraternitatis exhibito, quod a se in ejus Archivo relictum fuit.

7 Posse Episcopos adstringere Capellanos, & Beneficiatos (non Censuris) ad providendum de proprio paramenta, respondit *S. C. Episcop. in Surrentina* 13. *April.* 1589. apud Monacell. *part.* 2. *tit. p.* 13. *form.* 2. *n.* 56. *in fine* Vide Ursayam *tom.* 7. *part.* 1. *discept.* 14. *per tot.* ubi multa habet ad rem.

8 An autem manutentio Altarium, quæ sunt de Jurepatronatus, ac ornamentorum necessariorum pro eisdem Altaribus spectat ad ipsos Patronos, aut ad Ecclesiam, in qua dicta Altaria sunt erecta, stante consuetudine, quod Patroni nunquam fuerint coacti ad dictam manutentionem, sed eamdem impensam præstiterit dicta Ecclesia, prout hodie supplet impensas mapparum, & omnium paramentorum Sacerdotalium: Nec Beneficiati, qui habent Capellanias erectas in dictis Altaribus, possunt eidem manutentioni concurrere, stante reddituum tenuitate vix excedentis onera Missarum, quæ dictis Capellanis annexa sunt? Respondit *Sacra Congreg. Concil. in Urbinaten. sub die* 10. *Martii* 1633. *ad cap.* 7. *sess.* 21. *& cap.* 9. *sess.* 21. *teneri Ecclesiam ad limites consuetudinis legitimæ, in reliquis prout de Jure.* Sic apud Pignatell. *t.* 6. *consult.* 15. *num.* 1.

9 In casu igitur, quo per tempus legitime præscriptum consueverit Ecclesia subministrare manutentionem talium Altarium, & providere de Sacris Utensilibus, tenetur id perseveranter adhuc præstare, *argument. Cum tanto* 11. *de consuetudine*. Tunc enim censetur Ecclesiam fuisse a Fundatoribus, seu Benefactoribus sufficienter ad id dotatam, & Dos Ecclesiæ censetur etiam Dos Altarium.

10 Si tamen Ecclesia non sic consuevit dictam manutentionem, & provisionem de Sacris Utensilibus præstare, tunc cum non censeatur fuisse ipsam ad id sufficienter dotatam, potest fieri præceptum patronis Beneficiorum, ut intra competentem terminum provideant Altaria de omnibus necessariis, vel ut dotem præstent, seu augeant sub pœna privationis eorum Juris, quæ competente termino elapso, & non parito, ad privationem procedi potest. Hinc Altaria inornata, & indotata posse ab Episcopis, & Regularibus concedi aliis Patronis, qui eis provideant, si proprii Patroni post tertiam monitionem cum aliquo intervallo, vel termino non adeo coarctato ab Ordinario faciendam id præstare negligant, vel recusent, posseque in tali casu a Regularibus, & aliis Superioribus Ecclesiarum de iis ad libitum disponi, scilicet [illegible], vel aliis concedi, sæpius in facti contingentia respondit *S. Congregat. Episc.* & signanter *in Mutinensi* 2. *Maji* 1601. & 2. *Januar.* & 3. *Jul.* 1602. & 16. *Februar.* 1603. & 9. *Januar.* 1604. & 9. *Octobr.* 1618. apud Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 82. *n.* 145.

11 Et præceptum de dote augenda, seu de novo tradenda fieri quoque potest; etiamsi in fundatione fuerit sufficienter a Patrono assignata, & deinde tractu temporis fuerit diminuta, seu penitus consumpta; Et in tali casu, si antiquus Patronus nolit ipsam dotem augere, seu de novo assignare, post trinam ut supra ei factam monitionem amittit Juspatronatus; Fagnanus in *capitul. Quoniam* 3. *de Jurepatronatus num.* 59. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38. *n.* 4. Pirhing. *ibidem numer.* 9. Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 15. *numer.* 4. & alii passim.

12 Et ratio clara est, quia Patronus tenetur ad omnia onera Altaris, seu Capellæ, aut Ecclesiæ, ut tradunt communiter Doctores, cum justum sit, ut qui sentit commodum Juris honorifici, sentiat etiam incommodum talium onerum, per text. *in leg. Secundum naturam* 10. *ff. de Regul. Juris*, & *c. Qui sentit* 55. *de Regul. Juris in* 6. Inter ipsa autem onera venit obligatio Capellam, seu Ecclesiam restaurandi, ac etiam a fundamentis reædificandi, si aut collapsa fuerit, aut respective ruinam minetur, & talem sufficienter dotandi, seu de omnibus necessariis providendi, *arg. Novella* 66. *cap.* 2. *cap. Placuit* 1. *caus.* 1. *q.* 2. *cap. Præ mentis* 26. *caus.* 16. *q.* 7. *cap.* 9. *dist.* 1. *de consecrat.* [illegible] *Cum sunt* 8. *de consecr.* [illegible] *Quoniam* 3. & *cap. Nobis* 25. *de Jurepat.* cum similibus, juncto Concilio Trid. *sess.* 14. *de reformat. cap.* 12. & *sess.* 21. *cap.* 7. Et sic tenent Lambert. *de Jurepatr. lib.* 1. *part.* 2. *q.* 11. *art.* 7. *num.* 3. 5. & 7. & *lib.* 3. *quæst.* 7. *art.* 5. *n.* 1. Barb. *ad Concil. sess.* 21. *cap.* 7. *n.* 8. & *de potest. Episc. alleg.* 64. *n.* 16. & *alleg.* 102. *n.* 10. Antonell. *de regimin. Eccles. lib.* 1. *c.* 2. *n.* 33. Sperell. *decis.* 60. *num.* 11. & *seq.* Puteo. *de Controvers. Patron. tom.* 1. *alleg.* 12. *a n.* 4. *ad* 8. Card. de Luca *de Jurepatronat. disc.* 57. *n.* 12. Ventriglia *in Prax. part.* 2. *annot.* 18. *n.* 2. & *annot.* 19. *num.* 33. & alii passim expresse dicentes, teneri Patronum & reparare, seu restituere, ac etiam, cum opus fuerit, a fundamentis reædificare Capellam, seu Ecclesiam, & ipsam providere de utensilibus, Paramentis, calicibus, & omnibus aliis necessariis ad Divinum cultum, & ad Divina celebranda, cum sit onus de Jure inhærens ossibus Patroni, sicuti est onus Patrisfamilias providere Filium de sibi necessariis.

13 Si vero Patronus ab initio assignavit dotem ita abundantem, ut sufficiat, & pro sustentatione Capellani, & pro reparatione, ac manutentione Capellæ, tunc nisi adsit contraria consuetudo, aut certa distincta portio redditTUUM assignata pro tali manutentione, & necessariorum provisione, tenebitur Capellanus, seu Beneficiatus ad ipsam manutenendam, & providendum de omnibus necessariis; Genuens. *in praxi cap.* 109. *num.* 13. Pignatel. *tom.* 6. *consult.* 15. *n.* 5. Sperell. *decis.* 68. *num.* 11. Ventrigl. *cit. annotat.* 18. *num.* 10. & *annot.* 19. *num.* 33. & alii passim per text. *in c. Si Monachus* 22. *cap.* 16. *q.* 1. *cap. Quicumque* 1. & *c. De his* 3. *de Ecclesiis ædificandis*. cum similibus, juncto Concilio Trident. *sess.* 11. *cap.* 7. *de reform.* Et ratio est, quia Beneficiatus æquiparatur in vita usufructuario *cap. Præsenti* 9. *de Officio Ordinarii in* 6. *c. Requisisti* 15. *de Testamentis*, *cap.* 5. *de peculio Clericorum*. Usufructuarius autem tenetur ex fructibus res conservare in bono statu, & ad sartatecta; *leg. Usufructu legato* 7. §. 2. *ff. De usufructu*, *leg. Eum, ad quem* 7. *Cod. eod.* adeoque &c. Tum quia Beneficiarius sub peccato mortali redditus Beneficii suæ honestæ sustentationi superfluos tenetur erogare in causas pias, ex abunde probatis sub verb. *Beneficiatus a num.* 35. Inter autem causas pias respectu Beneficiati potissima est reparatio suæ Capellæ, ac provisio de utensilibus, aliisque necessariis pro ipsa, adeoque &c.

14 Et dato, quod nec Patronus, nec Rector Beneficii, aut Ecclesiæ possint necessaria ministrare, & aliter necessitati provideri nequeat, tunc non potest converti in talem necessitatem pecunia, seu eleemosyna destinata pro celebrandis Missis, ut voluerunt Riccius *decis.* 283. *part.* 2. Genuensis *in Praxi cap.* 54. *n.* 5. & alii; sed omnino celebrandæ adhuc sunt tot Missæ quot præscriptæ fuerunt a Fundatoribus seu Offerentibus eleemosynas, vel adeunda est Sedes Apostolica pro provisione, juxta Decreta Sacræ Congreg. Conc. *de celebratione Missarum in responsione ad primum*, & *septimum* confirmata ab Innocentio XII. Constitut. *incip. Nuper*, ut recte observavit Episco-

pus

pus Lyciensis in sua synodo Diaecesana §. 2. in annotat. & Pignatell. tom. 6. consult. 15. n. 5.

15 Si autem agatur de Beneficiato, Ecclesia Parochiali, & nec Parochus, nec Patronus possint Ecclesiam reparare, ac de utensilibus, & aliis necessariis ipsam providere, tunc compelli ad id possunt Parochiani: Sic expresse statuit Concil. Trid. *sess. 21. de reformat. cap. 7.* ibi: *Parochiani omnibus remediis opportunis ad praedicta cogantur.* Et ratio hujus obligationis est clara, quia Parochiani percipiunt a praedicta Ecclesia Sacramenta, & Divina, & hoc est opus publicum, & commune, ac concernens omnium utilitatem, & necessitatem. Et sic tenent Doctores communiter; Vide verb. *Ecclesia art. 3. a n. 63. ad* 73. ubi abunde assignatur, ad quo spectet obligatio reparandi, & providendi de necessariis Ecclesias tum Cathedrales, tum Parochiales, tum non Parochiales, ac simplices.

U X O R.

S U M M A R I U M.

1 Uxor per se loquendo tenetur potius cohabitare Viro, quam his illi.

2 Unde Uxor tenetur ordinarie sequi Maritum justa de causa mutantem domicilium; Dummodo illa mutatio non accidat Uxori graviter incommoda, vel non sit aliter conventum in pactis dotalibus, seu contractum ante nuptias.

3 Uxor tenetur sequi Maritum mutantem domicilium, cum talis mutatio est necessaria ad gubernationem Familiae, vel ad conservandas res familiares, ad effugiendam hostilem infestationem; seu cum ad id cogitur ob morbum, inculpabile exilium, & hujusmodi; Vel cum a Principe mittitur ad Gubernationem quadriennem, quinquennem, decennem, &c. alicujus Provinciae, vel Civitatis: Secus vero si Vir efficeretur vagabundus, & ante contractum Matrimonialem non fuerit talis.

4 Uxor non tenetur sequi Maritum cum gravi suo incommodo v. g. salutis, vitae, pudicitiae, & hujusmodi.

5 Item Uxor non tenetur sequi Maritum, si ante nuptias fuerit inter ipsos conventum, ut non mutaretur domicilium, nisi tamen gravis causa de novo superveniens, & ante non praevisa id necessario exigat.

6 Ita etiam si Uxor ex causa necessaria cogatur mutare domicilium, tenetur Maritus eam sequi.

7 Conjuges aequa obligatione tenentur omni jure simul cohabitare in eadem domo, mensa, & lecto.

8 Potest tamen inter Conjuges divortium licite fieri quo ad thorum, & cohabitationem justa aliqua interveniente causa.

9 Causae justae faciendi tale divortium septem generatim assignantur & adducuntur.

10 Afferuntur plures casus, in quibus propter adulterium nequit fieri tale divortium.

11 Propter adulterium spirituale, seu elapsum in Haeresim, seu Gentilismum alterius Conjugum, potest Conjux innocens, etiam propria auctoritate, licite facere divortium quo ad thorum, & cohabitationem.

12 Cum hac tamen advertentia, quod si Conjux innocens propria auctoritate, & sine judicio Ecclesiae tale divortium fecit a Conjuge in Haeresim lapso, & ipse Reus Haeresis sese ab errore revocaverit, tunc tenetur eum iterum recipere, seu ad eum iterum redire.

13 Si vero Conjux innocens Judicio Ecclesiae tale divortium fecit, non compellitur conjugem recipere, seu ad eum redire, sed potest Religionem intrare, si vult.

14 Si autem Religionem ingredi noluerit, etiam hic redire compellitur.

15 Uxor adultera post poenitentiam a Marito recipienda est.

16 Uxor adultera separata, si impudice vivit, est puniendi poena mortis.

17 Uxor adultera occidens foetum animatum, seu natum infantem, excommunicatur, & punitur ut homicida.

18 Uxor adultera, sicuti & Uxor sterilis, quae artificiose sibi supposuit partum alienum, non tenetur cum periculo vitae, & magnae infamiae manifestare prolem spuriam, seu dictum partum alienum ad reparanda damna legitimorum, seu aliorum, quibus Mariti haereditas debebatur.

19 Tenetur tamen dicta Uxor adultera quantum in se potest, procurare omni meliori modo, ut illatum damnum legitimis compensetur.

20 Et si nullo alio modo tale damnum compensare possit, tenetur proli spuriae persuadere, si aliunde idonea sit, ut statum Ecclesiasticum, vel Religiosum amplectatur, vel vitam caelibem ducat.

21 Uxor in adulterio deprehensa nequit a Marito ob id occidi.

22 Uxor propter adulterium amittit dotem, & ejus proprietas transit in Maritum.

23 Et tunc si Uxor propter adulterium sit rejecta a Marito per divortium, & bona aliunde non habeat ad sui sustentationem, pertinebit ad Judicem a Marito necessaria obtinere, si dotem uxoris in delicti poenam lucrari velit.

24 Si uxor sine necessaria causa recedat, & divertat a Marito, Maritus non tenetur ei alimenta praestare, quamvis dotem ab ea acceperit; secus vero si ob justam causam recederet, & diverteret a Marito.

25 An, & quando dos quo ad proprietatem, & usumfructum spectet ad uxorem, eamque ipsa repetere possit, vel non?

26 Quando uxor possit petere, & teneatur reddere debitum conjugale, vel non?

27 Uxor, sicuti & Maritus exercens opus conjugii ob solam voluptatem non vacant culpa veniali.

28 Uxor in actu conjugii cum suo Marito se morose delectans in alio vult praesente, peccat mortaliter, & addit speciem adulterii in confessione explicandam.

29 Delectatio morosa de actu conjugii inter Conjuges praesentes, dummodo absit periculum pollutionis, non est peccatum mortale.

30 Immo Conjux neque mortaliter peccat si de maritali copula, altero conjuge absente, cogitans in re cogitata morose delectetur.

31 Omnes tactus, oscula, amplexus, turpiloquia, aspectus lascivi, & hujusmodi, quae fiunt inter conjuges sine ordine ad copulam, si fiant cum periculo pollutionis in uno, vel altero, vel pertineant ad sodomiam quamdam inchoatam, sunt peccata mortalia, alias non sunt nisi venialia.

32 Conjuges an, & quando possint, vel non Religionem ingredi?

33 Maritus an, & quando possit cum, vel sine licentia Uxoris ad sacros Ordines promoveri?

34 Quid de Conjugibus infidelibus, quando unus convertitur, & alter non; seu quando ambo convertuntur, & quid de eorum Matrimonio, & prole?

35 Plures Uxores simul habere est prohibitum jure Divino.

36 Uxor an, & quas donationes possit facere Marito, & Maritus uxori?

37 Uxor de quibus bonis habeat dominium, vel usumfructum, & de quibus, & quando possit disponere, & facere donationes, & eleemosynas, & succurrere suis parentibus, filiis, fratribus, & sororibus.

38 Uxor sicut & Maritus quibus prius subvenire debeat in extrema, gravi, & communi necessitate?

39 Uxor quando possit, vel non irritare Vota Mariti, & Maritus Vota uxoris?

40 Uxor transiens ad secundas nuptias privatur Tutela Filiorum prioris Matrimonii.

41 Item perdit Curatelam eorum.

42 Immo amittit quidquid a priori Marito praedefuncto donatione, testamento, aut quomodocumque acquisivit, & transfert quo ad proprietatem ad Filios prioris Matrimonii retento sibi solo usufructu.

43 Et si talis uxor transeat ad secundas nuptias nondum elapso anno luctus amittit insuper etiam usumfructum.

44 Cum pro dote uxoris nondum soluta a socero accipit Maritus in pignus fundum fructiferum, cujus annui fructus superexcedunt interesse, quod juste exigere potuisset dictus Maritus ratione dotis, tunc ille excessus fructuum super interesse dotis est restituendus Socero, seu ejus haeredibus, vel computandus est in sortem.

45 Uxor an possit sibi eligere sepulturam, & si non elegerit, ubi sit sepelienda?

46 Uxoris Soror improprie dicitur cognata, sicuti etiam uxoris Frater improprie dicitur cognatus.

47 Uxor, sicuti, & Maritus, si in extrema necessitate baptizaret proprium Filium, non impediretur debitum petere.

48 Nec uxor, & Maritus peccant, si simul suscipiant, vel teneant alienum puerum in Baptismo, nec prohibentur sibi debitum reddere.

49 Uxor praegnans, crebras & numerosas choreas ducens cum agitatione, ob periculum, in quod injicit seipsam, & foetum, regulariter non eximitur a peccato gravi.

50 Uxor notorie adultera cum solo consensu viri non potest Religionem ingredi.

51 Uxor inscio, & invito Marito regulariter loquendo non potest exponere ludo bona ejusdem Mariti, nec bona dotalia, & communia; & si exponat, & amittat, sunt a Victore restituenda.

52 Et exponendo ludo talia bona, quae ignorante collusore alienare non potest, notabilem summam lucretur, tenetur eam restituere. Secus autem si collusor fuerit conscius.

53 Uxor potest similia bona moderate ludo exponere inconsulto, & etiam irrationabiliter invito Marito in pluribus casibus, qui assignantur.

1 UXor per se loquendo tenetur potius cohabitare Viro, quam hic illi, idest Viri, non autem Uxoris est eligere domicilium, seu locum, ubi habitent, ac simul vivant; *Communis*, quia, ut scribit Apostolus *ad Ephesios*
2 *c. 5. n. 22. Vir caput est mulieris.* Unde ordinarie uxor tenetur sequi Maritum justa de causa mutantem domicilium; Dummodo illa mutatio non accidat uxori graviter incommoda, vel non sit aliter conventum in pactis dotalibus, seu contractu ante nuptias; *Communis*, per text. *in cap. Unaquæque 3. caus. 13. q. 2.* ibi: *Unaquæque mulier sequatur virum suum, sive in vita, sive in morte, & cap. Pervenit 1. de conjugio leprosorum*, per verba adducenda *infra n. 6.* Sic novissime decrevit *S. C. C. in Firmana 22. Novemb. 1727. & 17. April. 1628. apud Thesaurum Resolutionum S. C. C. tom. 4.*

3 Dicitur autem notanter, quod *Uxor tenetur sequi Maritum justa de causa mutantem domicilium*. V. G. cum talis mutatio domicilii est necessaria, ad gubernationem Familiæ, vel ad conservandas res familiares, ad effugiendam hostilem infestationem, seu cum ad id cogitur ob morbum, incolpabile exilium, & hujusmodi, vel cum a Principe mittitur ad Gubernationem quadriennem, decennem &c. alicujus Provinciæ, aut Civitatis, & hujusmodi, quia revera in dictis casibus tenetur uxor ordinarie sequi virum, ut docent Doctores communiter, *arg. cap. Si quis necessitate inevitabili 4. caus. 34. q. 2.* Secus autem si vir efficeretur vagabundus, & ante contractum Matrimonialem non fuisset talis, quia tunc uxor non teneretur illum sequi hinc inde vagantem, ut fatentur omnes, recte tamen addentes, quod si vir more histrionum jam ante contractum Matrimonialem vagari consuevisset, tunc teneretur eum sequi, quia censeretur approbasse consuetudinem, & practicos mores talis viri.

4 Dicitur etiam notanter: *Dummodo illa mutatio non accidat uxori graviter incommoda*, quia uxor non censetur se obligasse ad sequendum virum cum tanto suo incommodo, vel periculo, v. g. salutis, vitæ, pudicitiæ, & hujusmodi, *arg. cap. si quis necessitate inevitabili 3. caus. 34. quæst. 2.*

5 Item dicitur notanter: *Vel non sit aliter conventum in pactis dotalibus, seu contractu ante nuptias*, quia si sic fuerit certus locus habitationi constitutus, non potest deinde Maritus discedere, nisi gravis causa de novo superveniens, & ante non prævisa id necessario exigat. Et ratio est, quia *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*, textu expresso *in cap. Contractus 85. de Regul. Juris in 6.* & pacta sunt omnimode servanda, *c. Antigonus 1. & c. Qualiter 3. de pactis*, cum similibus.

6 Item etiamsi uxor ex causa necessaria cogatur mutare domicilium, tenetur Maritus eam sequi. Sic colligitur ex *cap. Pervenit 1. de conjugio leprosorum*, ibi: „ Quoniam „ igitur cum vir, & uxor una caro sint, non debet al„ ter sine altero esse diutius, mandamus quatenus ut uxo„ res viros, & viri uxores, qui lepræ morbum incur„ runt, sequantur, & eis conjugali affectione ministrent, „ solicitis exhortationibus inducere non postponas ": & tenet Glossa ibid. verb. *Sequantur, & Communis Doctor.* teste Gobat *tom. 1. tract. 10. casu 22. n. 756.* Et ratio est, quia quo ad mutua obsequia conjugalia Maritus, & uxor pares sunt, nec ad imparia judicantur, textu expresso *in cap. Si quis uxorem 4. caus. 32. q. 1.*

7 Conjuges enim æqua obligatione tenentur omni Jure simul cohabitare in eadem Domo, mensa, & lecto, ut tenent communiter Doctores, recte advertentes, quod obligatio talis conjugalis cohabitationis complectitur tria officia, scilicet habitandi in eadem domo, accubendi eidem mensæ, & cubandi in eodem lecto, ut optime unus pro omnibus scribit Castropal. *de sponsalibus disp. 3. punct. 1. §. 1.* ibi: „ Certum est Conjuges obligatos esse Jure „ naturali, & Divino simul habitare in eadem Domo, „ ad eamdem mensam accumbere, & in eodem lecto ja„ cere; Quod si quis Conjugum nolit hæc tria præstare, „ potest a Judice Ecclesiastico compelli Censuris, & in„ vocato auxilio brachii Sæcularis, *per text.* in cap. Lit„ teras 13. de restitutione spoliatorum, *Unde* Genes. 2. „ num. 24. *dicitur*: Quamobrem relinquet homo Patrem „ suum, & Matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo „ in carne una. *Et* in cit. cap. Pervenit 1. de conjugio „ leprosorum: Cum vir, & uxor una caro sint, non de„ bet alter sine altero diutius esse.

Potest tamen inter conjuges divortium licite fieri quoad 8 torum, & cohabitationem, justa aliqua interveniente causa. Vide verb. *Divortium num. 18.*

Causæ justæ faciendi tale Divortium septem generatim 9 assignantur. Vide *ibid. a num. 19. ad 52.* ubi omnes adducuntur, & abunde discutiuntur.

Afferuntur plures casus, in quibus propter adulterium 10 nequit fieri tale divortium. Vide *ibid. a num. 54. ad 59.* & verb. *Adulterium art. 3. per tot.*

Propter Adulterium spirituale, seu lapsum in Hæresim, 11 seu Gentilismum alterius conjugum potest conjux innocens etiam propria auctoritate licite facere Divortium quoad torum, & cohabitationem. Vide *ibid. n. 21.*

Cum hac tamen advertentia, quod si conjux innocens 12 propria auctoritate, & sine judicio Ecclesiæ tale Divortium fecit a Conjuge in hæresim lapso, & ipse reus hæresis se se ab errore revocaverit, tunc tenetur eum iterum recipere, seu ad eum iterum redire. Vide *ibidem num. 22.*

Si vero conjux innocens Judicio Ecclesiæ tale divortium 13 fecit, non compellitur conjugem conversum recipere, seu ad eum redire, sed potest Religionem intrare. Vide *ib. num. 23.*

Si autem Religionem ingredi noluerit etiam hic redire 14 compellitur. Vide *ib. n. 24.*

Uxor adultera post pœnitentiam a Marito recipienda 15 est. Vide verb. *Adulterium art. 4. n. 10.*

Uxor adultera separata, si impudice vivit est punienda 16 pœna mortis.

Uxor adultera occidens fœtum animatum, seu natum 17 infantem excommunicatur, & punitur ut homicida. Vide *ib. n. 13.*

Uxor Adultera sicuti Uxor sterilis, quæ artificiose sibi 18 supposuit partum alienum, non tenetur cum periculo vitæ, & magnæ infamiæ manifestare prolem spuriam, seu dictum partum alienum ad reparanda damna legitimorum, seu aliorum, quibus Mariti hæreditas debebatur. Vide verb. *Adulterium art. 5. a n. 9. ad 13.*

Tenetur tamen dicta Uxor adultera quantum in se est 19 procurare omni meliori modo, ut illatum damnum legitimis compensetur. Vide *ib. n. 12.*

Et si nullo alio modo tale damnum compensare possit, 20 tenetur proli spuriæ persuadere, si aliunde idonea sit, ut statum Ecclesiasticum, vel Religiosum amplectatur, vel vitam cœlibem ducat. Vide *ib. n. 13.*

Uxor in adulterio deprehensa nequit a Marito ob id 21 occidi. Vide verb. *Adulterium art. 2. a num. 10. ad 14.* & alia ad rem vide verb. *Maritus n. 11. 12. & 13.*

Uxor propter adulterium amittit Dotem, & ejus pro- 22 prietas transit ad Maritum. Vide *ib. num. 9.* & *verb. Dos art. 1. n. 17. & art. 3. num. 13.*

Et tunc si Uxor propter adulterium sit rejecta a Ma- 23 rito per divortium, & bona aliunde non habeat ad sui sustentationem, pertinebit ad judicem a Marito necessaria obtinere, si dotem uxoris in delicti pœnam lucrari velit. Layman *lib. 5. tract. 10. part. 3. cap. 2. num. 2. vers. Adde secundo*, Molina *tract. 3. disp. 92. num. 7.* & alii passim.

Si uxor sine necessaria causa recedat, & divertat a Ma- 24 rito, Maritus non tenetur ei alimenta præstare, quamvis dotem ab ea acceperit, Layman *loc. cit. num. 2. vers. Præterea*, Sanchez *lib. 9. disp. 4. num. 20.* & alii passim. Et ratio est, quia qui non facit quod debet, non recipit quod oportet, *arg. Si ea conditione 3. Cod. de conditionibus insertis*: Uxoris autem Officium est, ut maneat in Viri consortio, & obsequio: *cap. Hæc imago 12. caus. 33. q. 5. & cit. Jurib. supra n. 1. & 2.* Unde si id præstare nolit, merito ei alimenta denegantur; Secus vero si ob justam causam recederet, seu diverteret a Marito ut fatentur omnes.

An, & quando Dos quo ad proprietatem, & Usumfru- 25 ctum spectet ad Uxorem, eamque ipsa repetere possit: vel non? Vide verb. *Bona art. 4. a num. 2. ad 7.* & verb. *Dos per tot.* & signanter *art. 1. & 3.* & verb. *Usufructus a n. 21. ad 26.*

Quando Uxor possit petere, & teneatur reddere Debi- 26 tum Conjugale, vel non? Vide verb. *Debitum Conjugale per totum.*

Uxor, sicut & Maritus exercens opus conjugii ob so- 27 lam voluptatem non vacat culpa veniali. Vide verb. *Conjuges n. 77.*

Uxor in actu conjugali cum suo Marito se morose de- 28 lectans in alio velut præsente, peccat mortaliter, & addit speciem adulterii in Confessione explicandam. Vide *ibid. n. 78.* & verb. *Adulterium art. 1. num. 7.* & verb. *Delectatio morosa n. 26.*

Delectatio morosa de actu Conjugii inter Conjuges 29 præsentes, dummodo absit periculum pollutionis, non est peccatum mortale (*a*). Vide d. verb. *Conjuges n. 27.* & verb. *Delectatio morosa n. 24.*

Immo

(a) Nota: Quæ numeris 29. & 30. dicuntur, plena periculi sunt. Nam quis peccandi periculum excludat in con-

30 Immo conjux neque moraliter peccat, si de maritali copula, altero conjuge absente cogitans, in re cogitata morose delectatur; Vide dict. verb. *Delectatio morosa nu.* 25. & dict. verb. *Conjuges n.* 80.

31 Omnes tactus, oscula, amplexus, turpiloquia, aspectus lascivi, & hujusmodi, quæ fiunt inter conjuges sine ordine ad copulam, si fiant cum periculo pollutionis in uno vel altero vel pertineant ad Sodomiam quandam inchoatam, sunt peccata mortalia, alias non sunt nisi venialia. Vide verb. *Conjuges num.* 81. verb. *Luxuria num.* 89. verb. *Tactus num.* 13. & 14.

32 Conjuges an, & quando possunt, vel non Religionem ingredi? Vide dict. verb. *Conjuges a num.* 3. *ad* 34.

33 Maritus an, & quando possit cum, vel sine licentia uxoris ad Sacros Ordines promoveri; Vide d. verb. *Conjuges a n.* 57. *ad* 72.

34 Quid de Conjugibus Infidelibus, quando unus convertitur, & alter non, seu quando ambo convertuntur, & quid de eorum Matrimonio, & prole? Vide dict. verb. *Conjuges a num.* 35. & 45. verb. *Hæreticus a num.* 20. *ad* 26. & verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 1. *num.* 95. & *seq.*

35 Plures uxores simul habere est prohibitum jure Divino? Vide verb. *Polygamia n.* 7.

36 Uxor an, & quas donationes possit facere Marito, & Maritus uxori? Vide verb. *Donatio artic.* 2. *a num.* 13. *ad* 20.

37 Uxor de quibus bonis habeat dominium, vel Usumfructum, & de quibus & quando possit disponere, & facere
38 Donationes & eleemosynas, succurrere suis parentibus, filiis, fratribus ac sororibus. Vide verb. *Bona artic.* 4. *a num.* 2. *ad* 37. & verb. *Eleemosyna n.* 54.

39 Uxor quando possit, vel non, irritare Vota Mariti, & Maritus Vota uxoris. Vide verb. *Votum art.* 4. *num.* 45. *ad* 49.

40 Uxor transiens ad secundas nuptias privatur Tutela Filiorum prioris Matrimonii, textu expresso *in leg. Matres* 2. *Cod. Quando mulier tutelæ officio fungi potest*, ibi: „ Nam si malunt alia optare Matrimonia, tutelam administrare non debent ;" & concordat *Authentic. Sacramentum*, & *l. Si Pater* 3. *C. eod.*

41 Item perdit etiam curatelam eorum; *leg. Quod si nolit* 31. §. 14. *ff. de Ædilitio Edicto*. Vide verb. *Nuptiæ n.* 18. & 19.

42 Immo uxor transiens ad secundas nuptias amittit quidquid a priore Marito prædefuncto donatione, testamento, aut quomodocunque acquisivit, & transfert quoad proprietatem ad Filios prioris Matrimonii, retento sibi solo ususfructu, textu expresso *in leg. Feminæ* 3. *Cod. de secundis nuptiis*, ibi: „ Fœminæ, quæ susceptis ex priore Matrimonio Filiis ad secundas post tempus luctui statutum transierint nuptias, quid ex facultatibus priorum Maritorum sponsalium jure, quidquid etiam nuptiarum solemnitate perceperint, aut quidquid mortis causa donationibus factis, aut testamento jure directo, fideicommisso, vel legati titulo, vel cujuslibet munificæ liberalitatis præmio ex bonis, ut dictum est, priorum Maritorum fuerint adsecutæ, id totum itaut perceperint, integrum ad Filios, quos ex præcedente conjuge habuerint transmittant . . . Atque habeant potestatem possidendi tantum, atque fruendi in diem vitæ, non etiam alienandi facultate concessa. Et concordant *leg. Hac edictali* 6. §. 1. *Cod. eod. de indicta viduitate*, & *Authent. De nuptiis*, §. *Si vero expectes*, *collat.* 3. & tenent Sanchez *de Matrimon. lib.* 7. *disput.* 88. *num.* 2. Joannes Angelus Bossius *de Matrimon. contract. cap.* 11. *num.* 275. Rosignolus *in altas de matrimonio controversias contract.* 13. *de Matrimon. IV. prænot.* 5. *n.* 13. & *seq.* Busemb. & La Croix *libr.* 3. *part.* 2. *numer.* 1163. & alii passim.

43 Et si talis uxor transeat ad secundas nuptias non elapso anno luctus, amittit insuper etiam Usumfructum. Sic Baldus *leg.* 1. *num.* 6. *Cod. de secundis nuptiis*, Surdus *de alimentis tit.* 7. *quæst.* 23. *num.* 14. Sanchez *de Matrimon. lib.* 7. *disput.* 87. *n.* 10. Joannes Angelus Bossius *loc. cit. num.* 266. Rosignol. *loc. citat. prænot.* 3. *n.* 25. & alii. Et ratio est, quia major est culpa transitus ad secundas nuptias durante anno luctus, quam ipso jam elapso, ut clare patet *ex lib.* 1. *Cod. de secundis nuptiis*, & *Authent. de secundis nuptiis*, §. *Prima si quidem collat.* 4. ubi uxor transiens ad secundas nuptias durante anno luctus incurrit infamiam juris, quam non incurrit uxor transiens ad secundas nuptias anno luctus jam elapso: ergo si uxor cum ad secundas nuptias jam elapso anno luctus, ubi est minor culpa, privatur sola proprietate, retento usufructu, cum transit ad secundas nuptias durante anno luctus, ubi est major culpa, privanda est non solum proprietate, sed etiam usufructu.

Cum pro dote uxoris nondum soluta a Socero accipit 44
Maritus in pignus fundum fructiferum, cujus anni fructus super excedunt interesse, quod juste exigere potuisset dictus Maritus ratione dotis, tunc ille excessus fructuum super interesse dotis est restituendus Socero, seu ejus Hæredibus, vel computandus est in sortem. Sic Baldus *in leg. Cum quidem* 31. §. 2. *Cod. de jure dotium*, Alexander *in leg. In insulam* 42. §. 2. *ff. Soluto Matrimonio*, Lupus *de Usuris in leg. Curabit* 5. *Cod. de actionibus empti*; Rosignolius *de Contract. contr.* 3. *de Mutuo disquisit.* 5. *num.* 2. & 3. Et ratio est, quia fructus pignoris respectu Mariti pignoratitii est supplendum defectum fructuum, quos perciperet a Dote, si ipsam habuisset, ut de se patet: ergo non debet extendi ultra valorem fructuum a dote percipiendorum. Cessante enim fine, ratione, & causa concessionis, cessare debet & ipsa concessio, *cap. Cum cessante* 60. *de appellat. leg. Adigere* 6. §. 2. *ff. de Jurepatronat.* & restricta causa restringi debet & effectus, quem respicit eadem causa; *leg. In agris* 16. *ff. De adquirendo rerum dominio*, cum ratio concessionis, & Legis sit anima ipsius concessionis, & Legis, *leg. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnat.* adeoque &c.

Uxor an possit sibi eligere sepulturam, & si non ele- 45
gerit, ubi sit sepelienda? Vide verb. *Sepultura a numer.* 71. *ad* 80.

Uxoris soror improprie dicitur cognata, sicuti etiam u- 46
xoris frater improprie dicitur cognatus, textu expresso *in cap. Quod autem* 5. *caus.* 35. *quæst.* 5. ibi: „ Quod autem frater, sororve uxoris tuæ cognati tui dicuntur, æquivocationis jure fit, & necessitate vulgaris appellationis potius, quam ulla causa cognationis." Et concordat *capit. Primo gradu* 9. *eadem caus.* & *quæst.* ubi assignantur nomina graduum superiorum, sive inferiorum, sive ex latere venientium. Vide *ibi*, ubi fuse de omnibus.

Uxor sicut & Maritus, si in extrema necessitate ba- 47
ptizaret proprium Filium, non impediretur debitum petere, textu expresso *in cap. Ad limina* 7. *caus.* 30. *quæst.* 1.

Nec uxor, & Maritus peccant, si simul suscipiant, 48
vel teneant alienum puerum in Baptismo, nec prohibentur sibi debitum reddere: Solo enim jure antiquo hoc erat eis vetitum propter cognationem spiritualem, quam tunc contrahebant; quæ cum modo sublata sit a Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reformat. Matrimonii*, non videtur quo jure prohibeantur tenere. Navarr. *in Manual. cap.* 22. *num.* 36. Sanchez *lib.* 7. *disput.* 57. *num.* 5. Barbosa *de Offic.* & *potestat. Episcopor. part.* 2. *allegat.* 30. *n.* 57. & alii passim. Sanctus enim Pius V. Const. incip. *Cum illius vicem*, declaravit Patrinum, & Matrinam non contrahere inter se cognationem, nec impediri inter se conjungi.

Uxor prægnans crebras, & numerosas choreas ducens 49
cum agitatione, ob periculum, in quod injicit seipsam, & fœtum, regulariter non eximitur a peccato gravi. Vide verb. *Mater n.* 12.

Uxor notorie adultera cum solo consensu Viri non po- 50
test Religionem ingredi. *Sac. Congreg. Episcop.* & *in Romana, seu Florentina Professionem* 16. *Febr.* 1704. *Ponente Cardin. S. Clementis* apud Ursayam *in t.* 2. *part.* 5. *discept.* 24.

Uxor inscio, & invito Marito regulariter loquendo non 51
potest exponere ludo bona equidem Mariti, nec bona dotalia, & communia: & si amittat, sunt a Victore restituenda. Vide verb. *Ludus n.* 32.

Et si exponendo ludo talia bona, quæ ignorante collusore alienare non potest, notabilem summam lucretur, 52
tenetur eam restituere. Secus autem, si collusor fuerit conscius. Vide *ibid. n.* 33.

Uxor potest similia bona moderate ludo exponere inconsulto, & etiam irrationabiliter invito Marito in 53
pluribus casibus, qui assignantur. Vide *ibidem numer.* 34.

Uxor potest de Jure communi ludo exponere inconsulto, & invito Marito bona sua patrimonialia non 54
data in dotem, & bona paraphernalia. Vide *ibidem num.* 35.

Super extractione Clerici conjugati facta ad formam Bullæ causa uxoricidii cum propinatione veneni, & præ- 55
texta qualitate proditionis, injungitur Episcopo, ut perficiat processum, suum, & transmittat, & interim caute custodiat; *Sac. Cong. Immunit. in Ostunen.* 23. *Feb.* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vall. pag.* 172.

Uxores Clericorum Conjugatorum gaudent privilegi
Fo o 56

---

conjugato, dum morose delectetur cogitando actum conjugii, sive copulam? Venerea enim sensitiva delectat aliud est, nisi interna pollutionis inchoatio, quæ aliunde oriri non potest, quam ex seminis commotione, & io nihil vero mortiferum est etiam in conjugibus, dum ad copulam non ordinetur. fluxu. Id

Fori, & aliis exemptionibus suis Maritis durante illorum vita. *Sac. Congr. Immunit. in Meliten.* 20. *Novemb.* 1640. *lib.* 3. *Decretal. Pauluc. pag.* 134. *in Oppiden.* 18. *Julii* 1662. *lib. Decretal. Rocci pag.* 415. *in Bisignan.* 18. *Novembris* 1653. *lib.* 5. *Decretal. Pauluc. pag.* 24.

57 Uxores Clericorum Conjugatorum gaudent privilegio Fori, tam in Civilibus, quam in Criminalibus, itaut nequeant carcerari, nec personaliter adstringi a Judice laico; non autem gaudent exemptione a gabellis, nisi adsit consuetudo, durante tamen vita Clericorum, & cohabitatione cum ipsis. *Sac. Congr. Immun. in Neritonen.* 27. *Januarii* 1628. *lib.* 1. *Decretal. Paul. pag.* 80. *in Meliten.* 11. *Januarii* 1633. *lib.* 2. *Decretal. Paulucci pag.* 147.

58 Uxores Clericorum Conjugatorum, & oblatorum habentium qualitates requisitas gaudent privilegiis, quibus gaudent earum Mariti, vita illorum durante. *Sac. Cong. Immun. in Baren.* 22. *Septembris* 1638. *lib.* 4. *Decret. Paul. pag.* 59.

59 Uxores Clericorum Græcorum gaudent Immunitatibus, exemptionibus, & privilegiis, quibus gaudent ipsi Clerici durante vita ipsorum Clericorum. *Sacra Congr. Immun. in una Regni Neapolitani* 16. *Februar.* 1631. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 96.

60 Uxores, & Filii Clericorum Albanensium viventibus Patribus gaudent privilegio Fori, & exemptionum ipsis Patribus competentium, mortuo vero Patre gaudent, si concurrat consuetudo. *Sac. Congregat. Immunitat. in Rossanen.* 27. *Maji* 1654. *lib.* 5. *Decretal. Paulucci pag.* 42., & 4. *septembris* 1654. *lib. Decretal. Rocci pag.* 32.

61 Uxores Diaconorum Salvaticorum gaudent privilegio, & exemptionibus competentibus suis Maritis durante eorum vita. *Sacr. Congregat. Immunitat. in Meliten.* 20. *Novembris* 1640. *lib.* 3. *Decretal. Paul. pag.* 114. seu pro tempore, quo eorum Mariti sunt Diaconi Salvatici. *In Hyeracen.* 4. *Julii* 1645. *ibid. pag.* 254.

62 Uxor Curloris Nunciaturæ non gaudet privilegio Fori. *S. C. Immun. in Florentina* 15. *Decemb.* 1676. *lib.* 1. *Decretal. Altovitti pag.* 1156.

63 Causam uxoris Fiscalis Curiæ Episcopalis cognoscet Episcopus. *S. C. Immun. in Fanen.* 22. *Junii* 1655. *lib.* 5. *Decr. Paul. pag.* 66.

64 Contra uxorem, quæ blande extrahens Maritum e loco immuni Birruariis ab ipsa vocatis tradiderit, Episcopus procedat sua auctoritate ordinaria. *Sacra Congregat. Immun. in Camerinen.* 13. *Maji* 1698. *lib.* 2. *Decretal. Vall. pag.* 153.

65 Uxorem, quæ occidit proprium Maritum dormientem, & postea confugit ad Ecclesiam, Episcopus tradit Curiæ sæculari. *Sacr. Congregation. Immunitat. in Cremonen.* 29. *Decembris* 1625. *libr. Scripturarum veterum pag.* 77.

66 Hic juvat ad eruditionem adducere quæ de uxore, muliere, seu fœmina habet D. Ursaya *in Miscellaneo sacro, & profano* 1. & 2. *litt. F. M. & V. ac in Institut. Criminal.*

67 „ Pessima res uxor, poterit tamen utilis esse,
„ Si breviter moriens dat tibi quidquid habet.
68 „ Ducere si quam vis, teneat P. quinque puella,
„ Sit Pia, sit Prudens, Pulchra, Pudica, Potens.
69 „ Ureris? uxorem ducas, non expedit uri;
„ Conjugis in gremio mortificanda caro est.
70 „ Uxores ego tres vario sub tempore nactus;
„ Cum juvenis cum vir, factus exinde senex.
„ Propter opus prima ex validis mihi juncta sub annis,
„ Altera propter opes, tertia propter opem.

71 Uxoris turpitudinis Patronus ille est, qui celat crimen uxoris. Sanctus Hieronymus *in Matth. cap.* 7. relatus *in Canon. Sicut crudelis* 32. *q.* 1.

72 Uxorem qui pauper accipit, ter fit miser.

73 Cum uxore bini sunt jucundissimi dies, alter quo ducitur; alter vero quo mortua effertur *Philippid.*

74 Uxor amice tibi semper mala, cum male tractas
„ Fit pejor, sed fit pessima quando bene.
„ Sed bona, si moriatur, erit, melior tamen id te
„ Si facit vivo, ac optime si propere.
75 „ Imperet ipsa nihil, quidvis tamen impetret uxor.
„ Utere nec serva conjuge, nec Domina.

P. Casalich. *nell'utile col dolce Decad.* 4. *arg.* 3.

76 Uxoris bonæ partes his verbis describuntur *in Tob.* 10. 13. *Honorare soceros, diligere Maritum, regere familiam, gubernare domum, & seipsam irreprehensibilem exhibere.*

77 Uxoris qualitates explicantur a Demosthene his verbis relatis a P. Casalich. *nell'utile col dolce Decad.* 13. *arg.* 7. Interrogatus Demosthenes qualem uxorem ducere oporteret, respondit: *Divitem, ut te sustentet, Nobilem ut ornet, juvenem ut serviat, Formosam ut placeat, & Pudicam ne te fallat.*

Uxorem pecuniolam si quis pauper duxit, non uxorem, sed Dominam habet, cujus est famulus, & servus. Strobulus apud P. Casalich. *loc. citat. decad.* 13. *argum.* 7. 78

„ Uxorem quare locupletem ducere nolim 79
„ Quæritis? Uxori nubere nolo meæ.
„ Inferior Matrona suo, sit, prisce Marito
„ Non aliter fuerit fœmina virque pares.

Alia ad rem vide verb. *Alimenta*; Verb. *Adulterium*; 80
Verb. *Bona*; Verb. *Conjuges*; Verb. *Debitum conjugale*; Verb. *Divortium*; Verb. *Fœmina*; Verb. *Dos*; Verb. *Dominium*; Verb. *Hæreticus*; Verb. *Impedimenta Matrimonii*; verb. *Maritus*; Verb. *Mater*; verb. *Matrimonium*; Verb. *Necessitas*; Verb. *Pater*; Verb. *Polygamia*.

„ Adam, Sampsonem, Petrum, Davidem, Salomonem 81
„ Decepit mulier, quis modo tutus erit?

Mulier stuppa est, & homo titio; accedit Diabolus, & 82
uterque comburitur.

Fœmina velut gutta nigra, corrumpit albam masculorum. *Sac. Rota in Imolen. Fideicommissi* 21. *Martii* 1729. 83
§. *Denique, coram Ratto.*

„ Sola viro mulier spoliis exultat adeptis, 84
„ Sola locat corpus, sola locanda venit.

Absque fœmina si mundus stare posset, nostra conver- 85
satio non esset sine Diis. Cicero sequutus a Capon. *controvers.* 58. *in princip.*

Ad dignoscendum viros a mulieribus larvatis, optimum 86
adducit modum ex Salomone Korman. *de Virg. jur. cap.* 139. faciendi scilicet ablüere faciem ab utrisque; fœminæ siquidem molliter, ac delicate vultus suos fricant, sicus autem masculi.

Uxorem ducens dicitur navigare; *cap. Nos novimus* 2. 87
caus. 17. *quæst.* 2. ubi Glossa verb. *Navigasse* ait; „ Sicut navigans subjicit se variis periculis, nec proprio motu regitur, sed ventis; sic ducens uxorem.

Uxor minori miseria deformis habetur, quam formosa 88
servetur, S. Hieronymus relatus, & sequutus a Nevizan. *in Sylva nuptiar. lib.* 2. *n.* 94. Unde Poeta.

„ Ære formosam poteris servare puellam:
„ Nunc prece, nunc auro forma petita ruit.
„ Fœmina molle genus, turpes proclivis ad actus. 89
„ Ni vir sit custos, ni pudor, atque metus.

Fœmina suum retinet morem, semper hominem expel- 90
lit e Paradiso. Card. Bona *in Manuduct. ad Cœlum cap.* 5. §. 3. *in fine.*

Fœminas videre malum est, aliqui pejus, tangere pes- 91
simum, S. Augustinus apud Ursayam *loc. citat. numer.* 128.

Fœminæ vox in hominibus solet esse mali hominis in- 92
dicium ex animadversis per Farinac. *quæst.* 116. *num.* 170. ubi monet cavendum esse ab ipsis, quia ipse non semel, sed pluries ab hujus qualitatis hominibus fuit proditus. Ego tamen cum Rayman. *tom.* 1. *c.* 2. §. *in fine* crederem id non esse generaliter verum, sed neque etiam generaliter falsum.

Uxor, quando est pulchra, aufert nomen Domus Ma- 93
rito, quia dicitur, eamus ad domum Dominæ Tenerinæ, non autem ad domum Domini Bonhomi ejus mariti: ut observat Nevizan. *in Sylva nupt. lib.* 2. *verb. Diviti non est nubendum num.* 86. & Ursaya *Inst. Crimin. lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 85.

Uxor eximens Maritum de manu Curiæ, & Maritus 94
uxorem, non dicitur committere crimen læsæ Majestatis; unde debet puniri sola pœna extraordinaria. Concil. *Allegat. forens.* 87. *per tot.* Guazzin. *ad defens. Reorum defens.* 5. Ursaya *loc. citat. lib.* 2. *tit.* 1. *num.* 136. & *sequent.*

Privilegia mulierum inhonestarum referuntur ab Ursa- 95
ya *loc. cit. lib.* 2. *tit.* 7. *num.* 18. Rayn. *tom.* 3. *cap.* 20. §. 1. *num.* 21. & *seq.* & Secretaria Apollinis *fol.* 456. ac si eisdem ab eodem Apolline concessa essent, cum sequentibus verbis: „ Abbiamo determinato di concedervi
„ alcuni privilegi, i quali agevolando le vostre fatiche,
„ potranno rendere men fallaci le vostre arti, e sono
„ questi di poter rubare senza obbligo di restituzione;
„ di fingere; dissimulare; di non dir mai la verità; di
„ godere senza amare; di piangere quando volete; di
„ trasformarvi quando vi pare; di chiedere senza discre-
„ zione; di togliere senza pietà; di celare l'odio sot-
„ to le lusinghe; di strapazzare li vostri Amanti;
„ e finalmente di vendicarvi insensibilmente dell' in-

„ giu-

„ giurie, che vi fanno, facendoli restar pelati nella testa, e nella borsa nel termine di quaranta giorni.

96 De quibus præsertim verificatur celebre Alphabetum Sancti Antonini *in* 3. *part. titul.* 1. *cap.* 24. idest Avidum animal. Bestiale baratrum. Concupiscentia carnis. Damnosum duellum. Æstuans æstus. Falsa fides. Garrularum guttur. Herinnis harmata. Invidiosus ignis. Kalumniarum Kaos. Lepida lues. Monstruosum mendacium. Naufragii nutrix. Opifex odii. Prima peccatrix. Quietis quassatio. Ruina Regnorum. Silva superbiæ. Truculenta tyrannis. Vanitas vanitatum. Xantia Xersis. Idolorum imago. Zelus zelotypus.

97 Multæ tamen sunt honestarum mulierum prærogativæ, quamvis enim, ut habetur in adnotatione *ad decis. numer.* 43., *& sequent. Rotæ recent. part. tom.* 2. & apud Urlayam *Institut. criminal. lib.* 4. *tit.* 1. *a num.* 20. Judocus Dambond. *in tractat. comm. litt. M. vers. Mulier philosophia* testetur se ad hoc ut aliquid diceret in honorem fœminarum, revolvisse omnes Juris Civilis Textus, ad effectum reperiendi, si in eis fieret mentio de aliqua muliere bona, & incidisset in Textu incipiente *Mulier bona* 72. *ff. de jure dot.* quem diligenter inspiciendo, reperisse, verbum *bona* non esse casus nominativi, sed accusativi, dicendo: *Mulier bona sua omnia in dotem dedit*; & sic in toto corpore Juris Civilis mulierem bonam invenire non valuisse; Invenisset tamen, & quidem copiose in Sacra Scriptura, & in Jure Canonico, si ulterius quæsisset, ut videre est *in Ecclesiastic. cap.* 26. *num.* 1. 3. 18. *&* 21. *& cap.* 36. *num.* 26. & apud D. Paulum 1. *ad Corinth. cap.* 7. *num.* 14. & *in Canon. Quod autem* 1. *caus.* 28. *quæst.* 1. & alibi. Unde merito advertit Nevizan. *in Sylva nupt. lib.* 4. *sub num.* 95. mulieres multas habere prærogativas, quæ copiosius scriptæ reperirentur, si ipsæ scriberent, ut faciunt viri, ad quem effectum applicari potest lepidum dictum illius Philosophi, qui teste de Rub. *in addition. ad decis.* 431. *num.* 54. *part.* 4. *tom.* 2. *Rotæ recent.* observando in magna tabula depictos multos leones, ab hominibus dilaceratos, prorupit in hæc verba: *Oh si leones pingere scirent!* De quibus selectissimis, & laude dignissimis mulieribus late agit Zaul. *tom.* 1. *rub.* 16. *num. & seq.* & latius Petrus le Moyne *In lib. cui titulus: La Galleria delle Donne forti, Mutinæ impresso, anno* 1701. *in tractat.* & prius per Actorem Gallice typis dato. Vide etiam Christophorum Bronzini *in tract. della dignità, e nobiltà delle Donne anno* 1624. impresso Florentiæ, ubi suis pro earum excellentiis, ac prærogativis merito usque ad Sydera extolluntur.

98 Uxorem ducendi curiosus, & scandalosus modus in Regno Congi indicatur, & refertur a Patre Joanne Francisco Romano Capuccino *in libro*, cui titulus: *Breve relazione del successo della Missione nel Regno del Congo*, impresso anno 1648. in Typographia Sac. Congregationis de Propaganda Fide *cap.* 9. „ di alcune usanze molto dannevoli, che ritengono li naturali di Congo fol. mihi 77. sequentibus verbis. „ Una di dette male usanze, che sono in quei popoli, è, che quando si vogliono accasare, pigliano le Mogli a prova. Va un Giovine, dimanda la Figlia al Padre, ed alla Madre con pretesto di volerla pigliare per Moglie, e dargli la Dote che si conviene, essendochè tra essi è questo costume, che il marito dà la Dote alla Moglie, e non il Padre, e la Madre; essi gliela consegnano di buona voglia, ed il Giovine la conduce a casa sua, e dopo averla tenuta due, o tre anni, se gli piace, e si confà col suo umore, si accasa con essa; quandochenò, la rimanda a Casa di suo Padre; e la medesima libertà ha la Donna con quello, che la piglia, che se non li gusta d'accasarsi con esso lui, se ne può ritornare a suo piacere alla Casa paterna. Questa usanza sì perniciosa è difficilissima da levarsi, perchè dicono essi: Ho Io ad obbligarmi a stare tutto il tempo della vita mia con Donna, che non conosca qual sia, e di che condizione? E' vero, che mi posso informare, e da parenti, e da altre persone, che conoscono la Giovine, ma essi mi possono ingannare, dicendomi una cosa per un'altra, a fine, che la prenda per Moglie; e per tanto senza tal esperienza piuttosto non voglio accasarmi, che pormi a rischio di avere un continuo inferno in mia vita. Da questa usanza sì perniciosa ne siegue, che la Giovine in tal modo ripudiata, ordinariamente non trova più chi la voglia prender per Moglie, e li Figli nati da essa vanno come bastardi dispersi quà, e là senza veruna educazione. Di più ne siegue, che stanno gli anni, a anni in stato di concubinato, poichè il Marito dovendo dare la Dote alla Moglie, non si può indurre a questo passo, ma va sempre procrastinando di anno in anno, ed a perseverare in quel cattivo stato talvolta 25. e 30. anni." Hæc ille, ut refert Urlaya *Institut. Criminal. lib.* 4. *titul.* 4. *num.* 173.

Uxor in potestate Mariti est juxta Legem Moysi. Benedict. XIV. tom. 2. Const. 2. *tit.* 28. incip. *Postremo Mense* §. 59. 99

Ideo Maritus a Judaismo ad Ecclesiæ Fidem conversus, eam ad Baptismum offerre potest. Idem *ibid.* Vide tom. 3. Verb. *Hæbreus* ubi multa ad rem, & Verb. *Græci*. 100

Novæ additiones ex aliena manu.

Vide Animadversiones, Verb. Fœmina Cæterum quæ Auctor a *numer.* 66. *ad* 98. adducit, insulsa, ridicula, & Religioso Viro prorsus sunt indigna. 1

X

X E N I A.

S U M M A R I U M.

1 *Xenia dari solita per Cardinales absentes noviter promotos Cameræ Pontificiæ, cujus Pontificis debitæ sint, an scilicet illius, qui illos creavit, vel Successoris?*
2 *Xenia, & dona excæcant oculos Judicum.*
3 *Unde Judex tenetur abstinere a receptione munerum, tum jure Divino, tum jure humano.*
4 *Judex contra dictas prohibitiones accipiens notabilitas munera peccat graviter, & tenetur ad restitutionem.*
5 *An talis restitutio sit pro foro conscientiæ facienda ante sententiam condemnatoriam, vel declaratoriam delicti?*
6 *Quantum ad hoc pro certo tenendum est, quod ea, quæ ad redimendam vexationem, aut sententiam injustam, aut aliter involuntarie data sunt, debent a Judice restitui ante omnem sententiam.*
7 *Judices videntur a jure reddi inhabiles ad acquirendum munerum acceptorum dominium.*
8 *Nec consuetudine possunt Judices illa acquirere, & retinere.*
9 *Ubi vero jura non reddunt Judices inhabiles ad acquirendum tale dominium, stante consuetudine legitime præscripta, sciente Superiore, & non contradicente, possunt Judices sæculares sponte oblata recipere.*
10 *Potest tamen Judex recipere a partibus sponte oblata leviora munuscula.*
11 *Judex Ecclesiasticus, sive Ordinarius, sive Delegatus nihil recipere potest sportularum nomine.*
12 *Judex Laicus Delegatus potest exigere sportularum nomine etiam quotam pecuniæ.*
13 *Judex autem Laicus Ordinarius nequit aliquid recipere sportularum nomine.*
14 *Si Judex sive Ordinarius, sive Delegatus, sive Ecclesiasticus, sive Sæcularis non habeat sibi assignatum stipendium, nec congruam sustentationem, poterit pro judiciis sibi commissis exigere sportulas, sive honoraria; Et sportularum nomine quid intelligatur?*
15 *Ubi extat consuetudo, possunt Judices accipere Saccharum, Ceram, Coccholatam, & alia solita Xenia in diebus Natalitiis, vel alio anni tempore.*
16 *Auditores Rotæ accipientes aliquod munus a Notariis ratione Officii incurrunt excommunicationem, & tenentur ad restitutionem in duplo erogandam pauperibus.*
17 *Immo Auditores Rotæ nihil recipere possunt neque per se, neque alium a partibus litigantibus.*
18 *Solent tamen ab ipsis recipi dona quædam solita pro festis Natalitiis, & Kalendis Augusti &c.*

19 *Epi-*

19 *Episcopus non potest recipere munera occasione receptionis Habitus, seu emissionis Professionis Monialium.*

20 *Episcopus, & quilibet alius Superior Ordinarius in his transgressor tenetur ad restitutionem, & si munus excedat summam Ducatorum decem, nequit absolvi neque a summo Pœnitentiario, nisi facta prius restitutione. Immo Episcopus neque debet, nec potest recipere munera a suo Clero.*

21 *Quid possunt, & debent necessario observare Regulares circa largitionem munerum.*

22 *Recipientes munera a Regularibus contra præscriptum Constitutionum Clementis, & Urbani VIII. quicumque sint, sive Regulares, sive Sæculares, in neutro Foro absolvi possunt ante factam restitutionem.*

23 *Et si munus excedat summam decem Ducatorum neque possunt absolvi a summo Pœnitentiario.*

24 *Quæ Personæ donare possint, vel non? & in quæ quantitate.*

25 *Munera non sunt recipienda neque quovis tempore, neque ab omnibus.*

26 *Munera accipere a nemine inhumanum est, passim vilissimum, & omnia avarissimum.*

27 *In Muneribus dandis, & accipiendis attendi debent quatuor, quæ assignantur.*

28 *Munera placant omnes.*

29 *Alia ad rem, remissive.*

1 XEnia illa, seu dona, aut munera dari solita per Cardinales absentes noviter promotos Cubiculariis participantibus, seu Cameræ Pontificis, si contingat obitus Papæ, qui illos creavit, antequam sequuta sit consignatio Birreti, munerumque receptio, dividenda sunt inter Cubicularios utriusque Pontificis, nempe illius, qui illos Cardinales creavit, & successoris. Si vero consignatio Birreti, & munerum receptio sequuntur vivente Pontifice illo, qui dictos Cardinales creavit, tum integraliter spectant ad Cubicularios Pontificis præmortui; Sic D. Ursaya *Institut. Criminal. lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 57. testans ita conciliari Doctores; qui videntur in hoc inter se contrarii, adducitque pro se Pittonium *tom.* 2. *discept.* 51. *per tot.* & Eminentiss. Cardin. Petram *tom.* 4. *Commentar. ad Constitut.* 1. *Eugenii IV. num.* 23. Vide ipsos *loc. cit.* ubi referunt ad rem varios casus.

2 Xenia, & dona excæcant oculos Judicum, *Eccles.* 20. num. 31.

3 Unde Judex tenetur abstinere a receptione munerum, tum Jure Divino, tum Jure humano. Vide verb. *Judex n.* 33. & 34.

4 Judex contra supradictas prohibitiones accipiens notabilia munera peccat graviter, & tenetur ad restitutionem? Vide *ibid. n.* 35.

5 An talis restitutio sit pro Foro conscientiæ facienda ante sententiam condemnatoriam, vel declaratoriam delicti? Vide *ibid. num.* 36.

6 Quantum ad hoc pro certo tenendum est, quod ea; quæ ad redimendum vexationem, aut Sententiam injustam, aut aliter involuntarie data sunt, debent a Judice restitui ante omnem sententiam. Vide *ibidem numer.* 37.

7 Judices videntur a Jure reddi inhabiles ad acquirendum munerum receptorum dominium. Vide *ibidem numer.* 38.

8 Nec ex consuetudine possunt Judices illa acquirere, & retinere. Vide *ibid. num.* 39.

9 Ubi vero Jura non reddunt Judices inhabiles ad acquirendum tale dominium, stante consuetudine legitime præscripta, sciente Superiore, & non contradicente, possunt Judices Sæculares sponte oblata recipere. Vide *ibid. num.* 40.

10 Potest tamen Judex recipere a partibus sponte oblata leviora munuscula, pro quibus non est periculum, quod pervertatur, seu corrumpatur ipsius Judicium. Vide *ibid. num.* 41.

11 Judex Ecclesiasticus, sive Ordinarius, sive Delegatus nihil recipere potest sportularum nomine. Vide *ibid. num.* 42.

12 Judex Laicus Delegatus potest exigere sportularum nomine etiam quotam pecuniæ. Vide *ibid. n.* 43.

13 Judex autem Laicus Ordinarius nequit aliquid recipere sportularum nomine. Vid. *ibid. n.* 44.

14 Si Judex, sive Ordinarius, sive Delegatus, sive Ecclesiasticus, sive Sæcularis non habeat sibi assignatum stipendium, nec congruam sustentationem, poterit pro Judiciis sibi commissis exigere sportulas, sive honoraria. Vid. *ibid. n.* 45. Et sportularum nomine quid intelligatur? Vid. *ibid. n.* 46.

Ubi extat consuetudo, possunt Judices accipere Saccharum, Ceram, Coccholatam &c. in diebus Natalitiis, vel alio anni tempore, quæ consuetudo viget in Urbe Romæ, ut omnibus notorium, teste D. Ursaya *Institut. Criminal. lib.* 2. *titul.* 2. *num.* 51. & *seq.*, ubi subjungit, quod licet omnia ista munera, sive esculenta, & poculenta, sive Saccharum, Cera &c. accipi possint a Judicibus, ut expresse habetur in Constitut. Innocent. XII. incip. *Sacerdotalem*, & *Regiam* §. *Porro*, ibi: „ Porro „ Xenia solita esculenta, & poculenta, quæ Judicibus, „ Ministris, & Officialibus Romanæ Curiæ exhiberi con„ sueverunt, minime prohibita fuisse, nec prohiberi de„ cernimus: “ Magis iidem Judices æstimantur, si illa non accipiant, quia litigantes, qui dant eis unam Gallinam, illam dant cum intentione, ut habeant ab eis Bovem, quodque Rustici dicere solent, quod munus intrat per portam Judicis, & Diabolus per fenestram. Sic cum pluribus aliis ibi allegatis expresse D. Ursaya *loc. citat.* 15

Auditores Rotæ accipientes aliquod munus a Notariis 16 ratione Officii incurrunt Excommunicationem, & tenentur ad restitutionem in duplo erogandam pauperibus. Vide verb. *Auditores n.* 62.

Immo Auditores Rotæ nihil recipere possunt, neque 17 per se, neque per alium a litigantibus. Vide *ibidem numer.* 63.

Solent tamen ab illis recipi munera quædam solita pro 18 Festis Natalitiis, & Kalendis Augusti. Quæ munuscula solent etiam mitti Advocatis, & Procuratoribus per litigantes, quæque un conjuncta debent bonificari Agenti causarum. Vide *ibid. n.* 64.

Episcopus non potest recipere munera occasione rece- 19 ptionis Habitus, seu emissionis Professionis Monialium. Vide verb. *Episcopus art.* 6. *n.* 107.

Episcopus, & quilibet alius Superior Ordinarius in his 20 transgressor tenetur ad restitutionem, & si munus excedat Summam decem Ducatorum, nequit absolvi neque a Summo Pœnitentiario, nisi facta prius restitutione. Vide *ibid. n.* 108. Immo Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 144. ex variis Decretis Sac. Congreg. Episcop. vult, quod Episcopus non debeat, nec possit recipere dona, seu munera a suo Clero, & ipsum sequitur Ursaya *loc. cit. n.* 46. Vide ipsos.

Quo ad ea, quæ possunt, & debent necessario observa- 21 re Regulares circa largitiones munerum. Vide verb. *Regulares artic.* 1. *num.* 67. ubi ad id afferuntur Constitutiones Clementis VIII. & Urbani pariter VIII.

Recipientes munera a Regularibus contra præscriptum 22 dictarum Constitutionum quicumque sint sive Regulares, sive Sæculares, in neutro Foro absolvi possunt ante factam restitutionem. Vide *ibid. num.* 68.

Et si munus excedat Summam decem Scutorum, ne- 23 que possint absolvi a Summo Pœnitentiario. Vide *ibid. num.* 69.

Quoad Personas quæ donare possunt, vel non? & 24 in qua quantitate; Vide verb. *Donatio artic.* 2. *per totum*.

Munera non sunt recipienda, neque omnia, neque quo- 25 vis tempore, neque ab omnibus, textu expresso *in l. Solent* 6. 6. 3. *ff. de Officio Proconsulis*.

Munera accipere a nemine inhumanum est, passim vi- 26 lissimum, & omnia avarissimum, textu expresso *in cit. leg. solent* 6. §. 3. ibi: *Nam valde inhumanum est a nemine accipere, sed passim vilissimum est, & omnia avarissimum*.

In muneribus dandis, & accipiendis attendi debent 27 quatuor ista assignata a Glossa *in cap. Etsi quæstiones* 18. *verb. Muneribus, de Simonia*, duobus sequentibus versiculis, ibi:

Muneribus, dandis attendas quatuor ista.
Qui dans, quisque petens, quæ res, quæ causa petendi.
Munera crede mihi placat hominesque, Deosque; 28
Placatur donis Juppiter ipse datis.

Ovid. apud Ursayam *Miscell.* 1. *Sacr.* & *prof. litt. M. num.* 360.

Alia ad rem; Vide verb. *Donatio*, verb. *Judex*, verb. 29 *Moniales*, verb. *Regulares*, verb. *Votum*.

Victoriam, & honorem acquirit, qui dat munera: ani- 30 mam autem aufert accipientium. *Proverb.* 22. 9.

In quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum 31 repleta est muneribus. *Psalm.* 25. 10.

Z

ZELOTYPIA.

SUMMARIUM.

1 *Zelotypia quid sit.*
2 *Mulieres facile Zelotypiæ morbo laborare solent.*
3 *Maritus Uxorem non bene conversantem Zelotypiæ caussa domi ut in carcere retinere potest.*
4 *Zelotypia est magnum copulæ argumentum.*
5 *Ex Zelotypia ortum habere solent amatoria sortilegia.*

1 ZElotypia est dolor, seu ægritudo animi ex eo proveniens, quod alter potiatur eo, quod quis concupiscit, vel potitur. Ursaya *Institut. Crimin. lib.* 3. *tit.* 3. *n.* 54. Seu est ægritudo animi ex eo proveniens, quod quis timet ne alteri adsit, quod cum nemine velit habere commune. Chrysippus sequutus a Cyriac. *Controv.* 172. *n.* 77. Ursaya *Miscellan.* 2. *Sacro & profan. lit. Z. num.* 2.

2 Mulieres facile Zelotypiæ morbo laborare solent, & referuntur aliqua exempla ab Ursaya *Institut. Crimin. lib.* 2. *tit.* 5. *numer.* 104. & *lib.* 3. *tit.* 3. *numer.* 4.

3 Maritus uxorem non bene conversantem Zelotypiæ caussa Domi ut in carcere retinere potest; *cap. Placuit* 10. *caus.* 33. *qu.* 2. Guazzin. *ad defens. Reor. defens.* 5. *cap.* 7. *num.* 5. & 12. ubi de Viro uxorem ob Zelotypiam in vinculis detinente; Ursaya *loc. cit. lib.* 4. *tit.* 3. *num.* 23.

4 Zelotyptia magnum est copulæ argumentum; Sesslon. *de testament. lib.* 3. *cap. ult. sect.* 2. *num.* 30. ubi refert, & sequitur vulgatum illud: *Res est solliciti plena timoris amor*. Ursaya *tom.* 7. *part.* 2. *disceptat.* 22. *num.* 38. Panimol. *de dis.* 93. *annot.* 1. *num.* 16. Rota *in Senogallien. Legatorum* 13. *Junii* 1697. *verb. sed etiam*, *coram Molin.*

5 Ex Zelotypia alterius amoris ortum habere solent amatoria sortilegia. Vener. *in examin. Episcop. lib.* 6. *capit.* 34. *numero* 10. & *seq.* Ursaya *Institut. Crimin. libr.* 3. *tit.* 3. *numero* 43. cum aliis ibi allegatis.

ZINGARI, ZINGARÆ.

SUMMARIUM.

1 *Zingari, vel Zingaræ, vel quæ se jactant divinare bonam, vel malam fortunam, si admisceant res Sacras, committunt, & possunt puniri ab Inquisitoribus.*
2 *Secus autem, si non admisceant res sacras, nec assertive pronuncient secreta cordium.*
3 *Tam Zingari, vel Zingaræ, ut supra divinantes, & prædicentes, quam omnes alii ipsos, vel ipsas consulentes peccant mortaliter, si fiat cum firma fide, vel scandalo; Si vero fiat cum sola curiositate, vel animo ridendi, peccant solum venialiter.*
4 *Zingari sunt testes idonei ad probandum statum liberum aliorum Zingarorum pro celebrando Matrimonio.*
5 *Emens rem a Zingaris tenetur illam absque restitutione pretii vero Domino restituere.*
6 *Furti præsumptio viget contra illos, docere enim solent filios licitum esse furari qualibet die certam summam.*
7 *Hinc debent pro furtis etiam minimis puniri.*
8 *Præsumuntur mali homines, semper mala agentes in locis, ubi sunt.*
9 *His de caussis bannire solent ab omnibus fere Regionibus.*
10 *Secundum aliquos dicuntur descendentes a Caino.*
11 *Et secundum alios dicuntur errones, quia in Ægypto noluerunt Hospitio excipere Deiparam Mariam.*
12 *In Turcia permissum dicitur harum gentium mulieribus publice se prostituere.*

1 ZIngari, vel Zingaræ, qui vel quæ se jactant divinare bonam, vel malam fortunam, & in dies ab prælertim, & plebeis passim de sua sorte consuluntur, si admisceant res sacras, & assertive pronuncient cordium secreta, sortilegium committunt, & possunt ab Inquisitoribus puniri. Villadiego *in Politic. Cap.* 5. §. 20. *n.* 30. Diana *tom.* 5. *tract.* 10. *de S. Offic. resolut.* 112. *per tot.* Nicol. *in Floscul. verb. Inquisit. num.* 1. Raynal. *t.* 1. *ad cap. Supplet.* 5. *num.* 496. Pignatell. *t.* 8. *con-*
sul. 64. *num.* 45. & alii passim. Secus autem, si non ad- 2
misceant res sacras, nec assertive pronuncient Cordium
secreta, Bordon. *in Manual. S. Offic. sect.* 34. *n.* 68. Ursaya *Institut. Criminal. lib.* 3 *tit.* 3. *num.* 44. 45. & 46. & alii. Et ratio est, quia eorum prædictiones, & divinationes fere ab omnibus ordinarie cum risu accipiuntur, nec eis præstatur aliqua firma fides, quod observat pariter Carena *de Inquisit. part.* 2. *tit.* 12. *num.* 164. & alii passim, notantes quod nemo est tam simplex, ut firmam fidem præstet Ægyptianis, vulgo dictis Zingaris.

Tam Zingari, vel Zingaræ, ut supra divinantes, & 3
prædicentes, quam omnes alii ipsos, vel ipsas consulentes peccant mortaliter, si fiat cum firma fide, vel scandalo; Si vero fiat propter solam curiositatem, vel animo ridendi, ut communiter fieri solet, peccant tantum venialiter. Filliuc. *tract.* 24. *num.* 135. Lupus *pag.* 323. *difficult.* 2. Busembaum *Medull. lib.* 3. *tract.* 1. *dub.* 2. *n.* 10. Sanchez, & alii passim.

Zingari sunt testes idonei ad probandum statum libe- 4
rum aliorum Zingarorum, Matrimonium contrahere volentium. *Sacra Congregat. Concil. in Fundana Visitationis Sacror. Liminum* 19. *Decemb.* 1682. *lib.* 16. *Visitat. Sacror. Limin. fol.* 96. apud Ursayam *in Miscellaneo* 1. *litt. Z. num.* 1.

Emens rem a Zingaris tenetur illam absque restitutio- 5
ne pretii vero Domino restituere. Ursaya *Instit. Crimin. lib.* 2. *tit.* 8. *n.* 53. Bertazol. *Consil. Crimin.* 43. Pignatell. *tom.* 8. *consult.* 41. & alii. Et ratio est, quia emptio, vel est facta scienter, & est nulla, *l. si in emptione* 34. §. 3. *ff. de contrahenda emption.* Vel ignoranter, & non transfertur rei emptæ dominium in emptorem. *l. Rem alienam* 28. *ff. eod.* ubi Glossa, & Doctores passim; Quinimmo ex tali emptione nec oritur usucapiendi con-
ditio, §. *Furtivæ* 2. *Institut. de usucapionib.* Viget enim 6
contra Zingares furti præsumptio, cum ipsi, ut eorum filii facilius furentur, doceant illos, permissum esse ab eorum lege quolibet die certam summam furari, quod scivit in examine ab uno ex eisdem processato de furto Colp. *nel Giudic. Crimin. part.* 3. *cap.* 46. *num.* 10. teste Ursaya *Instit. Crimin. lib.* 3. *tit.* 3. *n.* 48. citans Crusium *de judic. Delictor. part.* 2. *cap.* 22. *num.* 36. & Raynald. *tom.* 1. *cap.* 26. §. 15. Unde ipsi etiam pro minimis fur-
tis, puta gallinarum, puniri debent. De Angel. *de de-* 7
lict. part. 1. *cap.* 6. *num.* 12. Ursaya *loco citat. lib.* 2. *lib.* 2. *tit.* 8. *num.* 13. Raynald. *loc. cit. numer.* 3. & alii.

Zingari præsumuntur mali homines: Florell. *in vot.* 8
edit. in Perusina falsæ monetæ 24. *Novembr.* 1711. §. *In oppositum*, Ursaya *loc. cit. num.* 53. Rainaldus *loc. cit. n.* 2. ubi cum aliis asserit ipsos semper male agere in locis, ubi sunt, & ex raptu, latrociniis, proditionibus, dece-
ptionibus turpem quæstum facere. His enim de caussis 9
legimus jussos esse a Germania discedere provido Edicto Caroli V. Imperatoris anno 1549. veluti exploratores, & proditores Christianorum regnorum missos a Turcis, ut refert Petr. Gregor. *Syntagm. Jur. lib.* 34. *cap.* 16. *in fin.* A Regno quoque Neapolitano, ubi sine licentia morabantur, ac furtis, & latrociniis cuncta compleverant, pragmaticis sanctionibus jussi sunt discedere 16. Octobr. 1668. 14. Septembr. 1596. & 12. April. 1485. ut refert Pignatell. *loc. cit. num.* 44. Et sic etiam bannitos esse a toto statu Ecclesiastico, Bononiensi, & Neapolitano tra-
dit Raynald. *loc. cit.* Ubi *num.* 4. refert ab aliquibus vo- 10
cari descendentes, ac posteros Caini, vagos & extorres
propter illius peccatum; Et ab aliis dici errones, eo quia 11
majores sui Deiparam Mariam, cum ex Judæa propter Herodis persecutionem in Ægyptum fugeret, hospitio ex-
cipere recusarunt; Quæ tamen falsa esse ostendit. Quam- 12
vis *ib. n.* 6. assereat, quod in Turcia hujus gentis mulieribus licitum est ex privilegio publice impune se prostituere.

ADNOTATIONES,

ET ADDITIONES

NOVISSIMÆ.

1 VErb. CANONICUS. Art. V. n. 101. pag. 25. Proposito Dubio. *An Canonici valeant celebrare Missas privatas tempore quo Episcopus solemniter celebrat, vel concionatur*, respondit Auctor allegans resolutionem Sac. Congreg. Conc. in una Casalen. *Servandum esse statutum Ecclesiæ*. Verum hanc resolutionem non tanquam legem generalem esse accipiendam, sed duntaxat uti municipalem, ex eo deduci videtur, quod negotiva sententia communis sit, atque innitatur tum can. *Et hoc attendendum*, de consecrat. dist. 1., tum etiam Concilio Provinciali Mediolanen. 4. par. 2. tit. *Quæ pertinent ad Sanctissimum Missæ Sacrificium & divina officia*. (Tom. 1. Act. Eccl. Mediol. edit. ann. 1748. pag. 148.)

2 Pariter verb. *Canonicus*, Art. VIII. num. 4. pag. 33. & verb. *parochus* Art. II. n. 63. Tom. 6. pag. 36. Decreta S. R. C. ab Auctore adducta ad probandam præcedentiam Canonicorum Collegiatarum supra Parochos in funerum associatione, & præsertim decretum in *Prænestina Cavarum* die 14. Augusti 1618. emanatum, corrigenda sunt per alia decreta, præcepte in alia *Prænestina* die 13. Jul. 1619. quod Decretum fuit revocatorium præcedentis, unde videtur illi esse standum.

3 Eodem verb. *Canonicus*, art. IX, num. 35. pag. 30. & verb. *Episcopus*, art. VI. num. 97. Tom. 3. pag. 117. tradit, Episcopum cogere non posse Canonicos non Confessarios, ut Collationibus Casuum Conscientiæ intersint. Hæc Sententia locum habere nequit post Concilium Romanum, cujus Decretis adhærens Sac. Cong. Conc. contrarium sæpe declaravit, & signanter die 27. Augusti 1727. in una *Acerrarum* ad dubium quintum, Tom. 4. *Thesaur. pag.* 104. In *Larinen.* 9. Augusti 1732. ad primum, Tom. 5. *Thesauri* pag. 296., & in una *Salernitana*, die 27. Septembris ejusdem anni ad primum, pag. 330., in quibus Resolutionibus indiscriminatim est sermo, absque distinctionibus, Confessariorum, & non Confessariorum.

4 Item eodem verb. *Canonicus*, Art. IX. num. 101. Tom. II. pag. 40. Quod asserit Auctor, ad obtinendum jubilationis indultum, requiri in Canonico, præter laudabile quadragenarium Ecclesiæ servitium, aliam commiserationis causam, *puta infirmitatis habitualis, vel senectutis*, minime sustinetur. Contrarium enim apparet ex Resolutione apparet Sacr. Congreg. Concil. in una *Feltren. Jubilationis*, die 11. Januar. 1721. Vid. *Thesaur. Resolut.* Tom. 2. *pag.* 2.

5 Verb. CENSURA. Num. 8. Tom. 2. pag. 93. adde sequentem Notam.

Circa sex casus ex speciali mandato Clem. VIII. a Sacr. Congr. Episcop. & Reg. an. 1602. 26. Novembris reservatos, adest declaratio Clementis XI. die 23. Martii 1711.; qua decernitur, nec Sæculares, nec Regulares privilegiatos in Urbe absolvere posse ab istis casibus, scilicet *Violationis Clausuræ Monialium ad malum finem; Violationis publicæ immunitatis Ecclesiasticæ in terminis Constitut. Greg. XIV., vel etiam occultæ, si fiat publica auctoritate; atque publicæ Presbyteri occisionis*. In reliquis vero casibus intacta manent in Urbe privilegia Confessariorum, quæ ante dictum decretum obtinebant.

6 Eadem Verb. *Censura*, numer. 35. pag. 94. pariter Nota.

Superiores Regulares reservare sibi possunt sequentes casus 1. *Apostasia a Religione, habitu dimisso, aut retento.* 2. *Veneficia, incantationes, & sacrilegia.* 3. *Nocturna, & furtiva e Conventu egressio.* 4. *Proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale.* 5. *Juramentum falsum in judicio legitimo.* 6. *Procuratio auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum fœtum, etiam non secuto effectu.* 7. *Falsificatio manuum, aut sigilli Conventus.* 8. *Furtum de rebus Monasterii.* 9. *Lapsus carnis voluntarius opere consummatus.* 10. *Occisio, seu vulneratio, seu gravis percussio cujuscumque personæ.* 11. *Malitiosum impedimentum, vel retardatio, aut apertio litterarum a Superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad Superiores.* Præter hos Prælati Regulares nequeunt alios sibi reservare casus. Venio nunc ad censuras.

Falsum est, etiam Superiores locales posse in subditos censuras ferre. Immo neque Superiores possunt absque consensu Capituli Generalis, vel Provincialis. Nam Clem. VIII. die 26. Maji 1593. dum restrinxerit facultatem Superiorum Regularium ad undecim supra recensitos casus, quos reservare sibi valeant, præcepit, quod si aliquod aliud grave peccatum reservandum sit, *id aliter non fiat, quam Generalis Capituli in toto Ordine, aut Provincialis in Provincia matura discussione, & consensu*; Cujus Decreti vigore nequeunt dicti Superiores alicui gravi peccato in eo non expresso censuram annectere, quam sibi reservent; ex declar. Cong. Episcop. & Reg. 7. Julii 1617.

Vero. CONFIRMATIO, Art. 3. num. 19. Quam- 7
vis in contrariam Sententiam non infirmæ Notæ Auctores abeant, inter quos Theologus Censor alterius editionis, contendantque spiritualem cognationem contrahi ab homine non confirmato Patrini munus in Confirmatione gerenti; attamen hac in re a Ferraris sententia nullatenus est recedendum, cum robur obtineat a Resolut. Sac. Congr. Conc. in *Lucen.* die 13. Julii 1654. lib. Decret. 19. pag. 358. eaque referatur in Synodo Tusculana Cardinalis Ducis Eboracensis, pag. 840.

Aliæ Additiones Auctoris.

MElchisedech Chananæus fuit, & Rex Hierusalem, ut 1
expresse tradit Eruditiss. Card. Lambertin. ex post Benedictus XIV. de Sacrificio Missæ sect. 2. num. 287. ibi, *vera sententia est, Melchisedechum Gente Chananæum fuisse, Regem Salem, quod idem est ac Hierosolymæ, ut ostendit Calmetus in dissertatione de Melchisedecho.* Quod & tradit Sapientissimus Tirinus *in cap.* 14. *n.* 17. *Genesis* ibi: *Sed fuit Princeps aliquis, & Regulus Gentilis e Gente Chananæa Rex Salem, seu Hierosolimæ, ut est in Chananæa Rex Salem, seu Hierosolimæ, ut est in Chaldeo, quam & illum condidisse Josephus affirmat, & Fidelium (qui tum ipsius, tum aliorum opera istic reperiebantur) Doctor, Sacerdos, Pastor; ita S. Dionysius, Hyppolitus, Ireneus, uterque Eusebius, Apollinarius, & alii complerisque Recentioribus. Addunt S. Ignatius, & Suidas Melchisedech semper Virginem permansisse; Unde, & in hoc typum gessit Christi, ut & in nomine, & nominis-etymo, in officio, in Sacerdotio, in sacrificio, de quibus fuse ad Hebræos 7. & Psal.* 109.

Sic Melchisedech fuit revera Sacerdos & quia Sacer- 2
dos erat, panem, & vinum obtulit Gen. 14. num. 18. *proferens panem & vinum; Erat enim sacerdos Dei Altissimi*. Et Apost. ad Hebr. 7. asserit, Melchisedechum non solum Christi figuram fuisse, ut Aaron, sed insuper dicit, Christum Sacerdotem fuisse non secundum Ordinem Aaron, qui offerebat sacrificia cruenta, sed secundum ordinem Melchisedech, qui obtulit Sacrificium incruentum; Proferens panem, & vinum; Unde & Christus, ut palam faceret, se Sacerdotem esse secundum ordinem Melchisedech, uti Deus per Davidem de illo prædixerat Psalm. 109. vers. 3. sub iisdem speciebus panis & vini suum quoque Sacrificium in ultima cœna incruentum instituit. Ita omnes tam Sancti Patres, quam Doctores Scholastici.

Melchisedech sine Patre, sine Matre, sine genealogia 3
traditur ab Apostolo ad Hebr. cap. 6. v. 3. non quod his caruerit, sed quod nobis ignoti sint, cum nulla sive Avorum, sive Parentum ejus memoria fiat in Scripturis, quæ non Gentilium (qualis erat Melchisedech unus ex Regulis Chananæorum, teste Josepho, S. Dionysio, Epiphanio, Theodoreto) sed solum Hebræorum genus, & historiam pertexunt; ut recte observat Laudatus Tirinus *in epist. ad Hebr. cap.* 7. *v.* 3. Calmetus tamen in dictionario verb. *Melchisedech* refert, quod ætate Sancti Epiphanii fuerunt, qui Parentes Melchisedech designarent, Heraclam nempe, sive Heraclen patrem illius, matrem vero Astaroch, sive Astariam appellantes. Catena Arabica in Gen. 9. ejus Genealogiam Paternam ex Sem, Maternam ex Japhet derivans, Heraclim, sive Heraclim Patrem Melchisedech, filium, seu nepotem Phaleg. Filium vero Heber facit, matrem vero, quam Salathiel appellat, filiam tradit Gomer filio Japhet. Josephus Gorionides, Hebræus scriptor circa undecimum sæculum, Melchisedecho alterum nomen, Joram nempe indidit lib. 6. cap. 31. sydusque ejus ortui præsidens, Sadech (planeta est Jovis) appellat; urbem tandem cui præerat, primum *Jebus*, deinde *Sedech*, postea *Salem*, tandem *Hierusalem*, denominatam testatur. Hæc ille, qui plura adhuc ad rem ibi tradit.

Loth quis fuerit, & de rebus ab eo gestis satis Scri- 4
ptura testatur. *Genes. cap.* 11. 13. 18. 19. & *Sapient.* 10. Uxor vero ejus, quam Rabini (teste Calmeto in dictionario *verb. Loth.*) *Hedis* appellant, cum contra Dei mandatum retrospexisset, in pœnam suæ inobedientiæ, & incredulitatis versa est in statuam salis. Genes. 19. 26. ibi: *Respiciensque uxor ejus post se, versa est in statuam salis*. Et Sap. c. 10. n. 7. ibi: *Et incredibilis animæ memoria stans figmentum salis*. Et quamvis vero simile sit, illam non nisi venialiter peccasset, atque ita in Purgatorio expiatam animam salvam esse, voluit tamen severius punire Deus, & novo salis exemplo fatuos docere, credendum in omnibus, & obediendum Deo, nec in Sancto proposito respiciendum retro, aut tergiversandum. Ita Rupertus, Prosper, & alii apud Tirinum in *Gen. c.* 19. *numer.* 26. qui recte addit in eamdem sententiam, ipsummet Christum dicere *Luc.* 17. *num.* 31. *Memores estote uxoris Loth.*

De hac Lothi uxoris versione in statuam salis variæ 5
sunt

sunt opiniones, at illis brevitatis gratia relictis, communior, & brevior est, corpus uxoris Lothi, retenta figura fœminea, illico conversum fuisse in sal lapideum, & quidem durissimum, ac quasi metallicum; Sic Plinius, Solinus, Isidorus, Avelius Gellius, Petrus Hispanus, Calmet, Tirinus, & alii passim. Immo Ireneus, Burchardus, Adricomius, aliique plures asserunt, illam statuam mulieris formam servantem hoc quoque tempore extare inter mare mortuum, & montem Engaddi, in quem Loth confugit. Quinimmo aliqui apud Calmet. *loco citat.* addunt rem sane incredibilem, ut ipse notat, quod nempe illa statua lapidea uxoris Loth infirmitatibus propriis, & mulieori sexui consuetis adhuc laboret.

6 Job dicitur natus matre *Bosra*, patre *Zara*, vel *Zareph* Isaaci pronepote; nam Abraham genuit Isaac; Hic *Esau*; hic *Ravel*; hic *Zara*, hic *Job*. Gen. 36. Fuit ergo *Job* quintus ab *Abramo*. Sic traditur in Appendice libri Job (quam septuaginta Interpretes & S. Ambrosius, Augustinus, Chrysostomus, Polycronius, & alii SS. Patres in Catena, & a Bellarmino citati passim, ut legitimam admittunt. Hic habitavit in terra Hus, *seu in Ausitide in Orientali Idumæa in Bozræ* finibus. *Et ut Rex imperavit in Edom post Balac*, seu Bela, ut in Genesi nominatur, & regem fuisse, ipsemet Job sat innuit cap. 19. v. 9. & alibi. Immo Regem Regum fuisse probat Pineda in c. 1. *Job v.* 3. ubi dicitur. *Erat vir ille magnus inter omnes Orientales*. Fuit idem etiam Sacerdos, ut patet ex Sacrificio, quod obtulit *v.* 5. Fuit & Propheta, inquiunt SS. Hieron. Aug., & Greg. ut colligitur ex cap. 14. v. 1. Et insuper Martyr immo multis Martyribus Majorem vocat S. Chrysostomus & alii, quos passim citat Pineda, & Salianus.

7 Jobum fuisse sub id tempus, quo mortuus est Isaac ejus Abavus, & quidem ipso anno, quo Jacob cum suis in Ægyptum descendit, sicque vixisse sub tempus habitationis Hebræorum in Ægyto, & pertigisse ad tempora Moysis, colligitur ex communiori, & verosimiliori sententia, quam tenent Philo, Aristæus, Athanasius, Chrysost. Aug. Theod. & ex Recentioribus Abulensis, Pererius, Corn. a Lap. Pineda, & alii; vixit enim 200. & pluribus annis; Job *c. ult. v. ult.* Hæc ex Eruditissimo Tirino *Commentar. in Gen. c.* 36. *& in Job cap.* ubi insuper addit, trigesimo post anno Jobum uxorem duxisse *Bosoram* Arabissam, ac sub id tempus Regnum administrasse. Calmetus autem in dictionario *verb. Job* §. *Rerum a Job gestarum* refert, Scriptores alios tradere, Jobi uxorem vocatam fuisse *Remissam* e genere Loth: idest Mozbitidem, vel Ammonitidem.

8 Magi qui Christum adoraverunt, tres fuerunt, ut expresse tradit S. Leo Papa serm. 30. in Epiphan. cap. 1. ibi: *Tribus igitur Magis in regione Orientis stella novæ claritatis apparuit*. *Et serm.* 42. *de Epiph. cap.* 5. *ibi*: Tres Magos .... Stella perduxit; & pluribus aliis ad id relictis sic tenet recepta in Ecclesia sententia. Tres isti Magi vocantur Melchior, Balthassar, & Gaspar, ut de Communi testatur Bollandus *ad diem primam Januarii* pag. 8. ad diem 6. pag. 323. *& ad diem undecimam* pag. 664. Eorum corpora fuerunt Constantinopolim allata, inde ab Eustorgio Episcopo Mediolanum asportata, & in Basilica ab eodem Episcopo ædificata, collocata, & a fidelibus ibi venerata per sexcentosseptuaginta annos, & tandem sub Friderico Ænobardo illinc amota, & ab Episcopo Reinoldo Coloniam asportata. Sic apud Card. Lambertin. n. 33. referunt Galesinius in Not. ad Martyrolor. pag. 14. & Saxus in Histor. corporum SS. Gervasii, & Protasii n. 38.

9 Magos Reges fuisse, idest Dynastas, est probabilior opinio, ut inter alios tradunt Baronius ad annum Christi 1. n. 30. ibi: Hos igitur fuisse Reges dixerimus usitato more divinæ Scripturæ, quæ cujusque Oppidi Dominum Regem appellare consuevit, ut patet de quinque Regibus, quos Abraham armatis suis vernaculis debellavit. Natal. Alex. *Hist. Eccl. Sæc.* 1. *c.* 1. *art.* 4. ibi *viros tamen potentes, & divites Toparchas forte, vel Dynastas fuisse probabile est*. Gresserus t. 5. edit. Ratisponen. lib. 1. de festis cap. 30. ibi: *Adde, quod Regium nomen magnam latitudinem habet &c. Neque enim necesse est, ut omnes, qui vel fuere, vel appellantur Reges, sint tanti, quanti sunt Rex Hispaniæ, & Galliæ. Favet Scripturæ phrasis, maxime in liberis sacræ, ubi Regis nomen illis tribuitur, qui hodie vix Principis nomenclaturam tueri possent*.

10 Magi non ab arte Magica, aut ab Astrologia judiciaria, quam professi fuerint, ut aliqui putant, sic sunt appellati, sed quia erant Philosophi Astrorum scientia periti. Genique spectandorum syderum arte pollebat, asserit Leo serm. 4. de Epiph. Et Eruditissimus Serres in Responsionibus ad Sandinum pag. 34. tradit, Magos olim fuisse, hoc est Philosophos syderalis scientiæ peritos; Unde ex hac Syderum cognitione visa stella in Oriente: *Vidimus enim stellam ejus in Oriente* (Matth. 2.) *dixerunt ad invicem. Hoc signum Magni Regis est, eamus, & offeramus ei munera, aurum, thus, & Myrram. Ecce Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam dicentes, ubi est, qui natus est Rex Judæorum? vidimus enim stellam ejus in Oriente, & venimus adorare Dominum*. Quid autem stella illa fuerit variant Auctores. Verosimilior tamen sententia est, quæ tradit, sydus illud meteori genus fuisse clarissima luce coruscans, quod Angelus in Astri figuram formaverat, quodque suspensum in media aeris regione ab Oriente ad Occidentem movebat ad demonstrandum Magis iter, uti de columna nubis narratur, qua Judæi deducti sunt per desertum; seu etiam Astrum fuisse tum primo creatum; non illud quidem in Cœlo, sed in aere non longe a terra, quod nutu Dei moveretur antecedendo Magos, usquedum veniens staret supra, ubi erat puer. Sic docet S. Thomas 3. part. q. 36. art. 3. cit. & sequut. a Lambertin. *de Festis* n. 31. & ab aliis communius.

An Magi sexta Januarii die Bethlemum venerint Christum adoraturi? relictis aliquibus contrariis opinionibus? communis sententia est, quod dicta sexta die Januarii, tertia decima post Christi nativitatem Magos Bethlemum ad Christum adorandum, & munerandum pervenisse. Sic Laudat. Lambertin. loco cit. n. 61. allegans ad id S. Thomam, Baronium, Canum, Suarez, Raynaudum, Gravezonum, Card. Gottum, Honoratum a S. Maria, Sandinum, & Ayalam; Et ibidem num. 67. ostendit, facillime potuisse ipsos tali die Bethlemum pervenire; Cum Arabia Felix, e qua profecti sunt, distet solummodo octo dierum itinere ab Hierosolymis; sicque potuisse commode parare Aurum, Thus, & Myrrham, aliaque itineri necessaria, & Hierosolymis aliquantulum immorari, ut demonstrat Petrus de Marca Opusculo de adventu Magorum a Baluzio edito; Et id præsertim adhibitis pro itinere juxta Isajæ oraculum velocissimis Dromedariis, ut recte advertit Baronius ad annum Christi 1. n. 34. ibi: *quod quidem haud mirum videri debet, si ex Arabia Judæam adjacente, quod superius demonstravimus, advenisse dixerimus, & ut Propheta prædixerat, ad celeritatem itineris Dromedariis usos fuisse, quos velociores esse ad cursum equis Nysseis Aristoteles tradit*. *Et iisdem fundamentis ad id utitur Eruditissimus Lamy in Harmon. Evang. lib.* 1. *cap.* 11. §. *Ambigitur; sicque tenent plurimi alii brevitatis gratia omissi*. 11

An eodem anno, & die tria illa miracula contigerint, quæ in die Epiphaniæ ab Ecclesia recoluntur, ipsa 12
dicta die sic in ejus officio canente. *Tribus miraculis ornatum diem Sanctum colimus. Hodie Stella Magos duxit ad Præsepium. Hodie vinum ex aqua factum est ad nuptias. Hodie in Jordane a Joanne Christus baptizari voluit, ut salvaret nos*. Eadem die sexta Januarii contigisse Magorum adorationem, ut nuper diximus, & Baptismum Christi est vetus Ecclesiæ traditio, & fere communis sententia, ut tradit Eruditissimus Card. Baronius *ad annum Christi* 31. *numer.* 18. ibi: *Quo vero ad mensem, & diem, quibus baptizatus est Christus, spectat, id factum esse sexta Januarii die ex communi, & traditione antiqua Eusebius Pamphili ad Marinum scribens testatur. Confirmat hoc ipsum Hieronymus, ac denique omnes Scriptores Ecclesiastici, uno dumtaxat excepto Epiphanio, ut vidimus; qui, sicut audiendus non est, dum ait, Christum natum sexta Januarii, ita nec dum dicit, baptizatum esse sexto Idus Novembris: cum & eidem contradicant Ægyptii, licet de die Natali Domini æque ipsi consentiant*. Sicque tenent etiam Card. Grotius, Gravelon, Serry, Sandius, Tillemontius, Honoratus a Sancta Maria allegati, & secuti a Lambertin. *loc. cit. num.* 38. aliique plurimi. Major controversia est, an eadem die 6. Januarii contigerit etiam aquæ conversio in vinum; quod negant non pauci, & ipsemet Baronius *ad annum Christi* 31. numer. 36. Suarez autem, ne totam hanc rem dubitationibus implexam omnino relinquat, affirmat, eadem sexta Januarii die, & Magi Dominum adorasse, & Jesum fuisse baptizatum, & aquam in vinum fuisse conversam. *Quo circa ne cogamur omnia in dubium vocare, sentiendum existimo, Baptismum Christi, & alia etiam duo mysteria sexta die Januarii facta esse. Sic* 3. *part. tom.* 2. *disp.* 26. *sect.* 1. Quam sententiam, quod eadem die 6. Januarii contigerint omnia dicta tria miracula, quamvis non eodem, sed diverso anno, jam tradiderat S. Thomas lect. 1. in cap. 2. Joannis ibi: *In festo Epiphaniæ trium miraculorum commemoratio fit, scilicet adorationis Magorum, quæ fuit primo anno Nativitatis Dominicæ, & Baptismi Christi, quo baptizatus est eodem die (sexto Januarii) revolutis triginta annis; & de Nuptiis, quæ factæ sunt eodem die (sexto ibidem Januarii) revoluto anno*.

Utcumque tamen res sit, solus Deus certo id scit, 13
& nobis adhuc incerta remanet vera dies præfati miraculi conversionis aquæ in vinum. Unde S. Maximus sermon. de Epiphania sic tradit: *In hac, dilectissimi, celebritate, sicut ratione paternæ traditionis insequimur, multiplici est festivitate lætandum. Ferunt enim Christum hodie vel stella duce a gentibus fuisse adoratum, vel invitatum ad nuptias, aquam vertisse in vinum, vel susceptum a Joanne Baptismate, Jordanis fluenta consecrasse, sed quid potissimum præsenti hoc factum sit die, noverit ipse*

ipse qui fecit. Hinc Baronius advertit, quod, quamvis Ecclesia canat: *Hodie vinum ex aqua factum est ad nuptias*, nihil aliud his verbis velit intelligi, quam eo die fieri ejus miraculi commemorationem, quo aqua in vinum conversa fuit; ut de omnibus tribus miraculis sentit etiam Pererius in *Joan*, cap. 2. disp. 2. num. 8. ibi: *Illud Hodie non refertur ad tempus rei gestæ, quasi sensus sit, eo die tria illa mysteria esse facta* (ideoque etiam miraculum conversionis aquæ in vinum), *sed refertur ad commemorationem, & celebrationem eorum trium mysteriorum eo die fieri solitam, ut sit eorum verborum sensus: Hodie colitur, & celebratur commemoratio ipsorum trium festorum*. Quod & tradit Joannes Baptista Casalius de Veteribus Sacris Christianorum Ritibus edit. Roman. anno 1647. pag. 119. ibi: Rectissime antiqua Sancta Mater Ecclesia hæc tria hac eadem die memorat, nempe adorationem gentium, manifestationem in baptismo, miraculi exhibitionem in Cana, non diebus attentis, quibus singula contingerunt, sed consideratis rationibus, quod his maxime tribus divinitas Salvatoris universo Orbi manifesta est.

14 Quis in dictis Nuptiis Canæ Gallileæ, ad quas fuit Christus vocatus fuerit sponsus, valde dissident inter se Auctores. Plures enim volunt, quod Sponsus fuerit S. Joannes Evangelista, qui viso miraculo conversionis aquæ in vinum, una cum Sponsa de contrahendo matrimonio abjecit consilium. Auctores hujus sententiæ, inter alios refert Tirinus in *Chronico sacr.* pagin. 51. numer. 67. præcisis his verbis ibi: *Addit S. Hieronymus, Augustinus, Beda, Alcuinus, Lyranus, Vincentius, & nemo veterum refragatur* (*immo ipse Joannes revelavit sanctæ Gertrudi*) *Joannem fuisse sponsum illum in Nuptiis Canæ Gallileæ. Baradius dicit, sponsam quoque Joannis se pariter virginem consecrasse Christo, & lateri Beatæ Virginis adhæsisse*. Theophilus Raynaudus tom. 8. in opere de titulis cultus specialis Sanctorum, punct. 14. pag. 574. inter Virgines in conjugio recenset juxta aliquorum sensum (quem tamen ipse non amplectitur) Sanctum Joannem Evangelistam, quem volunt fuisse sponsum, idest absque conjugii usu jam virum, a Nuptiis in Cana Gallileæ a Christo abductum. S. Augustinus *in Præfatione in Joannem Evangelistam* hæc habet: *Iste siquidem est Joannes, quem dominus de fluctivaga nuptiarum tempestate vocavit, & cui matrem Virginem Virgini commendavit*. Cui videtur subscribere S. Thomas 2. 2. qu. 186. art. 4. ubi inter alia dicit, *quod Christus Petrum, quem invenit Matrimonio conjunctum, non separavit; Joannem tamen volentem nubere, a Nuptiis revocavit*. Ast contrariam sententiam secutum fuisse S. Augustinum tradit Baronius *ad annum Christi* 31. *num.* 30. & sequent. dicens, quod S. Augustinus asserit, Joannem revocatum fuisse a nuptiis, non quod uxorem duxerit, eamque reliquerit, sed quod eam prorsus non acceperit, id colligens ex præcisis verbis ejusdem S. Doctoris in fine citati operis, ibi: *Plus amatur, quod neque uxorem duxerit, & ab ineunte pueritia castissimus vixerit*. Sicque tenet etiam Eruditissimus Card. Lambertin. Benedict. XIV. lib. 3. *de Canonizatione Sanctorum cap.* 37. *numer.* 1. Ubi ex relatis dicti verbis S. Augustini sic concludit *adhærendum esse videtur communi veterum sententiæ, quæ eum cælibem fuisse affirmat*. Legi potest Cardin. Baronius *ad annum Christi* 31. *numer.* 32. & sequentibus, memoratamque sententiam amplectuntur ex Patribus Epiphanius hæresi 58. §. 4. *Chrysostomus de Virginitate cap.* 82. Cassianus *collat.* 16. *cap.* 14. Ambrosius *de institution.* Virgin. cap. 7. Paulinus, epistol. 43. Hæc ipse ad litteram. Qui idemque confirmat in opere *de festis Jesu Christi* num. 16. ubi insuper dicit, quod Baronius ad annum *Christi* 31. §. 30. optimo jure reprehendit Scriptores aliter sentientes, & potius Nicephoro tribuendam esse fidem, qui affirmat, sponsum in illis nuptiis fuisse vel Simonem Cananæum, qui in duodecim Apostolorum numerum adscitus, Zelotes appellatus est, vel Nathanaelem e Cana oppido in Gallilea Gentium; Et quod S. Joannes non fuerit talis sponsus in nuptiis Canæ Gallileæ sustinet doctissimus Calmet in dictionario verb. Joannes Evangelista, expresse dicens; *quæ utique de Virginitate sententia validioribus rationum argumentis fulcitur, quam qui Canæ sponsum fuisse tuetur*.

15 Quis fuerit filius Viduæ Civitatis Nahim a Christo a mortuis revocatus, tradit inter alios Eruditissimus Clericatus parte prima delle spiche raccolte italico idiomate editæ, dicens, quod vocabatur *Maternus* ætatis viginti circiter annorum, dives, & Nobilis, lubricam vitam ducens cum Maria Magdalena tunc in dicta Nahim Civitate commorante, solo milliario a suo castro Magdalo distante: Et erat mulier in Nahim molliens virum ex mollitie pellis alliciendo ad libidinem, ut tradit Victor Antiochenus relatus ad Alberto Magno *c.* 7. *in Lucam*. Mortuo, sic Deo disponente, *Materno*, & a Christo in vitam restituto; Is Magdalenam monuit de visis horrendis suppliciis, quibus torquentur peccatores, ipsam fecum exhortans ad pœnitentiam de peccatis commissis, & ad omnimodam conversionem, ut & ipse decreverat, & facto jam cœperat. Magdalena monitis, & exhortationibus *Materni* obtemperans, illico penitus contrita convolavit ad pedes Jesu Christi existentis in eadem civitate, & ad mensam accumbentis in domo Pharisæi. *Et Ecce mulier, quæ erat in Civitate peccatrix, ut cognovit, quod accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti, & stans retro secus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes ejus, & unguento ungebat*. *Luc. cap.* 7. 37. Et exinde uterque ad meliorem frugem vere conversi, fidelissimi sequaces facti sunt Jesu Christi, ut & fecit vidua Materni mater facta discipula, & sectatrix Deiparæ Virginis, ut notat Laudatus Albertus Magnus *in cit. c.* 7. *Luc.* Tandem post Passionem, Mortem, Resurrectionem, Ascensionem Domini Nostri Iesu Christi a D. Petro Apostolo una cum Eucherio, & Valerio, ordinato Materno Episcopo, & ad convertendos Tungrenses, Colonienses, & Trevirenses, aliosque finitimos populos, sanctissime obiit Treviris Episcopus, & ejus festum colitur die 14. Septembris.

16 Hemorroissa a Christo Domino a profluvio sanguinis liberata, de qua *Luc.* 8. *vers.* 43. S. Ambrosius de Salomone *capit.* 5. arbitratur, quod fuerit S. Martha. Eusebius *Hist. Eccl. lib.* 7. *cap.* asserit, quod fuerit quædam mulier Ethnica ex Urbe Paneadis ad Jordanis fontem sitæ, quæ grati animi ergo oblatam gratiam Salvatori statuam erexit, quam suis inspexisse oculis Eusebius ipse testatur. Et Sozumenus *lib. cap.* 20. & Philostorgius *lib.* 7. *cap.* 7. ad ætatem usque Imperatoris Juliani eam perdurasse commemorat apud Calmetum verb. *Hemorrhoissa*: Clericatus autem *loc. cit. nelle spiche, verb. Hemorrhoissa*, tenet, quod fuerit nobilissima, & ditissima fœmina e Cæsarea Philippi orjunda, & juxta communem opinionem vocaretur *Berenice*, che vuol dire *Veronica*, esset illa pia mulier, quæ proprio suo sudario vultum Redemptoris Nostri Crucem ad Calvarium ferentis, copioso sudore, & sanguine consperfum abstersit, in quo sudario facies dolorosissima ipsius Jesu Christi remansit miraculose impressa. Et ibi insuper subjungit. Di questo pure il Masini nella sua scuola del Cristiano alla pagina 247. nota questa erudita osservazione referita da molti gravissimi Autori ivi citati con queste parole. E' costante opinione, che Santa Veronica porgesse il velo al Salvatore piegato in tre doppie, e che in tutte tre quelle parti s'improntasse l'imagine di Gesù Cristo, le quali poi fossero divise in tre; sicche che ne' tempi nostri ancora si venerano in tre luoghi, e sono accreditate per originali. La prima, come si è detto, in S. Pietro di Roma, una della Città di Jaen nell' Andaluccia Provincia della Spagna, l'altra in Gerusalemme, e si mostrano a fedeli con molta divozione. & concludit, che il Masini segue a dire molte altre cose di S. Veronica, e di S. Amatore suo marito.

17 Samaritana, quæ Christum ad Puteum Patriarchæ Jacobi excepit, & ibi a Christo ipso conversa, Photina communiter nuncupatur, & ab Ecclesia sub tali nomine, ut vera Martyr una cum duobus filiis suis, & aliis martyribus colitur die 20. Martii, ut canit Martyrologium Romanum; ibi: *Eodem die Sanctorum Photinæ Samaritanæ, Joseph, & Victoris filiorum, itemque Sebastiani Ducis, Anatolii, Photii, Photidis, Parasceves, & Cyriacæ germanorum, qui omnes Christum confessi martyrium sunt assecuti*. De hac Samaritana Photina traditur, quod post Christi Ascensionem a Deo inspirata una cum dictis duobus suis filiis, & quinque suis germanis consobrinis Carthaginem petierit, ibique omnes fidem Christianorum prædicantes, plurimosque Gentiles, inter quos celebrem Ducem Sebastianum, convertentes, ob id fuerint omnes ad crudelissimum Martyrium condemnati. Vide eorum acerbissimi martyrii genus apud Bollandistas ad diem vigesimam Martii, & apud Clericatum *loc. cit. verb. Samaritana a n.* 821. *ad* 823. ubi asservantur eorum reliquiæ, vide Bolland. *loc. cit. num.* 8. Varia alia ad rem de Samaritana Photina, Vide apud Calmetum in Dictionario v. *Photina*, & verb. *Samaritana*.

18 Judas Ischariotes, unde sic dictus; Eusebius & S. Hieronymus ita vocatum volunt, quod in Vico Ischarioth Tribus Ephraim natus esset. Alii, quod esset ex Tribu Issachar, & idcirco Isachariotes, nomine vero contractiori Ischariotes diceretur. Alii denique, quod a Vico Carioth, ex Tribu Juda nomen deduxerit Josue 15. 25. *Ischarioth* hebraice *hominem ex Carioth* sonat. Sic Calmet *verb. Judas de* Ischarioth. Et a Patria dictum esse Ischariotem tradit etiam S. Chrysostomus in sermone de proditione Judæ: *Quid mihi*, inquit, *ejus Patriam dicis, utinam ipsum quoque nescires licuisset*. Unde errarunt Ubertinus, & Rubeus, qui Judam somniarunt esse Picentem, illudque nomen illi inditum a Cariotte Piceni Oppidulo, sicuti & erraront, qui vel Gallum, vel Germanum fuisse Judam dixerunt, sicut affirmat Card. Lambertin. postea Benedict. XIV. de festis D. N. Jesu Christi n. 207.

19 Argentei triginta a Juda accepti, ecquid valerent,

vaxie

varie tradunt Auctores. Suarez *enim 3. part. t. 2. disp. 34. sect. 2.* eos triginta argenteos putat, fuisse triginta nummos argento cusos, qui vel siclum, vel sicli semissem conficerent. Alii quidem sicli valore expenso, initaque ratione ad nostratem monetam putant Redemptorem nostrum octodecim Scutorum Romanorum pretio fuisse venditum. Sic Serres *Exercitat.* 23. Emin. Gottus *de verit. Relig. Christ.* tom. 4. part. 2. cap. 24. §. 1. Marcus vero Georgius Schvartzen. *in Thesauro dissertationum in nov. Testam. Amstelodam. edito anno* 1702. *tom. 2. pag. 219. dissertat. de pretio, quo Salvator noster æstimatus* §. 26. commemoratis aliorum opinionibus concludit, triginta argenteos, quando venditus est pactione Judæ Christus Dominus, quindecim taleros Imperiales conficere. Sic apud Card. Lambert. deinde Bened. XIV. *de festis D. N. Jesu Christi* num. 229. Calmet in dictionario Verb. *Judas de Iscarioth* sic tradit. *De prodendo Jesu cum eis convenit, modo sibi persolverent triginta siclos, nempe 48. libras, & obolos 12. si pro quolibet siclo 32. obolos, & 5. denarios supputemus.* Tirinus *Commentar. in Matth. cap.* 16. *num.* 13. sic habet: *nempe triginta argenteis siclis, seu triginta florenis belgicis, vel 15. unciis argenti, ut alibi dixi:* scilicet *in prolegom. de ponderibus, verb. siclus argenti: ibi siclus argenti est semuncia argenti . . . Quoties legitur argenteus sine adjuncto, subintelligitur siclus.*

20 Quis ille fuerit, cui a S. Petro amputata fuit auricula non conveniunt doctores. Eum fuisse servum Principis Sacerdotum habetur Matthæi 26. Marci cap. 14. & Lucæ cap. 22. & illius nomen fuisse Malchum, Joan. cap. 18. ibi: *Erat autem nomen servo Malchus.* Hunc Malchum illum fuisse, qui colapho Salvatoris os percussit, dicendo: *sic respondes Pontifici*, tradunt aliqui. Et nonnulli putant, Malchum, cum a Christo Domino sibi esset auricula restituta, fidem Christi amplexum fuisse, ut inter alios Cornelius a Lapide *in cap. 26. Matth. vers. 51. §. Denique Christus:* An autem Petrus totam integram præciderit ei auriculam, ut in terram caderet, an vero partem tantum? ambigitur. Fortasse tamen pars solum fuit abscissa, cum solo tactu a Christo restituta perhibetur. Lucæ 22. 51. 52. ut tradit Calmet *in Dictionario verb. Malchus.* Cæterum relictis in suo esse opinione, quod Malchus, amplexa fide, Christianus obierit, verba scripturæ refragari videntur, quod Malchus ille fuerit, qui colaphum Jesu impegerit dicens: Sic respondes Pontifici? cum illum fuisse quemdam ex Ministris Annæ summo Sacerdoti præsentibus, habeamus Joannis 18. 22. nihilque de Malcho legatur, de quo tamen in eodem capite actum erat. Sic Lambertin. Benedict. XIV. loc. cit. num. 208. *& Calmet loc. cit. verb. Malchus.*

21 Quis fuerit adolescens, qui, rejecta sindone, elapsus est e manibus satellitum? Non parum diffident Auctores. Hieronymus, & Epiphanius censuere, illum fuisse Jacobum Fratrem domini Jesu, appellatum Justum; sed hanc opinionem rejiciunt Baronius, Suarez, apud Lambertin. Benedict. XIV. loco citato n. 209. Chrysostomus, & Ambrosius putarunt fuisse Joannem Evangelistam; sed hæc quoque rejicitur opinio. Lamy enim Harmon. Evangelicæ lib. 5. cap. 25. dicit: *suspicantur quidam, fuisse Joannem Christo dilectum, sed quare id temporis fuisset Joannes nudus, aut prope nudus?* Tillemontius *nota* 3. *in vitam* Sancti Joannis, quærit, num dici possit, Adolescentem illum fuisse nudum, quamvis in vicinia habitantem, qui vestibus exutus in lecto jaceret, & audito clamore, & strepitu, lecto desiliisse sindone amictum, & domo egressum, sindone in eorum manibus, qui se comprehenderant, relicta aufugisse. Et ad id inclinat Antonius Bineus *de morte Christi* tom. 2. lib. 2. cap. 4. num. 14. sic concludens: „ Probabilius nihil est, quam hunc Juvenem ex vicina „ aliqua Villa armorum, virorumque strepitu excitatum „ accurrisse ut cerneret, cognosceretque, quid ageretur „ intempesta nocte. Quare quisnam fuerit, indagare ne„ mo mortalium potest. Vide Lambert. loc. cit.

22 Pilatus, quis, & unde esset, variant Auctores. Quidam ipsum dicunt Romanum, & alii Italum. Petrus Comestor sustinet, fuisse Gallum a Delphinatu, & Theophilactus natum in Ponto. Calmet in dictionario verb. *Pilatus* sic tradit: Pontius Pilatus, cujus genus, & Patria latent; quamvis Romanus, vel saltem Italus vulgo credatur; vir erat ingenio fervido, & pervicaci, avarus, insatiabilis, sententias venditans, rapinas, injurias, clades, tormenta, crebras cædes, sævissimam crudelitatem, etiam contra innocentes exercens. Is cum sederet pro Tribunali in examine caussæ Domini nostri Jesu Christi per internuncium a sua uxore monitus fuit, ne se in causa justi illius hominis immisceret: *Sedente autem illo pro Tribunali, misit ad eum uxor dicens; nihil tibi, & Justo illi, multa enim passa sum hodie per visum propter eum; Matth.* 27.

23 De hoc somnio uxori Pilati immisso, an divinitus, vel a Diabolo, non conveniunt Doctores. S. Ignatius Martyr epistola 8. ad Philippenses vult somnium illud a Diabolo fuisse immissum, quia metuebat, ne Christi morte regnum suum everteretur; *ibi Cacodæmon terrebat mulierculam uxorem Pilati, turbans eamdem in somniis, & ut a crucifigendo cessarent, molitebatur, quia sentiebat suam perniciem.* Et idem sentit Beda in Matth. Ast Origenes, Theophilactus, Euthimius, Ambrosius, Augustinus, & Chrysostomus tenent, somnium illud immissum esse divinitus, ut antequam injustissima damnaretur sententia, hoc quoque somnio illum esse innocentissimum aperte constaret. Sic apud toties Laudatum Lambertin. Benedictum XIV. loc. cit. num. 242. ubi refert, quod dicta uxor Pilati vocaretur, ut tradunt aliqui, *Claudia Proconsula;* & Cornelius a Lapide testatur, quod apud Græcos sit in Sanctorum numero adscripta. Pilatus autem suorum scelerum pœnas luit, damnatus enim ad perpetuum Carcerem Viennæ in Gallia, quam popularis Viennensium traditio fert, suam fuisse Patriam, in tantas angustias redactus, eo furoris devenit, ut necem sibi consciceret. Eusebius lib. 2. c. 7. Oros. lib. 7. cap. 5. apud Calmet loc. cit. Ado Viennensis Episcopus in Chronico apud Lambertin. loc. cit.

Calvarius unde nomen traxerit, & an ibi Adam sepultus? Calvarius, seu Golgotha cranium significare, fert communis opinio, indeque exiguo illi monti nomen fuisse inditum, ex quo eo in loco Adamum fuisse sepultum, percrebuerit opinio, ut tradit S. Hieronymus in cap. 5. ad Ephesios, quamvis de veritate circa id satis dubitet, ibi: *Hæc inquit, vera sint, nec ne, Lectoris arbitrio derelinquo. Certe tunc in populo dicta placuerunt, & quodam plausu, ac tripudio sunt excepta.* Idem S. Doctor de hoc etiam dubitat loquens hac de re *in cap.* 27. *Matth.* At vero ipsemet epistola 46. *alias* 17. *Paulæ, & Eustochii ad Marcellam* ab eo scripta, vel dictata, eam sententiam sequitur, quam aliis in locis non probaverat, ibi: *In hac Urbe* (Hierusalem) *Immo in hoc tunc loco, & habitasse dicitur, & mortuus esse Adam: Unde & locus, in quo Crucifixus est Dominus noster, calvaria appellatur, scilicet, quod ibi sint antiqui hominis Calvaria condita, ut secundus Adam, idest Sanguis Christi de Cruce stillans, primi Adam & jacentis Protoplasti peccata dilueret.* Et huic opinioni favent Tertullianus, Origenes, Epiphanius, Chrysostomus, Augustinus & Baronius ad ann. Chr. 34. num. 112. expresse tenet, locum illum ideo Calvarium appellatum, quod Adam ibi sepultus fuerit. Cui opinioni, ac traditionis pia etiam innititur illa pictorum praxis, ut ad pedem, idest inferiorem Crucis partem hominis Calvariam depingant. Videatur Lambertin. Benedictus XIV. loc. cit. n. 271. & Ajala *Pictor Christianus eruditus* lib. 4. cap. 18. n. 16. ubi ad rem subjungit. Ita enim (si tamen ejus sunt) diserte docent illa Tertulliani carmina, quæ sic habent 24

Hic hominum primum suscepimus esse sepultum,
Hic patitur Christus, pio Sanguine terra madescit;
Pulvis Adæ ut possit veteris, cum Sanguine Christi
Commixtus, stillantis aquæ virtute lavari.

Non desunt tamen, qui aliter sentiant, ut referunt idem Ajala, & Card. Lambertin. Benedictus XIV. loc. cit. & Calmet in dictionario verb. *Adam*, & v. *Calvaria*. In quo verb. *Adam* tradit ipse Calmet, quod in Calvario Sacellum visitur Adamo Sacrum. Vide verb. *Mundus* a n. 13. ad 55. 25

Clavis tribus, an quatuor fuerit Christus affixus Cruci, non parva est inter doctores controversia. Tribus solummodo clavis fuisse Christum Crucifixum jam invaluit opinio, quod Pictores tribus clavis tantummodo Christum Cruci affixum hoc tempore pingant. Ast cum ex Sacra Scriptura tum Prophetica, tum Evangelica habeatur expresse, nullum ex Christi corpore os fractum fuisse, aut comminutum, nec facile percipi possit, quod non fuisset aliquod os fractum, si tribus solum clavis fuisset Chistus Crucifixus, utrumque pedem alterum alteri impositum uno solo clavo longiori, & crassiori trajiciendo, probabilius venit dicendum, quod quatuor, & non tribus solum clavis fuerit Christus Cruci affixus. Sic tenent Gregorius Turonensis de gloria Mart. lib. 1. cap. 6. dicens: quod clavi Dominici quatuor fuerint, hæc est ratio: *Duo sunt affixi in plantis, & duo in palmis:* Summus Pontifex Innocentius III. *sermone de uno martyres*, ibi; *Fuerunt clavi quatuor, quibus manus crucifixæ sunt, & pedes affixi.* Ajala in opere *Pictor Christianus* lib. 3. cap. 17. num. 9. & sequent. ubi cum pluribus aliis id asserit Bellarminus *de septem Christi verbis in Proemio*. Rocca de particula Crucis tom. 1. pag. 262. veteres omnes refert imagines Christi quatuor Clavis Crucifixi. Justus Fontaninus Archiepiscopus Ancyranus dissert. *de corona* ferrea expresse dicit, quod opinio de quatuor clavis est vetustior, ac propterea digna, ut eam omnes sequantur. Hanc de facto sequuntur Cardin. Gottus, *Serry*, *Sandinus*, Gretserus, Lambertinus Benedictus XIV. loc. cit. num. 279. ipsos allegans, & plura erudite suo more adducens: sicque alii plures, & Græci passim quatuor assignant singulis manibus, ac pedibus Crucifixi. 26

Latrones Crucifixi cum Jesu quinam fuerint? Hi latro- 27

nes

nes fortasse fuerunt ex iis, qui tunc temporis Judæam infestabant, nec alium sibi Regem esse quam Deum asserebant, & Romano Imperio propterea se non esse subjectos jactitabant. Circa autem eorum nomina satis variant Auctores. In collectaneis enim quæ Bedæ falso adscribuntur, Latro bonus *Matta*, & latro malus *Joca* nominatur. In historia Xaveriana pag. 480. unus dicitur *Vicimus*, & alter *Justinus*. In Evangelio apocrypho Infantiæ Christi c. 23. nuncupatur unus *Titus*, & alter *Dumachus*, & in Evangelio Pseudo Nicodemi c. 9. Latro probus appellatur *Dimas*, & improbus *Gestas*, quod etiam tradidit Goffridus Vindocinensis *in fine sermonis decimi*. Sic expresse Card. Lambert. postea Benedictus XIV. *de Canonizat. lib.* 4. cap. 12. num. 10. ubi insuper tradit, quod bonus latro cultum obtinet in utraque Ecclesia, Occidentali videlicet, & Orientali. Ad diem 25. Martii mentio ejus fit in Martyrologio Romano: Hierosolymis commemoratio Sancti Latronis, qui in Cruce Christum confessus ab eo meruit audire; *Hodie mecum eris in Paradiso*: subditque Card. Baronius *in Notis*: *Dimam hunc plerique appellant, sed quoniam id ab Apocryphis proditur, ea de caussa hic nomen proprium prætermissum videtur. Reperiuntur autem S. Dimæ Latronis nomini nonnulla sacella dicata, & memoriæ erectæ cad. tit.*

28 Sub nomine tamen Sancti Latronis solummodo, reticito proprio nomine, in Religione Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum ex concessione Sixti V. recitatur officium proprium de Confessore non Pontifice cum Oratione, & Responsoriis propriis, primis Lectionibus desumptis ex Scriptura, secundis ex sermone Sancti Joannis Chrysostomi, & tertiis ex sermone 49. Sancti Ambrosii, in quo fit sermo de Sancto Latrone. Cum autem a Congregatione Patrum Piorum Operariorum fuit supplicata extensio dicti Officii, ex quo sanctum hunc bonum latronem in specialem Patronum, & Advocatum suum elegerit, propter expertas plurimas peccatorum conversiones ejus intercessione in suis sacris Missionibus factas; & orta difficultate, an de Confessore, aut de Martyre ejus officium recitari deberet, omnibus perpensis *Sacrorum Rit. Congregatio* die 22. Septembris 1724. adhærendo opinioni asserentium, hoc officium recitandum de Confessore, & non de Martyre, indulsit dictæ Congregationi Piorum Operariorum, ut illud possent recitare de Confessore non Pontifice sub nomine Sancti Boni Latronis, prout cultum obtinet in Religione B. Mariæ de Mercede. Sic apud laudatum Lambertin. Benedict. XIV. loc. proxime cit. ubi multa tradit ad rem.

Quoad nomina Latronum fere consimiliter, ut supra, tradit Eruditissimus Calmet in Dictionario verb. *Latro*, ubi de ipsis sic inturet refert Pseudo-Evangelium Infantiæ Salvatoris vetustissimum quidem opus refert, fugientem cum puero Jesu Virginem, & Sanctum Josephum in Ægyptum incidisse in turmam latronum e solutam in somnum, duobus tantummodo vigilantibus, e quibus alter in necem peregrinorum sese accingebat, sed a socio prohibitus est. Tunc puer Jesus ore fatidico prænunciavit, ambos illos latrones agendos esse secum in Crucem, alterum autem ex illis recipiendum in Paradisum, depellendum alterum ad Inferos. Hæc ille ad literam.

An autem ambo hi Latrones bonus, & malus blasphemaverint in Cruce Christum, aut solus malus, videntur non convenire inter se Evangelistæ. Matthæus enim c. 27. & Marcus cap. 15. narrant. Christum ab utroque latrone fuisse maledictum, *id ipsum autem, & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei, & qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei*. Lucam autem c. 23. asserit, solum malum latronem blasphemasse eum, & fuisse reprehensum a bono, qui postea Christum rogavit ut eum ad suum pervenisset regnum, memor esset sui. *Unus autem ex his, qui pendebant latronibus, blasphemabat eum dicens: si tu es Christus, salvum fac temetipsum, & nos. Respondens autem alter increpabat eum dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es. Et nos quidem juste, nam digna factis recipimus, hic vero nihil mali gessit; & dicebat ad Jesum: Domine memento mei, dum veneris in Regnum tuum; & dixit illi Jesus: Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso*. Ait S. Hieronymus in cap. 27. Matth. ostendit, quod nihil inter se discrepaverint Evangelistæ, dicens, quod in principio uterque quidem latro convicia, & maledicta in Christum conjecerit, sed postea bonus latro, ut vidit solem obscurari, tremefieri terram, & saxa disrumpi, resipuerit, ibi: „ Non quod discrepent Evangelistæ, sed „ quod primum uterque blasphemaverit, dehinc, sole „ fugiente, terra commota, saxisque disruptis, & ingruentibus tenebris, unus crediderit in Jesum, & priorem „ negationem sequenti confessione emendaverit. Sanctus autem Augustinus lib. 3. de *consensu Evangelistarum* alio modo eos conciliat. Dicit enim, quod Matthæus, & Marcus adhibuerint modum loquendi in Sacra Scriptura satis frequentem, ubi sæpe pluralis pro singulari numero ponitur, ut patet in epistola ab Hebræos: *Clauserunt ora leonum*, & tamen de solo Daniele ibi est sermo. *Secti sunt*, & tamen refertur ad solum Isaiam; & Psal. 2. *Astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum*, quæ de Herode, qui erat Rex, & Pilato, qui erat Princeps, intelliguntur; ut patet ex Act. Apostolorum cap. 4. num. 6. & hæc S. Augustini opinio, quæ communius sequitur a Sacris interpretibus, ut testatur Scriptor Synopsis Critic. Sacr. in Matth. cap. 27. pag. 677. ibi: *Pluralem numerum usurpari, ubi unus e multis, sed indefinite indicatur, veteres, novique interpretes monuerunt*. Sicque tenet peritissimus Card. Lambertin. Benedictus XIV. de festis D. N. Jesu Christi part. 1. numer. 286. expresse dicens: „ Atque etiam multo „ verosimilius est de uno tantum latrone Evangelistas lo„ qui, nam qui bonus potuisset latro alterum quod bla„ sphemaret, increpare, si ipse etiam paulo ante bla„ sphemasset? “ Ita enim Cornel. a Lapide in Lucam cap. 23. versicul. 42.

Quo sensu intelligenda sint illa verba *Hodie mecum eris in Paradiso*, variant Sacri Interpretes. Sanctus enim Justinus Martyr. qu. 75. 76. & 85. ad Orthodoxos dicit, quod pro tali Paradiso intelligendus sit ille terrestris, e quo pulsus est Adam; sed hæc opinio cum petitione latronis non convenit; cum ille non terrestrem Paradisum, sed cœlestem postulaverit. Verius tamen Sanctus Augustinus epistol. 187. alias 57. ad Dardanum tradit, verba illa *Hodie mecum eris in Paradiso* non de Paradiso interpretanda esse, quia illa eadem die non erat Christus venturus in Paradisum, ibi: „ Non ex his verbis in Cœlo „ existimandus est, esse Paradisus, neque enim ipso die „ in Cœlo futurus erat homo Christus Jesus sed ea esse „ intelligenda, ut Paradisus esset in Inferno, quo anima „ Christi illa die futurum erat, ut descenderet. Restat „ igitur, ut, si secundum hominem dictum est: Hodie „ mecum eris in Paradiso, in Inferno intelligatur esse „ Paradisus, ubi erat ea die futurus secundum humanam „ animam Christus. “ Cui consonat S. Thomas 3. part. qu. 52. art. 4. ad tertium dicens: „ Illud Verbum Do„ mini est intelligendum non de Paradiso terrestri corpo„ reo, sed de Paradiso Spirituali, in quo esse dicuntur „ quicumque divina gloria perfruuntur. Unde Latro lo„ co quidem cum Christo ad Infernum descendit, ut cum „ Christo esset, quia dictum est ei: mecum eris in Pa„ radiso; sed præmio in Paradiso fuit, quia ibi Divini„ tate Christi fruebatur, sicut & alii Sancti. “ Tirinus in cap. 23. Luc. n. 43. sic expresse habet: *Hodie mecum eris in Paradiso*, non terrestri Adami, non etiam cœlesti, vel in Cœlo Empyreo, sed generaliter in loco voluptatis, parta in consortio tot myriadum Sanctorum Patrum, & in clara visione Dei, quæ intuitu mortis Christi, statim atque expiravit, concessa est omnibus in limbo. Et Maldonatus in cap. 27. Matth. n. 44. relatis variis ad id interpretationibus, concludit, Paradisi nomine intelligendum esse Abrahæ sinum, ubi animæ sanctorum ante Ascensionem Christi in Cœlum, morabantur. Illuc enim illa eadem die Christus descendit, & illuc latronis animam secum conduxit; quod & probat Sapientissimus Lamy Harmon. Evangel. lib. 5. cap. 35. Christi verba sic explicans. Non modo tui memor ero, cum Regnum meum suam plenitudinem consequetur, sed hodie magna tibi afferam solatia, & ad illam te sedem mecum adducam, ubi tranquille degunt animæ Abraham, Isaac, & Jacob. Ita quod numquam satis laudat. Card. Lambert. Benedict. XIV. *l. c. n.* 289. Et egregie Cornel. a Lapide in Luc. cap. 23. vers. 43. ibi: *Certum enim est, Christum cum latrone die illo, quo obiit, non ascendisse in Cœlum, sed descendisse ad limbum Patrum. Unde S. Augustinus lib. 12. de Genesi ad lit. cap.* 34. & Maldonat. per Paradisum hic accipiunt sinum Abrahæ. Ibique eis visionem divinitatis suæ impertivisse; itaque eos beasse, quare tunc Christus rerum sortes mutavit, fecit enim, ut limbus esset Paradisus ut inferi essent superi, & infernus esset Cœlum, ubi enim est Christus, ibi est Paradisus, ubi est visio Dei, & beatitudo, ibi est Cœlum. Et cum aliis concordat etiam Hugo Card. in Lucam cap. 23.

Hic juvat refutare falsam opinionem vulgarem de existentia Putei, seu Purgatorii, vulgo dicti S. Patritii, quæ opinio a pluribus sæculis adeo invaluit, ut etiam in Breviariis aliquarum particularium Ecclesiarum fuerit commemorata existentia dicti Putei, seu Purgatorii S. Patricii, & signanter in Breviario Ecclesiæ Parisiensis edito anno 1622. ibi: *Antrum vero pœnitentiale etiamnum visitur, quod de ejus nomine Puteus, seu Purgatorium sancti Patritii vocatur*. Et in Breviario Venetiis anno 1522. per Antonium de Giunta impresso habebantur lectiones totæ fere de hoc puteo, seu Purgatorio. Ast biennio postquam prodierant, ab ipso Breviario, Pontificio mandato fuerunt expunctæ, ut patet ex iterata ejusdem Breviarii impressione per eumdem Giuntam anno 1524. facta. Ubi etiam Romana Sedes negavit, hanc Historiam de puteo, seu Purgatorio prætenso S. Patritii inferendam, ut petebatur, in Breviario Romano. Videantur ad rem eruditissimi Bollandæ *ad diem decimam septimam Martii in legenda S. Patritii* §. 5. & 6. ubi omnia a variis Scriptoribus de hoc prætenso Puteo, seu Purgatorio fuse recensent, referuntque quod serio exploratis omnibus, quæ de hoc asserto Puteo,

seu

seu Purgatorio circumferebantur, & comperta ad integrum ejus existentiæ falsitate, fuisse de mandato Alexandri VI. fossam illam pro dicto Puteo, seu Purgatorio falso prædicatam, habitam, & creditam, penitus obstrusam; uti & refert exactissimus Petrus Le Brun nella Storia Critica delle pratiche superstiziose, tomo terzo, italico sermone edita, nella dissertazione sopra il Purgatorio di S. Patrizio; ubi subjungit sic: Convengono assai bene queste circostanze con ciò, che è detto dal Vareo nella sua antichità d'Irlanda, che nel mille quattrocento novanta sette un Guardiano dell'Ordine di S. Francesco fece demolire esso luogo per autorità del Papa Alessandro VI. ubi in fine insuper addit, non recherà noja il leggere i proprii termini, con cui cen'erudisce il Signor Girardo Boato nella Storia naturale d'Irlanda alla pagina 137. ivi.

Nel lego di Dirg, il quale è nel numero di que' della mezzana spezie, piantata una di esse Isolette, che è stata in gran grido in tutta la Cristianità per più secoli, perchè si era fatto credere al Mondo, che in quel luogo si trovassero i Sobborghi del Purgatorio; e che coloro, che avevano il coraggio d'entrarvi, e di dimorarvi il tempo prefisso, vedesservi, e vi notassero terribili, e straordinarie cose. Ha durato una tal opinione fino al nostro tempo: ma finalmente si è discoperto, ciò non essere, che una pura illusione. Avvenne questa discoperta sotto il governo di Ricchardo Boile Conte di Corck, e di Adamo Losto Visconte di Eli, Cancelliere d'Irlanda, il quale governava quel paese negli anni ultimi del Re Jacopo. Indotti dalla curiosità di rilevare il vero d'un tal affare, spedirono essi Signori sopra luogo alcune persone di probità per praticarne un ricercamento esatto. Esaminate, che ebbero appuntino le cose tutte, rinvennero dette persone, che la pretesa miracolosa caverna, che davasi ad intendere, calare fino nel Purgatorio, e nell'Inferno, non era altro, che una celletta scavata in un fondo di rupe, senza finestra, e senza apertura, e sì tenebrosa, che quando n'era serrato l'uscio non entravavi qual che fosse raggio menomo di luce: del restante sì bassa, che appena poteva un uomo di alta statura introdurvisi in piedi, e sì picciola, che contenner non potea, se non sei persone, o sette al più. Qualora capitava in quell'Isola taluno invogliato di fare il viaggio del Purgatorio, alcuni pochi Monaci, che d'ordinario soggiornavano quivi presso, digiunar il facevano, e vegghiare estraordinariamente, trattenendolo per tutto quel tempo delle terribili cose, ch'egli vedrebbe nel suo viaggio sotterraneo, e dopo averlo così preparato, lo rinserravano in quell'oscura, e tenebrosa buca; donde qualche tempo dopo ritiravanlo per modo stordito, che il viaggiatore meschino senza essersi punto mosso dalla prima sua situazione, dicea d'essere penetrato assai dentro la terra; e narrava strane avventure vedute, all'asserir di lui, nel suo cammino, conformi a quelle idee, ed impressioni, che gliene avevano formate i Monaci prima di metterlo in essa buca; e di cui empiuto avevano il vuoto di lui cerebro affievolito dalle lunghe vigilie, e dagli anteriori eccessivi sofferti digiuni, valevoli a stemprare un intelletto anche meglio composto.

Per impedire in avvenire sì fatte furberie, imposture, i prefati Signori costrinsero i Monaci ad atterrare le loro abitazioni, e a distruggere quella celletta, la quale da quel tempo innanzi rimase discoperta, ed esposta alla vista di tutti; cosicchè di poi più non si è udito parlare del viaggio del Purgatorio.

Per dar credito a questo viaggio del Purgatorio, si era dato ad intendere al Popolo idiota, e superstizioso, che San Patrizio, da cui gl'Irlandesi furono convertiti al Cristianesimo, quattro cent'anni o a un dipresso dopo il nascimento del Nostro Signor Gesù Cristo l'avea ottenuto da Dio per mezzo delle sue orazioni, e istituito per convincere coloro, che non credeano l'immortalità dell'anima, nè le pene ingionte per la punizion de' malvagi dopo morte. Quindi li fu imposto il nome di Purgatorio di S. Patrizio: ma egli è cosa fuor d'ogni dubbio, che in vita di esso santo non aveasene conoscenza veruna in Irlanda; e che non se n'è ragionato, che di là a lunghissimo tempo; essendo la verità, che è stata questa un'invenzione de' secoli posteriori, autorizzata dall'ignoranza, che allora correa, e che di molto favoreggiava gli Autori di somiglianti imposture, i quali introdusero ovunque la superstizione; e valevansi scaltramente della divozione del popolo, per rendere soddisfatta l'infame, e sordida lor avarizia.

Hæc ad convincendam, & penitus eliminandam erroneam, falsam, ac superstitiosam opinionem, & credulitatem penes idiotas, nec non aliquos etiam prætensos eruditos adhuc in dies vigentem, ut non semel Egomet ipse audivi, impulsus sum his additionibus adnectere.

RESPONSIONES AUCTORIS

AD NOTAS THEOLOGI ROMANI.

In verb. ABSENS.

Responsio Auctoris.

Miratur doctus Theologus, quod ex verbis Canonum a me relatis *ibi n.* 4. non collegerim invalidam esse confessionem, quam *ibi*, modo tamen explicato, validam tradidi, sed tamen extra casum necessitatis illicitam: at certe de hoc non mirantur *ibi* allegati Auctores, & plures, ac plures alii classici Doctores doctrina, virtute, ac pietate præstantes, eamdem sententiam tradentes, ac defendentes, ut Doctissimus P. Mastrius *in* 4. *disp.* 5. *qu.* 17. *de Pœnit. art.* 5. *n.* 471. *& seq.* ubi post multa ad id probandum prosequitur, confirmando conclusionem, & solvendo omnes objectiones, ac dicendo, quod Can. *Quem pœnitet* 88. *de Pœnit. dist.* 1. vult, confessionem per scriptum Ministro prælegti non fieri licite, nisi adsit necessitas: quem canonem non obstare pro valore talis confessionis sustinet etiam *in Theologia morali*, *disp.* 21. *de pœnit. art.* 2. *n.* 169. ac cum aliis probat, non esse de valore Sacramenti, quod Confessio fiat verbis: quem sequitur, & summe laudat Eruditissimus, ac piissimus Clericatus *de sacr. Pœnit. dec.* 35. *n.* 15. *& seq.* dicens; *ut tenet novissime Mastrius Theologus, non frustra figens pedem in opinionibus, quas amplectitur*; & Doctissimus P. *Augustinus de Gabrielis* Capuccinus *tom.* 3. *Theolog. Moral. tr.* 8. *de Pœnit. qu.* 4. *n.* 395. sic exprese tradit. Sed hic occurrit quæstio, utrum hoc (scilicet Confessio per litteras) licite fiat, nam S. Augustinus in cap. cit. *Quem pœnitet*; dicit, quod peccata non sunt per scriptum pandenda: sed quia S. Leo Papa relatus *in cap.* 4. *qualis* 30. *qu.* 5. dicit, quod mulier per Scripturam sua peccata pandat & en præcisa verba Canonis: „ & pœ„ nitentia illius per Scripturam recipienda, *& verb.* „ *glos.* ib. verb. *per scripturam*; ibi de Pœnitentia dist. „ prima Quem pœnitet: *contra*, sed ibi prohibetur ab„ sens per Scripturam confiteri, vel quod pœnitentiam „ accipere debeat; hic autem permittitur mulieri simpli„ ci, dum tamen præsens sit, in scripto peccata offerre, " ideoque, prosequitur *de Gabrielis*, dicendum est cum glos. in hoc capite, quod licitum est, peccata per Scripturam confiteri, & quod in c. *Quem pœnitet*, S. Augustinus loquitur de illis, per nuncium, vel scriptum absenti Confessario manifestare volunt sua peccata, quod utique nequit fieri, ut dixi supra; non autem loquitur de illis, qui scribunt sua peccata, ne memoria excidant, aut etiam secundum aliquos præ verecundia, & postea ea legunt ante Confessarium, vel tradunt legenda ab ipso Confessario, ut quidam volunt, sed raro est permittendum, & postea dicunt; *me accuso de omnibus illis peccatis quæ legisti*. Hæc ille; & quod raro sit permittendum, jam ego tradidi *l. c.* dicens, quod Doctores *ibi* allegati recte monent, hoc non esse faciendum absque rationabili causa, quum sit contra communem praxim Ecclesiæ; & immo multi apud la Croix *l. c. n.* 1597. volunt, hoc extra casum necessitatis esse illicitum, & hoc colligunt ex c. *Quem pœnitet*. Et idem sustinet Sapientissimus Rosignolus *de Pœnit. par.* 1. *qu.* 4. *de Confessione art.* 7. *n.* 5. *& seq.* ubi exprese concludit, quod confessio facta absenti per litteras, vel per nuncium, si postea pœnitens accedat ad Confessarium petens absolutionem eorumdem peccatorum, quæ manifestavit per nuncium, vel litteras, valida est, ac suum consequitur effectum, citans ad id Bonacinam, Nugnum, Pitigianum, Madernum, & subdens, quod non est necesse ad valorem Sacramenti, quod peccatorum confessio fiat verbis a pœnitente prolatis: & ad illud, *ore autem confessio fit ad salutem*, dicit, quod ibi est sermo de confessione fidei, quæ urgente necessitate, verbis proferenda est ad Tirannorum perfidiam superandam. Et Classicus Theologus noster Henno in Theologia dogmatica, morali, & scholastica *t.* 2. *tr. de pœn. disp.* 5. *q.* 5. *concl.* 1. sic expresse tradit: Non est de essentia Confessionis, quod fiat voce, quamquam aliter facta sine ratione sit illicita, quod ibi probat, & in fine probationis dicit: Requirit quidem Florentinum confessionem *oris*, sed per illam intelligi confessionem externam, quam vocat confessionem *oris*, eo quod ordinarie fiat voce. Deinde probat secundam partem conclusionis sic: quia, dicit, non est licitum recedere ab ordinaria Ecclesiæ praxi sine gravi causa, jam autem confessionem *oris* in Ecclesia esse usualem, experientia quotidiana testatur: Nollem tamen condemnare saltem gravis peccati eum, qui peccatis scripto traditis,

& a

& a Confessario lectis, diceret : *ego me accuso de omnibus, quæ in charta legisti* : quia equidem facit confessionem *oris*, aliunde tantam videtur pati verecundiam apud Confessarium legentem, quantam apud audientem ; sed esto minorem pateretur, equidem nihil id confert ad rationem essentialem, & integralem Sacramenti ; & ideo ubi aliqualis caussa subest, v. g. pudor omnino particularis in exprimendo certo peccato, aut difficultas in loquendo, sic fieri posset sine peccato. Sic ipse expresse. Et Clarissimus Paulus Gabriel Antoine *tr. de pœnit. qu.* 16. editionis Romanæ, quærens ; an Confessio necessario fieri debeat voce ? respondit. 1. *id non esse de essentia Sacramenti* : & *resp.* 2. *dicit, non licet absque necessitate aliter, quam voce confiteri* ; & sic tenent etiam Sporer *part.* 3. *sect.* 2. *qu.* 3. *de Confessione vocali* ; Layman *de Sacr. Pœnit. lib.* 5. *tr.* 6. *cap.* 6. cum Cano, & aliis ibi citatis, ac alii passim uno ore fatentes, confessionem *oris* non esse de substantia, ac valore Sacramenti, & consequenter factam scripto, vel nutu, aut signo sufficienti, ad hoc ut Confessarius præsens in notitiam peccatorum, aliorumque in pœnitente requisitorum venire possit non esse invalidam, exemplificantes de casu non habitæ, seu perditæ loquelæ ; de Confessario advertente, sed subito obsurdescere, ut pœnitentem, qui peccata sua ex scripto legit, aut profert, audire nequeat, nisi etiam adstantes audiant ; de puella, quæ præ maxima verecundia certa peccata sua ore explicare non possit, & hujusmodi. Et ratio potissima est, quia Sacramentalis confessio absolute, & secundum essentiam spectata, consistere potest in quocumque signo propriæ accusationis de peccatis in ordine ad absolutionem consequendam ; Christus enim confessionem instituendo, ut recte dicit Mastrius *loc. cit. n.* 471. aliud non voluit, nisi, quod homo aliquod signum sensibile faceret, quo sua peccata manifestaret submittendo se Sacerdoti, unde dictum est supra *qu.* 15. *art.* 2. *num.* 448. materiam hujus Sacramenti non esse unam in specie, sicut est aqua in baptismo, sed esse unam unitate generica, quia est manifestatio peccatorum per aliquod signum sensibile, sive hoc sit vox, sive scriptum, sive nutus, sed per scriptum hoc totum habetur, quia per hoc sua manifestat Sacerdoti peccata, & se illi submittit : ergo &c. Tunc autem esset invalida confessio, quando Christus decrevisset solam vocalem confessionem esse signum Sacramentale. Sunt hæc præcisa verba tanti Doctoris, qui jam *quæst.* 16. *art.* 2. *numer.* 448. dixerat præcisis his verbis. Ideo enim Concilium Florentinum peccatorum accusationem in hoc foro appellavit *oris* confessionem, quia ordinario modo sic fieri solet, immo debet ex obligatione sic fieri voce ab eo, qui potest, nisi rationabili caussa excusetur : non tamen est absolute pro omnibus necessarium, & in quocumque casu ; & ideo Concilium Tridentinum ad omnem tollendam ambiguitatem, particulam *oris* omisit, & solum dixit confessionem in genere, & absolute sumptam esse materiam. Roncaglia *de Sacramento Pœnit. tract.* 9. *cap.* 4. *quæst.* 2. ubi expresse respondet ; dubitari non potest, Confessionem factam per scriptum in casu necessitatis Sacerdoti præsenti, esse omnino licitam, ac validam . . . . At extra casum necessitatis illicitum videtur exponere peccata non voce, sed per Scripturam, quamvis id non sit de necessitate Sacramenti, & bene docet S. Thomas *quodlibet* 1. *art.* 10. Verum igitur est, non dari expressum præceptum, quod obliget manifestare peccata potius voce, quam Scriptura ; nihilominus hæc obligatio oritur ex continua praxi, & consuetudine fidelium . . . Et post pauca subjungit : advertendum tamen, quod cessaret peccatum, dum quis confiteretur per Scripturam, non solum in casu physicæ impotentiæ, sed etiam impotentiæ moralis, quando nempe voce fieri non possit Confessario sine magna difficultate, ut si æger non posset, nisi ægre verba proferre ; si necessitas daretur confitendi Confessario surdastro, cui manifestari non possent peccata, quin ab aliis audientur ; si puella præ maxima verecundia pertimesceret sua peccata voce confiteri. In his casibus sat est peccata scribere, & pœnitentem dicere Confessario, se accusare de omnibus, quæ in charta exhibita continentur. Sic etiam tenet Colet. *tract. de Pœnitent. cap.* 6. *de Confessione pag.* 199. dicens expresse : Constat primo, non esse absolute necessarium, ut confessio fiat voce. 1. quia Christus tantum intendit, ut peccata Sacerdoti cum dolore declarentur ; quod per scriptum, & nutus satis præstari post. 2. quia & est Ecclesiæ praxis, ut mutos, qui sufficienter instructi videntur, per signum confitentes absolvat. Unde Florentinum *oris* Confessionem requirendo, nihil aliud intelligit, quam externi peccati manifestationem, quæ, quia ore fieri consuevit, *oris* vocitatur. Constat 2. non modo licitam esse Confessionem nutibus, vel scripto factam, sed necessariam prorsus, quum quis aliter confiteri nequit, quia ex S. Thoma : *Quando non possumus uno modo, debemus secundum quod possumus, confiteri*. Et quamvis ipse postea dicat : Constat tertio, graviter peccare, ideoque invalide confiteri, quia extra casum physicæ ; vel moralis impotentiæ scripto, aut nutibus, non autem voce confitetur ratione universalis praxis Ecclesiæ. Subjungit autem, ab ea tamen praxi excusat impotentia tum physica, tum moralis, quia moralis impotentia, seu necessitas, aut rationabilis caussa requiritur, ut intervenit in sensu nostræ conclusionis. Ita etiam concludit novissime doctissimus D. de Liguori nell'istruzione, e pratica per li Confessori italico idiomate impressa in Venezia ann. 1759. nella Stamperia Remondini, in qua *tom.* 2. *cap.* 16. *punto* 3. della Confessione dopo aver detto, che la Confessione deve esser vocale, cioè fatta a voce, mentre questo è l'uso comune della Chiesa, non già fatta per segni, o per scrittura, statim subjungit : purchè non vi fosse grave causa v. g. d'una somma, e straordinaria verecondia, o d'impedimento di lingua, e simili, perchè in tal caso basterà, dopo che il Confessore avrà letta la Confessione, che dica il penitente : io m'accuso di tutti questi peccati, così communemente Castrop. Cano, Conine. Tambur. Salmant. sicque alii passim in sensu meæ conclusionis. Hinc quid dicendum de dicta admiratione, & censura Theologi, censeant eruditi satis me, & ipso in intelligentia Canonum peritiores : concludendo interim ego, ut jam tradidi, quod non facile sunt admittendi casus de permittenda Confessione per scriptum, ut recte tradit etiam Eminentissim. Cardin. *de Laurea disp.* 10. *de Pœnit. art.* 5. *num.* 67. Videatur ad rem Legenda nostri S. Antonii de Padua, in cujus prædicatione quidam sic fuit de peccatis compunctus, quod nullum præ gemitibus poterat confiteri. Cui Sanctus : Vade, & omnia peccata tua, de quibus recordaberis, scribe in schedula, & statim porta mihi. Quod cum fecisse ; omnia celeriter sunt deleta. Sic ibi expresse Bollandistæ. Videatur etiam inter alios ad rem Eminentissim. Cardin. Gotti *quæst.* 8. *de forma Sacram. Pœnitent. dub.* 3. §. 2. *n.* 4. in solutione objectionum.

A C C U S A T U S.

Responsio Auctoris.

Dicit hic R. Theologus quod adducta a me (*verb. cit. num.* 19.) prohibitio Benedicti XIII. exigendi juramentum a reis criminaliter inquisitis, potius jugulet, quam roboret meam conclusionem. Sed si advertat, quod additio talis prohibitionis multum inservit pro evitandis veris & formaliter perjuriis in reis rudibus, qui ignorantes, an legitime, vel illegitime a Judice sub juramento interrogentur, & nescientes licitos modos, traditos a doctoribus pro diversitate casuum evitandi in suis responsionibus formale mendacium, & simul occultandi veritatem, ut plurimum formaliter & vere pejerant ; sicque stat quod non potius juguler, sed eo magis conclusionem corroboret. Videatur ad rem Theologiæ Moralis novissime impressa doctissimi P. Gabrielis Lenor. Cappuccini *tom.* 2. *Tract.* 2. *q.* 2. *per tot.* ubi plurimis adductis, erudite docet, & solide probat omnia a me *loc. cit.* tradita, & a Theologo R. hic in controversiam adducta.

CAPPELLANUS IN COMMUNI.

Responsio Auctoris.

Asserit hic R. Theologus, quod ego minus apte dicam quod obligatio quotidie per se celebrandi, *inhonesta* & *illicita* censeri debet. Et tamen sunt ipsa præcisa verba Sacræ Romanæ Rotæ, *part.* 1. *recent. decis.* 496. ubi in Summario *n.* 7. Sic præcise habet : *onus celebrandi Missas quotidie adjectum sacerdoti, ut per se ipsum celebret, dicitur inhonestum & illicitum*, & in corpore eod. *n.* 7. Sic repetit : *obligatio quotidie celebrandi tanquam inhonesta, & illicita &c.* Unde si audet censura inurere ipsissima verba tam Venerabilis Sacri Tribunalis, ad quod continue confluunt decidendæ Caussæ Urbis & Orbis, quis modo ab ejus censuris poterit esse tutus? Aut quis & quantus Theologus hic Censor, qui videtur Sacr. Rom. Rotam nec e limine salutasse?

Quo autem ad aliqua ab eo *hic supra* notata, vide, ultra *ibi* a me tradita, *Monacell. Edition. Roman.* 1709. *part.* 3. *in appendic. instruct.* 5. *pro adimplemento onerum Missarum, pag.* 217. *num.* 11. *& seq.* ubi satis ad rem.

C A R D I N A L E S.

Animadversiones Auctoris.

In verb. *Cardinalis art.* 3. *numer.* 20. valde restringunt *Additor*, & *Theologus* Jurisdictionem Cardinalium in suis titulis, & *art.* 4. post *num.* 4. denegat

Theo-

Theologus ipsis Cardinalibus facultatem eligendi Confessarium non approbatum ab Ordinario, & deputandi pro recipiendis confessionibus suorum familiarium. Ego studui quantum potui cum assistentia juris, & auctoritate Doctorum magnificare, ut par est, eorum Eminentissimam dignitatem, probe sciens cum Eminentiss. Petra *tom. 1. Commentar. in Constitut. unic. Joannis XV. num. 46.* & pluribus aliis a me allegatis, quod nulla major est dignitas in Ecclesia Dei post Vicarium Christi, Cardinalatu; & Clariss. Rignanti in Regulas Cancellar. *tom. 2. pag. 257. num. 29.* quod Cardinalatus est summa dignitas nobilior Episcopatu, & summus gradus post Pontificatum; & Cardinal de Luca *de Jurisdiction. discurs. 116.* sub *num. 8.* quod eorum Collegium est dignior, ac primus Senatus qui sit in Mundo; & Sacra Rota Rom. allegata a Monacell. *tom. 4. Rom. Edit. in Appendic. decis. 7. n. 49. & decis. 18. num. 9. 10. 32.* quod Cardinalis in sua Ecclesia titulari non solum habet jurisdictionem quasi Episcopalem, sed transcendit etiam veram Episcopalem; & dignitas Cardinalitia in Ecclesia titulari nihil diminuitur, ex quo in pluribus non conveniat cum Episcopo; *ibid. decis. 18. num. 32. & 33.* Unde Card. Petra *loc. citat. n. 47. ad 49.* sic expresse tradit: Immo si fiat mentio in aliquo Canone de privilegio Episcopis concesso, eorumque Superioribus, concessum intelligi debet etiam Cardinalibus, puta *in cap. Final. de privilegiis, lib. 6. & cap. Ne pro dilatione 16. de pœnitent. & remission.* in quorum primo permittitur usus Altaris portatilis Episcopis, & eorum superioribus, & tandem intelligitur permissus etiam Cardinalibus, ex declaratione Sacr. Congregat. Concilii, ut citat. Fagnanus *in cap. Ne pro dilatione num. 46. de pœnitent. & remissionib.* In secundo vero, quum facultas data fuerit Episcopis, & superioribus eligendi Confessarium, illam intelligendum esse datam, nedum Legatis, aliisque superioribus Episcopis, puta Metropolitanis, & Patriarchis, sed etiam Cardinalibus, ut tradit citat. Fagnanus *num. 40.* Videatur dictus celeberrimus Canonista Fagnanus *in citat. cap. Ne pro dilatione per tot. & in cap. Cum contingat, de ætate, & obedientia per totum* ubi multa, & in *cap. Ex gestis numer. 11. de Clericis non residentib.* ubi tradit, quod Cardinalis in suo titulo curam habet animarum tam fori pœnitentialis, quam contentiosi.

C E N S U R Æ.

Responsio Auctoris ad Notas Romani Theologi.

ASserit hic *Rom. Theologus*, falsum esse, posse Superiores locales in subditos censuras ferre. Et tamen sunt satis clari, & expressi Sacri Canones a me ibi citati, & signanter Canon *Quum in Ecclesiis 10. de majorit. & obedient.* in cujus summario sic expresse habetur: *Canonici Regulares inobedientes Priori suo, per ipsum excommunicari possunt*, & hic Prior, ut patet ex textu Canonis, erat dumtaxat superior localis. Ed id expresse statuunt nostræ leges Minoriticæ *in compilat. statut. Bambacæ, cap. 8. §. 6. num. 28.* ibi. *Cum omnes Religionis nostræ Superiores sint vere Prælati, videlicet Minister, & Commissarius Generalis, provinciales Ministri, & qui ab eis delegantur Custodes etiam, & Guardiani quoque; propterea declaramus omnes supradictos juxta juris communis dispositionem, sententiam excommunicationis in suos subditos fulminare posse, & oppositum asserentes, ut errantes, & perturbatores graviter puniantur superiorum arbitrio.* Quid ad hæc *Theologus* noster? Potest ne esse clarior, & expressa nostra Constitutio, quam tenebatur ipse scire, utpote & ipse ipsi subjectus. Est falsa, ut ipse prætendit, mea assertio, aut non potius falsissima sua injusta censura? Ponderet illa verba. *Et oppositum asserentes, ut errantes, & perturbatores graviter puniantur superiorum arbitrio.* Hinc inferat prudens Lector, quid sentiendum de *Theologo*, qui immerito consurat, & impugnat propriam suam legem, & judicet an merito ei conveniat illud *Cant. 1. 5.* Filii Matris meæ pugnaverunt *contra me* (adde), & contra legem meam. Ultra quam quod meam conclusionem sustinent passim tum Canonistæ, tum Moralistæ & *signanter Fagnanus in cap. Quanto, de officio Ordinarii num. 12.* expresse dicens. *Abbas, & prior conventualis potest Monachos excommunicare, ut est expressum in cap. Cum in Ecclesiis de majoritat. & obedient. & in cap. Sicut, il primo de Simonia*, Monacell. *Formul. legal. pract. part. 3. Edit. Rom. in præludio num. 47.* Reiffenstuel *lib. 5. Decretal. tit. 39. §. num. 7.* Schmalzgrueber *eodem tit. 39. numer. 13.* Pirhing *eodem tit. num. 24.* Leurenius *eodem titulo 39. quæst. 57. num. 1.* Ludovicus de Amæno *tit. 1. pract. §. 2. num. 14.* Pellizzar. Tribunal. Regul. *quæst. 2. num. 10. & de election. Canonic. cap. 25. quæst. 34. num. 436.* & Gaudent. de Janua, *de visitation. tom. 2. cap. 6. sect. 1. num. 29. editionis Rom. ann. 1753.* Sanctorus verb. *Excommunicatio n. 2.* Augustinus de Gabrielis in Theologia Morali *tom. 1. tractat. 16. quæst. 7. §. 1.* dico secundo. Potestas *tom. 2. part. 5. de Censuris cap. 1. num. 4329.* Clarissimus Concina Theologia Christian. *tom. 10. lib. 3. de Censuris cap. 2.* ubi ad quæstionem: quinam habeat potestatem ferendi jure ordinario Censuras *num. 5.* respondit: *Prælati Regulares, ut Generales, Provinciales, Rectores, Præpositi, Abbates, Priores, Guardiani, sive ex privilegio, sive ex natura rei hanc reipsa potestatem habent, majorem, vel minorem, juxta cujuscumque Religionis leges, & consuetudines.* Et hic certe non est Probabilista, sicut nec est eruditissimus Paulus Gabriel Antoine, qui in *tractat. de censuris quæst. 7.* expresse dicit, *potestatem ferendi censuras . . . . . a Papa habent superiores Ordinum, saltem Generales, & Provinciales, vel etiam superiores locales secundum cujusque constitutiones, non item Parochi.* Kazemberger in Supplement. Theolog. Patris Sporer *cap. 3. de Censuris §. 4. num. 2.* Vide etiam Gaudentium Kerckhove in nostra statuta generalia *cap. 7. §. 8. num. 7.* Et sic etiam plurimi alii brevitatis gratia missi. Aliud autem est facultas sibi reservandi casus, & aliud facultas ferendi censuras: hæc ut dictum est, competit etiam Superioribus localibus, illa vero solummodo Generalibus, & Provincialibus, & quidem limitate ad solos illos undecim assignatos in Decreto Clementis octavi, vel ad aliquos ex illis, ultra quos, neque aliud quantumvis grave peccatum possunt sibi reservare sine matura discussione, & consensu Capituli, & respective Provincialis ex eodem Decreto, quod Apostolicum Decretum videntur illudere, qui, quia non possunt casus sibi reservare reservant sibi excommunicationem, quam peccatis annectunt, ut declaravit S. Congreg. Episcoporum & Regul. die 7. Julii 1617. Quod Decretum jam ego retuli in verb. *prælatus Regularis num. 55.* Vide ibi, & verb. *Reservatio casuum*, ubi multa ad rem.

Responsio Auctoris ad idem verb. num. 35.

SED meminisse debuerat accuratus Theologus, & adnotare jam in verb. *Absolvere, Absolutio, art. 1. n. 47* fuisse a me allatam ad litteram dictam Declarationem Clementis XI. Vide ibi.

C O M Œ D I Æ.

Animadversiones Auctoris.

IN hoc Articulo de Comœdiis a se de novo addito, immerito exaggerat Rom. Theologus contra ea quæ a me tradita in prima Editione in verb. *Clericus artic. 4.* retractaveram jam in *supplemento* ad idem *verb.* in edition. posterioribus ubi post adductos Auctores, quos fueram secutus, tandem sub *num. 22.* ingenue subdidi; sed quidquid de illis, prævio recessu a sequela ipsorum, quod scripsi *loc. citat. numer. 17. & 18.* expunctum penitus volo. Unde cum ibi clarissime mentem meam aperuerim, & in claris nulla admittatur interpretatio ex communi post Gloss. *in cap. Quam dilectus 8. de consuetudine, verb. nec. juri communi*, & colligitur ex *Leg. Licet Imperator 74. de legat. 1. & Leg. Ille, aut ille 25. de legat. III.* nescio quo animo voluerit falso interpretari mentem meam jam aperte manifestatam, eamque torquere in sensum obliquum & a veritate aberrantem. Voluisset potius seria perpendere propositionem meam, & invenisset illam, prout a me traditur, restrictam ac modificatam quatuor illis adjectis conditionibus, non tantopere, ut exaggerat, pugnare cum auctoritatibus, aliisque a se ibi adductis. Præterquam quod debuerat animadvertere criticus Theologus quod Benedictus XIV. immortalis memoriæ Pontifex, in sua censura loquitur ut merus Doctor privatus, ut ipsemet testatur in præfatione primi sui tomi de *Synodo Diœcesana §. Prima hujus Operis* præcisis his verbis: At ubi neque a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris, neque a nobis in Bullario, aut alibi Apostolica auctoritate quidquam definitum est, ac generaliter omnibus in rebus, quibus nullum ex publica auctoritate pondus accessit, nihil nos definire, ac veluti decretorium exhibere intendimus . . . . . . libentique doctrinæ Scriptoris egregii Melchioris Cani, qui *lib. 6. de locis Theologicis, cap. 8. in responsione ad nonum argumentum*, de libris agens, qui a Summis Pontificibus conscripti publicantur, hæc ait: *Cum edunt libros de re qualibet Romani Pontif. ei sententiam suam, ut homines alii docti exprimunt, non tamquam Ecclesiæ Judices de Fide pronunciant.* Magnus ille Prædecessor noster Innocentius IV. Commentaria sua in Libros Decretalium scripsit, quum summum Pontificatum gereret . . . . . . neque profecto Innocentius hoc sibi unquam arrogavit ut quidquid in eo opere scripsisset, pro re definita haberetur, sed facile passus est, opiniones suas, quas tamquam privatus Doctor proposuerat, ab aliis Doctoribus oppugnari, ut patet ex ipsis, quam citavimus illius vita multoque magis ex ea, quam sibi amplissimam hac in re

re licentiam sumpserunt Canonistæ, dum sententias ab Innocentio in suis Commentariis insertas sæpe delerere, & in alia omnia ire non dubitarunt. Hæc ille ad litteram, quæ si attendisset Theologus noster tam acri stylo forsan non perstrinxisset quæ tradideram opportunis jam restrictionibus moderata.

COMPLEX PECCATI.

Animadversiones Auctoris.

IN verb. *Complex peccati num. 3. dicit Rom. Theologus: vide aliam Constitutionem ejusdem Pontificis citatæ declaratoriam, quæ edita fuit 8. Februarii 1745.* quam miror observasse & adnotasse ipsum tam diligentem censorem in pagina immediate sequenti num. 210. 211. in *Additione ex Auctore* suæ Romanæ editionis, ipsa declaratoria affertur ad litteram, & incipit. *Apostolicis muneris.*

CONFESSARIUS.

Responsio Auctoris.

VUlt hic *R. Theologus*, contra ibi a me traditam conclusionem esse monendum pœnitentem laborantem ignorantia invincibili. Ast tamen ultra ibi adducta, celeberrimus Pontas verb. *Confessarius casu* 5. id expresse tenet cum sacris Canonibus, & Auctoribus ibi adductis, & doctissimus Paulus Gabriel Antoine *Rom. edit. tractat. de pœnitent. quæst. 7. resp. 2. sic expresse habet*. Si error, vel ignorantia sit inculpabilis, & invincibilis, . . . Si tamen probabile periculum sit, ne ex admonitione sequatur peccatum formale pœnitentis, vel grave scandalum, & damnum Innocentibus, puta liberis, differenda est monitio, donec hoc periculum sit ablatum, & petenda dispensatio ex *cap. 6. de consanguinit. & affinitat.* ubi Innocentius III. consultus de Matrimonio invalide contracto respondet: *Dissimulare poteris, ut remaneat in copula sic contracti, quum ex separatione, sicut asseris, grave videas scandalum imminere.* Nam quum Dei offensa per ignorantiam invincibilem vitetur, illud materiale malum recte permittitur ad impedienda graviora mala. Hæc ille, qui certe est probabiliorista. Et idem *tractat. de virtutibus Theologicis quæst.* 2. jam tradiderat, quod corripiendus est, qui male agit ex ignorantia invincibili juris naturalis, vel etiam positivi humani, *quando fructus speratur*. Quid pro mea opinione evidentius? Et eruditiss. P. Cajetanus M. a Bergomo Capuccinus nell' *Uomo Apostolico istruito nella sua vocazione al Confessionario* italico idiomate impresso *cap. 4. num. 15.* sic ad rem tradit: Si veda la lettera Decretale del Summo Pontefice Innocenzo III. in rescritto all' Arcivescovo Rossense, registrata nel Canone: Quia circa 6. *de consanguinitat. & affinitat.* Aveva l' Arcivescovo riferito al Papa non so qual matrimonio invalidamente contratto per una dispensa, che si era ottenuta con pravità surrettizia nel rappresentarsi una Causa falsa per vera, e desiderando egli ancor di sapere, come dovesse diportarsi nel fatto, mentre per una parte si conosceva il matrimonio esser nullo, e per l' altra si persuadeva potere dalla separazione seguirne scandalo, così il Papa rispose: *Dissimulare poteris, ut remaneant in copula sic contracta, quum ex separatione grave videas scandalum imminere.* Questa prudenza è conforme all' intenzioni di S. Chiesa diretta a Dio, permettendosi il peccato materiale per evitare il formale, ed in simili contingenze può il Confessore indi trovarsi pentito più d' aver detto, che d' aver tacciuto. Hæc ille ad litteram. Quid clarius? Et tamen ipse nequaquam est probabilista, sicuti non sunt alii plures, inter quos etiam Sancti Patres id defendentes, ut est eruditis compertum. Unde vereor, ne rigidus Theologus noster, de eorum numero sit, de quibus Clemens XI. in sua Constitut. ad Catholicos Ollad. incip. *Illius vices*, emanat. 7. Aprilis 1703. hæc habet præcisis verbis: *Qui obtendunt quidem disciplinæ exactioris speciem, ac de rigidioris Theologiæ sibi fama blandiuntur*; ut refert dictus Cajetan. M. *loc. citat. cap. 3. numer.* 14. Et novissime meam conclusionem tenet Clariss. Ubaldus Giraldi cum suo Marchat. *tom. 2. lib. 4. pagina* 458. *numer.* 56. suæ edition. Rom. ann. 1757. quamvis, quod mirum est, ipse ut unus ex Revisoribus, probaverit etiam sibi contrariam opinionem Theologi Romani. Videtur insuper doctiss. D. Alphonsus de Liguori, nell' *Istruzione e pratica per li Confessori* italico idiomate impressa Venetiis 1759. ex Typograph. Remondini *cap. 16. della penitenza punto 6. num.* 108. ubi expresse hæc habet: All' incontro lo nega la commune, e vera sentenza con Cano, Suarez, Navarro, Soto, Corduba, Sanchez, Lugo, Vasquez, Castropal. Bonacin. Anacleto, Roncaglia, Sporer, Viva, & altri innumerabili; ed in ciò trovo, che convengono due altri molto rigidi Autori, cioè Habert & Antoine; parlando Habert del matrimonio nullo per qualche impedimento occulto, dice: *si adversum malum occultum, & invincibiliter ignotum nullum appareat remedium, & gravia incommoda prævideantur, dissimulandum est* (a Confessario) *impedimentum, & conjux in bona fide relinquenda.* E parimenti Antoine così scrive: *Si probabile periculum sit, ne ex admonitione sequatur peccatum formale pœnitentis, vel grave scandalum &c. Differenda est monitio, & petenda dispensatio*; & *num. 109. & sequent.* adducit rationes, & solvit omnes objectiones.

Responsio Auctoris ad Articulum Quoad varia quæ concernunt Confessarium.

NEgat hic *Rom. Theologus*, posse ac debere Confessarium contra propriam opinionem absolvere pœnitentem alias dispositum juxta sententiam vere probabilem ipsius pœnitentis, & adducit pro se S. Bonaventuram *in Confessionali cap. 4.* sic exclamantem, & inclamantem: *O inauditum philosophandi genus! Judex sententiam ferre debet ad arbitrium Rei, & Reus judicis judicio obtemperare non tenetur.* Et tamen in S. Bonaventura in dicto *Confessionali tom. 6. Edit. Rom.* ex Typographia Vaticana *ann.* 1596. loco a Theologo citat. nullimode reperitur falsus allegatus textus. Unde videat eruditus Lector, quid in his, & similibus sit sentiendum; tum quia ultra a me ibi dicta, & allegatos auctores, plures, ac plures alii classici Doctores etiam in laxioribus terminis, quam mea conclusio, id defendunt; & signanter clarissimus Sporer *tom. 3. Theolog. sacrament. part. 3. cap. 6. sect. 4. quæst. 3. num. 1.* expresse dicens, quod Confessarius tenetur sub mortali absolvere pœnitentem rite dispositum. *Idque etiam verum est quando pœnitens sequitur opinionem vere probabilem contra opinionem propriam, quantumvis probabiliorem Confessarii; adhuc enim est recte dispositus per probabilem DD. sententiam volens vitare peccatum, ut ex communi doctrina alibi explicata, idest tom. 1. tractat. 1. de conscientia probabili, num* 47. expresse tradens, *quod Confessarius in judicio Sacramentali etiam contra propriam opinionem sibi magis probabilem, & tutam visam, tenetur se conformare opinioni probabili, & tutæ pœnitentis, & dicit*, quod est communis, & certa sententia Navarri, Suarez, Sanchez, Vasquez, & aliorum cum Layman, & Bardi. Et supra *numer.* 43. jam concluserat, quod quilibet potest prudenter sequi opinionem vere probabilem, & vere tutam, nihilominus, quod alia opinio opposita sit, vel appareat probabilior ac tutior, & ad id ultra alios a se ibi adductos, dicit, quod quinquaginta duos citat Palqualigus *decisionum moralium decision. 5. numer. 3. addens sub num.* 41. *Id etiam contra propriam opinionem probabiliorem, & tutiorem visam.* Et Celeberrimus La Croix editionis *Mediolanensis* 1724. *tom. 1. lib. de conscientia, num.* 443. *ad quæst.* 54. *An Confessarius possit, vel debeat contra propriam opinionem, etiam probabiliorem absolvere pœnitentem, qui tenet oppositam probabilem, & de reliquo rite est dispositus.* Ibidem *sub numer.* 445. sic præcise respondet: *supposito casu quæstionis, vel alio simili omnino videtur certum, quod Confessarius teneatur absolvere pœnitentem*; ita docent auctores communissime, inter quos Victor. *de summ. de Confess. numer. 178. citans paludan. & Goffred.* Navarrus *in manual. cap. 26. num. 4. citans Adrianum.* Reginaldus *de prudent. Confessar. cap. 3. sect. 1. §. 1. num.* 7. Angelus de Clavasio, qui floruit circa annum 1480. *in summ. verb. Confessio §. 2.* Joannes VVider suo *ann.* 1430. *in consol. timor. conscient. 3. part. cap. 12. & 15. citans præterea* Carolmontensem, & Erdemberg. *Dominic. Sot. in 4. distinct. 18. quæst. 2. artic. 5. ad 5. Tolet. libr. 3. Instruct. sacerdot. cap. 20. Suarez tom. 2. tractat. 3. distinct. 12. sect. 6. Diana part. tractat. 3. R. 11.* addens; licet putet, opinionem pœnitentis esse falsam, dummodo reputet probabilem; Layman, & Schild. *tractat.* 12. *num.* 121. Carden. *in addit. ad 1. crisin. num. 13. 14. & sequent.* Mendo *in stat. distinct. 13. num.* 203. Stoz *libr. 1. part. 5. num. 117. & lib. 2. num.* 131. Optime Teril. *in Reg. an. 47. Illiang §. 1. distinct. 3. num.* 71. & ibi usque ad *num.* 453. efficaciter probat, & solvit objectiones. Et missis pluribus aliis Felix Potestas tot vicibus impressus, & reimpressus *in examine Confessariorum, tom. 1. p. 1. num.* 74. Sic expresse tradit; *Sequitur tertio, teneri confessarium absolvere pœnitentem alias dispositum juxta sententiam ipsius pœnitentis, dummodo sit vere probabilis, quia pœnitens habet jus ad eligendam opinionem vere probabilem, & ut alias dispositus absolvatur.* Et nostram sententiam defendit novissime cum pluribus aliis D. Alfonso de Liguori *loc. citat. cap. 16. punto 6. numer.* 118. ove dopo d' aver detto, che lo negano Fagnan Elizal. Concina, Antoine, ed altri fautori della più rigida sentenza, dicendo, che nel Sacramento della Confessione è Giudice il Confessore, ed il penitente deve stare al giudizio del suo Giudice. Ma la sentenza commune insegna, che il Confessore in tal caso può, ed è

tenuto

tenuto ad assolverlo sotto colpa grave . . . . . & plurimis citatis sequitur sic: ed in ciò consentono anche molti Autori Probabilioristi, come Vigandt, Pontans, Victoria. Videatur ipse ibi num. 118. & 119. ubi multa ad rem.

CONFIRMATIO.

Responsio Auctoris ad Notas R. Theol.

ASserit hic *Rom. Theologus* quod certum omnino est, a non confirmato Patrino impedimentum contrahi, & quod ipse non confirmatus vere Patrinus esset, atque veram spiritualem cognationem contraheret; & improbabilis omnino est *Auctoris* opinio. Sed revera sua potius improbabilis est opinio, quinimmo & falsa, ut clare patet ex solidissime & fundatissime adductis ab Eruditiss. Clericato de *Confirmatione decis.* 59. in cujus argumento sic expresse tradit: *propositis pluribus generibus personarum, quæ non possunt esse Patrini in Confirmatione, ostenditur ab his Patrinatus officium suscipientibus, si quis non sit baptizatus, vel non confirmatus, nullam contrahi spiritualem cognationem*; & sequentes, quas juvat referre, adducit convincentis rationes: Primo, quia prohibitio in Patrino Confirmationis provenit ex eodem fonte, & ex eodem textu, a quo prohibitus est etiam homo non baptizatus, nempe *ex cap. in Baptismate, vel in Chrismate* 102. *distinct.* 4. *de Consecrat.* (jam a me allato citat. num. 19.) & ideo conveniens est affirmare voluisse textum illum irritare actum in utroque, & sic quemadmodum non baptizatus non contrahit cognationem, ita neque non confirmatus illam contrahat. Secundo quia mens Ecclesiæ, & intentio Concilii Tridentini est restringere impedimentum cognationis spiritualis ob favorem libertatis contrahentium Matrimonium, ut colligitur ex *sess.* 24. *cap.* 2. *de Reformat.* idcirco censetur conformius menti Ecclesiæ, quod Patrinus non confirmatus nullam contrahat cognationem. Tertio, quia Pontificale Romanum *in Rubr. de Confirmandis*, ait; *Nullus qui non sit confirmatus, potest esse in confirmatione Patrinus*. Ubi ly *non potest* (quo utitur etiam Canon in Baptismate, vel in Chrismate a me supracitatus) habet vim irritandi actum, quia ultra Doctores hanc opinionem tenentes, quos citat, & sequitur Sanchez *de Matrimonio, cap.* 7. *disput.* 60. *num.* 23. eamdem opinionem amplectuntur novissime tum Canonistæ, tum Theologi amplissimi nominis, videlicet Coninch. Nugnus, Bulus, Bonald. Basilius, Pontius, Diana coordinatus, Francisc. de Lugo, Tambur. Coronius, Trullenc. Liguorius, Novarius. Barbosa, Jordanus, Nicolius, Bonacin. L y n m. Justus locis ibi ab ipso citatis, Leander *disput.* 5. *quæst.* 5. cum multis aliis ibi citatis, Matthæucci *in cautela Confess. lib.* 9. *cap.* 3. *de confirmatione, n.* 8. Marcancius *in Horto pastorum, de confirmatione lib.* 6. in fine; & Eminentiss. Card. de Lauræa *de impediment. Matrimonii, disp.* 28, *num.* 102. *& seq.* ubi reddit hanc rationem, *sicut ideo in Baptismo suscipiens non baptizatus non contrahit, quia non potest dare vitam spiritualem, quam non habet, ita quum non confirmatus non habeat robur hujus Sacramenti, non potest alium roborare*: Idcirco quum tantæ prudentiæ, scientiæ, & experientiæ in Romana Curia Auctorem habeamus (præter cæteros allegatos) docentem, a Patrino non confirmato suscipiente in Confirmatione nullam contrahi cognationem spiritualem, absque hæsitatione resolvendum, & dicendum venit, Titium, de quo in proposito casu, posse ducere in uxorem matrem viduam pueri, quem tenuit in Chrismate. Hæc ille. Quid clarius? Casus autem propositus est iste. *Titius non confirmatus tenuit ad Confirmationem puerum, cujus deinde matrem viduam vult in uxorem ducere. Quæritur, an possit?* Et absolute, & indubitanter resolvit, ut supra, *affirmative*, & quidem merito, quia *in citat. cap. in Baptismate, vel in Chrismate* æque excluditur a suscipiendo in confirmatione, qui non est confirmatus, ac a suscipiendo in baptismate, qui non est baptizatus, sine ulla distinctione, & ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus: *Non distinguemus*, §. 32. *ff. de recept. arbitris*; *Leg. Præses* 3. *de officio præsidis*. *Leg. de pretio* 8. *ff. de Publiciana in rem actione*, *cap. Quia circa* 22. *de privilegiis*. *Ubi enim eadem est ratio, eadem est legis dispositio*. *Leg. Ideo* 27. *ff. de legibus*; *leg. Illud* 32. *ff. ad legem Aquiliam, cap. Inter corporalia* 2. *de translat. Episcopor.* Cum ratio legis sit anima legis; *Leg. cum ratio* 7. *ff. de bonis damnat.* Insuper ultra recensitos plurimi alii meam sustinent conclusionem, & signanter Rosignolus *part.* 3. *de Confirm. quæst.* 5. *art.* 13. *n.* 4. *& sequent.* Laurentius *eodem lib.* 4. *tit.* 11. *quæst.* 209. *num.* 1. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 10. *per totum*, sic concludens: *Et ita declaravit Sacra Congregatio Concilii in una Lucionen. die* 13. *Julii* 1654. *nimirum: Non confirmatum non contrahere cognationem spiritualem*. Reiffenstuel *lib.* 4. *decretal. tit.* 11. *num.* 27. testans de communi, & asserens dictum Declarationem Sac. Congr. Concilii. Schmalzbrueber eodem *lib.* 4. *tit.* 11. *num.* 41. eamdem adducens declarationem S. Congregatio Concilii. Roncaglia *de matrimon. tractat.* 21. *cap.* 3. eamdem citans declarationem S. Concil. quam Sacra Congreg. Concil. Declarationem adducit novissime etiam celeberrimus Ubaldus Giraldi *Institut. Canon. part.* 2. *lib.* 4. *tit.* 11. *quæst.* 3. *num.* 8. *edition. Roman.* 1757. quamvis ipse, ut Revisor fortasse immemor dictæ a se allatæ Declarationis Sacr. Congreg. Concilii saltem implicite probaverit, seu toleraverit etiam contra seipsum, & suum etiam Maschat injustam Theologi censuram meæ conclusionis tot rationibus, juribus, & classicis Doctoribus, ut supra suffultæ. Unde nescio, quomodo Theologus potuerit, ac voluerit tamquam ex Tripode pronunciare meam opinionem tanto munimine tectam, omnino improbilem, & suam sic incertam, & a Sac. Congregat. Concil. repulsam, omnino certam. Nisi dicerem, quod sicut supra in verb. *Cappellanus n.* 6. voluit suæ censuræ subjicere ipsissima verba Sacr. Rom. Rotæ, ita hic noluerit admittere meam conclusionem, licet tot solidissimis fundamentis munitam, & etiam ipsa expressissima nunc allata Sacra Congregat. Concilii declaratione.

CRUX.

Responsio Auctoris.

HAllucinatur hic Theologus dum asserit, ex decreto Sac. R. Congreg. 14. Maji 1707. a me relato *citat. verb. sub num.* 22. non colligi semper extare debere Crucem in Altari, in quo expositum sit Venerabile; quid enim clarius, quod ex vi dicti Decreti debebat semper de more poni Crux in Altari, etiam quando in eo expositum erat SS. Sacramentum? Quinimmo, *subjungit Theologus*, ex variis ejusdem Sac. Congreg. Decretis constat, quod ad rem hanc spectat, de Cruce in Altari ponenda, in quo est exposita Eucharistia, consuetudinem, & morem propriæ Diœcesis; quemadmodum declaravit nuper Sapientissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. in Bulla *Accepimus &c.* At debuerat meminisse *Rom. Theologus* dictam declarationem jam a me traditam fuisse in *supplementis*, & in ipsamet sua Romana editione impressa verb. *Additio ex Auctore num.* 13. sub verb. *Altare privilegiatum*.

DENUNCIATIO, QUOAD DELICTA SPECTANTIA AD S. OFFICIUM.

Responsio Auctoris.

ASserit hic *Rom. Theologus*, quod generaliter loquendo, nulla extare videtur obligatio denunciandi sigilli Sacramentalis fractorem, contra ac sentit *Auctor*. Fateor quidem, non extare formale & explicitum præceptum de hac denunciandi obligatione; sed non deesse formale & implicitum, deducitur ex *Cap. Sacerdos* 2. *distinct.* 6. *de pœnitent.* & *Cap. Omnis utriusque* 12. *de Pœnitent. & remission.* ubi decernitur tam grave delictum gravissimis pœnis esse plectendum, quod sine accusatione, seu denunciatione evaderet impunitum; unde necesse est, ut tales fractores denuncientur, ut sic possint puniri juxta citatos Canones, ne tam enormia scelera communi bono ita perniciosa, per impunitatem invalescant, quia impunitas esset maximo periculo retrahendi pœnitentes ab ipso. Hinc Alphonsus de Leone *de officio Confessarii tom.* 1. *resolut.* 29. *num.* 12. *casu* 2. expresse dicit, hos Confessores fractores sigilli denunciandos esse S. Officio, & ita etiam communis vulgi opinio arbitratur, ut refert Carena *de Officio SS. Inquisitionis titul.* 17. §. 23. *num.* 90. qui tamen *num.* 91. testatur se nunquam vidisse similes processus agitari in S. Officio, prout vidit quandoque eosdem agitari in foro Episcopali; in quo foro Episcopali egomet scio, plures fuisse cum debita cautela receptas similes denunciationes de simplici violatione Sigilli Sacramentalis sine ulla suspicione hæresis, aut pravi dogmatis, & statim ab Ordinario fuisse Confessarios violatores suspensos a facultate audiendi Sacramentales Confessiones, & denunciationes missas fuisse Romam, unde fuisse rescriptum, observanda esse eorum vestigia, attenta relatione de eorum bona fama, & quod non fuerint recidivi. Et revera ad forum Episcopale pertinet cognitio hujus delicti, ubi mera sit Confessionis revelatio sine ulla mixtura hæresis, aut pravi dogmatis: Si vero Confessionis revelatio sit ita qualificata, ut inde oriatur suspicio hæresis, aut pravi dogmatis, spectat ad S. Officium, ut jam tradidi sub verb. *Sigillum, num.* 36. & cum pluribus aliis tenent Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 53. Mollesius *part.* 1. *summ. tractat.* 7. *capit.* 25. *numer.* 68. *& sequentibus*, Felix Potestas *tom.* 2. *part.* 2. *cap.* 7. *numer.* 233. Gobat *tom.* 2. *tractat.* 5. *capit.* 42. *session.* 7. *per totum* Bonacin.

disput. 5. *de Pœnitent, quæst.* 6. *sect.* 5. *num.* 6. Diana, & alii apud Pignatell. *loc. cit.* Videantur ad rem, & exacte perpendantur tres Constitutiones Benedicti XIV. prima incip. *Suprema*, sub dat. 7. *Septemb.* 1745. secunda incip. *Ubi primam*, sub dat. 2. *Julii* 1746 & tertia incip. *Ad eradicandam* sub dat. 28. *Sept.* 1746. & public. *die* 5. *Oct. ejusd. An.* 1746. & quæ ego tradidi in verb. *Sigillum*, & in *Supplementis* ad verb. *Confessarius*. Videantur etiam quæ sub verb. *Sigillum Confessionis*, in *novis Additionibus ex aliena manu* traduntur, ex diversis decretis S. Congregat. S. Officii; & ex doctrina Albicii *de Inconstantia in Fide*, *cap.* 35. & omnia quæ ibi concluduntur.

D U E L L U M.

Animadversiones Auctoris.

QUoad ea, quæ in verb. *Duellum artic.* 1. *numer.* 17. adnotat *Rom. Theologus*, (proferens scilicet sensum Constitutionis Benedicti XIV, quæ incip. *Detestabilem*) si accurate percurrisset mea *supplementa*, reperisset in verb. *Propositiones damnatæ* totam ex integro præfatam Constitutionem incip. *Detestabilem*, cum quinque damnatis propositionibus, sicque omisisset superfluas illas notas, sic uti & totam additionem *ibid. art.* 2. *num.* 2. subjunctam; seu saltem indicasset supplementum meum lectoribus, ne ego apud ipsos viderer minus diligens in recensendo dictas damnatas propositiones & cætera quæ in ea Constit. a vigilantissimo æque ac sapientissimo Pontifice præscribuntur. In præsenti tamen editione placuit Constitutionem illam subnectere verb. *Duellum*, utpote loco sibi congruentiori, & sub verb. *Propositiones damnatæ* illam tantum indicare.

E C C L E S I A.

Responsio Auctoris.

PRæfatam Constit. incip. *Detestabilem* jam a me integram allatam fuisse in *Supplementis* ad verb. *Propositiones damnatæ*, in prioribus editionibus, & in præsenti, ad verb. *Duellum* superius dixi. Poterit igitur lector eam percurrere, atque ex ea corrigere si quid minus recte exscripsi ante illius promulgationem.

E L E C T I O.

Responsio Auctoris.

HOc ipsum quod hic notat *Rom. Theologus*, jam Egomet tradideram in verb. *Absens quoad electionem num.* 8. & 9. Vide ibi.

E L E E M O S Y N A.

Responsio Auctoris.

ET tamen Sporer *loco a me citat.* loquitur præcisis verbis *ibi* a me relatis. Insuper *tom.* 2. *tractat.* 5. *in VII. & X. præceptum Decalogi*, *cap.* 5. *sect.* 4. postquam dixerat sub *num.* 101. qui rem accepit ante extremam necessitatem, sive ex furto, sive ex contractu, & dein in extrema necessitate absumpsit, ea peracta probabiliter restituere tenetur, & probata sententia, concluserat dicens: *pia ac probabilis sententia*, statim subjungit sub immediate num. 102. sed æque probabilis est opposita jam communior sententia DD. negans, rem quandocumque acceptam, sive ex delicto, sive ex contractu non transferente dominium, utpote vel furto ablatam, vel depositam, impignoratam, commodatam, locatam &c. & postea in extrema necessitate absumptam, unquam debere restitui. Sic Angelus Silvester, verb. *Furtum* Jul. Clar. *L.* 1. §. *Furti*, Petrus Navarrus, aliique citat. a Layman *cap.* 2. *num.* 7. Et Ratio est, quia, qui rem alienam bona fide absumpsit, liberatur a restitutione secundum omnes; sed talis in dicta necessitate bona fide rem alienam, quinimmo tanquam dominus ejus effectus, absumpsit: ergo nunquam tenetur pro ea restitutione; neque enim patrocinatur iniquitas, si rem antea furatus fuit, sed superveniens extrema necessitas. Hæc ille, adeoque non male citatus.

E P I S C O P U S.

Responsio Auctoris.

AT citatam hic a Roman. *Theologo* Constitution. Benedicti XIII. incip. *Custodes* ego jam ad litteram attuleram sub verb. *Habitus num.* 26. quam in ipsa sua Romana editione ibidem impressam non debuerat Adnotator ignorare.

In dict. Verb. & Art. num. 10.

Responsio Auctoris.

HUc recurrunt, quæ supra innui, de Constitutione incip. *Custodes*, a me jam allata sub verb. *Habitus num.* 26. quod ignorare non debuerat Censor.

E X C O M M U N I C A T I O.

Responsio Auctoris.

DIcit hic Rom. *Theologus*, quod nedum est illicita, sed & invalida absolutio ante præstitam satisfactionem parti Læsæ, & juramentum interpositum de parendo Ecclesiæ mandatis. Et tamen mea conclusio est ipsissima ad litteram tradita a doctis. Monacell. in *Formular. legal. practic. Fori Ecclesiastici*, *part.* 3. *edition. Roman. an.* 1709. *pag.* 13. *num.* 77. Videatur ibi, & cit. c. *Venerabilibus* 7. §. *sane in fine*, *de sentent. & excommunic. in* 6.

GRATIA UT EST DONUM DEI.

Responsio Auctoris.

IN *Articulo de Christi Gratia*, (sic præfatur suam primam *Appendicem Rom. Theologus*) *plura in Auctore desiderantur; & quæ exposita sunt, unius Scotistarum Scholæ opiniones indicant*. Heus! Ecquid diversum ab Auctore Scotista prætendit hic Scotista Theologus? Præsertim cum meus mihi fuerit, ea delibare tantum, ex principiis, quæ sufficerent ad concludendum. Nec satis. *Et inter hæreticos* (sequitur) *stabilire videtur Auctores illos Catholicos, qui negantes dari gratiam sufficientem obcæcatis & obduratis, hanc dari omnibus negant; ac præterea talia argumenta eodem adhibita sunt, ut quis suspicari facile possit, reprehendere eum voluisse Thomistarum, & Augustinensium de Gratia efficaci opiniones*. Doleo vehementer *Theologum* contratrem meum tali falsa sua opinione torquere nisi in alienum sensum argumenta a me prolata tanto fulta munimine divinarum Scripturarum, Concilii Trident. & Sanctorum Patrum. Abest enim a me, & æternum absit, tantum nefas: ut ne per umbram quidem voluerim ac velim unquam quidquam detrahere summa apud me in veneratione habitis Scholis Thomistarum, ac Augustinensium, suisque respective asseclis, quibus glorior, semperque glóriabor strictissimo vinculo charitatis religiosæque necessitudinis esse conjunctum.

H A B I T U S.

Responsio Auctoris.

POterat ac debuerat *D. Additor* se abstinere ab indebita reprehensione *Auctoris*, quum jam egomet Auctor, statim ac reperi posteriores contrarias Pontificias resolutiones, ipsas, & quidem fusius quam ipse, fecerim typis edi in tertia editione *Bibliothecæ* sub verb. *Imagines num.* 39. uti ibi videre potuisset. Cum autem ego prius in libris etiam Romæ sæpius typis editis, non repererim, nisi citat. Decretum *Sac. R. Congr. editum die* 19. *Decembris* 1633. & ab Urbano VIII. approbatum, & confirmatum Constitut. incip. *Exponis Nobis* in 240. tom. 5. *Bullar. Roman.* & dictarum posteriorum resolutionum ne vestigium quidem reperire potuerim in novissimo Bullario Romæ a D. Mainardo typis edito; quas tandem e parvo Bullario, ad præstantissimos PP. Augustinenses Excalceatos spectantes, desumptas, illico, & sine mora, typis tradi mandavi: hinc censeat prudens Lector, quis nostrum possit juste, vel non, a reprehensione excusari.

H Æ R E T I C U S.

Responsio Auctoris.

CEnsurat hic *Rom. Theologus* propositionem a me traditam *loc. citat.* nempe: *si aliquis hodie assereret, terram esse mobilem, solem vero orbis centrum, & immobilem, esset hæreticus*. Et tamen dicta propositio tamquam contraria Sacræ Scripturæ ann. 1616. sub Paulo V. & ann. 1633. sub Urbano VIII. proscripta fuit, *ut temeraria, & hæretica* apud Ricciol. *lib.* 9. *Almagesti* & Fortunatum a Brixia *in Philosophia sensuum mechanica*, *tom.* 2. *tract.* 1. *dissert.* 2. *proposit.* 3. & Ursaya, *Instit. crimin. lib.* 2. *titul.* 6. *crimine hæresis numer.* 2. expresse concludit, quod id asserens *esset hæreticus*, quia contrarium a Sac. Congr. SS. Inquisitionis damnatum fuit *die* 22. *Junii* 1633. teste Caterr. in Syntagm. vetust. ad dictam diem 22. *Junii*, condemnando opinionem Galilæi, qui eandem antequam sententiam Copernici,

nici, & Pythagoræ totis viribus defendebat. Et novissime Eruditissimus D. Antonius Maria de Lugo Congregationis Somaschæ nel Dizionario Storico portatile, lingua Italica impressum in Napoli 1754. presso Benedetto Gessari verb. *Galileo, Galilei* sic expresse tradit: quest' opera avendo fatto rumore, Galileo fu citato di nuovo all' Inquisizione di Roma, che lo costrinse con un decreto a' 22. *Giugno* 1633. *di abjurare il suo sistema come un errore, e come un eresia, come se l' immobilità della terra fosse una verità, ed un dogma di fede, e non già una pura questione di scuola, ed una vecchia popolare opinione.* Unde videat prudens Lector, an mea propositio innixa tot præclarissimis Auctoribus, uno ore fatentibus, sententiam Galilæi fuisse proscriptam, *ut temerariam, & hæreticam*, fuerit digna tam injusta censura *Theologi*, esto quod ex formula abjurationis Galilæi a se adducta colligeretur, Galilæum se reddidisse tantum suspectum vehementer de hæresi, ubi tot celeberrimi Auctores a me secuti expresse tradunt, fuisse Galilæi opinionem ut *hæreticam*, sicuti etiam, ut ipse fatetur, fuit a Theologis (certe non inferioris subsellii) ut formalis *hæresis* notata, & ab aliis, ut *erronea in fide* existimata, quamvis, ut ipse tradit, talis censura a Sede Apostolica non probata.

In dict. verb. *n.* 78. *Responsio Auctoris.*

Dicit hic *Rom. Theologus* quod Constitutio Benedicti XIII. incip. *Æterni Pastori*, loquitur de solis Ruthenis, & Constitutio Clementis XII. incip. *Sedes Apostolica*, de solis hæreticis in Saxonia degentibus, & revera sic loquuntur dictæ Constitutiones, ut jam *ibi* tradidi. Sed ad alliciendos hæreticos ut ejurent hæresim, & ad Catholicam Ecclesiam redeant, neve ab hoc absterreantur propter debitum restituendi bona Ecclesiastica a suis majoribus, seu ab ipsis usurpata; sicuti præfatis Ruthenis & Saxonibus est specifice & nominatim concessum, ut talia bona tuta conscientia redeundo ad Catholicam Ecclesiam, retinere possint; ita generice insinuare juvat aliis hæreticis, ad magis eorum conversionem planandam & augendam; quia ubi eadem est ratio, eadem est legis dispositio; *L. Ideo* 27. *ff. de legibus. L. Illud* 32. *ff. ad legem Aquiliam*, & *cap. Inter corporalia* 2. *de translat. Episcop.* Quum ratio legis sit anima legis, textu expresso *in L. Quum ratio* 7. *ff. de bonis damnat.* & quatenus opus esset etiam pro aliis similis specifica concessio, facile posset semper haberi. Et utinam tali indulgentia allici possent ad ejurandam propriam hæresim, & ad Catholicæ Ecclesiæ castra repetenda, qui est finis a summis Pontificibus intentus.

HERMAPHRODITUS.

Responsio Auctoris.

Sed si id tradere potuerunt tot classici Auctores *loc. cit.* a me adducti, cur non & Ego? Nonne sic in derisum traducitur Calvinus & apud suos asseclas, & apud alios, ut inde ea habeatur utilitas, quod spernatur ejus secta & erronea doctrina? & nonne id etiam inservit ad eruditionem; sicuti & casus propositus, & resolutus inferius *n.* 15. *& seq.* auctoritate Emin. Card. de Lugo, & aliorum? Legatur quæso pissimus & eruditiss. Clericatus *de Sacramento pænit. decis.* 43. *per tot.* ubi cum plurimis classicis Auctoribus plura, ac plura satis, quam ego, discutit ac resolvit de Hermaphroditis, & in ejus argumento inter alia, sic tradit: *& circa eosdem curiosæ, sed utiles quæstiones scitu necessariæ proponuntur*, *atque terminantur.*

HOMICIDA, HOMICIDIUM.

Responsio Auctoris.

Advertendum est, quod omnes Constitutiones Pontificiæ hic a *Theologo* ad rem citatæ, jam fuerant a me ad litteram adductæ, nempe Constitutio Benedicti XIII. incip. *Ex quo in vero. Immunitas art.* 2. *num.* 90. Constitutio Clementis XII. incip. *In Supremo justitiæ solio* in Supplementis ad verb. *Immunitas*, Constitut. Benedict. XIV. incip. *Officii nostri*, in Supplementis ad dict. verb. *Immunitas*; atque alia ejusdem Pontifex incip. *Detestabilem*, in Supplementis ad verb. *Propositiones damnatæ* (in prioribus editionibus; in præsenti vero in Supplementis ad verb. *Duellum*) in quibus abunde, & clare potest prudens lector colligere omnia, quæ circa homicidas & homicidia sanctissime sancita sunt.

JEJUNIUM.

Responsio Auctoris.

Asserit hic R. *Theologus*, quod Auctor ex Probabilistis docet sexagenarios a jejunio excusari. Sed quæso attente perpendat ipse tam promptus in censurando *Theologus*, quænam *ibi* sit mea opinio, & perspicue comperiet, quod sentio contrarium; sic sub *n.* 13. expresse concludens: Alii e contra rectius volunt, sexagenarios teneri jejunare, si per præsentes vires commode possint; & eva cuo rationes adversariorum, & prætensam declarationem S. Pii V. ac assero quod de se fatetur Navarrus, qui licet vir studiis deditus, octogenarius adhuc jejunabat, perinde ac cum esset sexagenarius aut quinquagenarius; ut ego ipse parum a dicta Navarri ætate distans, adhuc Dei gratia adjutus, in præsentiarum servo, uti omnibus sociis meis manifeste constat?

IMPEDIMENTA MATRIMONII.

Responsio Auctoris.

Male Auctor num. 61. (verba sunt D. Additoris hic supra *num.* 18. relata) *ait Cardinalem in suo Titulo venire nomine Parochi, quoad assistentiam matrimonii.* Sed quoad hæc jam satis dictum est in verb. *Cardinalis art.* 3. *num.* 20. & *art.* 4. post *n.* 4. Ad id autem quod subjungit *num.* 20. dicens: *nec erat cur Auctor num.* 71. *& plur. seq. sequendo Ursajam sustineret, quod affectante Parocho non audire verba &c.* Observet prudens Lector, quod omnia ibi tradita collegit, & sustinuit clarissimus Ursaja celeberrimus Advocatus Romanus. Et similiter in re sensit Benedict. XIV. *de Synodo Diœcesana lib.* 13. *c.* 24. *n. X. & XI.* Decretum autem *Sac. Cong. Concil. in Nicien. Matrimonii* ad ejus sensum a D. Additore adductum, ut editum, 21. *Mart.* 1751. fuit jam a me productum *in Supplem.* secundæ Editionis Venetæ qua ipse D. Additor est usus, sed non editum dicta die 27. *Martii*; At vero, ut ex Thesauro Resolut. S. C. Concil. Editionis Roman. *dicti anni* 1751. diebus, ut sequitur, *Nicien. Matrimonii an constet de validitate Matrimonii &c. S. C. Concilii die* 13. *Februar.* 1751. respondit *affirmative*, *& amplius*. Deinde ad instantiam D. Baronis, proposito dubio: *an sit standum, vel recedendum a decisis in casu &c. Eadem Sacra Congreg. die* 24. *Aprilis* 1751. respondit; *dilata ad primam omnino.* Iterum instante D. Barone, & proposito eodem dubio; *an sit standum, vel recedendum a decisis in casu &c. sub die* 8. *Maji* 1751. non fuit talis causa dicta die proposita. Noviter adhuc repropposito eodem dubio: *an sit standum vel recedendum a decisis in casu &c.* Eadem *Sac.* Congregat. *sub die* 22. *Maji* 1751. respondit: *dilata ad primam:* Repropposito tandem eodem dubio: *an sit standum vel recedendum a decisis in casu &c.* Eadem *Sacr.* Congreg. *sub die* 19. *Junii* 1751. respondit. *In decisis & amplius.* Et super hac causa Egomet fui consultus. Et circa id, quod D. Additor *ibidem sub n.* 29. subjungit de Matrimoniis contractis, non servata forma Concilii inter hæreticos, vel inter hæreticos, & Catholicos in locis hæreticorum, in quibus fuit promulgatum Concil. Trid. de quibus agit auctor *num.* 112. *&* 113. tum alibi; Vide quod decrevit Benedict. XIV. *die* 4. *Novembris* 1741. super dubiis respicientibus Matrimonia in Hollandia, & Belgio contracta, & contrahenda; jam a me de his, & similibus traditum est *in supplem.* verb. *Matrimonium* quidquid sancivit dictus Summus Pontifex, *tum in cit. Constit.* 4. *Novembris* 1741. quæ incipit *Matrimonia*, tum in aliis consimilibus, V. *ibi*, ubi abunde de omnibus.

IDULGENTIA.

Responsio Auctoris.

Instituit hic *Rom. Theologus* novum Articulum de Indulgentia, & §. 10. insurgit acriter contra a me tradita, quasi blasphemias ego vomissem *art.* 3. *num.* 4. At ea, quæ sunt *ibi* a me tradita & a *Theologo* nostro censura notata, sunt, ut cuique legenti patet, omnia solido fundamento rationum, SS. Patrum, classicorumque doctorum auctoritate suffulta, nec a me tantum pro arbitrio conclusa. Cæterum non ego conqueror de præstantissimis Romanis Censoribus, quos summopere colo & veneror; sed tantummodo de solo ipso *Theologo* conqueror, quod me Auctore adhuc vivente ausus sit (ut alia prætercam) Opus meum pro libito suo typis evulgare & me identidem confratrem suum injuria carpere. Sed ipse viderit, & Deus scrutator cordium, retribuet.

§. 3. suæ censuræ subjicit, quæ ego tradidi *art. cit. n.* 26. scilicet: quod Indulgentiæ pro defunctis rite concessæ & acquisitæ secundum ordinariam Dei legem prosint certo & infallibiliter illis determinatis animabus, quibus ex intentione Summi Pontificis applicantur. Et tamen dictam sententiam cum pondere rationum ibi productarum n. 16.

ad 30. inclusive, defendunt præter *ibi* allegatos graviss. Auctores, etiam alii plures, quos inter noster Matthæucci cum aliis in *Cautela Confessarii lib.* 1. *cap.* 27. *propos.* 37. *ab Alexandro VII. damnata*, *num.* 51. asserens quod id deducitur ex *Epist. Leonis X. ad Card. Cajetanum*, *de Indulgent.* in qua pari modo loquitur de Indulgentiis rationabili caussa tam vivis, quam defunctis concessis. Sed vivis datæ Indulgentiæ infallibiliter prosunt si opera præscripta impleantur, & caussa sit proportionata; ergo sic dicendum de datis pro defunctis, quibus certo & infallibiliter prosunt, vel ex parte, si Indulgentia sit non plenaria, vel integre, si sit plenaria, habeatque conditiones necessarias. Hæc ille, qui statim *sub num.* 52. subjungit: *sed dubitatur, an determinate liberetur ea anima pro qua celebratur in Altari privilegiato*; Respondet, *affirmative*; & affert ad rem Breve Gregorii XIII. pro concessione Indulgentiæ Altari privilegiato in Ecclesia S. Bartholomæi de Urbe, ubi ipse scribebat. Ita etiam doctiss. P. Augustinus de Gabrielis Theol. Capucc. *tom.* 3. *tract.* 7. *de Pœnis. n.* 340. cum aliis ibi citatis. P. Concina *lib.* 1. *de Sacram. Pœnit. dissert.* 5. §. 5. *num.* 44. q. 10. circa hanc quæstionem, hæc habet: *Plures quidem affirmant, at plures etiam negant; & quia ego, quid verosimilius sit, ignoro, rem indecisam relinquo*. Et Card. Bellarminus *lib.* 1. *de Indulgent. c.* 14. neutram sententiam audet reprobare, vocatque negantem valde rationabilem, & affirmantem valde piam. Videatur Appendix tract. VI. cursus Theol. Moral. Colleg. Salmaticensis, ubi *tract. VI. cap.* 3. *punct.* 2. *a n.* 99. *ad* 104. a doctis. Auctore omnino certa judicatur & solidissime probatur nostra conclusio, & solvuntur omnes objectiones.

§. 14. dicit *Theologus*: Lucius *nu.* 32. *art.* 3. asserit a Summis Pontificibus non exigi Confessionem & Communionem veluti opus directe injunctum pro acquirenda Indulgentia, &c. Id est contra decretum Sac. Congregat. Indulgent. approbatum a Clemente XIII. 19. Maji 1759. At hoc decretum fuit jam integrum a me prolatum *in Supplementis* tertiæ editionis; sicuti *in Supplementis* secundæ editionis fuerunt a me per extensum allata decreta *diei* 5. *Febr.* 1748. *& diei* 30. *Jul.* 1748. a Sanctissimo approbata, ut ibi. Unde poterat bene nosse *Theologus* decreta hæc a me nequaquam fuisse prætermissa. Nota. In hac editione præfata decreta invenies in tom. 8. inter *decreta variar. Congregationum*, post Decr. S. R. C. ubi per extensum afferuntur.

I N F E R N U S.

Responsio Auctoris.

IN hoc Articulo Rom. *Theologus* §. VI. hæc habet: *Venio nunc ad quatuor illa inferiorum loca expendenda, quæ Lucius noster num.* 1. *designat . . . At hæc distinctio locorum, non adeo facile admittenda videtur . . . Quamobrem non ea confidentia exponenda videtur, ac lectoribus proponenda distinctio illa de quatuor inferorum partibus, qua Lucius noster eam ex Auctore Theatri vitæ humanæ descripsit, & inculcavit*. Sed distinctionem illam quatuor Inferiorum partium descripsi ego, & inculcavi confixus Oraculis Clementis VIII. & Benedicti XIV. Qui in Constitut. de Doctrina Christiana populis tradenda, incip. *Etsi minime* §. 17. expresse habet: *Clementis Papa VIII. aliorumque Prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, hortamur in Domino, & enixe commendamus, in doctrina Christiana tradenda adhibere libellum de Clementis ejusdem mandato a Cardinali Bellarmino conscriptum, mox in deputata Congregatione diligenter examinatum, & approbatum, ac denique ab eodem Clemente in lucem eo saluberrimo consilio edi jussum, ut unus, idemque modus in docendo & discendo Christianam doctrinam ab omnibus teneretur*. Et in hoc libello, qui titulum præsefert: *Dottrina Christiana composta per ordine di N. S. Papa Clemente VIII. dal R. P. Roberto Bellarmino della Comp. di Gesù, Card. di S. Chiesa*, in declaratione quinti Articuli Symboli Apostolorum, sic præcise traditur: *Ma in questo profondo della terra vi sono quattro come profondissime caverne; una per i dannati, che è la più profonda di tutte; così conviene, che i superbi Demonj, e gli uomini loro seguaci stano nel più basso luogo e più lontano dal Paradiso che si possa trovare. Nella seconda caverna, la quale è alquanto più alta, vi stanno quelle anime, che patiscono le pene del Purgatorio; Nella terza, che è anco più alta, vi sono le anime di que' fanciulli, che sono morti senza battesimo, le quali non patiscono tormenti di fuoco, ma solo la privazione perpetua dell'eterna felicità. Nella quarta, che è la più alta di tutte, stavano le anime de Patriarchi, Profeti, ed altri Santi, che erano morti prima della venuta di Cristo*. Unde videtur, quod Theologus noster sicut suæ censuræ voluit supra in verb. *Cappellanus in com. num.* 19. Declarationem Sacræ Congregationis Concilii, ita hic etiam (ut critica oratio cresceret) voluerit ipsi subjicere adhuc ipsas Pontificias sanctiones. Et ecce plusquam Salamon hic; *Matthæi* 12. 42. Vide etiam ad rem S. Bonaventuram a me allatum sub verb. *peccatum n.* 80. & S. Thomam adductum in egregio Bullario præclarissimi Ordinis Prædicatorum, *tom.* 2. *pag.* 109. *in Constitut.* 3. *Clementis V. incip. Benedictus Deus*, *sub num.* 13. ubi sic expresse habetur: *Quadruplex autem* 2. *art.* 1. *quæstiunc.* 2. *& in* 4. *dist.* 45. *q.* 1. *art.* 1. *Damnatorum scilicet, puerorum, limbus videlicet puerorum, purgandorum, seu Purgatorium, & Sanctorum Patrum, limbus nempe Sanctorum, qui decesserunt ante Christi adventum. In primo sunt tria scilicet tenebræ gratiæ, tenebræ gloriæ, & pœna sensus. In secundo sola duo prima. In tertio tantum secundum & tertium. In quarto erat solummodo secundum*. Hinc colligitur *ex S. Thoma* quis ille sit *Infernus*, in quem, ut loquitur diploma, *illorum animæ, qui in peccato mortali, vel cum solo originali decedunt, mox descendunt, pœnis tamen disparibus puniendæ*. Illi siquidem, qui in sola culpa originis sunt, pœnam damni duntaxat luunt; Alii vero actuali peccato lethali coinquinati, pœnas non solum *damni*, sed etiam *sensus* persolvunt.

I R R E G U L A R I T A S.

Responsio Auctoris ad §. 13.

DAdditor ait, Auctorem nostrum in hoc articulo Irregulares eos pronunciare, quos sacri Canones Irregulares non declararunt, sed tantummodo minime decet ad ordines promovere; & tales sunt plures ex iis, de quibus verba facit *num.* 12. & præsertim art. 8. patet hinc, quod personæ illæ viles, quas Auctor irregulares pronunciat, dispensatione haud indigent. Et tamen Ego *loc. cit.* pro eorum infamia, & irregularitate adduco nedum Sacros Canones, sed & leges civiles, ut ibi videri potest: quæ jura tum Canonica, tum civilia adducunt alii plures, & signanter sapientissimus Gregorius Rossignolus, cap. 1. *de Ordinibus in communi quæst.* 3. *art.* 12. *num.* 5. qui ibidem sub num. 24. subjungit, quod infamia ex arte vili non tollitur, nisi per Romanum Pontificem. Et ratio est, quia quæ sunt juris positivi communis, non cadunt nisi sub potestate Pontificis, vel Principis, secundum quod jus est Canonicum, vel civile. Quum igitur infamia, quæ consurgit ex utroque allegato capite sit juris Canonici communis, ut habetur ex cap. *admittuntur*, *dist.* 54. & glos. in cap. *Nihil*, verb. *suspendantur*, *de elect.* & ex Clement. *prima* de Institut. & ex cap. *In Capite Quadragesimæ dist.* 50. & cap. ex *pœnitentibus eadem dist.* sequitur, quod impedimentum ad Ordines, quod ex eodem consurgit, non possit, nisi per Romanum Pontificem auferri. Quod & replicat *in disput.* 3. *de Irregularit.* q. 5. *cap.* 8. *n.* 20. dicens. Huc etiam venit difficultas, a quo possit dispensari Irregularitas proveniens ex exercitio artis ignominiosæ, quæ etiam potest reduci ad infamiam; Respondendum, non posse dispensari, nisi a Romano Pontifice, vel ab habente ab ipso facultatem; adeoque dictæ personæ viles indigent dispensatione.

J U B I L Æ U M.

Responsio Auctoris.

CIrca *Jubilæum*, ultra tradita a me *in tom.* 4. verb. *Jubilæum* per tot. plura adhuc a me sunt addita *in tom.* 8. *in Additionibus* quoad verb. *Jubilæum num.* 57. & *in Supplementis* ad d. verb. a num. 1. ad 49. inclusive, ubi afferuntur ad id Constitutiones Benedicti XIII. & Benedicti XIV. cum variis super his adnotationibus relate ad dubia ab eodem Benedict. XIV. resoluta, quæ omnia poterant a *Theologo* adnotari; quæque in hac editione omnia simul collecta habes dict. verb. *Jubilæum*.

L E X.

Responsio Auctoris.

ADvertendum est quod relata hic opinio de vagis seu vagabundis impugnata a *Theologo*, non est mea, sed Doctorum *ibi* adductorum, ut clare patet ex verbis meis, dico enim: *Et ratio istorum est*; sed mea vera opinio est illa a me conclusa antea sub *num.* 46. & 47. ubi adductis juribus & auctoribus pro illa tuenda concludo sic: *Unde colligitur, eos in quovis loco, ubi hospitantur, sortiri forum, ac ejusdem legibus subjici, alias nullis legibus localibus ligarentur, quod esset absurdum. Unde Parochus proprius &c.* Et relata opinio Auctorum sub *num.* 48. est tantummodo ad eruditionem, ut legentes sciant quid etiam alii sentiant, relinquendo interim unamquamque opinionem hujusmodi etiam ex supra traditis, & a *Theologo* notatis in suo probabilitatis gradu, juxta tradita a recmemor. Benedicto XIV. in Constitut. incip. *sollicita ac provida* §. 17. ubi expresse sic habet: *Hoc de cetero cogitantes, non paucas esse opiniones, quæ uni scholæ, Instituto, aut nationi certo certius videntur, & nihilominus sine ullo fidei, ac Religionis detrimento ab aliis catholicis viris rejiciuntur, atque oppugnantur, oppositæque defenduntur, sciente ac permittente Apostolica Sede, quæ unam-*

quam-

quamque opinionem hujusmodi in suo probabilitatis gradu relinquit.

L I T A N I Æ,

Responsio Auctoris.

SEd jam hoc decretum fuerat a me allatum *in Supplementis* una cum aliis in fine & in verb. Officium Defunctorum. Vide ibi, ubi multa alia ad rem.

LUDUS, SPONSI.

Responsio Auctoris.

SEd bona venia *Theologi* jam a me est *ibi* tradita manifesta ratio quare non possit in primo casu, & possit in secundo; quia in primo casu est manifesto inæqualitas contractus, si Paulus possit solum perdere duos florenos cum solo Petro, & velit unico ictu ab ipso solo collusore Petro lucrari quatuor. Si autem unico ictu exponat Paulus duos florenos cum Petro & aliis tribus vel quatuor colludentibus, & singuli exponat solummodo duos florenos, poterit Paulus suis duobus florenis unico ictu lucrari octo aut decem, idest duos a singulis, quia duos suos etiam exposuit quadruplici aut quincuplici jacturæ apud singulos unico ictu, quia in hoc secundo casu adest manifesta æqualitas, quia sicuti illi quatuor aut quinque colludentes cum suis duobus respective expositis florenis, possunt singuli singillatim unico ictu lucrari illos duos florenos expositos a Paulo, ita etiam Paulus poterit unico ictu lucrari ab illis singillatim suos duos expositos florenos; sicuti enim possunt singuli singillatim unico ictu vincere duos expositos florenos Pauli, poterit pariter Paulus unico ictu vincere illos similes duos florenos a singulis singillatim expositos. Militat enim inter ipsos omnimoda æqualitas & par ratio, & ubi eadem est ratio, eadem est etiam legis dispositio; *Legem Ideo 27. de legibus, Legem Illud 32. ff. ad. Legem Aquiliam, & cap. Inter corporalia 2. de translat. Episcop.* tum quia talis inter ipsos intercedit expressus, seu tacitus contractus, ut singuli vicissim possint sic perdere, aut lucrari, & contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur; *c. Contractus 85. de Regul. Juris in 6. L. Contractus 23. ff. de diversis regul. juris, L. Depositum 1. ff. deposit. §. 6.* Nec cuiquam in tali casu fit injuria, quia scienti & consentienti non fit injuria, neque dolus; textu expresso in *cap. scienti 27. de Regul. Jur. in 6. L. Nemo videtur 145. ff. de diversis Regul. Juris*, ibi; *Nemo fraudare videtur eos qui sciunt & consentiunt.*

M A G I S T E R.

Responsio Auctoris.

NOtat hic *Rom. Theologus* duo a me tradita esse *loc. cit.* quæ cum Ethica Christiana cohærere haudquaquam posse videantur. Primum, quod ab omni culpa sint immunes, ac justitiam nullo modo lædant, qui communi, hoc est usu frequentata arte, & sine vi, fraude, mendacio, & comminatione curant ad se trahere discipulos alias scholas frequentantes. Alterum vero, quod a lethali culpa excusari universim possint Magistri, & Concionatores, qui omnibus artibus, & mediis utuntur, ut scolares, vel auditores sibi accumulent &c. Ast hic Typographus Venetus vellet scire a nostro Theologo, an juxta hæc sua principia, ei licuerit tam avide, & ardenter promovere suam editionem Romanam, ipsam sic magnificando, & Venetam parvipendendo ad retrahendos emptores ab emptione Venetæ, & ipsos attrahendos ad emptionem Romanæ, cum tanto suo detrimento nedum spirituali, sed & temporali, quum ipsum sic incitaverit ad non parvam spiritus perturbationem, & animadversionem nedum contra ipsum Theologum, sed & ipsum penitus innocentem Lucium, ut ei, quamvis falso, sed constanter repræsentatum, contra suam illibatam fidem, & religiosam integritatem socium cum Theologo pro editione Romana in tantum detrimentum suæ Venetæ editionis, ut ex epistolis, quæ adhuc servantur, plenis querimoniis, indignationibus, & protestationibus se velle omnem movere lapidem in Urbe, & Orbe pro reparatione tanti sui indebiti detrimenti. En quot mala, quot hinc, & inde animorum perturbationes. Sed ad hæc nil noster Theologus, omnia sibi licent, aliis nihil, prædicat aliis non furandum, & ipse in hoc genere ex assertione Typographi, satis superque furatur.

M A R I T U S.

Responsio Auctoris.

DIcit *Theologus* quod falsum visum est celebrioribus Theologis, virum posse quæcumque uxoris suæ vota irritare &c. atque hinc patet, quam inepte ad id afferatur Paulinus textu ad *Ephes. 5. v. 22. &c.* sed bona venia ipsius *Theologi* ea non est mea opinio, & Paulinus textus affertur ab aliis; dico enim ibi *secundum alios*: Meam autem opinionem aperte declaro *n. 5. immediate sequenti* sic concludendo, quamvis tamen probabilius sit cum S. Antonino, Navarr. Azor. Valent. Suarez, Less. Bonacin. Layman, Castrop. Illsung. citatis, & secuti a La Croix *lib. 3. part. 1. n.* 493. quod maritus possit solum irritare illa vota, quæ ut dictum fuit præjudicant usui Matrimonii, educationi prolis, vel administrationi familiæ.

M A T E R.

Responsio Auctoris.

QUæ addita sunt hic *circa fin.* jam fuerant a me tradita sub verb. *Filius a n. 113. ad 119.* præsertim quod filius non teneatur credere matri asserenti ipsum natum esse ex adulterio; & quod derisus fuerit, & adhuc in dies irrideatur Rex, qui ad confessionem matris, quod natus erat ex adulterio regno se abdicavit. Vide *ibi* multa *ad rem*.

MATRIMONIUM.

Responsio Auctoris.

PLura hic adducit *Rom. Theologus*, ut inde constet, probabiliorem non esse assertionem, quam tradidi *loc. cit.* at si attente perpendantur omnia *ibi num. 16. & 17.* producta, & quæ tradit rec. mem. Benedictus XIV. *de Synodo diœc. lib. 6. cap. 7. n. 3. ad 5. & lib. 8. cap. 13. a n. 4. ad 8.* manifeste patebit, probabiliorem revera esse opinionem meam. In dicto enim *cap. 13. num. 4.* laudatus Pontifex sic expresse asserit. *Verum quamquam huc usque explicata Melchioris Cani sententia tot doctorum suffragiis communita sit valde probabilis . . . attamen nullus inficiabitur, communiorem esse contrariam aliorum opinionem, qui constanter defendunt solos contrahentes esse ministros Sacramenti matrimonii, quod proinde necessario ab illis confici docent simul ac validum inter se ineunt conjugii contractum*; quæ est mea probabilior assertio, quamvis etiam contraria opinio sit vere probabilis, ut & ego ipse jam ibi *sub num. 18.* tradidi. Porro ad suam, simul & meam, assertionem ostendendam communiorem & probabiliorem Pontifex, ultra solida fundamenta adducta *loc. cit.* in dicto *numer. 4.* sic prosequitur: *Hanc quippe sententiam propugnarunt fere omnes antiqui Theologi, Jurisque Canonici Interpretes, quos citant & sequuntur Vasquez, Sanchez, Theoph. Raynaudus, Frassen, Card. de Lauræa, Clericatus, Card. Gotus. Nec verum est, quod nonnulli jactitant, hanc opinionem ultra montes esse jam fere antiquatam, ex illis quippe qui ultra montes non diu antea scripserunt, eamdem tuentur Van-Espen, Simonet, Boucat, Auctor Theol. Moral. ad usum seminarii Petrocorensis, Merbesius, Pontas, aliique non pauci, quocirca Tournelii, quamquam Melchiori Cano adhæserit, nihilominus ingenue fassus est loc. cit. Si ex Auctoritate & numero scholasticorum pugnandum hic foret, vinceret haud dubie opposita sententia.* Sic laudatus Pontifex ad litteram *loc. cit.* merito legendus & sequendus. Et doctissimus Malchat edition. Romin. 1757. celeberr. Ubaldi Giraldi *tom. 2. l. 4. tit. 1. num. 41.* expresse tradit: *Denique ministri hujus Sacramenti sunt ipsi contrahentes, non vero Sacerdos; ita vera sententia*, quam efficaciter probat. Unde hic mirandum, quod dictus Ubaldus unus ex Revisoribus probaverit censuram propositionis, ut probabilioris a me traditæ, quando ipsemet cum suo Malchat in sua editione eam non tantum ut probabiliorem, sed ut absolute veram propugnat, itaque expresse concludit: *ita vera sententia*;

In dict. verb. & Art. n. 18.

Responsio Auctoris.

COntendit hic *Rom. Theologus* quod probabilior sit illorum opinio, quæ negat omnino Matrimonium hujusmodi, nempe contractum ex dispensatione Pontificia inter fidelem, & infidelem esse Sacramentum ex parte fidelis seu baptizati. Sed mea opinio defenditur non solum ab Auctoribus *ibi* a me allegatis, sed etiam ab Henrico a S. Ignatio in Ethica amoris tom. 3. lib. 8. part. 2. cap. 8. Tournelio de Matrimonio pag. 95. Edit. Parisien. 1730. Card. de Lauræa *disp. 13. de Matrimonio art. 10.* in quo ulterius *num. 163.* id probat ex paritate Baptismi, qui ministratus ab infideli animo faciendi quod faciunt fideles, est verum Sacramentum. Tum quia si duo fideles Matrimonium contrahant, & unus sit in peccato mortali; & incapax gratiæ Sanctificantis a Sacramento provenientis, alter qui obicem non habet peccati, recipit gratiam & effectum Sacramenti, quin possit ab obice & indispositione alterius præpediri; ita in nostro casu idem est dicendum, si unus sit fidelis, capax Sacramenti ratione Baptismi, & alter sit infidelis, & incapax ob defe-

ctum

ctum Baptismi, & ita in uno sit Sacramentum, & non in altero, ea potissimum ratione; ut jam tradidi, quod nemo fidelis ex divina ordinatione potest contrahere matrimonium nisi simul efficiat Sacramentum, quum ipsemet fidelis seu baptizati contractus sit ipsummet Sacramentum; & ideo non contraria, sed mea videtur probabilior opinio.

In dict. verb. & Art. n. 34.

Responsio Auctoris.

NOtat hic R. *Theologus*, quod non videtur temeritatis damnari posse, qui neget Sacramentum esse per Procuratores matrimonium. Immo videtur velle probabiliorem esse contrariam sententiam, pronunciatque ipsam tutiorem. Ast ultra *ibi* allegatos auctores, & a me adductos pro mea sententia, id tenent etiam plurimi alii, & signanter Card. Gotti *de Sacramento Matrimonii quæst.* 2. *dub.* 3. §. 3. *per tot.* ubi etiam solvit objecta; Pontas verb. *Matrimonium* 111. *casu* 19. Antoin. tract. de Matrim. q. 7. Malchat editionis Rom. doctiss. Ubaldi 1757. *lib.* 4. *tit.* 1. *n.* 54. expresse dicens: *fideles etiam post Tridentinum contrahere possunt per Procuratorem matrimonium in ratione Sacramenti*; quod efficaciter probat, & solvit objectiones, uti faciunt Pontas, Antoine, & peren. mem. Benedictus XIV. de Synodo diœcesana lib. 13. c. 23. n. 9. ubi plura tradit ad rem merito videnda, & observanda. Unde contraria opinio non est probabilior, sed illa mea; dummodo attendantur, & serventur omnia a me ipso tradita *cit. n.* 34. ad 40. inclusive. Unde hic recurrit nova admiratio, novusque stupor, quod dictus Ubaldus, et Revisor probaverit sententiam *Theologi Romani*, ut probabiliorem, atque tutiorem contra meum assertum, quum ipsemet eum suo Malchat *loc. cit.* in sua novissima editione Romana juxta meam assertionem, & contra conclusionem *Theologi* sic expresse, ut supra concludat: *Fideles etiam post Tridentinum contrahere possunt per Procuratorem Matrimonium in ratione Sacramenti*.

In dict. verb. Artic. 2.

Responsio Auctoris.

NOtat hic *Rom. Theologus* circa doctrinam necessariam in iis qui contrahere Matrimonium velint videndum esse Benedict. XIV. de Synodo Diœcesana lib. 8. c. 14. sed & videnda est etiam circa doctrinam Christianam tota integra ejusd. Pontificis Constitutio 42. incip. *Etsi minima*, ab ipso *loc. cit.* indicata, ejusque summarium in indice *tom.* 1. ejus Bullarii verb. *Doctrina Christiana*, & verb. *Matrimonium*, juxta a me allata *in Supplementis* dict. verb. *Doctrina Christiana*, & *Matrimonium*, quæ omnia sunt exacte observanda.

MISSÆ SACRIFICIUM.

Responsio Auctoris.

DIcit hic Rom. *Theologus*, quod valor Sacrificii Missæ, seu vis, & dignitas illius ratione rei oblatæ infinitus est, nam eadem victima est, quæ oblata pro nobis in Cruce fuit, idem sacerdos, unum, & idem proinde Sacrificium, sola offerendi ratione diversum, ut ait Tridentinum. Ast quamvis sacrificium Missæ in se & in actu primo, quatenus exprimit virtutem, & sufficientiam sacrificii Crucis, habeat valorem infinitum, sacrificium tamen Missæ quantum ad applicationem, & in actu secundo, de quo loquitur mea conclusio, habet revera fructum, seu valorem tantummodo finitum, quia licet Sacrificium Missæ sit idem cum sacrificio Crucis, & tota efficacia Sacrificii Missæ consistat in applicatione valoris Christi, ut ait Concil. Trid. *sess.* 22. *c.* 1. & 2. Hæc tamen applicatio fit finito modo, & per partem, sic Christo volente, ob hanc differentiam inter sacrificium incruentum, & illud cruentum, quod scilicet cruentum non sit reiterabile, incruentum vero potest, & debet jugiter reiterari, ut in dies ubique servatur, adeoque quamvis sacrificium Crucis fuerit, & sit valoris infiniti, quum Christus, qui voluit tantum semel mori, etiam unico Crucis Sacrificio voluerit omnia impetrari; e contra vero, quia voluit, Sacrificium Missæ multiplicari, etiam voluit per illud merita suæ passionis per partes applicari, sicque finite, & limitate; alias sequerentur illa inconvenientia a me allegata *loc. cit. num.* 15. & 16. & ab aliis passim. Unde firmiter sic tenenda est mea sententia, uti eam tenent S. Thom. S. Bonav. Scotus *locis a me cit.* Eminentiss. Card. Gottus *quæst.* 2. *dubio* 1. §. 2. *de valore, & subjecto sacrificii Missæ*. Celeberrimus Concina *lib. de Eucharistia* 3. *dissert.* 2. *de sacrificio Missæ*, *c.* 3. Mastrius in 4. *disp.* 4. *q.* 6. *n.* 117. Clericatus *de sacrificio Missæ decis.* 33. *n.* 35. & *seq.* cum pluribus aliis ibi cit. Palqualig. *de sacrificio Missæ*, *q.* 119. *n.* 3. & 5. ubi plures Doctores cumulat. Bard. Bellarm. *lib.* 2. *de Missa*, *c.* 4. *prop.* 4. Card. Toletus *lib.* 2. *c.* 6. & 8. Gavant. *part.* 2. *tit.* 8. *n.* 3. & alii, quos citat, & sequitur Layman *lib.* 5. *tract.* 5. *c.* 1. *n.* 9. Reiffenstuel *Theol. Moral. tract.* 14. *de Sacramentis dist.* 5. *q.* 5. *conclus.* 1. testans de communi, paucis exceptis. Felix Potestas *de Sacrificio Missæ*, *n.* 234. Henno *tom.* 2. *de Eucharist. Sacrament. disp.* 11. *concl.* 2. ubi multa tradit ad rem, allegans etiam D. Thom. *in* 4. *dist.* 45. *art.* 4. *q.* 3. *ad* 2. ubi docet, quod quamvis Sacrificium Missæ infinitam contineat virtutem, illa tamen limitatur ad determinatum effectum; quod confirmat praxis Ecclesiæ plura Sacrificia non solum pro diversis, sed etiam pro eodem sive vivo, sive defuncto offerentis, & sic alii passim.

In dict. verb. ad Art. 3. n. 14.

Responsio Auctoris.

DIcit hic *Rom. Theologus*, quod nimis laxa Censoribus visa est *Ferraris* assertio. Ecquis enim credat posse Capellanum, qui celebrare quotidie tenetur ... semel in hebdomada a celebrando abstinere? Ast Ferrariana assertio fundata est nedum in *ibi* adductis, sed insuper in præciso decreto ad id emanato a *Sacra Congreg. Visitationis Apostolicæ* sub *die* 18. Jul. 1697. relat. a Monacell. edition. Roman. 1709. *tom.* 3. *in Appendice* ad *Formul. Instruct.* 5. *pro adimplemento onerum Missarum*, *num.* 11. jam a me allat. ad litteram in verb. *Cappellanus in communi*, *n.* 8.

In dict. verb. & Art. n. 16.

Responsio Auctoris.

ADditor hic sub num. 11. & 12. dicit: male autem *Auctor* absolute sentit, celebrari eas debere a Regularibus, & asserit, receptam esse distinctionem, quod, aut legatum celebrationis directum est in Ecclesiam, ut, si Ecclesiæ relicta sit aliqua summa pro missarum celebratione, & tunc hæres non potest deputare Sacerdotes: aut vero legatum celebrationis directum est in hæredem, ut puta, si hæredi injunctum sit, ut Missas in Ecclesia illa celebrari faciat, & in hoc casu est liberum hæredi deputare Sacerdotes sibi benevisos. Ast cum bona venia D. Additoris non videtur sic recepta asserta distinctio, ut clare patet ex contrariis decretis Sac. Congreg. Concilii allatis a *me loc. cit. num.* 23. & signanter in *allata Romana Oneris Missarum* 17. *Novemb.* 1731. ubi quamvis legatum celebrationis missarum directum esset in hæredem, hoc non obstante, S. C. juxta votum Eminentiss. Vicarii censuit, *Missas esse celebrandas a Religiosis Sanct. Francisci*. Quod iterum confirmavit *die* 13. *Jan.* 1732. & instante adhuc hærede, ac proposito dubio: *An sit standum, vel reced. a decisis in casu &c.* die 22. Mart. 1732. eadem Sac. Cong. Conc. respondit, *in decisis & amplius*, non obstantibus decretis contrariis allatis ab hærede *in Romana* 11. *Januarii* 1639. & *in Maceraten.* 15. *Martii* 1692. Quæ particula, & *amplius* denotat, quod omnes Eminentissimi Cardinales fuerunt in decisione concordes, & quod, quum materia, seu causa de se clare patet, non sit amplius proponenda, ut explicat, & declarat Cardin. Lambertinus postea Benedictus XIV. *volum.* 3. *notificat.* 14. *pag.* 163. editionis Bononiensis. Ac pariter legatum erat directum in hæredem in allata *Mediolanen. celebrationis Missarum* 12. *Maji* 1736. & tamen eadem S. Cong. C. respondit, pro celebratione Missarum non esse in arbitrio hæredis deputare alios Sacerdotes, sed esse eligendos Religiosos ejusdem Ecclesiæ. Et hoc non obstante, quod Vicarius Generalis in civilibus confirmans interpellationem administratorum conservatorum vulgo nuncupat. *del Rosario* declaraverit in sententia, auditis partibus, edita, Fratres S. Mariæ Paradisi tertii Ordinis S. Francisci desistere debere a celebratione Missæ; & sic pluries jam censuerat eadem S. Cong. Concil. & signanter *in Romana eleemosynæ Missarum* 5. *Septemb.* 1718. *in Regien.* 1. *Augusti* 1719. *In Bituntina Missarum* 19. *Novembr.* 1729. & sæpe alibi. Nec tam evidens est, quod Sacra Congregat. Concil. secuta fuerit absolute assertam distinctionem a D. Auditore *in Taurinen. celebrationis Missæ quotidianæ* 20. *Maji* 1752. jam allata a me in supplement. *secundæ editionis Venetæ*, pag. 40. ubi Sac. Congr. Concil. respondit quidem ad primum, *negative quoad primam partem*, *affirmative quoad secundam*, sed cum addito; *Et ad mentem*, & *mens est*, *quod præferantur Oratores Dominicani in casu*, *de quo agitur*, quamvis ipsi Patres Dominicani sua jura non produxissent, ut refert Eminentiss. Furiettus tunc Secretarius dictæ Congregationis in expositione dictæ causæ. Ibi: *a Patribus Dominicanæ familiæ nihil habuimus*. Unde in hoc rerum statu judicent æqui rerum æstimatores, qui male senserit, an *D. Additor*, vel ego *Lucius Auctor*. sub *dict. n.* 23. tot. solida fundamenta pro mea conclusione adducens. Ecquis non videat, si esset recepta a Sacr. Congregat. illa asserta a D. *Additore* distinctio, quod nullæ amplius similes causæ proponerentur? Regulares enim illi, in quos

erat

esset directum legatum relicta eis aliqua summa pro celebratione Missarum, iniae possent sine ulla contradictione libere in sua Ecclesia celebrare. Alii vero, in quos non esset directum legatum, sed potius directum esset in hæredem, nulla eis relicta summa pro Missarum celebratione, jam nulla ratione possent prætendere earum celebrationem: sicque undequaque ex utroque capite constaret motivum proponendi in Sac. Congreg. similes causas; & tamen in dies passim proponuntur; ut videre est in Thesauro Resolution, *Dictæ Sacra Congr. Concil.*

In dict. verb. & Art. num. 35.

Responsio Auctoris.

UT quid? Nonne ex Trident. *sess.* 22. *cap.* 2. Sacrificium Missæ est impetratorium pro quacumque necessitate? Nonne qui vult impetrare debet postulare firmiter credendo, sine ulla hæsitatione se impetraturum? Postulet in fide nihil hæsitans (*Epist. Cath. Jac. Ap. c.* 1.) qui enim hæsitat ..., non ergo æstimet homo ille quod accipiat aliquid a Domino. Et si ego firmiter adhærens Scripturæ, reum faciam gravis culpæ Sacerdotem, qui accepta ab infirmo stipe pro celebranda Missa debito tempore ad impetrandam ejus salutem, distulerit celebrationem post ipsius mortem sequutam, & asseram, *quum forte mortuus non fuisset*, si Sacerdos pro ipso debito tempore celebrasset, est ne dicendum, quod divinare videor?

Ad Artic. V.

Responsio Auctoris.

QUO ad dicta in his *additionibus* sub numer. 7. *& seq.* poterat *Additor.* & debuerat videre Decret. *Sac. C. Concilii* a me jam allatum in verb. *Missa art.* 2. *n.* 18. relat. a Card. Lambert. postea S. P. Benedicto XIV. *in tom.* 3. *pag.* 189. *edition. Bononien.* ubi sancivit, modicum tempus debere intelligi infra mensem. Vide *ibi* expresse determinatum tempus a Lege.

In dict. verb. & Art. ad num. 13.

Responsio Auctoris.

DEcretum hoc *S. C. Conc.* quod ex comment. Cardin. Petra hic adnotat *R. Theologus*, jam a me allatum fuit integrum sub *verb. Oratorium num.* 78. *Vide ibi*.

In dict. verb. & Artic. ad num. 30.

Responsio Auctoris.

SED etiam totum id jam fuit a me traditum in *Supplementis* secundæ Editionis Venetæ, qua utitur R. *Theologus*, quod ipse pro fide sua debuerat advertere & adnotare.

M O N I A L E S.

Responsio Auctoris.

CAvendum est ab *Auctore* (inclamat hic *Additor* sub *numer.* 15.) cavendum est ab *Auctore hic num.* 36. absolute pronunciante Parochum, in cujus Parochia est Monasterium assistere posse matrimoniis harum puellarum. Uti enim recte monuit *san. mem. Bened. XIV. &c.* Ast bona *Additoris* venia, debebat ipse advertere & adnotare, quod totum id jam fuerat a me *Auctore* allatum *in Supplement.* verb. *Matrimonium numer.* 50. *& seq.* Insuper iis num. 16. subjungit: cavendum etiam ab *Auctore*, qui *numer.* 84. sentire videtur, Novitiam ex causa infirmitatis egressam a Monasterio, reversam debere inchoare annum Novitiatus, non *decisum fuisse*: *Pellizarius de Monialibus cap.* . *num.* 47. *a Sacra Congreg.* contrarium. Ast ego pro mea conclusione assero tria decreta *sacr. Congreg. Episcoporum*, & D. Additor tantummodo refert ex Pellizario Sac. Congreg. sensisse contrarium. Hinc videat prudens lector, cui magis fidendum, an D. Additori citanti contrarium decretum sine ulla assignatione diei, mensis, anni, & loci; an mihi afferenti tria decreta cum assignatione temporis & loci quo & unde fuerunt emanata. Vide *ibi* num. 48. & Decretum allatum *num.* 85. immediate sequenti. Denique sub *num.* 17. reperit *Additor* cavendum ab *Auctore* qui *n.* 100. videtur adhærere; Doctoribus tenentibus, quod professio emissa post annum probationis a puella hetica non prosit Monasterio, quoad acquisitionem bonorum. Ast ego *ibi num.* 99. sentio contrarium, quamvis *num.* 100. *& seq.* referam opinionem Ricci relati & secuti a Monacell. *part.* 2. *tit.* 13. *formula* 5. *num.* 14. *edition. Rom.* 1706. Hinc a quo nostrum, an a me, an potius a D. *Additore* hac in re cavendum sit, judicet prudens Lector.

Ad secundum Articulum.

Responsio Auctoris.

D. *Additor* hic sub *num.* 12. hæc habet quod demum concernit livella, quidquid alios allegans contradicat *Auctor num.* 73. *& seq.* semper, ac hi a Moniali unica fit dilatio livellorum pro futuris annis, opus est licentia Summi Pontificis. Ast ego *Auctor* expresse teneo, requiri ad id dictam licentiam; ut clare patet *n.* 71. ubi inter alia refero etiam decretum *Sac. Cong. Episcop. & Regular.* 16. *Januarii* 1739. *num.* autem 73. *&* 74. refero tantummodo opinionem aliorum, non eam sequendo, ut evidenter demonstro dicens: *Et ratio istorum est*, &c. Vide *ibi* etiam sub *n.* 75.

M O N T E S P I E T A T I S.

Responsio Auctoris.

THeologus noster sic sua hæc addenda incipit: Vide amice lector, quam consona sit Ferrariana doctrina *num.* 16. expressa cum sana Theologia. At non est cur tantum indebite exaggeret contra Ferrarianam doctrinam, *ibi* & sub aliis numeris traditam. Videat, quæso, amicus lector, quæ ego *ibi* sub *num.* 12. 13. 14. *&* 16. trado ex doctiss. Rossignolo, uno ex primariis Theologis & consul temporis in amplissima Mediolanen. Civitate. Videat & perpendat meam expositionem in *Summario* sub *dict. num.* 16. & quæ concludo sub eodem num. in corpore dicens: *Non de facili tamen est id consulendum, & ad praxim reducendum, quum non pauca subsint pericula in detrimentum montium & gravamen pauperum.* Videat & perpendat allatam a *Theologo* hic Constitutionem Benedicti XIII. *Jamdudum*, quæ est 286. in ordine Bullarii, in cujus Summario sic expresse habetur: *Infliguntur pœnæ in depositarios, ministros &c. qui alienam pecuniam sibi creditam, & depositam fraudant*; de quibus fraudulentis depositariis & ministris loquitur ipsa Constitutio, de quibus ego nec verbum facio, probe sciens quod fraus & dolus nemini debet patrocinari, *cap. Quum universorum* & *de rerum permutatione; cap. Officii* 14. *de Testamentis; cap. Audivimus* 3. *de collusion. detegen. Clemen. dudum* §. *hujusmodi, de Sepulturis.* Videat demum & perpendat omnia & singula, & pro sua eruditione & æquitate pronunciet.

M O R I B U N D U S.

Responsio Auctoris.

REcte quidem advertit R. *Theologus*, sed etiam advertere & adnotare debebat, quod ea omnia quæ hic adnotat ipse, jam a me adducta fuerant in *supplementis* secundæ editionis Venetæ, qua ipse utitur, sub verb. *Eucharistia num.* 12.

In dict. verb. ad num. 36.

Responsio Auctoris.

NEquaquam ex inadvertentia recensui, quæ ex Rotilio protulit *loc. cit.* sed ex animo atque consulto, probe sciens Auctorem illum non haberi apud eruditos tanquam Auctorem deridendum; quinimmo plures ac plures sanæ mentis homines ipso uti in multis, quæ erudite tradit in dicto suo Opere ab ipso quæ excerpsi, ad meram eruditionem protuli; & si *Theologo non* displicent, aliis certe non displicebunt.

In dict. verb. ad num. 39.

Responsio Auctoris.

R*Omanus Theologus loc. cit.* ait: Præsens Sacerdos sit, non præcisus, qui tamen nolit, aut non advertat necessitatem absolvendi, non puto invalidam fore datam a præciso absolutionem, ut asserit Ferraris *numero* 33. At neque per somnium id asserit Ferraris pro allata hypothesi; debuerat enim scire noster *Theologus*, ut scio ego Ferraris, quod in jure talis sacerdos in data hypothesi haberetur, ut absens: pro absente enim habetur, qui præsens, quod peragere tenebatur, non facit, quodque, ut faciat, ei incumbit. *L. non tantum si*, §. *penultim.* & *ibi addit. Margin. ff. de fideicommissariis libertatibus: & qui non intelligit, aut non advertit, nec præsens dici potest. L. coram Titio* 209. *& L. apud Labeonem* 246. *ff. de verborum significat. cum similibus.* Nec illa hypothesis fuerat exprimenda, quia frustra exprimitur, quod intelligitur. *L. Cornelius* 69. *de hæredibus instituend. L. Hæc verba* 3. *ff. de Legatis* 1. Unicuique enim etiam in his cæco obvium est sine alia expressione,

& additione, quod ego loquor in præsentia alterius Sacerdotis carentis illis vitiis, & omnimode parati ad absolvendum, quod si talis non sit ille alius sacerdos, stat ibi tradita necessitas moribundi, & amplissima a Trid. concessa facultas; Ne hac occasione aliquis pereat.

M U N D U S.

Responsio Auctoris.

IN hoc Monito editorum *Theologus* noster asserit, quod Lucius de Paradiso terrestri multa habet, *a numer.* 56. *ad* 62. quæ a doctis viris non probantur. Et tamen ibi adducta a me sub *num.* 56. tradita sunt ab Eruditiss. Calmet, allegando 70. interpretes, & etiam a doctissimo Tostato. Quæ *numer.* 57. tenet communior inter Recentiores sententia, teste nostro Frassen, eamque plurimus probant Sixtus Senensis, Cornelius a Lapide, Maldonatus, Genebrardus, Pererius, & plures alii id colligentes ex Sac. Scriptura. Quæ *num.* 58. tenet Genebrardus, Frassen, Tostatus, & plurimi Patres tam Græci, quam Latini, ac etiam plerique Hebræi apud Malvendam, & ad id adducitur etiam Eusebius, & S. Hieronymus. Quæ *num.* 59. excerpta sunt ex Abulensi, Vincentio Fuga, Frassen allegante S. Augustinum, & Mosen-Barcepha. Quæ *numer.* 60. tradunt S. Epiphanius S. Augustinus, Tertullianus, Sixtus Senensis, Delrius, Bellarminus, Gregorius Valentia, Malvenda, Suarez, & fere tum veteres, tum Recentiores, ut testatur Tirinus Eruditissimus allegans, id tenere etiam Sanctos Irenæum, Isidorum, Hieronymum, Justinum, & S. Thomam, & etiam Abulensem, Cornelium a Lapide, Salianum & novissime tradidit piissimus, & Eruditissimus Clericatus *nelle spiche vulgare idiomate raccolte*, *verb. Elia, & Enoc*, ubi ex historia Chronologica nostrorum Franciscanorum Religiosorum Hyerusalem scripta a Patre Joanne a Calaora Observantis Provinciæ Burgensis *lib.* 2. *cap.* 4. refert mirabilem successum nostri Ven. Fratris Benedicti ab Aretio, ab Angelo in Paradisum terrestrem translati, indeque incolumis ad portum Civitatis Anconæ, & a me ibidem *num.* 61. ad corroborationem, & eruditionem, ut jacet, ex ipso transcriptum. Unde si Theologo nostro cum suis doctis viris tacito nomine allegatis, non probantur tradita *a numer.* 56. *ad* 62. sufficit mihi, quod prius fuerint probata, & tradita a tot Patribus, & Doctoribus undequaque omni eruditione, & virtute præstantibus a me citatis. Quod ego sub num. 69. adducam verba Martyrologii Romani pro asserendo anno Nativitatis Christi, sine ullo criterio, quod est extraneum institutum, venio potius commendandus, quam censurandus, quum ex documento Seraphici mei Patris S. Francisci velim in omnibus, & per omnia sequi Romanam Ecclesiam, quæ, relicto omni criterio, de anno Nativitatis Christi tenet, & servat universaliter, & ubique, ut canit in ipso Martyrologio. Fontes autem a quibus Ego mea asserta hausi, nequaquam sine injuria dicendi sunt turbidi, nisi quis turbidis oculis eos ut turbidos apprehenderit. Quæ Ego trado de rotunditate Terræ, dicit noster Theologus esse jam antiquata, & tamen ea sustinent etiam inter alios Purchotius *tom.* 3. *part.* 2. *sect.* 4. *cap.* 1. & Pater Fortunatus a Brixia *in Philosophia sensuum mechanica tom.* 2. *tract.* 1. *sect.* 2. *dissert.* 1. *proposit.* 1. *Scholio* 2. ubi adductis contrariis opinionibus cum suis præcipuis fundamentis *in §. verum* hic expresse concludit. *Verum ejusmodi momenta tanti neutiquam sunt, ut a communi de physica telluris rotunditate sententia nos recedere cogant.* Prius Theologus dixerat: cum Purchotio, vel Patre Fortunato a Brixia utitur, inoffenso pede Ferraris legi potest, nunc non sibi constans vult, opinionem de terræ rotunditate esse antiquatam, quamvis a tantis Auctoribus traditam, & novissime defensam a dictis Purchotio, & Fortunato, quibus ipse jure merito fidit. Tandem *Theologus* noster pro sui comitate concludit: Cætera Ferraris sphalmata quisque primo intuitu cognoscet. Ast vero rite perpensis omnibus a me ibi adductis ad cuncta mea asserta probanda, censent æqui rerum æstimatores indebitam injuriosam atque indignam datam ipsi a *Theologo* nomenclaturam, ipsumque amandant ad Præfationem *recol. mem.* Benedicti XIV. sui primi tomi *de Synodo diœcesana* §. *Porro*, ubi inter alia sic expresse habet: *nihil contumeliose jacentes in alios, quantumvis ab opinione nostra longe dissentiant; id enim homini Christiano indignum, & honesto viro indecens existimamus. Neque vero minus valide unumquemque sententiam suam tueri posse censemus, si ab aliorum contemptu & injuria abstineat.*

O D I U M.

Responsio Auctoris.

DIgnetur R. *Theologus* rite perpendere quæ a me tradita sunt *loc. cit.* & cautelam subjunctam *n.* 13. immediate sequenti ex S. Gregorio, S. Thoma & Scoto & adinveniet, subsistere meam assertionem in sensu, & modo ibi exposito.

OFFICIUM DIVINUM.

Responsio Auctoris.

FAlsam esse opinionem, quæ Clericos carceri mancipatos eximit a recitando Officio, fateor & Ego ipsissimo *loc. cit.* expresse dicens; *non tamen de incarceratis*, ut cum Tamburin. & aliis recte docet Sporer &c.

In dict. verb. & Art. num. 33.

Responsio Auctoris.

ASserit hic R. *Theologus*, quod Beneficiarius non satisfacit suæ obligationi restituendo fructus ob omissionem recitationis divini Officii per eleemosynas factas post dictam omissionem, nihil cogitando de suo debito, quia tunc, dicit ipse, liberaliter donat. At hoc nequaquam; quamvis enim Beneficiarius tunc actualiter & formaliter nihil cogitet de ipsa sua obligatione, habet tamen virtualem intentionem, ut dando eleemosynam, satisfaciat per illam omni suæ obligationi, ut cum pluribus aliis trado Ego *loc.* ibi *cit.* Nemo enim rationabiliter præsumitur velle charitatem exercere relicta sua obligatione ex justitia, adeoque nullo modo dicendum est, quod in casu liberaliter donet.

In dict. verb. Artic. 2. num. 36.

Responsio Auctoris.

FAllitur hic *Theologus* dicendo, quod Ego sequor opinionem illorum, qui asserunt, nullam requiri interiorem attentionem in recitatione divini Officii, quum ego expresse contrarium sentiam, prout debebat ipse advertere ex iis, quæ trado *num.* 41. Quinimmo opinionem talem ego oppugno in cit. verb. *Attentio* num. 22. & 23. ubi expresse trado, quod facillima est attentio interna superficialis ad verba cum pia intentione orandi, & colendi Deum prolata &c. Vide *ibi sub num.* 13. ubi expresse concludo quod ad satisfaciendum præcepto de recitando divino Officio, & de audienda, vel celebranda Missa requiritur sub culpa mortali, nedum attentio externa, sed etiam interna, & *num. seqq.* id efficaciter probo, & solvo objectiones, & num. 24. doceo, quod ad peccatum mortale incurrendum *ob defectum debitæ attentionis*, non est necesse, ut mentis evagatio sit deliberate, directeque volita, sed sufficit, quod sit volita indirecte. Quid clarius circa sententiam meam, contra falsam assertionem a *Theol.* nostro mihi impactam?

In dict. verb. & Art. num. 40.

Responsio Auctoris.

NON Ego reor sufficere superficialem tantummodo attentionem ad satisfaciendum obligationi divini Officii. Debebat enim R. *Theologus* fideliter referre integram meam conclusionem, nempe, *licet mortaliter peccent non tenentur ad ullam fructuum restitutionem, dummodo tamen integre, & cum intentione orandi & Deum colendi recitent.* Ad quod sustinendum adduco *loco* ibi *cit*, solida fundamenta, attente *ibi* perpendenda.

In dict. verb. Art. 3. num. 4.

Responsio Auctoris.

QUis ferre posse (*ait hic R. Theologus*) opinionem illam esse probabiliorem, quæ negat in confessione exprimendum esse numerum & qualitatem horarum, quas Clericus omisit? Hæc opinio nedum probabilior, sed omni etiam probabilitate caret. Ast debebat advertere *Theologus*, quod Ego ibi sub *num.* 3. concludo probabilius contrarium. Quod autem subjicio *num.* 4. est ad eruditionem, ut legentes percipiant etiam quid sentiant alii. Sicuti etiam, quamvis ex opinione Auctorum *ibi* allegatorum sub *num.* 9. trado, probabile esse, peccare tantum venialiter omittentem totas vesperas Sabbati Sancti, subjungo tamen *num.* 10. La Croix autem dicit, omittere totas Vesperas Sabbato Sancto *communiter censetur mortale &c.*

In dict. verb. & Art. num. 96.

Responsio Auctoris.

ASserit hic R. *Theologus*, quod Lucius noster dicendo, quod Canonici omnes in choro cum aliis debent canere, & psallere, & postea subdendo, quod ad id Episcopus potest illos hortari, sed non cogere, pro-

prio se perimit gladio; Ast vero Ego Lucius nec proprio, nec alieno me perimo gladio. Ibi enim sub *n.* 95. assero, teneri Canonicos cum aliis in choro canere, & psallere, & non satisfacere suæ obligationi, si solum assistant, & intersint Horis, & per Cappellanos, & alios Beneficiatos psallant, ipsi vero, vel *ibi*, vel Domi privatim recitent Horas, & ad id adduco decretum Sacræ Congreg. Concil. *quæ sub die* 20. *Aprilis* 1602. *censuit, teneri omnino psallere, alioquin obligationi suæ non satisfacere*. Et postea sub *num.* 98. subjungo, quod Canonici ex decentia debent alta voce canere in choro, & Episcopus potest illos ad hoc hortari, sed non cogere *ex Decreto Sacr. Congregat. Rit. in Egitaniensi* 23. *Novembris* 1602. ubi, ut vides, nec duo hæc decreta pugnant inter se, nec ipsa adducenda Ego meo me perimo gladio, ut arguitur Theologus. In primo enim decreto *sub die* 20. *Aprilis* 1602. Sac. Congreg. Concil. inhærens ipsi Concilio censuit, Canonicos teneri omnino psallere. Et in secundo postea eodem anno 23. *Novembris S. Rit. Congreg.* interrogata, an Canonici debeant alta voce cantare in Choro, respondit, quod Episcopus potest illos ad hoc hortari, sed non cogere. Aliud enim est, teneri Canonicos psallere in Choro, & aliud debere cantare alta voce, & ad illud possunt ab Episcopo cogi, quod negat secundum decretum de canendo alta voce. Sufficit enim, ut Canonici suæ satisfaciant obligationi, quod in choro cum aliis psallant, ut ex primo decreto, sed non tenentur omnes Horas alta voce cantare, nec ad id possunt ab Episcopo cogi, ut ex secundo decreto, & docet quotidiana praxis Cathedralium, & Collegiatarum. Vide ad id Concil. *Trid. sess.* 24. *cap.* 12. *&* Constit. Recol. memor. Benedict. XIV. incip. *Cum semper* §. *Huic demum* per extensum allat. a me sub verb. *Missa artic.* 4. *n.* 11. Et ecce duo gladii hic ad perimendam infirmam, & injustam Theologi censuram, & nec unus quidem, qui possit perimere sanam, & justam meam assertionem.

In dict. verb. Art. 5. num. 3.

Responsio Auctoris.

NEquaquam ego trado ut communius & probabilius, quod est damnatum expresse ab Innocentio XI. *in proposit.* 54. *ex damnatis ab ipso*; sed contra, assero quod sit communior, & probabilior opinio illorum, qui docent teneri ad recitationem minoris partis divini officii eum, qui non potest recitare majorem, contra eos qui adhuc post damnatam propositionem defendunt contrarium, sustinentes, suam assertionem non contineri neque virtualiter in dicta damnata propositione, nam dicunt ipsi, ut propositio maneat virtualiter damnata ex illatione, debet illatio esse evidens, ex hac autem sententia non infertur evidenter propositio damnata, quia Auctores hujus sententiæ assignant manifestum discrimen; nam præceptum Officii Canonici continet materiam dividuam, quæ dividitur in septem horas Canonicas, at vero præceptum, ad unam horam, v. g. Primam, quum terminatur ad Primam, ut Primam, præceptum illud continet materiam individuam, & quum una pars Primæ minor meditatae, non sit absolute Prima, non censetur moraliter ex minor pars; adeoque &c. Tum quia, dicunt dicti Auctores, si verb. gr. ex Prima Dominicæ essent lacerata duo folia, non esset obligatio illam exiguam partem recitandi; sic nec etiam, si quis in Matutino feriali haberet psalmos, sed non lectiones; Item nec si haberet omnes psalmos omnium horarum, non autem Hymnos, Capitula, Antiphonas, & Orationes; Item nec si memoriter sciret omnes psalmos, & carens Breviario & diurno nesciret hymnos, Capitula & Orationes teneretur ad recitandos illos psalmos, quia ut sic, psalmi illi non sunt matutinum, nec integra Hora, cum hæc constet psalmis, antiphonis, versiculis, lectionibus, & responsoriis, quæ videntur indivisibiliter præcipi, ita ut præceptum respiciat omnia illa per modum unius, & sine illis non videtur esse forma, & substantia talis horæ a S. Pio V. præscripta; quas rationes, & alias etiam post damnatam propositionem ab Innocentio XI. non pauci Auctores ut eruditis compertum, judicant adhuc probabiles. Ego vero assero, communius & probabilius esse contrarium, *arg. citat. propos.* 54. ex damnatis ab Innocentio XI. non autem quod communius, & probabilius sit id quod certissime damnatum est ab illo Pontifice; ut injuria mihi atque falso appingitur.

In dict. verb. & Art. num. 32.

Responsio Auctoris.

FAlsum, hic pronunciat *R. Theologus*, ex consuetudine ubique recepta Episcopos ab Officio persolvendo dispensare homines solere; ac multo magis falsum, posse id Vicarios generales, vel Regularium Superiores. Et tamen ultra citatos a me Auctores, id asserit etiam eruditissim. P. Antonine *tract. de virt. Religion. cap.* 1. *numer.* 5. ubi hoc habet: *Aliqui docent ex usu ubique recepto Episcopos & Superiores Ordinum posse dispensare cum suis subditis ad breve tempus, in dubio de morali impotentia recitandi*; quibus ipse assentitur subdens: *Et hoc videtur necessarium ad tollendas perplexitates, & impediendum grave nocumentum*. At tanto Auctori *Theologus* noster satis superque fidit; ipsiusque Theologiam moralem prout jacet cum dicta conclusione, tamquam suam jam bis ipsemet Romæ typis tradidit.

ORATORIUM.

Responsio Auctoris.

QUÆ hic adducuntur sub *num.* 11. *&* 12. jam fuerunt a me, & quidem fusiori calamo, adducta & tradita in *Supplementis* ad verb. *Oratorium* ubi summarie referuntur ea, quæ in dicta Epistola encyclica seu Constitut. inc. *Magno*, sanciuntur a laudato Pontifice relate ad rem. Vide ibi.

ORDO, ORDINARE.

Responsio Auctoris.

CIrca privilegia recipiendi Ordines extra tempora &c. plura his adduntur, quæ jam fuerunt a me allata & tradita in *Supplementis* ad verb. *Ordo*, ubi inter alia datur Summarium dict. Constitut. Benedicti XIV. incip. *Impositi*.

An autem, quod subjungitur *num.* 6. nempe, male *Auctorem*. num. 105. *& plur. seq.* generaliter asserere, non esse detrahenda onera missarum a Beneficio, ad cujus titulum quis ordinatur; poterit urbane dici, judicet prudens lector. Non enim male asseritur, quod Ego *Auctor* tradidi a *cit. num.* 105. ad 110. tot suffultus solidis fundamentis, una cum celeberrimis doctoribus & signanter Card. de Luca, Lamperez, Ludovico Noguer, Morin, Monacell. & Urtaja clarissimo Romano Advocato maxime si, ut refert conclusio, ordinandus, donec ascendat ad Sacerdotium pro rata Missarum aliunde habeat, unde vivere possit. Et Rec. memor. Benedictus XIV. *de Synodo diœcesana lib.* 13. *cap.* 9. relinquit arbitrio, & conscientiæ Episcopi id decernere, asserens ad id inter alia *Decretum Sacr. Congreg. Concilii* 27. *Julii* 1723. jam allatum ad litteram a me *loc. c. num.* 105. Videatur etiam doctissimus Ubaldus Giraldi unus ex dignissimis Revisoribus, *Institut. Canon. part.* 1. §. 18. ubi sic expresse tradit. Post publicationem Constitut. *Speculatores* usque a *die* 14. *Apr.* 1696. vivente adhuc ipso Innocentio XII. Legislatore, pluries exorta est controversia: An ab eadem Constitut. aliquid innovatum fuerit circa detractionem onerum Missarum Beneficio, ad cujus titulum quis ordinatur, annexorum, ad effectum constituendi summam taxæ in Synod. præfinitæ, sive Beneficiatus teneatur eas celebrare per se ipsum, sive per alium. Librataque in Congreg. Conc. rationum momentis hinc inde militantium, respondit, in utroque casu relinquendum esse arbitrio Ordinariorum, ut videre est in Thesauro Resolutionum ejusdem Congreg. sub die 8. Augusti 1722. & 13. Julii 1723. cui responso adhæret etiam Benedict. XIV. *lib.* 12. *de Synod. Diœces. c.* 9. *n.* 6. *&* 7. sic ille ad litteram.

PAPA.

Responsio Auctoris.

ADvertendum erat, quod allata *ibi* a me objectio, est objectio adversariorum, & non mea conclusio. Dico enim: Nec valet objicere &c. Et prius in Summario sic: *adducitur & solvitur* instantia &c. prout iisdem terminis adducitur, & solvitur plurimis adductis a Celeberrimo Fagnano *lib.* 1. *decretal. in cap. Acceptimus* 5. de pactis num. 18. 54. & sequent. Videat ipsum *ibi* Theologus, & certe recedet ab indebita facta nota & fatebitur, quod non corruit, sed subsistit argumentum, Utraquamonod non desunt magni nominis Doctores, qui id expresse tradunt, ut inter alios Barbosa *Juris Ecclesiastici lib.* 1. *cap.* 1. *de summo Pontifice, n.* 16. ubi in Summario sic expresse habet: *Petrus Vicarius & successor Christi multis ostenditur*, & in corpore sic; *Quod autem Christus voluerit Petrum sibi Vicarium, & successorem existere ipsemet ostendit*, dum dicit &c. Vide *ibi* ad longum. Et Card. Petra *t.* 4. *Comentar. in Const. V. Clementis VI. in summario n.* 3. sic præcise: *Christus, qua formaliter Petrum sibi Successorem elegerit*. Et in corpore n. 6. sic præcise: *Qui primam sententiam tuentur, potissime adducuntur. Cum Christus dominus sibi successorem instituerit Petrum*. Pro eodem enim quantum ad hoc salva in reliquis debita differentia & proportione, videntur hic accipere Vicarium, & Successorem, Sicuti pro eodem sumit faustissime Regnans Summus Pontifex Clemens XIII. in Apostolicis litteris, quibus facultatem concedit Ordinariis eam poscentibus, impertiendi cum Indulgentia plenaria Apostolicam Benedictionem suis diœcesanis vere pœnitentibus & confessis, ac Si-

Sacra communione refectis in duabus cujuscumque anni solemnitatibus, videlicet die Paschatis, & alio die Festo eorum arbitrio, & voluntate eligendo; ibi: *Exemploque suo edocuit, quid eos quos in gubernanda Catholica Ecclesia Successores, ac Vicarios suos in terris relinquebat, in domino facere oporteret*. Et ad id, quod subjungit *Theologus* dicens: deinde post Christi Domini Ascensionem ab Apostolis Petrus non electus, ut ait *Auctor*, sed recognitus fuit eorum Princeps, jam patet responsio ex traditis a Fagnano *loc. cit. num.* 54. meritio a me *loc. cit. n.* 4. *secut.* per ipsissima sua verba, *ibi*; quinimmo, ut notat Fagnanus *loco citato numer.* 54. ipse quoque S. Petrus ministerialiter ab Apostolis electus fuit post Domini in Cœlum Ascensum: *in cap. In novo* 2, *dist.* 21. *ibi*: *Cæteri vero Apostoli cum eodem pari consortio honorem, & potestatem acceperunt, ipsum quoque Principem eorum esse voluerunt*. Nonne Fagnani, & meam conclusionem satis aperte demonstrant illa verba; *ipsum quoque Principem eorum esse voluerunt &c.* Et in cap. *Sacrosancta* 2. *dist.* 22, *ibi Petro tamen a domino concessum est (& ipsi inter se voluerunt idipsum,) ut reliquis omnibus præesset Apostolis &c.* Ponderentur illa verba: *& ipsi inter se voluerunt idipsum*, & satis patebit, per ipsa denotari saltem ministerialis Electio Petri in eorum Caput & Principem facta a cæteris Apostolis, ut tradit clariss. Canonista Fagnanus, in intelligentia & expositione Sacror, Canonum nemini certe secundus.

In dict. verb, & Art. num. 8.

Responsio Auctoris.

QUæ ex Barbosa *loc. citat.* ego recenseo, nedum facile, sed facillime probant eruditissimi & magni nominis viri, ut videre est in Cardin. Petra *num.* 4. *comment. in Constitut. V. Clement. VI. a num.* 5. *ad* 18. ubi post multa ipse concludit: *Veruntamen probabilissimum etiam est, quod a Clero Rom. fuerit Linus in Cathedra petri locatus. Pro comperto enim est, quod a primordiis Ecclesiæ summi Pontificis electio apud Presbyteros & diaconos urbis Romæ erat, qui a Petro in loco absentium Apostolorum per regiones urbis constituti erant*. Fagnan. *lib.* 1. *decretal. in cap. Accepimus, de pactis num.* 58. & 59. Matthæucci *in opere dogmatico controvers.* 6. *num.* 15. & alii plures, ut eruditis liquet, sed dato etiam, quod omnino non consistant, quæ tradit Barbosa, gravis alioquin Auctor, quid inde contra me? qui tantummodo ad eruditionem ea recenseo ex mente Barbosæ, ut clare demonstro citat. numer. 8. sic concludendo: hactenus Barbosa.

In dict. verb. Art. 2. num, 13.

Responsio Auctoris.

MIrandum quod *Theologus* noster sic parvipendat jurisconsultos, ut quæ ipsi tradiderint, eruditis Theologis subjecta, & quandoque etiam ridicula haberi pronunciet? Nonne classici jurisconsulti sunt etiam sæpe eruditi Theologi? Talis certe fuit celeberrimus Paulus Rubeus, qui in cit. annotat. ad decis. 2. part. 3. recentior. Sac. R. Rotæ innumeros allegat pro suis conclusionibus Theologos, ac in multis etiam SS. Patres. Et si talis non fuisset, & sacrum illud supremum Tribunal nequaquam permisisset, quod suis decisionibus adnecterentur Rubei eruditissimæ annotationes. Legant itaque eruditi omnes dictas sapientissimi jurisconsulti Adnotationes ad dec. 2. part. 3. Sac. Rom. Rotæ recentior. & judicium ferant.

In dict. verb. & Art. num. 65.

Responsio Auctoris.

QUod ego assero, Papam nequidem ut personam privatam incidere in hæresim posse, atque id *esse de fide* &c. intelligendum est prout expono ipse *loc. cit.* ubi expresse dico: adhuc tamen contrarium sentientes non essent hæretici, quia propriam opinionem non sustinent cum pertinacia, ut requiritur ad hæresim, sed parati sunt parere Ecclesiæ definitioni. Et ea de qua pertinacia loquor ego, de pertinacia nempe non parata parere Ecclesiæ definitioni, quoties explicita habeatur. Sic enim ego quod hæc quæstio scholastica est, ideo eam non resolvo, ut certa, sed tantummodo ut probabiliorem, ut expresse in mea conclusione ibidem *n.* 62. *ibi*: Papa probabilius etiam ut persona privata non potest in hæresim incidere, & in fide deficere juxta classicos illos Auctores ibi allegatos, inter quos doctissimus noster Matthæucci *in opere dogmatico Romæ prius edito, & deinde Venetiis, controv.* 7. *c.* 1. *n.* 3. *ibi*: *dicendum, Pontifex Romanus, ut persona privata non potest in hæresim incidere, & in fide deficere*. Et sic etiam juxta eundem sensum intelligenda sunt tradita a me, quoad infallibilitatem Papæ in Canonizatione Sanctorum, & quod hic Romanus Pontifex Clemens XIII. v. g. legitime electus, & ut talis ab Ecclesia acceptatus, sit verus Papa, & legitimus Petri successor.

P A R E N T E S.

Responsio Auctoris.

MEA conclusio dicit, si Parentes maledicant filiis *solum materialiter*, ubi ly *solum* quid minus importat, & talis maledictio solum materialis ratione sui tantummodo non est mortalis, sed solum venialis, præscindendo a quocumque scandalo, seu malo exemplo, aut pravo habitu non semper intervenientibus, præsertim in muliercalis, & hominibus infimæ sortis, ut patet in hujusmodi matribus, quæ nullo præsente, aut audiente lactando, aut fasciis ligando suos inquietos, & ululantes tenellos, in similes solum materiales maledictiones quandoque erumpunt, quæ, ut ita loquar, guttur non transeunt. Quod si in aliquibus interveniat grave scandalum, seu grave malum exemplum, aut pravus habitus, tunc certe ipsi mortaliter peccarent, sed non ratione dictæ solius maledictionis materialis ut est mea conclusio, sed ratione illius gravis Scandali, seu gravis mali exempli, & pravi habitus.

P A R I C I D I U M.

Responsio Auctoris.

AST debebat hic, ut promiserat adnotare *Theologus*, quod Ego jam id abunde tradideram, adducendo omnes allegatas Pontificias Constitutiones, nempe illam Benedicti XIII. inc. *Ex quo in verb. Immunitas, art.* 2. *n.* 90. Illam Clementis XII. inc. In *supremo justitiæ solio* in additionibus verb. *Immunitas n.* 34. Illam Bened. XIV. inc. *Officii nostri* in supplem. verb. *Immunitas*.

P A R O C H U S.

Responsio Auctoris.

COnclusio mea non dicit, quod Censuræ semper inducant peccatum mortale, sed quod non soleant imponi, nisi graviter peccantibus, seu nisi ob culpam mortalem; *textu expresso in c. Nemo Episcoporum* 43. *caus.* 11. *q.* 3. *ibi*: *Quia anathema æternæ est mortis damnatio*, & nonnisi pro mortali debet imponi crimine; ut ex communi sententia inter alios tradit expresse Celeberrimus Gabriel Antoine editionis Romanæ ab ipsomet Theologo cum aliquibus additionibus semel, & bis typis traditæ *in tr. de censuris, qu.* 3. *ubi sic habet*: *Qu. III. quænam culpa requiritur ad contrahendam censuram?* Respondet; *ex communi sententia non contrahitur saltem censura totalis, nisi ob culpam mortalem externam, contumaciter commissa contra præceptum Ecclesiasticum; Itaque ad hoc requiritur culpa mortalis, ex cap. nemo: cap. nullus* 31. *q.* 3. *quia censura est gravis pœna, quum privet magnis spiritualibus: pœnam autem debet esse commensurata culpæ; alias esset injusta, ex cap.* 5. *de pœnis in* 6. *ubi jubetur, ut judex pœnam metiatur ex culpa; at peccatum veniale est culpa levis in suo ordine, seu in ordine, ac linea peccati*. Hæc ille, & Theologus noster, qui hic censurat seipsum; Et quod ipse in sua nota subdit: Et viceversa mortale peccatum non semper censuris aliisque pœnis Ecclesiasticis coercetur, debuerat reticere, quum id neque per somnium censuerim Ego, atque sit etiam lippis ac tonsoribus notum.

Ad Art. II.

Responsio Auctoris.

QUoad residentiam, cui obligatur Parochus, sententia mea, a quo non recedo, fuit a me tradita *num.* 16. immediate antecedenti, ubi inter alia adduco ad id duo decreta *Sac. Cong. Conc.* Opinio autem doctorum *numer.* 17. allegatorum adducitur a me ad eruditionem, & pro iis locis, in quibus ex immemorabili consuetudine, quæ est optima legum interpres. *L. si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus c. cum dilectus* 8. *de consuetudine* Parochi, relicta domo Parochiali, nullo contradicente, pacifice resident in domo propria, vel paterna, vel Conjunctorum, & æque commode ex ea omnimode munus suum adimplent, ut pluribi adhuc in dies videtur, ut notum est, tacentibus, seu consentientibus, aut tolerantibus, Ordinariis sine ullo detrimento, & clamore Parochianorum. Eo vel maxime, quod allatum decretum *in Pontis corvi Residentiæ* 20. *Decembr.* 1755. *loquitur in casu &c. ibi*: *An Abbati Curato Lucernari liceat habitare in domo paterna sita in Regione Civica in casu &c. Negative. In quo casu concurrant circumstantiæ alibi non concurrentes, ut patet in expositione casus Eminentissimi Furrietti, tunc S. C. Secretarii, ubi inter alia sic exponit. Auditus Episcopus Respondit (contra adversum assertum) limites esse*

se Parochiæ, neque desecturam domum Parochialem, si eam Lucernarius non alienasset, nec illa cogeretur habitare, eamque ampliorem, & commodiorem facile a Parocho reddi potuisset uberibus Parochiæ redditibus, ni magno Parochianorum detrimento maluisset in propria domo habitare, ex qua præsto esse nequit nocturno præsertim tempore Parochianis suis, tum ob loci distantiam, tum ob difficultatem viarum. Resolutio autem S. C. cum clausula *in casu de quo agitur*, non potest allegari pro aliis causis, in quibus ipsæ circumstantiæ non concurrunt; ut recte doctissimus Pitonius tradit *q. 4. disc. 109. n. 8.* sic expresse dicens, ut in puncto advertit Monacell. in *Form. For. Ecclesiast. p. 2.* in epistola ad lectorem; ibi: quoties enim S. C. judicat, suum decretum adaptari non posse, nec debere, nisi casui proposito, solet rescribere *Negative, seu Affirmative in casu &c.* Hæc, inquam, sunt illa decreta, quæ allegari non possunt ad decisionem causarum, nisi concurrant ipsæ circumstantiæ, quæ referebantur in casu particulari proposito, nam decisio casus circumstantiati non est universalis, sed particularis in concreto illarum circumstantiarum, in quibus emanavit Card. de Luca *in annotat. ad Conc. discurs. 1. n. 11.* Pignatell. *consultat. 1. n. 18. t. 1. & Ego scripsi discept. Eccles. 50. n. 19. & dixit Rota in Romana Pensionis 15. Martii 1694. §. non potest coram Eminentiss. Priolo*. Sic expresse eruditissimus Franciscus Maria Pitonius *dict. part. 4. disc. 102. n. 6.*

Ad Art. III.

Responsio Auctoris.

QUid mirum si nullius partis studio abreptus Ego *loc. cit.* visus sum sentire, quod ex Constitutione Benedicti XIII. incip. *Pretiosus* tas sit Parochis associantibus Cadavera suorum parochianorum cum stola & Cruce elevata ingredi in Ecclesias Regularium? Visus sum, inquam, nam quæ *ibi* adduco, dubitantis in modum adduco, ut legenti patet; sententiamque meam potius sub *n. 68.* in medium profero hisce verbis: Quid autem attentis tot allatis contrariis resolutionibus & decisionibus, concludendum sit? Mihi videtur standum esse cujusque loci legitimæ consuetudini, cum ipsa sit optima legum interpres . . . . Nisi tamen (ut subjungo *ibid. n. 69.*) declaretur, ut satis probabile & consonum est, quod Clemens XII. in dicta sua Const. *Romanus Pontifex* revocaverit illas ad favorem Regularium emanatas solum quod ad maxima privilegia &c. Regularibus concessa, non autem quo ad hanc dispositionem &c. sed quidquid senserim *cit. loc.* nunc attendenda sunt quæ in *Supplementis e III. Editione* tradidi, quæ in præsenti videre est ad Verb. *Parochus art. 3. num. 86.* Vide ibi.

Responsio Auctoris ad num. 71. & 72.

DEbebat *Theologus* adnotare, quod est mea illa opinio Bonacinæ, quam carpit; etenim sententiam meam Ego prodo sub *num. 73. seq.* sic expresse concludens: At vero quod illis Confessariis sive Sæculares, sive Regulares, quibus ab Episcopo concessa est solum conditionata licentia excipiendi sæcularium Confessionem cum hac vel simili conditione, *de licentia tamen Rectorum in Ecclesiis eorum, seu solum consentiente Rectore Ecclesiæ*; Ego sentio, nisi aliter constet de mente Episcopi quoad vim istius conditionis, quod non possint dictas Confessiones excipere in Ecclesiis Parochorum, nisi accedat eorum licentia, aut consensus &c. Quod probo, prout *ibi* videre est.

PASCHA, PASCHALIS COMMUNIO.

Responsio Auctoris.

CUm Paschalis Communio debeat fieri in propria Parochia, & vagi, peregrini, & advenæ nullam habeant Parochiam, stat mea conclusio suffulta, nedum classicis Auctoribus, sed etiam Constit. Julii II. incip. *Dum ad Sacrum* §. 37. relata a Lantusca in *Theatro Regularium*, verb. *Eucharistia n. 6.* Edition. Rom. & novissime meam conclusionem defendit ut communissimam D. Alphonsus de Liguori nell' Istruzione e Pratica per li Confessori italico idiomate impressa Venetiis 1759. qui *tom. 1. cap. 12. punto 2. num. 42.* sic expresse tradit: I Pellegrini, i quali si trovano lungi dalla Parochia propria, posson far la Comunione in qualunque Chiesa, nè sono tenuti a farla nella Parochia del luogo, dove si trovano, così communissimamente Gaet. Soto, Azorio, Suarez, Lugo, Sanchez, Bonac. Castr. Salm. contro Barbosa, Tom. e Roncaglia. La ragione è, perchè essi non hanno allora il proprio Pastore, che debba riconoscerli, onde cessa affatto il fine di comunicarli in Parochia.

In dict. Verb. ad n. 30.

Responsio Auctoris.

NEscirem quomodo, si admittatur hæc opinio seu censura R. *Theologi* possent sine gravi culpa Ordinarii, & Parochi id scientes, talem gravem transgressionem tolerare, & nullimode contradicere, cum facile possent, & tenerentur. Unde ad ipsos, aliosque eximendos a gravi culpa, dicendum est, quod non contradicendo, sed id tolerando accedat eorum, si non expressa, saltem tacita facultas, seu permissio: taciti autem, & expressi eadem est virtus, ac idem judicium. *L. cum quid 3. ff. de rebus creditis, cap. ex part. 2.* de Rescriptis. Et frustra exprimitur, quod jam intelligitur. *L. Cornelius 69. ff. de Hæredibus instituendis*. Et *L. Hæc verba 3. ff. de legatis 1.* Habetur enim pro expresso quod tacite subintelligitur *L. Fideicommissa. 11. ff. de legatis 3. §. Si filio*, maxime, ut inquit Gobat, *tom. 1. tract. 4. num. 67. Consuetudine fere ubique id obtinente*, cum ipsa sit optima legum interpres. *L. Si de interpretatione 37. ff. de legibus, cap. Cum dilectus 8. de consuetudine*: sicque his stantibus, sistit in suo robore mea conclusio.

P A T E R.

Responsio Auctoris.

QUod mea conclusio intelligenda sit de filio illegitimo, jam patet ex iis, quæ tradidi in verb. *Filius n. 67.* ubi sic expresse conclusi: Filius illegitimus nequit in Ecclesia, ubi Pater ejus beneficium habet vel habuit, quodcumque beneficium obtinere; id probando ex Sacris Canonibus & Concil. Trid., ut *ibi* videre est. Hic autem paucis refero sensum Declarat. *S. Cong. Conc.* prout refertur a Garzia, & Barbosa *loc. cit.* Quod autem subjungitur hic ab *Additore num. 7.* jam tradidi Ego *ibi n. 10. & 11.* ex Declaratione *Sac. Cong. Concilii*.

P A X.

Responsio Auctoris.

DEcretum *Sac. Cong. Episc.* &c. retuli *loc. cit.* ad litteram prout jacet; cæterum probe sciens cuique esse compertum, quod veniam legitime petenti tenetur quilibet non tantum interius injuriam remittere sed etiam externa remissionis signa ei ostendere, ut notat *Theologus*. Videantur ad rem, quæ trado sub verb. *Virtus a n. 54. ad 53.*

P E C C A T U M.

Responsio Auctoris.

CIrca ea quæ hic notat & tradit *Theologus*, quoad plenam advertentiam a me desideratam, ut homo mortalis culpæ sit reus, sufficit mihi, ultra ad id probandum adducta *ibi* momenta, & allegatos classicos Auctores, superaddere quæ recol. memor. Benedictus XIII. in Appendice ad Concilium Roman. in Instructione in forma dialogi inter Confessarium & pœnitentem, tradit, *part. 1.* sic expresse, *ibi*: Peniten. Come ho da conoscere, se il peccato è mortale o veniale? Confessor. Se l'offesa è contra la carità di Dio, o del Prossimo, in cosa grave, e l'avere fatta con piena avvertenza, e deliberata volontà, il peccato è mortale; ma se l'offesa è in cosa leggiera, (eccettuati alcuni casi, ne quali la leggerezza della materia non iscusa da colpa grave,) o benchè sia in cosa grave, se l'avete fatta senza la piena avvertenza, o senza la piena deliberazione, è peccato veniale. Quid, quæso, clarius?

In dict. verb. num. 26.

Responsio Auctoris.

AT hæc ipsa est mea opinio; etenim sub verb. *Metus n. 27.* tradidi expresse, quod metus gravis cadens in constantem virum excusat a præcepto positivo, tam divino, quam humano. Vide ibi *n. 27. & 28.* Scio enim ego, quod, *vani timoris justa excusatio non est*, per textum expressum in *L. vani timoris 184.* ff. de diverf. reg. jur. sine ullo numero allegat. ab Antoine, a quo *Theologus* noster ipsam sine citatione desumpsit.

In dict. verb. n. 39.

Responsio Auctoris.

HÆc nota non percutit meum assertum. An autem plures occidens unica actione, seu ictu, plura

ra

ra revera homicidia committat, eorum teneo opinionem, qui affirmant, præsertim si unica actione, seu ictu plures intendat occidere, & revera occidat.

In dict. verb. num. 71.

Responsio Auctoris.

VIdeat igitur benignus lector *ibi* tradita a *Theologo*, & insimul meam *Responsionem* ad dict. verb. *Infernus*; necnon in hoc verb. *Peccatum a n. 65. ad 81.* inclusive a me exposita, & pro sua æquitate pronunciet.

P L A G I U M.

Responsio Auctoris.

O Si adhuc in vivis degeret celeberrimus Advocatus Ursaja, ex quo dictam etymologiam desumpsi, certe pro sui defensione ostenderet, quinam magis dicendus esset ridiculus, an ipse, seu potius qui aliorum placita carpit & injuriosis verbis Auctores ipsos lacessit. Mihi tantum liceat repetere hic, quod immortalis memoriæ Pontifex Benedictus XIV. contra hujusmodi conviciatores) habet in *Præfatione tom. 1. de Synodo diœcesana*, §. *porro*; ibi: *nihil contumeliosa jacientes in alios, quantumvis ab opinione nostra longe dissentiant. Id enim homini christiano indignum, & honesto viro indecens existimamus, neque vero minus valide unumquemque sententiam suam tueri posse censuimus, si ab aliorum contemptu, ac injuria abstineat.* Sed & audiatur laudatus Pontifex in sua Constitutione incip. *Sollicita ac provida*, §. 23. sic præcipiens: *Cohibeatur itaque ea Scriptorum licentia, qui ut ajebat S. Augustinus lib. 12. Confess. cap. 25. numer. 34. sententiam suam amantes, non quia vera est, sed quia sua est, aliorum opiniones non modo improbant, sed illiberaliter etiam notant atque traducunt.*

P OE N A.

Responsio Auctoris.

OMnes Pontificiæ Constitutiones quæ in his *Additionibus* adducuntur, jam allegatæ fuerunt a me, idest illa Innocentii XI. *Ad nostri Apostolatus tom. 2. verb. Furtum n. 77.* Illa Urbani VIII. *Apostolatus officium tom. 5. verb. Missa art. 6. num. 2. & 3.* Ubi insuper ad id allatæ fuerunt Constit. Gregorii XIII. *Officii nostri*, & Clementis VIII. *Ets alias*. Illa Bened. XIV. *Sacerdos in æternum, in supplement. secundæ editionis verb. Confessarius, numer. 46. & 47.* & in verb. *Missa numer. 10. ad 13.* & in verb. *Surripientes num. 1. ad 4.* ubi ad id allata fuit alia ejusdem Benedicti XIV. incip. *Ab Augustissimo*; & illa *Gravissimum* feliciter Regnantis Summi Pontificis Clementis XIII. in supplement. tertiæ editionis verb. *Surripientes*, in qua ad id confirmat constitutiones Innocentii XI. Alexandri VIII. & Benedicti XIV. Quæ omnia debuerat saltem adnotare D. Additor, ne videretur repetere jam tradita a me, & addere de non suo.

Ad Art. II.

Responsio Auctoris.

QUomodocumque intelligatur *cit.* Lex, illam cum Ursaya sic intelligunt & explicant Bossius in *praxi, tit. de Offic. pecun. corrupt. n. 1.* Bellegrand. in *Meth. rer. crim. tract. 4. §. 32. n. 6.* & Raynald. tom. 1. cap. 4. §. 6. n. 5. ubi sic expresse tradit, nam in *caussa capitali, licitum est reo sanguinem suum & vexationem quoquomodo redimere. l. Transigere Codic. de transaction. Unde in caussa capitali satis est, quod amittat id omne, quod dedit.* Hinc non male *dicendum est*, me esse secutum tam celebres, & in his rebus versatissimos Auctores.

POENITENTIÆ SACRAMENTUM.

Responsio Auctoris.

SEd hæc urgentia & necessitas emittendæ confessionis supponitur a me in mea conclusione, ubi inter alia, in fine dico: *Si non habebat copiam alterius Confessarii.*

In dict. verb. & Art. num. 134.

Responsio Auctoris.

NOn verb. *Absolutio*, sed verb. *Absens*, ubi benignus lector videat insuper & Responsionem meam *ibi* subnexam.

Ad Art. novum de Pœnitentia

Animadversiones Auctoris.

IN hoc articulo R. *Theologus* inter alia carpit sub *numer.* 36. eorum opinionem qui cum Lacroixio, aliisque benignioribus Theologis tuentur sufficere in pœnitentia dolorem de peccatis ob metum pœnarum temporalium, ut a Deo immissarum, vel *immittendarum*; & progrediens asserit ad rem non facere allatum a me Ninivitarum exemplum. Ast tamen Ninivitarum exemplum ad id affertur ab ipsomet Concilio Trid. sess. 14. cap. 4. & a Benedicto XIV. *de Synod. diœces. lib. 7. cap. 13. num. 3.* & a Theologis passim, quos inter illud affert practicissimus Monacel. in *formular. Legal. pract. part. 2. tit. 16. formul. 2. num. 15. editionis Romanæ ann. 1706.* ubi sub *numer.* 13. dicit, quod dicta sententia est tuta, & sub *num.* 16. allegatis pro ipsa S. Thom. Scoto, Suarez, aliisque pluribus magni nominis Theologis, subjungit: Et tandem eam probat, & admittit Ecclesia, quod non permitteret, si tuta non esset, exponendo periculo invaliditatis Sacramentum cum damno tot animarum, adeoque non includitur (ut falso prætendit noster Theologus) in propositione prima ex damnatis ab Innocentio XI. quæ dicit; *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore &c.* quia decretum loquitur de propositionibus mere probabilibus, & non de nostra quæstione, super qua adest specificum decretum Alexandri VII. supra relatum, quo præcipit, quod nullus audeat illam censura Ecclesiastica taxare, donec a S. Sede hac in re fuerit definitum aliquid. Hæc ad litteram ille, qui egregium suum opus latis, superque probatum absque ulla minima censura Romæ typis tradidit. Decretum autem Alexandri VII. jam fuit allatum supra *num.* 8. a me, refertur etiam a Benedict. XIV. *loc. cit. num.* 9. ubi subjungit: *Caveant proinde Episcopi, ne in suis Synodis, aut Instructione sacerdotum, quam Synodus quandoque attexunt, aliqid decernant, aut de attritionis mere servilis ad sacramentum Pœnitentiæ sufficientia, aut de amoris saltem initialis necessitate:* Adhuc quippe sub judice lis est, adhuc impune pro una, & altera sententia dimicatur. Et deinde refert Card. Gottum non requirentem in Pœnitente amorem Dei, ne initialem quidem ad justificationis gratiam in Sacramento Pœnitentiæ assequendam, & Claudium Frassen, opera, & cura Patris Caroli Jacobi Romilli Ordinis Minorum Conventualium Generalis Ministri Romæ typis recusum, strenue defendentem, attritionem ex solo metu pœnarum, & gehennæ, atque ex amore concupiscentiæ, seu affectu sibi conceptam, modo supernaturalis sit, omnemque excludat voluntatem peccandi, esse sufficientem dispositionem ad Sacramenti Pœnitentiæ fructum in se derivandum: relatisque aliis *in cit. cap.* 13. hinc inde diversa sentientibus, sic sub dict. n. 9. expresse concludit: Hinc recte intulit Berti Theologus *tom. 7. lib. 34. cap.* 5. nihil hactenus a Sede Apostolica de hac quæstione decisum, sed libertatem cuique datam ex præfatis opinionibus eam eligendi, ac docendi, quam maluerit. Et tamen Theologus noster indebite hic arguit me, quamvis Ego supra *n.* 12. sic expresse tradam: Quibus positis, *opinor, non scrupulizandum, & ipsummet supernaturalem attritionis actum ex sui natura, vel explicite, vel implicite secum semper ducere aliquem Dei amorem.* Movetur enim pœnitens per attritionem ad aversionem a peccatis, & conversionem ad Deum, estque illi supernaturalis dolor de peccatis, eo quia ipsis, quatenus Dei offensæ debita est pœna, atque ideo ad dolendum movetur pœnitens de peccatis, prout sunt offensa Dei cum proposito observandi deinceps illius mandata, & similia. Hæc autem non videntur posse concipi absque aliquo Dei amore explicito, vel implicito, formali, seu virtuali, ac quin vehant secum dilectionem in Deum, ut avertat a pœnis, & se misericordem ostendat; Unde juxta D. Aug. lib. 14. de Civitate Dei, cap. 7. & S. Thomam in suppl. *quæst. 2. artic.* 1. Dolor in amore fundatur rei illius, de cujus jactura dolemus. Igitur &c. Necnon in præfato sensu varia infra posita intelligenda sunt. Quæ omnia, si attente, & integre, ut debuerat, percurrisset Theologus, ut juxta pro similibus mandat Benedict. XIV. in Const. *Sollicita, ac provida* §. 18. a dicta injusta censura se abstinere debuisset. Insuper Benedict. XIII. *in Appendic. ad Concilium Romanum Instruct. part. 3. del dolore* sic expresse tradit Interrogat. Pœnitent. quali di questi due dolori è necessario per la Confessione?

Respond. Confess. *Il sentimento oggi commune è, che il dolore o contrizione perfetta è buono, ma non necessaria per la Confessione; bastando il dolor imperfetto, cioè l'attrizione, o pura già spiegata di sopra, o al più quella, che è congionta con qualche amor benevolo verso Dio; il che rimane ancora indeciso fin'ora dalla Santa Sede.*

Circa autem id quod, ibi sub *num.* 43. allegat Theologus ex Scoto *in 4. dist. 18. & 20. quæst. unica*. Videatur Celeberrimus noster Mastrius Fidelissimus Scoti inter-

interpres in 4. *disp.* 5. *quæst.* 6. *art.* 1. *num.* 137. *& sequent. & art.* 2. *fere per tot.*, & signanter sub *num.* 134. *dicti primi articuli*, ubi sic expresse tradit. Et hic notandum est, sub nomine pœnarum non solum comprehendi pœnam æternam Inferni, sed etiam pœnas temporales Purgatorii, & hujus vitæ, v. g. pestis, famis, & belli, vel alterius damni, quo Deus sæpe punit peccata etiam in hac vita, & quidem Deus minatur, & pœnas æternas, & temporales hujus vitæ ad homines deterrendos, ut ex metu pœnæ fugiant culpam, ac proinde timor hujusmodi laudabilis est, ac honestus, etiam metu pœnæ temporalis; hoc enim timore utiliter concussi Ninivitæ ad Jonæ prædicationem terroribus plenam, pœnitentiam egerunt; Ubi tamen advertendum est, pœnam hujusmodi metuendam, ut a *Deo inflictam*, *vel infligendam*, prout expresse trado Ego per verba supra adducta *art.* 3. *numer.* 10. ubi in fine sic insuper concludo. Nec non *in præfato sensu verba infra posita veniunt intelligenda*. Quæ omnia si attente observasset, ut debuerat Theologus, non potuisset indebite, & injuste redarguere me sic dicendo: *Ita ne mi Luci fideles pœnitentes instruendos putas?* Cum Ego non sic instruendos Fideles pœnitentes putem, ut falso putat Theologus dicendo *qui ergo de peccato ex unica de caussa doleat, quia timet &c.* Ego enim non ex unica de caussa admitto sufficientiam illius doloris, sed volo, quod insuper includat aliquem Dei amorem, saltem initialem, ut patet ex præcisis verbis supra relatis, non obstante, quod dictum amorem Dei initiale necesse requiri clarissimi Auctores, ut Card. Gottus, Frassen noster supra relati; Henno noster, plurimi alii, ut eruditis, omnibusque satis, superque compertum est; & Benedict. XIV. vetet Episcopis aliquid decernere, aut de attritionis mere servilis ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficientia, aut de amoris saltem initialis necessitate &c. Et Clarissimus Pater Berti asserat libertatem cuique dictam ex præfatis opinionibus eam eligendi, docendi, quam maluerit. Et en, en mi Theologe, quomodo Ego Lucius fideles pœnitentes instruendos putem, quod a me sic traditum, si attente, & totum in omnibus, ut debueras, observasses, certe non sic indebite, immerito, ac injuste censuresses. Insuper quoad Scotum pro se allegatum a nostro Theologo, videatur classicus noster Scotista Henno *tom.* 2. *tract. de pœnitentia*, *disp.* 4. *quæst.* 6. *art.* 6. ubi diversimode, ac Theologus Scotum adducit, & per propria verba ipsum explicat. Et quoad id, quod sub dict. *n.* 43. subjungit Theologus, nempe: *In hanc opinionem propensos fuisse Tridentinos Patres facile patet*, contrarium sentit, ac refert Henno *loc. cit. art* 4. *conclus. unica*, *ibi*: Probatur tertio sic ex historia Tridentina Pallavicini *lib.* 12. *cap.* 10. ubi refert, postquam formatum fuisset decretum, ubi de attritione dicebatur: *cum sine aliquo dilectionis motu esse vix queat*, reformatum esse ad instantiam Episcopi Tudetani, qui monuit, *falso dici*, *hujusmodi dolorem sine amore vix concipi posse*: ergo evidens est ex mente Tridentini, non includi aliquem Dei amorem in præfata attritione. Hæc ille, *qui in art.* 5. *sequent.* adducendo cum sua solutione objectionem ex eodem Card. Pallavicino productam sic prosequitur.

3 Dices ex Pallavicino supra num. 26. Tridentinos Patres jussisse expungi ex cap. 4. hæc verba: *verum etiam sufficere*, scilicet attritionem *ad Sacramenti hujus institutionem*, & hoc ad instantiam Episcopi Tudetani monentis circa sufficientiam attritionis non convenire Doctores: ergo signum est, quod non crediderunt, esse dispositionem proximam.

4 Resp. 1. Pallavicinum solam instantiam illius Episcopi referre tanquam caussam motivam illius directionis, quia illa sola favebat suæ opinioni, quæ ultra attritionem, aliquem Dei amorem requirebat. Verisimilius est tamen, motos fuisse Patres, maxime a rationibus sequentibus, ac primo, quod modus ille loquendi esset improprius, quum pars non dicatur proprie sufficere ad constitutionem totius. Secundo, & præsertim, ne fieret præjudicium sententiæ Doctoris subtilis admittentis, in sola absolutione consistere totam essentiam hujus Sacramenti: quod colligo ex eodem Pallavicino *num.* 27. ubi tradit, diligenter examinatum fuisse, quibus verbis actus pœnitentis declarentur partes hujus Sacramenti sine præjudicio opinionis Scoti, quam Florentinum reliquerat intactam, & tandem resolutum est, quod dicerentur *quasi materia*. Quidni etiam illa verba expungi curaverunt, ut salva maneret ejusdem doctoris sententia alias condemnanda.

5 Resp. 2. Quis melius potuit nosse Tridentini mentem, an Pallavicinus, qui ex actis mortuis 100. annis a Concilio celebrato suam texuit historiam, an illi, qui Tridentino interfuerunt, materiam proposuerunt, discusserunt, ventilarunt, resolverunt? Ecce tamen ex his nonnulli, qui tantum abest ut dicant, Concilium abstraxisse per illam expunctionem a difficultate hic agitata, ut ex Pallavicino colligunt Vanroy, Henricus a S. Ignatio, & alii, quin e contra fortiter sustineant doctrinam suam, quæ nostra est, doctrinam esse Concilii. Immo adhuc viventibus Tridentinis Patribus, docuerunt Paulus a Palacio circa annum 1564. Michael a Palacio Frater ejus circa annum 1579. Molina circa annum 1548. conclusionem nostram esse a Tridentino definitam. *Alii a Tridentino esse approbatam*, *Tridentino consonam*, *a Tridentino determinatam; contrariam autem repugnare Tridentino.* Mirum autem esset, Concilii Patres superstites videntes serpere hanc nostræ conclusionis doctrinam, ut Concilii auctoritate munitam per omnes Europæ Academias (verba sunt P. Notatt.) & tamen nullus, dixerit, falso Tridentini auctoritate muniri, nullus, Concilium indecisam reliquisse hanc controversiam. Fieri ne potuit, ut nullus se objecerit torrenti scriptorum abutentium auctoritate Concilii in re tanti momenti? Numquid prævidere poterant, quod ex eorum silentio dicturi essent aliqui (quod de facto accidit) *hanc doctrinam esse evidentem*, *practice tutam*, *practice veram*, *doctorum fere unanimem*, *certam inter Auctores Catholicos &c.* Unde.

6 Concludo, quod etsi Patres illi non crederent forte decisam, sciebant tamen, fuisse in Concilio ita communem, ita receptam, ac tanti momenti, & ponderis, ut non crederent, fere universali Scriptorum multitudini esse contradicendum; alias prorsus inexcusabiles fuissent, Unus quippe, aut alter eorum, qui Concilio interfuerunt sustinuerant etiam postea alicujus amoris necessitatem, sed cum viderent Patres superstites, hoc nullatenus obstare torrenti doctrinam suam in doctrina Concilii fundanti, occurrere debeant errori, manifestando, materiam præsentem nihil ex doctrina Tridentini habere roboris: quod tamen ne unus eorum fecit. Immo, ut jam diximus, Catechismos imprimi curarunt, quibus attritionem sufficere declarabatur.

7 Probatur secundo conclusio ex eodem Concilio *sess.* 14. *cap.* 4. Contritio in genere est pars hujus Sacramenti: ergo & attritio; quod enim convenit generi, convenit & speciei.

8 Probatur tertio ex Catechismo Concilii, seu Romano *ad veram contritionem* tantum requirente conditiones sequentes, scilicet detestationem & dolorem peccatorum commissorum, voluntatem sinceram peccata confitendi, & pro eis satisfaciendi, firmum melioris vitæ propositum, desiderium obediendi Dei mandatis, voluntatem restituendi, denique injuriarum condonationem; atque vere attritus sine amore Dei, cujus non meminit Catechismus, præstat illa omnia: ergo &c.

9 Et postea addit, quod licet Parochi possint alia exigere, puta amorem Dei &c. quibus efficiant, ut *Contritio sit magis perfecta*, *& absoluta*, *verum adeo necessaria existimanda non sunt*, *ut sine his veræ*, *& salutaris pœnitentiæ ratio constare non possit*. Hujus Catechismi auctoritas magni facienda est, cum ex commissione Tridentini compositus fuerit ab iis, qui eidem interfuerunt, quique ejus mentem optime noverant, & quidem longe melius, quam omnes alii Historici, qui nonnisi ex aliorum auditu, & relatu de rebus in eo gestis scripserunt. Videatur insuper Celeberrimus P. Libertus in tract. de Pœnitent. ubi diffusissime totum probat, solvitque omnes objectiones.

10 In eod. articulo de Pœnitentia *num.* 48. asserit *Theologus*: Non est ergo audiendus Honoratus Tournely, qui de amore concupiscentiæ, & spei locutos fuisse Tridentinos Patres affirmat. Nec etiam Gabriel Antoine, qui postquam probavit necessitatem initii Charitatis, ad declinandam fortasse aliquorum invidiam, concludit, sufficere amorem, quo Deus diligitur *præcise ex motivo spei*, *seu concupiscentiæ*; Bone Deus! Theologus hic jam bis ann. scilicet 1752. & 1757. Theologiam moralem celeberrimi Patris Gabrielis Antoine Romæ cum debitis approbationibus sine ulla sua censura quoad hæc typis tradiderat ipsum sequens in omnibus; modo in editione promptæ suæ Bibliothecæ (quod ad eum non pertinebat,) vult, Antoine non esse audiendum, dum concludit, sufficere amorem, quo Deus diligitur *præcise ex motivo spei*, *seu concupiscentiæ*, non reflectens, quod sic militat contra se ipsum, qui cum eadem solissima conclusione bis Romæ typis tradiderat ipsam Antoine Theologiam, adeoque volendo, non esse in hoc audiendum Antoine, vult implicite nec audiendum esse seipsum, quia jam bis, tamquam factam suam ipsam conclusionem sine ulla censura probaverat, typis ipsam tradendo, ut jacet. Et a fortiori non est ipse Theologus audiendus, cum dicit, Antoine sic conclusisse ad declinandam fortasse aliquorum invidiam, quod non parum detrahit nedum aliis, sed & ipsimet Antoine, quasi ad declinandam aliquorum invidiam voluerit ipse contra propriam conscientiam a veritate declinare, cum ipse tamen potius suam conclusionem censuerit magis veram, quam illam adversariorum, sciendo, suam esse suffultam tum ratione intrinseca, tum extrinseca tot classicorum Auctorum Romæ, & alibi cum debitis approbationibus sine ulla censura impressorum a laudato Benedict. XIV. *de Synod. Diœces. lib.* 7. *cap.* 13. allegatorum, & passim ab aliis, quamvis non desint contrarium sentientes; eo vel maxime quod nullorum invidiam poterat sic concludendo incurrere, cum inniteretur decreto Alexandri VII. dicentis, talem conclusionem hodie inter Scholasticos communiorem videri, &

veran-

vetantis sub pœna excommunicationis latæ sententiæ neutram ex contrariis circa id sententiis aliqua censura, injuria, aut contumeliæ nota taxare, donec a S. Sede fuerit aliquid in hac re definitum.

11 Ibidem num. 53. notat, & asserit *Theologus*, Auctor n. 16. ex Gonet, & Lessio ait, sufficere ad justificationem in hoc Sacramento etiam remississimum dolorem, dummodo verus dolor sit ex motivo supernaturali. Si dolor hujusmodi peccati affectum excludat, non dubito, quin sufficiat, cum quandoque sensibilis apparere possit dolor remississimus. Sed ad quid hæc nota Theologi, cum sit hæc ipsissima mea conclusio dicendo *ibi* sic: „ Si nihil „ aliud desit, quam intensio, & dummodo sit verus do„ lor de peccatis conceptus ex motivo supernaturali cum „ absoluto proposito non peccandi de cætero. " Nonne clarissime ego ostendo, dolorem hujusmodi debere excludere affectum peccandi?

12 Ibidem *num.* 54. notat, & censuerat *Theologus*, quod Auctor *num.* 95. dicat, non peccare pœnitentem contra integritatem Confessionis, si uni Confessario mortalia, & postea alteri bonam opinionem de ipso habenti nimia verecundia affectus confiteatur sola venialia &c. Ast hæc mea conclusio, prout jacet, idest non peccare pœnitentem præcise contra integritatem Confessionis, est suffulta auctoritate Concilii Tridentini; peccata enim venialia non sunt materia; Unde pœnitens non tenetur, ad integrandam Confessionem, ipsa confiteri primo Confessario, ut expresse docet dictum Trident. *sess.* 14. *cap.* 5. *ibi*: *Taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt*. Vide tradita a me *ibi*, & Auctores a me allegatos, ultra quos id tenent etiam Suarez, Layman, Enriquez, Raynaud. Lugo, Castropal. Dicastil. Diana, Bonacin. Gormaz, & reliqui omnes teste Arriaga, *disp.* 31. *num.* 23. & la Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1186. & etiam Pontas, verb. *Confessio casu* 26. adducens ad id Tridentinum a me citatum.

13 Ibidem *num.* 55. notat, & asserit *Theologus*, Probat Auctor *num.* 127. P. Viva, aliorumque opinionem, qui ajunt, circumstantiam consuetudinis per se loquendo, aperiendam in Confessione non esse, sed per accidens tantum, dum scilicet de ea pœnitens a Confessario interrogatur: & dicit *ibi* Theologus, quod est manifestanda necessario talis consuetudo, quod innuere proculdubio voluit Innocentius XI. dum hanc propositionem damnavit: *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem*. Ast, si ut prætendit Theologus, id innuere proculdubio voluerit Innocentius XI. in damnata propositione, certe dictam sententiam non amplius tradidissent tot celebres Auctores, qui adhuc post dictam damnationem eam defendunt, ac propugnant, sciente, & non contradicente S. Sede, ut præter recensitos in collusione, pergunt adhuc eam libere sustinere Celeberrimi Salmaticenses *tract.* 1. *cap.* 8. *punct.* 4. *num.* 67. citantes insuper Castropalaum, Dianam, Liberius de *Sacram. Pœnit. tract.* 5. *disp.* 6. §. 4. *num.* 78. cum plurimis aliis; & alii passim, ut revera id propugnant adhuc plures classici Theologi; ut eruditis compertum. Eo vel maxime, quod Ego dico, quod quamvis circumstantia consuetudinis per se loquendo non sit necessario aperienda in Confessione, tamen interdum per accidens obligatur pœnitens ad talem circumstantiam consuetudinis aperiendam; quæ obligatio præsertim urgere potest, cum pœnitens cognoscit, quod Confessarius ex reticentia talis circumstantiæ consuetudinis, non satis percipiat suum statum pro formando recto judicio de sua dispositione ad obtinendam absolutionem.

14 Ibidem *num.* 56. notat, & ait *Theologus*: Placet notare, ac refellere, quod Auctor *num.* 148. scribit de eo, qui circumstantiam speciem mutantem inculpabiliter omiserit, quam ita debet postea in alia Confessione aperire, & non teneatur fateri peccatum, si sola declarari circumstantia possit. Quis nammque sanæ mentis homo concipit, quod fieri id rite possit? Ast nedum quis sed quilibet homo sanæ mentis concipere potest, fieri id rite posse. Si enim quis voto castitatis obstrictus heri confiteretur, & inculpabiliter non reflectens ad circumstantiam sui voti dixisset: *Fui fornicatus*, satisfaceret hodie dicendo, *se graviter peccasse contra votum castitatis*, quia jam expressit utramque malitiam, & una potest sine altera intelligi, ut sic posse intelligi, tradunt Henno *de Pœnit. disp.* 5. *quæst.* 9. *conclus.* 2. Sporer *tom.* 3. *cap.* 3. *num.* 406. Clericatus de Pœnit. *decis.* 26. *num.* 20. cum plurimis aliis, Navar. Enriq. Sanchez, Bonac. Arriaga, Bosco cum La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *numer.* 135. & *cit. num.* 1209. testans insuper de communi, quos tam sanæ mentis fuisse puto, ac possit esse noster Theologus.

15 Ibidem *num.* 57. notat, & dicit *Theologus*: De Confessionis integritate periculo non carent, quæ *num.* 142. & 143. ejusdem articuli secundi exposita, atque probata sunt, nempe dum scripsit: „ non iterandam Confessio„ nem bona fide factam vel Confessario ita ignaro, & in„ docto, ut inter mortale, & veniale discernere nequeat, „ vel factam Confessario surdastro, semidormienti, vel „ distracto, qui aliqua peccata, etiam mortalia non in„ tellexit sine omni culpa pœnitentis. " Sed ad quid aliud tenetur pœnitens pro integritate Confessionis, quam cum omnimoda prævia requisita dispositione omnia sua peccata bona fide confiteri? Quilibet enim Confessarius approbatus censendus est idoneus, nisi certo constet de opposito, quod in casu præsenti nullimode constat pœnitenti bona fide tali Confessario confesso, sicuti etiam ei non constat, quod Confessarius fuerit surdastrus, semidormiens, vel distractus, dum, ut cantat mea conclusio, pœnitens est ei bona fide confessus; aliter, stante Theologi opinione, ponerentur inter non paucas angustias pœnitentes, qui possent dubitare semper de sufficienti scientia Confessarii, aut de ejus distractione, semidormitione, aut semisurditate. Staret quidem Theologi opinio, si id pœnitens mala fide egisset, prout jam ego expresse conclusi *ibidem num.* 143. falso a Theologo notatus, fortasse ex errore Typographi loco 144. ubi ego insuper sic subjungo; quod si pœnitens postea advertat, tenetur in sequenti confessione ea sola repetere, quæ probabiliter judicat, aut cognoscit, non fuisse audita, cognita, ac percepta, & *n. seq.* 145. alia superaddo ad rem ibi videnda, & observanda.

16 Ibidem *num.* 60. Notat, & ait *Theologus*: Circa tertium articulum de satisfactione, quemadmodum corrigendus Ferraris est *num.* 16. asserens oppositum, & ob eamdem rationem improbandum videtur, quod num. 22. asseritur de eo, qui sine animo satisfaciendi pro injuncta pœnitentia, opera illa fecerit, quæ injuncta a Confessario fuerant. Ast quod improbandum videtur nostro Theologo, approbatur, & traditur expresse ab innumeris fere Theologis classicis Auctoribus, ut patet ex a me adductis *ibi* & sub verb. *Intentio a num.* 50. *ad* 54. & ex traditis novissime ab Eruditissimo D. Alfonso de Liguori nell' istruzione, e pratica per li Confessori italico idiomate impressa in Venezia 1759. nella stamperia Remondini, *ubi cap.* 6. *ponto* 3. §. 1. *dell' obbligo di sentir la Messa*, *n.* 27. sic expresse concludit. Inoltre basta aver l'intenzione di adempire l'opera comandata, e non importa, che non s'abbia intenzione di soddisfare al Precetto; onde chi già avesse ascoltata la messa, ben ha soddisfatto, benchè non avesse saputo, esser quello giorno di festa (e lo stesso dicesi de voti, giuramenti, e Penitenza Sacramentale purchè l'opera commessa nel voto, o ingionta per penitenza, non si applichi per altro fine) anzi soddisfa, sebbene avesse avuta espressa intenzione di non voler adempire il precetto, secondo la sentenza communissima, e più probabile del Suarez, Lessio, Sanchez, Castropol. Tournely, Pontas, Valenza, Vasquez, La Croix, Salmanticensi. La ragione è, perchè chi volontariamente adempie l'opera comandata, necessariamente ancora già soddisfa al Precetto; ed ivi scioglie anche l'obiezione. Et idem etiam expresse concludit *nell' Appendice* 3. *art.* 3. §. 2. *num.* 75. *ibi*, Communissime autem & probabilius cum Suarez, Castropol. Lessio, Tournely, Ponta, Vasquez, & La Croix cum aliis, non requiritur intentio satisfaciendi obligationi; immo recitans, implet, etiamsi positive intendat nolle implere, quia implens non potest non implere, quum satisfactio non pendeat a sua, sed a voluntate legis Ecclesiast.

17 Ibidem *numer.* 61. notat, & subjungit *Theologus*: ac multo minus fieri potest, quod *num.* 34. adstruitur, scilicet imponi posse pro pœnitentia opus aliunde præscriptum. Audiatur Gabriel Antoine de Pœnit. *artic.* 3. *qu.* 3. Ast audiantur, & videantur etiam plurimi alii classici Auctores aliter sentientes, & signanter Petrus Coler, *de satisfactione cap.* 7. §. 3. *conclus.* 4. qui licet non mollioris Ethices Auctor sic expresse concludit: „ Potest „ Minister opera aliunde præcepta in satisfactionem in„ jungere. Clericatus de Sacram. Pœnit. decis. 34. num. 10. „ *dicens*: *Primo*, quod possunt imponi opera, quantum„ vis alias debita ex præcepto, ut auditio missæ die fe„ sto, jejunium in Quadragesima. Henno tract. de Pœ„ nit. disp. 6. quæst. 7. ibi: *Petes* 3. An possit imponi „ onus aliunde præceptum? *Resp.* affirmative cum Theo„ logis communiter. " Reiffenstuel. *tom.* 2. *tract.* 14. *dist.* 10. *quæst.* *n.* 28. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *de Pœnit. cap.* 4. *n.* 3491. *ibi*. *Potest imponi pro pœnitentia opus aliás debitum ex præcepto, voto, v. g. jejunium in Quadragesima*, Mastrius Theolog. Moral. disp. 21. quæst. num. 172. Aretinus, Poncius, & alii Scotistæ; Roncaglia, Lugo, Amicus, Averla, Liberius, Suarez, Busembau, Sporer, & novissime Laudatus Alfonso de Liguori *loc. c. cap.* 16. *pont.* 4. *num.* 53. *ibi*: *Può bene anche darsi in penitenza qualch' opera, alla quale il penitente è già obligato, come, di sentir la Messa nella festa, digiunare nelle vigilie, secondo anche communemente dicono Soto, Layman, Sanchez, Valent. perchè tal opera essendo sodisfattoria, allora si eleva per mezzo del Sacramento al merito di soddisfazione Sacramentale*; & sic alii communiter in sensu meæ conclusionis. Legantur enim attente, quæ ego trado *ibi n.* 34. 35. & 36. ubi sic concludo: *Ordinarie tamen, cessante justa causa, non sunt imponenda pro pœnitentia opera aliunde jam præcepta, & debita, sed opera supererogatoria, & aliunde indebita*. Hinc censeant eruditi lectores, an id fieri possit, ac debeat a nostro Theologo?

18 Ibidem *num.* 63. notat, & asserit *Theologus*. Animad-

ver-

versioni digna occurrunt. Primum *num.* 25. ubi eximitur ab onere iterandæ Confessionis pœnitens, qui inculpabiliter, vel culpabiliter injunctæ pœnitentiæ oblitus, eandem prætermisit, sed sufficere asseritur, *ut in alia Confessione petat, sibi imponi aliam congruam pœnitentiam pro peccatis, quæ confiteri solet*. Alterum occurrit *num.* 31. ubi inter caussas minuendi pœnitentiam, Jubilæum, & indulgentiæ recensentur. Id vero jam refutatum est in nostra de Indulgentia Appendice. Ast dignetur benignus, & eruditus Lector ponderare rationes, & Auctores a me sub dict. *num.* 25. allatos, pluresque alios idem sentientes, & signanter cit. D. Alfons. de Liguori, qui in suo opere italice impresso novissime *ann.* 1759. *cap.* 6. *ponto* 4. §. 1. *num.* 59. sic tradit expresse: Si dimanda per 2. A che sia tenuto il penitente, che si ha dimenticata la penitenza? Altri come Bonac. S. Antonin. &c. vogliono, che sia tenuto a ripetere la confessione per far intiero il Sagramento. Ma comunemente e molto, e forsi più probabilmente lo negano Suarez, Vasquez, Laymann, Castropal. ed altri, e ciò ancorchè colpevolmente se ne fosse scordato, come dicono Soto, Navarr. Lugo, Salm. Croix, Holzm. &c. perchè in tal caso da una parte la penitenza si è renduta impossibile; e dall'altra è molto dubia la legge, se debbano ripetersi i peccati già una volta direttamente assoluti, affin di dare intiero il Sagramento; digneturque etiam benignus, & eruditus Lector ponderare rationes, & Auctores a me sub dict. *num.* 31. allatos, & a me tradita sub verb. *Indulgentia artic.* 3. *num.* 4. *ad* 8. inclusive cum S. Thoma, S. Bonaventura aliisque plurimis classicis Doctoribus ibi allegatis, & omnibus attentis, atque integre perpensis, pronunciet, an animadversione digna sint ibi a me tradita cum tot celeberrimis Auctoribus; vel potius a Theologo notata? Eo vel maxime quod eruditissimus P. Ubaldus Giraldi cum suo Maschat. *Institutiones Canonicæ Editionis Romanæ* 1757. *tom.* 2. *lib.* 6. *tit.* 38. *num.* 5. sic expresse concludit: *pœnitentia minor imponi potest, si eo die occurrat aliqua indulgentia, præsertim plenaria, dummodo pœnitens ad eam lucrandam necessaria præstet*. Quamvis ipse, quod mirum est, unus ex Revisoribus probaverit indebitam censuram nostri Theologi.

PRÆSCRIPTIO.

Responsio Auctoris.

Miror non percepisse *Theologum*, quo jure id retinere possit, nempe jure (perspicue a me adducto in mea conclusione) legitimæ præscriptionis cum bona fide, per jura *ibi* adducta. Debuerat enim scire Theologus, quod legitima præscriptio est valida & licita nedum in foro fori, sed etiam in foro poli, per jura tum Civilia, tum Canonica a me adducta in *art. unic. de præscriptione a n.* 7. *ad* 9. ubi ultra communem aliorum Auctorum, affero ad id opinionem rationem Scoti. *Si* autem Confessarius erraverit, sibi consulat. Fur enim, & per vim possidens ratione talis bonæ fidei supervenientæ rem alienam in utroque foro præscripsit, si tanto tempore *ibi* adducto bona fide pacifice eam possedit.

PRÆSUMPTIO.

Responsio Auctoris.

Notet *Theologus*, quod mea, aliorumque conclusio dicit: præsumens prudenter restitutionem faciendam, sibi liberaliter condonandam esse, si debitum suum manifestaret, vel rogaret dominum &c. Id enim prudenter præsumens præsumit cum valido fundamento attentis omnibus circumstantiis v.g. parentelæ, amicitiæ, liberalitatis, divitiarum domini seu creditoris, ejusdem commiserationis paupertati debitoris, ac hujusmodi, quibus intervenientibus non est falsa, nec in praxi rejicienda dicta conclusio; præsertim quia Ego *ibi* concludo: *quod si revera dominum invitum postea debitor resciret, ad restitutionem tenebitur*.

PRIVILEGIUM.

Responsio Auctoris.

At percurrat *Theologus* omnes illas Pontificias constitutiones a me, & ab aliis *ibi* allegatas, & satis id constare comperiet. Percurrat insuper a me *Lucio* additam animadversionem hic infra in verb. *Votum art.* 3. *n.* 459. *usque ad finem.*

In dict. Verb. ad n. 30.

Responsio Auctoris.

Sed debebat *Theologus* adnotare, quod id a me in *Additione ex Auctore* in fin. verb. *Privilegium* suæ editionis Romanæ, quam ipsemet *Theologus* typis tradidit, jam satis fuerat adnotatum & declaratum.

PSALMUS, PSALTERIUM.

Responsio Auctoris.

Ast omnia quæ *ibi* adducuntur, solidissimo fundamento innituntur tot SS. Patrum, & probatissimorum Auctorum, qui identidem citantur, ut ea legenti patet; hinc prudens lector pro sua æquitate pronunciet.

QUÆSTUARE, QUÆSTUARII, SEU QUÆSTORES.

Responsio Auctoris.

Quo ad ea, quæ hic adducuntur sub *num.* 2. Revera stando præcise dispositioni dictæ Constitutionis Sixti IV. ipsa solummodo tradit, quæ fideliter ex ejus verbis refert D. Additor. Sed mea conclusio desumpta est etiam ex aliis Pontificiis Constitutionibus, allegatis in aliis classicis Auctoribus, & signanter ab eruditissimo D. Francisco a Mostazo *lib.* 7. *de caussis piis cap.* 12. *de eleemosyna*, ubi sic expresse concludit: Præterea si *aliquis Ordinariorum, aut alii impediant per vim aut dolum ne Eleemosynæ dentur Religiosis tum ipso facto excommunicationem incurrunt, ut ex Bullis tradidit* Crux *dict. cap.* 3. *conclus.* 2. Trullencho *d. cap.* 5. *dub.* 8. *num.* 2. Et Alphonsus de Casarubias *in compendio privilegiorum Mendicantium* verb. *Eleemosyna num.* 8. sic præcise referentes, *ibi: Idem Sixtus IV. voluit, quod Ordinarii, seu quicumque alii probibentes, ne Fratribus Carmelitis Eleemosynæ fiant, ipso facto sint excommunicati; & contra tales possint Rectores Ordinum Mendicantium, & Auditor C. A. ac Inquisitores hæreticæ pravitatis sicut contra hæreticos procedere.*

REGULARES.

Responsio Auctoris.

De iis omnibus, quæ circa Regulares in hisce *Additionibus* proponuntur, jam satis fuit traditum a me in suis propriis respective locis nempe in verb. *Filius*, in verb. *Testis*, in verb. *Procurator*, in verb. *Testamentum*, in verb. *Tutor*, in verb. *Depositarius*, in verb. *Clericus*, in verb. *Episcopus*, in verb. *Novitius*, in verb. *Regulares*, in verb. *Moniales*, in verb. *Translatio*, & sæpe incidenter alibi.

RESERVATIO CASUUM.

Responsio Auctoris.

Ast tradita *ibi* a me sunt suffulta, & *ratione*, & auctoritate classicorum Auctorum; immo aliquorum, qui sua opera typis tradiderunt Romæ, ut inter alios Marchæuccius noster *in cautela Confessarii*, *Editionis Romanæ* cum solitis sine ulla censura revisionibus, & approbationibus, ut *ibi* videre est *locis a me citatis*, & iste certe non est laxior Casuista. Et Antoine, ad quem Theologus lectores amandat in *tract. de Pœnitent. art.* 2. *de casibus reservatis*, *quæst.* 5. An Sacerdos approbatus carens potestate absolvendi a reservatis, potest aliquando directe absolvere a non reservatis, & indirecte a reservatis? R. circa hoc duplex est sententia. Prima, quæ est communis, docet, id posse in duobus casibus. Primo, si pœnitens inculpate oblitus est aliquod reservatum, vel si bona fide illud confiteatur Sacerdoti non advertenti esse reservatum . . . Unde merito censetur Ecclesia tunc dare potestatem absolvendi directe a non reservatis, & indirecte a reservatis cum onere postea reservata confitendi Sacerdoti habenti potestatem in illa. Quam sententiam S. Carolus tenendam proponit in sua Diœcesi, in qua proinde dat hanc potestatem: volunt autem, Episcopus censeri eandem potestatem concedere hoc ipso, quod non contradicunt sententiæ communis id asserenti, quam ignorare nequeunt. Secundo, Si Sacerdos, habens reservata, nequeat omittere celebrationem Sacri sine gravi scandalo, nec adsit Confessarius habens potestatem in reservata; quia cum quilibet sibi peccati mortalis conscius teneatur Confessionem præmittere Communioni, credibile non est Ecclesiam sic instituisse reservationem, ut tunc a peccatis absolvi nequeat, directe quidem a non reservatis, & indirecte a reservatis, malleque eum cum incerta contritione non confessum celebrare, quam Confessionem Communioni præmittere . . . . Secunda sententia negat, in ullo casu extra mortis periculum posse; quia peccata non reservata remitti nequeunt sine reservato, nam unum mortale sine alio remitti non potest &c. & pergit probare argumentis, quibus utuntur Patroni secundæ sententiæ. Unde cum Clarissimus P. Antoine asserat expresse, quod prima sententia, quæ est illa mea, communis est, & eamdem tenendam in sua diœcesi mandat S. Carolus; Hinc habes Erudite lector quid in his sit sentiendum.

RESTITUTIO.

Responsio Auctoris.

VEre quidem sunt prius absterrendi perditi homines a quocumque furto. Sed quid, si fur, non obstante quocumque terrore sibi incusso remaneat adhuc obstinate determinatus ad furandum vel pauperi, & nequeat ab alterutro averti, ut clare supponit mea conclusio? Nonne consulens in tali casu, majus malum esse pauperi furari, quam diviti, gerit utiliter rem Dei & furis, ipsum furem avertendo a majori malo, & a majori offensa Dei? Tunc enim proprie non consulit damnum & peccatum, sed potius imminutionem peccati, & evitationem majoris damni ad quod fur erat obstinate determinatus, quamvis enim illicitum sit facere malum ut eveniant bona; non est tamen illicitum obstinate determinato ad majus malum consulere minus, cum non possit alterutrum, seu utrumque impediri. Et hujusmodi consilia tamquam licita absque onere restitutionis admittit etiam Antoine *tract. de justitia & jure cap. 4. quæst. 7. §. 2. resp. 3.* quamvis ipse *ibi* præscindendo a circumstantia divitis, & pauperis recte dicat: *At tenetur ad restitutionem, si parato majus damnum inferre Paulo, consulat ut minus damnum potius inferat Petro, cui non statuerat inferre.*

In dict. verb. & Art. num. 40.

Responsio Auctoris.

AT mea conclusio, ut ex *num. præced. & seqq.* potest colligi, supponit, quod possint solum impedire pro sua parte, & non in totum; si enim singulorum concursu sublato, adhuc fieret totum damnum, singuli non tenebuntur ad totum, sed tantum ad partem, quia singuli non posuerunt nequidem moraliter vim caussativam totius damni: solummodo autem singuli tenerentur in solidum ad totum, si singulis non concurrentibus, damnum non poneretur, quia in tali casu, cum singuli potuissent, & debuissent impedire non dando suum concursum, reipsa singuli essent caussa moraliter adæquata totius damni, adeoque tunc singuli tenerentur ad totum in solidum.

In dict. verb. & Artic. num. 52.

Responsio Auctoris.

SEd hic nihil contra meum assertum; nedum enim mihi, sed & lippis & tonsoribus notum est, quod si quis auferat rem, quam suam esse existimet, non peccat, sed restituere debet, cum alterius eam esse deprehendit.

In dict. verb. & Art. n. 73.

Responsio Auctoris.

AT satis ego *ibi* demonstro, quod is tacendo non sit caussa influens in furtum, dum dico expresse: *quia sine injustitia potuit tacere*: si enim is tacendo esset caussa influens in furtum, jam non posset tacere sine injustitia.

In dict. verb. & Art. num. 75.

Responsio Auctoris.

AST advertendum, quod onus assumptum audiendi confessiones a simplici Confessario, est solum assumptum ex charitate, & non justitia; debet enim discrimen intercedere inter onus a confessario Parocho assumptum & inter onus assumptum a Confessario simplici. Illud Parochum obligat ex justitia, quia a parochianis accipit ad id tamquam ex contractu decimas & stipendia, seu præbendam parochialem, ob quæ ipse Parochus tenetur Parochianos instruere ex justitia. Simplex autem Confessarius, cum nullum recipiat stipendium, nec ullum injerit ad id contractum cum pœnitentibus, tenetur solum illos instruere ex charitate, propter quam solummodo munus Confessarii libere quando voluerit a se exercendum sine ullo onere assumpsit; adeoque, cum nullimode violet in hoc casu justitiam, ad nullam tenetur restitutionem. Sic etiam ultra *ibi* a me allegatos tenet celeberrimus P. Antoine *de Pœnitent. art. 3. quæst. 3.* Videatur etiam ad rem toties laudatus Alphonsus de Liguori *cap. 16. punt. 6. num. 123.*

In dict. verb. & Art. num. 76.

Responsio Auctoris.

AST recurrit præcedens responsio. Tenetur quidem ad restitutionem, si deficiat in officio, ut Parochus, assumpto ex justitia, sed non deficiat ut simplex Confessarius in officio assumpto ex mera charitate.

In dict. verb. & Art. num. 79.

Responsio Auctoris.

NEquaquam, idque propter solidam rationem *ibi* a me adductam, cum talis testis in dicto casu non violet justitiam, ex cujus solius violatione oritur obligatio restitutionis. Ipse enim testis legitime inductus, non comparendo non constituitur injustus, sed solum inobediens vel contumax, nec citatio illa imponit obligationem justitiæ ad comparendum, sed dumtaxat obedientiæ; ex violatione autem obedientiæ præcise, quando non est aliunde obligatio justitiæ, nemo tenetur ad restitutionem, cujus obligatio oritur solum ex violatione justitiæ. Videatur inter alios ad rem celeberrimus Rossignolus *de restitut. num. 1. prænot. 12. sect. 7. num. 21.* & sequentibus, ubi id efficaciter probat, & solvit omnes objectiones.

In dict. verb. & Art. 2. num. 23.

Responsio Auctoris.

SI omnia in allegatis numeris a me tradita attente perpendantur, solida ratione, & auctoritate suffulta reperientur: immo ab aliquibus in laxioribus terminis defenduntur, ut eruditis compertum. Nec absolute verum est, ut prætendit Theologus, quod ad restitutionem teneantur rixantes expositi sub *n. 36.* ut videre est *n. 37. seq.* in quo patet, quid dicendum ad subjunctam notam Theologi sub eodem *num. 37.*

In dict. verb. Art. 3. num. 26.

Responsio Auctoris.

QUomodo potest a Theologo dici hic casus methaphysicus, cum de ipso passim tradent Auctores, & de acquisitis per artem magicam disponant leges? Quod certe non fieret, si non supponeretur dæmonem furari quandoque a Deo ob sua justa, & inscrutabilia judicia permitti, & hoc permittente, posse rejciri.

In dict. verb. & Art. num. 39.

Responsio Auctoris.

AT *ibi* a me est assignata clara ratio, quare, & quando debeant dictæ res restitui Religioso, uxori, Filiofamilias, & hujusmodi, & quando non ipsis, sed Monasterio, Marito, Patri &c. Videat ibi eruditus Lector, & pronunciet.

In dict. verb. & Art. num. 41.

Responsio Auctoris.

SEd ego jam tradidi, quod si desperetur commodior occasio, restitutio facienda est suis propinquis, si habeat, & solum in eorum defectu pauperibus, vel locis piis, cum hac tamen advertentia, quod adveniente restituendi domino commodiori occasione, seu ipso comparente, & res adhuc extent in individuo, debent a pauperibus, vel loco pio restitui, & si fuerint consumptæ, & pauper, seu locus pius inde factus sit ditior, debet restitui id, in quo factus est ditior, ut in similibus trado ego *ibi sub n. 53.* Cum quantis autem impensis teneatur fur restituere rem furatam, cum in hoc variæ sint sententiæ Auctorum, attendendæ sunt pro certa regula omnes circumstantiæ, nempe quantitas, seu valor rei furatæ, paupertas & necessitas tum furis, tum domini rei, distantia, seu mutatio locorum, magnitudo damni tam creditoris, quam debitoris formaliter & comparative ad subjectum: An creditor hic & nunc sit, vel non sit rationabiliter invitus circa omissionem vel dilationem restitutionis, & hujusmodi.

In dict. verb. & Art. n. 53.

Responsio Auctoris.

SEd in hoc *num. 53.* nihil trado ego in contrarium, ut legenti patet.

In dict. verb. Art. 5. num. 11.

Responsio Auctoris.

SAtis a me sunt & serio expensæ circumstantiæ, ut patet *ibi*, & sub *n. seq.* ubi post multa adducta contra tales debitores advertenda, ita concludo: *Sic communiter Doctores serio quoad hoc monentes & debitores & confessarios, ut sibi caveant.*

In dict. verb. & Art. num. 31.

Responsio Auctoris.

SEd jam ad id responsum est supra in verb. *Præsumptio*: & hic ego concludo; *Si tamen dubitet, an creditor, seu dominus si sciret, esset remissurus, teneretur petere ut remitteret, quia dominus est in possessione.*

In dict. verb. & Art. num. 39.

Responsio Auctoris.

AT non solum non est abjicienda hæc opinio ut benigna, sed omnino est tenenda ut recta, vera & justissima. Legitima enim præscriptio & valida, & licita nedum in foro externo, sed etiam in foro interno seu conscientiæ, ut tradunt communiter Juristæ, Canonistæ, & Moralistæ per jura tum Civilia, tum Canonica a me adducta sub verb. *præsumptio a n. 6. ad 9.* Vide *ibi* per tot. ubi abunde de omnibus ad legitimam præscriptionem pertinentibus, & ubi leges civiles leguntur ad id canonizatæ per leges canonicas.

In dict. verb. & Art. num. 41.

Responsio Auctoris.

SEd debebat adnotare *Theologus*, quod ego loquor de re incerta, seu de debito incerto, *cujus dominus ignoratur*. Papa autem non solet de facto concedere talem compositionem super bonis certis ubi scilicet certus est eorum dominus ut subjungo Ego *ibi num. 42.* quamvis loquendo de possibili, talis legitima causa intervenire posset, ut eam compositionem concederet, & consequenter debitorem liberaret ab onere restitutionis. Vide *ibi* multa ad rem.

In dict. verb. & Art. num. 53.

Responsio Auctoris.

SEd si attendantur & concurrant omnia tradita a me a *cit. num. 53. ad 57.* inclusive, facile percipietur, *ibi* adducta locum habere etiam in foro conscientiæ ratione impotentiæ ortæ ex infortuniis sine sua culpa incursis; jura enim nedum Civilia, sed & Canonica benigne consulunt infortuniis debitorum, quos calamitates, naufragium, bellum, aliusve malus eventus sine sua culpa depressit; *cap. Cum percussio 2. caus. 7. q. 1. cap. ex parte 5. de Cleric. ægrot.* cum similibus. Qua tamen impotentia cessante tenentur ad restitutionem, cum revera pro foro interno quandocumque quis potest restituere debeat domino rem alienam.

In dict. verb. & Art. num. 55.

Responsio Auctoris.

THeologus noster hic bona venia, canit extra chorum: Ego enim loquor non de bonis furatis, sed de juste, & licite acquisitis, & quidem de ipsis solummodo tantum occultare, & retinere quantum sat est, ut parce vivat secundum suum statum juste acquisitum. Et sic expresse declaro infra *num. 57.* dicens: *quæ huc usque dicta sunt de debitore respectu beneficii cessionis bonorum, intelligenda solum sunt de debitore ex contractu, quem licet honeste viventem, aut licite negotiantem, sine sua culpa, adversa fortuna depressit; non autem de debitore ex delicto &c. Vide* ibi.

In dict. verb. & Art. n. 56.

Responsio Auctoris.

SEd quantum ad occultam detractionem bonorum pro tanto solummodo, quantum eis sufficiat ad vitam suam, & statum honeste, & parce conservandum, intelligendo de debitis ex licito contractu, & non ex delicto contractis, mea assertio non est falsa, sed vera per solida fundamenta, & jura tum civilia, tum canonica mox supra adducta. Quantum autem ad ævocationem, seu restrictionem mentalem, pro tali casu non esse falsam meam assertionem sed veram, & licitam, satis & abunde id tradidi ego in verb. *Accusatus a num. 10. ad 43.* & in verb. *Juramentum a num. 13. ad 26.* ubi *num. 23.* assero, quod id etiam clare constat ex celebri responsione ab omnibus, ut licita admissa, prout data a S. Athanasio eludente Satellites Juliani eum ad necem quærentes, & a Sanct. P. N. Francisco, qui cum a Ministris justitiæ requisitus: *An illac transisset quidam homicida?* Positis intra manicas manibus respondit: *Illhac non transivit*, intelligens, non transiisse per suas manicas, & sic plenam, & veram responsionem ex verbis, & illa actione externa componens. Videatur ad rem Scotus *in 4. dist. 13. quæst. 4. art. 5.* & Mastrius *Theol. moral. disp. 6. quæst. 2. artic. 3. & disp. 11. quæst. 9. artic. 1.* cum pluribus aliis ibi citatis.

RESTRICTIO MENTALIS.

Responsio Auctoris.

SEd hic recurrit pro me responsio mox *n. 56.* data, ut videantur pro dictis meis assertionibus allata solida fundamenta sub verb. *Accusatus a num. 10 ad 43.* & sub verb. *Juramentum a num. 13. ad 26.* & Scotus *in 4. dist. 15. q. 4. art. 3.* & cum aliis Mastrius *Theolog. Moral. disp. 10. in q. 9. art. 1. num. 171. & 172. & disp. 6. q. 2. art. 3.*

R E U S.

Responsio Auctoris.

AST mea conclusio non dicit generice, licet morti sit damnatus, sed specifice, *si juste damnatus sit, ut fame, vel siti pereat*, quod certe non est falsum, ut falso asserit *Theologus*. Si enim reus damnatus ad aliam mortem, potest ex amore justitiæ permittere illius in se executionem, uti potest non fugere ex carcere, quamvis sciat se morte afficiendum, ut tradunt passim Auctores, & inter alios etiam clarissimus P. Antoine *tract. de obligationibus, §. 4. de reo quæst. 2. resp. 5.* expresse dicens *Reo ad mortem damnato licet non fugere ex amore justitiæ: immo mortem commerito licite se Judici ultro sistere, & occasionem justitiæ exercendæ offerre;* Et celeberrimus Colet. *tom. 3. tract. de Decalogo, cap. 5. art. 1. conclus. 2.* ubi expresse sic asserit: *Quartus casus est, cum quis, ut Deo, & justitiæ faciat satis, non arripit media, quibus incolumem se præstet: sic licet ei, qui juste morti condemnatus est, ea, quæ ad mortem præambula sunt, facere; ut 1. se offerre Judici secundum S. Thomam: 2. Non egredi e carcere, etiamsi se offerat opportunitas, & noverit paratam sibi esse mortem. Et reipsa Martyres non credisi sunt sibimetipsis mortem inferre, cum patentibus portis, e carceribus non exierunt.* Siccur igitur non posset reus juste damnatus, ut fame, vel siti pereat, victum aut potum sibi oblatum rejicere, ut Deo, & justitiæ faciat satis, cum talis ad mortem suam non concurrat active, sed passive tantum se habens, ut justitiæ amore eam fortiter tamquam promeritam perferat? Nonne in tali casu potest reus ex zelo & amore justitiæ, & ad justam punitionem suorum scelerum se velle conformare judicis justæ sententiæ, fame vel siti pereundo, sicuti potest velle non conservare vitam ex motivo alterius virtutis v. g. pro charitate amicorum, & hujusmodi. Videatur ad rem inter alios Roncaglia *tom. 2. tract. 15. quæst. 9.* Alphonsus de Liguorio *lib. 4. dub. 7. art. 2. num. 283.* Sporer *tom. 1. tract. 5. cap. 3. num. 29.* & ultra *ibi* citatos, alii plurimi in sensu meæ conclusionis.

In dict. verb. num. 17.

Responsio Auctoris.

AST esse licitum ultra Auctores a me allegatos, sufficient doctiss. P. Fulgentius Cuniliat *tract. 10. in 7. decal. præcept. de ordine judiciali, num. 10.* sic expresse dicens: Respondeo, *Cajetanum, Bannez, Salomonium, Sylvium docere non esse illicitum consanguineis rei consulere fugam, & ministrare instrumenta ad illa exequenda &c.* & dict. clariss. P. Antoine *loc. cit. resp. 3.* Roncaglia *tr. 15. de 8. Decal. præcepto. cap. 2. q. 16. resp. 4.* & alii passim. Neque per hoc, quod si quis id faceret, pœna mulctaretur, infertur, quod mortaliter peccaret, ut de reo infringente carceres tradunt Antoine, & Cuniliat, *loc. cit.* & alii passim, quia leges id vetantes sunt mere pœnales, obligantes solummodo in foro fori, & non in foro Poli.

In dict. verb. num. 22.

Responsio Auctoris.

AST hæc est ipsissima mea conclusio, qui insuper ibidem *num.* 23. *seq.* assigno modum ad evitandum perjurium in occultanda veritate Judici interroganti, juris ordine non servato.

RUBRICÆ.

Responsio Auctoris.

AST ego jam supra *n.* 2. tradidi, quod transgressio Rubricarum ex suo genere venialis transit sine dubio in mortalem, si fiat expresse, & absolute ex contemptu, ut *ibi*, & hic sub *cit. num.* 16. nequaquam dico quod dicta omissio fiat advertenter & liberate, sicque excludit formalem perfectum & absolutum contemptum, qui certe, ubi adesset, etiam omissio unius verbi esset mortalis, ut ego ipse subjungo immediate sub *num.* 17. Ast ubi adsit solum quidam levis imperfectus & secundum quid contemptus non tendens absolute in destructionem potestatis legislativæ, nec minuens significationem, vel repræsentationem mysterii, omissio verb. grat. solum nominis unius, vel alterius Sancti, certe non debet dici gravis, quia hic habetur nedum levitas materiæ, sed etiam levitas contemptus: Ita Cajetanus in *Summa*, verb. *Contemptus*; Armilla eod. *verb. num.* 3. Sotus, Cordub., Valentia, & alii, quos citat & sequitur Sanchez *cap.* 1. *num.* 11. Lessius *lib.* 2. *de Justitia cap.* 46. *circa fin.* Quart. in Rub. Missalis *quæst. proœmial. section.* 2. *punct.* 5. verb. *Secunda sententia*, & alii passim.

SACERDOTIUM, SACERDOS.

Responsio Auctoris.

QUæ in his *Additionibus a num.* 1. *ad* 3. producuntur, jam ego prius tradideram sub *num.* 50. & 51. adducens ad id decretum Sacr. Congreg. Conc. & jam etiam tradideram in verb. *Missa art.* 6. *num.* 7. & 8. allegans ad id Concilium Mediolan. I. & Decreta Sacr. C. Concil. in Bononien. & in Neapolit. & sæpe alibi. Vide *ibi*.

SACRIFICIUM.

Responsio Auctoris.

FAcili negotio poterat *Theologus* deprehendere *loc. cit.* ex errore Typographorum potuisse verba illa: *ut Sacrificium est præcise*, cum debuisset ponere verba ista: *ut Sacramentum est præcise*; prout manifeste egomet ostendo *ibid.* immediate subdens: *seu, consecratio utriusque speciei panis & vini, non est de necessitate Sacramenti*: & infra sub *num.* 54. & 58. sicuti ipse *Theologus* notat.

In dict. verb. numer. 55.

Responsio Auctoris.

POsse Papam ex urgentissima caussa concedere, ut Consecratio Eucharistiæ, & Sacrificium Missæ in una specie fiat, non ego ex sensu meo asserui, sed tenent Turrecremata, S. Antoninus, Gabriel, Alanus, Azorius, & alii citati & secuti a Barbosa *loc.* ibi *cit.* & alii classici Doctores apud La Croix ibi *cit.* quorum opinionem ad eruditionem tantummodo eo loco protuli.

SENTENTIA.

Responsio Auctoris.

QUÆ *locis cit.* a me tradita sunt, ridenda videntur Rom. Theologo; & tamen ab Auctoribus nedum non irridendis, sed & gravissimis, ac celeberrimis illa desumpsi, qui longe ante me in suis respective operibus ea protulerunt. Etenim quæ adducuntur sub *num.* 62. ea tradiderunt P. Mazzolin. Nicolius, & Ursaya celeberrimus Advocatus Romæ caussarum Patronus. Quæ sub *num.* 83. collecta sunt ex verbis præcisis *cap. Intelleximus* 1. *de novi operis nunciat.* Quæ sub *n.* 84. tradiderunt Ludovicus Romanus, Zoesius, Fagnanus, Rota Romana, Antonellus, Reiffenstuel, Rebuffus citatus, & secutus a Sac. Rom. Rota. Quæ *n.* 85. Andr. Mand. Brancac. & cit. Ursaya. Quæ *n.* 86. Eruditissimus jurisperitus de Rubeis, Rota Romana, & ex aliis multis allegatus Ursaya, & quæ *ibi in fine* trado ego, habentur Ecclesiastici præcisis suis verbis non certe ridendis. Quæ *n.* 87. tradiderunt Conciol. Andreol. Gobat, Franciscus Marc. Gratian. citati, atque secuti a dicto Ursaya. Quæ *n.* 88. typis tradidit Romæ in celeberrimo suo opere dictus Ursaya. Hinc judicet prudens, & eruditus Lector, an juste potuerit Theologus rogare, ut dicta legendo, risum tenerent amici.

SEPULTURA.

Responsio Auctoris.

QUoad tempus expectandum pro sepultura cadaverum, jam satis dixi ego *tom.* 2. verb. *Cadaver & in Supplementis* ad idem verb. ex decretis Sacr. Congregat. nempe, quoad hoc servandam esse Synodum diœcesi. Et super tradidi, quomodo, & qua facultate possunt exhumari Cadavera morte violenta erepta, & sepulta, pro facienda recognitione a Curia laicali. Item jam tradidi ego, quod decedentes ex vulnere in duello accepto, quamvis extra locum conflictus occubuerint, & obtinuerint a peccatis simul, & censuris absolutionem &c. ut patet in meo *Supplemento* verb. *Propositiones damnatæ*, ubi refero per citatam Constitutionem Benedict. XIV. *Detestabilem*, in qua habentur ad rem quinque propositiones damnatæ, de quibus debuerat saltem fieri mentio, eo vel maxime, quod fuerat promissum in hac editione Romana, omnia *Supplementa* suis in respective locis fore ponenda. Ad rem vide *Supplementa Auctoris* verb. *Duellum*.

SIGILLUM SACRAMENTALIS CONFESSIONIS.

Responsio Auctoris.

SEd quod teneatur ad sigillum certe fateor & ego; an autem ad Sigillum Sacramentale, vel naturale? non parva est inter Doctores controversia. Hinc ponderet prudens lector *ibi* a me *num.* 10. & 11. & pro æquitate resolvat.

SOCIETAS INTER FRATRES.

Responsio Auctoris.

CIrca Dominium, quod inventores in thesaurum acquirunt, ultra ea, quæ hic trado Ego, alia quamplura tradidi jam in verb. *Dominium*, *art.* 3. *a n.* 26. *ad* 45. inclusive, ubi cum assistentia juris, & doctorum assignavi, quando & quomodo ab inventoribus in thesaurum dominium acquiratur, & quando non. Vide ibi multa ad rem.

SOLLICITATIO AD TURPIA.

Responsio Auctoris.

EQuidem dicta sententia non est sequenda; nec eam sequor ego, qui quamvis *ibi* ad eruditionem referam Auctores cum suis rationibus eam tenentes; tamen cum aliis *ibi* allegatis teneo, talem Confessarium esse denunciandum, hac potissimum ratione, quia licet de ipso non verificetur, quod sit sollicitans, sed sollicitatus, verificatur tamen de ipso, quod cum pœnitente habeat illicitos & inhonestos sermones, seu tractatus prætextu, seu occasione Confessionis, quod sufficit pro debito ipsum denunciandi ex præcisis verbis dictæ Gregorianæ Constitut. *ibi: aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones sive tractatus habuerint.* Vide ad rem *num. sequent.* verb. Constitutionis Benedicti XIV. quæ incip. *Sacramentum Pœnitentiæ.*

In dict. verb. num. 48.

Responsio Auctoris.

ET revera posterior sententia falsa est, sed prima sola vera, quam teneo ego *ibi* cum solidis fundamentis, solvendo insuper adversariorum objectiones, ut patet *nu.* 47. Hoc etiam novissime declaravit expresse Benedictus XIV. in mox cit. Constitut. *Sacramentum pœnitentiæ* §. 2. ibi: *Etiamsi sollicitatio inter Confessarium & pœnitentem mutua fuerit, sive sollicitationi pœnitens consenserit, sive consensum minime præstiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit.* Vide ipsam Constitutionem *num.* 20. *in ordine in primo tomo sui Bullarii editionis Romanæ pag.* 51. & *seq.*

SPONSALIA.

Responsio Auctoris.

AST sufficit mihi pro mea conclusione habere textus Canonicos, & doctores *ibi* allegatos. Et quamvis textus in cap. *Requisivit* 17. *de sponsalibus* loquatur de muliere dicendo, *Respondemus, quod cum libera debeant esse Matrimonia, monenda est potius, quam cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.* Ly

potius

potius tamen glossa *ibi* secuta passim a Canonistis, & Doctor. tradit accipiendum esse proprie ibi: *sed expone; potius exponenda est, & postea monenda est, & postea cogenda*. Accedit, quod textus cap. *Præterea 2. de sponsalibus* loquitur generice de Sponsis, sive mulieribus, ibi: *præterea hi, qui de Matrimonio contrahendo pure, & sine omni conditione fidem dederunt commonendi sunt, & modis omnibus inducendi, ut præstitam fidem observent*. & Eminentiss. Cardinal Cavalchinius *in caussa Gallipolitana Sponsalium*, eam exponens decidendam ac S. Concil. cujus, tunc erat Eruditissimus, & practicissimus Secretarius, de Lucretia Maniera renuente matrimonium contrahere cum Franco de Acugna, quocum prius sponsalia contraxerat, sic refert: *Cumque ibidem antistes Gallipolipolitanus, & Neritonensis iterum sententiam Lucretiæ per seipsos indagassent, eam invenere tam obfirmato animo in hoc rejiciendo Conjugio, ut nec etiam denunciata anathematis pœna, dimoveri ab ea sententia potuerit*. En ibi agebatur de renuente muliere, & tamen fuit ei denunciata anathematis pœna. Tum quia ratio a Pontifice Lucio III. adducta in citat. *cap. Requisivit 17. de Sponsalibus* est illa: *Cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere*. Quæ ratio nedum militat, cum cogitur mulier invita ad ducendum invisum virum; quam dum cogitur vir invitus ad ducendum invisam mulierem. Immo a fortiori, ex Sacra Scriptura, militat in coacto viro ad ducendam mulierem invisam; *Proverb. enim cap. 30. num. 21. ad 33.* dicitur expresse: *Per tria movetur terra . . . . . . inter quæ per odiosam mulierem cum in Matrimonium fuerit assumpta*. Terra autem non dicitur moveri per odiosum virum, cum in Matrimonium fuerit assumptus. Hinc si adhibitis monitionibus, & comminationibus, adhuc Sponsus, vel Sponsa renuat cum tali nubere non potest finaliter cogi ad nubendum, sed debet dimitti, & absolvi, præsertim si advertatur magna animi aversio, ita ut ex tali futuro Matrimonio forent timendæ perpetuæ inimicitiæ, jurgia, scandala, & alia similia incommoda. Sic Rota *part. 4. recent. tom. 3. decis. 651. num. 10. & 11. part. 16. decis. 145. num. 6.* & abstinendum esse a coactione reluctantis Sponsi, vel Sponsæ in similibus casibus, ac permittendas nuptias cum alia, censuit *Sacra Congregat. Concil. senogallien. Sponsalium 1. septembris 1714. lib. 64. Decretal. pag. 345. & Majoricen. Sponsalium 24. Apr. 1723. lib. 73. Decretal. pag. 369. & in Gallipolitana Sponsalium 28. Feb. 1733. apud Thesaurum Resolutionum Sacræ Congreg. Concilii in in dict. Gallipolitana tom. 5. & in Mediolanen. Sponsalium 13. Julii 1725. lib. 75. decretor. pag. 353. & in Neapolitana 17. Aprilis 1728. lib. 78. Decretor. pag. 275.* per quæ omnia patet responsio ad ea, quæ subjungit d. Additor *lib. num. 8. & sequent.* nempe num post censuras possit vir præcise cogi ad Matrimonium ineundum. Cæterum non negaverim Ego sequendam esse Rotam in allegat. *Majoricen. & Constantien. Sponsalium*, ubi concurrant ipsissimæ circumstantiæ *ibi* repertæ.

SPONSI.

Responsio Auctoris.

AST si tactus, oscula, & hujusmodi fiant inter sponsos sine ulla delectatione sensibili, venerea, morosa, & directe voluntaria, ut loquor *ibi* ego, non sunt nisi venialia, ubi revera absit omnis delectatio sensibilis venerea, morosa & directe voluntaria; ubi autem ipsi ex sua personali conditione & proclivitate cognoscant sic se exponere periculo alicujus delectationis morosæ venereæ, certe tenentur sub gravi se abstinere ab ipsis. Conclusio autem mea procedit conditionate, in casu, quo fiant sine ulla venerea morosa delectatione. Conditionale vero nihil ponit in esse, nisi purificata conditione, *arg. §. Sub conditione 4. Inst. de verbor. obligationibus L. Hoc jure utimur 8. & ibi addit. raarg. ff. de verborum obligation. Leg. Quia autem 6. §. fin. Si quis omissa caussa testament. Leg. Unica §. Sin autem, Cod. de Cadut. tollendis cap. 1. §. final. de Sponsalibus in 6. Clement. 1. de concession. præbendæ*. Eo vel maxime, quod *num. seq.* remitto lectorem ad ea quæ habentur sub verb. *Delectatio morosa a n. 27. ad 29.* ubi expresse dico: Cavendum est tamen, ne in istis osculis, tactibus, & amplexibus habeatur illa delectatio carnalis sensibilis, quæ merito fuit damnata ab Alexandro VII. 18. *Martii* 1666. in propos. 40. in ordine, *ibi*: *Est probabilis opinio, quæ dicit tantum esse veniale osculum ob delectationem carnalem & sensibilem, quæ ex osculo oritur secluso periculo consensus ulterioris, & pollutionis*.

SUSPENSIO.

Responsio Auctoris.

QUamvis non parva sit controversia inter Doctores, An sufficiat error communis sine titulo colorato, ut videre est in verb. *Confessarius artic. 1. num. 38. ad 43.* inclusive; conclusio tamen mea apertissime indicat, adesse in Confessario absolute suspenso dictum titulum coloratum, cum expresse dicat: Absolutio enim a sic suspenso data est nulla, nisi ob suspensionem occultam sit error communis, ob quem Ecclesia jurisdictionem supplet. Cum enim hic Confessarius ante suspensionem occultam vere & realiter omnibus innotuerit, ut a legitimo Superiore titulo requisito ad actum absolutionis munitus se continue & publice exponens ad confessiones excipiendas, & superventa suspensio fuerit communiter occulta, certe sine alio expresso addito, ob hunc errorem communem Ecclesia supplet in hoc casu jurisdictionem, Frustra enim exprimitur, quod jam intelligitur, *leg. Cornelius 69. ff. de hæredibus instituendis*. Habetur etenim pro expresso, quod tacite subintelligitur, *leg. Fideicommissa 11. §. si filio, ff. de legatis 111.* cum similibus.

TACTUS IMPUDICI.

Responsio Auctoris.

HIC recurrunt ea, quæ jam adduxi supra in *Responsione* ad Notas *Rom. Theologi* ad verb *Sponsi*; Vide ibi.

TAXA.

Responsio Auctoris.

CIrca ea, quæ hic adducuntur præsertim *num. 2.* recollenda sunt, quæ jam tradidi ego in verb. *Eleemosyna num. 63.* nempe: Eleemosyna pro unaquaque Missa manuali non potest tradi minor uno Julio. Sic expresse statutum est de mandato Clementis XI. die 23. *Decembris* 1706. ut patet in ejus speciali Bullario, Edito XII. Et sic etiam statuit; *Sacra Congregat. Concilii* 13. *Aprilis* 1726. Unde Episcopus statuere potest, ne Sacerdotes recipiant quid minus eleemosyna taxata; *Sac. Congregat. Concil. in S. Severini eleemosynæ Missarum, 16. Julii* 1697. & in *Alexanen. 26. Januarii* 1743. Et id habetur etiam in Notificatione super eleemosyna Missæ edita a Card. Lambertino, deinde Benedicto XIV. qui insuper plurima tradit ad rem in suo egregio Opere de *Synodo Diœces. lib. 5. cap. 8. & 9. lib. 13. cap. 25.* merito ibi videnda, & observanda.

VENATIO, VENATOR.

Responsio Auctoris.

QUæ refero *loc. cit.* verba sunt Lacroixi, qui dicit, quod si absit scandalum (intellige tam activum, quam passivum) potest Venator, vel auceps in Quadragesima capere feras, vel aves, & vendere in terris hæreticorum; quod faciendo, si vere absit scandalum omne tam activum, quam passivum, nec errorem hæreticorum probare videretur, nec contemptui orthodoxæ Ecclesiæ disciplinam exponeret.

VICARIUS CAPITULARIS.

Responsio Auctoris.

PAcificam non esse opinionem meam *loc. cit.* expositam, nempe, quod, & Capitulum Collegiatæ Ecclesiæ defuncto Prælato *Nullius* debeat constituere Vicarium Capitularem, in his *additionibus* adstruitur; at mihi Auctori sufficit pro mea opinione habere expressam declarationem *Sac. Congregat. Concil.* & Doctores *ibi* allegatos. Immo ex resolutione Sac. Congreg. Concil. adducta hic sub *num. 1.* ex Fagnano secuto a Leurenio locis *ibid. cit.* eruitur quidem, quod Capitulum Collegiatæ exemptæ, & *Nullius* non teneatur eligere Vicarium, qui sit doctor vel Licentiatus in Jure Canonico; at non quod non teneatur eligere Vicarium Capitularem. Dubium enim propositum in Sacra Congregat. Concilii relatum a Fagnano ut *supra* erat sic præcise; *An decretum Concilii in cap. 16. sess. 24. Quod Capitulum sede vacante, constituere debeat Vicarium, qui saltem in Jure Canonico sit Doctor vel Licentiatus locum habeat etiam in Collegiata, defuncto ejus Prælato. Et Sacra Congregatio censuit, non habere locum*. Ex quo decreto deducitur, Sacram Congregationem censuisse Tridentinum non habere locum quoad necessitatem eligendi doctorem, at non quoad necessitatem eligendi Vicarium, ut tradunt Barbosa in dict. *sess. 24. cap. 16. numer. 30.* Pellegrin. de *Vicario Capitulari Eccles. nullius Diœces. sect. 5. num. 5. ex Garcia de Benefic. tom. 1. part. 5. c. 7. n. 20.* ubi refert sic fuisse decisum a dicta Sac. Congr. Et ratio est, quia, ut dicunt, si non est necesse, ut hic Prælatus mortuus sit; ergo nec etiam Vicarius, ut censuit eadem *Sacr. Congregat. ibid.* & notant Sbraz in *addition. ad quæst. 36. §. 1.* Aloysius Riccius *in collectan. decis. part. 5. collectan. 1607.* Flagus de *pace Canonic. in Eccles. quæst. 37. num. 6.* apud Pellegrin. locis citatis.

Ad Artic. II.

Responsio Auctoris.

CIrca ea, quæ hic adstruuntur, præsertim sub *num. 5.* videantur quæso quæ ego adduxi in hoc *art.* sub *cit. num.*

num. 40. ubi post adductas duas opiniones contrarias cum suis respective rationibus; An possit Vicarius Capitularis vigore suæ electionis exercere ea, quæ speciale mandatum Episcopi requirerent respectu Vicarii Generalis, conclusi *ibi* in hoc servandam esse praxim, & legitimam consuetudinem cujusque Diœcesis, ac Provinciæ; cum consuetudo sit optima legum interpres, *Leg. Si de interpretatione* 38. *ff. de legibus; & cap. Cum dilectus* 8. *de Consuetudine*, addendo, videndum esse verb. *Jurisdictio n.* 18. ubi conclusi, Jurisdictionem Vicarii Capitularis esse ordinariam; sicque etiam conclusi in verb. *Vicarius Generalis art.* 4. *n.* 6.

VICARIUS GENERALIS EPISCOPI.

Responsio Auctoris.

HIs, quæ hic adducuntur circa præcedentiam Vicarii Generalis, consonant omnino quæ ego ipse jam tradidi in hoc *articulo num.* 10. *& seq. & num.* 12. ubi ex variis decretis asserui, quod Vicarius Generalis debet habere primum locum ante Capitulum, Canonicos, & dignitates, tam præsente, quam absente Episcopo, si intervenit uti Vicarius Generalis, non autem si uti Canonicus, & in habitu Canonicali, & quia etiam circa hoc variant Doctores diversas asserentes hinc inde Sacrarum Congregationum resolutiones, ad ipsas conciliandas servanda est cujusque Ecclesiæ inveterata legitima consuetudo, *argument. Leg. De quibus* 32. *ff. de legibus* ibi: *Inveterata consuetudo pro lege non immerito custoditur. Et Leg. Sed & ea* 35. *ff. eodem*, ibi: *Sed & ea, quæ longa consuetudine comprobata sunt, ac per annos plurimos observata, velut tacita civium conventio, non minus, quam ea, quæ scripta sunt, jura, servantur cum similibus*, Sicque etiam censuit *Sacr. Congreg. Rit. in Alexandrina* 15. *Martii* 1608. *in respons. ad* 3. *dubium*; ut jam tradidi ego *in hoc artic. num.* 1. ibi: *Locus Vicarii Generalis debet esse secundum consuetudinem Ecclesiæ, quæ non est mutanda.*

V I R T U S.

Responsio Auctoris.

" DEbuerat Rom. *Theologus* videre, & adnotare, quod ego *ibi* dico, per se loquendo, scilicet specialia signa dilectionis *per se loquendo* non tenemur præstare inimicis ex præcepto Charitatis, sed solum ex consilio. Item tenebatur adnotare, quæ ego *num.* 59. immediate sequenti subjungo, nempe, dicitur autem notanter *per se* loquendo, quia ob varias accidentarias circumstantias sæpius obligamur inimicis exhibere signa aliqua, vel beneficia specialia charitatis, quæ ibi enumero, & signanter, *quando inimicus est in extrema, vel gravi necessitate constitutus, tunc specialia beneficia charitatis sunt ei exhibenda juxta exigentiam necessitatis*: Videat igitur, & imparcialis lector sub dictis numeris 55. 58. & 59. & n. 68. ad 71. inclusive ibi tradita a me, & qua par est, æquitate, & justitia pronunciet; Videatur ad rem S. Thomas 2. 2. *quæst.* 25. *art.* 8. ubi sic expresse tradit: *Dilectio inimicorum tripliciter considerari potest; uno quidem modo, ut diligantur inimici, in quantum sunt inimici, & hoc est perversum, & charitati repugnans, quia hoc est diligere malum alterius. Alio modo potest accipi dilectio inimicorum, quantum ad naturam, scilicet in universali, & sic dilectio inimicorum est de necessitate salutis, ut scilicet aliquis diligens Deum, & proximum ab illa generalitate dilectionis proximi inimicos non excludat. Tertio modo potest considerari dilectio inimicorum in speciali, ut scilicet aliquis in speciali moveatur motu dilectionis ad inimicum, & istud non est de necessitate dilectionis, seu charitatis absolute, quia nec etiam moveri motu dilectionis in speciali ad quoslibet homines singulariter, est de necessitate charitatis, quia hoc esset impossibile; Est tamen de necessitate charitatis secundum præparationem animi, ut scilicet homo habeat animum paratum ad hoc, quod in singulari inimicum diligeret, si necessitas occurreret: sed quod absque articulo necessitatis homo etiam hoc impleat, ut diligat inimicum propter Deum, hoc pertinet ad perfectionem charitatis; &* ibidem artic. 9. inter alia subdit: *Alia vero sunt beneficia, vel dilectionis signa, quæ quis exhibet particulariter aliquibus personis, & talia beneficia, vel dilectionis signa inimicis exhibere non est de necessitate præcepti, nisi secundum præparationem animi, ut scilicet subveniatur eis in articulo necessitatis secundum illud Proverb.* 25. *si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitit da illi potum.*

V O T U M.

Responsio Auctoris.

ETiam ego ultro admitto *dilationem* per longa tempora, sine causa mortalem esse, si tempus certum determinatum fuit, vel si ex notabilis negligentiæ mora periculum subsit numquam illud adimplendi, aut sit votum perpetuum Dei obsequium continens, ut Religionis ingrediendæ, suscipiendi sacros Ordines, quotidie Missam audiendi, perpetuo serviendi Xenodochio, & hujusmodi; quia in his notabilis & longa dilatio tandem mortalis est. Quo enim diutius quis differt, eo plus aufert de obsequio Deo devoto. Non sic autem de votis temporalibus, quæ dilatione non minuuntur, nisi eo usque scienter & sponte eorum adimpletio differatur, ut prævideatur impedimentum perpetuum illa adimplendi v. g. Senectus, periculum oblivionis, vel omissionis omnimodæ, ut loquitur mea conclusio. Et convenire videtur etiam Concina ipse *lib.* 4. *in Decalog. dissert.* 2. *de voti obligatione c.* 3. *n.* 3. *in fine*, sic expresse dicens: „ Ea vero, quorum observatio non decrescit ob temporis dilationem, majus temporis spatium, quoad executionem „ admittunt, ut sunt vota peregrinandi ad domum Lauretanam, erogandi in eleemosynam centum aureos, & „ id genus alia, quia sive hoc, sive futuro anno ea exequaris, tantumdem cultus Deo semper reddis illorum „ executione. „ Hinc non tam facile dicenda est mortalis illa dilatio, ut trado ego, eousque scienter, & sponte eorum adimpletio differatur, ut prævideatur impedimentum illa adimplendi. Sanctus enim Thomas *Quodlibet* 9. 7. *art.* 15. in corpore sic expresse advertit: *Respondeo dicendum, quod omnis quæstio in qua de peccato mortali quæritur*, nisi expresse *veritas habeatur, periculose determinatur*.

In dict. verb. & Art. n. 104.

Responsio Auctoris.

QUæ hic notatur a *R. Theologo*, non est mea opinio, sed Doctorum *ibi* ad eruditionem allatorum ut, legenti patet. Propriam autem meam opinionem demonstrat expresse *ibi* mea conclusio, nempe: *Qui vovit non ludere, intendens redimere jacturam temporis, tenetur abstinere etiam a lusu moderato, & etiam a lusu pro alio, quia etiam in tali ludo jactatur & amittitur tempus.*

In dict. verb. & Art. n. 105.

Responsio Auctoris.

PRo assequenda mea vera opinione recurrendum est ad *Summarium* hujus *articuli* sub *citatis numeris*, nempe, sub *n.* 105. *Qui vovit non ludere ad evitandas rixas & blasphemias, tenetur abstinere ab illis, in quibus ex experientia subest sibi periculum rixandi &* sub *num.* 106. *Qui vovit ludere ut vitet jacturam suæ pecuniæ interpretandus est, quod ex lusu sit solum immoderatum, & cum, quo luderet pro se.* Nam cætera in corpore *ibi* addita sunt potius ex opinione Doctorum & Auctorum qui ibidem allegantur. Sed in Romana editione *Summaria* omnia, in quibus vel unico obtutu mens mea patesit, subtracta sunt.

In dict. verb. & Art. num. 109.

Responsio Auctoris.

CUm ea, quæ a me concluduntur sub *citat. num.* 109. innitantur stabili fundamento rationis, & juris tum Canonici, tum Civilis, prudentis lectoris æquo judicio me submitto.

In dict. verb. Art. 2. num. 55.

Responsio Auctoris.

EA quæ hic notantur & adducuntur a *Rom. Theologo* jam fusiori calamo a me tradita sunt tum in hoc ipso *art. a n.* 45. *ad* 70. tum in verbo *Legatum a num.* 88. *ad* 94. & in verb. *Moniales art.* 2. *a n.* 65. *ad* 92. & verb. *Regulares artic.* 1. *a n.* 15. *ad* 20. Nec verum est, quod ipse Theologus ibi circa finem suæ notæ opinatur dicens: *Ego vero in hujusmodi casibus ita subditum, ac Superiorem se gerere posse opinor; si Conventus ita bonis ditatus sit.* Quia quantumvis Conventus, seu Monasterium sit dives, neque subditus etiam cum licentia sui Superioris, neque Superior potest condonare livella suis consanguineis pauperibus, neque Superior potest talem facultatem subdito concedere. Semper enim requiritur facultas Sacræ Congregationis, vel *Sacræ Pœnitentiariæ* in quibusdam casibus occultis, ut pluries Egometipse in variis hujusmodi casibus prius a Regularibus utriusque sexus consultus. & post debitum recursum ad dicta respectiva suprema Tribunalia, facultates ab ipsis concessas executioni demandavi, vel prout continebant, demandandas consului, etiam pro Conventibus, & Monasteriis ditissimis. Et nec semper tales facultates fuerunt concessæ pro cessione, seu condonatione totius summæ, sed sæpe pro sola media, vel tertia parte, prout paupertas, seu miseria parentibus superventa fuerat repræsentata. Vide supra a me tradita *n.* 53. & verb. *Moniales art.* 2. *num.* 72. & quamvis *ibi n.* 73. *&* 74. & hic *n.* 54. *&* 55. ad eruditionem referam opinionem Auctorum tenentium, posse Regulares utriusque sexus remittere suis consanguineis, vel aliis donare fructus sui livelli cum sola licentia Superioris; *ibi* tamen sub *num.* 85. & hic sub *n.* 56. subjunxi. Intellige tamen de cessione, seu donatione fructuum livelli non ascendentium ad magnam, & notabilem summam, pro qua semper recurrendum est ad Sac. Congr. Vide & firmiter tene, ut *ibi*; cum talis sit legitima praxis, & consuetudo, quæ est optima legum interpres, textu expresso in *L. si de interpretatione* 48. *ff. de Legibus*; & in *c. Cum Dilectus* 8. *de consuetudine*, cum similibus.

In dict. verb. & Art. num. 128.

Responsio Auctoris.

Videat igitur prudens lector quæ *ibi a Theologo* adnotantur, & quæ a me ibidem subduntur, nec non & ea, quæ a me tradita sunt in hoc ipso *articulo a n.* 125. ad plures seq. & pro sua peritia & æquitate pronunciet.

In dict. verb. & Art. num. 176.

Responsio Auctoris.

Licet hanc opinionem non sequar ego, cum sim pro contraria sententia ut apparet ex conclusione numero immediate antecedenti tradita; subjungo solum quod dicta opinio sit etiam probabilis, ex quo illam non spernendis rationibus defendant magni nominis Doctores cum Sanchez, Diana, Barbosa, Layman, Lezana, Navarr, & aliis.

In dict. verb. & Art. 3. num. 65.

Responsio Auctoris.

Poterat *Theologus* totum integrum rescribere illum Can. *Puellæ*, prosequendo ut *ibi*, nempe: *Si vero in fortiori ætate adolescentula, vel adolescens servire Deo elegerit, non est potestas parentibus prohibendi.* Ubi ly *in fortiori ætate* explicat Glossa, *idest post annos pubertatis*. Cum enim ego in mea conclusione loquar de votis emissis a filiis impuberibus, & pubertas non eodem tempore incipiat in fœminis, & in masculis; in illis scilicet incipienda ut plurimum post annos duodecim completos; & in istis solummodo post annos quatuordecim itidem completos, per text. expressum *in leg. ultima Cod. Quando tutores esse desinunt*, ibi: *Jubemus quemadmodum fœminæ post impletos 12. annos omnimode pubescere judicentur, & ita mares post excessum 14. annorum puberes existimentur*. Erat etiam referendus reliquus omissus Canonis textus, ut sic Lectores facilius perciperent hanc differentiam, quod licet Parentes possint irritare vota a filiabus emissa ante annos 13. completos, non possunt tamen irritare vota filiorum, nisi fuerint ab ipsis emissa ante annos 14. completos, cum solum in ipsis in tali ætate incipiat ordinarie pubertas, & ante ipsos 14. annos completos censeantur adhuc impuberes diversimode ac fœminæ, quæ solum ante annos 12. completos censentur ordinarie impuberes, & statim post ipsos habentur ut puberes, non illi, ut supra non habentur ut puberes, nisi post 14. annos completos.

In dict. verb. & Art. n. 53.

Responsio Auctoris.

Sanctus Thomas loquitur ibi de dispensatione: *Omnis dispensatio... fit cujus persona dispensat*; Ego vero l. c. loquor de irritatione, & magna intercedit differentia inter unam inter & dispensationem, ut assigno in hoc ipso *art.* sub *n.* 12. *&* 59. ibi, & coherenter conclude.

In dict. verb. & Art. num. 87.

Responsio Auctoris.

Satis multos, non minus classicos Auctores affero Ego pro adversa conclusione sub cit. n. 87. quamvis n. 85. immediate antec. allegaverim classicos doctores contrarium tenentes. Unde ipsos revolvat prudens & eruditus lector, & pro quibus ratio militet luculentior, resolvat.

In dict. verb. & Art. num. 131.

Responsio Auctoris.

An talis commutatio vergat in destructionem, & non in ædificationem, judicet, omnibus attentis, prudens & eruditus lector; Sicuti, an ubi nulla est causa sic commutandi, non solum sit illicitum venialiter, sed dubitari jure meritoque possit, num adsit in Prælato dispensandi, & sic commutandi facultas? Et recolat quæ *ibi* trado ego, & infra sub *n.* 133. sic subdens: Pro praxi observanda in facienda votorum commutatione, non potest tradi una & certa regula pro omnibus. Unde commutans debet prudenter tria præcipue attendere, juxta id, quod statuit Innocentius III. in *c. Magnæ devotionis 7. de voto* §. *Et quidem*, ibi: *Et quidem tria præcipue duximus in hoc negotio attendenda. Quid liceat secundum æquitatem, quid deceat secundum honestatem, & quid expediat secundum utilitatem.*

In dict. verb. & Art. num. 159.

Responsio Auctoris.

Videat quidem prudens, & eruditus Lector, quæ de Privilegiis Regularium alibi adnotata sunt; sed videat etiam, & ponderet, quæ ego *ibi* tradidi, & quæ in hisce animadversionibus ad ipsas notas respondeo sub verb. *Privilegium*. Videatur insuper egregium, immortale, æternumque commendabile opus, Bullarium nempe præclarissimi Ordinis Prædicatorum editionis Romanæ 1740. typis Hieronymi Mainardi, & præcipue *tom.* 8. *tract. de consensu Bullarum*, & facile convinci poterit quicumque contrarium senserit de variis Privilegiis Regularium, & ad id signanter videantur tradita ibi *pag.* 434. *n.* 6. præcisis his verbis. Qui de re audiendus Illustrissimus, & Reverendissimus D. Secretarius Congregationis Indulgentiarum qui dubia varia proponens eidem Sacræ Congregationi *Feria* 6. 30. Aprilis 134. in Palatio Apostolico Quirinali habendæ, sic Eminentissimos Patres, & Reverendissimos Consultores alloquitur in scripto Romæ 1734. impresso typis Philippi Zenobii Typographi Sanctissimi D. N. Clementis XII. " *sane quod spectat ad expressam revocationem laudatæ Constitutionis (a Bened. XIII concessæ Ordini Minorum, & a Clemente XII. simul cum aliis revocatæ) similis instantia fuit in hac Sacra Congregatione proposita sub die 21. Januarii proxime præteriti anni, supplicantibus Canonicis Regularibus sancti Salvatoris, resolvi " . An per moderationem, seu revocationem expressa Bullæ incip. " . In sede " ; favore ipsorum a Benedict. XIII. edictum Indulgentiæ ipsis concessæ, nec non privilegium Altaris, intelligeretur revocatum " cui dubio responsum fuit ab Eminentissimis Patribus " Negative " . Ex quo in narrativa Bullæ sanctissimi D. N. Clementis XII. ad amovendam litium occasionem, ad terminos juris communis Benedicti Constitutiones reduci, asseratur, ac proinde solum privilegia contentiosa, ac jurisdictionem ordinariorum impedientia videantur revocari*. Quæ sane verba, quibus Illustrissimus D. Secretarius mentem Sacræ Congregationis declarat, apprime notanda sunt, ut id genus dubia resolvi possint. Hæc *ibi*. Unde cum ex hac Sacræ Congregationis declaratione a Clemente XII. in sua Constitutione *Romanus Pontifex*, solum privilegia contentiosa, ac jurisdictionem Ordinariorum impedientia videantur revocari, illis solum exceptis, omnia alia in suo firmo robore subsistunt, quæ Benedictus XIII. concessit, ac innovavit in duodecim Constitutionibus pro variis Regularibus editis, & in dict. Const. *Romanus Pontifex* a Clemente XII. enunciatis; Sic inter varia alia, firmum subsistit Regularium privilegium recipiendi ordines extra tempora, & posse Episcopos libere, licite, ac tuto sine ullo scrupulo eos sic ordinare, ut expresse declaravit, ac innovavit perennis memoriæ Benedictus XIII. nedum in Concilio Romano, sed etiam in Constitutione *Pretiosus* §. 34. edita pro inclyto Ordine Prædicatorum; ibi: *Quia vero ad aures nostras pervenit, non obstante nostra, ac etiam novissimi Romani Concilii per nos habiti tit. 5. c. 11. sententia, quod Regulares vigore suorum privilegiorum tuto, & absque novo indulto Apostolico extra tempora Sacris initiantur etiam post (N. B.) Decreta Concilii Tridentini, a nonnullis etiam Episcopis in dubium revocari, & inter tales Regulares, licet indefinite nominatos, recenseri debeant Fratres prædicti Ordinis Prædicatorum, motu, scientia, & auctoritate, prædictis declaramus, eosdem Fratres ex nostra, ac dicti etiam Romani Concilii Definitione eodem privilegio frui, ac potiri posse, & debere, & quatenus opus sit, pariformiter dispensantes super quacumque contraria dispositione, de novo illud idem privilegium pro singulari nostro erga prædictum Ordinem, intra cujus dilectissimum sinum adhuc versari gloriamur, dilectione, iisdem fratribus signanter, specifice, & in individuo concedimus, quatenus a Diœcesano, eoque renuente, aut non valente, a quocumque Catholico Episcopo ordines extra tempora suscipere, & Episcopi ipsi conferre libere, & licite valeant juxta Declarationem S. Pii V. in Bulla. Etsi Mendicantium, & Decretum Clementis VIII. & uberius explicata in dicto Concilio Romano nostro tit. V. cap. 1. & tit. 21. cap. 11.* Sic ibi ad litteram: Vide laudatum Bullarium *tom.* 6. *pag.* 621. *& pag.* 731. ubi refertur Constitutio Clementis XII. incip. *Cum sicut*, in qua expresse declarat, se in d. Constit. *Romanus Pontifex* non revocasse privilegia Regularium ipsis concessa ante dictas Constitutiones Benedicti XIII. Idemque concessit Fratribus nostri Ordinis de Observantia in Constit. *Summe decet*, in qua confirmatis, & innovatis centum, & tredecim Constitutionibus suorum Antecessorum Pontificum ibi enunciatis, pro variis privilegiis Ordini nostro concessis *sub num.* 121. inter alia sic expresse concedit, & innovat *Privilegia, & indulta spiritualia, & temporalia, etiam quoad susceptionem Sacrorum ordinum extra tempora a jure statuta, absque exhibitione litterarum Apostolicarum in forma Brevis, vel expresse, vel per viam communicationis Regularibus concessarum, ut nuper a nobis in Concilio Lateranensi, & per Congreg. particularem decretum est, aliasque gratias per modum etiam communicationis, & extensionis cum aliis Ordinibus Mendicantium, & non Mendicantium præsertim S. Benedicti, ac quem Nos professi sumus, Ordinis Prædicatorum, nec non Societatis Jesu*. Nec dictum Privilegium suscipiendi Ordines extra tempora adimit Regularibus Bened. XIV. in sua Const. *Impositi nobis*. Immo tale Privilegium eos habere aperte innuit *in* §. *Hæc profecto* expressa: *Neque enim Regulares conqueri poterunt, quod, recusantibus Episcopis sacram Ordinationem administrare, præterquam in temporibus ab Ecclesia statutis eorum privilegia de Ordinibus extra tempora suscipiendis, effectu vacua remaneat; Episcopi enim alios etiam opportunos dies ordinandis Regularibus facile invenient*. Quid clarius. Nisi torqueantur, & perperam interpretentur dicta verba Pontificis. Vult quidem Laudatus Pontifex, quod Regulares dependeant, ut par est, a propriis diœcesanis Ordinariis pro suscipiendis ordinibus, & ipsis absentibus, vel non valentibus, aut renuentibus sacram Ordinationem extra tempora ipsis administrare, vel si ordinationem in tempori-

poribus ab Ecclesia statutis, non sint ipsi habituri, nequeant Regulares ab extra Diœcesanis Episcopis ordinari, nisi secum attulerint authenticam attestationem Vicarii Generalis, vel Cancellarii, aut Secretarii ejusdem Episcopi Diœcesani, ex qua constet, vel a Diœcesi abesse, vel Clericorum ordinationem habiturum non esse proximo legitimo tempore per Ecclesiasticas leges ad hunc effectum statuto. Cæterum per omnia superadducta, & signanter per dicta expressa verba ejusdem Benedicti XIV. & per Constitutiones *pretiosus; & Summe decet*, aliasque Benedicti XIII. non revocatas, quo ad hoc a Clemente XII. in sua Const. *Romanus Pontifex*, juxta supra allatam declarationem Sacræ Congregationis, viget in Regularibus privilegium suscipiendi ordines extra tempora, & extra ipsa possunt proprii Diœcesani Episcopi eos licite, ac tuto ordinare. Sicque servant plurimi Episcopi pietate virtute, & intelligenti. Apostolicarum Constitutionum conspicui, Regulares omnes suæ respectivæ Diœcesis sine alio, & illos aliarum Diœcesium cum supradicta authentica, sine ullo scrupulo in dies ordinando, & in traditis de administrata ordinatione documentis apponendo, eos Regulares sic extra tempora ordinasse vigore suorum Privilegiorum, ut plura similia documenta egomet ipse vidi, & alii alia de recenti vidare. Alia ad rem vide in Supplem. verb. *Ordo*, *Ordinare*, & toties laudatum D. Alfonso de Liguori in suo novissimo opere edito 1753. cap. 20. ponto q. 5. 2. n. 115. Videatur insuper Const. Bened. XIII. incip. *Libenter* 5. 18. pro inclyto Ordine Erim. S. Augustini, ubi id eis competere declarat, & decernit, & quatenus opus sit, super quacumque contraria dispositione dispensat, ac de novo privilegium hujusmodi eis concedit.

U X O R.

Responsio Auctoris.

QUæ numeris 29. & 30. profero, sub conditione produco, dico enim *ibi* expresse: *Dummodo absit periculum pollutionis*. Sed ad rem vide, quæ tradidi *ibi*, & verb. *Conjuges n. 79. & 80.* & verb. *Delectatio morosa n. 24. ad 32.* in hoc & verb. *Luxuria a n. 88. ad 95.*

In dict. verb. U X O R.

Responsio Auctoris.

Novæ Additioni ex aliena manu.

ATtamen, quæ hic tamquam insulsa, ridicula, & religioso viro prorsus indigna traducuntur, ea a sapientissimis, gravissimis, & religiosissimis desumpta Auctoribus in rem meam derivavi. Quæ enim tradidi a n. 66. ad 70. accepi jam tradita a celeberrimo Ursaya Caussarum tum Civilium, tum Criminalium, seu Ecclesiasticarum, ac Religiosarum patrono, & Romæ, ac alibi absque ulla censura pluries edita, probata, & approbata ab omnibus, ad quos spectat. Quæ n. 71. a S. Hieronymo relat. *in Canone Sicut Crudelis* 32. q. 1. Quæ n. 72. 73. a dicto D. Ursaya, & Philippid. Quæ n. 74. & 75. a P. Cistanech. Religiosissimo viro. Quæ n. 76. habentur expresse in Sacra Scriptura Tobiæ 10. 13. Quæ n. 77. 78. 79. a dict. P. Cistanec. allegante ad id respective Demosthenem, & Strobulum. Quæ n. 80. a citatis in allegatis ibi respective titulis. Quæ n. 81. 82. a dicto D. Advocato Ursaya. Quæ 83. a Sacra Rota Romana *in Imolen. Fideicom. 28. Martii 1729.* Quæ n. 84. ab allegato Ursaya, Quæ n. 85. a Cicerone sequut. a Capon. *Controv. 58. in princip.* Quæ n. 86. ex Salomone apud Korman. *de Virg. jur. cap. 139.* Quæ n. 87. ex Canone; *Nos novimus 2. caus. 17. q. 2.* & ibi Gloss. verb. *Navigasti*. Quæ n. 88. ex S. Hieronymo relat. & sequut. a Nevizzan. *in Silva Nuptiar, lib. 2, cap. 94.* Unde canit Poeta, ut ibi n. 89. Quæ n. 90. ex Cardinal Bona pussimo Religioso *in Manuduct. ad Cœlum, cap. 5. §. 3. in fine*. Quæ n. 91. ex S. Augustino alleg. ab Ursaya *loc. cit. n. 128.* Quæ n. 92. ex Farinac. q. 116. n. 170. & Rayn. *t. 1. cap. 2. §. 5. in fine*. Quæ n. 93. ex Nevizzan. *in Sylva Nuptiarum lib. 2. n. 86.* & Ursaya *Inst. crimin. lib. 4. tit. 1. n. 85.* Quæ n. 94. ex Cancial. *alleg. forens. 87. per tot.* Guizzin. *ad defens. reor. defens. 5. c. 5.* Ursaya *loc. cit. lib. 2, tit. 1. n. 136. & seq.* Quæ n. 95. ex Rayn. *tom. 5 cap. 20. §. 1. n. 21. & seq.* Ursaya *loc. cit. lib. 2. tit. 7. n. 18.* & Sacretaria Apollinis *fol. 456.* Quæ n. 96. ex S. Antonino clarissimo lumine præclarissimi Ordinis Prædicatorum in 3. p. tit. 1. cap. 24. Quæ n. 97. ex adnotat. ad decis. 451. n. 43. *& seq.* Rotæ Romanæ recent. p. 4. tom. 2. Ursaya *lib. 4. tit. 1. a n. 20.* Jodoc. Damhoud *in tract. loc. comm. litt. M. vers. Mulier Philosopha*. Ex Ecclesiastic. *cap. 26. n. 1. 3. 18. 21. & cap. 36. n. 26.* Ex Apostol. 1. ad Corinth. *cap. 7. n. 14.* Et ex Canon. *Quod autem 1. caus. 28. q. 1.* Quæ *num.* 98. ex relatione Patris Joannis Francisci Romani Capuccini in libro, cui titulus: *Breve relazione del successo della Missione nel Regno del Congo, impresso in Typographia Sacræ Congregationis de propaganda Fide, cap. 9.* Quæ S. Congregatio certe non permisisset talis libri editionem, si insulsa, ridicula, & religioso viro indigna commenta continuisset. Patent itaque fontes, unde hausi doctrinas *loc. cit.* ab Additore improbatas; hi sunt, S. Scriptura, SS. Canones, S. Rota Romana, SS. Patres, Religiosissimi Auctores, selectissimi Jurisperiti, & Liber impressus in typographia Sac. Congregationis de propaganda Fide. Ad hæc, quid de oppositoribus esset mihi dicendum? Nil aliud dicam ego, quam ut a Deo benedictionibus repleantur.

Quantum ad reliquas varias alias probabilismum respicientes, & censura notatas propositiones, non est, quod in his nec tantisper immorer, nec quid modicum proferam, cum tot eximii, & Præstantissimi Auctores, omni exceptione majores de illis hinc inde, pro, & contra tot volumina ediderint, ut fere totus repletus sit Orbis. Eo vel maxime quod Ego non sim secutus nisi illas opiniones, probabiles, quæ sunt vere, & solide tales fultæ gravi, & prudenti pondere rationis, & auctoritatis; & in pluribus illas solummodo sim amplexus, quæ mihi videbantur nedum vere probabiles, sed etiam probabiliores, ac quædam veluti certæ, ut totum meum opus integre ex omni parte, & attente, juxta pro similibus tradita a Benedicto XIV. in Constitutione: *Sollicita ac provida §. 18.* percurrenti, & scrutanti satis superque patet. Unde Laudatus perennis memoriæ Bened. XIV. in d. Const. *Sollicita ac provida §. 17.* ad nostrum intentum sic tradit: *Hoc de cætero cogitantes, non paucas esse opiniones, quæ uni Scholæ Instituto, aut Nationi certo certiores videntur, & nihilominus sine ullo fidei, aut Religionis detrimento ab aliis Catholicis viris rejiciuntur, atque impugnantur, oppositæque defenduntur, sciente, & permittente Apostolica Sede, quæ unamquamque opinionem hujusmodi in suo probabilitatis (N. B.) gradu relinquit.* Et idem Sapientissimus Pontifex *in Præfatione tomo 1. de Synodo Diœcesana §. Porro*, sic præcise addit: *Porro in novissimis hisce additionibus usitatam semper nobis scribendi rationem secuti sumus, nihil scilicet pro certo, ac definito venditantes, quod reipsa definitum non sit; Nihil contumeliose jacientes in alios, qui tamen nostra ab opinione nostra longe dissentiant. Id enim homini Christiano indignum, & honesto viro indecens existimamus. Neque vero minus valide unumquemque sententiam suam tueri posse censemus, si ab aliorum contemptu, & injuria abstineat.*

Hic lubet ad rem nostram adducere etiam Can. *Ego solis 5. distinctione 9.* ubi ex verbis Sancti Augustini sic expresse traditur. *Alios autem (Auctores) ita lego ut quantalibet Sanctitate, doctrinaque polleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi per alios Auctores, vel probabiles (N. B.) rationes, quod a vero non abhorrent persuadere potuerunt.* Unde ipsemet S. Augustinus circa sibi propositam quæstionem, an sit celebrandum, & communicandum jejune, in epistola 118. ad Januarium, quæ extat in tom. 2. Editionis Lugdunensis sumptibus Joannis Radisson 1664. p. 179. in qua cum prius c. 6. respondens Januario dixisset: *Et liquido apparet, quando primum acceperunt discipuli Corpus, & Sanguinem Domini, non eos accepisse jejunos; Numquid tamen propterea calumniandum est Universæ Ecclesiæ quod a jejunis semper accipitur? Et hoc enim placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quam cæteri cibi, Nam ideo per Universum Orbem mos iste servatur.* Deinde ibid. cap. 7. subjungit: *Sed nonnullos probabilis quædam ratio delectavit (N. B.) ut uno certo die per annum, quo ipsam cœnam Dominus dedit, tamquam ad insigniorem commemorationem post cibos offerri, & accipi liceat Corpus, & Sanguinem Domini... Quapropter neminem cogimus ante dominicam illam cœnam prandere, sed nulli etiam contradicere audemus.* Quam Epistolam allegans, & expendens Cardinalis Bona Rerum Liturgicarum tom. 2. *lib. 1. cap. 21. §. 3. editionis Taurinensis 1749. ex Typographia* Regia sic expresse tradit: *Quamvis enim Ecclesiæ more receptum esset, quod mysteria semper a jejunis celebrarentur, nonnullos tamen probabilis quædam ratio delectavit, ut eo die, quo Cœna Domini recolitur, post cibum afferri, & accipi deceat Corpus, & Sanguinem Christi, tamquam in insigniorem commemorationem Mysterii ab ipso post legalem cœnam instituti, quibus contradicere S. Pater non audet*, & opinio celebrandi, & communicandi post sumptum cibum in die Cœnæ Domini erat solum probabilis in concursu illius probabilioris, *sed nonnullos probabilis quædam ratio delectavit*, & tamen Sanctus ille Doctor hanc solummodo probabilem opinionem etiam in concursu illius probabilioris improbare non audet. *Quapropter neminem cogimus ante Dominicam illam cœnam prandere, sed nulli etiam contradicere audemus*; & juxta adducta verba Eminentissimi Cardinalis Bonæ, quibus (idest sequacibus opinionis solum probabilis) *contradicere S. Pater non audet*. Hinc quid de mente tanti eximii & Sancti Doctoris Ecclesiæ luminis, sit ex his inferendum, satis superque patet.

Cæterum in omnibus, & per omnia, ut jam toties protestatus sum, Sanctæ Romanæ Sedis certissimo ac firmissimo judicio me submitto semperque submittam; sicuti etiam volo & statuo, ut si quæ Apostolicis, seraphicisque sanctionibus, præsertim in novissimo Generali Capitulo Mantuæ celebrato diebus 29. & 30. Maji anni 1762. editis, minus consona hic in apologeticis responsionibus, & in reliquo Opere meo tradita reperiantur, ad earum mentem & sensum penitus revocentur, intelligantur, & retineantur.

FINIS TOMI DECIMI.

INDEX

INDEX GENERALIS

RERUM OMNIUM PRÆCIPUARUM

QUÆ IN TOTA ADM. R. P.

F. LUCII FERRARIS

PROMPTA BIBLIOTHECA

CONTINENTUR,

Itemque in *Nov. add.*, & *Not.* a Romm. Censoribus hac postrema *editione* adjectis docentur, & complectuntur

Ea omnia, quæ in hoc Indice sine bisce verbis in Nov. add., *vel* in Not., *vel* in Not. noviss. *invenies adnotata, ad Auctorem pertinent.*

Epi-

ADVOCATUS

Quid in exercitio sui Officii licite possit, vel non?

ÆDIFICANS.

ÆGYPTII.

ÆQUIVOCATIO.

ÆTAS.

AFFILIATIO RELIGIOSORUM.

AFFINITAS

Quoad ea, quæ concernunt ejus esse, contractionem, & gradus.

Ad

Ali-

ALLELUJA.

ALLUVIO.

ALTARE.

ALTARE privilegiatum.

ANNONA.

ANNUNCIATIO B. M. V.

ANNULUS.

ANNUS.

ANNUS Probationis, seu Novitiatus.

ANNUS SANCTUS.

APOSTASIA, APOSTATA.

APPLICATIO MISSÆ.

APPROBATIO

Pro Confessionibus excipiendis.

Ordi-

ARU-

lendi

Baptismus quando conferendus sive ne sub conditione, *ib. in add. Auct. a num.* 47. *ad* 49.

Monachi, & Regulares, nedum in casu necessitatis, sed etiam extra de licentia Ordinarii, vel Parochi possunt licite baptizare, *Ibid. n.* 43. Vide etiam verb. *Regulares art.* 1. *n.* 116.

An puerum alias sine Baptismo moriturum projicere liceat in flumen, vel puteum? Vide verb. *Minister Sacramentorum n.* 55. *&* 56.

BAPTISMUS quoad ejus subjectum, & dispositiones in subjecto requisitas.

Subjectum capax Baptismi est omnis, & solus homo Viator etiam vix natus; Vide verb. *Baptismus art.* 5. *num.* 1.

Quinam alii sint baptismi capaces, *ibid. a num.* 2. *ad* 9.

Filii parvuli quorumcumque infidelium, sive nunquam baptizatorum, sive jam baptizatorum possunt valide baptizari invitis parentibus, *ibid. n.* 11. *& seq.*

Multa docte ac sapienter stabilita fuerunt a Benedicto XIV. circa Baptismum Hebræis collatum reluctantibus Parentibus, *ib. art.* 7. *in nov. add. n.* 2. *& seqq.*

In infantibus ante usum rationis, & in perpetuo amentibus nulla requiritur moralis dispositio, tam ad valide, quam ad fructuose recipiendum Baptisma; secus in Adultis, *ib. n.* 24. *ad* 27.

Filii expositi quando, & quomodo debeant baptizari? Vide verb. *Expositi Filii*.

Catechumeni non ante, sed post Baptismum, veste candida sunt induendi; Vide verb. *Vestis n.* 18.

Baptismus adulto conferri non debet nisi antea instructus fuerit in Mysteriis Fidei, *ib. art.* 7. *in add. Auctor. n.* 73. *& seqq.*

BAPTISMUS quoad tempus, locum, & Cæremonias.

Baptismus est ab omnibus suscipiendus quamprimum; Vide verb. *Baptismus art.* 6. *n.* 1. *ad* 4.

Baptismus extra casum necessitatis est omnibus ministrandus in Ecclesiis, ubi sunt Fontes, exceptis Filiis Regum, & Principum, *ibid. num.* 7. *ad* 11.

Illæ Cæremoniæ sunt adhibendæ in Baptismo, quibus utitur Ecclesia Romana, *ib. num.* 11.

Baptismi conferendi ritus & cæremoniæ in Rituali præscriptæ sine gravi causa omitti haud debent, *ib. in add. Auctor. n.* 49.

Cæremonias omnes, aut etiam unam principaliorem omittere, & negligere extra casum necessitatis est peccatum mortale, *ib. n.* 27.

Baptismus conferendus est a propriis respective Parochis in propria Parochiali Ecclesia, non obstante contraria consuetudine, *ibid. n.* 18.

Quonam ritu baptizari debent nati ex patre, & matre græca, vel patre tantum, aut matre græca, matre vero, vel patre latino, *ibid. in add. Auctor. n.* 59. *& seqq.*

Quomodo probetur Baptismi collatio, *ib. in add. Auctor. n.* 84. *& seqq.*

BAPTISMUS quoad ejus effectus, & Patrinos.

Baptismi effectus; Vide verb. *Baptismus art.* 7. *num.* 1. *ad* 3.

Patrinus saltem unus requiritur sub peccato mortali in Baptismo solemni, *ibid. num.* 4. *ad* 8. *exclusive*.

Patrinus Baptismi unus, vel una esse debet, vel ad summum duo, masculus, & alia fœmina; *ibid. num.* 8. *ad* 10.

Levans de Fonte infantem tamquam Procurator nomine alterius non contrahit cognationem, sed ipsam contrahit mittens, seu mandans, *ibid. num.* 17.

Ex duobus Patrinis designatis, quorum unus tangit infantem in Baptismo, & alter assistit, quis eorum contrahit cognationem, *ibid. num.* 18.

Tenentes infantem, dum in Ecclesia supplentur solemnes Cæremoniæ omissæ in Baptismo et privatim collato, an contrahant cognationem, *ibid. num.* 22. *&* 23.

Suscipientes, & Baptizantes filium Infidelium non contrahunt cognationem spiritualem cum ejus parentibus Infidelibus, Paganis, *ibid. num.* 27. *&* 28.

Patrinus potest esse omnis Fidelis ad usum perfectæ rationis perventus, *ib. n.* 32. *&* 33.

Qui vero esse non possint in Baptismo Patrini? *Ibid. in nov. add. a num.* 34. *ad* 47.

BARBITONSORES, quid licite facere possint diebus festis? Vide verb. *Festa sub num.* 19. *num.* 15.

BASILICÆ, quæ dicuntur? Vide verb. *Ecclesia art.* 3. *a n.* 1. *ad* 4.

BEATIFICATIO, BEATUS, Vide verb. *Veneratio sanctorum*.

B E L L U M,

Bellum differt a Seditione, Rixa, & Duello, Vide verb. *Bellum art.* 1. *n.* 1. *ad* 4.

Bellum aliud est justum, aliud injustum, *ibid. numer.* 5. *ad* 7.

Bellum justum aliud est defensivum, & aliud offensivum, *ibid. num.* 8. *ad* 10.

Bellum offensivum ut sit justum, tres potissimum conditiones requirit, *ib. n.* 11. *ad* 13.

Ad quid teneantur Reges & Principes ante bellum; & in bello. Vid. verb. *Bellum art.* 2. *a num.* 1. *ad* 6.

Assignantur præcipuæ justæ causæ in particulari, propter quas potest bellum indici, *ib. num.* 18. *ad* 26.

Quid ipsi possint licite facere in justo bello? *ibid. a num.* 7. *ad* 19. & quid facere prohibeantur? *Ibid. a n.* 16. *ad* 20.

Quid in justo bello possint Duces. Vid. *art.* 3. *a n.* 1. *ad* 12. *&* quid non possint, *ibid. a num.* 13. *ad* 23.

Item quid possint vel non in justo bello Milites; *Ib. a n.* 24. *ad* 43.

An Clericis prohibitum sit in bello pugnare? *Ib. art.* 4. *a n.* 1. *ad* 4.

An etiam aliis justum bellum suadere? *Ibid. a num.* 6. *ad* 9.

Clerici omnes, & Religiosi urgente magna necessitate defendendi Urbem, licet non possint propria manu pugnare, possunt tamen mœnia, & portas Urbis custodire, imo ad id in repentino bello tenentur, *ib. nu.* 10. *&* 11.

Utrum in bello tam defensivo, quam aggressivo aliquem occidentes vel mutilantes, incurrant irregularitatem? Vid. *art.* 5. *a n.* 1. *ad* 13.

Irregularitas an & quando contrahatur in Bello sive justo sive injusto, tum a Laicis, tum a Clericis, *ibid. in nov. addit. num.* 1. *& seq.*

Liceatne Christiano homini militiæ nomen dare, *ibid. in nov. add. n.* 3. *& seq.*

BENEDICERE, BENEDICTIO

Quoad ejus esse, Divisionem, & Ministrum.

Benedicere potest contingere tripliciter; Vide verb. *Benedicere, Benedictio art.* 1. *n.* 1. *ad* 4.

Benedictio imperativa, de qua hic sermo, est duplex, *ib. n.* 5. *ad* 13.

Benedictionum, quæ fiunt cum sale, & exorcismo solus Sacerdos est adæquatus Minister, *ibid. n.* 14. *&* 15.

Datur autem alia aquæ benedictio, quæ fit a solo Episcopo cum vino, & cinere, *ibid. num.* 16.

Paramenta Ecclesiastica sunt per Episcopum benedicenda, *ibid. num.* 17.

Hæc facultas benedicendi conceditur etiam aliis personis Ecclesiasticis; *ibid. num.* 18.

Talem facultatem habent omnes Prælati Regulares, Item Abbates, aliique Prælati. *Ib.* 9. *a n.* 19. *ad* 21.

Benedictio antiquitus accipi solebat pro Ordinatione, *ib. in nov. add. num.* 1. *& seqq.*

Benedictiones præter eas, quæ in Ecclesia receptæ sunt, a Sacris Ritibus non admittuntur, *ibid. art.* 5. *in add. Auctor. n.* 32.

BENEDICTIO Episcopalis in via quoad eos qui possunt, vel non, impertiri illam.

Qui Benedictionem in via, seu itinerando, dare possit? Vide verb. *Benedictio art.* 2. *n.* 1. *& seqq.*

Archiepiscopus, Primas, seu Patriarcha, Nuncius, & Legatus extra suam Provinciam, ac Episcopus extra Diœcesim sine speciali privilegio, neque solemniter, neque privatim per viam, & itinerando, possunt populo benedicere, *ibid. num.* 6. *&* 7.

Benedicere per vias, aut per Ecclesiam Abbati non conceditur, *ibid. num.* 9. *&* 10.

Nonnisi Episcopus potest benedicere populo extra actum celebrationis, *ibid. num.* 11. 101. *&* 350.

BENEDICTIO Episcopi respectu Abbatum, Abbatissarum, & Monialium.

Episcopus benedicit Abbates, Abbatissas, & Moniales; Vide verb. *Benedictio art.* 3. *num.* 1. *&* 2.

Benedictio Abbatissæ solet dici Ordinatio, & Consecratio, *ibid. in nov. add. num.* 1.

Abbates semel benedicti, si transferantur ad aliam Abbatiam, non indigent alia benedictione, *ib. n.* 3. *ad* 5.

Ista autem benedictio non est de essentia, sed potius de solemnitate, *ib. n.* 6. & verb. *Abbas num.* 19.

Abbatissæ temporales, quæ nonnisi ad Triennium eliguntur, non sunt jure benedicendæ, *Ibid. n.* 11.

Consuetudo benedicendi, & consecrandi Moniales non amplius est in usu, *ib. n.* 12.

BENEDICTIO quoad Sponsos.

Sponsus, & Sponsa, sunt in Ecclesia benedicendi. Vide verb. *Benedictio art.* 4. *num.* 1.

BENEDICTIONES variæ a quibus possint, vel debeant fieri,

BENEFICIUM

Quoad ejus esse, & divisionem.

BENEFICIA quomodo erigenda?

BENEFICIA quomodo, & quando conferenda?

BENEFICIA a quibus conferenda, vel non?

BENEFICIA Ecclesiastica, quibus conferenda, vel non?

BIGAMIA, BIGAMUS.

BIRRETUM.

BLASPHEMIA.

BONA ECCLESIASTICA

Quoad alienationem, locationem, occupationem, seu usurpationem.

BONA Ecclesiastica quoad eorum immunitatem.

BONA Laicalia; & præcipue bona Conjugum, & Filiorum familias quoad eorum esse, proprietatem, & Usumfructum.

BREVE, BULLA.

BULLA CRUCIATÆ.

C

CAN-

CANDELA.

CANDELABRUM.

CANES.

CANONES.

CANONICATUS, CANONICUS.

CANONICATUS quoad Collationem, & Possessionem.

CANONICATUS quoad ætatem requisitam in Canonicis, & Dignitatibus, & quoad tempus, intra quod tenentur suscipere Ordines annexos suis Canonicatibus, & Dignitatibus.

CANONICI, & Dignitates quoad Fidei professionem, & pœnas eam omittentium.

CANONICI quoad Residentiam, Chorum, & Missam.

CANONICI

Quoad associationem, & assistentiam debitam Episcopo.

CANONICI

Quoad præcedentiam, & præeminentiam.

CANONICI

Quoad perceptionem Sacramentorum, & quoad funera, & Sepulturam.

CANONICUM

Theologum, Pœnitentiarium, Protonotarium, & Jubilatum varia concernentia.

tur

Quoad ea, quæ concernunt Coadjutorias, Canonicos Coadjutores, & Coadjutos.

CONONICI REGULARES.

CANTIONES.

CAPPELLA.

CAPELLANIA.

Vide-

CAPELLANUS in communi.

CAPELLANUS MONIALIUM.

CAPELLANUS Militum.

CAPITULUM

Quoad ea, quæ concernunt ejus convocationem.

CAPITULUM quoad ea, in quibus requiritur ejus consilium, vel consensus.

CAPITULUM quoad ea, quæ ipsum concernunt, & Sede plena, & Sede vacante.

Quan.

Cleri-

CONGRUA

CONJUGES, CONJUGIUM.

CONSCIENTIA.

CON-

DELE-

Vica-

E

ELE-

ELEEMOSYNA.

EMPHYTEUSIS

Quoad ejus naturam, divisionem, & successionem in ipsam.

EMPHYTEUSIS quoad ea, quæ concernunt Emphyteutam.

EMPHYTEUSIS

Quoad ea, quæ concernunt Dominum Directum, seu Proprietarium.

EMPTIO, & VENDITIO

Quoad suum esse, & a quibus, & de quibus fieri possit, & debeat, vel non?

EMPTIO quoad ea, quæ concernunt Emptorem.

EMPTIO quoad ea, quæ concernunt Venditorem.

EMPTIO

quoad ea, quæ concernunt commodum, periculum, & retractum rei venditæ.

EREMITA.

ERROR.

EUCHARISTIA.

EVA.

EVICTIO.

De-

De

FIDEICOMMISSUM.

FIDEJUSSIO, FIDEJUSSOR.

F I D E S.

FIDEI PROFESSIO.

FILIUS, FILII.

HOMICIDA, HOMICIDIUM.

HORTATORIÆ.

HOSPITALE, HOSPITALARIUS.

HOSPITIA REGULARIUM.

HYPOTHECA, PIGNUS.

I

JEJUNIUM

Quoad ea, quæ concernunt ejus esse, obligationem, modum, & tempus.

JEJUNIUM quoad ea, quæ concernunt Personas obligatas, & caussas excusantes, vel non

IMPOTENTIA.

INCENDIARII.

INCORRIGIBILIS.

INDIA, INDI.

INDULGENTIA

Quoad ea, quæ concernunt ejus naturam, antiquitatem, & divisionem.

INDULGENTIA quoad ea, quæ concernunt auctoritatem eam concedendi, personas, quæ possunt eam concedere, & lucrari, & requisita ad ipsam.

Quoad ea, quæ concernunt ejus effectum, & tempus acquirendi tam pro vivis, quam pro defunctis.

Quoad ea, quæ concernunt Indulgentias revocatas, & apocryphas; aliasque non tales, de stationibus Urbis, ac variis declarationibus.

Quoad ea, quæ concernunt Indulgentias concessas tribus SS. Ordinibus S. P. Francisci, eorumque Ecclesiis, Benefactoribus, Confraternitati Chordigerorum.

An

An

MA-

Ad

Alia

In

Qui

Ad

PLAGIUM.

PLANETÆ.

PŒNA IN GENERE.

PŒNITENTIÆ SACRAMENTUM

Quoad ea, quæ concernunt pœnitentiæ naturam, materiam, formam, & Ministrum.

PŒNITENTIÆ SACRAMENTUM

Quoad ea, quæ concernunt Contritionem, & Confessionem.

PŒNITENTIÆ SACRAMENTUM

Quoad ea, quæ concernunt satisfactionem Sacramentalem.

PŒ-

PRO-

Epi-

Re-

SCRI-

SCRIPTURA SACRA.

SCRIPTURÆ SEU INSTRUMENTA.

SECRETARIUS. SECRETUM.

SEDES VACANS.

SEDES, SCAMNA.

SEMINARIUM.

SENTENTIA.

SEPULTURA.

De

SEQUESTRATIO, SEU SEQUESTRUM.

SERVITUS.

SIGILLUM.

SIGILLUM SACRAMENTALIS CONFESSIONIS.

SIMONIA

Quoad ea, quæ concernunt ejus originem, naturam, divisionem, materiam, & pretium.

Quoad ea, quæ concernunt simonias, quæ committuntur in Electione, præsentatione, permutatione, & resignatione Beneficiorum; in ingressu, & receptione ad Religionem; & in administratione Sacramentorum, & Sacramentalium, & præstatione functionum, & actuum spiritualium; Vide verb. *Simonia art.* 2. *per tot.*

Quoad ea, quæ concernunt pœnas simoniæ, & restitutionem simoniace acceptorum.

Quoad ea, quæ concernunt causas, titulos excusantes a simonia, vel a pœnis, ac restitutione simoniace acceptorum. Et quoad ea, quæ concernunt dispensationem in pœnis simoniæ, & absolutionem a Censuris ob eam incursis, & Judicem, & testes quoad eam; Vide verb. *Simonia art.* 4. *per tot.*
Late de dispensatione pro simoniace scienter, vel ignoranter proviso a Summo Pontifice facienda per organum Pœnitentiariæ, vel Datariæ juxta casus circumstantias, *ib. in add. Auctor.* & *in nov. add. num.* 1. & *seqq.*

SOCIETAS, SEU SOCIETATIS CONTRACTUS.

SOCIETAS INTER FRATRES.

SOLUTIO.

SOMNIUM.

SOMNUS.

SORS.

SPHÆRA.

SPOLIATOR, SPOLIATUS.

SPOLIUM.

SPONSALIA.

SPONSI.

STELLA.

STOLA.

Stola

TU-

Non

INDICIS GENERALIS FINIS.

TOM. VIII. [illegible]

A Z